AUGUSTINI NIPHI ... IN ARISTOTELIS LIBROS POSTERIORUM ANALYTICORUM...

Agostino Nifo, Iohannes Argyropoulos, Aristoteles

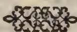

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
35F
13

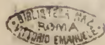
AVGVSTINI NIPHI SVESSANI PHILOSOPHI IN ARISTOTELIS LIBROS POSTERIORVM ANALYTICORVM SVBTILISSIMA COMMENTARIA,

CVM DVPLICI TEXTVS TRANSLATIONE Ioannis Argyropili videlicet, & eiusdem noua, ab ipso fidelissime recognitis.

Omnium item Conclusionum, ac notabilium dictorum nouus Index adiectus est.

QVAM VERO EMENDATIORA POST OMNES ALIAS, In hac æditione sint, legenti patebit.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
M. D. LXV.

86.

INDEX.

Omnium cõclusionum, ac Dictorum notabilium, quæ in his cõmentarijs Augustini Niphi Suess. super Libros Arist. Posteriorum Analyticorum continentur.

B

C

Contra-

Inducendi

Per-

Subie-

T

V

Indicis finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE POSTERIORVM ANALYTICORVM LIBER PRIMVS

Cum Augustini Niphi Suessani Interpretatione, & accuratissima Expositione,

Ioannis Argyropyli Textus.

MNIS doctrina, omnisque disciplina intellectiua ex antecedenti cognitione fieri solet.

Dilucidatoris interpretatio.

Omnis doctrina, & omnis disciplina discursiua ex praexistenti fit cognitione.

Com. pri. De ordine huius lib. Iste liber ordine cãæ finalis ẽ vltimus, ordine autem doctrinæ est quartus. Ordo librorum dialecticæ.

Ntequam ad textus expositionẽ veniam, Primo de ordine huius libri ad cæteros agendum nobis erit: Secundo agendũ de demõstrationis, de qua liber iste agit, necessitate: qbus exploratis ad textũ reuertemur. Quantum ad primum in cõmẽtarijs Philoponi videtur magna controuersia atq; inconstantia. Primo.n.asserit hunc librum esse finẽ totius logici negocij. Secũdo asserit hũc librum esse ante Sophisticos, & Topica. Inquantum.n.ait hunc librum totius negocij logici esse finem, videtur eum ponere vltimum, inquantũ vero eum ponit ante Sophisticos, & Topica, videtẽ eum non ponere vltimum, sed quartum, quoniã post librum priorum, Ergo non est certum quem locum teneat liber iste. Dicendum ergo hunc librum esse finem & vltimum ꝭm ordinem causæ finalis, vt exponit Philop.qm̃ syllogismus simpliciter est gratia syllogismi demonstratiui, & gratia syllogismi demonstratiui sunt propositiones, & gratia propositionum sunt decem simplices voces, ergo liber prædicamentorum est gratia libri de Interpretatione, & lib de Interpretatione est gratia lib. Priorũ.qui est de syllogismo simpliciter, & liber priorum est gratia huius libri, qui est de demonstratione. Præterea syllogismus dialecticus, de quo agit liber Topicorum, est gratia huius, qm̃ dialecticus syllogismus est gratia demõstratiui veluti probabilia sunt gratia verorum & necessariorum. Amplius sophisticorum liber est gratia huius libri. qm̃ obliquum est gratia recti. Ergo ordine causæ finalis hic liber est finis totius negocij logici. Ordine vero doctrinæ est quartus. Primus.n.est de decem vocibus, s. liber Prædicamentorum: Secundus est liber de Propositionibus, qui est Perihermenias. Tertius liber Priorum: qui est de syllogismo simpliciter. Quartus est liber Posteriorum, qui est de sy'lo demonstratiuo. Quintus est liber Topi.qui est de syllogismo dialectico. Vltimus est liber Elencho.qui est de

Phil. cõtra.

Solutio

A syllogismis sophisticis. Quod aũt liber de syllogismo demonstratiuo præcedat librum de syl.o dialectico, patet. qm̃ essentialius ipsi syllogismo est demonstratiuum ꝙ probabile, vt nunc supponatur. Quod etiam liber Topic.sit prior lib. Sophisticorum, co patet: quia rectum est prius obliquo. Sed occurres: liber Topico.est de inuentione, liber Posteriorum est de resolutione: sed inuentio est prior resolutione: ergo liber Topicorum est prior libro posteriorum. Dicẽdum, ꝙ inuentio dialectica est prior resolutione dialectica, & inuẽtio demonstratiua est prior resolutione demonstratiua: at inuẽtio demonstratiua est prior inuentione dialectica, & sic liber Poste.qui est de inuentione & resolutione demonstratiuis, erit prior lib. Topico.qui est de inuentione & resolutione dialecticis: Qñ ergo dicũt B inuentionem esse priorem resolutione, verum est comparando inuentionem ad eius resolutionem: quæ attinet ad ipsam. Hactenus de ordine.

Obiectio.

Solutio.

Post hæc de necessitate dicamus. Nam Philosophi egent demonstratione vt dirigantur ad partes philosophiæ speculatiuæ & practicæ, vt.n. faber discernit lignum rectum à tortuoso rubrica vtens, ita philoso. ꝭm speculationem discernit verũ à falso, ꝭm praxim autem, bonum à malo demõstratione. Quare demrõne Philosophis opus est ad directionem vtriusq; philosophiæ partis: hæc de necessitate. Sed dubitabis.nã resolutio esse non põt, nisi præcedat inuentio: ergo liber iste est de inuentione & resolutione: non ergo bene inscribitur liber Analyticorum, hoc est resolutiuorum. Dicendum, à fine vnumquodq; denominari iustũ esse: &, quia in scientificis resolutio est finis inuentionis, in ꝓbabilibus C & dialecticis inuẽtio est finis resolutionis: Iure hic liber, cum ad scientias ordinetur, Analytico. inscribitur. Liber vero Topic. cum ordinetur ad disputationes, vbi finis est inuentio, Topic. inscribitur: hoc est locorũ, quibus dialecticus vtitur ad disputãdũ.

De necessitate h° lib. Ad opus & speculationem necessaria ẽ hæc doctrina.

Dubitatio.

Solutio.

Post hæc ad textus expõnem venio, vbi Ari. hãc cõclusionem intendit. Oĩs doctrina, & omnis disciplina discursiua fit ex præexistenti cognitione. Vbi animaduertendum (vt ex cõmentarijs Philoponi colligitur) ꝙ Arist. intendit declarare ex quibus est syllogismus demonstratiuus, vt parte illa patebit, (Si igitẽ est scire vt posuimus) Intendens ergo hoc, procedit ꝭm suum ordinẽ ex magis vniuersalibus ad minus vlia: & primo declarat ꝙ demõstratio fit ex quibusdã præcognitis, quo declarato, mox quænam sint hæc, declarabit. Volens vero declarare ꝙ D demonstratio fit ex quibusdã præcognitis, primo vniuersaliter demonstrat, ꝙ omnis doctrina & oĩs disciplina discursiua fiat ex præexistẽti cognitione, & ita ex quibusdã præcognitis, cui vult esse subintelligendã minorem, vt tota rõ sit hæc, Oĩs doctrina & disciplina discursiua est ex qbusdã præcognitis: subaudi tu, sed demonstratio est doctrina vel disciplina discursiua: ergo demonstratio fit ex quibusdã præcognitis. Ergo ordo ꝭm suum modũ est iste, vt primo habeatur ꝙ oĩs doctrina, & omnis disciplina discursiua fiat ex quibusdã præcognitis. vt ex hac habeatur, ꝙ oĩs demonstratio fiat ex quibusdã præcognitis: postea declarat quotupliciter sint illa ꝑcognita, & qualia sint, vt ex his habeatẽ ex quibus & qualibus præcognitis fit demonstratio. Hęc de ordine

Tex. expo. Concl. tex. expo Phil. Te.s. hui°.

dine ex commentarijs Philoponi colliguntur,& de sensu conclusionis propositæ. Sed quo ad verba attinet,disputat Philoponus cum Alexādro, quod Arist.per cognitionem intelligat, cum asserit omnem doctrinam, & omnem disciplinā discursiuam fieri ex præexistenti cognitione. Alex.n.per cognitionem inuentionem intelligit. Vbi animaduertendum (vt Plato inquit) discentiam duplicem esse. Alteram,quæ inuentio dicitur,vt qñ per nos ipsos sine libris & preceptoribus aliquid discimus,vt Primi Philosophantes ex admiratione didicerunt. Alteram,quæ disciplina vel doctrina dicitur: vt quando discimus ab altero,s. vel libro, vel præceptore. Vult igitur Alexa.ꝙ omnis doctrina & omnis disciplina discursiua fiat ex preexistēti cognitione, hoc est ex preexistenti innentione. Obijcit autem Philop.primo, quia Arist.infra ostendit etiam inuentionem fieri ex præexistenti cognitione: & sic vult inuentionem sub doctrina & disciplina haberi. Secundo,siue Arist.dicat siue non,verum est,ꝙ inuentio quædam disciplina est, quæ fit ex præexistenti cognitione sensitiua: quare, si omnis disciplina ex præexistenti fit cognitione, erit processus in infinitum, si per cognitionem inuentionem intelligit. Propterea Philoponus vult Arist.per cognitionem intelligere simpliciter cognitionem, quæcunq; sit illa.satis.n.sibi est,vt omnis discursiua doctrina vel disciplina fiat ex aliqua quanis præexistenti cognitione: nam statim est expositio & speciatim,quidnam illa sit. Siquis vellet posse Alex.defendere, ꝙ Alex.loquutus est de doctrina & disciplina quæ in discipulo fit per auditum, & ab alio. tenendo ergo sic,tunc verum est quod dicit, ꝙ omnis doctrina & omnis disciplina fit ex inuentione,qm̄ Primi Philosophantes ex inuentione cœperunt doctrinas ad vnum librum colligere. Philop. vero vniuersalius intellexit per doctrinā & disciplinam discursiuam, omnem scientiam siue ab alio, siue à se habitam, & sic per cognitionem intelligit quid vniuersalius q̄ sit inuentio,vt dictum est.Præterea, doctrina & disciplina,vt Philop.monet,subiecto quidem eadem sunt,differunt autem solum habitudine.velut.n.via ab Athenis ad Thebas, & à Thebis ad Athenas habitudine quidem differunt, subiecto vero eædem sunt,ita in disciplina & doctrina.à præceptore.n.in discipulum,quæ vt actio intelligitur, doctrina nominatur,à discipulo vero,vt quædam passio,quę in ipso existat,disciplina dicitur. Dixit autem recte ꝙ omnis doctrina,& omnis disciplina fiat ex præexistenti cognitione,& non ex preexistenti disciplina, qm̄ in infinitum sermo progrederetur. Præterea. Recte addidit verbum illud dianoetica: hoc est discursiua, non vt Philop.secundum alteram expositionem dicit ad contradictionem sensitiuæ cognitionis,quæ non semper fit ex preexistenti cognitione(quod.n.nix sit albior margarita,non fit ex præexistenti cognitione,qm̄ sensus docet,datꝙ ꝙ nulla præsit cognitio).nam cognitio sensitiua non est doctrina,nec disciplina: Modo, nihil differt per aliquid ab alio quod non est in genere.quare,cum sensitiua cognitio non contineatur sub doctrina, non potest particula illa discursiua esse id per quod differt à cognitione sensitiua.Vel facilius.Per differētiam generi additam non differunt, nisi quæ sub genere sunt,& non ea,quæ sunt extra genus: at sensuaria notitia, sub doctrinæ genere vel disciplinæ non continetur. Aliter dicēdum,verbum,illud esse additum,non quidem differentiæ causa,sed vt vniuersalius quod dicit,nam est discursus multiplex vt enthymema, Exemplum, Inductio, & Syllogismus,vt complecteretur omnem discursum, dixit ꝙ omnis doctrina & omnis disciplina discursiua,hoc est quę est aliquis discursus, vel scientia habita per quem vis discursum,fiat ex præexistenti cognitione. Aut fortasse hoc dixit ad differētiam doctrinæ definitiuæ, de qua non est nunc sermo. Sed quæritur cur Ari.cœpit ponere hanc conclusionem simpliciter, sine aliqua particula deuotāte,aut principium,aut continuationem ad præcedētem librum. Præterea cur pretermisit procemium,cum sit pręuiatio ad sequentia,Tertio Rhetoricor. Quidam Anonymus græcus Ari.interpres asserit codicem esse fragmentatum, & ita asserit esse credendum in textu deficere particulam executiuam,quæ est,igitur,vel ergo, cuius causam affert qm̄ in Primo Priorum posuit, procemium,cum inquit,prope principium,(His vero determinatis,dicēdum est per quæ,& qñ, & quo modo fit omnis syllogismus, postea vero dicemus de omni demonstratione.) Ecce ꝙ in libro Priorum huius libri procemium fecit: quare, cum præmisit procemium,nunc exequitur,& debet sic legi. Omnis igitur doctrina & reliqua.Hæc quæ Anonymus Ari.interpres fingit,an verum sit dubito.nam alij græci Arist.interpretes nihil dixerunt, bene autem arbitror consideratione esse dignum.Hinc patet eorum error,qui dicunt Arist.præmittere quid ipsum scire sit. Nam ipsum scire est hic præcognitum, atq; concessum: ergo non quæsitum, non.n. fieri potest vt idem sit nobis præcognitum, & quæsitum.Quod vero scire sit nobis præcognitum hic, eo patet,quia scire demonstratione colligitur,quæ est subiectum & concessum,& pręcognitum in hoc lib.Decepit aūt eos,quia Ari.ipsum scire non probat, sed defendit soluens Menonis cauillum:at defendere possumus aliquid,quod non probauimus.

ARGY. *Id si omnes quo fiunt pacto considerabimus manifestū profecto fiet. Mathematicæ nanque scientiæ illo comparantur modo, & quæque cæterarum artium.*

DILVCI. *Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus. Mathematicę enim scientiæ per hunc modum fiunt, et aliarum unaquaque artium.*

Omnes asserunt Aristo.nunc probare eam conclusionem, quam proposuit, quod etiam Philopo. Alexan.& Them. annuunt: sed de modo probandi non omnes eodem modo sentiunt. vnde, vt ad iuniores descendam. Egidius romanus bonus Aristot.interpres ait Aristotelem eam conclusionem sic inductione probare, Principiorum doctrina ac disciplina ex præexistenti fit cognitione; & conclusionum doctrina vel disciplina fit ex præexistenti cognitione: ergo omnis doctrina & omnis disciplina fit ex præexistenti cognitione: nam nulla alia est præter has. Sed Iuniorum nonnulli obijciunt. Primo,ꝙ inductio non sit sufficiens, nam cognitio rei singularis, quæ per phantasma habetur, & cuiusq; rei definitio doctrinæ & disciplinæ sunt, & tamen neutra est aut principiorum,aut conclusionum. Secundo falsum est, quod assumit. nam licet cognitio conclu-

Marginalia (left): Disputatio Philo. cum Alex. circa verba tex. — Quid Alex. — Discētia duplex. — Obiectiões Philopon. 1. obiectio. 2. obiectio — Opinio sua — Qualiter Alexan. defendi pōt. — Quid doctrina & disciplina. — Ad cui° differentiam ponatur discursiua Philopo. — Contra Philop.

Marginalia (right): Opinio propria. — Dubitatio. — Sol. Anonymi. — Qualis sit Solutio. — Error aliquorum. — Cā erroris. — Comen. 2. — Secundo

conclusionis ex præexistenti fiat cognitione, non quælibet principiorum notitia fit ex præexistenti cognitione: quoniam non notitia primorum principiorum, nec quæ doctoris traditione, nec quæ proprijs inuentis fit. Sed pace horum dixerim: hæc friuola sunt. Primum quidem, quoniam ea singularis notitia, quæ per phantasma fit, nec doctrina, nec disciplina est discursiua, de qua conclusio loquitur. Secũdum vero, quoniam definitiua notitia nõ discursiua est: vel dato, quod esset discursiua, de ea in lib. 2. dicetur, & est principij: est. n. definitio omnis demonstrationis principium. Tertium iterum friuolum est: nam principia omnia memoria, & obseruationibus colliguntur. Doctrina etiam, quæ à doctore, & inuentio, quæ est abs te vtraq; ex præexistente cognitione fit vel in ipso doctore, vel in ipso inuentore.

Defensiões pro Egi.

Sed licet hæc expositio à Iuniorum cauillis defendi possit, non tamen est ad Ari. mentem Aris. n. de omni ea doctrina vel disciplina loquitur, quæ dianoetica, hoc est discursiua, vel argumẽtatiua est, sub quę primorum principiorum nulla continetur. Præterea Aristot. in eius inductione nec principiorum, nec cõclusionum meminit aliquo pacto. Alij vero Iuniorum, qui his temporibus parum ante nos fuerunt, aliter dixerunt: asserunt enim. Aristo. eam probare tribus exemplis. Quod quidem mihi non placet. Tum primo, quia exemplum argumentum rhetoricum est: quo raro Analyticus vtitur. Tum secundo, quoniam Aristo. conclusio vniuersalis est, modo, vniuersalis propositio vel construitur, vel destruitur: si destruitur, valet exemplum, quoniam ad destruẽdum sufficit vnum, vt. 2. Topic. lib. traditur: at si construitur: non nisi per omnia singularia construetur, & hoc per inductionem habetur. Quia igitur Aristote. conclusio est vniuersalis, & ab eo non destruitur, sed construitur, recte ergo philop. & cæteri græci per inductionem Aristote. eam probare asserunt. Sed quæ sit hæc inductio, Respondẽt quidam, fortasse Themistij auctoritate freti, inductionem esse in omnibus scientijs speculatiuis, & in omnibus mechanicis artibus. Sed hoc non videtur bene dictum: quoniam Aristo. loquitur de doctrina argumentatiua, cuius quatuor species sunt, syllogismus, inductio, enthymema, & exemplum. Ergo, si debet inductio esse conueniens, oportet vt inducantur omnes species doctrinæ argumentatiuæ. Et, si reperitur omnem talem ex præexistenti cognitione fieri, tunc vniuersaliter omnis doctrina, & omnis disciplina argumentatiua fiet ex præexistenti cognitione. In hunc modum Aristote. 6. Ethico. probauit hanc & Secundo Rheto. & Philop. etiam. Quare inductio est, Syllogismus fit ex præexistenti cognitione, & inductio, & Enthymema, & Exemplum similiter, & nulla alia præter has est argumentatiua doctrina: ergo omnis argumentatiua doctrina fit ex prexistenti cognitione. Tunc venio ad verba. inquit. n. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus doctrinæ ac disciplinæ speciebus. Cuius causam affert: nam scientiæ, hoc est doctrinæ & disciplinæ, mathematicæ, hoc est logicæ & scientificæ, fiunt per hunc modũ: & vnaquæq; doctrina vel disciplina aliarum artium mechanicarum etiã per hunc modum fit. Ergo omnis doctriua & omnis disciplina argumentatiua ex præexistenti fit cognitione. vbi (vt Philop. inquit) per mathematicas scientias logicas intelligit, nõ quæ logicæ partes sunt, sed quæ Logica vtuntur, quales sunt scientiæ speculatiuæ, quæ Logica vtuntur: & addit, & aliarum vnaquæq; artium, s. mechanicarum per hunc modum, s. ex præexistẽti cognitione fiunt, & quoniam Arist. videtur descendere ad scientias, & ad artes, quidam crediderunt inductionem Aristot. esse ex scientijs & artibus, non autem ex doctrinis, quibus artes & scientiæ vtuntur, quod falsum est: vt per sequentem textum patebit. Vbi inducit in doctrinis argumentatiuis, quibus artes vtuntur: Quo vero modo artes doctrina argumentatiua vtantur, quæ ex præexistenti fiat cognitione, Themi. per pulchre exponit. Nam (vt inquit) discimus ædificare, sed nonnunquàm quid lapides, quid irritum, quid macera esset nossemus, simili ratione & de Sutoria, & de Nauifactiua exponit.

Quid expõ E gi. non fit ad mentem Aristot.

Alia opin. quorũdam de probatione Arist. Cõfutatio.

Cap. pri.

Propria opin. & est Philop.

Qualis fit in ductio Them. Cõfutatio responsionis Themi.

Cap. 4. Inductio secundũ propriam mentem.

Expositio verborum.

Quid per math. Aris. intelligat secundum Philopo.

Error quorundam.

ARGY.

Sane circa quoque rationes, cum per ratiocinationes aut inductionem proceditur, idem seruari modus uidetur. In utrisque nanque per antea nota doctrina nimirum fit: quippe cum in altera tanquam à cognoscentibus propositiones accipiantur, in altera per singularia iam notum ipsum ostendatur vniuersale.

DILVCI.

Similiter autem & circa orationes, & quę per syllogismos, & quę per inductionem. Vtręq; n. per prius nota faciunt doctrinã. hæ quidem accipientes tanquã a notis, illę vero demonstrãtes vniuersale per id, manifestũ est singulare.

Comen. 3.

Quia induxit conclusionem propositam in doctrinis argumentatiuis quibus artes & scientiæ speculatiuæ vtuntur, idem inducit in sermocinalibus artibus quæ vtuntur, & Syllogismo, & Inductione, & inquit } Similiter autem & circa orationes doctrinæ argumentatiuæ fiunt ex præexistenti cognitione. Dico circa orationes & quæ per syllogismos, & quæ per inductionem. Vtraque enim per prius nota faciunt doctrinam, non tamen eodem modo. nam hæ quidem, s. syllogisticæ accipientes tanquàm à notis, illæ vero, s. inductoriæ, demonstrantes vniuersale per id, quod manifestum est singulare. Vnde (vt Philop. inquit). In syllogismis, necesse est, quod omnes propositiones præcognoscantur, & simul concedantur, & postea ex illis præcognitis & concessis conclusionem deducat: In inductionibus vero præcognita sunt singularia. ver. gratia. Si volumus scire, quod omne animal inferiorem mandibulam mouet, deducam, quoniam & homo, & bos, & canis, & reliqua inferiorem mandibulam mouent, & sic præexistens cognitio erit cuiusque particularium notitia, ex qua præexistente vniuersale deducimus. Ex his patet, quòd, cum Aristoteles induxisset in demonstrationibus, quibus vtuntur scientiæ, & artes, hic induxit in syllogismis, & inductionibus quibus vtuntur facultates rationales, quæ sunt partes logicæ. Quo vero ad verba attinet, per eas, quæ sunt circa orationes, intelligit omnes logicæ partes, nam hæ possunt, & inductione, & syllogismo vti. Dixit autem per syllogismos in numero plurali, & per inductionem in numero singulari (vt puto) vt innuat ad idem fieri posse plures syllogismos, non autem plures inductiones. Et licet in ipsa inductione plura singularia inducantur, tamen dixit per id quod manifestum est

Inductio

Expõ verborum.

singulare, dans intelligere omnia singularia vnius A singularis medij vim habēt. Addit vero, has quæ syllogismis fiunt, fieri tanquam à notis, quia in syllogismo propositiones, vt notæ & concessæ sumuntur, vt ex syllogismi definitione patet. Quæ vero inductione perficiuntur, dixit fieri per id quod manifestum est singulare, quia inducens vtitur præaceptis singularibus vt vere notis sensu, aut abseruatione, per quæ dat intelligere tam syllogismos quàm inductionem ex præexistenti cognitione.

I. 1. priorum. 1.

ARGY. *Simili profecto modo & oratoriæ rationes suadent. Aut enim exemplis, quod est inductio, aut enthymematibus, quod quidem est ratiocinatio, facultas ipsa solet oratoria suadere.*

DILVCI. *Similiter autem & rhetoricæ persuadent. aut enim per exempla quod est inductio, aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus.* B

Postquam induxit in syllogismis, & inductione, nunc (vt Philop. placet). Inducit in exemplis, & enthymematibus, quibus vtuntur Rhetorici, & inquit. Similiter autem cum Philosophorum syllogismus, & rhetoricæ persuadent, scilicet ex præexistenti cognitione. Nam & exemplum, & enthymema, quibus Rhetor vtitur, ex præexistenti cognitione fiunt. enthemema quidem, nam hoc est enthymema, Socrates se pulchre ornat, atque comat: ergo est adulter. Vbi patet hoc præcognosci, quòd pulchre se ornare, ac sese comare, criminatur, vitioque datur. hoc enim menti derelinquitur ac præcognoscitur. Exemplum vero, nam hoc est exemplum: Pisistratus capiens custodes, Tyrannidem exercuit: Ergo custodes non sunt dandi Eschino. Vbi patet præcognosci, cuicunque custodes dantur, Tyrannidem exercere. Dicitur igitur Aristote. Similiter autem, scilicet ex præexistenti cognitione & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod subaudi persuadere per exempla est inductio, non quidem simpliciter, sed ad Rhetorem comparando. Habet enim apud Rhetorem tantam vim persuasio per exempla, quantam apud logicum persuasio per inductionem. Aut persuadent per enthymemata, quod quidem persuadere per enthymemata est syllogismus: quia eandem vim habet ad rhetorem enthymematica persuasio, quam & syllogistica ad dialecticum. Sic enim Aristote. in rhetoricis locum istum exposuit. Non enim exemplum est simpliciter inductio, nec enthymema simpliciter syllogismus, sed proportionabiliter, quoniam vt Aristoteles inquit in rhetoricis, Exemplum apud Rhetores tantam vim habet, quantam apud Philosophos inductio ipsa. Preterea & enthymema tantum valet apud rhetores, quantum apud Phylosophos syllogismus.

Comen. 4.

C

1. rhe. c. 4.

SEd quæres, vtrum tantum quatuor sint doctrinæ. & videtur ꝙ non, quoniam compositio, & diuisio sunt doctrinæ: ergo non tantum quatuor. Amplius definitio est doctrina. Dicendum secundum Boe. doctrinas dianoeticas, hoc est rationales esse tantum quatuor, & primo quidem ex parte modi discurrendi, quoniam vel demonstratiue discurrimus, & sic habetur syllogismus, vel probatiue, & sic habetur ipsa inductio, vel persuasiue, & sic est enthymema, vel suasiue, & sic est exēplum. Aut discurrimus ex parte materiæ: quoniam vel ab vniuersali, & si ab vniuersali perfecte, sic est syllogismus, vel ab vniuersali imperfecte, & sic est enthymema. Vel discurrimus à particulari, & si perfecte, est inductio, sin autem imperfecte, est exemplum. Patet ergo quatuor esse dianoeticas doctrinas Compositio vero & diuisio, & definitio non sunt dianoeticæ nec discursiuæ.

Secundo quæritur cur hæc conclusio ab Aristotele inductione probetur. Dicendum, quòd cum conclusio probata sit vniuersalis, non potuit probari enthymemate: quoniam enthymema est ab vniuersali non simpliciter, ad particulare. Etiam cum probetur constructiue, non potest exemplo probari, quo vtimur ad destruēdum. Rursum, cum hæc conclusio, vt suppositio sumatur, in hoc libro, syllogismo probari non potest. Quare cum nullus sit alius ꝓbandi modus, licuit inductione probari.

De modo probaudi quæstio secunda. Solutio

Quærunt tertio: quoniam in hac probatione videtur petitio principij. Per hanc enim syllogizat omnem demonstrationem fieri ex quibusdam precognitis, vt placuit Philopono. Et tamen ad probandum omnem dianoeticam doctrinam fieri ex quibusdam præcognitis; sumit in mathematicis, quæ demōstratione & syllogismo vtuntur, demonstrationem fieri ex præcognitis quibusdam.

Dicēdum ꝙ doctrina demonstratiua, vt vniuersaliter sumitur, probatur, Particulariter vero sumpta probat, & sic tollitur principij petitio.

Solutio. Quarta qō. Cap. pri. Solutio.

Quarto quæritur: quia Aristo. hic velle videtur & Logicam Rhetoricam esse species sermonis diuersas, at Primo Rhetoricorum magnorum asserit, Rhetoricam esse speciem logicæ.

Forte Aristoteles loquitur secundum eorum positionem, qui rethoricam à logica diuiserunt, ac libro Rhetoricæ loquitur secundum veritatem, & propriam opinionem.

5. quæstio.

Quinto quæritur, quia non videtur quòd rhetorica debeat vti enthymemate. quoniam enthymema est syllogismus secundum sui naturam. Nec videtur quòd logicus inductione vti debeat, quoniam inductio est argumentum imbecille, quum petat quasi principium, vt secundo Topicorum. Dicendum, quòd, cum Logica sit facultas ad Rhetoricam superior, quocunque rhetorica vti potest, & logica vti potest. Ergo, cum Rhetor enthymemate, & exemplo vti possit, etiam Logica eisdem vti poterit. Tunc dico, quòd logica secundum rationem propriam, qua est efficax facultas, syllogismo & inductione vtitur, quæ potiora argumenta sunt. qua vero ratione est facultas efficacissima, syllogismo solo vtitur. qua ratione deniq; est communis facultas, omnibus vti potest. Cur vero rhetorica vti possit enthymemate, licet sit naturaliter syllogismus, In rhetoricis Iudicijs dictum est. Diximus enim enthymema esse facile, quo est curtum argumentum, quo vero ad syllogismum reducitur, esse difficile. Quæres vero obiter, vtrum, vt enthymema est syllogismus diminutus, sic exemplum possit dici enthymema inductionis. Dicendum ꝙ potest: quoniam vt enthymema respectu syllogismi est argumentum ab vno, sic exemplum respectu inductionis est argumentum ab vno. Hæc de probatione Aristotelis. Vbi animaduertendū ꝙ Philoponus

Cap. 20. Solutio.

Qōo Logica vtat syllogismo en thymē. &c.

D

L. 1. 2. c. 2. Sexta qō. Solutio.

ponus in sequenti textu velle videtur quòd Aristoteles probauerit omnem doctrinam discursiuam fieri ex praexistenti cognitione duplici inductione, Altera quidem ex scientijs, & artibus, Altera vero ex speciebus doctrinæ argumentatiuæ, quæ expositio non est spernenda. Verum de his hactenus.

ARGY. *Dupliciter autem oportet præcognoscere. Quædam enim esse, quędam quid dictum significet, quędam vtroque modo antea percipiamus oportet. Veluti de quouis quidam affirmationem aut negationem dici verum esse, triangulum autem hoc significare, Vnitatem vero vtroq; modo & quid significet & etiam esse. Non.n. vnumquodque istorum simili modo nobis est manifestum.*

DILVCI. *Dupliciter autem necessarium est præcognoscere. Alia nanque quia sunt, præaccipere necessarium est, Alia vero quid est, quod dicitur intelligere oportet, Quædam autem vtroque modo. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare, verum est, quia est: Triangulum autem, quoniam hoc significat: Sed vnitatem, vtroque modo, & quid significat, & quia est. Non enim similiter horum vnumquodque manifestum est nobis.*

Comen. 2. Contra expōnē quorundam. Sunt qui libros Aristotelis per cōclusiones disseccarunt, ideo hic quartam conclusionem designarunt, quod videlicet tria sint præcognita, duæ præcognitiones, atq; tres præcognoscendi modi: quæ vero sint præcognita quæ etiam præcognitiones, & qui præcognoscendi modi, licet ipsi dicant, nos etiam postea dicemus. quæ expositio nullatenus verbis Aristotelis accommodari potest, vt ex his patet, quæ Græci Aristotelis interpretes dixerunt. Propterea cum Philopono mihi dicendum esse videtur, quòd, cum dixisset omnem doctrinā & omnem disciplinam argumentatiuam, & dianoeticam fieri ex præexistenti cognitione, Vult nunc assignare, quæ nam sint præcognoscenda ante demonstratiuam doctrinam vel disciplinam. Sed dices, cur (Dubitatio Sol. Philo.) non ostendit, quæ nam sint præcognoscenda ante vnamquanq; argumentatiuam doctrinam, cum doctrina argumentatiua sit quadruplex. sed solum ostendit quænam sint præcognoscenda ante doctrinam demonstratiuam. Innuit solutionem Philoponus, quoniam non de particularibus scientijs est nobis propositum, sed simpliciter de demonstratiua methodo, & ideo non oportuit declarare quęnam sint secundum vnamquanque scientiam præcognoscenda, sed solum quænam precognoscenda sint ante demonstratiuam. Hæc de intentione generatim, sed quoniam (vt Philoponus inquit) quænam præcognoscenda sint cognoscere non possumus, nisi nouerimus quot modis præcognoscantur, quæ præcognoscuntur, ideo speciatim exponit quot modis sit præcognoscere. Hæc speciatim de intentione. Pro declaratione vero intentionis, id apud omnes supponendum, ante demonstrationem demonstratiuamque methodum, tria esse necessario præcognita, duas vero præcognitiones. Sed quæ sint illa præcognita, & cor tria, itemq; quę præcognitiones, & cur duæ, non eadem ratione exponunt omnes. Recentiores dixerunt præcognita esse tria, videlicet subiectum, passionem, & eam propositionem, quam græci axioma, dignitatem vero Latini appellant. (Quæ præcognita secūdū Linc.) Subiectum quidem, de quo quæritur, vt animus. Passionem vero, quæ quæritur, vt immortale. Dignitatem vero, quam communiter omnes veram esse supponunt, videlicet de quolibet dicitur esse vel non esse, & de nullo simul. Huius rei causam tradunt, quia cum demonstratio sit effectus quidam, eius quatuor erunt causæ, vt agens, vt finis, vt materia, vt forma. à parte quidem finis, quod est ipsum scire, nullum præcognitum accipitur: quoniam pręcognitum demonstrationem præcedit: at ipsum scire, quod est finis, vult esse vltimum. Materia autem est subiectum, forma est, passio ipsa, efficiens, propositiones: à parte ergo materiæ sumitur præcognitum, quod dicitur subiectum: à parte formæ sumitur aliud, quod dicitur passio à parte autem efficientis, sumitur dignitas. (Causa.) Quare, cum quatuor sint causæ & à fine præcognitum nullum sumatur, tria relinquentur præcognita: Dignitas à parte efficientis, Subiectum à parte materiæ, Passio à parte formæ. Præcognitiones autem duas esse tradunt: videlicet quid nominis, & quia est, aut quoniam est, aut ꝙ sit. Huius causam assignant, dignitatis præcognitio, est quia vera est: quid vero sit, aut quid eius nomen significat, haberi non potest. Est enim quoddam complexum verbo, cuius nulla præcognitio habetur. Passionis vero quid nominis: nam ipsam esse est ipsam inesse: hoc autem quæritur. Subiecti autem duæ sunt, & quòd sit, & quid eius nomen sit, quomodo dicitur. Quare, duæ sunt præcognitiones, & quid nominis, & quia est. Hæc ex commentarijs Linconiensis Grossatestæ colliguntur. Sed pace horum dixerim hæc multipliciter ambigua videntur. Primo (Refutatio expositionis. & prio.) quidem: quia aliqua est demonstratio, cuius licet vnum præcognitorum sit dignitas, eius tamen nec subiectum, nec passio sunt præcognita, vt huius, omne coloratum est corpus, omne album coloratum: igitur omne album est corpus. Huius enim album ipsum subiectum corporis non est, nec corpus albi passio, vt suo loco dicetur. Secundo, quia (Secundo.) nō videtur ideo tria esse præcognita, quia quatuor sunt causę & à fine non potest accipi pręcognitum, quia finis vult esse vltimum: nam licet finis sit vltimus, tamen secundum intentionem artificis est primus, & sic quatenus primus potest habere rationem præcogniti. Præterea, a parte efficientis non magis accipitur quòd dignitas sit præcognitum quàm maior, vel minor propositio: quoniam dignitas est agens, & maior & minor propositio etiam agens est. Præterea, passio non potest esse præcognitum, quia est forma, quia non demonstrationis forma est, sed subiecti: demonstrationis enim forma conclusio est, vt Philopo. inquit Primo Priorum. Demum hæc expositio licet declaret dignitatem non posse præcognosci quid, & passionem non posse præcognosci quòd sit, ex hoc non video sequi duas tantum esse præcognitiones. Melius ergo cum Philopono dicendum est, quod ante omnem demonstrationem tria sint præcognita, duæ vero præcognitiones. Præcognita quidem sunt concessum, quæsitum, & dignitas. Est (Propria pō & est Philo.) enim concessum in plus quàm subiectum, in demonstratione enim quam diximus, Album est concessum, & non subiectum. Corpus vero est quęsitum de albo, & non albi passio, dignitas etiam est propositio vniuersalior & maiore & minore,

siti & concessi, nisi intelligantur quid ipsa significent, proculdubio demonstratiua methodus non intelligetur. Secundo propter nomina nota apud Philosophos: nam licet termini, quibus Philosophi vtuntur, ipsis doctoribus noti sint, discipulis tamen sunt ignoti, quibus nisi pateant demonstratiuam methodum ignorabunt. Præterea, nomina semper non sunt eadem apud omnes: siquidē alia sint apud Græcos, alia apud hæbreos, apud nos vero alia. Quare in omni doctrina argumētatiua, in qua quis ab alio discit traditione, opus est, vt nominum significationes præcognoscat. Sed circa hæc adhuc dubitabis: nam cum dianoetica doctrina sit quadruplex, Sillogismus videlicet, enthymema, inductio, & exemplum: propter quid Aristot. solum de præcognitis in syllogismo demonstratiuo locutus est, & non in cæteris.

Sol. Phil.

Dicendum (vt ex Philopono colligitur). Aristo hic non loqui de particularibus scientijs, sed de demōstratiua methodo, ꝑpterea non debuit quærere quæ in vnaquaq; scientia præcognosci debeant, sed solum in demonstratiua.

Alia dubi.

Rursus dubitabis. nam, cum quatuor sint quæstiones, an res sit, quid res sit, qualis res sit, & propter quid talis res sit: cur præcognita & præcognitiones solum docuit in demonstratiua doctrina, qua quæstio qualis res sit, & propter quid talis res sit, accipitur & non in cæteris.

Rñ. Them.

Respondet Themi. quia per hæc, quæ dicit in demonstratiua, facile in alijs intelligi potest. Nā in quæstione illa, qua quæritur an vacuum sit, concessum est quid ipsum vacuum significat: quæsitum vero est ipsum esse. In quæstione vero quid Deus sit, concessum est deum esse, & quid significat hoc nomen Deus: quæsitum autem est quid deus sit an animal sempiternum, à quo cœlum & tota natura dependet. In doctrina vero demonstratiua, per quam demonstratur qualis res sit, vel propter quid talis sit, pręcognita sunt concessum, quæsitum & dignitas.

Alia solo.

Patet ergo illa non ab ratione esse prætermissa. Præterea fortasse hic illa prætermisit, vsque ad librum secundum, vbi de quæstionibus illis plane repetit.

An præmissæ sint præcognitæ.

Tertio adhuc quæres, vtrum propositiones, videlicet maior, & minor sint præcognitæ.

Dicendum, q̄ si comparētur conclusioni ex parte propositionum præcognita erunt omnia illa, quæ ante conclusionem, saltem natura præcognoscuntur: & sic dignitates remotæ, & propositiones pro syllogismi demonstrantis altera propositionum, & propositiones ipsæ, quibus conficitur demonstratio, dicuntur præcognita. At si comparentur ipsi demonstratiuæ methodo, pręcognitum est id, quod græce dicitur axioma, latine dignitas, quę triplex est.

Dignitas triplex.

Alia quidem omnibus scientijs communis, alia communis quibusdam, alia propria vni scientiæ, sed cōmunis omnibus conclusionibus illius, vt suppositio: vel communis animi cōceptio. Alia proxima & propria vni demonstrationi, vt propositio maior, & propositiones pro syllogizantes: hæc quidem in omnibus, affirmatio vel negatio vera est, in omnibus scientijs locum habet, hæc vero, quæ vni & eidem sunt æqualia, & sibijnuicem sunt æqualia, & si ab æqualibus æqualia demas, cætera quæ remanent sunt æqualia, pluribus scientijs communes sunt, vt Musicæ, Geometriæ, & Arithmeticę. Hæc autem, quę sibi inuicem cohærent, sibijnuicem sunt æqualia, soli Perspectiuæ est communis.

Quo modo minor nō potest præcognosci.

Minor autem propositio respectu demonstratiuæ methodi non potest esse præcognita. Primo quidem, quia minores sub eadem maiore possunt esse infinitæ. Secundo, quoniam minor est cum conclusione aliquando simul cognita, & sic non ante demonstrationem, sed quasi in ipsa demonstratione cognoscitur.

ARGV.

Fit autem vt cognoscamus quædam prius cognoscentes, quorundam etiam simul accipientes cognitionem, veluti quæcunq; sunt sub vniuersali, quorum habetur cognitio. Nam omnem triangulum tres angulos duobus rectis æquales habere antea sciuimus, at id quod est in semicirculo triangulum esse simul inducentes agnouimus. Hoc .n. pacto nonnullas discimus rerum, & non per medium extremum cognoscimus, quæcunque iam singulares sunt, & de nullo prædicantur subiecto.

DILVCI.

Est autem cognoscere alia quidem prius cognoscentem, aliquorum autem & simul accipere notitiam, vt quæcunque contingunt esse sub vniuersalibus, quorum habent cognitionem. Quod .n. omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis æquales, præsciuit, quòd vero hic, qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est, & non per medium vltimum cognoscitur. Vt quęcunq; iam singularium contingunt esse, & non de subiecto aliquo.

Disciplina Notitia.

Cōmen. 6.

Hic textus obscurus est, ideo recentiores dicūt Aristotelem nunc declarare qua nam ratione propositiones, videlicet maior & assumptio possunt esse præcognitæ, & quo modo non.

Expō linconiensis.

Vnde Linconiensis Grossaresta ait, præcognita ipsa esse duplicia. Alia quidem, quę prius tempore ante conclusionem præcognoscuntur, Alia autem, quæ simul tempore, quam differentiam Aristotelem ait hic edocere, Themistius, quem Auerroes imitatur: Aristotelem tradere differentiam inter ipsum cognoscere: & discere asserit, & hoc, aut qa per eiusmodi differentiam optimam partem Caualli Menonis resoluet, aut quia bona coniectura ex dictis sequitur, vt quasi necessitate materiæ, hanc adeat differentiam. Ex hac quoq; differentia poterit intelligi. quonam pacto conclusio ipsa ante demonstrationem partim sciri, partim nesciri poterit.

Expō The.

Sed quæ inter ipsum cognoscere, & ipsum discere differentia sit, nec Aris. satis explicat, nec The. edocēdo verbis Aris. supplet, Ab Arist. n. tria duntaxat habemus. Primum, q̄ nos cognoscere possumus aliqua, quę prius cognouimus, & nec exponit quo modo, sed solum inquit. (Est autem cognoscere aliqua quidem prius cognoscentem.) Ecce quo modo solum tradit nos posse aliqua cognoscere, quæ quidem prius cognouimus. Secundū quod habemus, est quędam posse nos simul de nouo cognoscere & discere, & inquit, (Aliquorum autem & simul accipere notitiam). Intelligens & simul accipere notitiam discendo, & illa cognoscendo. huius secundi declarationem subscribit per exemplum, & inquit: subaudi eorum simul notitiam & cognitionē nos habere contingit, vt sunt ea quæcunq; sub vniuersalibus contingunt esse: quorū vniuersalium ipse cognoscens, vel discens habet cognitionem: quare, si discens aliquorum vniuersalium cognitionem præhabuit, & obiter occurrit aliquibus particularibus,

quę sub illis vniuersalibus pręcognitis sunt: hic particularia illa suo occursu simul & discit, & cognoscit. Hæc autem; quæ simul cognoscit & discit, exponit exemplo ꝙ sint assumptiones, quas propositiones Arist. vocat minores, ea vero, quæ cognoscimus & quæ prius cognouimus, indicat esse propositiones, quæ dignitates sunt, vel maiores: & inquit. Nam ꝙ omnis triangulus quidem habeat duobus rectis ęquales præsciuit, & hæc est maior: quam cognoscimus, & eam prius cognouimus: Quod autem hoc quod in semicirculo est, s. lineatum & descriptum, triangulus sit: simul inducens, hoc est discens cognouit, & sic assumptio in singularibus ipsis est: quam simul cognoscit & discit: & sic hucusque habemus nos posse cognoscere aliqua, quæ prius cognouimus, vt sunt dignitates, siue maiores: & nos posse simul cognoscere & discere aliqua, vt sunt assumptiones, siue minores. Sed quoniam assumptiones sunt multiplices, exponit, quæ sunt, quas simul cognoscimus & discimus, & inquit. Aliquorum. n. hoc modo disciplina est, hoc modo dico, & disciplinam, & cognitio & non per medium, sed sensu cognoscitur vltimum, i. assumptio, quæ dicitur minor propositio, & quia dixit cognitionem simul & disciplinam aliquorum haberi, exponit quorum & inquit. (Quæcunq; videlicet singularia esse contingunt, & non de subiecto aliquo.) Ecce quomodo ex verbis Arist. nihil plus habemus, nisi tria, videlicet ꝙ sunt quædam, quæ cognoscimus, quæ prius cognouimus, vt dignitates siue propositiones in maiores: quædam, quæ simul cognoscimus & discimus, scimus, vt assumptiones. & tertio ꝙ hęc, quæ simul cognoscimus & discimus, sunt assumptiones quæ sensu sine medio nobis obiter occurrunt, vt singulares propositiones, quæ ex his sunt, quæ sunt singularia, & non de subiecto aliquo prædicabilia. nec plura ab Arist. nacti sumus de differentia inter cognoscere & discere, quā græci expositores Arist. velle tradere affirmant, Quo autem ad verba attinet, Arist. vocat singularia ea quæ sub vniuersalibus contingunt esse, quod non videtur verum: nam singularia necessario sunt sub vniuersalibus, necessario. n omne currens mouetur, & omnę album est coloratum, & omnis homo est animal. Fortasse ad nos retulit Arist. nam singularia contingunt esse sub vniuersalibus, occursu nostro, quia obiter illis occurrimus, & sensu sub vniuersalibus ipsis contineri cognoscimus. Vel dixit illa contingenter sub vniuersalibus esse, quia contingunt mutari vniuersalibus semper manētibus, non ꝙ dum sint possint non esse sub vniuersalibus, dum enim sunt, necessario sunt sub vniuersalibus, nam omnis homo est animal necessario dum est homo, siquidem omnę quod est, necesse est esse, dum est, vt in libro de Interpretatione dicitur. Assumptiones etiam, quas simul cognoscimus & discimus, ait esse eorum, quę sunt singularia, & non de subiecto aliquo prędicata, quod esse potest, quia singulare duplex est: quoddā de subiecto aliquo dictum, vt in accidentibus hoc album de subiecto aliquo corpore dicitur, Quoddam singulare, quod non de subiecto aliquo dicitur, vt hic homo, & singulare in substantijs: & tunc vult ꝙ eas assumptiones simul discimus & cognoscimus: quare subiecta sunt singularia in genere substantiæ. Quod quidem mihi non placet potest. n. assumptio esse ex subiecto in genere accidentium: vt hæc, hoc album est lignum. Melius igitur Aristotelem adiecisse, & non de subiecto aliquo, propter particularia, quæ quidem singularia sunt in re, vt quidā homo, & aliquis æquus: sed de subiecto aliquo. nam Socrates est quidā homo, & Plato est aliquis homo. assumptiones, quas simul discimus, & cognoscimus ex singularibus sunt, quæ non sunt particularia, sed de nullo subiecto dicta, hæc sine medio sensu ipso discimus & cognoscimus, particularia autem cum quodam modo sin vniuersalia sensum transcendunt. Sed occurres, quia doctrina & disciplina idem est: eadem. n. cognitio vt à doctore doctrina est, vt in discipulo disciplina. sed doctrina est propositionum siue dignitatum vniuersalium & singularium: igitur & disciplina. Dici potest ꝙ omnis doctrina est disciplina, non tamen omnis disciplina est doctrina. Inuentio. n. quæ singularium est disciplina, & non est doctrina: quare hic per disciplinam intelligit inuentionem: inuentio enim quædam disciplina est, quatenus ipse inueniens discit, saltem à se: quia. n. discens vt discens, & à se, & ab alio discere potest, ideo disciplina & de doctrina, & de inuentione dicitur. Quare discere, si communiter sumatur, erit vniuersalium, & singularium, sed si proprie, vt hic loquitur Aristo. discere non nisi singularium assumptionum vel conclusionum erit. Sed reputamus nunc differentias inter discere, quod hic pro inuentione intelligitur, & cognoscere. sic. n. quæ Aristo. nobis reliquit, supplebimus. Nam ab Arist. ipsius cognoscere duas habemus differentias tantum: quoniam dupliciter cognoscimus, alia quidē, quę prius nouimus vt dignitates seu maiores propositiones. Alia vero: quæ non prius nouimus, sed simul discimus & cognoscimus, vt assumptiones, quæ propositiones minores sunt, & vltimæ, quæ sensu apprehenduntur, & non per medium, & quæ singulares sunt. Dicamus igitur octo esse eorum, quę discimus & cognoscimus combinationes: quarum septem veræ sunt, & octaua falsa. Nam quædam cognoscimus, quæ prius cognouimus. Primo vt si aliqua nudiustertius nouimus, heriq; obliti fuimus, & hodie reminiscimur. hæc enim, quæ nunc reminiscimur, hodie cognoscimus, quæ nudiustertius cognouimus Secundo, vt si nudiustertius actu considerauimus, heri somno sopiti non actu cognouimus, hodie experrecti rursus actu cognouimus. hæc profecto nunc cognoscimus, quæ prius cognouimus. Tertio, vt particularia, quorum vniuersalia præcognouimus: hæc enim cognoscimus in particulari, quæ prius cognouimus in vniuersali: hæc quę cognoscimus, prius cognita, sunt dignitas, propositiones primæ, quæ maiores dicuntur, ac vniuersales notiones à Themistio.

Secunda combinatio est: quoniam quædam cognoscimus, quæ prius non cognouimus, vt particularia, quæ simul de nouo cognoscimus, & discimus. sunt autem hę assumptiones, quæ minores, ac vltimæ propositiones dicuntur. Tertia est, quoniam quædam cognoscimus, quę prius didicimus, vt particularia, quę nudiustertius didicimus, heri autem obliti, hodie rursus reminiscimur: hæc nanque cognoscimus,

Marginal notes: verborum expositio. Obiectio text. Solutio Alia solo. — Pri. pi her. cap. vltimo Quare dixit & non de subiecto aliquo. Respon. Singulare duplex. Cōfutatio respon. propria respō. — B — C — D — Dubitatio. Solutio. Digressio. Octo cōbinatiōes eorū quæ discim⁹ & cognoscim⁹. 1. cōbina. 2. cōbinatio. 3. combinatio.

gnoſcimus,quæ prius didicimus,ſunt autem hæ aſ-
4. combinatio. ſumptiones. Quarta eſt, quoniam cognoſcimus quædam, quæ prius non didicimus, vt vniuerſalia: quorum heri obliti vel in habitu poſita hodie cognoſcimus: hæ ſunt dignitates & vniuerſales propoſitiones.

5. combinatio. Quinta eſt,quoniam diſcimus,quę prius cognouimus,vt particularia: quæ nunc in particulari dicimus & in vniuerſali præcognouimus,& hæ ſunt ipſæ concluſiones ſingulares.
6. combinatio. Sexta eſt, quoniam diſcimus,quę prius non cognouimus,vt particularia, quæ nec in particulari,nec in vniuerſali præcognouimus. hæ ſunt aſſumptiones.
7. combinatio. Septima eſt,quoniã diſcimus, quæ prius non diſcimus, vt particularia, quæ nunc diſcimus: hæ ſunt concluſiones & aſſumptiones.
8. combinatio. Octaua vero combinatio eſt impoſsibilis: quoniam impoſsibile eſt nos diſcere,quæ prius
Corol. 1. didicimus. Nam diſcere eſt ſingularium & particularium: quare,ſi diſceremus nunc,quod prius didicimus, tunc idem ſciremus, & neſciremus in particulari.

Combinationes octo eorum, quæ diſcimus & cognoſcimus.

1. Cognoſcimus aliqua q̃ prius cognouim⁹.	Dignitates ac primę ꝓpoſitiones.
2. Cognoſcim⁹ q̃dam q̃ prius nõ cognouim⁹.	Aſſumptiões ſeu minores ꝓpões,ſeu vltimę.
3. Cognoſcimus q̃dam quę prius didiſcimus.	Aſſumptiones.
4. Cognoſcimus q̃dã q̃ prius nõ didiſcimus.	Dignitates ac vniuerſales propoſitiones.
5. Diſcimus quæ prius cognouimus.	Cõcluſiones ſingulares.
6. Diſcimus quæ prius non cognouimus.	Aſſumptiones.
7. Diſcimus, quæ prius non diſcimus.	Concluſiones & aſſumptiones.
8. Diſcere quæ prius didiſcimus.	*Impoſsibilis.*

Dĩæ inter diſceř & cognoſcere. Ex his patent differentiæ inter diſcere & cognoſcere.nam cognoſcere eſt de nouo,& non de nouo, vniuerſalia ſeu in vniuerſali, & particularia vel in particulari.eſt etiam aliter noſtrum cognoſcere reminiſci.At diſcere eſt de nouo tantum,in particulari tantum,& nullo modo reminiſci, quoniam,ſi eſſet reminiſci,tunc diſceremus aliqua,quæ prius didicimus.Patet ſecundo,ꝙ quæcunq; diſcimus, cognoſcimus,non autem quæcunq;cognoſcimus diſcimus. Tertio patet nos aſſumptiones & concluſiones poſſe diſcere tantum, quia ſolæ eæ poſſunt eſſe ſingulares. Dignitates ſiue propoſitiones vniuerſales,quæ maiores ſunt, non diſcere, ſed cognoſcere poſſe. Has differentias Ariſtot.& Themiſtius intellexerunt: quas,ſi verbis Ariſt.ſupplebis, relinquitur expoſitio Thæmiſtij.
Expoſitio philop. Verum Philoponus hunc locum facilius exponit.Ideo non prætereundo eius expoſitionem,aliter dicamus,ꝙ, cum dixit omnem doctrinam fieri, & omnem diſciplinam ex præexiſtenti cognitione,nunc de inuentione loquitur,& proponit oſtendere hanc etiam fieri ex præexiſtenti cognitione. Quod vero hoc rationabiliter Ariſto.facere debeat, probatur,quia cognitio dianoetica, ſiue rationalis dupliciter nobis adue-

E nit,aut per doctrinam,& diſciplinam, aut per inquiſitionem, quæ inuentio dicitur. Conſtat autem in vtroq; modo ex præcognitis quibuſdam fieri cognitionem: quare,poſtquam oſtendit alterum modum in doctrina vel diſciplina, reliquum eſt,vt alterum in ipſa inquiſitione vel inuentione aggrediatur,vt manifeſto liqueat omnem rationalem cognitionem ex præcognitis quibuſdam accedere. Et in exequendo hęc,antequam de inuentione diſputet, proponit prius dicere de eo quod eſt cognoſcere, vtpote quod vniuerſalius eſt ipſo inuenire, immo vt genus illius, vt dicemus. Proponit igitur duos eſſe cognoſcendi modos, Alterum quidem, quando aliquid ante cognitum habentes,rurſus huic occurrimus obliuione non intercipiente. Sicut, cum aliquem videmus primum,deinde eius memoriam
F tenentes, rurſus hunc videamus, dicimus eum cognoſcere. Quia, ſi obliuio intercipiet, deinde rurſus priſtinam eius cognitionem habemus,non iam (vt inquit Philoponus) hunc cognoſcere dicimus, ſed reminiſci, & tu intellige Philop.hunc non nos cognoſcere tantum, ſed ſimul cognoſcere & reminiſci,ſic igitur vnus modus eſt.
Sed quæres vtrum in hoc modo oportet ſi non intercipitur obliuio,ſaltem intercipi habitus. Dubit.
Dicas, ꝙ oportet vt habitus intercipiatur, & ſic primus modus erit, quo aliquid nunc actu cognoſcimus, quod prius actu cognouimus intercipiente habitu.Secundus autem, vt quando vniuerſalis Solutio. notionem habentes,alicui particulari occurrimus, quod non prius vidimus, deinde hoc adaptemus vniuerſali ipſi, cuius notionem tenemus. vt ſi quis videat magnetem lapidem ferrum trahere, ſiqui-
G dem non præcognouerit prius ꝙ omnis magnes trahit ferrum, talis hic non dicetur cognoſcere ꝙ magnes lapis eſt,qui hoc operatur,ſed primum diſcit,ſi doctorem habebit paratum qui doceat ꝙ magnes omnis ferrum trahat, ſi vero hoc præcognouerit,occurrẽs particulari lapidi,ſtatim cognoſcit, quoniam hic eſt, qui ſub illam vniuerſalem reducitur ſpeciem.Igitur cum duo hi ſunt modi cognitionis.ſecundo modo inquit Ariſt.inuentionem fieri quando particularibus quibuſdam Theorematibus non ante à nobis cognitis primum incurrimus ab vniuerſalioribus quibuſdam & nobis præcognitis ipſorum notionem tenente. Ex hiſce liquet ſcire quæ ſit inuentio. Eſt.n.inuentio cognitio quæ- Quid ſit inuentio dam alicuius concluſionis ſingularis,cuius vniuer- Q̃ō ſit inuentio. ſalis notio quædam præfuit.Fit autem hæc hoc pa-
H cto,ꝙ præcognita vniuerſali notione,vt illa,omnis magnes trahit ferrum,& occurrimus huic particulari lapidi, quem oculis cernimus eſſe magnetem, mox damus hanc concluſionem, ꝙ hoc ferrum trahit. & hæc eſt inuentio & ſecunda ſpecies cognitionis, eſt.n.inuenire cognoſcere aliquam notionem ſingularem mediante aliquo nobis occurrente,quę notio ſingularis pręcognita fuit in vniuerſali nobis prius cognito. Et tunc iuxta expoſitionem hanc Diſcere nõ oportet dicere ꝙ diſcere non eſt inuenire,ſed diſce- eſt inuenire. re eſt vniuerſalium.nam, ſi hic magnes occurrit nobis, quem oculis cognoſcamus eſſe magnetem, & antea non cognoſcebamus omnem magnetem ferrum trahere, ſed à doctore parato cognoſcimus, hoc dicimus diſcere, & ita diſcere eſt cognoſcere aliquod

aliquod vniuersale, quod prius non nouimus. Quare quatuor sunt: cognoscere, reminisci, discere, & inuenire secundum Philoponum. est.n. Discere de nouo solum vniuersalium, quę prius non nouimus: Cognoscere est vniuersalium tã eorum quæ prius non nouimus, quàm eorum quæ prius nouimus. Reminisci est cognoscere, quæ prius nouimus intercipiente obliuione. Inuenire est singularium, & eorum quorum vniuersalia præcognouimus. Quare cognoscere est vt genus ad hęc. Potest & his addi & sensus, qui videlicet est singularium assumptio num quibus obiter inuenies occurrit, vt illius videlicet ꝙ hic sit magnes. Quo vero ad verba attinet. Philoponus, verba hæc textus aptat dupliciter. Primo vtrisq; cognoscendi modis. Secundo aptat tantum secundo cognoscendi modo. Mihi autem videtur ꝙ verba hæc debent aptari vtrisque cognoscendi modis hoc pacto. Est autem cognoscere aliqua quidem prius cognoscentem, hic est primus modus, quo videlicet aliquid cognoscimus, quod & prius nouimus. Aliquorum autem & simul accipientem notitiam. Hic est secundus modus, quo videlicet aliquam particularem notionem accipimus, cuius præcessit cognitio in vniuersali, quam diximus esse inuentionem. deinde ponit exempla secundi modi, & inquit. Vt quæcunq; sub vniuersalibus contingunt esse, hoc est ea dico secundo modo cognosci, quæ sub vniuersalibus sunt quorum inueniés præhabuit cognitionem, & adhuc clarius in terminis exponens. Primo exponit quomodo cognoscitur assumptio, & inquit. Nam ꝙ omnis triangulus quidem habeat duobus rectis æquales præsciuit, hoc.n. cognouit antea non de nouo à parato doctore: Quod autem hoc, quod in semicirculo est, triangulus sit, simul inducens cognouit. Inducens hoc est illi occurens, secundum sensum agnouit. dixit autem notanter inducens, quia cognitio per particularia inductio dicitur. at per sensum cognoscimus particularia. vnde siue per plura siue per vnum particularium cognitio semper inductio dicitur. & per semicirculum intelligit in manu, quare triangulus qui est in manu, vt triangulus est per vniuersale cognouit: vt talem autem triangulum per inductionem ac supprauentionem non ex quibusdam antepositis cognoscimus: est.n. omnis sensitiua notitia talis, quam non cognitionem sed simpliciter notitiam appellamus hoc modo cognoscitur assumptio, quæ est minor. at inuentio videlicet, ꝙ tres angulos habeat duobus rectis æquales sine inductione & suprauẽtione cognouit, quia in seipso habuit præexistentem rationem vniuersalis illius: videlicet ꝙ omnis triangulus tres angulos duobus rectis habet æquales. Igitur simul & semel per sensum inducens nouit hoc, quod est in manu, esse triangulum, & statim ipsum habere angulos duobus rectis æquales. quia dixit hoc, quod in manu est, esse triangulum, & per sensum deductum cognoscit. Addit. Quorundam enim hoc modo disciplina est: quia assumptionum singularium est disciplina hoc modo, vnde quòd hic sit triangulus, aut hic sit circulus, aut aliud, quodcunque, non nisi per sensum cognoscimus. Propterea subdit, & non per medium cognoscitur, quod est postremum, assumptiones enim singulares cognoscuntur nõ per medium, sed per deductionem ex sensu.

Quatuor cognitiões & qd sint.

Expõ verborũ secundũ Philo.

B C

Sed dices: dictum est disciplinam esse vniuersalium, at nunc ait disciplinam esse singularium. Dici potest eum non dixisse disciplinã esse singularium absolute, sed hoc modo, hoc est quodam modo, & large accipiendo ipsam disciplinam, & quia dixit aliquo modo singularium esse disciplinam, quatenus singularia per sensum cognoscuntur, declarat illa esse singularia, & inquit: Quæcunq; videlicet singularia esse contingit, & non de subiecto aliquo, & sic patet syllogismum inuentiuum fieri quando nos prius nouimus vniuersale, deinde quod est postremum siue minor, non per medium, sed per sensum cognoscimus, & ipsum vniuersali præcognito applicamus: tũc.n. per medium ex sensu deductum & sub vniuersali applicatum concludimus inuentionem. vt ꝙ omnis triangulus tres habeat angulos duobus rectis æquales præcognouimus: quod autem hoc quod est in manu, triangulus sit, & per sensum deducimus, & sub illo vniuersali applicamus: quare per hoc medium concludimus, hoc quod in manu est, habere tres angulos duobus rectis æquales. Hoc pacto inuentio fit, & ita ex præexistenti cognitione, cum sit in vniuersali præcognita. Vlterius patet. (vt Philoponus inquit) in inuentionibus solum singularia cognosci: vniuersalia verò minime, sed vel per doctrinam, vel disciplinam. Tertio patet inuentionem ipsam fieri in post assumẽdo: nam qui inuenit post assumit sub præcognitis vniuersalibus. Sed occurres & recte, quia multa vniuersalia per nos ipsos inuenimus, quæ non à doctoribus accipimus. Aristo. enim (vt puto) multas vniuersales notiones adinuenit, quas nec à Socrate nec Platone doctoribus accepit. Igitur inuentio non est singularium duntaxat. Aliquando nos diximus demonstratiuam inuentionem, de qua nunc loquitur Aristot. non esse nisi singularium tantum, nam inuentio vt hic loquitur, paritur ex vna vniuersali prius nota per doctrinam, vel disciplinam, & ex singulari deducta ex sensu, & sub vniuersali prius nota, accepta. At inuentio dialectica: quæ est per probabilia & coniecturalia, potest esse vniuersalium, & singularium: nam, quæ dialecticę inuenimus vel coniecturabiliter, non per sensum deducimus. Ex his apparet demonstratiuam inuentionem solum fieri in naturalibus & mathematicis, quoniam solum in illis possunt vniuersalia prius cognosci, & sub vniuersalibus possumus per sensus assumi singularia, vt inde concludamus inuentionem. In cæteris autem scientijs, in quibus sensibus non vtimur, inuentio demonstratiua non est, sed dialectica tantum. Sed occurres nõne causam per effectum inuenimus, modo causa est vniuersale quoddam. Iam diximus & dicemus in naturalibus causæ inuentionem esse coniecturalem, & per syllogismum dialecticum, & propterea in naturalibus inuentio demonstratiua non fit nisi per sensum in post assumendo. nam, cum causa ipsa inuenitur, non nisi coniecturabiliter inuenitur. Vnde ipsa inuentio multiplex est. est.n. inuentio artium, & inuentio syllogistica, & hæc est aut dialectica, aut demonstratiua. Aristo. igitur solum de syllogistica loquitur: & non de omni, sed de demonstratiua, quę fit ab vna vniuersali prius nota & vna sensuali

Tertium.

Obiectio.

excerptum inuẽtio demonstratiua in naturalibus tantum est.

D

Dubitatio. Solutio

Inuẽtio multiplex.

suali occurrente, vt diximus; huius voluit vnum esse præcognitum, & vnam præcognitionem. est.n. præcognitum axioma siue maior. est autem præcognitio, quia vera est, vel à doctore, vel à seipso per experientiam. Pulchrum esset videre, quo nam modo inuentiones artium rationalium, vt Logicæ & Rhetoricæ factæ sint, nam de inuentione artium operatiuarum Arist. satis dixit in proemio Metaphysicæ. Sed quia hoc transcendit præsentē librum, ideo satis nobis sit locum monstrasse.

ARGY. *Antea vero quam sit inductio vel ratiocinatio facta, partim fortasse dicendum est scire, partim nescire. Quod enim non sciuit si sit simpliciter, id quoquo modo scit, duobus rectis æquales habere: patet hoc pacto quidem scire, quia vniuersaliter scit simpliciter vero nescire.*

Ast igitur. *Antequam autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio non, quod enim nesciuit si est simpliciter:*

Sed igitur. *hoc quodammodo sciuit, quòd duos rectos habet simpliciter sed manifestum est quòd sic quidem scitur quoniam vniuersaliter scitur, Simpliciter autem non scitur.*

Commen. Verbum quod facit in textu præsenti difficultatem est particula autē. quæ græce est ουν, nam hæc particula est aduersatiua, & ita videtur quasi aliquid de nouo insinuare. Sed non obstante hoc videtur mihi Arist. ex dictis modo vnum quoddam inferre, quo sophisma Menonis soluetur. Et ita particula illa fortasse græce legitur ουν quæ latine sonat ergo vel igitur. dictum est.n. doctrinam & disciplinam fieri ex præexistenti cognitione, & vltimo ꝙ etiam inuentio fit ex quodam vniuersali præcognito, ideo ex his concludēdo, inquit. Antequàm igitur sit inducere, hoc est inuenire, aut accipere syllogismum, hoc est doctrinam vel disciplinam sumere per syllogismum, quodam quidem modo, supple ipsum discentem vel inuenientem, fortasse dicendum est scire, modo autem alio non, supple dicendum est eum scire. Et hoc declarat solum in inuentione, & supple tu, vt Philoponus suppleuit. nam anteq̄ sensu ipso occurrimus occulto triangulo, inueniens nesciuit si est simpliciter, supple hoc occultum, triangulus, hoc ignorauit hoc absconsum esse triangulum, hoc quodam modo sciuit, videlicet ꝙ occultus triangulus duos rectos habeat simpliciter. igitur tale absconsum partim scitur, partim nescitur. nescitur quidem an sit omnino triangulus, scitur autem ꝙ duos rectos habeat. Ex his vlterius seipsum exponens concludit, Sed manifestum est ꝙ sic quidem scitur, quoniam vniuersaliter scitur, sciebatur.n omnem triangulum habere duos rectos æquales, igitur quo ad hoc scitur tale absconsum. Simpliciter autem nō scitur, quia ignoratur absconsum esse triangulum. Quo vero ad

Verborum expositio. verba attinet, verbum sed, illatiue intelligitur, vt alibi Aristo. sæpe fecit. Potest & hæc litera, vt Philo

Expō phil. pono videtur, aliter intelligi, vt solum de inuentione loquatur, & sic erit sensus, antequam igitur vt inducere supple per sensum, ꝙ hoc absconsum sit triangulus, aut syllogismum per quem fit inuentio, accipere, hoc est antequàm sit per syllogismum facta inuentio, est id, quod inuenitur syllogismo, partim scitum, partim ignoratum. scitum quidem vniuersaliter, ignoratum vero particulariter. Vnde hoc absconsum habere tres, scitur in illo vniuersali præcognito, omnis triangulus habet tres, non scitur autem in se, quia non dum patet esse triangulum. Expositio hæc magis placet, quia per hęc quæ hic ait, soluetur Menonis cauillus. Sed dubitabis fortasse. quia sequitur de scito, omnis triangulus habet tres: absconsum in manu est triangulus: igitur de scito, absconsum in manu habet tres. Sicut sequitur de necessitate, omne animal est substantia: Socrates est animal: Igitur de necessitate, Socrates est substantia. Auerr. in paraphrasi tenuit aliquam vniuersalē posse esse notam vel scitam, qualibet singulari existēte ignota, quia stat me scire omnem mulam esse sterilem, & ignorare hanc. quæ in vtero est, esse sterilem, Recentiores addiderunt posse propositionem vniuersalem aliquam esse necessariam, qualibet eius singulari existente contingente: nam hæc vniuersalis, omnis homo est animal, est necessaria: & tamen qualibet singularis huius est contingens. Etiam potest aliqua propositio vniuersalis esse contingens, qualibet eius singulari existente impossibili. vt hæc est contingens: omne animal existens in domo est leo, dato, ꝙ hodie sint solum homines: & complura alia addunt. Ac regulam autem Arist. dicunt ꝙ ex maiori de necessario in sensu diuiso, & minori de inesse, sequitur conclusio de necessario eodem sensu: quia quando maior est in sensu diuiso, subiectum eius supponit confuse distributiue mobiliter: & sic sub medio, quod est subiectum maioris propositionis, potest subaccipi: at, quando maior est de sensu composito, & minor de inesse, non sequitur cōclusio de necessario, quoniam, q̄n maior est de sensu composito, subiectum supponit confuse distributiue immobiliter: & sic, cum non possit sub medio accipi: syllogismus non erit regulabilis per dictū de omni. Eodem modo dicunt ex maiori de scito credito vel dubitato non sequi conclusionem de scito credito vel dubitatio, cum minori absoluta: nisi quando maior est in sensu diuiso: & hoc propter eandem causam. Sed licet hæc refelli non possint, non sunt necessaria: nec puto esse peripatetica, vt in libro Priorum diximus: & libro Elenchorum.

Dubitatio.

Opinio Auerrois. Rsio. luni. in primo.

Cōfutatio.

ppria rā. Propterea dicendum ex maiori de scito credito vel dubitato, & minori absoluta, sequi conclusionem de scito credito, vel dubitato conditionatam. Nam vt maior intelligitur, sic debet intelligi conclusio. Cum.n. dicitur de scito, omnis mula est sterilis, mula accipitur formaliter, vt mula: est.n. sensus de scito, omnis mula est sterilis in eo ꝙ mula. tunc si addatur, hæc, quæ in vtero est, est mula: sequitur de scito, ꝙ sit sterilis, non simpliciter, sed in eo ꝙ mula, sicut sequitur necessario omne currens mouetur: Socrates currit: igitur necessario Socrates mouetur in eo ꝙ currit. Sic.n. accipiabatur maior. de necessitate enim omne currens mouetur, sumendo ipsum currens formaliter, non pro subiecto currente: nam animal quod est subiectum cursus contingenter mouetur. Sed accipiendo ipsum currens formaliter, sumitur in eo ꝙ currens: & sic sequitur Socratem necessario moueri vt currens est. hæc Alexan. & Philop. & Auer. Primo priorum. Verum hæc raptim sint dicta.

Quod

ARGY. *Quod nisi ita sit eueniet ea profectò, quæ est in Menone dubitatio. aut enim nihil quisquam discet, aut ea quæ scit.*

DILVCI. *Si autem non, quæ in Menone dubitatio est continget. aut enim nihil discet, aut quæ nouit.*

Quidam recentiorum cauillum Menonis, quo ipsum scire, tam per doctrinam quàm per disciplinam destruebatur, sic composuerunt. Quod quis dicit, vel prius sciuit, vel non: si prius sciuit, igitur non discit: & ita quod quis discit, non discit. Sin autẽ non prius scit: tunc cum ei occurret, nesciet an illud sit, vel ne. Cui expositioni Auer. 9. Metaphysicę assentit. Sed reuera (vt Philop. inquit) hic dissoluit ambiguitatem, quę est in eo libro Platonis, qui Menon inscribitur. Ibi. n. Socrate proponente quoddam theorema, & iubente definiri virtutem, illo autem nequeunte, deinde Socrate inquiente, quod si quærimus, omnino inueniemus, Menon huic sermoni addubitat, & ait quòd nulla sit inuentio. nam, vt (inquit) quod quæritur, necesse est aut præcognosci, aut minime: si igitur non sit quod quæritur præcognitum, neq; si illi occurremus cognoscere poterimus, quòd hoc sit id quod quærimus. Si. n. Socratem non nouimus, neque si ei occurremus, ipsum possumus cognoscere. sin autem eum ante nouerimus, neq; ipsum dicimur quærere, neq; inuenire, quod iam sciuimus: quare neq; est ipsum quærere, nec inuenire ipsum. Ex his patet, quod Menon inuentionem cauillauit, & non ipsum scire, quod est doctrina vel disciplina. Ad hęc respondit Socrates, quòd inuentio fit ex quibusdam ante concessis, & assensis, & ita ex præcognitis quibusdam, & probauit hoc Socrates per Menonis famulum, quem per interrogationem inuenire fecit theorema quoddã, quod nesciebat prius ex quibusdam ante cognitis ipsum ad quæsitum adducens. Ad formam autem respondit Arist. ex his, quæ Socrates dixit, quòd non eadem necesse est noscere, & discere vestigantem & inuenientem, sed alia quidem quærere, ex alijs vero præassensis quæsitorum adipisci inuentionẽ, & sic Menonis ambiguitas locum non habet, inquit. Sin autem non, hoc est si non esset, vt diximus, quod contingit idem scire, & nescire, Scire quidem vniuersaliter, particulariter autem ignorare, quæ in Menone dubitatio est, continget, & sic haberet locum. Ecce quòd Arist. approbat solutionem Socratis, quia ait, si illa solutio non esset vera, Menonis cauillus relinquæretur insolutus, quem breuibus repetit, & inquit. Aut. n. nihil discet, supple si detur, quòd ante inuentionem id quod inuenitur non fuit præcognitum, aut si detur ipsum esse præcognitum qui inuenit, non nisi ea, quæ nouit, discet. Quo vero ad verba attinet, perdiscere Ari hic intelligit, ipsum inuenire, quia vt superius dixit inuentio est disciplina quædam, saltem largo nomine, & ita per ipsum discere non intellexit disciplinã, quod est idem, quod doctrina. Dubitatio græce est aporema, latinæ cauillus etiam, differt autem Cauillus, & Sophisma: sicut problema & syllogismus dialecticus: & sicut quæstio, & demonstratio: est. n. quæstio quæ in fine est conclusio: Demonstratio autem syllogismus demonstratiuus, Problema est quando pro vtraque sui parte habet syllogismos at syllogismus dialecticus est, qui sumit. Sophisma ergo est, quod habet pro vtraque sui parte cauillos: qui græce paralogismi dicuntur. Fuit igitur Menonis dubitatio cauillus, & non sophisma: hæc quo ad verba.

Cõmen. 8. Cauillus Menonis secundum quosdam.

Cõmen. 9. expositio Philop.

verborum expositio. Cauillus & Sophisma in quo differant.

ARGY. *Non enim ita dicendum est, vt quidam soluere enituntur, scis ne omnem dualitatem esse parem. annuenti vero interrogato offerunt ei dualitatem, quandam, quam quidem non putabat esse: quare nec parem esse. Soluunt igitur non omnem se scire dicentes esse parem dualitatem, sed eam quam sciunt esse dualitatem. Et tamen sciunt quidem id, cuius habent demonstrationem, & cuius acceperunt. Acceperunt autem non omnis eius, quod sciunt, esse triangulum, aut numerum: sed simpliciter de omni numero atq; triangulo demonstrationem. Nulla. n. huiusmodi propositio sumitur, quem tu scis numerum, aut quam scis rectarum linearum figuram, sed absolute de quolibet.*

DILVCI. *Non enim vtiq; (vt quidam conantur soluere) dicendum est: nunquid sciuisti omnem dualitatem quoniam parem, aut non? dicente autem attulerant aliquam dualitatem quam non opinatus est esse: quare neq; parem. Soluunt. n. dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quã sciunt quòd dualitas sit. At tamen sciunt quidem id cuius demonstrationem quidem habent, & cuius acceperant: acceperunt autem nõn de omni, de quo vtiq; sciunt, quòd triangulus aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo. Neq; n. vna propositio accipitur eiusmodi, quòd quem tu nosti numerum aut quem tu nosti rectilineum sed de omni.*

Alij sophistæ destruxerunt ipsum scire, quod dicitur doctrina vel disciplina: & vtebantur hoc cauillo, vt placet Philop. si aliquid contingat nos scire, sit istud, Omnis dualitas est par: sed hoc non scitur: igitur nihil contingit nos scire. quòd hoc non sciatur probabant, & sic: Absconsum in manu triangulus. vel dualitas vel numerus, vel aliquid tale, sed sit gratia exempli dualitas. Et arguunt, nos scimus omnem dualitatem quòd sit par: hoc, quod in manu est abscõsum, est dualitas: igitur scimus hoc absconsum, quòd sit par. conclusio est falsa: quia hoc absconsum non scitur esse dualitatem: & ita non potest sciri quòd sit par vel impar: & non pro minori, quia minor est vera per casum: posuimus. n. quòd absconsum sit dualitas: igitur pro maiori: sed maior est quòd nos scimus omnem dualitatem parem esse. igitur, cum sit hoc falsum, non scimus omnem dualitatem esse parem, quod ponebatur: quare nihil nos contingit scire. Ex his patet quòd sophistæ hoc cauillo destruxerunt ipsum scire, quod disciplina vel doctrina est. Dubitatio vero Menonis destruxit ipsum inuenire. Soluunt quidam hunc cauillum, & concedunt nos scire omnem dualitatem esse parem, vel omnem triangulum habere tres, & cætera id genus: & tunc ad cauillum dicunt, quòd conclusio debet inferri non simpliciter, hanc dualitatem nos scire esse parem, vel hunc triangulum habere tres, sed addito quodam, videlicet quam scimus esse dualitatem: vel quem scimus esse triangulum. Et sic concedunt nos scire omnem dualitatem esse parem, & quòd hoc absconsum sit aliqua dualitas, vt ponebatur per casum: tamen ex his non sequitur nos scire hanc dualitatem esse parem, sed quam scimus esse dualitatem: & ita volunt ex maiori absoluta de scito, & minori absoluta sine scito, conclusionem sequi non simpliciter de scito, sed secundum quid aliquo addito, vt visum est: inquit. § Non. n. vtiq;, vt quidam conantur

Cõmen. 9.

Cauillus.

Solo Cauilli secũdum antiquos.

conantur soluere,} supple alium cauillum, quo so- A phistæ destruunt ipsum scire, dicendum est: & ponit breuiter cauillum, & inquit { Nunquid sciuisti oēm dualitatem ꝙ sit par: } supple si aliquid cōtingat nos scire, aut non. probat ꝙ non contingit nos scire omnem dualitatem esse parem: quia, si detur ꝙ non, iam relinquitur propositū: & inquit, { dicente autem & affirmante, actu erant aliquam dualitatem, quam non opinatus est esse: quare neq; parem ipsam esse: contingit nos scire, quia quod non scitur esse, non potest sciri aliquid esse: vt A, vel B esse. Hic breuis erat cauillus, cui adducit solutionem sophistarum & inquit { Soluunt enim dicētes per syllogismum illum ex maiori de scito simpliciter, & minori de esse absoluto, nos non cognoscere omnem dualitatem parem esse: sed quam sciunt ꝙ dualitas sit. Et ita volunt sequi conclusionem de scito conditionato, vt ꝙ nos scimus hanc dualitatem esse parem, quam scimus esse dualitatem. B

Syllogismus ... [marginal note, largely illegible]

Huic Arist. obiicit dupliciter primo posterioristice, eodem modo scitur conclusio, quo & propositiones: sed nos scimus simpliciter omnem dualitatem esse parem, & non omnem quam scimus esse dualitatem: & simpliciter hæc dualitas absconsa est dualitas. igitur conclusionem contingit nos scire simpliciter, videlicet ꝙ hæc dualitas sit par, & non illo addito, quam scimus esse dualitatem (inquit) Attamen sciunt quod id vt cuius demonstrationem quidem habent: & cuius acceperunt demōstrationem. dixit habēt, quia nos scimus quædam per nosmetipsum, dixit acceperunt, quia discimus ex doctore. Verum quouis modo sit scire eo modo est, quo accepimus vel habemus demonstrationem. acceperunt autem vel habuerunt non de om C ni, de quovtiq; sciunt ꝙ triangulus, aut ꝙ numerus sit, sed simpliciter acceperunt de omni numero, supple ꝙ sit par vel impar, & de omni triangulo ꝙ sit habens tres: & supple tu, Minor etiam absoluta fuit ꝙ hoc sit triangulus vel dualitas: igitur conclusio non debet esse de scito conditionato. Hæc posterioristice. Secundo obiicit huic opinioni prioristice, est enim dictum in Prioribus, ꝙ conclusio debet assimilari alicui propositioni. Modo nulla propositio assumpta est talis qualis est conclusio. Conclusio enim est de scito conditionato, & nulla propositionum sic accipitur (inquit) Neque enim vna propositio accipitur eiusmodi, quia nec minor, ꝙ quem tu nosti numerum, aut quem tu nosti rectilineum, sed maior accipitur de omni simpliciter, & minor etiam accipitur nullo addito: D quare conclusio debet accipi eodem modo nullo addito, & hęc expositio est pulchra, quam Philop. non compleuit. Animaduerte quod fortasse solutio horum est data a sophistis ad eundem Menonis cauillum, quo inuentio destruebatur, vt per textum proximum patet, & sic græci intelligunt.

Secda obiectio. Primo pri orum, 23. 27. &

Sed nihil (vt arbitror) obstat vt id sciat partim quis quod discit sed, si hoc pacto, velut ea ratione qua discit, eodem modo scire. ARGY.

Sed nihil (vt opinor) prohibet, quod quis discit, sit vt scire, sit autem vt ignorare. Inconueniens enim non est, si sit, quodam modo, quod discit, sed si hoc modo, vt discit, sit etiam sciat. DILVCI.

Cum increpauisset hos, ipse veram ponit prædictorum solutionem, volens non esse inconueniēs idem ipsum partim quidem nos scire, partim autem nos ignorare. Triangulum quidem in manu absconditum in vniuersali ꝙ duos rectos habeat, sciuimus, in particulari autem discimus, vel scimus de nouo. Cuius exemplum ponit Philop. de hominibus. nam omnes homines in vniuersali scimus, particulares vero, quos non vidimus, ignoramus (inquit) { Sed nihil (vt opinor) prohibet, quodquis discit, } sic supple vnomodo, vt scire, alio autē supple modo, vt ignorare. cuius causam subscribit, & inquit. { Inconueniens enim non est, si scit quodammodo, quod discit, vt si scit vniuersaliter, & discit particulariter. Sed absurdum est, supple sic hoc modo, vt discit, sic etiam sciat. Sic enim idem secundū idem sciretur & ignoraretur. Cóm. 10.

Quo vero ad verba attinet, verbum sciat, suppletum est, quia Aristo. plerunq; more attico prætermittit verbum.

Iuniores dicunt pro regula. Ex maiori modali de scito credito, vel dubitato, & minori de inesse non semper sequi conclusionem modalem de scito, credito vel dubitato, qm̄ nō quando maior modalis est de sensu composito, nō enim valet, tu scis omnem mulam esse sterilem, hæc est mula: igitur scis hanc esse sterilem. Nam sensus maioris est, hæc propositio est scita a te, omnes mula est sterilis: modo sub hac non potest accipi hæc minor, videlicet, hæc mula est sterilis, quoniā maior nullius est quantitatis. Quando vero maior est in sensu diuiso, tunc syllogismus est vtilis, quia sequitur omnem mulam scis esse sterilem, hæc est mula: igitur scis hanc esse sterilem: Nam maiori illo modo sumpta potest sub medio subaccipi minor. Sed certe hæc non conueniunt Arist. verbis, nec aliorum peripateticorum. nam si ita esset, Aristo. non debuisset tātum laborare insoluendo cauillū sophistarū. potuisset. n. dicere maiorem esse veram de sensu composito, & sic syllogismum ex ea fieri non posse, attamen ipse concessit maiorem, & minorem, dixit conclusionem valere pro tanto, quia tu scis hanc mulam absconsam esse sterilem, & ignoras hanc esse sterilem, scis hanc esse sterilē scientia vniuersali, qua scis vniuersaliter oēm mulā esse sterilē: quatenus est hæc: & ita si esset, vt, recentiores dicunt, solutio Arist. esset nulla. Vnde pōt quęrit cū Arist. concedit maiorem illam, tu scis oēm mulam esse sterilem, vel concedit eam de sensu diuiso: & sic sequitur hanc mulam te scire esse sterilem scientia particulari, & non tantum scientia vniuersali. Sin autem concedit illam de sensu cōposito, cum coniugatio sit inutilis: ex ea nec sequitur te scire hanc mulam esse sterilem sciētia vniuersali nec particulari, cum nihil sequatur. Propterea hęc quæ isti dicunt, vt mihi videtur, non sunt peripatetica. Quæsiuncula Nota hanc regulam. Dub. 1. Solutio.

Quęres fortasse vtrū contra stet nos scire aliquod scientia particulari, & nescire scientia vniuersali. An ꝙ fieri potest: nā sciri potest. Aequicruri triāguli duo latera reliquo sunt maiora, nequaq̄ trianguli omnis. Et sic particulare cognoscit, vniuersale minime. Quæres secundo, vtrum sicut contingit aliquid sciri & ignorari secundum diuersos mo dos, Secda dub. Solutio.

dos, contingat idem sciri & nesciri secundum eundem modum cognitionis. An contingit, quia idē potest sciri demonstratione directa, & nesciri demonstratione ducente ad impossibile: & econuerso. Nam omnem Diametrum commensurabilem esse costæ demonstratione ad impossibile sciri potest, recta autem demonstratione & ostensiua nōdum attentatum est. Quare idem Theorema scitur demonstratiue: sed secundum diuersam speciē demonstrationis. Præterea idem scitur scientia an sit, nescitur scientia quid vt aliquis scit astra esse, quid sint ignorat. Quo vero ad græca verba attinet: debes scire quod in græcis codicibus sic est. Absurdum enim si quod nequaquam nouit addiscit. Sed si ita plane, sicut quatenus addiscit, & quo modo. Quam literam Philoponus legit particula negatiua proposita ad verbum illud absurdum, hoc modo, Non absurdum enim est. & hoc transtulimus.

F

ARGY. *Scire autem vnamquamq; rem simpliciter, sed non vt sophiste per accidens, arbitramur, Cum causam, ob quam res est, illius causam esse, & fieri non posse, vt res aliter se se habeat, cognoscere arbitramur.*

DILVCI. *Scire autem opinamur vnumquodque simpliciter, sed non sophistico modo, quod est secundum accidens, cum causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniā illius est causa, & non est contingere aliter se habere.*

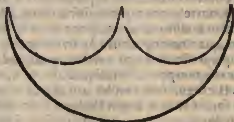
Comē. II. Continuatio. Scire a demonstratione qūo differat. prima differentia. Secunda. Tertia.

Cum declarasset doctrinam siue disciplinam & inuentionem fieri ex præexistenti cognitione: & soluisset cauillos Menonis, & sophistarum, nunc transit ad tractandum de demonstratione ipsa: vt quid nam sit demonstratio, & ex quibus. Prius tamen definit ipsum scire. Vbi primo animaduersione dignum ipsum scire siue scientiam multifariam ab ipsa demonstratione differre. Primo quia ipsum scire notius est, nam multi sunt, qui scire se opinantur ignorant autem quid sit demonstrare. Secundo scire est affectio quædam, quæ de rebus nobis accrescit, demonstratio autem via qua hæc affectio de rebus accrescit. Tertio scientia est vniuersalior demonstratione, nam demonstratio omnis scientia, non autem omnis scientia demonstratio est, nam communes notiores scientiæ sunt quidem demonstrationes autem minime. quippe cum communes notiores indemonstrabiles sint scientiæ. secundum igitur Philoponum hic sumit scire pro demonstratione. nam secundum ipsum idem est scire quod hic definitur, & demonstratio. Ego vero bene volo, quod ipsum scire hic definitum est demonstratiuum, non tamen demonstratio, quia scire est affectio, demonstratio est via ad illam, vt ipsemet dicit. Definit igitur ipsum scire prius quam ipsum demonstrari, quia notius est. nā multis videtur aliquid scire, non autem demonstrare, quia ignorant, quid sit demonstratio (inquit.) Scire autem simpliciter, sed nō sophistico modo, quod est secundum accidēs opinamur vnumquodque simpliciter, id est proprie. vnumquodque, id est quæsitum, quod in fine erit conclusio quasi dicat. Scire autem simpliciter, id est proprie, quod scire proprie, non est scire sophistarum more, qui sciunt secundum accidens, opinamur vnumquoque quæsitorum scibilium, cum causam propter quam res est, id est cum causam, qua res, id est quæsitum

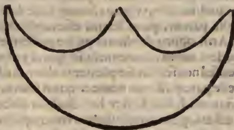
Opio Ph. Propria. positio.

G

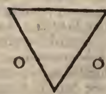
E arbitramur cognoscere: quoniam illius est causa: & propter quam supple non est contingere aliter se habere res illa, siue quæsitum illud.

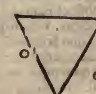

Syllogismorū media species inter scietificos, ac sophisticos, q ex verisimilibus cōstant.

Syllogismorum, qui captiosi seu fallaces dicuntur, duplex modus.

syllogismorum modi duo, quorū alter inherens substātiæ, putat inesse accidenti, alter quo inhærēs accidenti putatur inesse substantiæ.

Quo vero ad verba attinet, debes scire syllogismorum esse triplicem differentiam. alij enim sunt scientifici, alij captiosi, alij inter hos medij de scientificis nunc dicit, At medij sunt, vt qui ex verisimilibus astruunt, nec scientifici, nec captiosi. vt ille vir comptus adornatusq; est, Igitur mæchus. Præterea ille vir noctu vagatur, igitur fur est. Insuper, lac habet hæc mulier, igitur peperit. Hi enim syllogismi iudiciarij sunt ac ex verisimilibus, non autem scientifici: quia possibile est aliquem comptum esse, & non mœchum, & noctiuagum, non autem furem, & habere lac & non peperisse. Captiosi sunt dupliciter, vt quando quod substantiæ inest, putatur inesse accidenti, vt si animal insit ipsi Cygno, credatur inesse ipsi albo sic. Omnis Cygnus animal: Omnis Cygnus albus: Igitur album animal. Vlterius album animal, omne album color, igitur color animal. Aut quando contra creditur quod accidēti inest, substantiæ inesse. Vt omne album color, album pomum. igitur pomum color. Itemque motus est in mobili: Tempus est in motu. Igitur tempus est in mobili. Ex his patet captiosos syllogismos esse qui ab accidente faciunt delusionē. Nō autem omnis syllogismus qui est ab accidente est sophisticus. nam, si dixero fumus hic est, igitur ignis.

H

Expō verborum. Triplex differetia syllogismorū. Syllogismi ex verisimilibus medii sunt.

Captiosi syllogismi dupliciter.

ignis ab accidente est, non tamen sophisticus, sed A probabilis a verisimili. sed quia tam captiosi quam probabiles ab accidente proficiscuntur, ideo captiosi, qui paralogismi sunt, captiosi sunt. Alij vero sophistico more proficiscentes, non tātum captiosi, de more quidem sophistico, quia ab accidente, non autem captiosi, quia non deludunt, & quoniā syllogismi ab effectu sunt etiam ab accidente, est enim effectus velut accidens causæ, vt cum dixero hic fumus est, igitur ignis, Iccirco inquit. § Scire simpliciter, hoc est demonstratiuum, quod est scire proprie, non ab accidente vel effectu ipso, quod est sophistico modo, licet non omne sophisticum. quasi dicat, scire autem simpliciter, id est proprie, sed non sophistico modo, quod est ab accidente; nam scire ab effectu, & scire a verisimilibus, & scire sophisticum: omne tale est scire more sophisti- B co, quia ab accidente, licet non omne sit scire sophisticum. Scire dico tale demonstratiuum est quo nos arbitramur cognoscere vnumquodque quæsitum per causam, qua illud est: & qua illud est necessarium; quod illius quæsiti sit causa. Ex his patet quod a definitione ipsius scire excludit scire per effectum siue per signum: quia omne tale est ab accidente: & de more sophistico. non tamen sophisticū. Addidit cum causam arbitramur cognoscere propter quam res est. Quoniam causa duplex est: remota, vt esse animal est causa respirandi: & propinqua, vt habere pulmonem, causa quidem remota non est: propter quam res est: non enim equus respirat, quia animal est, sed quia pulmonem habet: verum est tamen, quod, si non est animal, nō spirat. Addit, quod illius sit causa: quia proprie, id est scire: quando videlicet per causam propriam C scimus ipsum quæsitum, quod illius quæsiti sit causa, quia nisi causa ad quæsitum referatur, nunquam quispiam sciet. Et quoniam duplex est quæsitum vt quod est, & contingit aliter se habere: vt terra mouetur: mouetur enim de inesse nunc & hinc ad horam cessante terræ motu non mouebitur. Aut quod est, & non contingit se habere, vt triangulus habet tres: ideo addit propter quam res est: vt sunt quæsita Physica: & propter quam non contingit aliter se habere, vt sunt quæsita mathematica. Scire igitur est per causam qua res est, vt in Physicis: & qua res ipsa est necessaria, vt in mathematicis. Dubitabis fortasse cūm triplex sit demonstratio, vt Auer. vbiq; sentit: videlicet quia, siue demonstratio signi: propter quid, quæq; dicitur demōstratio causæ: & demonstratio simpliciter, cuius medium D est nobis & naturæ primo notum. etiam triplex erit scire: ideo quæritur vtrum hic vniuersaliter definiatur ipsum scire. Themist. & Philo. hic autumant Arist. hic definire scire ipsum simpliciter, hoc est proprie: & cum dicitur quod non sophistico modo, excludit solum scire sophisticum: igitur omne aliud describit. Dicas, quod excludit omne scire quod fit more sophistico: quod est ab accidenti: mōstrat aliquid sciri more sophistico, & non esse scire sophisticum: Scire igitur quia, est scire more sophistico, quia ab effectu, qui videtur accidere causæ. Quare scire hic definitū est scire propter quid, vel simpliciter, cuius medium est nobis & naturę primo notum.

Syllogismi ab effectu, sunt ab accidente.

Cā dupl. remota & ꝓpinqua.

Duplex quæsitum.

Demōstr. triplex.

Quæstio

Rā. Them. & Philo.

Patet igitur ipsum scire tale quid esse. Nam & hi qui nesciunt, & hi qui sciunt, ita sese habere putant, quorum ipsi scientes & ita sese etiam habent. ARGY.

Manifestum itaq;, quod tale quid ipsum scire est: & namq; non scientes, & scientes opinantur ipsum sic se habere, Verum scientes habent quoq;. DILVCI.

Cōmē. 12.

Nunc dico de ipso scire definitionē probat eo iudicio, quo significationes nominum probantur, quia, vt Secundo Topicorū dicitur, Loquendum vt plures, sentiendum vt pauciores & sapientes: & ita probat per consensum omnium, tam eorum qui arbitrantur se scire, & non sciunt, vt sophistæ, quam eorum, qui arbitrantur se scire, & sciunt vt sapientes: & inquit. § Manifestum itaq;, quod tale quid ipsum scire est, vt supple definiuimus: & namq; non sciētes, vt sophistæ, & sciētes vt sapiētes opinant ipsum scire sic se hēre. Verū sciētes habent quoq;, sophistæ autem arbitrantur habere, & non habent. Quare consensim scire erit (vt dictum est) per causam propriam, qua res est cognoscere: Sophistarum & non scientium duo sunt exempla. Quæritur aliquādo cur plebs, quæ græce laos est, dicta est a græcis laos: causam huius arbitrantur assignare, quia post diluuium Deucalion Ioue imperante ad homines regenerandos retro post terga iecerit lapides, qui græce laæ dicuntur: quare plebs dicitur laos græce, quia a lais genita fuit. hanc putarit causam, verum non est hæc causa. Alij putant terram consistere ob rapidam cœli circūuolutionem, asserentes se scire. Iuniores autem probare enituntur hanc definitionem, quam Arist. dedit, esse de ipso scire definitionē. Primo, quia scire ipsum est rerū, quę sunt: omne autem quod est, eo quidem modo scitur, quo modo est: quare, si sua propria causa est, sua propria causa scietur. quare ipsum scire erit per causam cognoscere. Secundo, intellectus noster in sciendo causatur à rebus, res ipse autem à proprijs causis: igitur intellectus in sciēdo causabitur à rerum causis: nam quicquid est causa causæ, erit etiam causati causa. Tertio, veritas est æquatio quædam intellectus ad rem: modo intellectus nunquam æquabitur rei, nisi ipse ad eius rei principia ac causas redeat: igitur scire erit per causam. Sed circa hæc occurres, quia vt dicitur Secundo huius, aliud est demonstrare rem esse ita, & aliud definitionem rei. Possum enim demonstrare hominem esse animal rationale sine petitione principij: sed hominem esse animal rationale in eo quod quid est, nō potest demonstrari nisi petendo principium. Et ita licet fortasse viri isti possent demonstrare ipsum scire esse per causam cognoscere, nunquam habebunt pro per hoc ipsum quod dico, causam cognoscere, esse definitionem ipsius scire, nisi petant quod est in principio vt in prin. 2. huius videbitur. Præterea. Rationes horū petere videntur aliā ob causam, qa cum sumunt ipsum scire esse rerum quæ sunt, hoc petit, qa aduersarius dicet cognitionē rerū q̃ sunt non esse noīe ipsius scire, sed nomine opinionis dicendum. Insuper, cum accipiunt intellectum nostrum in sciendo causari a rebus, hoc est petere. aduersarius enim dicet causari intellectum a rebus non esse scire sine nomine ipsius scire appellandū, sed alio nomine, videlicet, opinionis vel cognitionis. Adhuc, dato q̃ veritas sit æquatio intellectus

Plebs enim laos à Græcis dicta est.

Quæ iuniores. Egi. &c. 1.

Secundo.

Tertio.

Cōfutatio & primo. Cap. 1.

Ad primū.

Ad secūdū.

Ad tertiū.

ad res, non propter hoc patet hanc æquationem dici nomine ipsius scientiæ: & sic recte Aris. consensu omnium quasi iudicio probauit ipsum scire esse per causam cognoscere, quia non aliter possunt nominum significationes probari. Vlterius quæres, cur addidit quoniam illius est causa. Videtur. n. sufficiens dicere ipsum scire esse per causam, qua res est, cognoscere. Nā sic sensus est, ipsum scire esse per causam propriam, igitur superfluit addere quoniam illius est causa. Nonnulli dixerunt posse fieri vt aliquis sciat causam propter quam res est, & nō rem illam scire. Plurimi. n. sciunt radium Solis, quo putrida animalia exoriuntur, & tamen ignorant quo modo animalia illa exoriantur. & huius causa est, quia licet sciant causam propter quam putrida animalia sunt, cum non sciant, quoniam ille radius est causa illorum, non dicuntur scire. igitur requiritur quod cognoscamus causam propter quam res est, quoniam illius est causa, ad hoc vt scientes dicamur. Quæ res profecto nobis non displicet.

Cur dixit qm illius ē causa.

Rñsio quorundam.

ARGV.

Quare cuius simpliciter est scientia, id vt aliter sese habeat fieri omnino non potest.

DILVCI.

Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere.

Cōmē. 13. Quod sit ipsū scibile.

Descripsit ipsum scire, at nunc describit ipsum scibile, quod dicitur etiam ante demonstrationem quæstio, siue quæsitum. huius causa est: quia dixit, scire autem opinamur vnumquodq; simpliciter, & reliqua. & per vnumquodque intelligit scibile siue quæsitum scientificum: hoc est id, cuius est simpliciter & proprie scientia. Propterea vt dicta definitio pateat, declarat nunc quid per vnumquodq;, hoc est quid per scibile intelligit. Accedit ad hæc; quod scire ipsum est in anima, vt in subiecto: est in demonstratione, vt in causa: est in ipso scibili siue quæsito, vel conclusione, vt in signo. prætermittit de anima dicere, tanquā de re huic libro aliena: spectat enim de ipsa dicere in libro de Anima. Propterea de ipso scibili, in quo ipsum scire est, vt in signo: & de ipsa demonstratione, in qua ipsum scire, vt in causa est, pertractat: & inquit de ipso scibili primo. Quare cuius simpliciter, id est proprie, est scientia, hoc est impossibile aliter se habere: id est scibile proprie dictum est complexum quid necessarium. addidi complexum, quia duplex est necessarium, incomplexum videlicet, & complexum, incomplexum vt Deus, eo quia est, & non potest non esse: & chimera est necessarium non esse, quia non est & non potest esse. At necessarium complexum, quod dicitur secundum inhærentiam, est quæstio, vel quæsitum, in quo prędicatum inest subiecto, & non contingit nō inesse, vt ignis est calidus, vel in quo prædicatum nō inest subiecto, nec contingit inesse, vt ignis non est frigidus: quare scibile proprie dictū erit quoddam complexum necessarium, quod non potest aliter se habere. Quo vero ad verba attinet, Arist. apposuit quare, quasi illatiue, non vt quare, esset nota illationis, sed continuationis. Nam, cum dixisset de scire, opportunum erat ei dicere de ipso scibili, tum primo, quia ipsum scibile ponebatur in definitione ipsius scire, tum secundo, quia ipsum scire est in ipso scibili, vt in signo: & ita verbum quare, continuatiuum est. Vlterius impossibile aliter se habere potest dupliciter esse. Aut ex hypothesi, vt terra

Scire in aīa ē vt in subiecto, in demōstratiōe vt in cā, in cōclusione vt i signo.

Duplex necessarium.

Verborū expō.

Imposibile aliter se

tremit: hoc enim impossibile aliter se habere est, dum exhalatio intra cauernas terræ mouetur. Aut absolute, vt Solem oriri: quia non potest esse quia Sol oriatur. Aristo. igitur per imposibile aliter se habere intelligit necessarium ex hypotesi, quod est necessarium causis positis, & hoc modo quæsita Physica sunt necessaria: non enim possunt suis per se causis positis, non esse: contra autem ipsa cōtingentia. sunt enim quæ positis causis, possunt nō esse: quoniam possunt impediri. Occurres fortasse ex eo, quia videtur definitio in plus ipso definito, quia multa non possunt aliter se habere, quæ non sunt scibilia, vt prima principia: quæ dignitates dicuntur. Themistius & Philoponus concedunt illa esse scibilia: quia, vt dicetur, eorum est alius sciēdi modus, de quo posterius dicetur. Sed si ita esset, vt exponit Philop. tunc hic non esset definitum quæsitum scibile, sed omne scibile. Propterea dicamus, quod definitio debet sic intelligi, scibile proprie est, quod positis suis per se causis, non contingit aliter se habere. Modo, licet dignitas non contingat aliter se habere, tamen hoc non est alijs quibusdā positis, vt causis proprijs & per se: & ita definitio est æqualis & optima.

habere dupliciter.

Obiectio.

Rñ. The. & Philo.

ppria rñ.

ARGV.

Si igitur & alius sciendi sit modus, posterius explicabimus. Addidimus etiam per demonstrationem etiam scire.

DILVCI.

Si quidem igitur & alius est sciendi modus, posterius dicemus. dicimus autem & per demonstrationem scire.

Comē. 14. Duplex scientia est.

Duplex est scientia, vt placet Philop & Themist. altera quidem demonstratiua, quæ est per demonstrationem ipsam. Altera vero species est, quæ demonstratiua non est, sed ex sese fidem habens etiā sine syllogismis, vt cognitio dignitatum: hæc enim non per demonstrationem nobis accedit, sed ex seipsa fidem habet. Aristo. igitur nunc limitando se ad dicenda, & ad ea quæ dixit, inquit: { Siquidem igitur & alius est sciēdi modus: hoc est, quia ita est, quod est alius modus siue species scientię, posterius dicemus: autem sed: supple nunc, & per demonstrationem scire dicimus. Sic igitur posterius de alia scientia specie dicemus, nunc de demonstratiua dixisse volumus. Bene igitur dictum est, quod non de vniuersali scientia loquitur Aristo. dum definit ipsum scire, sed de ea, quæ æquipollet demonstrationi, hoc est de demonstratiua. Quo vero ad verba attinet, animaduersione dignum, In nonnullis codicibus textum sic haberi. Dicimus autem & & noscere per demonstrationem: vbi Philopo. per noscere intelligit scire, quasi dicat, at nunc dicimus & definimus ipsum noscere per demonstrationē, quod reuera est scire. Nonnulli Aristotelem aliter definire ipsum scire opinantur, quia in eorum translationibus sic habebatur, dicimus autem & scire per demonstrationem intelligere. Tu vero hęc si placent, considera. Non desunt, qui velint Aristo. per alium sciēdi modum, intelligere eum modum, quo mediante scitur. vt per demonstrationem ad impossibile, & per demostrationem quia. Alij vero non ignari per alium sciendi modum intelligunt, qui est per definitionem, de quo in Secundo libro disputabit. Sed de his hactenus.

Verborum expō.

Expō aliquorum.

Quid intelligat Arist. per alium sciendi modum scdm quosdam. alia expō.

ARGV.

Demonstrationem autem dico, ratiocinationem eam quæ scientiam efficit. Eam vero scientiam efficere dico, qua sc. imus eam ipsam habendo.

Demon-

Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, idest scientificum. Epistemonicon vero dico secundum quem (in habendo ipsum) scimus. A

Cōmē. 15. Hæc quæ hic inquit, continuatione non indigēt: nam cum dixisset se esse locutum de scire, quod est per demonstrationem, declarat quid ipse velit per demonstrationem.

Philopo. Philoponus ait Aristotelem hoc facere, vt ostenderet ipsum scire & demonstrationem idem esse. Vel accuratius (vt inquit) hoc facit, vt ostendat scientiam esse demonstrationis finem, aut habitum: qui ex demōstratione animę ipsi accrescit. Demonstrationem autem quæ fit ad scientiam ipsam syllogisticam vt via. Fortasse etiam Aris. transit ad declarandum quid per demonstrationem velit, quia etiam demonstratione est huius libri intentio, sed quia demonstratio pōt dupliciter considerari, vno B modo quo ad formam, hoc est vt syllogismus est, & quo ad materiam, i. quo ad ea, ex quibus, & de quibus est, & tractare de forma demonstrationis spectat magis ad librum Priorum, qui est de syllogismo, ideo raptim quasi hæc trāsiens, inquit. § Demonstrationem autem dico syllogismū epistemonicon, latine vero scientificum. Dixit syllogismum loco generis. addidit epistemonicon loco differentiæ, qm̄ captiosus syllogismus non epistemonicus est, nec dialecticus est epistemonicus. Exponit qd velit ipse per epistemonicon, & inquit: Epistemonicon vero dico, sm̄ quem (in habendo ipsum) scimus. Hoc autem dupliciter exposuit, Tum vt definitio demonstrationis pateret, in qua ponitur illa differētia epistemonicon. Tum etiam quia scientificum est duplex, quod videlicet scientiam facit principaliter, vt intellectus ipse agens, & quo scientia C ipsa fit, vt instrumento. quia igitur dixerat demonstrationem esse syllogismum facientem scire, apposuit secundum quem (in habendo ipsum) scimus, vt innueret demonstrationē facere scientiam, vt instrumentum, & non vt principale mouens.

Demonstratio duplex considerari potest.

Scientificū duplex.

Verborum expositio. Rectius epistemoni. q̄ apodicticon dicitur syllogismus demonstratiuus.

Quo vero ad verba attinet, debes scire in nonnullis translationibus loco verbi epistemonicon legi Apodicticon, quod vnde sit gnoro. Apodicticus enim græcè, sonat latinæ demonstratiuus. modo dicere demonstrationem esse syllogismum apodicticon est dicere demonstrationem esse syllogismum demonstratiuum, & sic idem per idem definisset. Quare (vt puto) textus corruptus est.

ARGY. *Si igitur ipsum scire tale est quale posuimus, necesse est & demonstratiuam scientiam, ex veris & primis, medioque vacantibus, & ex notioribus & prioribus ipsa conclusione causisque eiusdem esse. Sic enim erunt & ipsa principia propria eius quod demonstratur. Nam ratiocinatio quidem sine his erit, demonstratio vero non erit scientiam enim non faciet.* D

DILVCI. *Si igitur ipsum scire est, vt posuimus, necesse est & demonstratiuam scientiam & ex veris esse, & ex primis & immediatis, & notioribus, & prioribus & causis conclusionis. Sic enim erunt & principia propria eius quod demonstratur. Nam syllogismus quidem erit et sine his, Demonstratio autem non erit: non. n. faciet scientiam.*

Cōmē. 16. Syll's text. Partim ex definitione ipsius scire, partim ex his, quæ de demōstratione adijcit, ex qbus qualibetue sit ipsa demonstratiua scientia, concludit, quasi sic syllogizans, Scirę est ex veris, & ex primis, immediatisq;, ex notioribus & ex prioribus causis conclusionis est quidē ex veris, quia de veris conclusionibus, quæ demonstratiue non nisi ex veris proficiscuntur. Est. n. scire quęnti quod est, & non potest aliter se habere, & ita de veris, & ex veris. Primis immediatis. qm̄ scire est per causam, qm̄ illius est causa. Prioribus causis. Quia est per causam ꝑpter quam res est. Est deniq; ex notioribus, quia scire arbitramur cognoscere: igitur scire est ex veris, primis, immediatis, notioribus prioribus causis conclusionis. Sed acceptum est demonstrationem esse scire: nam scire dicimus per demonstrationem. Igitur demonstratio siue demōstratiua scientia est ex veris, primis imediatis, notioribus, prioribus causis conclusionis. Philoponus n. hęc reduxit ad quatuor, iuxta quatuor, quæ ponebantur in definitione ipsius scire. Nam ex illa particula ꝙ scire sit de re quæ est, & non potest aliter se haber., habetur ꝙ ipsa demonstratio est ex veris, & de veris: Ex illa particula, ꝙ scire esse, quoniam illius est causa habetur ꝙ demonstratio sit ex primis immediatis. Ex illa particula ꝙ scire est propter causam, qua res est, habetur ꝙ demōstratio sit ex prioribus causis conclusionis. Ex illa particula ꝙ scire est cognoscere, habetur ꝙ demonstratio est ex notioribus. Recte igit inquit. § Si igitur ipsum scire est, vt posuimus, necesse est & reliqua, quia syllogistice demonstratiuam scientiam esse ex his, facile deducitur. Vt vero intelligatur differentia eorum ex quibus est demonstratio, ab his ex quibus est syllogismus dicamus demonstrationem quidem non esse nisi de veris, & ex veris. nam syllogismus verus esse potest, qm̄ homo est animal, & ex falsis vt si omnis lapis sit animal: & omnis homo sit lapis: relinquetur syllogistice, ꝙ omnis homo est animal: verum hic syllogismus erit, non autem demonstratio. dixit ex primis immediatis, quasi sit vna particula: apposuit. n. verbo primis verbum immediatis: quia, si sumpsero ꝙ anima immortalis: & ex hoc syllogizauero ꝙ nonnullę animę in inferno sint, ex primis quidem syllogizaui, non autem ex immediatis: quia animam esse immortalem indiget demonstratione: & sic oportet demonstrationem esse ex primis immediatis, hoc est indemonstrabilibus, & per se creditis: aut oportet ire in infinitum. Additum pręterea est ad verbum immediatis, verbum primis: nam sunt quædam immediata, non tamen prima: vt ꝙ hæc cerusa sit alba, hæc. n. immediata est, nullo termino indigens ad sui fidem. Similiter hic Socrates est & eiusmodi: ex his autem non fit demonstratio sed ex primis, i. communibus immediatis. Dixit & notioribus: oportet. n. tantum quæ assumuntur in demonstratione esse vera prima immediata, sed notiora: nam possunt dignitates aliquibus experientiæ inopia nota non esse, velut quòd quæ eidem æqualia, & sibijnuicem sunt æqualia: hoc enim ex sese fidem habet, multis tamen non patet: propterea addit illa esse notiora. Dixit prioribus causis conclusionis: & per priores causas intelligit causas continuas, non longinquas: nam demonstratio esse potest ex veris primis immediatis, notioribus, quæ tamen non erit ex proximis causis. Vt si quis velit demonstrare, quòd anima est immortalis, & sumat quæ eidem sunt æqualia, & sibijn-

Quæ Phil.

Demonstratio est ex primis immediatis.

Aliqua sunt immediata quæ nō sūt prima.

uicem sunt equalia, accepit enim vera, prima immediata, & notiora, nō autem quæ sint effectricia conclusionis, & ita per priores causas conclusionis, proximas causas intelligit, & ita priores pro proximis ac continuis intelligit, quasi innuens hæc duo facere vnam particulam. & quia per priores causas conclusionis intelligit proximas siue proprias causas, ideo subscribit. Sic.n.erunt & principia propria eius, quod demōstratur: quare inter hæc non oportet addere ex proprijs demonstrationem esse, quia si est ex prioribus causis cōclusionis igitur ex proprijs, & hic patet non accipi pro eodem primis, & prioribus, sed pro diuersis, qua ratione alterum horum non superfluit. quasi igitur recolligens differentiam inter syllogismum & demonstrationem, inquit: & supple tu demonstratio ex veris & reliquis est, nam & syllogismus quidem erit, & sine his, demonstratio autem non erit, quia nisi ex his sit demonstratio, non faciet scientiam. Animaduersione dignum q̃ Auer. in Paraphrasi ex definitione demonstrationis proxime assignatæ, videtur syllogizare definitionē præsentem. Qua ratione Grossatesta dixit Aristot. definitionem materialem demonstrationis demonstrare per formalem.

Expō. Auerro. in, cap. 5.

Linconi. Op. aliquorum.

Non desunt qui dicunt Aristo. per verba illa. Sic enim erunt & principia propria eius quod demonstratur remouere quæstionem. nam dixit demonstrationem esse ex prioribus & immediatis, quæ videntur repugnare. quia priora non sunt immediata, quasi respondens. Illa tria priora prima & immediata non aduersari: quia sic erunt propria principia. Themist. autem (si recte intellexi) vult Arist. ponere differentiam inter demonstrationem & syllogismum, In hoc, q̃ propositiones demonstrationis sunt causæ conclusionis in essendo, cognoscendo, & inferendo, syllogisticæ autem conclusionis tantum in inferendo. P. inquit. Sic.n.erunt & principia propria eius, quod demonstratur, hoc est in essendo. nam syllogismus quidem erit & sine his, quibus (vt mihi videtur) Auer. consentit.

Expō. Themi. Cap. 4. pri. huius.

ARGY. *Vera igitur esse oportet: quia fieri nequit, vt id, quod non est, sciatur, veluti diametrum commensurabilem esse.*

DILVCI. *Vera quidem igitur oportet esse, quoniam quod non est, non est scire, Vt quoniam diameter commensurabilis.*

Cōmē. 17. Nunc singulas particulas acceptas in definitione demonstratiuæ scientiæ exponit. ideo inquit, diximus oportere ex veris esse demonstrationem: qm̄, si ex veris non sit, neq; cōtingit fieri scientiam. & hoc ait. Vera quidem igitur oportet esse: sup. ea, ex quibus est demonstratio, quoniam quod non est, non est scire. Vt quoniam diameter commensurabilis sit, sup. costæ. Hæc ratio potest ad Enthymema sic reduci, Quod non est, non est scire: igitur ea, ex quibus est demonstratio, oportet esse vera, & per quod non est, intelligit falsum: & ita Enthymema erit, Falsum nō potest sciri: igitur oportet principia ex quibus est demonstratio, esse vera. Enthymema istud est obscurum, & vnde valeat, non facile patet: ideo vno modo dici potest, q̃ tenet ex differentia inter syllogismum, & demonstrationem, quia falsum ex falsis syllogizari potest, verum autem & ex veris, & ex falsis, at demonstrari minime potest nisi ex veris. Aut fortasse sequitur quia dictum est id, cuius scientia est, impossibile est aliter se habere. igitur vera oportet esse principia: quia detur oppositum, tunc conclusio potest esse falsa, Aut melius fortasse non recedendo a verbis Arist. sic arguatur, Falsa non possunt sciri: igitur principia demonstrationis sunt vera necessario. quia, si non sunt vera, sint igitur falsa: igitur ex illis possunt sequi, & vera & falsa: quia ex falsis & verum & falsum sequitur. demonstretur itaq; ex falsis falsum: igitur falsum scietur, quia demonstratio est syllogismus epistemonicus, hoc est faciens scire: quare, si falsa non possunt sciri, oportet demonstrationis principia vera esse, aliter enim vt probauimus falsa demonstrari ac sciri possunt.

Primo huius. 17.

Obiectio. Rēsio Philopo.

Sed occurres: nonne non entis scientia est, qm̄ non est ens: & falsi, quoniam non est verum. Respondet Philo. & recte: q̃ non entis est scientia, qm̄ non est ens: & falsi quoniam non est verum, sed Aristote. hoc non dicit, sed vult non ens non sciri tanquam ens, nec falsum sciri tanquam verum: & hoc ait in exemplo cum inquit: Vt quoniam diameter sit costæ commensurabilis, hoc.n. falsum est: ideo sciri non potest q̃ sit verum. Ex his patet quæstiones aliquorum hic non moueri ad rem, quum quærunt vtrum de non ente sit scientia: nam (vt recte Philop. inquit) per non ens, falsum intelligit.

Corol con tra moder nos.

ARGY. *Ex primis autem & indemonstrabilibus esse, quia non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire.n. non per accidens ea quorum est demonstratio, nihil aliud est sane, quam demonstrationem habere.*

DILVCI. *Ex primis autem indemonstrabilibus, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim quorum demonstratio est non secundum accidens, est habere demonstrationem.*

Comē. 18. Quod ex primis immediatis sit demonstratiua scientia (quod erat secunda particula) nunc exponit, & inquit. § Ex primis autem indemonstrabilibus scientia demonstratiua est. qm̄ supple, si indemonstrabilia non sunt, sed demonstrabilia, quæ ad demonstrationem assumuntur, non sciet, non habens demonstrationem ipsorum: non dico problema, siue quæsitum, quod ex demonstrabilibus syllogizat. opus.n. est, si non firmiter nouit propositionum demonstrationes, quærere iterum demonstrationes: quo fit, vt idem sit indemonstrabile, & immediatum: qm̄ vt diximus, omnis demonstratio per quosdam medios terminos conficitur, proptérea inquit: § Diximus demonstratiuam scientiam ex primis esse indemonstrabilibus: quoniam, si demonstrabilia sunt, quæ ad demonstrationem assumuntur, non fit demonstratio, nisi vt illa antea fuerint demonstrata: atq; alias, quæ in illorum demonstrationem assumuntur, aut prima sunt, immediataq;, aut demonstrabilia. ac necesse est, aut ad infinita procedere, aut occurrere in aliqua prima immediata, ex quibus syllogismus conficitur scientificus: nam (vt inquit) Scire ea, quorum demonstratio est, non per accidens, est demonstrationem habere. Quo vero ad verba attinet, dixit, quo tū est demonstratio: quoniam (vt diximus) scimus & notiones cōmunes, sed non earum habendo demonstrationem: habent.n. per seipsas fidem, nam earum potior est scientia q̃ per demonstrationem. addidit non per accidēs: quoniam contingit scire non per se, sed

Verborum expositio.

se,sed per accidens: quemadmodum superficies di A citur visibilis esse,at non per se,sed quatenus ei color accidit,qui per se visibilis est: & luna,ꝙ sit sphærica scire dicimus, sed non per se, sed quatenus accidit ipsi taliter illustrationes habere : vnde, tanquam à posterioribus & causatis ad prima atq; causantia recurrimus: hæ quidē ostensiones,non scientificæ,sed ex accidentibus ac non ex his quæ per se insunt rebus sunt:oportet autem demonstrationes ex his, quæ per se insunt rebus constari.

Dubitatio. Quæ Phil.

Quæret quispiam syllogismus ex veris & demōstrabilibus est demonstratio aliquo pacto? Philop. videtur, ꝙ sic sed post demonstrationem eorum quæ assumuntur,antea non erat demonstratio,sed syllogismus tantum.

Dubtō contra Philo.

Sed res hæc est ambigua, qm̄ quæro post demonstrationem illorum demonstrabilium, demonstrabilia illa redduntur indemonstrabilia,& immediata,aut remanent mediata. Si remanent adhuc mediata: igitur post demōstrationem illorum demonstratio adhuc non erit. Si remanent immediata: igitur post demonstrationē illorum non erit medium aliquod : quod falsum est: quia semper ante & post medium erit.

Propria solutio. Nota hæc. Demōstratio ex demōstrabilibus nō simpliciter sed secundum quid quandoq; dicitur esse.

Propterea alias diximus demonstrationem ex demonstrabilibus nunquam fieri per demonstrationem simpliciter : quia nunquam illa efficiētur quibus fit immediata: demonstrationem vero illorum demonstrabilium si per immediata fit,bene est prima demonstratio,& simpliciter. Quare pro Philopono dici potest demonstrationem quæ fit ex demonstrabilibus post demonstrationem illorum esse demōstrationem non simpliciter, sed secundum quid, quatenus fit ex illis,quæ carent demonstratione pro tunc,videlicet quod demonstrata sunt, non autem carent demonstratione simpliciter.

ARGY. *Causæ etiam sint oportet & notiora ac priora. Causæ, quia tum scimus cum cognoscimus causam: Priora, siquidem & causæ sunt & antea cognita, non illo modo solum quid significent, sed altero etiam non.*

DILVCI. *Et causas & notiora oportet esse, & priora. causas quidem, quoniam tunc scimus, cum causam cognoscimus: & priora, siquidem causæ sunt. Et notiora, non solum altero modo intelligendo, sed etiam in sciendo, quoniam sunt.*

Quæ assumuntur in demonstratiōe notiora, priora, & causas esse oportet. Cōmē. 19.

At nunc declarat cæteras particulas, & inquit. } Et causas & notiora oportet esse, & priora. causas quidem,quoniam tunc scimus,cum causam cognoscimus,quare oportet ea quę assumuntur in demonstratione esse causas conclusionis, seu eius quod demonstratur. nec alio probat ita esse, nisi per definitionem ipsius scire.

Dubitatio. Solutio aliquorum. Dubōnes contra rñsionem.

Sed quæres quo genere D causæ quæ assumuntur in demonstratione sunt causæ eius quod demonstratur. Respondet quidam esse causas in genere efficientis,nam propositiones sunt causæ effectiuæ, dignitates quidem remotæ,propositiones autem propinquę. Sed ambigua est hæc solutio, quia vel quæ assumuntur in demonstratiua scientia, comparantur ad id quod demonstratur,vel ad demonstrationem : si ad demonstrationem,sic sunt propositiones, vt materia causæ,sin autem comparentur ad id quod demonstratur, sic quæ assumuntur possunt illius causæ esse in quolibet genere causæ.nam aliqñ erunt eius, quod demonstratur,causæ effectrices, aliquando finales, aliquando materiales,aliquādo formales.nam demonstrationes esse possunt per ea quæ assumuntur in quolibet genere causæ. quam sententiam Philo: etiam hic approbat : qui superiori parte ostendit ea quæ assumuntur eius quod demonstratur, posse esse causas & effectrices, & materiales.

Ad dubõnem respõdetur.

Quare, si quæ assumuntur cōparentur ad demonstrationem ipsam,erunt causæ, vt materia, quia propositiones sint partes syllogismi.si ad id quod demonstratur, erunt causæ. vel possunt esse causæ in quolibet genere causæ : si ad scientiam comparentur, qua ex syllogismo relinquitur, erunt eo modo causæ, quo ipse syllogismus illius scientiæ causa est,quoniā partes rei sunt causa,vt illa res causa est,cuius sunt partes, & sic erunt causæ instrumentaliter effectiuæ, veluti & syllogismus. patet igitur ea quæ assumuntur in demonstratiua scientia esse causas.

Obiectio. Solutio.

Quod vero B sint priora,probat,& inquit,priora sup. oportet esse,siquidem causę sunt,nam omnis causa vult esse prior, eius cuius est causa. Sed dices, si dixit quæ assumūtur,oportere causas esse,cur addidit & priora,siquidem priora esse oportet,si sint causæ. Dici potest,quia per causas, intelligit proximas: modo proximæ causæ videri possent alicui, non priores esse propterea addit priores. Deinde exponit ꝙ notiora oportet esse,& inqt: Et notiora sup. oportet esse quæ assumuntur, non solum altero modo intelligendo quid nominis eorum, sed etiā in sciendo, quoniam sunt : & sic quæ assumuntur principia oportet esse pręcognita dupliciter,& q̄a vera sunt, & quid nominis eorum.

alia obtio.

Sed occurres quoniam prius dixit ꝓpositiones non præcognosci nisi quia veræ sunt,at nunc dixit vtroq; modo.

Sol. Philo. Cōmentario. 5. & 6.

Soluit Philoponus, ꝙ in principio tanquam confessum ac fir C mum hoc prætermisit, quia non est possibile cognoscere propositiones quia verę sunt,nec aliquid qm̄ est, quin cognoscatur quid significat. Tu vero vide supra,nam plura diximus in hac re.

ARGY. *Dupliciter autem sunt priora notioraue. Non.n.idem est prius natura, & nostra ex parte prius. neq; notius, & nobis etiam notius. Atque ea quidem ad nos priora notioraue dico, quæ propinquiora sensui sunt, Ea vero simpliciter priora notioraue, quæ à sensu longius distant. Sunt autem remotißima quidem ea, quæ sunt vniuersalia maxime, Propinquißima vero singularia ipsa: Atque hæc inter sese opponuntur.*

DILVCI. *Priora vero & notiora dupliciter sunt. Non.n.idem est natura prius, & ad nos prius, neque notius, & nobis notius. Dico autem ad nos quidem priora & notiora, propinquiora sensui, Simpliciter autem priora & notiora, quę longius sunt. Sunt autem longinquißima quidem, vniuersalia maxima, Proxima vero singularis, & opponuntur hæc adinuicem.*

Cōmē. 20. Priora & notiora demōstrationis principia dupl'r sunt: simpliciter siue secundum naturam & quo ad nos.

Accepit & declarauit ea, quæ in demonstratiua scientia assumūtur esse priora,& notiora,siue prius cognita, siue præcognita non solum altero modo, sed quoniam sunt. Nunc vero distinguit priora & notiora,vt sciatur quo istorum modorum,quæ assumuntur, sint priora, quoq; modo sint notiora,& inquit. Priora vero & notiora dupliciter sunt, vt sæpe dictum est,& probat:& inquit. } Non.n.idem est natura prius,& ad nos prius,neq; notius.sup.natura,& nobis notius : & ita bene dictum est prius & notius nōn dici vno modo.exponit hæc & inquit. Dico autem ad nos quidem priora & notiora propinquiora

pinquiora sensui, Simpliciter autem, hoc est natura priora & notiora dico, quæ longius sunt à sensibus. & hæc rursus exponens inquit: Sunt autem longinquissima quidem à sensibus, vniuersalia maxima, quæq; dicuntur vniuersalissima: proxima vero sensibus sunt singularia. & opponuntur (vt inquit) hæc adinuicem. quare bene dictum est priora & notiora non dici vno modo: opponuntur accepit pro

Quæ Phil.

eo quia sunt hæc diuersa. Philoponus his (vt mihi videtur) voluit ea, quę dixit Arist. referenda esse ad minorem propositione, ex qua constat demonstratio: de minoribus.n. propositionibus, quæ assumuntur in demonstratione, voluit Arist. dixisse oportetere esse veras, primas, indemonstrabiles, notiores ac priores causas conclusionis. at nunc vult hæc referenda esse ad maiores: quæ etiam in demonstratione assumuntur. has.n. vult esse notiores & priores simpliciter, siue ſm naturam: quoniam comparatione ipsarum assumptionum, quę minores sunt, ipsa sunt vniuersalissima, & simpliciter priora. Si.n. hic conficeretur syllogismus, Omne animal est substantia: omnis homo est animal: igitur omnis homo est substantia. constat maiorem fieri ex animali & substantia, quæ sunt priora simpliciter siue natura. & per hæc ostenditur ꝙ substantia est: qui homo est extremũ siue vltimum, quid dicitur extremum minus. quare per vniuersalia hic secundum Philop. propositiones maiores intelligit, quæ sunt simpliciter & natura priores, & notiores: & per consequens oportet dicere (licet ipse non dicat) posterius nota & nobis propinquiora esse minores, quæ dicuntur assumptiones, hæ.n. sub vniuersalibus assumuntur, prius notis simpliciter. Sed reuera in

Qualis expo Philo.

hac expositione est confusio. nam Arist. locutus est de principijs, quæ assumuntur in demonstratione: de his.n. dixit, vera oportere esse, & prima, indemonstrabilia, & notiora, & causas priores conclusionis: vbi non oportet. Accedit, ꝙ locutus sit copulatiue, modo copulatio refert omnia ad eadẽ. Pro

Quæ Themistius.

pterea (vt mihi videtur) Them. retulit hæc ad verba proxima, videlicet priores causas & notiores, dum dixit oportet esse: vt quasi velit causas assumptas in demõstratione esse priores & notiores simpliciter siue natura, singularia vero intellexit effectus: non.n. est causa quæ non sit plurium eiusdem rationis effectum causatiua: & sic causa est vniuersale quoddam, & effectus particulare: quam expositionem Auer. in sua Paraphrasi assignauit. Qua ra

Comen. 5. solutio contradictionis 1. ph. t. c. 1.

tione tollitur contradictio. nam hic ait vniuersalia esse nobis posterius nota, in lib. Physic. ait esse illa nobis prius nota. hic.n. per vniuersalia intelligit cãs vniuersales, & per singularia intelligit effectus. modo hoc non aduersatur eis, quæ illic dixit: nam ſm

Dubiũ pulchrũ.

Auer. & Themist. causæ sunt simpliciter & natura prius notæ, effectus nobis: & effectus vniuersales prius nobis noti effectibus minus vniuersalibus. Sed adhuc res hæc non caret quæstione. nam, si per vniuersalia intelligit hic causas vniuersales, tunc in demonstratione non procederetur ex notioribus nobis, sed ex notioribus simpliciter: quę non essent nobis prius & notiora his, quæ demonstrantur: cu

Solutio.

ius contrarium diximus. An ꝙ in demonstrando aliqñ procedimus à causis non inuentis, sed primo nobis occurrentibus, vt in mathematicis: & tunc

E eædem causæ sunt nobis & simpliciter primo notę: aliquando procedimus ex causis, quas inuenimus per effectus, vt in naturalibus. In naturalibus.n. triplex est notitia in demonstratiua scientia. Prima est, quia est effectus, quæ est per sensum inuentio. Secunda est, inuentio causæ ab effectu per sensum inuentio: quæ quidem inuentio est ipsum quia est causa vel quia veræ sunt propositiones, vt dixit Aristo. non solum altero modo, sed qm̃ sunt, sup. veræ ꝓpositiones. Tertia est, propter quid effectus per quia est ipsarum causarum iam inuentum: quæ notitia tertia differt à prima ipsius effectus. Prima siquidem erat per sensus, secunda vero per causam, quæ ideo dicet vnammet notitiam esse inuentionem alicuius, & alterius propter quid vt ipsum quia est causæ: est causæ ipsius inuentio: est propter quid ef-

In naturalibus triplex notitia in scia demonstratiua. Prima. Secunda. Tertia. Differẽtia.

F fectus. Dicendum igitur causam esse nobis & simpliciter priorem & notiorem effectu: priorem quidem natura, quia causa est, notiorem vero effectu, non quidem quo ad primam effectus notitiam, quę erat illius inuentio per sensus, sed quo ad secũdam, quæ est ꝓpter quid eius effectus, qui inuẽtus erat. Et si dices, non potest dici notius aliquid aliqua notitia, nisi illa ipsum cognoscatur. modo causa non cognoscitur genere notitiæ propter quid. Igitur non potest dici causa notior hoc genere notitiæ ipso effectu. Et solutio est quidem, ꝙ non dicitur causa notior genere notitiæ propter quid, ꝙ ipsa illa notitia cognoscatur, sed dicitur notior illo genere notitiæ, quia effectus non potest notitia propter quid cognosci, nisi causa præcognoscatur inuentiua notitia: & hoc dixit Arist non solum altero modo, sed quoniam sunt vera videlicet. Hæc sunt quæ G mihi occurrunt, quæ si non satisfaciunt, monstrasse locum sit nobis satis.

Optima replicatio. Solutio.

ARGY.

Ex primis autem esse nihil aliud est quam ex proprijs principijs esse. Idem.n. primum atq; principium dico. Est autem demonstrationis principium propositio medio vacans. Ea vero medio vacat, qua nulla est alia prior.

DILVCI.

Ex primis autem, quod ex proprijs principijs est. idem enim dico primum & principium. Principium vero demonstrationis est propositio immediata. Immediata autem est, qua non est altera prior.

Qũo ex primis sit demonstratio, & quæ nam sint illa prima. Comẽ. 21. Quæ Phil.

Dixerat prius se intelligere per primum & principium idem: at nunc idem resumit. sed cur hoc rursus resumat, Philop. reddit causam: quia in medio interruptionẽ fecit: & quia vult apertius illud narrare. Ego vero dico, ꝙ Arist. vult narrare qũo ex primis est demonstratio: & quæ nã hæc prima sunt: H præterea vult declarare principia demõstrationis: quorum prius nullam fecerat mentionem. ne igitur videretur res hæc extra propositũ inquit: ¶ Ex primis autem est, quod ex proprijs principijs est: idem.n. dico primum & principium: ꝓpter quod, si quæ sint principia demõstrationis definierimus, non ab re erit. propterea inquit, hæc quia principium erit primum eius, cuius erit principiũ. Quæ vero sint principia demõstratiua, adiecit, & inquit. ¶ Est autem principium demonstrationis propositio immediata. accipitur propositio loco generis. omnis.n. syllogismi principium ꝓpositio est. nam propositio est conclusionis causa, hac.n. ratione conclusio ad propositiones reduci tãquam ad principia dicitur. Verum aliorum syllogismorum propositiones

Diuersorũ syllogismorũ diuersæ propõnes.

positiones

Diuersorũ syllogismorũ diuersæ ꝓpõnes.

positiones aliæ sunt. Dialectici quidem enim syllo A gismi propositiones, probabiles sunt. Sophistici autem falsæ communiter & ex æquiuocatione, vt plurimum deceptionem habentes. Demonstrationis vero, immediatæ. Patet igitur cuiuslibet syllogismi principium propositionem esse, non tamen eodem modo. Seruat autem Aristo. hunc ordinem: nam primo propositionem immediatam exponit, secundo propositionem, non seruans ordinem, cũ propositio sit genus de qua prius erat dicendum, quod ideo fecit, quia non refert, est præterea pro pro parte in libro Priorum hoc expositum. Quid sit itaque immediata propositio dicit: Immediata autem est, qua non est altera prior: nã per seipsam fidem habet, & nullo alio medio termino indiget ad demonstrationem quod prædicatum subiecto insit: propterea ait, qua nõ est altera prior: nam syllogistica commonstratio omnis fit medio quodã assumpto termino, & per seipsum extrema copulã te: ad demonstrationẽ autẽ assumptas propositiones supremas esse oportet, & non per alia demonstratas: hac ratione immediatas appellat, hoc est indemonstrabiles: qualia sunt pronunciata cõmunia, quæ græce dicuntur axiomata, ad quorum probationẽ nõ indigemus medio termino aliquo per se connectente vniuersali ori particularius, cum nihil sit antiquius ac vetustius ipsis. vt, si vellemus ostendere quod animus in sui substantia inaugumentabilis est, vtar medio termino quodam extrema per se colligante: cum neque prima, neque immediata sit eiusmodi enũciatio, ponam igitur mediũ illud hoc quod est immortale. nam animus est immortalis: immortale in sui substantia inaugmentabile: igitur animus in sui substantia inaugmentabilis. rursus assumpta propositio non est seipsa fidem habens, ideo adhuc assumam aliud medium hoc, quod est semper mouens. nam quod semꝑ mouet: immortale, aĩmus semꝑ mouet, igitãnimus immortalis, & qa rursus ꝓpositio assumpta seipsa fidẽ non habet. assumam aliud videlicet per seipsum animũ moueri: tunc enim animus per seipsum mouetur. quod per seipsum mouet, immortale: animus igitur immortalis. faciam autem hoc, donec occurrero in propositiones indemonstrabiles atq; immediatas: quæ seipsis fidem habent, nullo egentes medio termino extrema connectente. Similiter si demonstrare voluero quod homo est substantia, vtar medio termino animali ipso. quoniam animal substantia est: homo animal est: homo substantia erit. at, si assumpta propositio immediata nõ est, ad huius fidem vtar rursus termino medio, quod animal per se subsistit. nam quod per se subsistit, substãtia est: Animal per se subsistit: Animal igitur substãtia est, & sic colligo quod homo sit substantia. Hæc autem propositio, quod per se subsistit, substãtia est, prima est & immediata. Occurrit enim in ipsam substãtiæ definitionem: id enim substãtia est, quod per se subsistit: hoc est vt si in alio non eget. Quare si neque in ipsas definitiones, neque in ipsa communia prologuia occurrerimus ratiocinando: vlterius semper oportet progredi. Nihil enim est aut definitionibus antiquis, aut communibus pronũtiatis, ex quibus demonstratio est omnis. Hæc ex Philoponus. Sed dubitabis, quia, si oportet occurrere ad prima immediataque, tunc aut demonstratio fiet ex multo pluribus duabus propositionibus, aut fieri potest proxime ex mediatis. Ad hæc tunc demonstratio constabit ex dignitatibus. Præterea, demonstratio ex posterioribus ad priora. quæ dicitur demonstratio quia, demõstratio est & tamen hæc non fit ex primis, ac immediatis. Ad primam videtur mihi dicendum demonstrationẽ esse vel quæ constat formaliter proximeque ex immediatis, vel reductiue. Hæc enim est demõstratio, Omnis homo animal: omne animal substantia: omnis homo substantia. nam licet propositiones ex quibus proxime ac formaliter hic syllogismus est, non sint immediatæ per seipsas fidem habentes, resolutorie ad immediatas reducuntur, & sic sunt immediatæ reductiuæ, & hoc satis est. Ad secundam B non est dubium quod demõstratio debet constare ex dignitatibus vel formaliter proxime, vel reductiue, quia constare oportet ex primis ac immediatis: hæ sunt dignitates non quidem vniuersales, cõmunes tot scientijs, sed demonstratiuæ sciẽtiæ, quę ex ipsis fit. Has enim particulares dignitates oportet esse partes demõstrationis ꝓximas: aut ad has reduci quæ demõstrationis proximæ partes sunt. Occurres huic, nunquid dignitas negatiua, vt nulla pars est suo toto maior, sit prima ac immediata propositio seipsa fidẽ habens. Videtur enim quod non, quia hac est sua affirmatiua prior.

Dubitões & prima.

Secunda. Tertia.

Ordo Ari.

Solutio. Ad primã.

Prior priorũ primo.

Ad secũdã.

Obiectio.

Propõ immediata quæcũque termini mediũ excludit, quia seipsa fidem facit.

Est dicendum affirmationem esse priorem negatione non in scientia, ac in fide, quoniam vtraq; seipsa fidem habet, & nullum est medium reperibile extrema connectens, vt Auer. inquit in huius loci paraphrasi. Si autem est prior affirmatio nega- C tione, est aut dignitate, aut alia ratione.

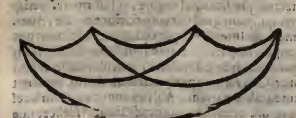
Solutio.

Ad tertiã duplex demõstratio.

Ad tertiã respondet Philopo. & rectę; ꝙ duplex est demonstratio, altera quę ex primis immediatis ac notioribus posteriora cõfirmat, & hæc est demõstratio simpliciter, ac propter quid, & absoluta: in hac enim id quod primum ac natura notum est, cõcurrit vt & nobis sit notius, huius generis sunt oẽs demonstrationes mathematicæ, & nonnullæ Physicæ. Altera vero demonstratio est, quæ ex posterioribus nobisque notioribus nãq; ignotioribus priora confirmat, & hæc demonstratio coniecturalis ac insoluta dicitur apud Philoponũ. Meruit enim nomen demonstrationis coniecturalis, non demonstrationis simpliciter: quia coniecturæ connectuntur indissoluuntur q; a suis causis, vt si demõstrare velles, Lunam esse globosam ex variatione illuminationum, quibus fit nunc cornicularis, nunc dimi- D dia, nunc gibborosa, nũc plena: hæc enim demonstratio coniecturalis est, & a posterioribus: quia ipsam esse globosam causa est variationis luminum: variatio autẽ luminũ est effectus, sed nobis notior.

Demũo quia dicit coiecturalis appõ.

A	B	A	C
Globosum	*Variab. lum.*	*Luna Gibbo.*	*Luna.*

Demõnis quo gña coiecturis.

Sit globosum in quo A, sit variabile lumine in quo B. Luna in quo C, Patet variabile lumine esse effectū, at quid posterius ipso A, in quo est globosum esse: quia .n. globosum esse est primum & causa nobis in certa, illuminationes vero manifestę, vtimur secundo ac Posteriori ad probationem prioris ac causæ. Quare vero coniecturæ eiusmodi cum suis causis indisiunctæ sunt, iccirco ex his probationes appellare solemus demonstrationes, & coniecturales, vt Philopo. inquit, & recte. Nam per has non concludimus simpliciter inuentionem causarum, sed quasi cōiecturabiliter. Qua ratione euenit, q̃, si à causa ipsa inuenta ad illuminationes retrocedamus, demonstratio non erit simpliciter, sed bene propter quid. simpliciter quidem non, quia causæ inuentio non nobis simpliciter patet, sed coniecturabiliter; vt dicit Philopo. Propterea retrocessus est demonstratio ex hypotesi, si illa est causa, quia non simpliciter patet illam esse causam. Hanc rem Aristo. in primo Meteoro. ca. de comentis inquit: Satis .n. dicens putabimus sufficienter causas assignare, si ad possibile reduxerimus. Vbi Alexan. per possibile exponit coniecturabiliter. In demonstratione igitur propter quid sit in quo B variabile lumine, sit A globosum, qm̃ conuertitur omne globosum variabile lumine. sit in quo C luna, erit igitur Luna variabilis lumine. Hæc demonstratio propter quid est, nō aūt simpliciter: quia non nobis patet simpliciter Lunam globosam esse.

Vt in superiori figura.

ARGV.

Propositio altera enuntiationis est pars, vnum de vno complectens. Disserendi quidem, quæ vtrāuis accipit, Demonstrandi vero, quæ definitè alterum quod est verum. Enuntiatio est contradictionis vtraq; pars: Contradictio est oppositio cuius nullum per se medium est. Contradictionis partium, ea quidem, quæ quidpiam cuipiam adiūgitur affirmatio dicitur, Ea vero, quæ quidpiam è quopiam se mouetur, negatio nuncupatur.

DILVCI.

Propositio autem est enuntiationis altera particula, vnum de vno, Dialectica quidem, quę pariter vtramlibet sumit. Demonstratiua vero; quæ determinate alteram, quia vera est. Enuntiatio autem, contradictionis vtramuis particulam. At contradictio oppositio est, cuius non est medium secundum se.

Cōmē. 22.

* Vel non erāt i ęextu græco, vel nō trāstulit auctor, vel scriptorū & impressorū vitio relicta, sunt q̃ hic deficiunt.

Quid demonstratiuum sit principiū dixit, vt q̃ sit immediata propositio: exposuit quid ipse velit per immediatum: at nunc quid propositio sit, quæ erat genus ipsius demr̃atiui principij, adiungit: reducens etiam nobis in memoriam significata propōnis, & inquit. § Propositio autem est enuntiationis altera particula vnum de vno, aut affirmās, aut H negans. Et ita est altera particula, quia aut affirmatiua aut negatiua. Dixit autem vnum de vno: quia in libro de Interpretatione dictum est, quæ ad demonstrationem assumuntur propositiones, oportet æquiuocos terminos non hr̃e; quod est quidem Sophistarum peculiare, sed significatione vna subiecti ac predicati, vel negare, vel affirmare. Sed q̃ret quispiam quid per enuntiationem velit, Auer. in lib. de Interpreta. per enuntiationem, cuius propositio est particula, intelligit syllogismum. Nam propō est syllogismi altera particula maior, aut minor. Qua ratione per particulam Aristo. intelligit integralem partem. Alij per enuntiationem intellexerunt orationem contradictiuam, videlicet que

Quid per enunciationem Auer. 1. periher 4.

Aliorū expositio.

Quæ Phil.

Enunciatio ppo, & problema, siue qō, & cōclusio, sunt idē sed differūt ratione.

1. prior. 1.

E est vna disiunctiua facta ex partibus contradictorijs. vt hæc, omnis homo disputat, vel non omnis homo disputat. Huius disiunctiuæ altera, particula ppositio est: & ita vt prius p particulā partē intelligit integralem, Philopo. (vt mihi vr̃) per enuntiationem itelligit genus propositionis, & per particulam intelligit speciem, Nam vt recte dicit, enūtiatio, propositio, & problema, siue quæstio vel conclusio subiecto quidem eadem sunt, differunt autem habitu ac ratione, nam enuntiatio cum facta fuerit pars syllogismi, maior, vel minor propositio nuncupatur: cum quæritur vel dubitatur, quæstio vel problema: cum demonstrata fuerit vel syllogizata, erit conclusio. Quare enuntiatio vniuersalior erit propositione, problemate, q̃stione & conclusione. Recte igitur dictum est propositionem esse particulam siue speciem enūtiationis.

1. topi. ca. 3 & .8. & .8. Topic. c. 7. & .1. eleco. cap. 4.

F Deide submemorat significata propositioni: quorum alibi meminit, & inquit. § Dialectica quidem, quæ pariter vtramlibet sumit. Nam dialectica vtrāque interrogat, An ne homo animal est, vel non est aīal? Ergo sumit vtranq; sub interrogatione, vt eligat consensum respondentis. quo sumpto, mox syllogizat propositū. Demonstratiua vero nihil interrogat, sed sumit alteram determinate, quæ vera est Demonstratiuus siquidem nō similiter sumit vtrālibet particulam enuntiationis, sed tm̃ eam, quę vera est, etiam si nulla videatur, neque probabilis sit. Dialecticus autem enuntiationibus vtramuis partem sumit, etiam vera si non sit, sed probabilis, ac soli respondenti videatur. Propterea inquit, de dialectico, vtramlibet pōt sumere, de demōstratiuo, alteram, quæ fuerit vera. Sed quæres quæ differō G tia sit inter problema dialecticum, & propositionem. nam etiam problema vtramlibet sumit. Dicemus, q̃ hæc est differentia, quia in problemate interrogat opponens vtramlibet, vt contra eam quę respondenti videtur, obijciat. In propositionem quærit vtramlibet, vt sumat consensum, quo assumpto, partem quam accepit, syllogismi dialectici cōstituit maiorem vel minorem. Deinde quid sit enūtiatio: quæ propositionis est genus, assumit, & inquit: § Enunciatio autem contradictionis assumit vtramuis particulam. assumit dico vtranque particulam sub se, tanquam eius speciem, vt affirmatiuam & negatiuam. Vtraque .n. est enuntiatio. Nam in libro de Interpretatione enuntiationem tanquā genus in species dissecauit affirmationem & negationem. Sunt siquidem generum species quasi partes. Demum quid contradictio sit subscribit, & inquit § At contradictio oppositio est, cuius non est medium per se. ponitur oppositio loco generis. Nam opposita quadrifariam opponuntur, aut priuatiue, vt videns, & cæcum: Contrarie, vt album et nigrum: Relatiue, vt dextrum & sinistrum; Cōtradictorie, vt esse album & nōn esse album. Inter opposita contrarie est medium: nam inter album & nigrum medium est fuscum. Inter dextrum & sinistrum medium est, ante vel retro. Inter videns, & cæcum, medium est catulus: qui nondum visum suscepit. Sola autem ea oppositio quæ contradictio est, immediata est in omnibus quæ sunt & quæ non sunt veritatem discindens & falsitatem. Dixit autem secundum se. qm̃ inter cætera opposita quatenus

Dubiū.

Solutio. pblema & ppō dialectica.

1. peri. her. cap. 4.

Opposita quatuor.

Quare secūdum se dixit.

tenus reducuntur ad contradictionem medũ non est. Inter album enim & nigrum medium non est, vt nigrum non est album, inter dextrum & sinistrũ minime medium est, vt sinistrum non est dextrum. Igitur quo cœtera opposita ad contradictionem reducuntur, carent medio: sola vero contradictio caret medio per se, & non vt ad alteram oppositionis speciem reducitur. Animaduerte quod contradictionis partes non sunt termini, sed propositiones: dixit enim Aristote. quod enunciatio sit altera contradictionis particula affirmatiua vel negatiua, innuens non posse contradictionem nisi inter affirmationem & negationem compositam. Prætere a inter terminos contradictorios medium dari potest: nam inter hominem, & non hominem antichristus nec est homo, nec est non homo: quia si antichristus esset, vt arguit Aristot. in. 2. lib. de Interpretatione, & in fine libri Primi priorũ. Præterea, Aristot. vult ex affirmatiua de prædicato infinito, qui negatiuam de prædicato finito: quia sequitur, est non iustum, igitur non est iustum, contra vero minime, non enim sequitur non est iustum: igitur est non iustum, vt ipse inquit. Hoc autem non esset, nisi quia vniuersalior est negatiua quam sit affirmatiua de prædicato infinito. Quare omnis contradictio vertitur inter affirmationem & negationem est, non autem inter terminos. Quo fit, vt hic Iuniores non recte speculentur: qui volunt contradictionem esse inter terminos etiam. Et cum hæc sint, patet quod Aristotel. ex particularioribus ad vniuersaliora progressus est resolutiue. quia ex principio demostratiuo processit ad propositionẽ, a propositione ad enuntiationẽ, ab enuntiatione ad contradictionem, & ita resolutiue incessit: vt recte animaduertit Philo.

Inter quæ cõtradictio

Cap. prio. cap. vltio. 2. priher. 1.

Contra modernos.

Modus procedendi Aristo.

ARG T. *Principiorum autem ratiocinandi vacantium medio, id quidem quod fieri nequit vt demõstretur, quodque non necesse est eum habere qui discendo quoduis est percepturus positio nominatur. Quod vero necesse est habere docendum quemlibet, dignitas appellatur. Sunt enim talia quædam quæ sese offerunt bisce, qui discunt ad vnamquamque scientiam perdiscendam. Atque talibus hoc potissimum nomen tribuere consueuimus.*

DILVCI. *Immediati autem principij syllogistici, positionem quidem dico, quam non est demonstrare, neque necesse est habere discentem aliquid. Quam autem necesse est habere quemlibet discentem dignitatem. Sunt enim aliqua eiusmodi, hoc enim nomen in huiusmodi dicere consueuimus.**

Sillogistica demonstratio. Positio. Thesis. Dignitas. Axioma. Cõmẽ. 23.

Philoponus vult, quod Aristo. diuidat propositionem immediatam. mihi tamen videtur, quod diuidat syllogisticum, hoc est demõstratiuum principium immediatum. Nam, cum declarasset principium demõstrationis esse propositionem immediatam, nunc demonstratiuum principium subdiuidit. Verum, quia principium demõstratiuum est propositio immediata, diuisio principij demonstratiui est propositionis immediatæ: ad rem hæc non referunt. Principium igitur demonstratiuum, quod est propositio immediata duplex est: positio, & dignitas. hæ conueniunt, quia vtraque indemonstrabilis est propositio, Differunt autem, quia dignitatem necesse est habere quemlibet, qui vult discere, positionem vero non necesse est habere omnem qui vult aliquid discere. Et hoc inquit,

Propõ immediata duplex.

A immediati autem principij demonstratiui, positionem quidem dico, quam non est demonstrare: quia est indemonstrabilis propositio. Neq; necesse est habere sup. omnem qui vult aliquid discere, quoniam non est vniuersalis dignitas toti scientiæ, sed particularis. Quam autem necesse est habere quẽlibet discentem aliquid in scientia, hanc sup. dicimus dignitatem. Addit esse aliquas tales, in quibus consueuimus, illas dicere nomine dignitatis. Nec aliter probat illas sic dici, nisi consuetudine dicentium. Hæc exemplis maxime patere possunt. nam in Physica doctrina dignitas est, motus est: hæc ideo dignitas est, quia quilibet volens discere aliquid in Physica Scientia debet hanc supponere veram esse. nam hac negata, nihil in Naturali Scientia discere poterit. Positio autem est verbi causa, B animus per seipsum mouetur: nam hanc non necesse est habere quemlibet qui vult aliquid discere in Philosophia Naturali, sed solum eum hanc necesse est habere, qui vult discere animum inaugumentabilem esse. Nam si procedam, inmortale in sui substantia inaugumentabile: animus immortalis: animus in sui substantia inaugumentabilis: quia non patet animum esse immortalem. rursus sumam, animum semper moueri, & quod semper mouetur immortale. Rursus adhuc non constat animum semper moueri: ideo assumam animum per seipsum moueri: & quod per seipsum mouetur, immortale, animus igitur est immortalis: & quod immortale, inaugumentabile est: animus igitur inaugumentabilis est. Propositio illa, animus per seipsum mouetur: positio est, quia est indemonstrabilis propositio: & eam non est necesse habere quemlibet qui C vult in Physicis aliquid discere, sed solum eum qui vult discere animum inaugumentabilem esse. Qua ratione potest dici particularis dignitas: quia saltẽ in hac particulari doctrina dignitas est, In Metaph. communis notio ac vniuersalis dignitas est, Non potest idem simul esse & non esse: quoniam hãc habere necesse est omnem qui vult aliquid in Metaphy. discere. Positio est, omne per se subsistens substantia est. Non necesse est habere hanc omnem qui vult in Metaphy. aliquid discere, sed solum qui vult discere hominem esse substantiã, quia animal est substantia: homo animal est, homo substãtia est. Quo homo sit animal, patet definitione hominis: at, quod animal substantia sit, rursus probatur, quia corpus est substãtia, animal corpus: animal est substantia. Rursus quod corpus sit substantia, probatur: quia quod per se subsistit, substantia est: hæc D enim indemonstrabilis est, quia definitio est substantiæ. Corpus per se subsistit: quare corpus substantia est. Quare animal substantia est, cum sit corpus. & ita homo substantia erit, cum sit animal. Volenti igitur discere hominem substantiam esse, necesse est habere quod id quod per se subsistit, substantia sit. nec hoc demonstrabile est, sed ex definitione substantiæ patet. Ex his patet, vt recte Philop. inquit. § Dignitatem trifariam esse: aut vniuersalem omnibus, qui volunt discere quicquam, vt impossibile est idem simul esse, & nõ esse, vel non est idem affirmare & negare. Particularem, vt quam habere necesse est non omnem, sed qui vult discere particulare problema. Et quasi mediam,

Põt prticularis dignitas dici potest.

Dignitas triplex.

mediam, vt hæc, motus est,& id genus:quia hanc & si non omnem dicentem habere necesse est, tamen omnem, qui in Naturali Philosophia aliquid discit,necesse est habere. Philoponus hic notat inter positionem & dignitatem alias differentias. Prima, quia positio nō est per se credita discenti, sed ex docente aduenit. Dignitas vero & docenti & discenti per se credita est. Secunda, positio & si indemonstrabilis est, indiget tamen nutu,& adminiculo breui,sicut quæcunque a centro ad circunferentiam æquales sibi inuicem sunt. Adminiculum est exemplum, Inductio, Analogia,& id genus. Dignitates autem nequaquam. nam id bis duo sunt quatuor,nō opus est. Quo vero ad verba attinet, thesis grece apud omnes positio est latinæ, quoniam discipulus a præceptore eam ponit; vel quia illam præceptor discipulo ponit. Sed cur axioma dicatur dignitas non clarum est. Alij enim axioma dicunt proloquium, Alij pronuntiatum, Alij communem notionem. Dignitatem quidem, quia seipsa digna fide, communem notionem autem, quia discipulo & præceptori communis aut communiter credita. Sed quouis nomine dicatur, Aristo.cū sic dici, retulit ad consuetudinem dicentium.

Quæ Phi. de dfa iter pōe & dignitatem.

Expō. Verborū.

ARGY. *Rursus ea quidem positionum, quæ vtramuis enuntiationis accipit partem, esse, inquam, quidpiam aut non esse, suppositio dicitur: Ea vero, quæ est sine hoc ipso diffinitio est. Diffinitio nanque positio quidem est. Ponit enim Arithmeticus vnitatem quantitatem indiuisibilem esse. sed suppositio sane non est. Nam quid est vnitas,& vnitatem esse non eadem sunt.*

DILVCI. *Positionis autem, quam quidem vtramuis partium enuntiationis accipit, vt dico esse aliquid, vel non esse aliquid, suppositio est. Quæ vero sine hoc definitio est. Definitio enim positio quidem est: ponit enim Arithmeticus vnitatem, quidem indiuisibile esse secundum quantum, Suppositio autem non est. Nam quid vnitas est, & esse vnitatem non idem est.*

Quæ nā pō nis sint spēs

Cōmē. 24. Nunc species positionis enumerat: cuius vult esse duas, scilicet suppositionem,& definitionem. Vnde inquit. Positionis autem, sup. duæ sunt species: quæ quidem vtramuis partium enuntiationis accipit, vt dico esse aliquid vel dico nō esse aliquid: suppositio est. Quæ vero sine hoc:hoc est sine esse, & siue non esse, definitio est. Deinde probat quod definitio sit positio, quia ponitur,& inquid: § Definitio enim positio quidem est, ponit enim Arithemeticus vnitatem quidem indiuisibile esse secundum quantum, igitur definitio est positio. Quia vero non sit suppositio, probat,& inquit: suppositio autem non est, nam quid vnitas est, & esse vnitatē nō est idem:& ita licet definitio dicat quid est res, non dicit esse, vel non esse:quod est proprium suppositionis, & ita non est suppositio. Sed circa hæc dubitatur, nam definitio est positio, quoniam est eius species. Positio est propositio, quia est immediata propositio, qua non est altera prior. propositio dicit esse vel non esse, quia est enuntiationis altera pars vnum de vno, vel vnum ab vno enuntiās: igitur definitio est propositio dicens esse vel non esse. ex alio in textu Aristo. vult quod definitio non dicat esse vel non esse, quia hoc differt a suppositione.& ita sequitur quod non sit propositio dicens esse vel non esse. Hanc quæstionem Themist. insolutam reliquit asserens sat sibi fuisse locum mōstrasse. Auer. (vt mihi videtur) aut definitionem existentiæ subiecti, cum definitiones ab existentia abstrahunt, suppositionem vero dicere esse existentiæ subiecti. Quæ solutio non placet: quia qua ratione definitiones abstrahunt ab existentia subiecti definiti, eadem ratione subiectum suppositionis abstrahit, quum suppositiones sunt rerum vniuersalium, quæ vt sic existentiam non cernunt. Alias, dicebamus definitionem accipi posse, vt alteram syllogismi partem:& sic dicit esse vel non esse,& vt syllogismi terminum, & sic nec dicit esse, nec non esse. Quod nobis nunc non placet, quia Aristo. vt nunc loquitur, est propositio quia est species positionis: modo positio est propositio, & sic definitio propositio erit, & ita dicens esse vel non esse. Dicebamus etiam, quod positionis duæ sunt partes: suppositio, & est pars subiectiua, siue species positionis:& definitio, quæ non species est positionis, sed pars integralis, quia suppositio, quæ est positio nihil aliud videtur, quam definitiua propositio dicens esse vel non esse cuius positionis pars integralis est definitio, quæ in illa est prædicatū. quare pars subintellecta in textu analogice intelligitur. Sed nec hæc solutio placet. Primo, quod Arist. enumerauit species positionis secundum Græcos, videlicet Themist.& Philopo.& non partes analogice sumptas. Esset enim extraneum in paucis verbis ita de partibus differenter diuisse. Præterea positiones non sunt solum, vbi definitio prædicatur de definito nam hæc est positio, Seipsum mouens immortale est: vbi definitio non predicatur de definito, nec definitum de definitione:& aliæ multæ eiusmodi, quas ponunt Mathematici. Philopo. autem confuse loquitur: & vt mihi videtur, ipse sic hunc locum intelligit, quod definitio non dicit esse vel non esse predicando de definito, quia reuera definitio non prædicatur, quia semper prædicatum vult esse diuersum a subiecto, non enim idem de seipso prædicatur: quoniam nullus dicit quod homo est homo. Et quia definitio non est alia a definito, nam hoc videlicet, animal rationale mortale, nihil aliud est quam homo est: expositio enim est hominis, & tanquam explicatio, hoc videlicet animal rationale mortale. non igitur definitis prædicantur definitiones, sed quid est ipsum definitū determinant. Genera vero & differentię de speciebus eo quod diuersa sunt prædicantur. Non enim idem est animal dicere, & hominem: aut hominem & rationale. Nam. cum dixerimus quod homo animal est aut rationalis hęc tanquam diuersa ab homine, de homine prædicamus. Sic igitur velle videtur duas esse petitionis species, alteram in qua diuersum prædicatum a subiecto prædicatur, vt videlicet genus de specie, vel differentia de specie, vel accidens de subiecto: & hoc dicit esse vel non esse, hoc est diuersum esse, vel diuersum non esse prædicati a subiecto. Alteram, quæ quidem propositio est, in qua definitio explicatur de definito,& hæc non dicit esse vel non esse, scilicet diuersum prædicando. & sic tollitur quæstio Themistij Hæc moderatio profecto ingeniosa est, & acuta: verum non caret quęstione. nam, vt dicitur in Topicis, quatuor sunt prædicata, quorum vnum est definitio.

Dubiū. Themi.

Quæ The. de dubiōe. Solutio.

Auerro. Cōfutatio.

Alia solu. nostra. Refutatio tertia solu- tio nostra.

Refutatio.

Solutio. Philopo.

Duæ petitiōis spēs scdm Philopoum

Qualis rñ. Philopo. 1. Topico. Cap. 4. solu. pp̄ria pō duplex.

tio. Quare videtur ꝙ definitio prædicetur de definito, & sic non cõuenit hæc solutio. Tandẽ dr̃ mihi, ꝙ duplex sit põ, altera in qua p̃dicatum p̃dicat̃ de subiecto, quia ei dicitur in esse, vel non inesse. Vt in illo processu quo probatur aĩum ſm substantiam inangmẽrabilem esse, hęc est positio, mouens seipsum immortale est: vt superius fuit enumeratũ: immortale enim prædicatur de mouente seipsum quia illi inest vt accidens, vel vt affectio. Hęc est positio paralellæ non concurrunt: vbi prædicatum dr̃ de subiecto, quia inest illi, & hæc positionis dicitur suppositio. Alia vero est. in qua prædicatum prædicatur de subiecto, & non illi inest, vel non inest, vt qñ definitio prædicatur de definito, vel contra, aut genus de specie: vel differentia de specie, his. n. non competit esse in, sed dici de propterea prædicãtur sine esse vel nõ esse: hoc est sine affirmatione de inesse, & sine negatione de nõ inesse. Et hæc species potionis est definitiua propositio, vt in qua aut definitio de definito, vel pars definitionis de definito, aut cõtra prædicatur. Quare ad formam q̃stionis d cerem, ꝙ esse vel non esse põt sumi pro cõpositione vel diuisione, q̃ verbum significat, quæ non potest sine extremis intelligi, & sic suppositio & definitiua propositio dicit esse. Alio modo potest capi præcisius pro inesse vel non inesse, hoc est pro affirmatione de inesse, vel negatione de nõ inesse, & sic suppositio dicit esse vel non esse: in ea siquidem prædicatur accidens, cui cõpetit esse in, definitio vero est sine hoc, quia in ea prædicatũ tale prædicatur, cui competit dici de. Preterea subdit Aristo. definitio enim positio quidem est: ponit enim Arithmeticus vnitatem indiuisibile esse ſm quantum, & sic hæc, propositio definitiua, vnitas est indiuisibilis ſm quantum, est positio, quia hæc ponitur, & hæc est indemonstrabilis propositio. Suppositio aũt non est: nam quid vnitas est: quod est prædicatum de vnitate nõ illi inexistens, sed de illa dictum: & esse vnitatem, i. & inesse vnitati non idem est: nam definitio est prædicatum de vnitate dictũ, non autem vnitati inexistens. quare patet harum specierum differentia. Addit Philop. duas esse species suppositionis, alteram qua dicitur nomine generis suppositio, alteram, qua nomine speciei dicitur petitio: & vtraq; hæc à naturali notione non dependet: sed à doctore ponitur. Suppositiones sunt hæ, motum esse in rebus, à puncto omni ad punctũ omne rectam lineam agere, omni centro & interuallo circulum describ. Hæc suppositiones sunt. Quæ vero si manifeste, sed egent intuitione aliquam, à doctore vero indemonstrabiliter ponuntur, hæ appellantur petitiones: vt hæc quæ à minoribus duabus rectis extrahuntur, lineas concidere. Hæc quidem accipitur à Geometra absque demonstratione, sed astructione eget, de qua Ptolomeus libellum confecit in huius commonstrationem. Quare suppositionis hæ sunt species. Sunt igitur positionis duæ species; suppositio & definitio: & suppositionis duæ rursus, suppositio tantum, & petitio: hæc deponentibus.

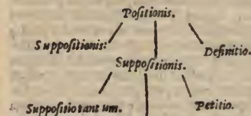
Esse & non esse põt esse duplex. Cap. 1. per her cap. 1.

De suppositionis specieb.

ARGV.

Cum autem credere, scireq; rem oporteat talem ratiocinationem habendo, quam demonstrationem vocamus: hæc vero sit quia sunt ea, ex quibus extruitur ratiocinatio: necesse est non solũ ante prima ipsa vel omnia, vel ali

A *qua cognoscantur, sed etiam magis noscantur. Semper. n. illud est tale magis, ob quod vnumquodq; est tale. Veluti idest dilectũ, atq; amatũ, ob quod amamus atq; diligimus. Quare si ob prima scimus ac credimus, et illa sane scimus ac credimus magis, qm̃ ob illa & ipsa scimus posteriora.*

DILVCI.

Quoniam aũt oportet & credere, & scire rem, in habendo huiusmodi syllogismum, quem vocamus demonstrationem: B *Est aũt hic, eo quòd hæc sunt, ex quibus est syllogismus: necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, sed & magis. Semper enim propter quod vnumquodque est, Illud magis est, vt propter quod amamus. Illud magis amicum est. Quare siquidem scimus propter prima, & credimus, Illa & scimus, & credimus magis quoniam propter illa, & posteriora.*

Sumpsit, quæ in demonstratione assumuntur, & notiora esse, & priora conclusione: hoc nunc vult probare. Vñ (vt Them̃. placet) particulas demr̃ationis examinare vr̃, & primo ꝙ principia notiora sint: probat autẽ, quia credere & scire oportet conclusionem eum habendo syllogismum, quem demr̃ationem appellamus: is aũt est sciendo ea ex quibus cõficitur: Conficitur autẽ ex principiis, quare principia illa non modo præcognoscuntur, sed & magis credunt, & sequũtur. Nam semper propter C quod vnũquodq; tale est, & ipsum quoq; propter quod est, magis tale est: vt id propter quod amamus, magis amicum vel amatũ est. Propterea epilogans inquit. {Quare siquidem scimus pp prima: & credimus, sup. conclusionẽ, illa & scimus & credimus magis: qm̃ propter illa pricipia, & posteriora, sup. & credimus & scimus. Mouet hic Philop. dubitationem: quia homini inest ebrietas pp vinum: non tñ vino magis ebrietas inest. Etiam pp ensem homo moritur, non tñ ipsum mori ĩest ensi magis Præterea ob motũ illud quod mouetur calidũ e.. motui tñ caliditas non inest. Rñdet Philop. & (vt mihi videtur) sumit à Themistio, ꝙ Aristo. dictum intelligi debet, quod qñ duobus quibusdam idem insit, Insit autem alteri horum propter alterũ, multo sane prius & magis illi hoc inerit: vt aliquibus inest caliditas propter ignem, ignis magis calidus D est. Et si corpori, propter niuẽ frigiditas inest, nix magis frigida est. Vnde & ipse hoc innuens dixit ꝙ illud magis est, tanquam oporteat illi primo hoc tale inesse. At nec vino primo ebrietas, nec ensi primo mori, nec motui primo caliditas inest. Sed obiicit contra hæc adhuc Philopon. quia tunc Aristot. supponeret principia cognosci ex quibus demonstratio est: & solum probaret illa magis, & prius cognosci. Modo hoc est falsum: quia Aristot. vtrũq; probare videtur: probat. n non solũ illa præcognosci, sed & magis sciti & credi. Igitur aut petit principium, aut solutio nulla est. Videtur mihi ꝙ Aristo. vtrũq; probat: ꝙ. n. præcognosci oportet principia probat eo ꝙ nõ scimus nisi habẽdo eius-

Cõmen. 15. Themisti.

Dubĩ. Philopo.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

modi syllogismum, quem demonstrationem dicimus. Omnis autẽ syllogismus ex propositionibus est. Quare, si scimus cõclusionem ob syllogismum oportet pcognoscere prima illa, ex quibus est syllogismus: & sic probat prima illa pcognosci. Quod vero magis, Eo probat: quia propter illa posteriora sciũtur. Quare vtrunq; Aris. paucis verbis probat: vel fortasse in proximo textu probat illud ꝙ hic supponit, s. principia cognosci. Sed ad huc dubitabis: quia principia non sciuntur, sed intelliguntur: igitur nõ possunt magis sciri & credi. Them. & Philo. pariter tenent principia & conclusiones sciri & propria scientia vniuoce dicta: verũ principia sciuntur seipsis, quia seipsis fidem habent, conclusiones autẽ sciuntur non seipsis, sed alijs prioribus.

4. dubõ.

Tñ sciri per seipsum, & sciri per aliud prius, vtrunque est scire proprie, & vniuoce dictũ per aliud. n. & per se non variãt rõnem sciẽtiæ. Quæres. vt Phil. querit cur dixit, aut oĩa, aut quædam: quippe, cum necesse sit propositiones oẽs præcognosci, & credibilitatem habere. Nã si in vna quis ambigat, nec conclusio firma erit. Respondetur, ꝙ Aristo. non ait ꝓpositiones aliquas oportere ignotas esse, sed ꝙ vel oẽs per se creditas esse, vel quasdam, reliquas vero fidẽ habere per demonstrationẽ: sicut Anima secundum substantiam impatibilis, impatibile secundum substantiam immortale igitur aĩa immortalis. Huius maior per se credita est, vt indemonstrabilis, ꝙ impatibile secundũ substãtiam est immortale. Minor autem eget demonstratione hac ꝙ Anima simplex secundum substãtiã est. Simplex autem secundum substantiam impatibile: & sic maior per se nota est, Minor vero demonstrata.

5. dubõ, quo ad verba.

Solutio.

ARGT. *Fieri autem non potest, vt ea magis quisquam, quæ nescit, & circa quæ non melius dispositus est, quã si scierit, quam ea quæ cognoscit, credat atque assentitur. At euenit id profecto, si non prius cognouerit principia quispiã, quã ea, quę per demonstrationem creduntur. Magis enim principijs aut omnibus aut quibusdam credere quam conclusioni necesse est.*

Esse contingeret.

DILVCI. *Non potest autem credere magis ea, quibus quispiam scit, quæ non contingunt, neque sciens, neque melius dispositus quam si esset sciens. Accidet autem, hoc nisi per demonstrationem credentium quis præcognouerit. Magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam quãia conclusioni.*

Cõmen. 26 expõ aliquorum. Hic locus es obscurus: & quidã sic legunt. Non potest autem credere magis quæ scit, qui non est sciens, neque melius dispositus quã si esset sciens. Nam verbum quibus, transtulerunt quæ scit: verbum contingunt transtulerunt est: Tynchano. n. aliquando pro sum, aliqñ pro contingo, aliquãdo ꝓ sequor, accepit Arist. & tunc est sensus ꝙ nemo põt credere conclusionibus magis q̃ principiis, tã si esset illa sciens, q̃ si esset melius dispositus q̃ sciens illa. Quæ expositio cũ difficultate legitur in verbis his, vt intelligenti patet. Ego vero sic intelligo vt velit dicere, ꝙ nisi principia essent, pcognita, vt assumpsit, neq; sciẽs, neq; melius dispositus q̃ si esset sciens, posset cognoscere ea: quibus ipse scit, q̃ non contingunt, i. prima principia, quibus scit conclusiones, & q̃ non contingunt, i. non sequũtur ex alijs principijs syllogistice: Vñ inquit. {Non potest credere magis ea sup. quibus quispiã sup scit ipsas conclusiones, q̃ non contingunt syllogistice ex alijs, i. non potest quispiam magis credere primis principiis quibus aliquis scit cõclusiones: & q̃ non cõtingunt ex aliis syllogistice, neq; pro siue sciens, neq; pro siue melius dispositus q̃ sciens si esset. Superfluit. n negotio more græco: dico nominem principiis ipsis credere magis nõ posse, sup. nisi illa esse t præcognita. Quæ ideo docet, ꝙ Arist. velit probare ꝙ pricipia sint præcognita: post q̃ probauit illa esse magis scita hoc pacto: quia nisi essent præcognita, non essent magis credibilia ipsis conclusionibus. P. subscribit: accedit autẽ hoc, s. ipsa non magis credi, nisi per demonstrationem credentiũ qs supple illa pcognouerit: quare quasi sic arguit. Si principia ante demonstrationem non essent præcognita, illa non essent magis credibilia conclusionibus. Et hoc refellit. d, mag s. n. necesse credere principijs aut omnibus aut quibusdã, q̃ conclusioni.

Tευχάνω

Qualis expositio. Propria expositio.

Quo vero ad verba attinet Philop. (vt mihi videt, per eũ qui est melius dispositus q̃ sciens: intelligit eũ qui præstantius excellentiusq; ipsas cognoscit q̃ secundũ demonstrationem: & ita per sciẽtẽ intelligere vr̃ eũ qui scit per demonstrationem, & per melius dispositum q̃ sit sciens intelligit eũ, qui scit sine demonstratione, solũ per terminos. Mihi vr̃ ꝙ sermo Arist. sit hypotheticus nihil ponẽs inesse hoc pacto, ꝙ nemo posse credere primis ipsis principiis magis, nisi illa ante demrõnem essent præcognita: nemo, s. neq; sciens, neq; aliquis alius plusquã sciens, si esset repetibilis. Et sic cũ hypothetice loquat, neminem vult esse melius affectum q̃ sciens sit: addidit enim si esset. Verbum aũt credentiũ Alexã. exposuit creditorũ, s. conclusionum crediturũ, vt sit sensus: accideret aũt hoc, s. prima non magi credi. nisi per demrõnem conclusionum crediturum sup. sciendo illa quis præcognouerit.

Expõ verborũ scdm Philopo.

Propria verbor. expositio.

Expositio. Alexand.

Philopon. vero construi sic, nisi quis de numero hoium credentium per demrõtionem, q. d. accideret hoc, s. illa non posse prius credi, nisi quis de numero hoium qui credũt p demrõnẽ, illa prius nouerit, quæ expositio (vt mihi videtur) clarior est.

Philopo.

ARGT. *Ei qui per demonstrationem scientiam est habiturus, non solum autem ipsa principia magis nota, magisq; credita sunt, quam id quod ex ipsis ostendit, sed etiam nihil prorsus eorum quæ principijs opponuntur ex quibus erit ratiocinatio falsa, vereq; contraria, credibile sit aut notius principijs ipsis oportet. Quippe cum eum qui simpliciter est scientiam consecutus, nunquam ab ea persuasione dimoueri oporteat.*

DILVCI. *Debentem aũt habere sciãm, q̃ per demrõnem est, non solũ oportet principia magis cognoscere, magisq; eisdem credere quã ei quod demonstrat, sed neq; ipsis credibilius, neq; notius esse aliud ex contrarijs primis principijs, ex quibus sit syllogismus contrariæ deceptionis. Siquidem oportet simpliciter scientem immutabilem esse.*

Immutabilem. a Metaphl. Inuariabilem ab opinione.

Cõmẽ. 27. Continuatio secundũ aliquos. Cõfutatio.

Sunt quidã, qui asserunt Aristo. hactenus ꝓbasse ꝓpositiones siue pricipia ipsa, ex quibus fit demõstratio, esse notiora ac credibiliora conclusionibus, at nunc eum probare dicunt nihil eorũ oppositis in falsitatem esse credibilius. Quod vnde sic dixerunt, ignoro. Nã, si constat nihil ipsis esse credibilius in veritate, cõstabit nihil esse eorũ oppositis credibilius in falsitate. Propterea animaduersione di

Intelligens per syllm duplex.

dignum est, qui per syllogismum intelligit aliquid, A esse duplicem, Alter.n.est, qui per dialecticum opinatur aliquid esse vel non esse, vt mundũ esse genitũ vel non genitũ. Alter qui per demonstrationem scit aium esse immortalem. Mũdũ non esse genitũ Arist. opinatur, quia ex nihilo nihil generatur. Plato mundum esse genitum, quia à Deo ex nihilo genitũ. putat enim quod à Deo fit, ex nihilo fieri. Animum esse immortalē scimus, quia seipsum mouet. nam omne per se seipsum mouēs immortale: aius p. r se seipsum mouet: animus immortalis est. Inter opinantem & scientem hæc est differētia. Nam eũ, qui per aliqua probabilia principia aliquid esse vel non esse opinatur, contingit mutari in opinionibus quas habet de conclusionibus. nam in diuersis temporibus possunt sibi principia, & eorum opposita esse credibilia, vt tempore Platonis credibile erat ex nihilo fieri posse aliquid à Deo, vt est nũc rei veritas apud nos, quare tũc opinio erat ꝙ mundus erat factus. Succedente Aristo. oppositum illius principii erat creditum, s. ꝙ ex nihilo nihil fieret. & sic successit alia opinio, ꝙ mundus non erat factus. Quare opinantem in suis opinionibus contingit mutari, quia vno tempore sunt sibi credibilia principia, alio tempore eorum opposita. Nunc tempore nr̃o secundum veritatem credibile est, & verũ, mundum esse factum, quia tenemus, & ita est, ꝙ Deus ex nihilo facere pōt omne possibile. At sciens immutabilis est, quia (vt supra dicebamus) cuius simpliciter est sciētia, hoc impossibile est aliter se habere. Ex hoc sequitur scientiam per demō strationem habiturum, non modo debere credere propositiones & principia demonstrationis esse credibiliora conclusionibus, quæ demonstrantur, C sed nullũ ex eorum oppositis esse sibi credibile ꝑ aliquo tempore, nam aliter sciens esset mutabilis, quia cũ oppositũ aliquod fieret sibi credibile, mutaretur ad oppositum eius quod sciebat, inquit. {Debentem aũt habere scientiã. quæ per demonstrationē est, non solũ oportet principia magis cognoscere, magisq; eisdē credere, q̃ ei quod demonstratur, vt proximo textu conclusit, sed ipsis Principiis neq; credibilius neq; ipsis notius esse aliud vllũ ex cōtrariis primis principiis, ex quibus contrariis fit syllogismus contrariæ deceptionis, siue syllogismus falsi, credere debet. Sciturus igitur per demō strationem debet credere primis propositionibus per quas sciet, nullatenusq; oppositis illarum. Cuius causam subscribit. Siquidem oportet simpliciter scientem, immutabilem esse. dixit simpliciter D scientem, quia scientem secundũ quid, vt opinantem, contingit mutari, quatenus mutatur opinio de propositionibus: vel simpliciter, hoc est vere, & non secundum accidens. Quo vero ad verba attinet, syllogismus cōtrariæ deceptionis dr̄ apud Philop. syllogismus falsi, hoc est syllogismus ignorantiæ, & hic fit ex contrariis primorum principiorũ, ex quibus fiebat syllogismus scientiæ. Verbum immutabilem græce est ametaptotō, quod nonnulli habent non incredibilem. Quod nescio quomodo sit factum. Illud enim nec in textu est, nec esse potest ad propositum: nec ipsum habet aliquis expositor græcorum.

Opio Arist. de Mundo habet primo Cœli. Cōmē. 102

Dffa inter opinantem & scientē.

1. Phy. 34.

Verborum expositio.

ARG V. *Sunt aũt quibus nō videtur esse sciētia, propterea quòd ipsa prima sciantur oportet. Sunt etiam quibus esse quidē videtur, demonstrationes tamen omnium esse. Quorũ neutrum sane verum aut necessarium est.*

Quibusdam quidem igitur, propterea quòd oportet prima scire, non videtur esse scientia. Quibusdam vero esse quidem omnium, tamen demonstrationes esse: quorum neutrum neque verum, neq; necessarium est. DILVCI. Tex. 6.

Oportebat (vt Philo. inquit) de demōstratione non tm̃ quęcunq; ad eius speculationē conducunt, tradere, sed & dicta atq; rationes contraria constituentium redarguere. Iccirco in his Arist. postq̃ à dixit quidnã esset demōstratio, nũc proponit eos, qui cōtraria definitioni demonstrationis statuũt, redarguere, Sunt aũt de demōstratione, ipsa tres positiones: duæ quidem contrariæ, & tertia Arist. in subcontrariis cōstituta. Nam alii demonstrationem penitus abnegarunt: dicentes nullorum penitus B demonstrationem esse, Alij demonstrationem penitus affirmarunt, asserentes oĩum penitus demonstrationem esse. Arist. in parte concedit demō strationem esse: quia aliquorum vult esse demonstrationē, In parte negat, quia aliorum nō vult demr̃ationem esse. Vñ inquit. {Quibusdã quidem igitur, propterea ꝙ oportet prima scire, non videtur esse scientia, s. demonstratiua: & sic volunt non esse penitus demonstrationē. Quibusdam etiam quidē, oĩum tñ demonstrationes esse: & sic dicunt omniũ esse demonstrationem. Quorum neutrũ neq; verum est, neq; est necessarium: sed in parte est verum. Sed circa hæc ambigit Philo. cur à principio hoc non q̃siuit, nam si in quæstionibus prius est, si est, quàm quid est, oportebat prius de ipso si est, facere demonstrationem, deinde quid est tradere: at primum tradito ipso quid est, ad ipsum si est, trã siit. Auget vero quæstionem, quia prius Menonis, & Sophistarum cauillos de inuentione, atq; ipso scire pertractauit: quare & hæc in illo loco debuit interserere. Quo argumento Grossatesta præsens capitulũ ait non esse de substantia libri, sed de complemento bonitatis eo quia purgat errorem proximum, scientiæ acquisitæ. Rñdit Philop. ꝙ, quando definitio quid nois est obscura, tunc præmissa nominis significatione: statim si illa res sit quæritur. Vbi tñ nominis significatio patuerit, primum de si est occurrit, vt de vacuo seruauit. Arist. nam, cũ quid vacuum significet, fuerit obscurum, prius quid vacuũ significat præmisit, deinde an vacuum sit, quæsiuit. eodē modo hic: quia quid demōstratio significat, erat obscurũ: præmisso quid nois demonstrationis, vt ꝙ sit syllogismus talis: quærit an demonstratio sit. Sed pace tanti viri dixerim, Tunc solum Aristo. accepisset definitionem qui nois ipsius demonstrationis, & non quid rei: quod non credo verum esse, cum nullibi illam aliter definit. Melius igitur diceretur, ꝙ ideo quęstiones hasce hic pertractauit: quia remouentur ex his quæ dixit de demonstratione definitionis. Et sic licet per se ordine doctrinæ, quæstio si est præcedat quæstionē quid est, tñ per accidens potest esse contrarium: vt in proposito: quia eiusmodi quæstiones remouentur ex his: q̃ dixit circa definitionem demōstrationis: nam de natura bonarũ definitionem est per illas remoueri oēm dubitationem accedentem circa rem definitam. Quo vero ad positiones ipsas attinet,

Cōmē. 18.

Continuatio.

De demfatione triplex opin.

Dubō. 2. huius prio.

Solutio. Philopo. 4. Phi. 58.

Quæ expō Philopo. Propria. solutio.

4. Phy. 31.

attinet,debes ſcire,ꝙ oēs dictę tres poſitiones vtebantur hac communi hypothetica,videlicet ſi demõſtratio eſt,neceſſe eſt prima præcognoſci: hi enim qui dicunt omnium demonſtrationem eſſe, & hi qui dicunt nullorum demonſtrationē eſſe: & Ariſt. qui dicit aliquorum eſſe demonſtrationem: & aliquorū non eſſe demonſtrationē etiam hanc concedit:quia declarauit demonſtrationē eſſe ex primis & notioribus. Verum qui oium demonſtrationem eſſe dicū,& qui nullorū,addunt conſequēti hoc, videlicet per demonſtratioē nhoc pacto.Si eſt demõſtratio, neceſſe eſt prima ſcire per demonſtrationem. Ab hac itaq; additione emerſerunt errores: nam qui negabāt, demonſtrationē,ſic hypothetice ſyllogizabāt ex hac hypothetica. Si demonſtratio eſt, neceſſe eſt prima ſcire per demonſtrationē:ſed prima nō ſciuntur per demonſtrationē, ſed cōtingit prima ſcire per demonſtrationē,vt ſtatim probabit. Igitur demonſtratio nō eſt. Qui vero demonſtrationem eſſe aiunt,ſic ſyllogizabant ex illa. Si demonſtratio eſt, cōtingit prima ſcire ꝑ demonſtrationem:vt dicetur.Igitur demōſtratio erit.Ambæ igitur hæ poſitiones vtuntur hypothetica hac cōmuniter tanquā maiore. Verum prima aſſumit oppoſitum conſequentis,& infert oppoſitum antecedentis, videlicet demonſtrationē non eſſe: & ſic ſeruat formā ſyllogiſmi: ſed peccat in materia, quia hypothetica aſſumpta non valet vt dicemus. Secunda aūt aſſumit conſequens:& infert poſitionem antecedentis, & ſic peccat in materia, & forma.In materia quidē,quia hypothetica falſa eſt.In forma vero,quia ex poſitione conſequentis nō ſyllogiſtice ſequitur poſitio antecedentis. Propterea Ariſto.inquit: quorum neutrum, ideſt neutra poſitio: neque verum,neque neceſſarium eſt: dixit enim neque verum quo ad ipſas poſitiones, quia vtraque falſa eſt. Dixit neque neceſſarium,quo ad rationes poſitionum:quia nulla eſt neceſſaria. hæc quo ad poſitiones.

ARGV. *Qui nanq; ſcientiam non eſſe omnino ponunt, hi cenſent aſcendendum, eſſe in infinitū, propterea quòd poſteriora nō ſciuntur ob ea priora, quorū prima nō ſunt,recte quidē dicentes.Fieri .n.non poteſt vt infinita quiſquā pertranſeat.Quia ſi ſtatur,ac principia ſunt, hæc incognita dicuntur eſſe,cum ipſorum nō ſit demonſtratio:quod quidem ſolum inquiunt eſſe ſcire. Quod ſi fieri non poteſt vt prima ſciantur, neque fieri poſſe dicunt vt ea quæ proficiſcuntur ex illis ſciantur ſimpliciter proprieue,ſed ex ſuppoſitione duntaxat, ſi illa ſint.*

DILVCI. *Ponentes quidem enim non eſſe omnino ſcire, hi ad infinitum volunt reduci, tanquam non ſint vtique ſcientes poſteriora propter priora, quorum non ſunt prima, recte dicentes.Impoſsibile.n.eſt infinita pertranſire.Sin autem ſtant,& ſint principia, hęc ignota eſſe,cum demonſtratio non ſit ipſorum, quod quidem dicunt eſſe ſcire ſolum. Quod ſi non eſt prima ſcire,neque quæ ex his ſunt erit ſcire neque ſimpliciter, neque proprie, ſed ex conditione, ſi illa ſunt.*

Cōmē. 29. Cauillus.

Qui negant ſimpliciter, & omnino demonſtrationem hoc pacto ex illa cōmuni hypothetica ſyllogizant.Si demōſtratio eſt, prima per demonſtrationem ſciuntur:ſed prima non ſciuntur per demōſtrationem:igitur demonſtratio non eſt.Maior eſt hypothetica cōmunis, quam ambæ poſitiones ſupponunt. At nunc probat Ariſto.de eorum mente minorem,quæ deſtructio conſequentis eſt:quia,ſi prima ſciuntur: vel per alia priora, & illa per alia, & ſic in infinitū:vel oportet ſtare ad ipſa prima,ita vt non per alia ſciantur.Non per alia,& ſic in infinitum,quia tunc eſſent ignota,cum infinita ſint ignota: nec oportet ſtare ad ea, quia tunc illa non ſcientur per demonſtrationem:& ita pœnitus non ſcientur. Et per conſequens ex his poſteriora minime ſcientur, inquit. {Ponentes quidem enim non eſſe omnino ſcire, & dicentes demonſtrationem pœnitus nullam eſſe, hi ad infinitum volunt reduci,tanquam non ſint vtiq; poſteriora ſcientes propter priora,quorum non ſunt prima,& ſic primum eſt,vt prima illa per alia priora,& illa per alia, & ſic in infinitum:recte(vt Ariſto.inquit.) Dicentes,quia non præcognitis primis neque ſecūda cognoſci poterunt. Hoc enim recte dixerūt, & ipſe poſuit in definitione demonſtrationis. Obijcit tamen contra hanc partem in eo ꝙ volunt reduci ad infinitum:nam tunc hæc eſſet ignota. Impoſsibile enim (vt ait) eſt infinita pertranſire. Deinde deſtruit ſecundum membrum, & inquit. {Sin autem ſtant, & ſunt principia: hęc ſupple oportet ignota eſſe,quia per demonſtrationem non ſcientur:cum ipſorum demonſtratio non ſit:quod quidem dicūt eſſe ſcire ſolum. Demum epilogat rationem, & inquit.{ Quia ſi non eſt prima, ſcire, neque quæ ex his ſunt,erit ſcire aliquo pacto:quia neque ſimpliciter,neque proprie,ſed ex conditione ſiue ſuppoſitione, ſi illa ſunt. Nam ſuppoſitio poni quoddam de quodam: & cogit credere ita eſſe. Simpliciter enim demonſtratio non eſt per prædicta:ex ſuppoſitione autem aliquid poſsibile eſt probare, quod non eſt proprie demōſtratio.ſicut,ſi duo ſunt quinque,& quinque erunt duo:& ſi terra eſt pennata,et pennas nimirum habebit. Et ſi equus volat, equus nimirum habebit alas. Animaduertendum hoſce ſeruaſſe formam ſyllogiſmi:qaia ab oppoſito conſequentis,licet deducere oppoſitum antecedentis: ſed peccabant in materia, quia illa communis hypothetica eſt falſa,vt dictum eſt.Prima enim ſciuntur,ſed non per demonſtrationem:ſunt enim ſcita per ſeipſa fidem habentia,vt etiam dicemus.

Solutio. Cauilli huius pōnis.

ARGV. *At Secundi de modo quidem ſciendi conſentiunt, per demonſtrationem enim ſolum eſſe ſcientiam dicunt. Verum omnium demonſtrationem eſſe nihil inquiunt prohibere. Fieri enim poteſt vt demonſtratio circuli modo verſetur,omniaq; mutuo demonſtrentur.*

DILVCI. *Alij de ipſo ſcire quidem fatentur per demonſtrationem vtique eſſe ſolum.Sed omnium eſſe demonſtrationem nihil prohibet. Contingit enim circulo fieri demonſtrationem,& ex his quæ adinuicem ſunt.*

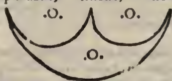
Vtique.i.

Cōmē. 30. Cauillus.

Qui omnium demonſtrationem eſſe affirmant: hoc pacto ex illa hypothetica cōmuni ſyllogizant, Si demonſtratio eſt prima principia ſciuntur per demonſtationem:ſed prima ſciuntur per demonſtrationem:igitur demōſtratio eſt.Minorem probat eo, ꝙ contingit circulo demonſtrari vbi priora per poſteriora demonſtrantur.Quia vero circulo fieri poſsit demonſtratio,ab vna particulari deducit:quia videlicet in conuertibilibus priora demonſtrant poſteriora, & econtrario poſteriora

demon

demonstrant priora: termini conuertibiles sunt disciplinabile, risible, homo: qm̄ sequitur, Oē risibile disciplinabile: Oīs hō risibilis: Igitur omnis hō disciplinabile, risibile, homo,

sciplinabilis: & per conuersionem maioris in terminis cum conclusione, sequitur. Omne disciplinabile risibile, omnis homo disciplinabilis: igitur omnis homo risibilis. Vbi minor syllogizatur ex conclusione cum maiori conuersa. Igitur circulo fieri potest demonstratio, inquit. Alij vero de ipso scire quidem cōfitentur ipsum, videlicet esse per demonstratione solum, Verbum vtiq; græce est gar, latinæ enim. Sed quia nō tenetur pro reditiuo causæ, ideo trāsferri potest pro cōfirmatiuo, videlicet vel vtiq;, Sed omnium, vt inquit, esse demonstrationem nihil prohibet, & hoc probat ex vna particulari, & inquit. {Contingit enim circulo fieri demonstrationem, ex his quæ adinuicem conuertibilia sunt. Igitur (supple in omnibus priora per posteriora circulo demonstrari possunt. Animaduersione dignum rationem hanc tripliciter peccare. Primo quidem in forma, quia arguit à positione consequentis ad positionem antecedentis. Secundo in materia, quia (vt dicet) hypothetica communis est falsa. Tertio quia ab vna singulari deducit vniuersalem, non enim si in conuertibilibus licet circulo retrocedere, in omnibus sequitur idem fieri posse.

Refutatio. Cauilli.

ARGY. *Nos autem dicimus nec omnem scientiam esse demonstratiuam, sed eorum quæ medijs vacat indemonstrabilem esse.*

DILVCI. *Nos vero dicimus non omnem scientiam demonstratiuam esse, sed immediatorum indemonstrabilem.*

Cōmē. 31. Respondet Aristoteles & huius rei varietatem subiungit, innuitque simul & varietatem quæsiti, & solutionem ad eorum rationem. Veritas itaque est in subcontrariis constituta. Nam vtraque contraria falsa est. Illa enim falsa est, omnis scientia est demonstratiua, & illa etiam, nulla scientia est de-

A monstratiua. Quare, vtraque harum vera erit, aliqua scientia est demonstratiua, vt mediatorum & aliqua scientia non est demonstratiua, vt immediatorum. Ex hoc patet hypotheticam illam esse falsam, quia licet si demonstratio sit, prima scire sit necesse, nam notiora & scibiliora oportet prima esse, per q̄ posteriora sciuntur, non tn̄ ipsa scire necesse est per demonstrationem. nam immediatorū scientia quidem est, sed non per demonstrationem, quia per seipsa fidē habent, inquit. { Nos vero dicimus non omnem scientiam demonstratiuam esse, quia aliquam demonstratiuam, vt mediatorum, sed immediatorum indemonstrabilem & sic simul veritatem tangit, & paralogismi solutionem. Philoponus reducit eos qui negant demonstrationem, concedere illam. Nam si negant demonstrationem, aut per syllogismum hoc probāt demonstratiuum, aut per syllogismum non ex necessariis. Sic ex syllogismo nō ex necessariis, tunc nihil certi haberent. At si ratio, per quam syllogizant demōstrationem non esse, est demonstratiua, tunc negando demonstrationem esse, ponunt demonstrationem esse veluti qui negant loquelam esse ore, ponunt loquelam esse. Quare Aristo sapide ab vtraque positione sumit demonstrationem esse, & ab illa positione, quæ negat demonstrationem esse, & ab illa positione, quæ ponit demonstrationem esse. Quæ Phil.

B

ARGY. *Quod quidem necessarium esse patet. Nam si necessarium quidem est vt priora sciantur & ea ex quibus conficitur demonstratio. statur autem tandem in hisce quæ vacant medijs hæc indemonstrabilia necesse est esse.*

DILVCI. *Et quod hoc necessariam sit, manifestum est. Si enim necesse est scire quidem priora, & ex quibus est demonC stratio, stant autem aliquando immediata, hæc indemonstrabilia necesse est esse.*

Cōmē. 32. Probat nunc id quod sumpsit. Sūpsit enim quod sint quædam, quæ sciuntur immediata ac indemonstrabilia, & sumit ad huius rei demonstrationem, Primo, quod prima ex quibus est demonstratio sciuntur. Secūdo sumit quod scibilia aliquando stant immediata, ita, vt per seipsa sciātur, & non per alia priora, aliter esset processus in infinitum. Ex his simul sumptis concludit prima, per quæ scimus mediata, esse indemonstrabilia, & sic habetur aliquā esse scientiam indemonstrabilem, vt immediatorum, inquit: Et quod hoc necessarium sit, videlicet quod sint aliqua indemonstrabiliter scita, manifestum est. Deinde probat hoc, vt dixi, sumens duo, & inquit: {Si enim necesse est scire quid priora: & D pro, idest ex quibus est supple, constitutione demonstratio: quod dicit ad differētiam priorum, ex quibus nō est demonstratio nisi potestate, hoc est primum: sumit secundum, & inquit. Stant autem aliquando immediata, hoc est secundum: quod eo patet, quia nō licet procedere in infinitum. Et his cōcludit propositum, & inquit. {Hæc indemonstrabilia necesse est esse, & sic aliqua scientia erit indemonstrabilis: vt accepit. Ex hoc Philoponus infert bene esse dictum in principio differre scientiam a demōstratione, eo quod sciētia sit amplior, & in plus. Est enim scientia tam mediatorum, quā immediatorum. At demonstratio non nisi ipsorū mediatorum. Supra commen 2. Quæ phil.

ARGY. *Hoc igitur ita sese habere dicimus, vt non solum scien*

tiam, sed & principium scientia quoddam esse asserimus quo terminos ipsos cognoscimus.

DILVCI. *Hæc igitur ita dicimus, & non tantum scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, quo termi nos cognoscimus.*

Cōmen.33. Hæc igiur ita dicimus, hoc est hæc esse immediata ita dicimus: & non tantum, supple dicimus scientiam ipsorum indemonstrabilem esse, sed & dicimus esse quoddam scientię eorum principium quorum terminos cognoscimus.

Vbi debes scire, quod Aristo. per hæc voluit habere esse statum in demonstrabilibus ad indemonstrabilia. Et ideo hæc, quæ dicit, dupliciter exponi possunt. vno modo, vt Philoponus inquit, intelligendo per principium quo terminos noscimus intellectum diuinum: nam rerum resolutio hæc est, quod sensibilia resoluuntur, ad cœlestia, cœlestia ad eorum formas, quæ sunt substantiæ simplices, has nos cognoscimus diuino intellectu illustrati. Et sic (vt ait) per terminos, intelligit formas cœlestiū corporum, ad quæ resoluuntur hæc moralia. Per principium igitur quo terminos cognoscimus, intelligit per intellectum diuinum, quo illustrati cognoscimus substantias simplices, quę sunt formæ siue termini cœlestium, ad quæ omnia hæc resoluutur. Et ita patet esse statum in rebus. Hæc expositio (vt mihi videtur) propositum transcendit. Propterea melius Themistius & magis naturaliter, & ad literam plus conueniens, inquit Aristotelem per principium quo terminos cognoscimus intelligere intellectum nostrum, & per terminos, subiectum & prędicatum, ad quę immediata resoluuntur. Est igitur hæc resolutio, quod mediata & demonstrabilia resoluuntur ad immediata, & per illa sciuntur, immediata vero resoluūtur in eorum terminos, subiectum & prædicatum, & per illa sciūtur, termini vero intellectus lumine cognoscūtur. Vt enim sensibilia per se sensu ipso ac lumine sensitiuo cognoscuntur, & nulla alia ratione, sic prima simplicia intellectus lumine, & nulla alia ratione cognoscimus. Intellectus igitur simplicibus apprehensionibus terminos apprehendit, indemonstrabiliter eorum capiens naturam, ex quibus dignitates connectit: quare non necesse est res in infinitum procedere, sed est, & quoddam demonstrationis principium intellectus, qui res comprehendit, & non indiget demonstratione ipse, cū sit principium. Quo vero ad verba attinet, verbum illud

Verborum expositio. quo græce est & licet multa apud gręcos significet, nam, significat idem quod inquantum. Hic (vt mihi videtur) est relatiuum, & datiui casus, referturque ad archem, idest principium, quod græce est fœminini generis, & sic cum Aristoteles dixisset immediata esse quædam, ad quæ stamus īdemonstrabiliter, statim subiungit esse principium quoddam quo terminos principiorum noscimus, hæc de verbis. Ex re vero ipsa patet immediata sciri, & nō tantum intelligi. Quia licet .6. Ethicorum dicat Philo

Cō.7. &, 2. huius vlti. sophus eorum esse intellectum, tamen eorum non tantum intellectus est, sed & scientia etiam, nō quidem demōstrabilis, sed indemōstrabilis, vt diximus.

ARGV. *Et etiam patere dicimus fieri non posse, vt circuli modo demonstratio simpliciter conuertatur, si demonstrationem ex prioribus oportet ac notioribus esse. Fieri enim ne-*

E *quit vt eisdem eadem simul priora sint atque posteriora, nisi altero modo, veluti si alia nostra ex parte, alia simpliciter dicantur, quo quidē modo facit inductio notū. Quod si ita sit, non bene est diffinitum ipsum simpliciter scire, sed est sane duplex. An altera demonstratio quæ fit ex bi sce, quæ nobis non sunt notiora non est simpliciter demonstratio.*

Circulo autem quod impossibile sit demōstrare simpliciter, manifestum est, Siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus. Impossibile enim est eadem sibi inuicem simul priora, & posteriora esse, nisi altero modo, vt hæc quidem ad nos, Illa vero simpliciter, quo quidem modo inductio facit notum. Si autem sic est, non vtique erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter. Aut non simpliciter altera demonstratio fit ex nobis notioribus. DILVCI. Impossibile est, etiā in conuertibilibus circularis demōstratio.

F Erat secunda positio quod demonstratiua sciētia sit, quoniam omnium est demonstratio quod vero omnium sit demonstratio probabat: quoniā circulo demonstrationem esse necesse est. Quod vero circulo demonstratio, iterum probabat: quoniam conuertibilia contingit circulo demonstrari. Aristoteles ergo nunc ostendit, nihil circulo posse demonstrari, quinimo nec conuertibilia: qua ratione & via vult Arist. habere, quod secunda positio peccet. & in forma argumētandi, quatenus ex vna singulari vniuersalem argumentatur, & in materia, quatenus singularis illa etiam falsa est. Quo vero modo illa singularis falsa sit, Philoponus dupliciter declarat, verba Ari. duobus modis exponens. Primo modo sic, si circularis ostensio in demonstrationibus est, non nisi pro tanto, quia ex posterioribus posset demonstrari prius. & si sic, non recte esset simpliciter definitum ipsum scire, sed dupliciter.

G Secundo modo. Philoponus exponit sic, si demonstratio circularis sit possibilis, tūc ex posterioribus posset demonstrari prius Quod vero ex posterioribus prius demonstrari non posit, probatur, quoniam dictum est demonstrationem fieri ex primis natura. At circularis demonstratio prima ex posteribus demonstrat. Ergo demonstratio nō fit circulo, nisi dentur demonstrationis duo modi, & qui ex prioribus natura, & qui ex posterioribus, & sic demonstratio non esset simpliciter, sed dupliciter definienda. Differt hęc secunda expositio à prima, quia hæc ducit ad illud, quod demonstratio non simpliciter, sed dupliciter esset definita. Prima vero ducit ad hoc, quod scire non simpliciter, sed dupl'r esset definitū, vnde inquit. § Circulo autē q̄ impossibile si demonstrare simpliciter, manifestū

H est siquidem oportet ex prioribus & notioribus demonstrationem esse. Si enim ex prioribus natura sit demonstratio, non potest circulo aliquid demonstrari, quoniam non nisi ex posterioribus fieri potest: non enim eadem eisdem priora & posteriora sibijnuicem esse possunt simul, nisi altero modo vt vel hæc quidem ad nos, vel illa simpliciter, simul autem eadem esse priora & posteriora est impossibile. voco priora ad nos, quę nobis patent, quo quidem modo inductio ex prioribus ad nos vniuersale notum facit. Ergo vis rationis hæc est, Si demonstratio circularis esset possibilis, aliqua demonstratio esset ex prioribus ad nos. Tunc destruit consequens & inquit: Si autem sic est, s. quod aliqua demon-

monstratio sit ex prioribus ad nos, non vtique erit simpliciter scire bene definitum. Et per simpliciter scire, intelligit aut simpliciter demonstrationem, vt expositio secunda dicit, aut simpliciter scire, hoc est scientiam simpliciter bene definitam, sed erit dupliciter definienda. Vel erit dicendum, quod altera demonstratio, quæ est ex prioribus ad nos, nõ sit simpliciter demonstratio, sed æquiuoce, & per quandam similitudinem. Sic igitur non est circulo demonstrare, quoniã ex prioribus ad nos esset demonstrare. nõ enim eadem eisdem sunt nobis priora & posteriora simul, sed altero modo, aut ad nos aut natura. Modo, non est demonstrare ex prioribus ad nos, quoniam demonstratio non esset vno modo, sed duplex: vel saltem demonstratio, quæ est ex prioribus ad nos, non erit demonstratio nisi æquiuoce.

Obiectio. philopon. Sed contra obiicit Philoponus, quoniã hæc demonstratio est, Cinis est hic: ergo ignis aliquando fuit ibi. Amplius & hæc, luna taliter illuminatur: ergo est sphærica. Iuniores propter hæc dixerunt duplicẽ esse demonstrationem, quia, et propter quid, hoc est ex prioribus ad nos ex prioribus natura. Auerroes vero addit tertiã quam appellat demonstrationem simpliciter, quæ est ex simpliciter nobis & naturę notis.

Quæ The. Alexan. & philopon. Themistius vero et Alexãder, & Philoponus eum syllogismum, qui est ex simpliciter prioribus, solum demonstrationem esse autumnant, eum vero, qui est ex prioribus nobis, coniecturam vel syllogismum esse tantum tradunt, & si demonstratio dicitur, non nisi æquiuoce appellatur. Tunc patet, quod rationes illæ, quæ in dubitatione inductæ sunt, non sunt demonstrationes, sed (vt Philoponus inquit) Coniecturæ: quarum aliæ sunt necessariæ, vt illæ, quæ tactę sunt, Aliæ non necessariæ, sed solum rhetoricæ, vt illa, hæc mulier pallida est: ergo peperit. & ista, hic de nocte vagatur: ergo est fur: & ista, hæc se ornat: ergo mœchus: verum de his postea.

Coniecture sunt dupli ces. Vide sup. Cõmẽ. 12.

ARGY. *Euenit autem hisce, qui dicunt demonstrationem versari, non solum id quod nunc est dictum, sed etiã nil aliud dicere, quam hoc est, si hoc est. Hoc vero pacto facile est omnia demonstrare. Atque patet id ipsum accidere tribus positis terminis. siue enim per multos siue per paucos redire dicatur nihil profecto refert, atque per paucos etiam duos. Nam quando cum A sit, est necessario B, Et hoc cum sit est necessario, C Tum cum A, sit necessario C, ipsum erit. si igitur cum A sit, necesse est B esse, & cum B sit, necesse est esse A: hoc enim erat circuli modo versari. ponatur A, eo in loco quo ipsum est C: Dicere igitur cũ B sit, A ipsum esse, nil aliud est quam dicere, cum B sit, C ipsum esse. Id autem nil aliud est quam dicere, cum A sit, C, ipsum esse. At idem est C & A: quare fit, vt hi qui censent orbis modo demonstrationem versari, nihil aliud dicant quam cum A sit, A ipsum esse. hoc vero pacto facile est omnia demonstrare.*

DILVCI. *Accidit vero dicentibus circulum demonstrationem esse, non solum quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere quam quoniam hoc est, si hoc est. sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestum autem est, quod hoc accidat, tribus terminis positis, per plures enim aut pauciores reflexionem dicere, differt nihil. Per paucos vero quam per duos. Quando enim A existente, ex necessitate erit B, hoc autem existente, erit C, ipso A existente iert C, Si igitur A existente, necesse est B esse: Hoc autem*

Iedm p ldẽ osndit circularis demõ

A *existente, ipsum A, (hoc enim erat circulo demonstrari) ponatur A, in quo C, igitur B existente, A, esse dicere, est. C, esse dicere. Hoc autem, quoniam A existente C, est, C, vero ipsi A. idem est, quare contingit circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud dicere, quam quoniam A est, A est. Sic autem omnia demonstrare facile est.*

stratio quo modo faci le est oium cõficere di minutas de mfationes.

Cõmen. 35. Cum induxisset vnum absurdum contra eos, qui concedebãt omnia esse demonstrabilia, & demonstrationem circularem, videlicet, quod ex posterioribus priora, & ex particularibus vniuersalia demonstrentur, nunc transit ad aliud absurdum. & prima facie sic videtur procedere. Si demõstratio circularis esset, ita vt omnia demonstrabilia sint, tunc per illam nihil aliud demonstraretur, quam si A esset, A esset. Vltra, si per illam nihil aliud demonstraretur, quam si A esset, A esset, tunc facile esset omnia demonstrare. Prima consequentia prima facie declaratur supponendo, quod tunc est demonstratio circularis, cũ in eadem syllogismi specie cõuersio fit. Nam (vt diximus) si ab effectu causa demonstraretur, & deinde à causa effectus, hæc conuersio non esset in demonstrationibus, quoniam processus ab effectu ad causam non est demonstratio, sed syllogismus tantum, vel coniectura necessaria, vt Philoponus inquit. Quare, si A démonstrat B, A est causa simpliciter prior ipso B, & contra, B demonstrat A, etiam B erit causa simpliciter prior ipso A. Hoc enim pacto secundum Arist. erit circulo demonstrare. Tunc ex his patet A esse causam simpliciter sui ipsius, quoniam quicquid est causa causæ est etiam causa causati. Igitur, si A est causa simpliciter ipsius B, & contra B causa simpliciter ipsius A, vtique A erit suimet simpliciter causa. Quare, si demnstratio circularis est, Idem simpliciter erit sui ipsius causa. Et sic per illam demonstrationem nõ plus habebitur quam si hoc est, hoc est. Sic autem erit facile omnia demõstrare: quia cum ipsam solam rem haberemus, vt Eclypsim, mox demonstrationem haberemus, quoniam eclypsis esset propter eclypsim. Haberemus enim simul causam & effectum, & ita demonstrationem totam.

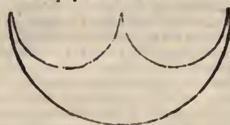
Ex his patet, quod dicentes circularem demonstrationem, in diuersis generibus demõstrationis, aut in diuersis generibus cãrum, non possunt Aristo. rationem efficacem reddere. vt considerãti patet. Contra opinionem aliquorum.

Hanc rationem Aristo. ponit in terminis, et sumit tres terminos, & illos quidem eo modo, quo sumpsit. Secundo Priorum. Et cum syllogistica conuersio multiplex est, ne confusio accidat, sic illos tres terminos disponit, vt ambæ propositiones in prima demonstratione vocentur A. Excusat autem se dicens, per plures enim aut pauciores reflexionem dicere refert nihil. nec refert si eã dixerimus per paucos aut duos: & propterea non est curandum, si duæ propositiones vno termino dicantur, videlicet ipso A. & sic totum antecedens vocetur A, conclusio vero ad illud sit B. At conclusionis cõclusio sit C: terminis dispositis deducit consequentiam sic, si A est: Et intelligo per A, aggregatum ex maiore, & minore, & per B conclusionem. Vltra, si B est, C est. & per. C. intelligo conclusionem conclusionis, quæ est terminus totius demonstrationis circularis, & ita intelligere oportet illud met aggregatum, quod intelligebatur per A, aliter non

Cap. 2.

esset

esset circulo demonstrare. Et licet ex B non sequatur vnica demonstratione totum illud aggregatum, tamen diuersis demonstrationibus sequitur. Nam ex B cũ altera propositionũ sequitur nũc vna & cum altera, sequit nũc altera, secũdo Priorũ. Accipit tñ gratia breuitatis ex B sequi totũ illud aggregatũ simul. Igitur, si A est, C est, à primo ad vltimum medijs nõ variati: sed C idem est ꝙ A, (vt dictum est: igit si A est, A est. Et ita si omniũ esset circularis demonstratio, non plus per illã demonstraretur, quam si A est, A est: qua ratione omnia esset facile demonstrare. Animaduerte, vt ex his, quæ Philoponus inquit colligitur. In verbis Aristo. est multiplex obscuritas. Prima quidem quo elementa pro terminis accepit, Secunda vero, quo terminos pro propositionibus. Tertio denique, quo non explicauit quid per A, & quid per B, & quid per C intelligat. Attamen (vt Philoponus perpulchre exponit) ipso A vtitur pro duabus propositionibus syllogismi: Aut pro minore, derelinquens maiorem in mẽte, & est melius. Vtitur enim A pro hac minore, homo risibile, Ipso autẽ B vtitur pro conclusione, videlicet pro illa, homo est disciplinæ capax. Seqtur. n. homo est risibilis, Ergo hõ est disciplinæ capax: qa in mẽte seruatur qđ oẽ risibile est disciplinæ capax. Quare hac in mente seruata sequitur, homo est risibilis: ergo homo est disciplinæ capax. Et quoniam circularis ostensio conclu-

sionem capit, vt minorem propositionem alteram inferendo, Rursus ipso B vtitur vt minore propositione inferendo propositionem quæ fuit à principio, hoc modo homo est disciplinæ capax: Ergo hõ est risibilis. Sequitur. n, seruata in mẽte hac, omne disciplinæ capax est risibile, hæc enim est conuertens maioris primæ demonstrationis, quæ fuit in mente seruata. Quare patet, quod, si homo est risibilis, homo est disciplinæ capax. Et cõuertitur, homo est disciplinæ capax. Ergo homo est risibilis. ergo à primo ad vltimum, si homo est risibilis, homo est risibilis. & sic omnia esset facile demonstrare Quoniam quantum est ex demonstratione, quæ fit per elemẽta, nullum videtur absurdum conclusum esse: siquidem per A ostensum est B, per B vero C, resumit sermonem: & addit, ponatur A, in quo C, hoc est ponatur idem A. cum. C. Et sic concluditur A, existente, C esse. Quare, si A quidem existente, B est, B vero existente, C est: idem autẽ erat A cum C, concludetur igitur, quod A existente, C est: & cum C & A idem sit, concluditur A existente, esse A. hoc pacto Philoponus exposuit. Tunc venio ad verba. Dicit enim sic. Accidit vero dicentibus circulo demonstrationem esse, nõ solum quod

E nunc dictum est, hoc est ex posterioribus priorem & ex particularibus vniuersalia demonstrari, Sed nihil aliud dicere, quam quoniã hoc est, si hoc est. id est eadem eisdem & priora & posteriora esse, & notiora & ignotiora, quod quidem absurdum est. quoniam sic facile esset demonstrare omnia. Quod vero accidat dicentibus circularem demonstrationem esse, quoniam hoc est, si hoc est: proponit probare, & inquit: § Manifestum autem est quod hoc accidat tribus terminis positis, & hoc merito, vt Philoponus subaudit, quoniam & demonstratio ad minimum est ex tribus terminis. hoc autem ideo, quia omnis syllogismus est ex tribus terminis: quare circularis ostensio ad minimum quidem est ex tribus terminis propositionibus vero duabus. Exponit autem hoc, & inquit § Per plures enim aut pauciores reflexionem dicere differt nihil, per pau- 1. prio. 29.

F cos autem quam per duos. Possibile enim est composito syllogismo vtentes per plures terminos syllogizant, & reflectere circulari ostensione, atque nihil refert siue plures sint termini, siue pauciores. Per paucos autem, hoc est per pauciores propositiones quam per duas differt quoniam impossibile est reflexionem fieri per pauciores tribus terminis, duabus vero propositionibus: quoniam neque syllogismum contingit per pauciora fieri. Deinde ordinat discursum circularem, & inquit § Quando enim A existente, hoc est aut minore propositione, aut vtriusque (vt diximus) ex necessitate erit B, hæc est conclusio. Hoc autem existente. videlicet B, quod vt conclusio ab initio acceptum est, nunc autem, vt propositio, erit C, scilicet vltima conclusio. ipso. A existente erit C: quare A exi-

G stente, ex necessitate C est: sed C. assumit idem cum A: ergo A existente, est A. Tunc resumit rationem, & inquit. § Si igitur A existente, necesse est B esse, hoc existente. s. B, necesse est esse A. (hoc enim erat circulo demonstrari) ponatur A, in quo C, ponitur, & sequitur (vt inquit) igitur B existente, A esse dicere: est C esse dicere qm idem ponitur. Hoc autẽ. s. sequitur, qm A existente, C est, vt à primo ad vltimũ patet: C vero ipsi A idem est: quare (vt inquit) contingit circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud dicere quam quoniam A est A est. Sic autẽ omnia demonstrare facile est. Nam B per A demonstratur, C vero per B: sed C est idem cum A: quare concluditur nihil aliud, quam quod A existente, necesse C esse: hoc est A existente A est, hæc est expositio Philoponi. Quo vero ad verba attinet, Ari- Verborũ. expositio.

H stoteles sumpsit C idem quod B, quoniam in circulo, idem est principium & finis, sed quia differunt ratione, ideo quasi altero nomine vocauit: Sed dubitares, quoniã per hanc rationẽ nõ solum videtur destrui circulus in demonstrationibus, sed in syllogismis. Quoniam si in syllogismis esset circulus faciam Aris. rationem, s. quod A syllogizabit B, & B syllogizabit C: ergo A syllogizabit C: sed C est idem ipsi A: ergo A syllogizabit A: & sic omnia erit facile syllogizare. Quare per rationem. Arist. non solum in demonstrationibus, sed in syllogismis circulus delebitur. Dicendum, quod Ari. supponit demonstrationem circularem esse quoties prima demonstratio & secunda sunt eiusdem speciei. Nam tunc sequitur, A demonstrat B, demonstratione simpliciter Dubitatio. Solutio.

ter

ter & à priori, & B demōstrat C, etiam demonstratione simpliciter & à priori: ergo A demōstrat C, demonstratione simpliciter & a priori, sed C est idem ipsi A: ergo demonstratione simpliciter, & à priori A demonstrat A. Non autē de syllogismo sic est, qm̄ licet A syllogizet B, B. non syllogizat C eadē specie syllogismi: & propterea nō sequitur, vt A syllogizet A quoniā syllogismi sunt specie differētes.

ARGY. *At vero nec idipsum fieri potest, nisi in hisce quæ mutuo se sequuntur, quemadmodum ipsa propria.*

DILVCI. *At vero neque hoc est possibile, nisi in his, quæ seinuicem consequuntur, sicut sunt propria.*

Si possibilis esset circularis demonstratio inconuertibilib° esse.

Vna expositio nostra est, q nunc velit Aris. ostēdere eorum errorem in forma argumenti, qui concesserunt circularem ostensionem in demonstrationibus. Argumentabantur enim ex vna singulari vniuersalem hoc pacto. Conuertibilia possunt circulo demonstrari: Igitur omnia possunt circulo demonstrari. Obiicit ergo nunc cōtra formam huius argumenti, & inquit. § At vero neq; hoc est possibile vniuersaliter in omnibus, sed solū in his, quæ se inuicem cōsequuntur: qualia sunt propria. Quare ex illa singulari non sequitur vniuersalis. (phi. expō.) Philoponus (vt mihi videtur) sic exponit. At vero neq; hoc est possibile, s. eadem per idem demonstrari: Sed solum cum tres termini capiuntur ita se habentes adinuicem, vt vnusquisq; ad cæteros conuertatur, hoc est, vt ipsi æquiualeant. Hoc autem est dicere, quoniam oportet propositiones ex propriis componi, vtputa, homo, risibile, mentis & scientiæ capax. vnumquodque enim horum ad cætera conuertitur. Si enim non ita essent positi termini, neq; omnino circulari ostēsione vti possibile erit. non enim possibile esset, vt propositiones conuertantur. Siquidem vniuersalis affirmatiua non ad seipsam conuertitur, sed ad particularem affirmatiuam. Per quæ Philoponus dat intelligere Aris. locutū esse hypothetice: quoniam non vult in conuertibilibus circularē demonstrationem fieri, quoniam probauit vniuersaliter in nullis fieri posse. Sed vult, q si circularis demonstratio sit possibilis, non fit nisi in conuertibilibus. (1. huius. c. 6) Præterea innuit esse intelligendū per propria propositiones, quæ componuntur ex propriis. Nam tunc propositiones possunt vniuersaliter conuerti, vt Auer. dicit. Sunt autem propria, subiectum, proprium, & definitio.

ARGY. *Demonstratum est igitur prius vno quidem posito nunquam necessario aliquid aliud esse, vno inquam aut termino aut positione. Ex duabus autem positionibus primis ac minimis fieri posse, siquidem & ratiocinari contingit.*

DILVCI. *Vno quidem igitur posito, ostensum est, quod nequaquam necesse aliquod esse alterum Dico autem vno, quoniam neque termino vno, neque positione vna posita. Ex duabus autem positionibus primis, & minimis. Siquidem contingit & syllogizare.*

(Comē. 37.) (Com. 29.) Cum dixisset superius illud accidere tribus terminis positis, & quod per pauciores illud non contingat, nunc in hoc loco (vt Philoponus inquit) illud resumit, & subaudiendum est: quoniam à nobis Secundo Priorum ostensum est, quod vno termino posito, aut vna propositione posita syllogismum fieri impossibile est. Igitur vno posito ostensum est, quod nequaquam necesse est demonstra-

A tiue aliquod alterū esse. Exponit se, & inquit: § Dico autem vno, quoniam neque termino vno, neque positione vna posita. Vocauit autem propositionem, positionem (vt Philoponus inquit) quoniam diuisim immediatas propositiones in Axioma, & positionē: Positionem iterū in petitiones, & definitiones: et sic cōmuniter omnem propositionem vocauit positionem, vel dixit hoc, quoniam præmissæ in syllogismo generali nomine propositiones dicuntur, in demonstratione. vero speciali nomine positiones. Addit. Sed demonstratio fit, ex duabus positionibus primis & minimis. Primis quidem, quoniā simplicissimis. Syllogismus enim ex pluribus propositionibus compositus non ex primis cōponitur, sed ex prosyllogismis comprobatur. Minimis vero, quoniam non ex vna fit. Assi B gnat causam, & inquit § Siquidem contingit & syllogizare, hoc est, quoniā vniuersaliter syllogismus ad minus ex duabus propositionibus componitur. (C. 5. & 29.) Animaduerte vt Philoponus inquit Primo priorum, ex vno vel termino vel propositione bene posse aliquid sequi illatiue, non autem syllogistice.

ARGY. *Si igitur A & B & C. mutuo se sequantur, sic tantum fieri potest, vt ostendatur ex sese mutuo cuncta quæ postulata sunt in prima ratiocinationis figura, vt in libro Priorum ostendimus. Quo loco etiam patebit cęteris in figuris, aut non fieri ratiocinationem, aut non ex hisce fieri, quæ sunt sumpta.*

DILVCI. *Si igitur A quidem ad B & ad C sequatur, & hæc adinuicem, & ad ipsum A, sic quidem contingit ex inuicem demonstrare omnia quæsita in prima figura, vt dictum est in his, quæ de syllogismo. Vbi etiam ostensum est quoniam in aliis figuris aut non fit syllogismus, aut non de acceptis.*

Conuertibiliū demōstrationes fiunt in prima figura. Come. 38.

C Obiter nunc ostendit in qua figura syllogistica conuersio fit, & probat quod in prima solum: & vti videt ea probatione, qua exclusiuæ propositiones probantur hoc modo. In prima figura conuersio syllogistica fit, & in nulla non prima figura fit: ergo tantum in prima figura syllogistica conuersio fit. Præiacentem exclusiue resolutorie hoc modo probat. In conuertibilibus fit syllogismus conuersiuus: Hæc sunt in prima figura: igitur in primà figura syllogistica conuersio fit. vnde inquit. § Si igitur A ad B & ad C sequatur: & hæc adinuicem. & ad ipsum A, hoc est, si igitur tres termini sint, vt & omnes conuertantur ad omnes. sic quidem contingit ex inuicem demonstrare omnia quæsita in prima figura, vt Secundo Priorum dictum est, hoc pacto vt conuertentes maiorē propositionem & eam cō D ponentes cum conclusione, alteram demonstremus. Vel conuertentes minorem, & cum illa componentes conclusionem maiorem demōstremus. Sic igitur patet in prima figura fieri conuersionem quando propositiones sunt conuertibiles Et subdit, quod in Secundo Priorum etiam est demōstratum in aliis figuris aut non fieri syllogisticam conuersionem, aut non de acceptis. Et dixit aut non de acceptis, quoniam forte potest secunda figura reduci ad primam per conuersionem vniuersalis negatiuæ: quo casu posset in figura illa fieri ad alteram propositionem tantum verum conuersio illa non esset de acceptis, sed ex extrinsecus assumptis. Philoponus longa expositione declarat quomodo in aliis figuris non fit conuersio, aut non de acce

acceptis, sed, quia Secundo Priorum hæc diligenter exposita sunt, satis sit hæc raptim tetigisse. Animaduerte quod textus iste potest sic ad ordinem reduci, vt dicamus quod Arist. velit assignare errorem eorum in forma, qui omnia circulo demonstrabilia esse asserebant ex eo quia conuertibilia circulo ostēdi possunt. Et sumit duo, quorum alterum est, quod conuertibilia possunt in prima figura solum demonstrari, & in nulla alia. Et hoc exponit in hoc textu. Alterum quod non conuertibilia non possunt circulo demonstrari, & hoc secundum sumit, & non probat, sed velut manifestum ex Secundo Priorum accepit. Ex his duobus remouet errorem in forma eorum, quia circulo omnia demonstrabilia esse dixerunt, vt textu sequenti declarabitur. Hæc de ordine.

ARGY. *Ea vero quæ prædicationem non suscipiunt mutuam, fieri non potest vt mutuo demonstrentur. Quare cum in demonstrationibus pauca talia sint, constat vanum esse ac impossibile demonstrationem ipsam mutuam esse censere, atque ob idipsum posse demonstrationē omnium esse.*

DILVCI. *Quæ vero non mutuo prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo. Quare cum pauca hæc in demonstrationibus sint, manifestum est quod & vanum, & impossibile sit ex his, quæ sunt adinuicem, esse demonstrationem. atque propter hoc contingere omnium demonstrationem esse.*

Comē. 32 Cum cœpisset refellere errorem in forma eorū qui circulo omnia demonstrabilia esse dicebant, & cum accœpisset alterum necessarium ad hunc errorem manifestandum, videlicet quod conuertibilia non nisi in prima figura demonstrari possint: nunc accipit alterum, & dicit: Quæ vero non mutuo prędicantur, nequaquam est demōstrare circulo. quoniam nec in prima, nec in aliis figuris. Ex his duobus cōcludit errores eorum, qui circulo omnia demonstrabilia esse dixerunt, & primus error eorum est quo ad materiam, & inquit § Quare cum pauca hæc in demonstrationibus, sint pauca dico, quoniā non nisi in prima figura: & solum in affirmatiuis, & non nisi in primo primæ: manifestum est, quod & vanum, & impossibile sit ex his, quæ sunt adinuicem, esse demonstrationem, subaudi in omnibus hic est error quo ad materiam. Atque propter hoc contingere omnium demonstrationem esse, hic est error in forma: dato enim quod in conuertibilibus sit non propter hoc in omnibus est circularis demonstratio. & dixit vanum, quoniam eorum ratio non cogit. Dixit impossibile, quoniam in nullis demonstratio circularis fieri potest, nisi idem per idē demonstretur. Quærunt vtrū demonstratio circularis fieri possit. Pro declaratione vero tituli animaduerte, quod de demonstratione circulari fiunt duo processus. Primus, qui dicitur conuersus, siue conuertendus. Secundus vero, qui conuertens, vel in quem cōuertitur, nuncupatur. Et hic est duplex, quatenus potest conclusio nunc cum conuersione maioris syllogizare minorem, nunc cum conuersione minoris syllogizare maiorem, vt Secundo Priorum dictum est. Est ergo quæstio vtrū vterque syllogismus sit demonstratiuus. Et prima facie videtur vtrunque demonstrationem esse. Nam Aristoteles Secundo libro huius clarissime demonstrationem conuersiuam ponit. Præterea, vt in natura

Qō d' circulari demonstratione.

E est motus ac circularis operatio, sic in anima erit demonstratio circularis. Insuper quod generi competit, speciei non repugnat. At syllogismo, qui demonstrationis genus est, competit circularis ostēsio. Non ergo demonstrationi repugnat, quæ species est. Iuniores propter has rationes fortasse quatuor modis in demonstrationibus conuersionem fieri posse asserunt. Primo quidem in diuersis generibus scientiæ. Secundo in diuersis generibus causarum, in eodem tamē sciendi genere. Tertio in eodem genere scientiæ, eodemque causarum genere, sed in diuersis indiuiduis atque suppositis. Quarto denique in eodem scientię genere eodem genere causæ, atque eodem supposito: sed secundū diuersum modum. Sed quam alienissima sic hęc à Peripateticorum scholis. ex eo primo patet, quoniam Aris. generatim in demonstrationibus circularem ostensionem exprobauit, vt Alexander, Themistius, & Philoponus testes sunt. Secundo etiam quia primum membrum cum secundo concidit. Nam dum altera causarum per alteram demonstratur, altera (vt effectus) altera (quæ demonstrat) vt causa se habet. Tertio: quoniam tertium membrū impossibile videtur, nam cū alterum indiuiduum alterum demonstrat, idem specie erit notius atque prius, ignotius atque posterius, & quidem ad nos siquidem singularia nobis primo nota sint. Quare cum indiuidua illa eisdem speciei sint, fit vt idem specie ad nos sit prius & posterius notum. Quarto etiam, quoniam quodam quod in quarto membro addit, friuolū est. Quippe cum de singularibus non sit scientia, nec eadem nec diuersa & sic quod non facit ad scire, nec ad sciendi differentiam facere videtur. Cū igitur indiuidui conditiones ad scire non faciant, nec ad sciendi differentias facere debent. Et ita vapor, vt densus non est diuersum scibile à seipso, vt est rarus. Igitur non plus demonstratur per seipsum rarū ad seipsum (vt densum) quam hoc est si hoc est. Themistius vero asserit in conuersione demonstratiua Primum processum, qui ab effectu in causam est, esse syllogismum tantum, Secundum vero, qui est à causa ad effectū, esse proprie demonstrationem propter quid, vt Secundo huius asserit, & in Hoc Primo, & in Primo Physicæ auscultationis, & sic in demonstrationis circularē ostensionem negat, in syllogismis vero concedit. Quam positionem Alexāder, & Philoponus apertissime hic fatentur. Sed dubitare fortasse, quoniam ab effectu in causam syllogismus est, & cum non dialecticus, non enim generat opinionem: neque sophisticus, non enim generat ignorantiam ergo demonstratiuus. Philoponus respondet quod est syllogismus coniecturalis, & quidē necessarius velut ille, hęc mulier lac habet i mamillis: ergo fuit prægnans: hic enim syllogismus Signum, quod Aristo. in rhetoricis tecmerium: hoc est insolubile appellat, non tamen est demonstratio, nec dialecticus syllogismus, nec sophisticus, sed demonstratiua coniectura: per quæ Philoponus innuit syllogismi quatuor species esse: demonstrationem, dialecticum, sophisticum, & signum, siue coniecturam necessariam. Secundo dubitares quo modo processus à causa in effectum sit demonstratio. Dicendum, quod perfectum demonstratur causa non simplici

Themist. Cap. 30. Cap. 46. Cap. 11. Dubitatio. Solutio. Philopon. Syllogorum quatuor. spēt secūdū Philopon. 2. dubitō. Responsio.

pliciter, sed ex cōditione videlicet. si ille effectus A in aliam causam reduci non possit. à causa vero in effectum demonstratio est propter quid,& per no tiora naturæ, nobis vero inuēta per effectum, vt in Metheorologicis diximus. Animaduerte tamen, quod Themistius Primo huius videtur asserere du plicem demonstrationem & propter quid,& quoniam: quibus Auerroes tertium genus, videlicet demonstrationem simpliciter addit: per quæ oportet concedere confusionem, saltem difformem in demonstrationibus. Verum de his hactenus. Per hæc delentur rationes. Prima quidem: quoniam Arist. non de demonstratione, sed de scientia loquitur, vt postea dicemus. Secunda vero, quoniam similitudo claudicat. In arte enim multi circuli dantur, non tamen in demonstrationibus. Deletur tertia, quoniam concedam circularem ostensionem in demonstrationibus, vt demonstratio syllogismus est non tamen, vt demonstratio. Ad contra B dictionem. Themistij, pro præsenti doctrina dicerem, quod sicut syllogismus quoniam non est syllogismus absolute, licet dicatur syllogismus quoniam, Secundo Priorum, & hoc quia est syllogismus secundum materiam, sic demonstratio quia non est absolute demonstratio, sed demonstratio quoniam, siquidem secundum materiam demonstratio est, cum sit ex necessariis. Ad hoc enim vt aliquid dicatur absolute ac simpliciter tale debet esse tale secundum formam. Qua ratione concedi posset syllogismum ab effectu in causam esse demonstrationem quia, non tamen absolute demonstrationem. Quia licet ex necessarijs sit, non tamē secundum formam demonstrationis, quia non ex primis, notioribus, causis, & cæteris constat. Quare demonstratio quia absolute syllogismus est tan C tum: quoniam secundum formam est syllogismus. Non tamen dicitur simpliciter demonstratio, sed secundum materiam, quia ex necessarijs, veluti nec homo albus secundū dētes, dicitur absolute albus.

Cap. 7. & Cap. 18.

Ad primū. Ad secūdū Ad tertiū.

Solutio cō tradictiōis Them.

Demso quia absolute ē syllis tantū.

ARGV.

Cum autem fieri nequeat, vt id aliter sese habeat, cuius est absolute scientia: id necessarium est profecto quod demonstratiua sciri scientia potest: atque ea est demonstratiua scientia, quam habemus demonstrationem habendo. Est ergo demonstratio ex necessarijs ratiocinatio.

DILVCI. Tex. cō. 7. Demso est ex necessariis.

Quoniam autē impossibile est aliter se habere id cuius est scientia simpliciter, necessarium vtique erit scibile, id quod secundum demonstratiuam scientiam est. demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem. Ex necessarijs itaque syllogismus est demonstratio. D

Com. 40.

Cum redarguisset eos, qui nullius demonstrationem dicebant, & eos, qui omnia demonstrabilia esset supponebant, nunc consequenter, & ordinatim (vt Philoponus exponit) redit in id, quod ab initio incœpit. videlicet quid nam sit demonstratiua scientia. Sed, quoniam hoc scire nō possumus, nisi sciuerimus, quorum est demonstratio, & ex quibus est demonstratio, ideo resumit de his sermonem, & declarat subiectam materiam demonstrationi: & secundum Philoponum procedit à primo ad vltimum sic, Id, cuius est demonstratio, impossibile est aliter se habere: ergo demōstratio est quid necessarium. demonstratio est quid necessarium. ergo demonstratio est ex propositionibus necessariis. non n. necessariū ex non necessariis demonstrari pōt. Et sic non solū simpliciter verorū est demonstratio, sed etiā necessariorū, & ex necessarijs propōnibus? Sic Philo. ordinauit, & sic legitur s'm ipsum. {Qm̄ autem impossibile est aliter se habere, id cuius est scientia simpliciter} id est. quoniam scibile impossibile est aliter se habere, {id quod secundum demonstratiuam scientiam est scibile, erit necessarium} hoc est demonstratio erit quid necessarium. Nam si scibile, hoc est problema demonstratiuum impossibile est aliter se habere, demonstratio erit quid necessarium, & problema demonstratiuum etiam erit simpliciter necessarium. Deinde argumentatur vlterius, demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem, hoc est demonstratio est quid necessarium, cuius conclusionem habemus in habendo demonstrationem {itaque}, hoc est demonstratio est syllogismus ex propositionibus necessarijs. Potest & aliter legi textus intelligēdo per scibile, cuius est sciētia simpliciter, vel quid est secundum demonstratiuam scientiam, conclusionem, quæ in principio est quæstio scientifica, in fine est conclusio demonstrata. Et tūc lege sic, quoniam aūt id, cuius est sciētia simpliciter hoc est ipsum simpliciter scibile est impossibile aliter se habere, ipsum scibile, quid secundum demonstratiuam scientiam est, necessariū est. Est enim definitio necessarij, quid sit id, quod impossibile est aliter se habere: locus enim est à definitione ad definitum, qui locus est necessarius & optimus: hoc est primum Enthymema. Deinde facit secūdum Enthymema, & intelligitur (vt prius) hoc modo, demonstratiua autem est quam habemus in habendo demonstrationem: id est demonstratio est quid necessarium, cuius conclusionem habemus in habendo demonstrationem, tunc dat conclusionem, quam intendit, & inquit {Ex necessarijs itaque syllogismus est demonstratio. Quo vero ad verba attinet. Animaduerte, quod duplex est necessarium vt Philoponus asserit, Alterum ex suppositione, vt necessarium est infirmum flebothomari, nō enim simpliciter necessarium est, sed si debet sanari. Alterum simpliciter, quod videlicet impossibile est aliter se habere, vt Solem oriri: cum ergo ait, id quod impssibile est aliter se habere, esse necessarium simpliciter necessarium intellexit. Dubitant contra id, quod Aris. supponit. s. necessarium non nisi ex necessariis demonstrari. Quoniam ex contingentibus aliquando necessarium syllogizatur. Nam sequitur, contingit omne currens esse animal: contingit omnem hominem currere: ergo necessario omnis homo est animal. Iuniores dixerunt necessarium ex non necessarijs syllogizari posse, non autem demonstrari. Sed cōtra adhuc dubitatur. Primo quidē. quia Primo Priorum dicitur, quod conclusio debet esse similis alicui propositionum. ergo non potest conclusio esse necessaria, quin altera propositionum sit necessaria. Secundo, maior dicit syllogismi non videtur contingens, quoniam impossibile est aliter se habere. Quicquid sit, dicendum ex contingentibus sequi necessarium, non quidem propter quid sed quoniam, vt Secundo Priorum dicitur ex falsis syllogizari verum.

Necessaria duplex.

Dubitatio.

Sumen-

ARGY. *Sumendum est igitur ex quibus qualibusue demonstrationis conficiuntur: Atque primo determinemus, quid de omni, quid Per Se, quid Vniuersaliter dicimus.*

DILVCI. *Accipiendum ergo est ex quibus, & qualibus demonstrationes sunt, Sed primo determinabimus quid dicimus de Omni, & quid Per se & quid Vniuersaliter.*

Cum resumpsisset quod demonstratio sit ex necessarijs propositionibus, & hoc quia est de necessarijs problematibus, nunc ordinat se ad ea, quæ dicturus est post hęc, & dicit} Accipiendum ergo est ex quibus propositionib' necessarijs & de qualibus problematibus necessarijs demonstrationes sunt. Philopo. Philoponus per verbum quibus intelligit ex quibus propositionibus: per verbum qualibus intelligit. s. problematibus, vt sit sensus, cum demonstrationes sint ex propositionibus necessariis, & de problematibus necessarijs, ergo post hæc accipiendum est ex quibus propositionibus necessarijs, & F de qualibus problematibus necessarijs sunt demõstrationes ipsæ. nam dicemus demonstrationes esse ex propositionibus necessarijs. & de problematibus necessariis: in quibus prædicatum dicitur de omni subiecto, & per se, & vniuersaliter. Affert tamen ordinem & inquit. } Sed primo determinabimus quid dicimus de omni subiecto prędicari, & quid per se de subiecto prædicari, & quid etiam vniuersaliter de subiecto prædicari. Huius intentionis (vt ex verbis Themistij colligi potest) duæ causæ videntur: prima quidem, vt abundemus propositionibus, his enim tribus cognitis & ideonei, & & abundi erimus propositionibus, quibus & de quibus sunt demonstrationes. Et quidem facile, propositiones poterimus inuenire ad demonstrãdum omne problema demonstratiuum. Secunda vero G quoniam, cum demonstrationes sint ex necessarijs propositionibus & de necessarijs problematibus: & necessarium ipsum multiplex sit, nisi ipsum distinxerimus, non poterimus scire ex quibus propositionibus, & de qualibus problematibus demõstrationes sunt. Cã ordinis Ordinis vero causa est: quoniam vniuersaliter prædicari intelligi nõ potest sine prædicari per se, prędicari vero per se, minime sine prędicari de omni: ergo prius accipiendum est quod sit prædicatum dici de omni vel de aliquo subiecto secundo quid sit dici per se, vel per accidens de subiecto. & tertio qui sit sic vniuersaliter, vel non vniuersaliter de subiecto dici. Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet, Arist dicit esse accipiẽdum ex quibus & qualibus demonstrationes sunt, non autem dixit ex quot: qm̃ necessarium non est f'm numerum prædicatorum: ideo non oportet perquirere ex quot necessarijs demonstrationes sit. At, quia problema est secundum numerum prædicatorum, ideo primo Topicorũ Aristo. proponit dicere ex quibus & qualibus, & quot sit dialecticus syllogismus.

ARGY. *Id itaque de omni dicimus, quod non cuidam inest, cuidam non inest, nec interdum competit, interdum non competit nam si animal omni de homine dicitur, si verum est hunc dicere hominem, verum est eum & animal dicere. At si nunc verum est & alterum dicere. verum est & alterum dicere, & si in omni linea punctum inest, similiter.*

DILVCI. Quid sit de omni prædicari. *Et de omni quidem hoc dico quod vtique est nõ in quodam quidem, in quodam autem non neque quod aliquando quidem, aliquando vero non. Vt si de omni homine animal, E si verum est quidem hunc dicere hominem. verum est etiam dicere animal. & si nunc alterum, & alterum. Et si in omni linea punctum, similiter.*

Com. 42. Cum proposuisset se velle dicere, quid sit de omni subiecto prædicari: & quid per se de omni subiecto prædicari, & quid vniuersaliter de omni subiecto per se prædicari: nunc hæc prosequitur, & primũ exponit quid sit de omni prædicari. Themist. Dictũ de omni duplex 1. priorum primo. Themistius distinguit, duplex de omni: Alterum quod in libro de syllogismo est definitum, quod Iuniores prioristicum appellant: Alterum quod hic definitur, quod posterioristicum vocant. & innuit inter hæc hãc differentiam. quod de omni prioristicum sit contractum ad materiam de inesse: quoniam de omni prioristicum est, quod non semper, sed aliquãdo omnibus inesse dicetur, & sic de omni prioristicum est, quando prædicatum de inesse aliquando inest omni subiecto. De omni vero posterioristicum est contractum ad materiam necessariam, & hoc super addit illi vniuersalitatem temporis: quoniam nõ aliquando prædicatũ inest omni subiecto, sed semper. Philopo. Quam differentiam Philoponus etiam assignauit, cum dixit, nam ibi quidem de omni dicebat, quod omni inesse, & si non semper dicatur. Cuius causam assignat. Philoponus ex eo, quia ibi non indigebat ipso verbo semper: quoniam non faciebat sermonẽ de demonstratiuo syllogismo, sed simpliciter de syllogismo, i quo huius solius indigentia est, videlicet quod omnibus subiectis insit prædicatum. Hoc tamen in loco, & verbo omni, & semper indiget: quoniam loquitur de demonstratiuo syllogismo. Et sic Philo. cum Themistio eãdem differentiam inter hęc assignauit. De omni topicum. Addebamus in iuuenta, quod sit etiam de omni dialecticum, siue topicũ, vtputa quod ad materiam probabilem contrahitur, & hoc requirit vniuersalitatem temporis, atque subiecti, non quidem simpliciter, secundum opinionem. De oĩ sophisticum. Amplius quod sit de omni sophisticum, vtputa quod contrahitur ad materiam impossibilem: & hoc requirit vniuersalitatem temporis, atque subiecti: non vere, aut secundum opinionem, sed apparenter. Refutatio expositionis Themist. & Philopo. Nũc verò salua pace Themistij, & Philop. videtur mihi esse dicendum quod non intellexerunt differentiam inter hæc. Præterea dicendum de omni posterioristicum esse, cum prædicatum inest omni subiecto secundum rem, siue consensu sumatur omni subiecto inesse, siue non sumatur. Vt homo est animal. Propria [illegible] Nam animal secũdum rem inest omni homini vniuersaliter, & siue consensu inesse sumatur, siue nõ su H matur: De oĩ vero prioristicum est, cum posit one ac consensu prędicatũ sumitur omni subiecto inesse, siue insit simpliciter, siue non insit: modo enim sumatur, vt positum omni inesse, dicitur de omni prioristicum. Causa. Causa autẽ, quoniam syllogismus nõ est semper ex veris, sed ex quibusdam positis, vt veris. Demonstratio autẽ ex veris & necessarijs, quæ sunt per se vera, & necessaria. De omni aũt dialecticum, est qñ prædicatum f'm opinionem inest omni & semper. At de oĩ sophisticum est, qñ prędicatũ inest oĩ subiecto & semper apparenter. Ex quo patet ipsum de omni prioristicum non esse contractum ad aliquam materiam. vt Themistius, & Philop. dicere videntur, sed est commune ad omnem ma-

materiam, veluti syllogismus simpliciter est communis omni syllogismo. Describit ergo Arist. de omni posterioristicum, & inquit: {& de omni quidem hoc dico, quod vtique sit prædicatum non in quodam quidem in quodam autē non } Per quæ dat intelligere vniuersalitatē subiecti } neq; quod aliquando quidem, aliquando vero non { per quæ dat intelligere vniuersalitatem temporis, & ponit exemplum: & inquit. } Vt si de omni homine animal prædicetur. nam tunc animal de omni homine dicitur, cuius causam assignat, & subdit, } quoniam si verum est dicere hunc, esse hominem, verum est etiā dicere esse animal, & hoc quo ad vniuersalitatem subiecti, & si nunc alterum verum est dicere, & alterum etiam verum est dicere, & sic innuit vniuersalitatem temporis. Quoniam homo non interdum quidem est animal, interdum vero non est animal, sed semper & homo est, & animal. In dormendo vero non ita est, quoniam hominem quidem existentem, aliquando quidem contingit dormire, aliquando non, animal autem aut mortale, vniuersaliter & semper. Et si in omni linea punctum, similiter hoc est non interdum quidem inest lineæ punctus, interdum autem non inest, sed vniuersaliter & semper. Sed circa hæc dubitant. Primo quidem, cur reticuit prædicari de nullo, & esse in toto. Amplius dubitant: quia non bene definit Aristotel. prædicari de omni per dupulicem negationem: quoniam per puras negationes, nihil definitur. Præterea dubitatur, prætermisit loci vniuersalitatem, cum vniuersalitas loci necessaria sit ipsi prædicari de omni non minus quàm vniuersalitas tēporis. In super, videt ꝙ vniuersaliter prædicari, & de omni prædicari idem sit: ergo alterum superfluit. Demum quærunt quæ differētia sit inter prædicari de omni, & vniuersalem propositionem, Cum vniuersalis propositio sit, qñ nihil est sumere subiecti, de quo non dicat prædicatum. Delentur dubitationes, & prima quidē, quoniam propter duas causas prætermisit prædicari de nullo. primo quidem, quia satis eius definitio colligitur ex definitione eius, quod est prædicari de omni. Secundo vero, quoniam solius demonstrationis potissimę cōditiones inquirit, modo, omnis talis est affirmatiua. Omisit etiā esse in toto, Primo quidem, qñ concidit cum prædicari de omni. Secundo vero, quia hæc sciencia est resolutoria, & resolutio à prædicato incipit. Præterea quęcunque de illo dixit primo priorum fuerūt sufficienter dicta. Deletur etiam Secuuda, quoniam nihil prohibet descriptionem per negationes assignari, secus est de definitione. Est autem assignata hæc descriptio per negationes, qñ per affirmationis esset falsa: nam sic daretur, prædicatum de omni est qñ inest in quolibet subiecto, & semper. Modo hoc significaret, ꝙ semper subiectum haberet plura sub se, & sic lucidum nō diceretur de omni sole, & propterea bene dixit, quod non in quodā sit, & in quodam non sit, neque aliquando quidem: aliquando non. Nam si animal prædicaretur de homine ante mundi creationem, prædicaretur de omni, & non semper, cum non esset tempus. Tertia quoq; deletur, ꝙ locus sit magis de conditionę indiuidui, quā de conditione vniuersalis. Satis

Ad primū Solutio.

Cap. pri. Ad scdm.

Ad tertiū

A enim sit, vt prædicatum insit omni subiecto, & hoc potius secundum tēpus est, quam secūdum locum. Quarta deletur. qñ vniuersaliter prædicari est de omni prædicari, & per se, & primo: at de omni prædicari non est nisi cum prædicatum insit omni subiecto, & semper. Differentia vero inter propositionem vniuersalem, & dictum de omni non est secundum rem, qñ idem sunt. Differunt aūt eo solū, ꝙ dictum de omni det intelligere extremitatem minorem sub maiori extremitate accipi, quam acceptionē non denotat propositio vniuersalis.

Ad quartū. Ad quintū.

Atque huius signum est id quod facimus. Hoc.n. pacto solemus inficiationes afferre cum interrogamur de omni, si de aliquo non dicatur, aut si interdum non sit.

ARGY.

Signum autem est, nanque instantias sic ferimus. Vt de omni interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquando non.

B

DILVCI. Dictum de oi vniuersalitatē tpis ac subiecti exigere. Cōmē. 43.

Cum accepisset in descriptione eius, quod est dici de omni demōstratiuum, vniuersalitatem subiectorum, & temporis probat nunc ex instantijs, quę feruntur contra demonstratiuas propositiones. Qui enim stant cōtra aliquam propositionem demonstratiuam, non solum putant redarguere ipsam si ostendunt non omni subiecto inesse prædicatum, aut non inesse, sed etiam si semper insit, aut non insit. Vnde (vt Themistius inquit) qui reprehendere hoc genus volunt, solent alterum probare, aut ꝙ alicui vni non insit, aut ꝙ aliquando non insit. Instamus enim contra hanc, omnis homo disputat: vel quia mutus homo non disputat, vel quia dum dormit, nō disputat. Sed quod modis aliquid destruit, tot modis construitur, igitur si propter tēporis particularitatē dictum de omni destruitur, propter temporis vniuesalitatem construitur. Similiter, si propter subiecti particularitatē destruitur, ꝑp subiecti vniuersalitatem construitur. Igitur vtraq; vniuersalitas necessaria est. Animaduerte, ꝙ ipsi de omni datur duplex contradictoria, aut vna contradictoria habens duas causas veritatis, videlicet hæc, non omnis homo disputat, quæ vera est, siquidam homo non disputat vt mutus. si enim aliquis homo non disputat, sequitur ꝙ non omnis homo disputet. Amplius vera est, si aliquando non omnis homo disputat, vt puta dum dormit. Sequitur enim dum dormit, non omnis homo disputat, Ergo non omnis homo disputat. Quare si duabus causis veritatis vera est contradictoria, dictum de omni construetur duplici vniuersalitate, inquit: {Signum autem est, nanque instantias sic ferimus, vt de omni interrogati: aut si in quodam non, aut si aliquādo non. In dicto de omni prioristico instamus solum vno modo, videlicet si in quodam non, dicto vero de nullo instamus, si in quodam sic: nulla habita ratione ad tempus. Vnde Philoponus inquit. Quod ipsum de omni est tale, velut diximus superius. Signum est, ꝙ interrogati concedere, demōstratiuis propositionibus, videlicet si omnis homo est animal, omnis homo disserit, instantias proferunt, non solum quærentes si omni subiecto insit prædicatum, sed si etiam omni quidem, sed non semper. Erit enim manifestum quod non insit omni, nisi semper de omni erit subiecto prædicatum, hæc de dicto de omni sufficiant.

Themist.

C

Dicto d oi duplex cōtradictoria datur.

D

Philopo.

ARGY. *Per se aũt dicimus ea, quæ sunt in ratione quid est dicente. vt triangulo linea, & lineę punctum inest: Ex his enim ipsorum substantia constat, & hæc insunt in ratione quid est dicente.*

DILVCI. Tex. cõ. 9. Quid sit prædicatum per se in primo modo. Comẽ. 44. *Per se autem sunt, quæcunque sunt iu eo quod quid est. Vt triangulo linea, & lineæ punctum. Substantia enim ipsorum ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt.*

Cum determinasset quid sit de omni, descendit ad ipsum per se. Et secundum Philoponũ quatuor assignat ipsius per se significata. Verum aliter Philoponus, aliter Themistius Primum significatum ipsius per se intelligere videtur. Philoponus enim simpliciter Asserit, Primum ipsius per se significatum, quodcunq; de aliquo prędicatur in ipso quod est, quod quidem in definitione illius assumitur. At Themistius inquit, {Primum ipsius per se significatum esse eorum, quæ cum de omni dicantur, in eo quod sit rei esse de subiecto dicuntur: per quæ dat intelligere ipsum de omni esse veluti genus ipsius primi significati per se, quoniam, non omne, quod prædicatur de omni, prædicatur per se, nam de omni Cigno candidum prædicatur, quia & semper, & omni Cigno candor inest, non tamen in eo, quod sit Cigno esse. Vnde dicit {Per se autẽ sunt, scilicet prædicata, quæcunq; cum dicuntur de omni, sunt in eo, quodquid est. Cuius exempla ponit, & inquit {vt trangulo linea. Est enim triangulus figura plana tribus lineis contenta. } & lineæ punctum. Nam linea est longitudo, cuius extrema sunt duo puncta. Horum exemplorũ causam assignat, & inquit. Substantia enim ipsorum, scilicet trianguli, & lineæ ex his est, scilicet trianguli ex lineis, & lineæ ex punctis, & in ratione dicente quid est triangulus, & quid est linea, insunt hæc prædicata. Philoponus de definitione lineæ dicit, quod illa definitio non sit propria, quoniam in linea non est punctus vt pars Propterea ait lineæ definitionem esse, quod sit magnitudo in vnum diuisibilis. Potest tamen dici, quod licet puncta non sint partes cõstitutiuæ lineæ, sunt partes definitiuæ, per quas linea definitur, veluti triangulus definitur per lineas. Dubitant iuniores, nam in hac propositione, animal est homo, & in illa, animal rationale est homo, homo prædicatur, de animali, vel de animali rationali, ideo quæritur qualia prædicata sint. Prætèrea in hac, homo est equus, equus prædicatur de homine, ideo quæritur quale prædicatum sit. Quidam dixerunt, omnes has prædicationes esse per se primo modo reductiue. Sed hoc videtur difficile, quoniam omne quod ad aliud reducitur. dependet ab eo, in quod reducitur, vt Secundo Physicæ auscultationis colligitur. Modo nec conuersa à conuertere, nec contra conuertens à conuersa dependet. Propterea vel dicendum in nullarum duarum hominem esse naturale prædicatum de animali, sed potius contra, vel dicendo quamlibet illarum duarum esse per se secundo modo, quoniam subiectum est aut prędicati definitio, aut definitionis prædicati pars. Quærunt rursus quot sunt species prædicatorum per se secundum hunc primum modum. Quidam Iuniorum in hoc primo modo esse quatuor species, siue gradus, dicunt. Nam in primo gradu reponunt vniuersam definitionem, In secundo vero partem definitionis genus vel speciem, In tertio reponũt omne magis commune respectu minus cõmunis: quo gradu ens per se primo modo asserunt prędicari de quolibet. In quarto gradu idem asserũt esse prædicatum de seipso: vt homo de homine. Sed hæc non sunt peripatice dicta. quoniam Aristo. vt Themistius & Philoponus exposuerunt, ea prædicatorum de omni per se primo significato esse asserit, quæcunque in ratione dicente quid est ipsius subiecti insunt. Modo nec homo inest in ratione sui ipsius, nec ens in ratione alicuius entis. Præterea ens non est prædicatum, vt Primo Topicorum constat, quia nec genus nec definitio, nec accidẽs, nec proprium. Iterum nec homo est prædicatum de se ipso. Primo: quia homo sub nulla ratione prædicati ipsi homini competit. Secundo, quia (vt Philoponus inquit.) Prædicatum semper vult esse aliqua ex parte diuersum à subiecto. Quare dicendum, quod in primo significato verbi per se sola ea intelliguntur, quę cum prædicentur de omni, insunt in ratione definitiua subiecti. dico in ratione definitiua: quia, si inessent in ratione descriptiua subiecti, non ob id essent per se prædicata in primo significato: & sic definitum, & definitionis partes sola prædicata sunt per se hoc modo. Hactenus de primo significato verbi per se.

Phil. de. 1. significato Themist.

Per se prio mõ sunt, quæ, cũ de omni sint, insunt. in ipsa diffinitione qui dicatiua.

Quæ Phil. de definitione lineæ.

Dub. Iuniorum.

Respõ aliquorum.

Propria responsio.

Alia dubĩõ. Responsio.

Cõfutatio.

Cap. 4.

Propria responsio.

ARGY. *Et item ea, quorum in ratione quæ quid est patefacit, ea ipsa sunt quibus insunt.*

DILVCI. Secundus modus dicendi per se. *Et quibuscunque eorum, quæ insunt ipsis, ea in ratione insunt, quid est declarante.*

Cum accepisset primum significatum verbi per se, hic assignat secundum. Et vult (vt Themistius exponit) quod ea accidẽtia, in quorum ratione quid est declarante, subiecta insunt, hæc per se his subiectis inesse dicuntur. Per quæ dat intelligere accidentia de proprijs subiectis per quæ definiuntur, per se prædicari secundo modo verbi per se: Album enim hac significati ratione per se de homine non prædicatur. quoniam homo non collocatur in ratione dicente quid est album. Simitudo vero hac significati ratione per se naso inest, quia definitio simitudinis nasi cauitas est. Sciendum vero (vt Philoponus animaduertit) verba Aristot. habere quandam obscuritatem propter verbum illud ipsis. Tamen inquit. Et quibuscunque eorum, quæ per accidẽs aliquibus insunt, ea in ratione insunt quid est declarante: hoc est ea subiecta, quibus insunt accidentia, in ratione assumuntur accidentium declarante quid est, vt totum sit tale: & hęc dico per se, quæ habent suum esse in alijs, quorum in definitionibus subiecta ipsorum assumuntur. Et dixit. In ratione insunt, quid est declarante: quia si ponerẽtur in descriptione ex accidentibus collecta, quæ non declarat quid est, non inessent per se hoc modo.

Philopon.

ARGY. *Quo pacto lineę quidem rectum & curuum inest, numero vero par atque impar, primum atque compositum, figura denique laterum æqualium, ac altera parte longior. Atque in horum quidem definitione numerus, in illorum autem linea inest. Quæ igitur aut illo, aut hoc insunt modo, per se cuique competere dico.*

DILVCI. Exempla secũdi modi per se. *Veluti rectum & curuum insunt lineæ: & par & impar numero, Et primum & compositum. Et Isopleurum,*

rum, & altera parte longius, & omnibus his insunt in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc vero numerus vero. Similiter autem & in alijs huiusmodi vnicuique per se esse dico.

Cómen. 46. Quæ dixerat de secũdo significato verbi per se, nunc quatuor exemplis exponit. Prima duo apud Expositores græcos non sunt difficilia, qm̃ illa concorditer exponunt. Vnde dicit. {Veluti rectum & curuum insunt lineæ } subaudi hoc secundo modo per se: quoniam in definitione recti linea ponitur, est enim rectum linea, cuius medium non discrepat ab extremis. In definitione etiam curui linea collocatur: est enim curuum linea, cuius medium discrepat ab extremis. Et par & impar hoc modo per se insunt numero: qm̃ numerus ponitur in definitione eorum. Nam impar est numerus in partes inæquales diductus, Par vero numerus in partes æquales diductus. Hæc ergo duo exẽpla perspicua sunt. affert tertium, & inquit: { Et primum & compositum, subaudi eodẽ modo per se numero insunt: quoniam in definitione cuiusq; horũ numerus ponitur. Intelligit aũt Alexand. per primum numerum numerum, non primum secundum se, sed primum ad aliud: vtputa, qui à sola vnitate mensuratur, vt quinarius, septennarius. 11. 17. Neq; enim à duitate, neque ab vllo alio modo hi mensurantur, sed à sola vnitate ipsa. Compositos vero eos esse asserit, qui ex vnitate & alio quodam numero, aut numerus mensurantur. Vt senarius: etenim à duitate & trinitate, & vnitate, mensuratur. 9. etiã vnitate, & ternario. 12. vero vnitate: binarijs: ternarijs: & quaternarijs. Quare per primum numerũ Alexander intelligit qui sola vnitate mẽsurari potest. Per cõpositum vero, qui vnitate & alio vel alijs numeris. Sed contra Alexandrum obiicit Philoponus. qm̃ Aristo non pluraliter dixit primos numeros, sed singulariter primum & cõpositum. Et sic per primum intelligit Philoponus primum simpliciter, per compositum vero eum, qui ex primo simpliciter componitur. Potest aũt Alexander defendi: qm̃ primum accipitur indefinite & sic pluraliter intelligi potest. vt homo currit, est vera, si plures homines currunt. Hæc de tertio exemplo, deinde affert quartum, & inquit: { Et Isopleurum: hoc est æquilaterũ, & altera parte lõgius: hoc est gradatũ. Et Alexander intelligit in figuris. Est enim figura triangula quædã æquilatera, quædam gradata: cuius altera pars longior est. Quæ expositio (vt Philoponus inquit) videtur verisimilis. tamen aliter exponit: & vult Aris. hæc in numeris intelligere, est enim æquilaterus numerus, vt. 9. qm̃ ex ternario in seipso ducto factus est. Altera vero parte longiores dicimus eos, qui ex inæqualibus numeris multiplicatis resultãt, vtputa. 15. nam componitur ex quinario ducto in ternarium. Quod aũt non in figuris hæc, sed in numeris acceperit, declarauit ex his, quæ subscribit, & inquit {Et pro nam, quasi dicat, nã omnibus ipsis insunt in ratione quid est declarante: hinc quidem linea, hinc vero pũctis. Hoc est in definitione oium eorum, quæ dicta sunt, insunt subiecta ipsis, hic quidem linea, hoc est in recto & curuo linea, in alijs vero numerus. & sic æquilaterum, & alterum, & altera parte longius non in figuris, sed in numeris accepit: Hæc Philop. Si quis

(expositio. Alexand.) (Phi. contra Alexand.) (Defensio p Alexand.) (Alex. de 4. exemplo.) (Quæ Phil.)

A aũt vellet, posset defendere Alexandrum, & dicere, q in definitione oium eorum, quæ dicta sunt. ponitur aut linea aut numerus. Linea quidẽ in definitione curui & recti, Isopleuri & altera parte longioris. Est enim Isopleurus triãgulus æqualibus lineis contentus. Altera parte longior est triangulus altera linea inæquali. Et sic in definitione curui & recti linea ponitur, vt genus in definitione Isopleuri & altera parte longioris linea ponitur, vt differentia. In definitione vero paris & imparis, primi & cõpositi ponitur numerus. Addit & non solũ hæc, q insunt numero & lineæ sunt prædicata per se secundo modo: sed similiter in alijs hmõi per se esse dico vnicuiq; subiecto, quod ponitur in eorũ definitionibus. Et sic põt Alexan. defendi. (Quo posset defẽdi Alc.) Quærunt quot sunt gradus, siue spẽs huius secundi modi. (Dubitatio.) Respõ B dent Iuniores q aliqua pdicata reponuntur in hoc modo directe, aliqua per reductionem. (Responsio. Iuniorum.) q directe reponuntur, sunt vel quę fluunt ex principijs speciei. vt risibile, & disciplinabile ex principijs hominis, vel quæ fluunt ex principijs indiuidui vt Simum ex principijs huius vel illius hominis Per reductionẽ vero asserunt quatuor reponi in hoc secundo modo. Sed videtur q per reductionem nihil reponatur i hoc modo, qm̃ nihil reducitur ad aliud, quod non dependet ab illo, vt superius dictum est. Propterea dicendum, q prædicata secundi modi quædam sunt naturalia. in quorum definitionibus ponuntur subiecta, vt homo est risibilis, vel nasus est simus: quędam sunt prædicata nõ naturalia, in quorum definitionibus ponuntur subiecta, vt animal est homo: & substantia est animal. Homo enim de animali: & animal de substantia innaturaliter prædicantur. C & subiecta ponuntur in definitionibus prædicatorum. (Prædicata secũdi modi, nõ sunt de omni.) Ex his sequitur q non oportet prædicata secundum hunc modũ esse de omni, vt ex verbis Themi. colligitur. satis enim est, vt subiectum ponatur in definitione prædicati, nec aliud requiritur secundum Themistium, & Philoponum.

ARGY.

Quæ vero neutro modo competunt accidentia: quẽadmodum cõpit animali musicum aut album.

DILVCI.

Quæcunq; vero neutro modo insunt, accidentia sunt Vt musicum aut album animali.

(Tertius modus per se. Comẽ. 47. expositio. Themistij.) Themistius videtur verba hæc referre ad tertiũ modum, siue significatum verbi per se. Dicit enim tertia forma eorum, quæ per se adsunt, pertinent ad accidentia, quæ ita subiectis suis insunt, vt non D alijs prius. quõ superficiei color & musicum animali. Propterea cõcludit Themistius, ea igitur quæ tribus his modis de aliquo afferũtur per se afferri dicuntur. Hęc Themistius. per quæ dat intelligere Arist. hic attulisset tertiam formam prædicatorum per se, & non (vt alij dixerunt) prædicatorum per accidens. Præterea dat intelligere hanc formam esse, qm̃ aliquod accidẽs inest alicui subiecto, non mediante aliquo subiecto priori. Hac rõne color superficiei per se inest: qm̃ primo & imediate ei inest. Cõsonant huic expositioni, quæ Arist. inqt. 5. Metaphysicæ, & Auer. ibidem. Vnde Aristo. inquit, & alio modo illud, in quo est aliquid primo naturaliter, vt color in supficie. Auer. vero inquit, & dicitur per se etiã de prædicabilibus de subiecto pp (error aliquorum. Cõmen. 21.)

naturam subiecti sine aliquo mediante, sicut dicimus quod superficies est alba per se, idest primo, & sine medio. Corpus.n. non est album, nisi per superficiem. Quod aūt textui nō dissonet, patet si sic legatur. Quæcunq; vero neutro modo insunt, hoc est nec primo, nec secundo modo, & subaudi immediate, accidētia sunt per se prędicata, vt musicū & album aiali. Musicum.n. immediate aiali inest secundū aiam, album vero immediate fm superficiē.

Et si dices Themisti. velle omne per se esse de oi.

Dicendum illud solum esse verum de primo significato verbi per se. Philoponus vero hæc accidentia esse asserit, cuius expositioni hærent Auer. & alij Iuniores, hæc enim expositio facilius Arist. verbis accommodatur, est enim illa Themistij parum violenta, vt patet legenti. Quærit Philoponus, & quidem non iniuria, nunquid ea accidentia, quæ non separantur, per se inesse dicantur, his subiectis, è quibus non separantur. Vt nigrum coruo. Respōdet, & quidem satis admodum probe, quod nullo pacto, qm̄ Arist. determinauit ea accidentia per se esse in subiectis, in quorum definitionibus subiecta ponuntur, siue sint separabilia, siue non. Vlterius quærit nunquid sit aliqua regula eorum accidentium inseparabilium, quæ per se insunt? Iterum respondet quod sic: nam ea accidentia recipiunt subiecta in eorum definitionibus, quæ illis inesse p eorum naturam determinantur, vt simum & risibile. Simum.n. in naso natura determinatur, risibile vero in homine: quæ vero in subiecto natura nō determinantur, vt calidum in Cigno, licet esset inseparabile, subiectum tamen non recipit. Sed quæres vtrum omne prædicatum per se, insit subiecto necessario. Tenent Græci Aristotelis interpretes quod non omne. Nam simum per se naso inest, nec tū necessario, nec de omni naso prædicatur. Hæc de accidentibus. Animaduerte tamen, Themistium voluisse primum significatum verbi per se esse eorum que per se prædicantur, secundum vero, & tertium esse eorum, q̄ per se subiectis insunt. At Philoponus asserit primum significatum verbi per se esse eorum, quæ per se de subiectis prædicantur, Secundum vero eorū, quæ per se subiectis insunt. At tertium nec eorum quę per se prædicantur, nec per se insunt, sed eorum quæ accidunt.

Prima dubitatio. Philopon. Respon.

2. dubitō, Respon.

Alia dubi. Respon.

Notabile.

Præterea id per se dicimus, quod non de subiecto alio dicitur vllo. Ambulans enim aliquid aliud est, quod ambulans est atque album. At substantia & quæcunq; hoc aliquid significant non sunt aliud quam id quod sunt. ARGY.

DILVCI. *Amplius quod non de subiecto dicitur alio quodam, Vt ambulare, alterum quid existens ambulans est, & album, substantia autem & quæcunque hoc aliquid significant, nō alterum quid existentia sunt, quod quidē sunt,*

Quart⁹ modus dicēdi per se.

Cōmē 48. Them. Secundum Themist. hic ponitur quartum significatum verbi per se: & est secundum Them. non in his quæ de alio præd cantur, vt fuerunt prædicata primi modi, neq; in his quæ alteri per se insunt, vt fuerunt accidētia per se, quæ insunt subiectis secundo, & tertio modo, sed vt Themist. inquit.) In his sunt, quæ neq; per aliud sunt, vt secundæ substantiæ quæ sunt per primas, neq; in alio continentur, vt sunt accidentia, quę in alio continentur. Et hoc pacto sola indiuidua substantiæ per se sunt secundum hunc modum. vt Callias, & Socrates, per quæ Themistius dat intelligere primum modum esse eorū, quæ per se prædicantur, secundum vero & tertium esse eorum, quæ per se insunt, hunc aūt quartum esse eorum, quæ per se subiiciuntur. Quare secundū Themistium per se subiectum est, quando nec de subiecto alio dicitur, nec in subiecto alio est, vt primæ ipsæ substantiæ. At (vt ex Philoponi verbis excipitur) tertium significatū est eorum, quæ p se subsistunt, aut existunt. vt primę substātiæ: quæ nec per subiecta subsistunt, nec in subiectis existunt. Et sic nec secundæ substantiæ, nec accidentia per se sunt hoc pacto. Nam secundæ substantiæ per primas subsistunt: destructis enim primis substantiis, secundæ etiam tolluntur. Accidentia vero in subiectis sunt. In construendo vero verba Aristot. Philopon. innuit aliam expositionem: nam velle videtur hoc significatum verbi per se esse eorum, quæ non in subiecto sunt. Et sic tam primæ quam secundæ substantiæ erunt per se hoc modo. sola enim accidentia, quæ subiectis insunt, excluduntur. Vnde sic legi. { Amplius quod non de subiecto dicitur alio quodam} Hoc est ea voco per se tertio, quæ non in subiectis insunt aliis quibusdam. Vt enim Philoponus exponit Aristo. per non de subiecto dici, intelligit non in subiecto esse, cuius exemplum affert, vt ambulare, quod in subiecto est, non per se dico, Cuius causam affert, & inquit, nam subaudi, alterū quid existens, videlicet Callias existēs alterum qd, qm̄ non in alio, ambulans est, & album. Et sic ambulare & album non per se hoc modo sunt, qm̄ in alio sunt. At substantia, s. secunda, vt homo vel animal, & substantiæ primæ quæcunq; hoc aliquid significant, non alterum quid existentia, hoc est per subiecta, in quibus sunt, sunt quod quidem sunt, s. per se. Ergo secundum hanc expositionem tam secundæ quā primæ substantiæ sunt per se hoc modo. Et sic Philoponus duas expositiones innuit.

philopon.

In pdicamētis. c. de substantia.

Ea igitur, quæ de subiecto non dicuntur, per se, ea vero, quæ de subiecto dicuntur, accidentia dico. ARGY.

Quæ quidem igitur non de subiecto, per se dico, quæ vero de subiecto, accidentia. DILVCI.

Cōmē. 49 Epilogat hunc modum: & quia quod est per se habet suum per accidens sibi correspondens, ideo epilogando addit quid dicatur per accidens secundum hunc modum. Et secūdum Philoponum lege sic: { Quæ quidem igitur non de subiecto dicūtur} Hoc est quæ quidem igitur non in subiecto sunt, per se dico tertio modo. Sumpsit.n. dici de subiecto pro esse in subiecto, vt Philopon. exponit. Hęc quo ad epilogū. Deinde exponit, quę per accidens dicantur. & inquit. Quæ vero de subiecto, hoc est, quæ vero in subiecto sunt, dico supple accidētia secundum hunc modum. Secundum vero expōnem Themistij aliter legēda sunt verba. Dicit.n. quæ quidem igitur non de subiecto, subaudi nec in subiecto sunt, per se dico hoc tertio modo, q̄ vero de subiecto vel in subiecto, accidentia dico scd̄m hunc modum. Hæc scd̄m Themist. Quærunt Iuniores an modus iste sit prædicatorum. Sed ergo quæstionem hanc admiror, nullus enim veterum qōnem hanc olfecit, nec Aristo. somniauit. Vnde Them.

Expositio. Philopon.

Themist.

hoc

hoc significatum verbi per se, subiectum per se vel le videtur. Philoponus vero & Auer. existens per se. Quo vero ad verba attinet, dixit. Substantia autem & quæcunque hoc aliquid significant. Secundum alteram Philoponi expositionem, intelligens per substantiam, secundam substantiam: per quæcunq; hoc aliquid significat, substantias primas: nã vtraq; substãtia per se hoc modo dicitur. Secũdum vero Them. intelligit sic, substantia aũt, s. quæcunq; hoc aliquid significant, per se sunt hoc pacto: ita vt secundũ sit expositio primi, quia secundũ Them. solæ primæ substantiæ sunt per se hoc modo.

ARG Y. *Insuper alio modo id quidem per se dicimus quod vnicuiq; competit ob ipsum, id autem quod hanc conditionem egreditur, accidens. Veluti si ambulante quopiam coruscauerit, id accidens dicimus. Non enim ob idipsum coruscauerit quia ambulauerit, sed id dicimus accidisse. At cum iugularetur quispiam mortem obierit iugulationeue, id per se dicimus. Ob idipsum n. quia iugulabatũ mortuus est, sed non accidit eum cum iugularetur mortẽ oppetijsse.*

DILVCI. Quartus mod° p se. *Adhuc autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique, per se dico, quod autem non propter ipsum, accidens. Vt si ambulante coruscauit, Accidens est, non enim propter ambulationem coruscauit, sed accidens dicimus hoc. Si vero propter ipsum per se. Vt si aliquid interfectum interijt & secundum interfectionem, quoniam propter id quod interfectum est interijt. Sed non quòd accidat interfectum interire.*

Cõmẽ. 50. expõ modernorum. Recensiores hoc vltimum significatum verbi per se etiam prædicatorum esse aiunt. Dicũt enim, ꝙ quando prædicatum de eo subiecto prædicatur, in quo eius per se causa continetur, per se prædicatum hoc quarto modo dicatur. Vt ædificator ædificat, Iugulatus moritur: in subiectis enim prædicatorum causę habentur. Themistius vero, Philoponus, & alij non ad prædicata, sed ad causã hoc significatum referendum esse arbitrantur. Præterea illud prædicatum, ædificat, per se prædicatur de ædificatore secundo modo per se. nam cum subiectum sit per se causa prædicati, est pars definitionis illius.

Cã triplex. Præterea dicamus ꝙ triplex causa sit, quædam mere per accidens. Veluti illa, quæ sui natura nullius est causa, vt musica per accidens dicitur ædificationis. Quędam vero causa per accidens dicitur, ꝙ, præter intentionem causa sit, vt fodiens inuentionis Thesauri, & ambulans coruscationis, nec. n. fodiẽs Thesaurum inuenire intendebat, nec ambulans coruscationem, sed præter intentionem casu aut fortuna hæc accidunt. Quædam denique causa per se est, quæ nec ex accidenti, nec fortuna causa est (vt Themistius inquit) vt iugulatio per se causa, qua Socrates moritur, esse videtur, non enim ob iugulationem id casu euenisse dicimus, sed quia iugulatio illa per se causa interitus est: cum neq; ex accidenti, neque fortuna causa interitus fit. Auer. autem velle videtur significatum hoc referendum esse ad euentum per se, & ita non causæ, sed effectus per se hoc significatum esse censet: ita, vt illud per se euenire dicatur, ꝙ nec fortunæ siue casu, nec ex accidenti eueniat. Cuius expositionis Grossatesta assentit, nec videtur hæc expositio verbis Aristo. dissona: nam qui per se causam definit, effectum ac euentum per se, etiam definire videtur. Ex his apparet modum hunc non esse prædicatorum, vt Iuniores putant. Nec argumẽtum eorum valet, dum argumentantur hunc esse modũ inhærendi, & inhærentia notat habitudinem prædicati ad subiectum, quoniam falsum est quod sumunt. nõ enim hic modus inhęrendi est, sed modus vel causæ, vel euenti, aut effectus, qui euenit à causa. Vnde Arist. inquit. {Adhuc autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique per se dico, hoc est neq; ex accidenti, neq; fortuna. quod aũt non propter ipsum, subaudi dico accidens, hoc est, causam per accidens. & ponit exempla, & inquit: {Vt si ambulante coruscauit: accidens est } Hoc est ambulatio ipsa causa per accidens est. Vel secundum expositionẽ Auer. coruscatio ipsa accidens est: hæc est euentus per accidens, causam affert: & inquit {Dico, subaudi ambulationẽ esse causam per accidens: quia non propter ambulationem coruscauit, sed ambulationem dicimus accidens, hoc est accidentalem causam esse coruscationis, & potest referri ad effectũ. Et tunc lege sit Subaudi dico coruscationem esse per accidens euentum, quia non propter ambulationem coruscauit, sed hoc, s. coruscare accidẽs dicimus, hoc est euentum per accidens. Hæc de causa vel effectu per accidens. Deinde quid intelligat per causam per se exponit, & inquit } Si autẽ propter ipsum subaudi esse dicitur, per se, s. causam dico, vel per se euẽtum dico, vtroq; enim modo legi potest textus. Vt si aliquid interfectum interijt, & secundum interfectionem: interfectio subaudi per se causa est interitus, qm̃ ꝓpter id quod interfectũ est, interiit: sed non ꝙ accidat interfectũ interire.

Quo vero ad verba attinet, dicit & secundum interfectionẽ (vt Philopo. animaduertit) qm̃ contingit non iugulatũ interire, & iugulatum interire. Et intelligo ꝙ contingat subm̃ iugulationis interire propter iugulationem, & nõ ꝓpter iugulationem: qm̃ subiectum iugulationis contingit interire casu vel fortuna, & sic non pp iugulationem, & contingit interire propter iugulationem. Aristote. ergo animaduertẽs ad subiectum iugulationis, ꝙ potest iugulatione & non iugulatione interire, adiecit propter iugulationem siue interfectionem. vel (vt Philop. innuit) iugulatio non semper causa mortis est, nisi sit letalis. Potest. n. iugulatio esse causa mortis, cum est completa, cum vero est imperfecta, nõ est talis. Propterea addit & ꝓpter interfectionẽ, s. completam. — Verborum expositio.

Quærunt, vtrum numerum significatorum verbi per se, sit pro numero causarum. Et prima facie apparet ita esse. Vt Aristo. & Auer. 5. Metaphy. dicentes per se esse equale causæ. Quam partem Iuniores affirmãt afferentes Primum significatum explicare formalem causam, Secundum causam materialem, Tertium explicare causam agẽtem, Quartum finalem causam. Themistius vero, Alexãder, Phyloponus, & Auer. dixerunt, Primum significatum verbi per se, esse prædicatorum, Secundum accidentium, quæ per se insunt. Tertium eorum, quæ existunt, vel subijciuntur. Quartum deniq; causæ: & quoniam quatuor sunt causæ, ideo quartum significatum quatuor habet species pro numero, videlicet causarũ. — Themist. & Ant.

Secũdo quærunt, vtrũ tm̃ quatuor sint significata verbi per se. Quidam arbitrantur esse tm̃ quatuor: qm̃ Aristot. quatuor tantum verbi per se significata enumerauit, & non plura. — 2. Dubium — Tex. c. 13.

plura. Sed hæc positio stare non põt. Primo, quia Themistius enumerauit quinque. Secundo qm̃ Aristo. Secundo libro de Interpretatione asserit bonum esse per se bonum. Vbi patet bonum non esse per se bonum aliquorum horum modorum. Insuper Aristo. infra asserit lignum esse per se album. Contra vero album per accidens esse lignum. Præterea. 5. Metaph. Arist adhuc plura significata verbi per se ad it. Alii dixerunt esse differentiam inter per se, & secundum se. Nam lignum secundum se est album, & bonum secundum se est bonum. At per se non nisi quatuor modis dicitur. Secundum se vero, pluribus. Quæ expositio imperita est.

Propria solutio.

qm̃ apud Aristot. idem est per se, & secundum se. Græce.n. Cathauta dicuntur, modo latine est, & per se, & secundum se. Quare credendum est non tãtum quatuor, vel quinque esse significata verbi per se, sed longe plura: enumerauit autem hæc quatuor, vel quinque, vt exempla, nec pro necessitate, qm̃ duo tm̃ sunt necessaria, vt postea dicemus.

Plures sunt modi q̃ quatuor.

VRGY. *Quæ igitur in hisce, quæ sub scientiam simpliciter cadunt per se dicuntur, vel eo pacto vt sint in prædicatis subiecta, vel eo rursus vt ipsa sint in subiectis, ea ob ipsa & necessario sunt. Nam fieri non potest vt non competat aut simpliciter, aut opposita, veluti lineæ rectum aut obliquum, & numero par aut impar. Est enim contrarium aut priuatio, aut contradictio, genere in eodem, ceu par est id quod est non impar in numeris vbi sequitur. Quare si necesse est affirmare aut negare, necesse est & ea quæ per se insunt competere. Id igitur quod de omni & id quod per se dicimus hoc sit modo determinatum.*

DILVCI. *Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus, sic vt insint prædicatis, aut prædicata ipsis insint, & propter ipsa insunt, & ex necessitate, nõ enim contingunt non inesse aut simpliciter aut opposita. Vt lineæ rectum, aut obliquum. Et numero par aut impar. est enim contrarium aut priuatio, aut contradictio in eodem genere. vt par non impar in numeris est quatenus sequitur. Quare, si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & per se determinatum sit hoc modo.*

Tametsi quatuor sint modi p se, duo nihilo minus necessarii sũt ad demstationem.

Cum enumerasset quatuor ipsius per se significata, nunc vult ostendere quod duo priora significata, ipsius per se vtilia sunt nobis ad demonstratiuas methodos. Cur vero cætera enumerauit, cũ sint inutilia demonstratiuæ methodo, Themistius causam affert, quod ea enumerauit amplificandi exornandique causa. Philop. vero ait ea enumerata esse plenioris diuisionis gratia. Probat autem Philoponus, quod tertius modus demonstratione methodo nõ sit necessarius ex eo, quia tertius modus circa sola indiuidua potissimum versatur, quæ de nullo prædicantur, sed hoc aliquid significant. Præterea indiuiduorũ demonstratio non est. Rursus probat, quod nec quartus modus vtilis sit. Primo quidem, quia non semper causa est sui effectus causa, non enim semper iugulatio causa mortis est, nisi sic letalis, & perfecta: at demonstratio vult habere ipsam semper. Secundo, quia quartus modus non est eorum quæ prædicãtur, neque eorum quæ insunt: & dato, quod causa de causato prædicetur, & quidem de necessitate, non ad propositiones demonstrationis tale confert, sed ad totius syllogismi generationem: vt puta: quia luna deficit pro-

Cõmen. 5 r. Cur Arist. enumerauit tertium & quartũ p̃dicatũ p se.

Quod tertius modus nõ sit necessarius demstationi.

Quod nec quarto sit vtilior 1. Secundo.

pter terræ interpositionem, & sic non ad propositiones confert, sed potius ad syllogismi generationem: quoniam in medij termini loco assumitur, exẽpli gratia, vt in syllogismo tali, Luna occidit à terra q̃ occidit a terra deficit: Luna igit deficit. vbi patet terræ interpositionẽ non esse assumptam in ꝓpositione, sed in medij termino loco, Quod vero duo prima sint vtilia demonstratiue methodo, patet, qm̃ assumuntur in propositionibus, & sunt necessaria, & per se. Quod primum significatum ipsius per se sit necessarium, tanquam per se notum derelinquit: siquidẽ quæ in definitionibus alicuius assumuntur, oportet inesse illis ex necessitate. Quod vero secundum significatum ex necessitate insit, non clarum est: quoniam non semper predicatum inest omni subiecto: neque enim omni numero impar, neque par omni numero inest. Ostendit autem hæc ex necessitate inesse, quia horum oppositio est immediata, & æquiualens contradictio ni. Contradictoriorum enim alterum necessario inest, & omni, & semper. Ergo secundum significatum est necessarium: quoniam est eorum, quæ ipsa vel eorum opposita necessario insunt. Sic igitur perspicuum duo prima esse vtilia. Cætera vero esse addita ad pleniorem diuisionum. Arist. ergo primo accipit quod duo prima significata sint vtilia demonstrationi, & inquit. § Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus, sic subaudi dicuntur vt insint prædicatis, & hoc quo ad secundum significatum: quod eorum est quæ definiuntur per subiecta. Aut prædicata ipsis subiectis insint, & hoc, quo ad primum modum, qui eorum est, quæ in subiectorum definitionibus collocantur. Secundo accipit quahã sint hæc significata, & inquit: § Et propter ipsa insint, quia de omni, & necessitate quia semper. Ergo duo accipit, quorum primum est, quod duo prima significata vtilia sint demõstrationibus, Secundum, quod hæc sint de omni, & necessaria. Sumit primum tanquam per se notum. secũdum vero sumit, vt ostendat tertium & quartum non vtilia esse cum nec sint eorum quæ prædicantur necessario, nec eorum quæ insunt necessario. Et intelligit per simpliciter scibilia, ea, quæ proprie, & per se sciuntur, & non per accidens, vt propositiones quæ in demonstratione assumuntur, vt exponit Philoponus. Nam, si medium est subiecti, hoc est minoris definitio, maior propositio est eius p̃dicati, quod per se secundo modo prædicatur, vt hæc, Omne animal rationale est disciplinæ capax, Minor vero est eius prædicati: quod per se primo modo prædicatur, vt hæc, Omnis homo est animal rationale. Sin autem medium est definitio quæsiti. hoc est maioris tam maior quam minor propositio eorum est, quæ prædicantur secundo modo, vt Omne aptum ad scientiam est disciplinæ capax: omnis homo aptus ad scientiam: ergo omnis homo disciplinæ capax. Subiectum enim primæ, & subiectum secundæ in definitione prædicati ponitur, vel poni potest. Quare hæc duo significata vtilia sunt ꝓpositionibus demonstrationis. Quoniam interdum vtrunque interdum alterum in propositionibus assumitur. Recentiores autem hæc omnia significata esse vtilia demonstratiuæ methodo arbitrantur, ex eo potissimum: quia Aris. non consueuit ponere in libro

In secundo mẽ acc ñ ia insunt necessario sub ieẽtis suis sub disiunctiuis nota.

bro nisi ea tantum, quæ sibi conferunt in doctrina. E Quæ expositio Græcis expositoribus minime cõuenit: afferunt enim duo prima significata simul aliquando, aliquando vero alterum in propositionibus assumi. Quartum vero assumi in loco termini medij. At tertium, quod est indiuiduum substantiæ, licet nec in propositionibus, nec in loco termini medij assumatur in Syllogismo tamen expositorio, vt medium assumi potest. Deinde probat illud secundo loco assumptum, s. quod prædicata primi & secundi modi vtraque s. necessario insint, & inquit. { Non enim contingunt non inesse, aut simpliciter, vt prędicata primi modi inesse dicuntur. Non enim possibile est (vt Philoponus inquit) quæ in alicuius definitione assumuntur, nõ & omni & semper ex necessitate subiecto inesse, aut opposita, vt prædicata secundi modi: etenim (vt Philoponus inquit) necesse ęst non semper ipsa prædicata secundi modi, sed totam oppositionem ex necessitate inesse. Omnis enim numerus aut par, aut impar: et omnis linea aut curua aut recta. Aliter exponi potest: vt dicamus, quod Aristo. probat quod prædicata secundi modi necessario insint subiectis, supponens tanquam per se notum prædicata primi necessario absolute inesse. & inquit { Non enim prædicata secundi modi contingunt non inesse aut simpliciter, hoc est absolute, vt disciplinæ capax homini, & sensitiuum animali: aut opposita, hoc est aut totam oppositionem: etenim omni subiecto necesse est totam oppositionem inesse. Omnis enim numerus aut par, aut impar, & omnis linea aut recta, aut tortuosa, & omne corpus generabile, aut graue aut leue: & hoc inquit. { Vt lineæ rectum aut obliquum, & numero, par aut impar. Sed dices, in quibusdam per se accidentibus inuenitur mediatas. non enim omnis nasus est simus aut aquilinus, sed aliquis est rectus. Respondet Philoponus, quod est in his sit immediatam oppositionem accidere. Si ita dicimus omnem nasum, aut rectum, aut tortuosum esse: nam tortuosum, si fuerit gibbosum in naso, erit aquilinus, si fuerit cauum, erit simus. Aliter respondet Philo. quod non in omnibus accidẽtibus oppositio necessario inest, sed in his, quę sunt simpliciter scibilia: modo simitas & aquilinitas nasi simpliciter scibilia non sunt, & quia accepit prædicata secundi modi inesse ex necessitate, aut simpliciter, aut opposita, hoc probat, & inquit { Est enim contrarium } subaudi cum suo contrario } aut præuatio cum suo habitu, aut contradictio } hoc est alterum cõtradictorium cum altero in eodem H genere } subaudi susceptiui. Et ideo necessario oppositio inest siue sit contraria, siue priuatiua, siue contradictoria. In susceptiuis enim & visus & cæcitatis necesse est alterum oppositorum inesse. Et in contradictione necesse est alteram particulam omnino inesse: & in contrarijs, s. immediatis necesse est alterum contrariorum inesse susceptiuis contrariorum. vt numerō, par aut impar, homini, vitã aut mortem, & corporibus generalibus, graue, aut leue, & animalibus sanum, aut ægrum. Vel aliter potest exponi, vt dicamus, quod velit probare quod alterum contrariorum immediatorum necessario insit, & lege sic: dico alterum contrariorum ex necessitate inesse. Nam ipsum contrarium est aut priuatio, aut contradictio. Et quoniam (vt Philopon. inquit) credi posset in omnibus alterum contrariorum esse vt priuationem, vel contradictionem, addit in eodem genere, hoc est in proprio susceptiuo non enim Hircocerus est par, aut impar, sed numerus. nec lapis est cæcus aut videns, sed animal, quæ sunt propria illorum susceptiua. Et hoc subscribit, vt par est non impar in numeris. In alienis autem susceptiuis contraria non ita se habent. Addit quatenus consequitur. Nam par quidem (vt Philopo. inquit affirmatio est, non impar vero negatio, sed hoc modo d co par non impar esse, quatenus sequitur in talibus ad affirmationem negatio. Sequitur enim ad par non impar, & ad rectum non tortuosum propter immediatam contrariorum oppositionem. Tunc affert conclusionem, & F vim rationis, & inquit: { Quare si necesse est aut affirmare, aut negare, necesse est ea quæ per se insunt. } Hoc est si in omni aut affirmatio, aut negatio est immediatis autem contradictio æquiualet contrarijs: ex necessitate igitur in talibus immediata contraria subiectis inerunt. Auer. vero dicit, quod aliquod accidens speciei simpliciter competit, vt risibile homini, generi vero sub oppositione, vt animali, quoniam oẽ animal aut resibile, aut non resibile. Demum epilogat, & inquit. de oi quidem & per se determinatum sit hoc modo.

Auerro.

Tex.cõ. 11.

Vniuersaliter autem id competere dico, quod de omni dicitur, & per se, atque hoc plane quo ipsum est. ARGY.

Vniuersale autem dico, quod vtique & de omni est & per se, & secundum quod ipsum. DILVCI. Comẽ. 32.

Cum enumerasset significata verbi per se, & demonstrasset, q̃ demonstratiuæ Methodo vtilia sint G nũc transit ad declarandũ quid sit vniuersale: quod tertio loco proposuit declarare. Innuit autem (vt Phil. inquit). Vniuersale trifariam dici. Primũ quidem est prædicatus, quid oĩ subiecto simpliciter inest, licet non per se insit, vt nigrum, quod oĩ Aethiopi inest, & candidum oĩ Cigno. Secundũ vero, quod omni inest & per se, vt habere tres angulos duobus rectis æquales oĩ Isocheli & per se inest. Et sensitiuum oĩ homini & per se etiam inest, licet non primo. Tertium denique est quod & oi, & per se, & primo inest. Vt habere tres angulos æquales duobus rectis oi, & per se, & primo triangulo inest. V nũ inquit: { Vniuersale aũt dico, quod vtique & de omni est } & hoc quo ad vniuersale primo mõ dictum. { & per se } & hoc quo ad vniuersale secũdo modo acceptũ } Et secundum quod ipsum } hoc est primo: & hoc quo ad vniuersale tertio assignatũ. vel melius & secundũ quod ipsum pro per se sumpsit, vt postea dicet. Et non tria, sed duo significata ipsius versalis acceptis. Nam verbum secundum ipsum pro per se accepit, vt alterum alterius sit expositiuum. 32. Euclid.

Differt autem vniuersale quod accepit in primo Peri Hermenias ab versali quod hic in demonstratiuis accipit. Ibi. n. commune quinque vniuersalibus, de quibus Porphirius, hic vero ad demonstratiua contractum accepit, cum autem, quia liber ille omnibus libris Logicæ fere cõis est, hic vero nulli alteri, nisi sibi. Ob hanc causam ibi vniuersale longe communius accepit quam hic. Quo vero ad verba attinet. Versale græce Catholu, dicitur, latine tum vniuersale, tum vniuersal ter prędicatum venius

Oblectio. Rñ. Philo. Alia Philo. responsio.

Dña inter vle hic diffinitum. & 1. Peri her. cap. 5.

tius autem Catholu prædicatum secundum totum dicitur: præsertim si scriberetur per. T. Nam si scribitur per Th, sonat veluti totum. Est.n. vniuersale prædicatum vt totum, licet non sit proprie totum.

ARGV. *Patet igitur ea necessario rebus inesse, quæ ipsis vniuersaliter competunt.*

DILVCI. *Manifestum est, quod quæcunque sunt vniuersalia, ex necessitate insint rebus.*

Cõmẽ. 53. Quodcunque prædicatũ vniuersale necessario iest

Cum descripsisset vniuersale, nunc ex illius descriptione infert quasi Corollarie oẽ vniuersale necessario inesse rebus, quibus vniuersaliter inest, & inquit: {Manifestum igitur est, quod quæcunque sunt vniuersalia, ex necessitate insint rebus. & põt intelligi oĩa vniuersalia, hoc est oĩa significata vniuersalis, Vtputa tam quod inest oĩ: q̃ quod in est oĩ & per se, etiam & quod inest primo. Non enim videtur aliquod vniuersale inesse omni, quin insit necessario. Consonat autem huic, expositioni, verbum plurale quęcunque vniuersalia: per quod oĩa ipsius vniuersalis significata innuere videtur: quæ expositio habet locum, si tria significata vniuersalis accipit in textu proximo: & potest intelligi de vniuersalibus demonstratiuis, quæ insunt rebus primo. q.d. quæcunque sunt vniuersalia, s. primo rebus inexistentia, ex necessitate insunt rebus. Non enim oẽ versale inest necessario, licet insit oĩ: nam homini ambulare aliquando contingit inesse, & tñ nunquam necessario inerit. Vel forte per quæcunque vniuersalia intelligit, & quæ primo, & quæ secundo modo dicuntur: nam quæ tertio modo dicuntur, nondum exposuit.

ARGV. *Atque per se & hoc quo ipsum est, eadem esse dico. veluti lineæ per se punctum inest, rectumue, ea nanque ratione qua linea est. Et triangulo, hoc, tres anguli competunt duobus rectis æquales quo triãgulus est. Per se enim triangulus duobus rectis æquales angulos habet.*

DILVCI. *Per se autẽ, & secundum quod ipsum idem est. Vt per se lineæ inest punctũ & rectitudo. Etenim secundũ quod linea est, Et triangulo secundũ quod triangulus est, insunt duo recti. Etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est.*

Quia dixit vniuersale prędicatum inesse rebus secundum quod ipsum, exponit per se, & secũdum quod ipsum idem esse, & inquit: {Per se autem, & secundum quod ipsum idem est. & hoc probat exemplis, & inquit {Vt per se lineę inest punctum, et rectitudo {subaudi et secundum quod ipsum} Etenim secundum quod linea est} hæc lineæ insunt. Assignat secundum exemplum, & inquit {Et triangulo secundum qd' triangulus est insunt duo recti, & si secũdum quod ipsum, etiam & per se: cuius causam affert, & inquit {Et enim per se triãgulus duobus rectis ęquales est} Theophrasti sectatores (vt

Defensio. Aristo. Phi. refert) differre hæc ainut. Nam afferunt verbum per se vniuersalius esse quam secundum quod ipsum. Quoniam si quid est secundum quod ipsum id & per se est, non tñ contra. Nam Isocheli per se inest habere tres angulos æquales duobus rectis, non tñ secundũ quod isocheles. si enim secundum quod Isocheles: non vtiq; æqu latero, aut Scaleno inerit. Hæc Teophrasti sectatores. Sed Arist. potest defendi: Nam (vt Phi. innuit) Aris. non dicit hęc idem esse in omnibus, sed asserit hæc in quibusdã concurrere, vt in exemplis, quæ induxit, Etiam in homine: mẽtis scientiæ capax per se est, & secundũ quod ipsum: non enim secundum quod animal est mentis & scientiæ capax est, sed secundũ quod hõ. Videtur, enim hoc solum ex animalibus ex mentis & scientiæ capax, atque impari numero inest non in æqualia diuidi per se, & secundum quod ipsum. Sic igitur Aristo. ea idem esse nisi in quibusdam asserit, non tñ vniuersaliter, & sic quæ Theophrasti sectatores dixerunt non procedunt contra Arist.

Tunc autem quidpiam vniuersaliter inest, cum de quouis & primo ostenditur. Velut æquales duobus rectis habere, non vniuersalitr inest figuræ, & tamẽ de figura duorum rectorum angulorum æqualitatem licet ostendere. Sed non de quauis figura, nec ostendens figura quauis vtitur. Quadratum enim est quidem figura, tamen habet tres angulos duobus rectis ęquales. his etiam triangulus, qui duorum est æqualium laterum, habet quidem quauis duobus rectis æquales, sed non primus, sed triangulus prior.

Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet & primo demonstratur. Vt duos recto habere neque figuræ inest vniuersaliter. Et tamen est demonstrare de figura quod duos rectos habeat, sed non de figura qualibet. Neque vtitur qualibet figura demonstrans. Quadrangulus enim figura, quidem est, non habet autem duobus rectis æquales, Sed Isocheles habet quidẽ quilibet duobus rectis ęquales, non tamen primo, Sed triangulus prius.

Cõmẽ. 54. Secundum Phi. hæc est tertia ipsius vniuersalis determinatio. Nam secundum ipsum in textu illo. (Vniuersale autem dico) duo tñ significata accepit. Quoniam per se & secundum quod ipsum pro eodem sumpsit, & inquit. {Vniuersale autem. s. tertio modo, quod demonstratiuum est, Tunc est, cũ in quolibet, & primo demonstratur. cum in quolibet, hoc est cum cuiuis eorum quæ sub prædicato sunt prædicatum insit, Vtputa cuius triangulo, habere tres angulos ęquales duobus rectis. Et primo demonstratur: nam duos recto habere, vt inquit. Neq; figuræ inest vniuersaliter, licet sit demõrare de figura quod duos rectos habeat, Sed pro nã quoniam non de figura qualibet demonstratur, & sic deficit vna conditionũ. Neque vtitur qualibte figura demonstrans, cuius causam affert, & inquit {Quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales, & sic non primo figuræ inest. Neque Isocheli inest primo: nam Isocheles habet quidem quilibet duobus rectis ęquales, non tñ primo, sed triangulus prius. Ex quibus vult habere tertiam ipsius vniuersalis significationem, vt illud sit quod primo insit. Quibus patet ea quæ de nullo prædicantur, non esse vniuersalia. Nã omne vniuersale prædicatur per se, nullum autem per se est negatiuum. Insuper, patet nullum (quod de pluribus prædicatur) esse vniuersale, nisi forte dialecticum vniuersale dicatur. Siquidem vniuersale omne de omni fit. Rursus patet nullum prædicatum mediatum esse vniuersale, vt habere duos rectos respectu æquipedialì. Igitur vniuersale est de omni, per se, & primo. De omni quidm ad differentiam vniuersalis dialectici, Per se vero, ad differentiam vniuersalis negatiui. Primo denique ad differentiam vniuersalis mediati. Animaduerte, quod subiectum, de quo prædicatum vniuersaliter prædicatur, trifariam cõsiderari potest. aut respectu suæ sub-

Vniuersale p̃dicatũ est q̃ oĩ & per se, ac prio inest.

Subiectum de quo p̃di catũ vlr p̃dicatur trifariam põt cõsiderari.

substantiæ, aut respectu suæ essentiæ, aut respectu suorum suppositorum. Respectu quidem substantiæ, prædicatum, quod de eo dicitur, per se dicitur. Respectu suæ essentiæ, quod de illo prædicatur, dicitur primo. Respectu suorum suppositorũ, quod de eo prædicatur, dicitur vniuersale. Disputat hic Philo. an oẽ demonstratiuum conuertatur ad prædicatum. Respondet quod oẽ prędicatum vniuersaliter, quod de aliquo subiecto demonstratur, cõuertatur cum suo primo subiecto. Per quę Themistius velle videtur solas definitiones, & propria, q̃ conuertuntur, cũ subiectis, esse prædicata, quę vniuersaliter de subiectis demonstrabilia sunt. Genera vero & differentiæ, quæ oĩ & per insint, nõ tñ demonstratiua sunt quoniam non conuertuntur. Quare, si recte verba Themistij intellexi, oportet dicere solas definitiones & propria esse vniuersalia demonstratiua: quoniam sola primo, & conuertibiliter insunt. At in fine capitis sentire videtur quod genera ipsa vniuersaliter de differentijs prędicant, vt animal de rationali & differentiæ de speciebus vt rationale de homine: alioquin (vt inquit) cogetur demonstrationem ad solas definitiones, & propria pertinere, & si Themistius non sibi constat. propterea alij (vt Phi. narrat) dixerunt non omnia demonstratiua debere conuerti, sed ea sola, quę assumũtur in potissima demõstratione. Hinc Auer. velle videtur, quod tam prædicata primi modi quã prędicata secundi modi vniuersalia sint modo de omni per se, & primo prædicentur. Faciunt ad hæc exempla Arist quę partim in prædicatis primi modi, partim in prædicatis secundi modi consistunt. Quærunt Iuniores cum vniuersale habeat tres conditiones, & ex parte prædicati & ex parte subiecti, è qua parte pręcipue vniuersalis rationem sortiatur. Nonnulli dixerunt vniuersale rationem suam è subiecti ipsius parte sortiri, ratione videlicet habita ad illius subiecti supposita. Alij dixerunt vniuersale sortiri rationem suam ab ea particula, quod est primo, hoc est non per medium. Et hac ratione Arist. vtitur ipso vniuersali in hoc libro. Fauet huic, qm̃ ab vltima differẽtia vnũquodque suam rationem sortitur, modo vltima differentia est verbum primo. Alij & nos diximus, Vniuersale sortiri suam rationem ab illis tribus, s. de omni per se, & primo, quæ assumuntur in vniuersalis definitione loco vltimæ differentiæ, quæ ignota est.

Quæ The.

Opinio aliquorum. Auerro.

Dubitatio.

Alia solut.

ARGY. *Qui igitur demonstratur primis duobus rectis æquale habere vel quoduis aliud, ei primo vniuersaliter competit. Et demonstratio per se eius vniuersaliter est, cæterorum vero quodam modo non per se, nec eius vniuersaliter est, qui duorum est æqualium laterum sed superat & ad plura sese extendunt.*

DILVCI. Subm primum est de quo demrãtur passio, & cuius per se demratio est. *Quodcunque igitur primum demonstratur duos rectos habere, aut quodcunque alind, huic primo inest vniuersale. Et demonstratio per se huius vniuersalis est. Aliorum autem quodam modo, non per se, neque Isoschelis est vniuersaliter sed est in plus.*

Cum declarasset quid sit vniuersale prædicatum hic exponit duo. & quid si vniuersale subiectum, & cuius primo sit demrãtio. Addens quorum demonstratio sit p accidens, & inquit: quodcunque igitur primum subiectum demonstratur duos rectos habere, aut habere quodcunque aliud} hoc subaudi A est subiectum primum vniuersale, cui primo inest vniuersale. Hæc de vniuersali subiecto. Deinde addit cuius sit primo demonstratio: & inquit. {Et demonstratio per se huius vniuersalis subiecti est} Addit tertio quorum demonstratio sit per accidens, hoc est non primo, & inquit: {Aliorum autem, s. subiectorum, quæ sub illo primo, vel supra illo primo continentur, demonstratio est quodam modo nõ per se, sed quasi per accidens. Et p hoc asserit cuius non sit vniuersaliter: & inquit. Neque Isoschelis est vniuersaliter, sed eius cuius est per se primo demõstratio, est in plus: quoniam est ipsius trianguli primo. Animaduerte, quod demonstratio est conclusionis per se, vt totius demonstrationis formę. Est propositionum vt materiæ, quoniam propositiones sunt potentia conclusio, est subiecti vt eius de quo quæsitum demonstratur. Est prædicati vt eius quod quæritur: & demonstratur. Horum autem B subiectum & prædicatũ cum primo talia sunt, vniuersalia ab Aris. dicuntur: propositiones vero & conclusio ex vniuersalibus constat.

Notabile.

ARGY. *Oportet autem non latere errorem persæpe fieri, & non esse id quod ostenditur primum vniuersale, quemadmodum esse videtur. Decipimur autem hac deceptione, cum aut præter singulare vel singularia nihil est quod accipiatur superius.*

DILVCI. Text c. 12. Qño cõtingat error i vniuersalis sumptione. *Oportet autem non latere, quoniam multoties contingit peccare, & non esse quod demonstratur, primum vniuersale, secundum quod videtur demonstrari vniuersale primum. Oberramus autem hac deceptione, cum aut aliud nihil sit accipere à superiori prӕter singulare, aut singularia.*

Cum docuisset vniuersale, nunc vult assignare causas deceptionis secundum quas contingit sæpe numero errare circula vniuersale. Verum Themi- C stius & Auerroes velle videntur Aristo. exponere primo causam cur, cum nos aliqñ demonstremus vniuersale non credamus ipsum esse vniuersale. Et asserit causam huius esse, q sub vna specie sit vnum tm̃ singulare. Verbi causa, Vt si de terra, quod in meditullio orbis sit locata, demonstremus, tunc id quod vniuersale est vniuersaliter demonstrasse nõ videmur: & tñ re vera vniuersale demonstramus. quoniam nõ de terra quo terra vna, est sed quo terra, id demonstramus. Et sic causa erroris est, quod vnum sit indiuiduum numero sub specie. Melius autem & magis verbis Aristo. consentanee Philo. hunc errorem exponit. Vult enim quod Aris. assignet causam, cur aliqñ nos non demonstrantes vni- D uersale, putemus vniuersaliter id demonstrare. Et hoc proponit Aristo. & inquit. {Oportet autem non latere, quoniam multoties circa acceptionem vniuersalis, contingit peccare, & non esse quod demonstratur Primũ vniuersale. Secũdum quod videtur vniuersale primum demonstrari. Ecce quod errorem, vt non sit vniuersale, quod putauimus vniuersaliter id demonstrare. Assignat autem vnam causam, vtputa qñ singulare aliquid fuerit indiuiduum sub specie, de quo facimus demonstrationẽ. Vt quod terra in medio vniuersi sita sit, aut quod mundus sphæricus In his putamus vniuersales demonstrationes facere, quoniam per se insunt, quæ demonstrantur, & nulli alteri præter illa, non tamen non sunt hæc vniuersalia. Quoniam si plures essent mũdi aut terræ plures, talia vtiq; in illis quadra-

Expositio. Philopo.

drarent. Veluti si in mundo esset vnus solus homo, vt tempore Deucalionis & demonstraretur de illo quód esset disciplinæ capax, vtique putaremus vniuersale esse quod demonstratur de Deucalione, cũ illi, & nulli alteri prçter illud competeret: & tñ non esset vniuersale: qm̃ non secundum quod Deucalion demõstraretur illud sed secundũ quod homo. Nam si plures essent, adhuc illis competeret, vnde inquit. § Oberramus autem hac deceptione, s. qua putamus vniuersale demonstrasse cum non sit vniuersale. cum autem aliud nihil à superiori accipere sit prçter singulare aut, singularia nam tunc putaremus vniuersale esse, cum non sit vniuersale id, q̃ demonstratur de Deucalione putaremus dico esse vniuersale: qm̃ ei competeret: quod demonstratur, & nulli alteri. Est autem error, qm̃ non de illo singulari demonstratur inquantum illud, sed per rationem superioris. Addit autem aut singularia, si demonstrationes fierent plures diuersarum rerum vt de sole, de mundo, de terra: quorum singularia plura sunt in diuersis speciebus. Sed vt cunque sit causa qua decipimur prima est quia in specie vnũ numero est indiuiduum. Ideo creditur oẽ de illo indiuiduo demonstratum esse vniuersaliter demonstratum: creditur autẽ, quia illi, & nulli alteri competit. Quidam Iuniorum quærunt, cur potius allucinationes quæ contingunt circa conclusionem pertractat, non autem quæ contingunt circa propositiones. Præterea, cum rectum iudex sit sui, & obliqui, cur prædeclarauit quid conclusio sit, & postea errores, qui contingunt in illa. Insuper, cum conclusio sit, tum per se, tum de omni, cur potius errores circa illam exposuit inquantum est vniuersalis, & nõ quatenus per se & de omni. Hæc Iuniores, quæ non ab re admiror, cum supponant falsum, non enim Aris. errores aut qui circa propositiones, aut qui circa conclusione accidunt exponit sed errores qui emergunt circa vniuersale, quod est prçdicatum per se, de omni, & primo de eo, de quo vniuersaliter assignatur. Et sic falsum est Arist. errores exponere, qui circa conclusiones emergunt. Præterea, dato quod errores exponat, qui circa cõclusionem accidunt, tacuit errores, qui circa propositiones emergunt: qm̃ posterius declarabit errores, qui accidunt circa medium: qui ad propositiones attinent, Præterea, Rectitudo ipsius conclusionis præostensa est, qm̃ declaratum est, quod vniuersale debeat esse de omni, per se, & primo. Cur vero tacuit errores, qui accidunt circa de omni & per se, vna causa est, quia pertinent ad librum Topicorum. alia & quidem verior est, quia tales allucinationes, quales circa vniuersale accidunt, non cõtingunt circa de omni, & per se. Sed circa ea, q̃ hic dicit Arist. est qð non parua. Nam singularitas, vt singularitas, sciam non impedit, vt Auicen. asserit sed materia, q̃ per se ignota est. Ergo propter ipsam singularitatem, qua iste sol est vnus numero in sua specie, non videtur error oriri circa scientiam. Et dicendum, quod licet singularitas nõ impediat scientiam, quia potest scientia haberi de æternis singularibus, singularitas tñ impedit aliquid sciri primo vt expositum est. Cur vero in aliqua specie nõ sit nisi vnum numero singulare in aliqua plura eiusdem speciei, quçstio Metaphisica est. Animaduer-

Vniuersalitas cum ex intellectu, dependeat, vel reb⁹ cõuenit actu, vel oio nõ repugnat.

Dubitões Iuniorum.

tẽ tñ Iuniorum nonnullos dixisset errorem hunc procedere circa conclusionem, quo ad illius subiectum. Et (vt mihi videtur) errant: siquidem hic error contingit circa vniuersale, at vniuersale prædicatum est. Propterea dico hunc errorẽ oriri circa prædicatum, accidere tamen ratione subiecti vt patet.

Aut est quidẽ sed nomine caret ĩ diuersis specie rebus. ARGV.

Aut sit quidem, sed innominatum sit in differentibus specie rebus. DILVCI.

Secundum Themistii parafrasem, cum Aris. assignasset causam cur vniuersale demõstremus, & nõ credamus vniuersale demonstrasse, nunc assignat causam, cur credamus vniuersale demonstrasse, & tamen non est vniuersale, quod credebamus vniuersale demonstrasset. Et causam affert ex eo, quia communis natura, cui primo & vniuersaliter affectio competit nomine caret. Ideo creditur q̃ sit vniuersalis & primo competens omnibus illis, quæ continẽtur sub illa natura, quç nomine caret. Vbi animduersione dignum esse quasdam rerum species: quæ inter se differunt, ratione tñ vna conueniunt, verum id, in quo conueniunt, nomine caret. Veluti numerus, magnitudo, & tẽpus, quæ specie differunt, sed conueniunt in quadam communi natura quæ est innominata. Si ergo de numero demonstretur commutata proportio, aut de tempore aut de magnitudine, cum illa, de quibus demonstratur, non habeant commune nominatum, credimus illud demõstratum de tempore esse vniuersale, vel si de numero, idem credimus erramus autem qm̃ nulli illorum predicatum illud primo competit, sed communi innominato. Philo. verò vult, quod hic assignetur causa deceptionis propositæ, qua credimus vniuersale demonstrasse, & non vniuersaliter demonstramus. Credimus enim de numeris primo & vniuersaliter demonstrasse proportionem commutatam, vt. 7 libro Euclidis patet, non tñ demonstramus: causa vero, cur illud credatur, est, quia commune temporibus, numeris, & magnitudinibus cui vniuersaliter, & primo competit, est innominatum, & propterea, cum demonstramus proportionem computatam de numeris, credimus illud esse primó & vniuersaliter demonstratũ: quia carentia nominis eius, cui vniuersaliter competit, credimus vniuersale esse. Verbi causa in. 7. lib. elementorum Euclidis sit hæc demonstratio, vt se habet. 32. ad. 16. ita vnum ad quatuor, quare permutatim se habebunt. 32. ad vnum & 16. ad quatuor. Idem demonstratur. 5. libro elementorum eiusdem de magnitudinibus. Potest etiam & de temporibus idem demonstrari. Creditur ergo quod demonstratur vniuersale esse de quolibet illorum, non existente nominata aliqua ratione cõmuni, de qua primo & vniuersaliter demonstretur & hoc inquit § Aut sit quidem, subaudi aliquod cõmune, cui vniuersaliter cõpetit, sed innominatum sit in diuersis specie rebus: nam tunc crederemus quod, de vnoquoque sub illo contẽto demonstratur, esse vniuersale, cum reuera non sit. Hæc est Philoponi expositio.

Propter cõmune multis sinnominatũ erramus etiã in acceptione vniuersalis. Cõmẽ. 31. Expositio. Themist.

Expositio. Philopon.

Aut est vt pars totum id de quo demonstratur. Parti nanque accommodabitur quidem demonstratio, & de qualibet erit. Attamen non erit huius primi vniuersaliter ARGV.

ter demonstratio. Atque huiusce primi, vt hoc est, demõstrationem dico, cum est primi vniuersaliter.

ARGY. De pte demonstrãtes vniuersale, putãtes de oi & vniuersaliter demonstrasse, error cõtingit esse vniuersalis

Aut contingat esse, sicut in parte totum. In quo demonstratur. His enim quæ sunt in parte, inest quidem demonstratio. Et erit de omni. Sed tamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. Dico autem huius primi secundum quod huius, demonstrationem, cum sit primi vniuersalis.

Hic secundum Themistium tertia erroris causa assignatur. Et est cum quis aliquid in esse omni demonstrat, credit id vniuersaliter demõstrasse. Phi. vero in idem concidit. dicit enim hunc esse tertiũ erroris modum. Innominatum quidem est commune, non fit autem in illo demonstratio, sed in vnaquaque specierum seorsum. Proficiscitur autem error, propterea, & quia omni tali inest. Cum enim omni tali insit, vt omni Isocheli habere tres angulos æquales duobus rectis, creditur vniuersaliter ei inesse, & non est ita: quoniam oportet vt insit oĩ per se, & primo. Legit autem Philo. verba Aris. dupliciter, primo sic, {Aut contingat esse, hoc est, aut sit totum, in quo demonstratur, scilicet triangulus, Sicut in parte, hoc est contractum ad eius speciem vtputa ad Isochelem: hoc est aut sit id, de quo demonstratio fit, non ipsum commune, scilicet triangulus, sed eius species. Dicitur enim species pars, & genus totum, scilicet vniuersale. Legit aliter, & inquit. {Aut contingat esse, hoc est aut sit totum in quo demonstratur existens sub aliquo, vt in eius parte. Veluti Isocheles in triangulo. Species enim totum est definitiuum, triangulus vero pars definitiua, & sic species est in genere vt in parte totum q.d. aut sit illud de quo demõstratio fit species quæ est quoddam totũ existens in genere, vt parte eius, nam tunc est tertia erroris causa, quam credimus aliquid vniuersaliter de eo demonstrare, cum non sit vniuersale. Placet autem Philo. magis prima expositio propter verba quæ subscribuntur. Dicit.n. eis enim quæ in parte, inerit quidem demonstratio, & erit de omni, ecce quomodo in parte speciẽ vocat non genus: est enim Isocheles pars trianguli. Et sic prima expositio consona est magis. Facilius tñ legi potest, aut contingat esse totum in quo demonstratur, sicut in parte, hoc est sicut particulare, & per totum intelligit subiectum distributum de quo demonstratio fit. Cum enim tale subiectum vniuersaliter distributũ contingat esse veluti quoddam particulare sub aliquo vniuersali, vt Isocheles sub triangulo. Tunc est tertia erroris causa, qua decipimur credentes esse vniuersale quod de illo demonstratur, cum non sit vniuersale. Sed ne quis credat de particularibus speciebus nullo pacto demõstrationem esse, subscribit. His enim quę sunt in parte, hoc est his quæ sunt particulares species sub genere: inest quidem demonstratio, & erit, subaudi quod demonstratur, de omni. Sed tñ demonstratio non erit huius vniuersalis primi, scilicet Isochelis. Exponit vero quid intelligit per illud verbũ huius primi, & inquit. {Dico autem demonstrationem esse huius primi, quatenus huius hoc est vniuersaliter. Sumpsit enim (vt Phi. inquit. Quatenus huius pro vniuersali. Vsus est enim hoc verbo quatenus pro eo quod est esse vniuersalem demonstrationẽ: nam de omni Isochele demonstratur quod habeat

A tres angulos æquales duobus rectis, sed non primo sed de triangulo prius. & huius primi demonstratio est. Idem enim est dicere homo inquantum homo est risibilis, & dicere homo primo & vniuersaliter est risibilis. Similiter hominis est demõstratum risibile vt hominis: & primo ac vniuersaliter hominis. Quare licet de omni Isochele sit demonstratum habere tres, non tñ de Isocheli, vt Isocheles, & sic non primo. Patet igitur tertia decipiendi causa, cum de omni demõstratum credimus primo & vniuersaliter esse demonstratum, quod falsum est, vt expositum est satis.

ARGY.

Si igitur quispiam ostenderit rectas duas lineas non cõcurrere, inter quas eadem in parte sunt anguli recti, recta ex linea secante illas, oborti, huius ex eo demonstratio proprie videbitur esse, quia sic est, in omnibus angulis rectis, B *verum non est quippe cum id fiat non ex eo quia sic sint illi anguli duobus rectis æquales, sed ex eo quia quouis modo duobus æquales sint rectis. Et si nullus alius esset triangulus quam hisce, qui duorum est æqualium laterum, huic vt duorum est æqualium laterum, angulos æquales duobus rectis habere competere videtur. Et similitudo rationum mutato ordine, numeris, vt numeri sunt lineis, vt lineæ, solidis vt solida, temporibus denique, vt tempora, videtur competere, quemadmodum seorsum olim ostendebatur, quod tamen vna demonstratione de omnibus demonstrari potest. Sed quia non sunt quidpiam vnum hæc omnia nomine vocitatum, numeri inquam longitudines, tempora, solidaque, atq; differunt inter se specie, ideo sumebantur, seorsum autem vniuersaliter demonstratur. Non enim hisce competit, vt lineæ sunt, veluti numeri, sed vt hoc, quod quidem vniuersaliter his inesse cunctis supponitur.*

DILVCI. exemplum 3. causæ.

Si igitur aliquis demonstrabit quod rectæ non concur- C *rant, videbitur vtique huius esse demonstratio, propterea quia in oĩbus rectis est, sed non: est nisi quidẽ quod sic æquales sint fiat hoc. Sed vel quomodolibet æquales Et si triangulus non sint alius quam Isocheles Isocheles vtiq; videbitur esse. Et proportionale quod commutabiliter sit, quo numeri sunt, & quo lineæ, & quo solida, & quo tempora, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum contingens est de omnibus vna demonstratione demonstrari. Sed propterea, quia non est nominatum id, in quo hæc omnia vnum sunt numeri, longitudines, tempora, Solida & specie differunt abinuicem, seorsum accipiantur. Nunc vero vniuersaliter demõstratur, non enim inquantum lineæ, aut numeri sunt inerat, sed in eo quod hoc est, quod vniuersale supponunt esse.*

exemplum primæ cč. Text. c. 13. exemplum secũdæ causæ.

Cum dixisset errorem trifariã fieri subsequẽter trium errorẽ exempla exponit, sed non vtitur ordi- D ne exemplorũ eo modo, quo ordine modorum.

lineæ rectæ	non concurrunt
Anguli	recti.

Com. 60.

Nam primo accipit exemplum erroris tertij modi & inquit. {Si igitur aliquis demonstrabit quod rectæ non concurrant, videbitur vtique huius, s. conclusionis esse demonstratio, subaudi prædicati vniuersaliter. Propterea quod in omnibus rectis sit. Sed non est hæc demonstratio prædicati vniuersaliter. non enim valet, competit omnibus rectis: ergo est vniuersaliter prædicatum, nisi fiat hoc: hoc est hæc demonstratio quod sic æquales sint. s. secundũ re-

Philopon. Lineæ rectæ bifariã sunt.

rectum:vel si non secũdum rectum, quolibet æquales. Animaduerte(vt exponit Phi.)quod lineæ rectæ bifariam sunt, aut simpliciter rectæ, & hę sunt, supra quas cadens linea recta rectum vtrinque angulum facit, simpliciter vero dñr rectæ quod secundum nullam partem sint tortuosæ. Aut sunt secundum quid rectæ, vtputa quæ secundum aliquid sui sunt rectę, secũdum vero aliquid tortuosæ sup tñ æquidistantes. Vult ergo Arist. dicere, quod demõstratio, qua demonstratur quod rectæ lineæ non cõcurrant, licet pędicatum sit de oĩ sub ecto non tñ demonstratio est prædicati vniuersaliter, nisi sic, hoc est inquantum æquales, & æquidistãtes fiat demonstratio, vel quõlibet rectę, hoc est aut simpliciter, aut secundum partem. Prædicatum ergo est vniuersaliter dictum de oĩbus non quo rectæ sunt, sed quo æquidistantes, siue rectæ, siue giratiuę sint. Deinde ponit exẽplum primi modi, & inquit. {Et si triangulus non sit alius q̃ Isocheles: Isocheles vtique videbitur esse hoc, s. habere tres angulos ęquales duobus rectis secundum ꝙ Isocheles, & illud videretur esse vl'e, nunc vero non est: non. n. secundũ quod Isocheles id inest, sed secundum ꝙ triangulus: quare nõ est vniuersalis demonstratio, quæ est in Isochele, sed quæ in triangulo. Deinde ponit exemplum secundi modi, & inquit. Et proportionale quod commutabiliter fit, hoc est posse commutatim proportionari demonstratur de numeris, quo numeri sunt, & de lineis, quo lineæ sunt, & de corporibus, quo corpora siue solida sunt, & de tẽporibus, quo tempora sunt, ita vt quemadmodum est demonstratum aliqñ seorsum. Illud prædicatũ de singulis, ita contingens est de oĩbus vna demonstratione demonstrari cõi videlicet omnibus G illis. Verbum aliqñ(vt Philo. notat)non temporaliter accipitur: quia tunc esset sensus ꝙ aliqñ fuisset illa demonstrationum disseminatio, & non semper: deinde exponit erroris causam, & inquit. Sed propterea quia non est nominatum id: in quo hæc oĩa vnum sunt vnum, videlicet longitudines, tempora, solida, & specie differunt adinuicẽ, propterea aliqñ seorsum accipiantur, & hæc est causa errandi. Addit non propterea esse ita, & inquit. {Nunc aũt vniuersaliter demonstratur demonstratione cõi omnibus, & verbum nunc nõ temporaliter accipitur, qm̃ esset sensus nunc, & non prius: & assignat cãm, & inquit} Non. n. inquãtum lineę, aut numeri sunt, illud prædicatum inerat: sed in eo ꝙ hoc est, s. quodam cõe, quod vniuersale supponũt esse. Hæc sunt exempla dictorum modorum.

ARGY. *Quocirca siquis vnumquemque triangulum, eum inquam qui ex æqualibus lateribus omnibus, & eum qui ex vniuersis inæqualibus constat, & item eum qui duorum est ęqualium laterum, aut vna, aut alia seorsum demonstratione tres æquales duobus rectis ostenderit, nondum his profecto triangulum scit duobus rectis ęquales habere, nisi eo sciendi modo quem ipsi suo more profitentur sophistæ. Neque de triangulo vniuersaliter id percipit. & si nullus alius præter istos triangulus est. Nõ enim id istis vt trianguli sunt, nec omni triangulo ratione formæ, sed numeri inesse cognouit, tam & si nullus triangulus est, quem ipse & non scit æquales duobus rectis habere.*

DILVCI. Non est demonstratio

Propter hoc nec si aliquis demonstret, vnũquemq; triãgulum demonstratione, aut vna, aut altera, quod duos rectos habeat vnusquisque Isopleuron seorsum, & Scalenon & Isocheles nondum cognouit triangulum quod duobus rectis sit æqualis, nisi sophistico modo, neque vniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hac triangulus aliter. Non enim secundum quod est cognouit, neque omnem triangulum, sed vel secundum numerum, secundum speciem autem non omnem, & si nullus est quem non nouit. E

si vniuersale demonstret ex sufficienti singularium inductione.

Comẽ. 61.

Non sunt hęc verba valde obscura, tñ verborum contextus non est facilis, ideo in alijs nostris commentarijs, quę in iuuenta confecimus, dicebamus, quod Aristo. hic quasi ex dictis soluit Sophisticum quendam syllogismum, quo veteres circa acceptionem vniuersalis capiebantur. Arbitrabantur enim esse optimum syllogismum, Scio scalarium, & æquipedum, & æquilaterum habere tres æquals duobus rectis: oĩs triangulus est scalarius, æquipedus, & æquilaterus: igitur scio oẽm triangulum habere tres æquales duobus rectis. Modo hic syllogismus non valet, non enim ex maiore de scito, & minore de inesse conclusio sequitur necessario & per se, nisi sophistico modo, hoc est per accidens. Nam licet ex maiore de necessario & minore de inesse, conclusio de necessario sequatur: non propter hoc sequitur ex maiore de scito, & minore de inesse, nisi sophistico modo, & accidentaliter. Philo. autem facilius vult ꝙ Arist. ex dictis velit ostẽdere, quod dato quod quis ostendat vnãquamque specierum earum, quæ sub vniuersali seorsum, & nullam derelinquat speciẽ, non propter hoc hæc ostensio erit demonstratio, qm̃ nõ vniuersaliter demonstrauit: nõ. n. in aliquo communi, cui primo prædicatum inest demonstrauit. Sed hæc ostensio videtur sophistica, cum sit ex particularibus de vniuersalibus syllogismus, & quasi ex accidentibus faciens comprobationem. Nam si oẽs species distinxerit (vt dixi) quæ sunt sub triangulo, non secundum quod triangulus nouit, ꝙ habeat tres angulos æquales duobus rectis, sed vnumquemque ipsorum particulatim, qm̃ licet nullum particularium ignoret, secũdum tñ communem ipsorum speciem non nouit. Sic igitur vult Phi. quod Arist. declarauerit ostensionem vniuersalem de singulis speciebus, quæ sub vno genere continẽtur, non sit demonstratio quoniam non demonstratur per illam accidens de subiecto, cui primo & vniuersaliter inest, hoc est de communi eius subiecto, sed hæc ostensio est de illo communi modo sophistico, quatenus nõ est prima ostensio, sedẽ posteriori ex particularibus, Bene Aris. inquit. {Propter hoc subaudi quod in dictis exemplis exposuimus, nec si aliquis demõstret vnumquemque triangulum demonstratione, aut vna, aut altera, hoc est diuersa cuique accommodata, quod duos rectos habeat vnusquisque. Isopleuron seorsum, & Scalenon seorsum, & Isocheles seorsum, nondum cognouit, s. demonstratiue triangulum quod duos rectos habeat, nisi sophistico modo, qm̃ subaudi, neque vniuersaliter triangulum cognouit, etiam si nullus sit præter hæc triangulus aliter: assignat causam quare sophistico modo & inquit. Non. n. scd'm ꝙ triangulus est, cognouit neq; cognouit oẽm triangulum secundũ quod triangulus, sed scd'm numerum. Secundũ speciem aũt non oẽm, & si nullus est quem non nouit: qua hęc ostensio,

expositio. Philopon.

sio, cum sit per particularia de vniuersalibus, & à posteriori, non erit demonstratio, sed erit syllogismus ex accidentibus modo sophistico non quod sit sophisticus; sed modo sophistico, quatenus à posterioribus & particularibus fit, non autem demonstratur accidēs de proprio subiecto per eius verā causam, vt superius diximus. per quæ dat intelligere eum syllogismū esse demonstrationē, per quem aliquod accidens ostenditur de aliquo subiecto, cui primo inest, & per veram illius causam.

ARGV. *Quando igitur non scit vniuersaliter, & quādo simpliciter scit, manifestum est. Enimuero si eadem esset trianguli ratio, & duorum æqualium laterum, trianguli cæterorūq; triangulorum demonstratio, aut cuiq;, aut omnibus, æque sine vllo discrimine accommodantur, vt patet. Cum vero non sit eadē, sed diuersa, tresq; anguli duobus rectis equales hoc cuiq; competunt, quo quisque triangulus est, non scit hisce simpliciter, qui dicto modo demonstrat.*

DILVCI. *Quando ergo non nouit vniuersaliter, & quando nouit simpliciter, Manifestum est vtique. quoniam si idem erit triangulo esse, & Isopleuro, aut vnicuique, aut omnibus. Si vero non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, nō nouit.*

ex. ca. 14. Non est vniuersaliter demonstratū q̄d de oī est, nisi quæ de oī, & q̄ vniuersalia habeant eādem quiditatem.

Philopo.

Secundum Themistium, cum Aristo. dixisset ad scire speciem nō sequi scire genus, etiā si nihil aliud sit præter generis species, quas qui sciuit, quia non est idem scire de oī, & scire vniuersaliter: nā possum scire vnumquemq; habere tres. & non scire vniuersaliter triangulū habere tres, & hoc, quia scire de oī est aliud à scire vniuersaliter quærit nunc quando non differt scire vniuersaliter & scire de oī. Phi. vero quasi idē concedens, dicit, quod quærat duo alterum, qñ non nouit vniuersaliter subaudi, si nouit C de omni, Alterum vero, & qñ nouit vniuersaliter, si, subaudi, nouit de omni. Vnde dato, quod quis nouerit de oī scalario quod habeat tres, quæritur: quando de omni scalario scire quod habeat tres, sit scire vniuersaliter, & qñ non vniuersaliter. Hæc ergo duo secundum Phi. soluit Aristo. continuetur ergo textus hoc pacto, cū dixisset Aristo. quod non semper scire de omni sit scire vniuersaliter: ideo quærit qñ scire de oī sit vniuersaliter scire, & quando non vniuersaliter, & hoc inquit. {Quando ergo subaudi qui nouit de omni, non nouit vniuersaliter, hoc est primum. quærit secundum, & inquit. {Et quando nouit simpliciter hoc est, quando qui nouit de omni, nouit vniuersaliter? Respondet & primo ad secundū membrū, & inqut. {Manifestum est vtique, quoniam si idem erit triangulo esse, & Isopleuro, D aut vnicuique, aut omnibus. dico vnicuique si vna tantum species sit sub genere: dixit aut omnibus, si plures species sunt sub genere. nam si vna species sit sub triangulo, vt scalarius, siue plures: qñ eadem ratio est trianguli & scalarij, ita vt solo nomine differant, vt tunica & vestis, tunc subaudi idem est scire de omni scalario quod habeat tres, & vniuersaliter de triangulo, quoniam non ratione, sed nomine differunt Deinde respondet ad primū membrum, & inquit. {Sin autem esse, hoc est ratio non sit idem triangulo & scalario, sed alterum. vt homini & animali esse alterum est, veluti Philopo. exponit: & hoc (vt inquit) si esse trianguli secundum quòd triangulus non sit idem cum esse scalarij secundum

A quod scalarius, tunc non nouit subaudi de scalario vniuersaliter quod habeat tres: licet, cognouisset de omni. Et sic patet ad primum membrum. Hæc est expositio Themi. & Philoponi licet in verbis sit aliqua differentia.

ARGV. *Patet autem vtrum id illi competat vt triangulus est an vt duorum æqualium laterum, & quando per hunc cōpetit primum, & cuius est vniuersaliter demonstratio. Nam ei competit vt tale est, cui cæteris sublatis competit primo, veluti laterum duorum æqualium æneo triangulo, competent anguli duobus rectis æquales. At ære sublato, vt non sit æneus, etiam cōpetent. Et item laterum æqualitate duorum sublata, vt non sit duorum æqualium laterum. At non competent sublata figura vel termino, sed non primis ipsis sublatis. Quo igitur primo sublato non competent? Quia si triangulo per hunc, & cæteris B competunt, & huius est vniuersaliter demonstratio.*

DILVCI. *Vtrum autem secundum quod est triangulus aut secundum quod est Isocheles insit, & quando secundum ipsum insit primum, & cuius vniuersaliter est demonstratio. Manifestum est quod quando rebus remotis, insit primum vt Isocheli æneo triangulo, insunt duo recti. Sed, & æneū esse remoto, & Isochele, sed non figura, aut termino, sed non primis. Quo igitur primo? Si itaque triangulo. & secūdum hoc inest alijs, et huius vniuersalis est demōstratio.*

Accñs immediatum alicui. q̄d ad eius remotionem seu pōnem remouet, vel ponitur, est vle demonstratum. Sed videlicet. Non An. Cōmen. 63.

Regula.

Cum dixisset, quod non semper qui nouit aliquod prædicatum inesse omni, nouit illud vniuersaliter inesse, nunc (vt Philoponus innuit) affert regulam per quā poterimus discernere, qñ illud quod inest omni, vniuersaliter inest, & qñ non vniuersaliter inest. Et ponit hanc regulam. Quo primo destructo, simul destruitur & accidens, huius demonstratio vniuersals sit. Verbi causa habere tres angulos æquales duobus rectis, inest triangulo, & æneo, & Isocheli, & figuræ, & ei, quod est finibus claudi. Sed quoniam nec æneo ablato, nec Isochele ablato aufertur hoc accidens, quod est habere tres, triangulo vero ablato aufertur triangulo inest primo & vniuersaliter. Nam licet ablata figura vel ablato eo quod est finibus claudi, auferatur hoc quod est habere tres tamen non primis his ablatis, sed triangulo primo: possibile enim est & aliquam figuram esse, & hoc, quod est finibus claudi esse, vtputa si qua fuerit quadrilatera: tres autem angulos non haberet duobus rectis æquales, sed quatuor: ob id autem quod & triangulus in figura contineatur, accidit, ablata figura simul auferri & illud. Animaduerte tamen circa hæc quod Iuniorum, alij sunt, qui arbitrantur Aristo. velle assignare regulā, per quam vniuersale prædicatum cognoscatur, alij vero, per quam vniuersale subiectum. Sed quoniam non potest sciri vniuersale subiectū, quin vniuersale prædicatum cognoscatur, nec contra sciri potest vniuersale prædicatum, quin vniuersale subiectum intelligatur, videtur mihi ex Aristote. regula vtrūq; haberi. Pro intellectu ergo regulæ proponit quæstionem trimēbrem, & inquit. {Vtrum aūt secundū quod est triangulus, aut secundum quod est Isocheles: hoc subaudi quod est habere tres insit. hæc est prima q̄stionis pars, deinde subscribit secundam, & inquit. {Et quando primum, subaudi hoc quod est habere tres inest, vtrum semper, an seruatis quibusdam. Deīde subscribit tertiū, & inquit,

quit,& cuius vniuersaliter est demonstratio. Quo vero ad verba attinet, Animaduerte, ꝙ tria requiruntur ad hoc (vt aliquod prædicatum alicui subiecto vniuersaliter insit.) Primum quidem, vt ipso remoto, remoueatur: & propterea quærit Primo, vtrum aũt secundum quod est triãgulus, aut secundũ quod est Isocheles insit, nam si secũdum quod tale inest, ipso remoto non erit. Secundo requiritur, vt ipso posito ponatur, & propterea secundo loco quęrit, & qñ primum sit quod ipsum inest. Nã si primo secundum quod ipsum inest, ipso posito tale prędicatum inest: Tertio requiritur, vt ipso posito & remoto immediate illud ponatur, & remoueatur. Et propterea tertio loco quærit, & cuius vniuersaliter est demonstratio. Si.n. alicuius vniuersaliter est demonstratio, illud erit quo posito & remoto immediate prædicatum ponitur, & remouetur. Per quas cõditiones, hoc quod est habere tres vniuersaliter inest triangulo. Primo, quia triangulo remoto nulli eius speciei competit. Secundo, quia eo posito, ponitur: & per hoc differt à figura. Tertio, quia licet remota figura, remoueatur, & positis oĩbus speciebus ponat hoc nõ est ĩmediate: quia positis speciebus ponitur illud, sed non primo: sed pro quanto ad illas sequitur triangulũ nesse. Similiter negata figura, non erit illud, sed non primo, quia oportet vt negetur triangulus. ergo vniuersale prędicatum est qñ illo remoto, remouetur, & eo posito ponitur: & ipso siue proposito siue remoto immediate ponitur vel remouetur, hac ratione trimẽbrem quæstionem proposuit. Deinde soluit quęstionem: & primo rñdet ad secundum mẽbrum & inquit. ¶ Dico, subaudi ꝙ inest alicui secundum ꝙ ipsum primum, quando remotis inest primo, hoc est, qñ remotis speciebus quod inest omni, Primo, in st. Vt ablatis Isochele & æneo triangulo, insunt duo recti. Quare triangulo primo inest inest dico primo ipsi triangulo, sed ipso æneum esse remoto, & ipso Isochele remoto. Deinde quærit tertium membrum, An videlicet ipso posito & remoto immediate, remoueatur vel ponatur: & lege non interrogatiue pro ne, vel an, hoc modo. Sed an figura, aut ipso termino vel terminis claudi remoto, remoueatur ipsum habere tres. innuit solutionem quasi dicens, dico ꝙ remota figura, illud remouetur, non tamen illis primis: & immediate remotis: Nam (vt Themistius suppleuit) si possibile esset illis ablatis, remanere triangulũ, adhuc remaneret ipsum habere tres: Nam ablatis illis, pro tanto auferrur habere tres, pro quanto aufertur triangulus: deinde iterum quærit primum membrum, & dicit. Quo igitur primo, s. affectio illa aufertur, non rñdet, sed vult solutionem esse subaudiendã, videlicet, ꝙ triangulo ablato primo, affectio illa auferatur. Concludit tamen ex solutione subaudita solutionem totius quæstionis, & inquit. ¶ Si itaq; triangulo ablato effectio illa auferatur, Tunc sequitur ꝙ illa affectio & secundum hoc, s. hunc triangulum inest alijs, & huius trianguli vniuersalis erit demonstratio. Ex his patet quid sit subiectum vniuersale, & quid prædicatũ vniuersale. est.n. subiectũ vniuersale, quo posito ponitur, & quo remoto remouetur primo & ĩmediate. Dico quo posito ponitur. propter genus: non enim figura est primum subiectum, qñ non ea posita ponitur affectio illa. Dico & quo remoto remouetur, qñ species trianguli non est subiectũ primum, non enim specie remota, passio illa remouetur. Dico primo & immediate: qñ nec omnes species simul iunctæ sunt subiectum primum; non enim ipsis positis affectio illa immediate ponitur, sed pro quanto ad eas positas sequitur triangulum esse, & eis remotis remouetur triangulus. Sed dices fortasse, si ita esset (vt Arist. inquit) tunc vniuersale nõ esset nisi prædicatũ secundi modi. Affectio.n. vniuersalis non prædicatur, nisi de suo subo secundo modo per se. Et sic hæc nõ essent vniuersalia, videlicet animal, animal rationale, & oino neq; genus de specie, neq; differentia de specie. nec definitio de definito. Themistius (vt superius diximus) cõcedit totum. asserit enim vniuersale prædicatum esse solum illud, quod secundo modo prædicatur: & sic nec genus, nec differentia, nec definitio de specie pdicatur vniuersaliter. Auerroes vero distinguit duplex pdicatum vniuersale. Alterũ quod prædicatur tantũ, & nõ inhæret subiecto. & sic prædicata primi modi possunt dici vniuersalia, modo immediate prædicentur, vt animal de homine, quia per se prædicatur, & non per medium. Alterum quod prædicatur & inhęret, hoc est prædicatum secundi modi, & de hoc posuit Aristo. regulam. Et hoc appellat Philop. Simptoma. Quare dicere possumus Aristo descripsisse affectionem, quæ vniuersaliter inhæret. Superius autem prædicatum, quod vniuersaliter prædicatur: & sic concedo nullum prædicatũ primi modi esse vniuersalem affectionem, vt Arist. hic loquitur, licet possit dici vniuersale prædicatum. Hæc de vniuersali.

Si igitur demonstratiua scientia ex principijs est necessarijs. Quod enim quispiam scit id fieri nequit, vt aliter sese habeat. Ea vero, quæ per se rebus insunt, necessario cõpetunt. Nam quædam insunt in eorum, quibus competũt ratione, quædam in sua res eas habent, de quibus dicuntur. quorum alterum oppositorum insit necesse est, patet ex talibus quibusdam ratiocinationem constare. Omne namque quod inest, aut hoc pacto, aut per accidens competit, accidentia vero non sunt necessaria.

Si igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs: quod enim scitur impossibile est aliter se habere, quæ autem per se sunt, necessario insunt rebus. Hæc enim insunt in eo quod quid est, quibusdam hæc insunt in eo quod quid est prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestum igitur quòd ex talibus quibusdam vtiq; fit demonstratiuus syllogismus. Omne enim aut sic inest, aut secundum accidẽs. Accidentia autem necessaria non sunt.

Cum declarasset quid vniuersale sit, & quit per se, & quid de omni, nunc (vt Philopon. inquit) descendit ad docẽdum, quæ nam sint necessariæ propositiones, ex quibus demonstratiua problemata syllogizabamus. Et ponit secundum Philoponum hanc conclusionem, demonstrationes sunt ex his, quæ sunt per se. Verum circa modum procedendi Arist. aliter Philoponus, aliter Themistius exponit. Themistius enim syllogismum textus Categorice, componit hoc pacto: Demonstratiua scientia est ex principijs necessarijs, & quæ non possunt aliter esse, ea: quæ sunt per se, necessaria sunt: igitur ex

Ad hoc qd aliquod pdicatum alicui subiecto vlñter insit tria requiruntur.

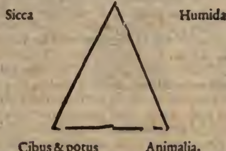
Auerro.

ARGV. Tex. 15. Demõ est ex necessarijs quæ per se in primo vel secũdo mõ insunt.

Comẽ. 64.

Syllogismꝰ tex. Themist.

ex his quæ sunt per se demõstratiua sciẽtia est. inquit. {Si igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs, principijs, quæ impossibile est aliter se habere, hæc est minor: quæ vero per se sunt necessario insunt rebus. Aliqua quidem enim in ipso quod quid est insunt, vt prædicata primi modi, alia in ipso quod quidem insunt prædicantibus de ipsis, vt prædicata secundi modi: quorum alterum aut oppositum necesse est inesse, vt diximus supra. Hec est maior. dat cõclusionem dicens. Manifestum ꝙ ex his quibusdam vtique erit demonstratiuus syllogismus. Hanc rationem aliqui cauillantur: & comparant huic, si animalium corpora ex siccis & humidis cõstant, Cibus & potus siccum & humidum est: Ergo ex cibo & potu corpora animalium constant. Hãc quæstionem contra Arist. Themist. facit hic.

Cap. 141 Rñdet ipse dicens. Sed vir sapientissime nõ probasti sola cibum & potum esse humida siccaue. Aristot. vero sola ea esse necessaria primum ostendit, & sic vult Themistius syllogizari posse in secunda figura ex duabus affirmatiuis, quando maior est exclusiua. Verbi causa. Tantum animal est risibile: Oĩs homo est risibilis: igitur oĩs homo est animal. Et sic arguit Aristo. sola per se sunt necessaria: omnis demonstratio est ex necessarijs: igitur omnis demonstratio est ex per se. Instantia non est ad propositum: vbi enim esset ad propositum, deberet esse hæc, tantum cibus & potus sunt humidi & sicci, quæ falsa est. Huius Themistij præcepti causa est, quia exclusiua conuertitur ad vniuersalẽ de terminis transpositis. Hæc enim, tm̃ animal est risibile conuertitur in hanc, omne risibile est animal: cui addo, omnis homo est risibilis: Igit̃ omnis homo est animal Nam facta hac conuersione fit prima figura, & sic in syllogismo Aristote. fieri potest. Sed dices hæc exclusiua est falsa: videlicet sola per se sunt necessaria, cum multa per accidens sint necessaria. Ideo probat illam exclusiuam sic, omne necessarium aut per se, aut ꝑ accidens: sed accidentia nõ sunt necessaria: igit̃ sola ꝑse sunt necessaria. inquit. Oẽ. n. subaudi necessarium vel sic inest, hoc est per se, aut ſm accidens: sed accidentia non necessaria sunt Igit̃ subaudi sola per se erunt necessaria. Sed cõtra ambiges, vt contra formam, & contra materiã. formam quidem: nã oẽ aĩal, aut rationale aut irrationale: sed aĩal non est irrationale: igitur solũ rationale est aĩal. Secundo albedo niui & Cygno, nigredo Ethiopi necessario insunt, & tamẽ accidentia sunt. Ad hæc dici potest ad primum syllogismum illum Aristotelem esse hypotheticum diuisiuum, vbi arguitur à destructione totali alterius partis ad exclusiuam alterius. vnde sic valeret, omne aĩal, est rationale, vel irrationale: sed nullũ animal est irrationale. Igitur solum rationale: est animal. Et hæc regula nullam patitur instantiam & hoc modo Aris. Arguit: omne necessarium aut per se, aut per accidens: sed nulla accidentia necessaria sunt: igitur sola per se sunt necessaria: & hæc erat maior syllogismi. Arist. Ad secundam Themistius (vt mihi videtur) talẽ innuit distinctionem: ꝙ videlicet, necessarium duplex est: vt simpliciter. & est quoties respectu omnium, quibus competit necessario cõpetit per illius naturam, vt risibile: quibuscunq; n. cõpetit, semper necessario cõpetit, & de hoc Aristo loquit̃, vt ꝙ sola per se sunt necessaria, videlicet simpliciter. Alterum necessarium secundũ quid, vt albedo niui necessario inest, non tñ respectu omnium, quibus inest: quia non respectu parietis, & sic potest necessariũ esse accidẽs, & sic Aristo. vult nullum accidens esse necessarium simpliciter, videlicet respectu omnium eorum, quibus cõpetit, vt patet. Non esset alienũ dicere, ꝙ nec albedo niui, nec nigredo coruo necessario insunt. Sed bene coruus nigredini necessario subestj, & nix albedini: quando quidẽ hæc necessitas non ex parte accidentis est sed subiecti: quod necessario illi subest. Bene igitur Aristo. accepit nullum accidens esse necessarium quando quidem necessarium est ex parte subiecti, non sicut quæ per se insunt, necessario insunt ex parte eorum, vt patuit in cap o eorũ quæ per se. Hæc ex Temistij paraphrase. Philoponus vero vult, ꝙ Arist. conclusionem propositam probet hypothetico syllogismo hoc pacto. Si demõstrationes ex necessariis: necessaria vero sola quę per se: ergo demonstratio est ex his quæ sunt per se. Quod demostrationes sint ex necessarijs, probauit, quoniã quod scitur, impossibile est aliter se habere, & ita oportet vt demõstretur ex his, quæ non possunt aliter se habere, qualia sunt necessaria. Quod vero sola ꝑ se sint necessaria, iterũ probat: quoniam eorum, quæ per se insunt. hæc insunt in eo quod quid est, vt prædicata primi modi: quibusdã vero insunt in eo quod quid est ꝑdicantibus de ipsis, vt prędicata secundi modi quorũ subaudi aut ipsum aut alterum oppositorum necesse est in esse, vt superius diximus. Diximus. n. ꝑdicatum secundi modi esse necessarium, vel quia ipsum necessario inest, vel quia disiunctio oppositorũ necessario inest, vt par vel impar. ex his dat conclusionem, & dicit, ꝙ manifestum sit ex talibus quibusdã fieri demonstratiuum syllogismum. Et quia quis posset dicere non sola ea, quæ per se sunt, esset necessaria, qm̃ multa accidentium per se sunt ostendit, ꝙ sola quæ ꝑ se sunt necessaria sint: & dicit: }ꝙ omne prædicatum aut sic, ſ per se inest, aut secundum accidens inest. Accidẽtia aũt subaudi nulla necessario insunt, nisi secundum quid ratione subiecti, quod alicui eorum necessario subijcitur. Quo ad syllogismi formam: Philopon. dicit, ꝙ in tali hypothetico syllogismo duo quædam antecedentia assumpsit Arist. quorum alterum est, ꝙ demonstratio sit ex necessarijs, alterum vero, ꝙ sola ea, quæ per se sunt, necessaria sint: ex quibus simul copulatis, cõclusio ea sequitur, quæ est, ꝙ ex his, quæ per se sunt, sint demõstrationes. Nec alienũ est { vt Philip. inqui. } In aliquibus syllogismis duo assumere antecedentia copulata, & hoc quando ex vno solo

[Margin notes: Solutio. Themist. — Ex puris affirmatiuis quo fiat syllogism⁹ in secunda figura. — Ad. 1. — Ad. 2. Necessariũ duplex. — Accidentia nõ sui, sed subiecti ratione necessaria sunt.]

conclusio non sufficienter sequitur. Fit autem syllogismus ex duplici antecedente potissimum quando est hypotheticus, vt alibi dictum est. Et (vt Philoponus inquit) Aristo. probauit vtrumq; antecedens. Primum quidem, ꝙ ex necessariis demõstratio fit. & hoc statim positum probat, & inquit: {qđ enim scitur, impossibile est aliter se habere. Nam (vt Philopo. inquit) scimus non solum conclusiones sed etiam propositiones per quas conclusionem cognoscimus. Si enim non haberemus scientiam propositionum, neq; conclusionis scientiam habere poterimus. Quare, si conclusio est necessaria, propositiones sunt necessariæ, aliter necessarium ex non necessarijs demonstraretur. Secundũ vero antecedens erat, quæ vero per se insunt, necessario insunt rebus, & iterum hoc statim positũ probat: & inquit. {Hæc enim in ipso quid est isunt, Scilicet vt pdicata primi modi: quibusdam hec insunt in eo quod quid est prædicantibus. vt pdicata secundi modi. modo ita est, quod tam pdicata primi modi, q̃ prædicata secundi modi necessario insunt rebus quarũ sunt pdicata. Quod quidem pdicata primi modi necessario insint rebus, patet: qm̃ tã definitio q̃ definitionis pars necessario inest rei, cuius est. Quod vero prædicata secundi modi necessario insint rebus, probat ex eo: qm̃ vel ipsa, vel eorum opposita necessario insunt: vel (vt Philopo. inquit) probat hoc modo: oẽ. n. inquit, {aut ita inest, s. per se secũdum priores modos per se, aut per accidens, quod aũt non per accidens inest, ex necessitate inest: quod vero per se inest non per accidens inest. Igitur quæ ex necessitate insunt, per se insunt. Et dicit Philopo. ꝙ syllogismus potest fieri Categoricus hoc modo, Omnis demonstratio ex necessarijs: necessaria sunt per se: Igitur omnis demonstratio est ex his, quæ sunt per se. Verũ Arist. Categoricum non fecit, qm̃ tunc esset ex duabus affirmatiuis in secũda figura: & sic faceret figuram insyllogizabilem. Et propterea Philopo. voluit, ꝙ syllogismus sit hypoteticus ex duobus antecedentibus, & vno consequente, & sic hoc pacto componetur, Si demonstratiua scientia est ex necessarijs principijs: necessaria vero sola quæ per se rebus insunt; demonstratio ergo ex his, quæ sunt per se. Modo, syllogismus hypotheticus potest esse necessarius, & in nulla figura, vt opinatur Philopon. Sunt. n. multæ consequentiæ necessariæ ex vno, & pluribus antecedentibus quę non sunt in aliqua syllogistica figura. Vnde vis totius syllogismi hæc est, Si datum sit ꝙ ex necessarijs principijs sit demonstratio, & datum sit ꝙ so. a ea, quæ sunt per se, sint necessaria: datum erit demonstrationes esse ex his, quæ sunt per se. Nam idem erit dicere demonstrationes esse ex necessarijs, & ex his quæ per se. siquidem sola necessaria per se sunt: & quæ per se sunt necessaria sunt. Hæc Philopo. Per quæ patet differentia inter expositionem Them. & suam. Nam Themistius velle videtur syllogismum posse esse Categoricum, sed eo modo, vt dixit, ex maiore exclusiua, Philoponus vero (vt mihi videtur) melius asserit syllogismum esse hypoteticum & non ad Categoricum reducibilem, qm̃ est consequentia necessaria ex duplici antecedente. Et tu nota demente Philoponi non omnem hypotheticum syllogismum esse reducibilem ad aliquam trium figurarũ, licet Boetius dixerit totum oppositum, de quo in libro Priorum.

Nõ ois hypotheticus sylls pôt reduci in figuram.

ARGY. *Aut igitur ita dicatur, aut hoc principium supponatur, demonstrationem necessariam esse. Et si demonstratum sit quidpiam fieri non posse, vt illud sese habeat secus. Ex necessarijs ergo constare demonstratiuam ratiocinationem oportet.*

DILVCI. Text. 16. *Aut igitur sic dicendum est, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur, non aliter se habere potest. Ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum.*

Demõ ex necessarijs est.

Videtur quibusdam ꝙ Arist. velit probare secunda ratione, ꝙ demonstratio cõstet ex his, quæ per se sunt. Quæ expositio neq; verbis conuenit, neq; conclusione, quam infert, quæ est ꝙ demonstratio fit ex necessarijs. Melius ergo cum Philopono dicamus, ꝙ cum probasset demõstrationem esse ex his, q̃ sunt per se, nunc probat demonstrationem esse ex necessarijs. Et tunc lege verba sic. Aut igitur sic dicendum est, videlicet ꝙ demonstratio necessaria sit nulla ratione assignata, sed solum quia ita ab oĩbus concedatur. Aut sic dicendum est ꝙ videlicet demonstratio sit ex necessarijs: nobis principium ponentibus, quod principium est: hoc videlicet quod demonstratur, non potest aliter se habere. Hoc enim principio nobis posito, sequitur ꝙ demonstratio sit ex necessarijs principiis. Non. n. potest necessarium problema, vel necessaria conclusio ex nõ necessarijs demonstrari. Quod Auer. probat per illud Axioma pp quod vnũquodq; tale, & illud magis: quare cum conclusio necessaria sit propter propositiones, propositiones sunt magis necessariæ. Præterea demõstrationem constare ex propositionibus necessarijs dupliciter probari põt. aut definitione ipsius scire, aut necessitate conclusionis, q̃ demonstratur. Et vtraq; probatio est à fine. est. n. finis duplex, intrinsecus eueniens: & extrinsecus accedens: ipsum scire quidẽ demõstrationis finis est extrinsecus accedens, conclusio vero intrinsecus eueniens. Et ideo Aristot. probauit prius demonstrationem esse ex necessarijs à fine eo, quod ipsum scire, nunc aũt probauit à fine qui est conclusio. Quod aũt demonstratio sit ex necessariis Philopon. exponit ex differentia, quæ est inter syllogismum & demõstrationem. Nam ex veris quidem, & non necessarijs propositionibus syllm̃ verum fieri contingit, Demonstratiuũ vero impossibile est, Vtputa Socrates ambulat: quod ambulat per crura mouetur: Socrates igitur per crura mouetur. Hic syllogismus est, & quidem ex veris, nõ tamen demonstratio est: qm̃ conclusio neq; necessaria est, neq; ex necessarijs propositionibus. Præterea etiam si necessaria sit cõclusio, & propositiones non necessariæ, demõstratio est. Vtputa Socrates per crura mouetur: quod per crura mouet animal est: Socrates igitur animal est. Non. n. hoc pacto est scire, sed opinari ex contingentibus propositionibus necessariam aliquam conclusionem concludere. Insuper neq; ex accidentibus inseparabilibus, quæ non vni, & soli contingunt demonstratiuus syllogismum fit. Vtputa Cygnus candidus: quod candidum est, visus est disgregatiuũ: Cygnus igitur visus est disgregatiuus. qm̃ licet propositiones

Qđ demõstratio ex necessarijs sit dupliciter probari potest.

Finis duplex.

nes, & conclusio sint necessariæ, non tamen accidentia vni & soli competunt. Quo vero ad verba attinet, Arist. cum dicit, Aut igitur sic dicēdum, non accipit verbum igitur, illatiue, sed veluti aduersatiue, vt sit sensus, Sed aut sic dicendum, ꝙ demonstratio sit necessaria, nulla subaudi ratione cogente. aut sic dicendum nouo principio assumpto, videlicet quia conclusio, quæ demonstratur necessaria sit, & cum dici: quod demonstratio necessaria sit, per demonstrationem esse necessariam, in telligit eam esse ex necessarijs propositionibus necessariam conclusionem demonstrantibus.

ARGY. *Etenim sit vt & demonstrans ratiocinetur ex veris, at non sit, vt ex necessarijs quisquam nisi demonstrans ratiocinationem conficiat. Id enim ipsum iam demonstrationis proprium est.*

DILVCI. Ex veris necessarijs est demiatio. Comē. 66. *Nam ex veris quidem est, & non demonstrantem syllogizare, ex necessarijs autem non est, sed aut demonstrantem hoc enim iam proprium demonstrationis est.*

Cum conclusisset, ꝙ ex necessarijs sit demonstratio, & qm̄ aliqua vera sunt necessaria, ergo posset credere ex veris esse demōstrationem. Rn̄det quasi concedens, ꝙ ex veris sit demonstratio, non tamen ex solis veris, nisi sint necessaria: & huius tacitæ solutionis causam assignans, inquit. {Nam ex veris quidem est demonstrantem & non demonstrantem syllogizare, ex necessarijs autem, non nisi demonstrationem est: syllogizare: ergo solutio est, concedendo ꝙ ex veris sit demonstratio, non tamen absolute: qm̄ non ex veris contingentibus, sed ex his veris, q̄ sunt necessaria. Quo vero ad verba attinet Animaduerte, ꝙ Aristo. supponit tacitam quæstionem, quæ est, an ex solis veris sit demōstratio: & supponit tacitam solutionem, videlicet ex veris sit demonstratio, non tamen absolute. hæc supponens assignat causam tacitę solutionis, & īquit. {Nam ex veris quidem est, & non demonstrantem syllogizare, & sup. etiam demonstrantē, ex necessarijs aūt, quæ vera sunt, non est syllogizare, nisi demonstrantem, hæc est ratio tacitæ solutionis.

ARGY. *Signo etiam illo patet demonstrationem è necessarijs esse, nam inficiationes aduersus eos qui demonstrare putāt negatione necessitatis inferre nos consueuimus: aut putantes omnino fieri posse quo res aliter sese habeat, aut disputationis causa contendentes.*

DILVCI. Ex necessarijs est demonstratio siquidē nō necessaria assumet demonstrantem arguimus. Comē. 67. *Signum autem quòd demonstratio ex necessarijs sit, est, quoniam ei instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quòd non necesse vtique sit opinamur, aut omnino contingere aliter, aut gratia sermonis.*

Secundum Philo. hoc est tertium argumentum ꝙ demonstratio sit ex necessarijs, qm̄ si quis proposuerit nobis ꝙ hæc, vel illa sit demonstratiua propositio, redarguere ipsam putamus per hoc, quia prædicatum non ex necessitate subiecto inest. Et hoc inquit. {Signum aūt ꝙ demonstratio ex necessarijs sit, est quoniā & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare. ferimus dico instantiam. quia opinamur eam ꝙ nō necesse vtique sit. Aut omnino opinemur eam contingere aliter se habere, quod item est. Addit, aut gratia sermonis & (vt Philoponus exponit) vult dicere ꝙ non solum qui ad veritatem respiciunt, contradicunt propositionibus, in quibus non est ex necessitate iesse prædicatum subiecto, verūetiam, qui litigiosus contentionis gratia contradicūt. sæpe enim & necessaria existente propositione impedimentum præbere volētes, asserunt non ex necessitate inesse. Et sic per sermonem contentionem intelligit: quasi dicat ꝙ non solum gratia scientię sic instamus, sed gratia sermonis, hoc est contentionis.

ARGY. *Ex quibus etiam patet stultos eos esse profectò, qui principia bene sumere putant, si propositio probabilis sit atque vera, vti sophistæ, scire esse dicentes scientiam habere. Non enim ideo propositio principium est, quia probabilis, aut non probabilis est, sed quia primum est ipsius generis, circa quod sit demonstratio, & verum non omne proprium est.*

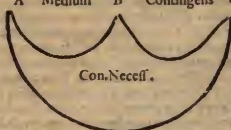
DILVCI. Demstratio non cōstat ex probabilibus extranei gn̄is scibilis, vel scientiæ. Comē. 68. *Planum autem ex his est, & quoniam stulti sunt, qui opinantur accipere bene principia, si probabilis sit propositio & vera, vt sophistæ, quoniam scire est scientiam habere, Non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere, circa quod demonstratur. Et verum non omne proprium est.*

Ex dictis refellit errorem Protagore, qui putabat principia esse demonstratiua, modo sint propositiones probabiles & veræ. Protagoras enim refellens scientiam, Syllogizando supponi principium demonstratiuum esse, si sit propositio probabilis & vera. Et tunc probauit ꝙ Geometra non scit hoc pacto (vt Philoponus exponit.) Scire est scientiam habere, habere scientiam est sciētiam nosce. qui vero noscit scientiam, noscit quid ipsa sit. Igitur qui scit noscit quid scit scientia geometra non noscit quid sit scientia, geometra igitur non scit. Hoc pacto refellit scientiam. Protogora. Hunc errorem ergo refellit Arist. & inquit. {Manifestum autem ex his est, & quoniam stulti sunt, qui opinantur accipere bene principia, si principium, sit probabilis propositio & vera, vt Sophistici autumant, s. Protagoras, qui destruit scientiā per hoc ꝙ scire sit scientiam habere. Et tu animaduerte ꝙ nō totum cauillum expressit, sed quæ de illo omisit, quasi manifesta reliquit. Quod vero errauit, probat, & inquit. {Non enim quod probabile est, vel non est probabile principium est demonstratiuum, sed adhuc requiritur ꝙ sit verum in genere eo scientiæ, circa quod demonstratur. Modo non omne verum est proprium, & contractum ad illud genus. in quo sit demonstratio. Aliquando enim verum est extraneum, & pluribus sciētijs commune. Et sic dupliciter errauit Protagoras. Primo quia principium debet esse necessarium, & non sufficit, vt sit probabile & verum: quoniam probabile & verum potest esse contingens. secūdo quia oportet esse proprium ei scientiæ, in qua sit demonstratio, & non commune vel extraneum. Tunc ad rem veniens, Philoponus dixit ꝙ Protagoras in suo Cauillo accepit tres propositiones veras. Prima est, ꝙ Geometra scit. secunda vero, ꝙ qui scit, habet scientiam: & hæc vtraque est vera, & necessaria. Tertia est, ꝙ qui habet aliquid, vtputa sciētiam, noscit quod habet. Et hęc non est necessaria, nec semper vera, est tamen probabilis. Amplius, dato ꝙ hæ omnes essent veræ, & necessariæ & non sunt ꝓpriæ generi Geometriæ. Et sic Cauillus est etiam per extranea. Philoponus approbat hanc Cauilli expositionem, verum affert aliam, quæ mihi etiam non placet.

ARGV. *Atq; demonstratiuam ratiocinationem ex necessarijs esse oportere, ex hisce patet. Nam si non est iste sciens, qui non habet eius rationem propter quid est cuius est demonstratio. atq; fieri potest, vt A quidem ipsi C, necessario competat, medium autem B, per quod illud est demonstratum non sit necessario his plane, qui talem ratiocinationem extruit, non scit propter quid est, quippe cum non sit illud ob ipsum medium. Nam ipsum quidem fieri potest vt non sit, conclusio autem est necessaria.*

DILVCI. Tex.c.47.1 Non contingit scire necessarijs, vel ex contingenti. *Quod autem ex necessarijs oporteat esse syllogismum, manifestum & ex his est. Si enim non est habẽs rationem ipsius propter quid, existente demonstratione, non sciet. Scit autem vtiq;. vt A in C ex necessitate insit: B autem medium per quod demonstratum est, non ex necessitate: non sciet propter quid. non enim est hoc per medium. Nam hoc quidem contingit non inesse, conclusio autem necessaria est.*

Comẽ. 69. Expõ. Philop. Secundum Philo. hoc est tertium argumentum, ꝙ demõstratio sit ex necessarijs. Et hoc proponit, & inquit. {Quod autem ex necessarijs oporteat esse syllogismum, manifestum ex his est, quæ nunc subscribunt, hoc est via & ratione sumpta ex parte necessitatis conclusionis. Probat autem deductione ad oppositum. Nam, si conclusio quidem necessaria est, propositiones vero contingentes, contingens autem est, quod potest non inesse, patet igitur, ꝙ conclusionem quidem sciet ex necessitate esse, rationem vero & eius & causam non sciet. Siquidem propositiones, per quas demonstrantur, oẽs, vel alteram contingat non esse. Modo, hoc est impossibile, qm̃ qui ignorat rationem, non sciet. Non igitur contingit demonstrationem ex propositionibus contingẽtibus esse, quare ex necessariis esse omnino necessitas est. Vnde inquit. {Si enim G non est, subaudi demonstratio ex necessarijs propositionibus habens ratioẽ ipsius propter quid, existente demonstratione, non sciet: subaudi quod quidem est impossibile. Addit autem existente demonstratione, quoniam (vt Philopo. inquit) aliquorum scientia esse potest, non existente demonstratione, vt dignitatum, quarum scientia esse potest, non existente demonstratione. Sed quòd demonstratio sit, & non sit sciẽtia, hoc est absurdum. Deducit autem quod dixit, exemplo, & inquit.

Syllogism' medij contingẽtis ad cõc. necessariam.

{Sit aũt vtiq;, vt A in C ex necessitate insit, B vero mediũ, per quod demonstratum est illud, quod cõcluditur, & per quod propositiones generantur: si non ex necessitate non sciet propter quid. Verbi gratia, si quis putaret hominẽ ex necessitate esse animal propter hanc causam, quia putat hominem ambulare, aut philosophari: & syllogizet hoc pacto, homo Philosophatur: quod Philosophatur, E aïal est: homo igitur animal. Qm̃ medium terminum contingentem accipit, contingens vero, potest & non inesse. si igitur hoc supponatur non inesse, sciet quidem ꝙ homo ex necessitate sit animal, rationem tñ propter quã est animal, non sciet medio termino ablato, & sic illemet idem & sciet, & non sciet: sciet quidem per suppositionem, non sciet aũt propterea ꝙ contingẽtes acceperit propositiones, & hoc subscribit, & inquit. {Non enim est hoc per medium, nã hoc quidem contingit nõ inesse. Est enim contingens, quod potest non inesse, Conclusio autem necessaria est. Vnde Them. Siquis in hoĩe propterea cõtineri aïal credat, quia deambulat: rem quidem necessariam cognoscet, hoc est in hoĩe contineri animal, sed rationem ꝙ animal in homine contineatur, ignorat. Sed dubi- F tabis. Primo, quia propositionibus positis in figura, necesse est aliud euenire per ea, quæ posita sunt, Primo Priorum, igitur positis A de B, & B de C, necesse est poni A de C: Igitur quouis modo sit medium, seruata figura semper conclusio erit necessario sequens. Dici potest, ꝙ ex contingentibus conclusio aliqua necessario sequitur qm̃, non aũt propter quid necessitate simpliciter. Vt dato ꝙ omne volans sit aïal, & ꝙ equus volet, sequitur necessario ex suppositione qm̃ oĩs equus est animal, Tenet propter quid, quia siue medium sit, siue non, semper omnis equus est animal. Secundo quærunt. Vtrum aliquo pacto contingens esse possit causa necessarij, & quare non propter quid. Auer. solu. innuit, asserẽs semper ipsum propter quid esse, quo posito ponitur id cuius est, & quod non contingit aliter se habere, & quoniam illius est causa. modo hæc contingenti rei non competunt. Bene tamen contingẽs esse potest rei necessariæ, causa per accidens, vt album causa, qua homo risibilis est, valde per accidens. Tertio dubitabis, nam vulnus est causa mortis equi, cõstat hanc esse rem perpetuã, cum equus perpetuo remanebit mortuus. Quidam dixerunt vulnus esse causam per accidens transmutationis, quæ per se est causa perpetuæ mortis. Sed hæc solutio stare non potest, qm̃ quæritur de transmutatione ipsa. qm̃ vel transmutatio ipsa erit contingens, & tunc vt prius, res contingens causa erit rei necessariæ. Sin aũt est necessaria, tunc vulnus res contingens causa erit transmutationis: quæ est res necessaria: & sic idem quod prius. Propter hæc alij fingunt, ꝙ transmutatio sit causa necessaria, licet sit res contingens. Est enim H necessaria causa, quia ea posita ponitur mors. Et nec istud videtur bene dictum: quoniam si ideo trãsmutatio dicitur necessaria causa hypothetice, quia ea posita, ponitur mors: etiam vulnus diceretur causa necessaria hypothetice, quoniam eo posito, ponetur & mors: quod ipsi negant. Præterea nec videtur transmutatio alia à morte. Qm̃ vel mors est ipsa priuatio, vel aliquis habitus. si priuatio, nullam habet causam. sin autẽ habitus, tunc nõ differt à transmutatioẽ. Dici potest vno modo ꝙ mors sit priuatio, & sic non habet causam nisi per absentiã, vt dicitur Primo Physicorũ: & hoc pacto Egidius respondere videtur, Aut dici potest. vt Auerroes dixit: cõtingens esse causam rei necessariæ per accidens, non autem propter quid, & per se.

Solutio.

2. dubõ.

3. dubõ.

Præ-

ARGY. *Praeterea si quis nunc nescit, rationem habens, & saluus est re salua, neque oblitus his, neque prius sciebat.*

DILVCI. *Amplius si aliquis nescit nunc, habens rationem, & saluus, salua re, nec oblitus, neque prius sciuit. Corrumpatur autem vtique medium si non sit necessarium, quare habebit quidem rationem, saluus salua re, nescit autem. Ergo nec prius sciuit.*

Côme. 70. Secundum Philo. hoc est quartum argumentum quod demonstratio sit ex necessarijs. Et Philoponus magis ad sensum quam ad verba componit rationem hoc modo, si demonstratio sit ex contingentibus qm̃ demonstratio non potest aliter se habere, contingens vero possibile est non esse: si supponamus quod est contingens, non esse, accidit prius scientem neque corruptum, neque oblitum, neque re ablata, non esse scientem: quod est ridiculũ. Vnde dicit. § Amplius, si aliquid nescit nunc s. postquam facta est medij ablatio, sequitur subaudi, quod habens rationem, hoc est conclusionem & saluus salua re, s. conclusione, nec prius quam medium deleretur, scierit. V: s ergo rationis est, si medio deleto, aliquis nescit, sequitur, eo & re salua, & non oblito, nec prius sciuisse: dicebatur prius scire, ergo idem met diceretur sciens, & non sciens. Quo vero ad verba attinet. Tria sunt (vt Philo. inquit) cognoscens, cognitio, & quod cognoscitur. Modo cognitio deletur, aut ipso cognoscente deleto, aut ipso cognito deleto, propterea absurdum est rationẽ atque cognitionem deleri nec conoscente ipso nec re cognita deleta. Quid vero id quod Aristo. intulit. sequatur. Philoponus ostendit exemplo, Vt puta. Siquis syllogizaret hoc modo, homo geometrizat: quod geometrizat animal est: homo igitur animal est. Si ita syllogizans putaret demonstrationem habere, quod homo sit animal per hoc medium, quod est geometrizare, qm̃ geometrizare ex contingentibus esse supposuimus: contingens autem potest & non esse, destruatur geometrizare: contingens enim est quo non existente necessario, posito autem, nullum sequitur impossibile. Si igitur geometrizare destruatur, accidet salua re, scilicet. hominem esse animal, & cognoscente, & non oblito quod homo animal sit, non vlterius demonstratiue scire, quod homo animal sit. Propterea cõcludit. Corrumpatur autem medium. Si secundum te non sit necessarium: quare habebit quidem rationem, hoc est conclusionem quod homo sit animal, Saluus, re, quam scit, salua, nescit autem, qm̃ causa & medium ablatum est. Propterea sequitur, quod nec prius sciuit. Hæc (vt mihi videtur) est Phi. expositio. Fortasse. tñ Arist. refellit vnam tacitam solutionem. Dicebat enim quidam quod per medium contingens conclusio necessaria sciri possit, vt per geometrizare, quod homo sit animal. Et ad rationem Ari. quam prius attulit, dicebant, quod tam diu scimus, quamdiu medium illud sit positum in esse, cum vero deleretur, non scimus. Contra ergo hanc tacitam solutionem obijcit Aristo. hoc modo, Si nescimus ipso deleto, nec prius ipso stante sciebamus. Vnde inquit. Siquis non habens rationem & ipso medio, subaudi deleto, ne: scierit, sitq; saluus salua re, nec oblitus, nec prius, hoc est antequam medium deleretur, sciebat. Et hoc particularius resumens, inquit. {Corrumpatur autem vtique medium si non sit necessarium. si enim est necessarium, corrumpi non potest. Quare habebit quidem rationem, s conclusionem, saluus, salua re, nesciet autem ergo nec prius sciuit. Hæc est secunda expositio. Tu vero melius considerabis. Nam verba hæc obscurissima sunt.

ARGY. *Quod si medium non est corruptum, fieri vero potest vt corrumpatur id, quod accidit, erit possibile atque contingens. sed vt his sciat, qui sic se habet, fieri minime potest.*

DILVCI. *Si vero non corruptum est, contingit autem corrumpi, quod accidit vtique erit possibile, & contingens. Sed est impossibile sic se habentem scire.*

Hic secundum Philo. refellit tacitam responsionem ad argumentum proximum. Dicere enim posset qui demonstrationem ex contingentibus esse, Supponendo tñ saluari contingens & non destrui: modo nihil prohibet ex eis. quæ sunt fieri demonstrationem. Ad hoc obuians dicit, quod & si nunc nondum destruatur, attamen contingit destrui eo quod talis sit contingentis natura. Et ita si non nũc primo id acciderit absurdum, quod quidem diximus, videlicet scientem saluatum, & re saluata, & obliuione non superueniente non vlterius esse sciẽtem: propterea quod saluetur contingens, attamẽ possibile est hoc accidere post hæc: & si supponamus nunc contingens non destrui. Si igitur destructo contingenti accidat absurdum. id inquam non scire saluata, & re, & cognoscente, & cognitione: neque igitur antequam corrumperetur contingens, sciebat. Impossibile enim est ex scire transmutari non vno trium corrupto deperditoque, aut cognoscente aut eo quod cognoscitur, aut cognitione. vnde inquit. {Si vero mediũ per qd' sciebamus contingens existens non corruptum est, contingit autem corrumpi, vt est contingentis natura. Quod accidit vtique videlicet absurdum in dictis suppositionibus quod quidem est scire aliquod mox trãsmutari in non scire neque corrupto cognoscente, neque eo quod cognoscitur, neque cognitione, erit possibile & contingens. sed est impossibile sic se habẽtem scire. ergo est impossibile id, per quod sciebamus esse contingens. Animaduerte, quod terminum medium corrumpi potest intelligi secundum formam tantum, hoc est secundum significationem, & secundnm formam & materiam, hoc est secũdum significationem formalem & materialem (vt Sorticolæ dicunt) Verbi causa demonstretur animal de homine per illum terminum medium quod est deambulans, dico quod ille terminus a, s. deambulans, corrumpitur secundum formam & materiam, si penitus auferatur, & eius loco ponatur ille terminus Philosophus. Nam terminus omnino esset corruptus, & quo ad materiam ipsam, hoc est terminum ipsum, & quo ad formam hoc est significationem. Si autem desinatur ipsum deambulans quo ad præsentaneam significationẽ ita vt quod ponebatur deambulare, non deambulet, tunc terminus erit destructus quo ad formam, non quo ad materiam. Propterea Arist. obiicit, si vero non corrumpitur, sed cõtingat corrumpi ita vt desinat esse quo ad presentaneam significationem, absurdum quod accidit ex dictis suppositionibus, erit possibile & contingens. Modo hoc est, impos-

Mediũ corrumpi põt intelligi dupliciter.

impossibile, quoniam est impossibile sic se habentem scire. Sed dubitant, quoniam fieri potest: vt vna conclusio pluribus medijs demonstretur, & ita vno illorum penitus corrupto, potest sciri adhuc. Egidius fugiens asserit demõstrationem potissimam, de qua loquitur Arist. sumere pro medio oia genera causarum. Contra cuius solutionem Neoterici obijciunt, quia vt dicitur Secũdo huius, per vnumquodque genus causæ seorsum contingit demonstrari, & quidem propter quid, quæ demonstratio secundum Themi. est propter quid. Propterea fingunt tot demonstratiuas scientias fieri, quot media esse possunt, & quod quoties medium deletur toties scientia quæ ex illo medio emergebat deleretur. Ego vero dicerem cõclusionem posse demonstrari medio de specie in speciem euariato, seruata tñ vnitate generis, non autem de genere in genus euariato. Veluti variaretur de esse præsentaneo ad esse in potentia, de contingenti ad necessarium, aut de necessario ad contingens: & quoniam plura illa media oia sunt eiusdem generis: quoniam necessaria, & de inesse, & propter quid, ideo potest omnibus illis conclusio demonstrari. Quia vero medium quod erat de inesse, variatur genere à seipso cum accipitur de possibili, ideo conclusio illa eadem ipso delecto secundum inesse nõ potest remanere. Tu vero si melius habes melius dicas. Philopo. vero breuibus aliter probat demonstrationem esse ex necessarijs. Nam si scire solummodo est, quoniam rem cognoscimus, & causam ipsius, & quod non contingat aliter se habere: causæ vero conclusionis propositiões sunt Impossibile igitur est ipsas aliter se habere: quod autem impossibile est aliter se habere, necesse est ita se habere: necessarias igitur oportet esse syllogismi propositiones. Verum hæc probatio non ad verba est, vt intelligenti patet.

Probõ Phi.

ARG Y. *Cum igitur conclusio necessaria est nihil probibet medium necessarium esse, per quod fuit probata Fieri nanque potest vt necessarium ex non necessarijs etiam concludatur, & perinde atque fit vt verum concludatur ex falsis. At cum medium est necessarium, conclusio quoque necessaria est, quemadmodum & ex veris infertur semper conclusio vera.*

DILVCI. *Cum igitur conclusio quidem ex necessitate est, nibil probibet medium non esse necessarium per quod demonstrata. Est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare, sicut & verum ex non veris. Cum autem medium ex necessitate est, & conclusio est ex necessitate, sicut ex veris verum ex necessitate est semper.*

Ex non necessarij sequitur necessariũ ex necessarijs aũt nõ nisi necessariũ.

Cum ostendisset nihil posse demonstrari nisi ex necessarijs. nunc vult ostendere quod non ita sit asserendum de syllogismo. nam potest ex non necessarijs necessarium syllogizari, ex necessarijs autem non contingens, sed non nisi necessarium syllogizar potest. Ostendit autem hęc de syllogismo. quoniam quis posse credere (vt Phi. inquit) Aristo. superflue ostendisse, quæ dixit de ipsa demonstratione. Nõ enim alicui dubium videri potest si conclusio demonstrationis sit necessaria, quin propositiones, quæ hanc concludunt, necessariæ sint Idcirco vult nũc ostendere quod non superflue illa explanata sunt. Nam quod demonstratiua conclusio necessaria sit, omnibus patet, quod vero necessaria non nisi ex necessarijs demonstretur, non facile patet. Possibile enim est ex non necessarijs necessarium concludere: & quia ita est de syllogismo ideo posset credi quod de demõstratione ita sit: hac de causa declarat de syllogismo non esse ita, sicut de demonstratione, & assignat duas conclusiones, quarum primam ponit dicens. Cum igitur conclusio ex necessitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod demonstrata est & accepit verbum demonstrata pro verbo syllogizata. Quod patet per hæc quæ subscribit. § Est enim necessariũ & ex non necessarijs syllogizare: Sicut et verum ex non veris est syllogizare: ecce quõ demõstrare pro syllogizare accepit. Hæc est prima conclusio. Quod autem ita sit, Philo. etiam exemplo ostendit, nam si hodie pluuia est, pluuia existente, cœlum mouetur, hodie igitur cœlum mouetur, sic syllogizando, concluditur necessaria conclusio: non tñ ex necessarijs propositionibus. quod etiam ex nõ veris, verum concludatur, patet hoc exemplo, quia sequitur, Homo lapis, lapis substantia: homo igitur substantia, Hęc de prima conclusione. Deinde ponit secundã, & inquit § Cum aũt mediũ ex necessitate est, ita vt propositiones sint necessariæ: & conclusio est ex necessitate. quod probat argumento accepto ab ipso vero, & inquit § Sicut verum ex veris ex necessitate est semper. Quare sicut ex veris non nisi verum, ita ex necessarijs non nisi necessarium. Ex his Philo. infert: quod quoniam verum ex nõ veris & necessarium ex non necessarijs concludatur: non propter propositionum naturam conclusionem concludi asserimus, sed propter talem extremorum inter se habitudinẽ. nõ enim quia nunc pluit: cœlum mouetur. nec quia homo est lapis est substantia: sed hæc accidunt propter figuram. At vbi propositiones necessariæ sunt, conclusio erit necessaria, & propter propositiones: & propter figuram. Si enim homo ex necessitate animal est, & animal ex necessitate substantia: necesse profecto est, & hominem substantiam esse. Hinc fit: vt ex necessarijs non nisi necessarium sequatur. Quoniam & propter figuram, & propter propositiones necessariũ sequitur. Infert secundo, quod contingens contrario modo se habet cum necessario. Nam propositionibus cõtingentibus existentibus, potest cõclusio contingens, & non contingens: sequitur propositionibus existentibus necessarijs, cõclusio solum necessaria erit. Mouet Philo. hic dubitationem, quoniam ex definitione syllogismi sequitur quod omnis cõclusio necessaria sit. Est enim syllogismus oratio, ĩ qua quibusdam positis, alterum quod à positis necessario accidit, & sic velle videtur quod oĩs conclusio sit necessaria. Ex his vero, quæ hic dicit, velle videtur, quod conclusiones aliquæ sint contingentes. Respondet Philo. esse differentiam inter ex necessitate aliquid accidere, & conclusionem esse necessariam. Dicitur enim conclusio necessaria, quæ secundum sui naturam semper eodem modo se habet. Conclusio vero necessario accidit, quo aliquo vel aliquibus suppositis, ex necessitate sequitur. Et sic ad formam dicendum oẽm conclusionem esse necessariã necessitate suppositionis, hoc est quibusdam positis, non autem simpliciter, hoc est.

Corol. 1. Philopon.

Secundum

Dubitatio. Philopo.

1. priorũ. 1. Respon. Differentia inter ex necessitate aliquid accidere & conclusionẽ necessariam.

1 priorum. 17. & 29. Solutio aliquorum. Cap. 15.

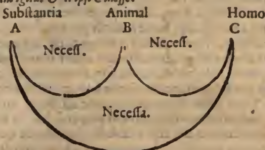
est secundum sui naturam. Dubitant Iuniores, quoniam conclusio debet esse semper similis alicui propositionum, vt in prioribus, modo vbi conclusio sit necessaria, & propositiones non necessariæ, nulli illarum erit similis. Quidam dixerunt verbum Philosophi verum est in prima figura tantum, & in illa solum quo ad qualitatem, & quantitatem. Sed ambigua videtur hæc solutio. Nam quantitas semper sequitur minorem extremitatem, qualitas vero maiorem. Præterea Arist. & Auc. vtuntur illa Primo Priorum, in mistione necessarij & inesse: volentes quod ex maiore necessaria, minore vero de inesse, conclusio sit necessaria: quoniam debet alteri propositionum assimilari: igitur est vera in omnibus. Quare dicendum regulam esse veram in omnibus figuris, & in omnibus syllogismis: modo Syllogismi conclusio nô necessario sequatur propter figuram tantum, sed etiam propter propositiones, sicut non est in proposito. Nam ex non necessaris sequitur necessarium propter figuram tantum, & nô propter propositiones, & ex falsis verum iterum necessario sequitur, non propter propositiones, sed propter figuram tantum, ideo conclusio non debet esse similis alicui propositionum in talibus.

Propria solutio. Ex falsis quo verum sequitur.

ARGY. *Nam tam A ipsi B, quam B ipsi C necessario, competit. Igitur & A necesse est ipsi competere C.*

DILVCI. *Sit enim A de B ex necessitate. Et hoc de C, necessarium igitur & A ipsi C inesse.*

Ex necessarijs non nisi necessarium

Comē. 73. Cum accepisset secundam conclusionem, videlicet, quod ex necessarijs non nisi necessarium syllogizetur, nunc eam probat per dictum de oi, cum enim dici de omni sit, quoniam nihil est sumere subiecto de quo non prædicetur prædicatum, sequitur, quod si A de B oi ex necessitate prædicetur, & iterum B de C. ex necessitate, necessarium erit & A ipsi C ex necessitate inesse. Alij probarunt per illam dignitatem, quoniam ad antecedens esse sequitur, consequens esse, idem consequens sequitur ad idem antecedēs eadem conditione addita vtrique nec diminuente, nec distrahente. Vt si ad A B, & B C, necessario sequitur A C. Ipso necessario addito vtrique idem sequitur. Hæc de secunda conclusione.

ARGY. *Verum fieri nequit, vt cum conclusio non est necessaria, medium necessarij subeat rationem. Insit enim A nō necessario ipsi C: si igitur A ipsi B, B ipsi C competere necessario dixerit. & A profecto ipsi C competere necessario concedas oportet. at ipsi competere non eo pacto supponebatur.*

DILVCI. Conclusio non necessaria, nō sequitur ex præmissis necessarijs. *Sed cum non est necessitate sit conclusio, neque mediū necessarium esse possibile est. Sit enim A in C non ex necessitate inesse, in B autem A, & hoc in C ex necessitate, & A ergo in C ex necessitate erit. sed non esse supponebatur.*

Comē. 74. Cum demonstrasset quod, si propositiones sint necessariæ conclusio debeat esse necessaria, nunc quasi conuertit sermonem, & demonstrat, quod, si conclusio non sit necessaria, neque medium necessarium esse possit. & hoc proponit & inquit. ❡Sed cum non ex necessitate si conclusio, neque mediū necessarium esse possibile est. Nō enim esse potest contingens conclusio, & propositiones necessariæ & hoc iterum probat per principium regulatiuum quod est dici de oi, & inquit. Sit A in C non ex necessitate inesse, hoc est sit hæc conclusio, cōtingit omne C esse A, in B autem insit A, & hæc scilicet B iterum in C insit ex necessitate: ergo subaudi per dici de omni, in C erit ex necessitate A: si enim A necessario ipsi B inest, & ipsum B necessario ipsi C, etiam A inerit necessario ipsi C. Est enim de omni dici, quoniam nihil est sub subiecto sumere, de quo nō prędicetur prędicatum eadem conditione addita vtrique nec diminuente, nec destrahente. sed non esse necessarium A in C supponebatur: ergo deductione ad oppositum patet non esse conclusionem non necessariam, & propositione necessarias.

ARGY. *Cum igitur id, quod demonstratiue quispiam scit, necessarium oporteat esse constat per medium quoque necessarium demonstrationem eius illum habere oportere, vel nescit illud profecto, aut propter quid est necessario, aut esse, sed aut arbitrabitur se scire nesciens, si putauerit vt necessarium id, quod non est necessarium, aut nec arbitrabitur aquo discrimine sane, siue esse per media, siue propter quid est, & per medijs vacantia sciuerit.*

DILVCI. Tex. c. 18. Nesciretur cōclusio necessaria, si mediū non sit necessarium. *Quoniam igitur si scit demonstratiue, oportet ex necessitate inesse, patet, quod & per medium necessarium oportet habere demonstrationem. aut non sciet, neque propter quid, neque quia necesse sit illud esse. Sed aut opinabitur non sciens, si assumat, vt necessarium non necessarium aut neque opinabitur eodem modo, siue ipsum quia sciuerit per media: siue ipsum propter quid, & per immediata.*

Comē. 75. Philopo. Hic (vt Philo. placet) Aristo. epiloga: Sed in epilogando addit quasdam disiunctiones non inutiles. Epilogando autem inquit. ❡Quoniam igitur si scit demonstratiue❡ subaudi aliquam conclusionem, ❡oportet ex necessitate inest, s. prædicatum eius in illius subiecto: patet, quod & per medium necessariū, & propositiones necessarias oportet habere demōstrationē. quoniam (vt dicimus) necessarium non demonstratur, nisi ex necessarijs. Hæc de epilogo. Postea subscribit vnam disiunctiuam & dicit ❡Aut subaudi, si propositiones contingentes fuerint, & syllogizator scierit esse contingentes, non sciet, nō sciet dico neque propter quid, neque quia necesse sit illud esse: neque subaudi opinabitur se scire. Deinde addit & aliam disiunctiuam. & inquit: ❡Sed aut subaudi si assumat medium vt necessarium, quod re uera non est necessarium, & propositiones vt necessarias esse putat, quę reuera sunt contingentes, opinabitur se scire syllogizator, quia vel propter quid, non sciens reuera. Et dixit neque propter quid neque quia, vt Philo. & Themistius adnotarunt: quia syllogismorum alij ipsum quia syllogizant, alij ipsum propter quid. Et eorum, qui ipsum quia syllogizant, alij quidem sunt est immediatis propositionibus, alij vero ex mediatis. Simili ratione, & eorum, qui ipsum propter quid syllogizant, alij

Quare dixit neque propter quid neque quia. Themist. & Philopo.

alij ex immediatis propositionibus, alij vero ex mediatis probant. Exempla ponit Phi. Nam hic syllogismus per mediata, quia probat, Luna vmbram non facit. vmbram non faciens deficit. Luna igitur deficit. Hic vero per immediata: Luna existens in plenilunio vmbram non facit: Vmbram non faciens in plenilunio deficit: Luna igitur deficit. Syllogismus vero propter quid per mediata est: luna per diametrum est Soli: per diametrum vero existens deficit: luna igitur deficit. Hic per immediata. Luna per diametrum Soli existens superatur à terra: quod superatur à terra deficit, luna igitur deficit. Dixit ergo neque propter quid, neque quia: qui duplex syllogismus est, vt patet. Subscribit tertiam disiunctiuam, & intellige sic, Aut si propositiones sint contingentes, & ipse syllogizator sciet esse contingentes, neque opinabitur eodem modo neque subaudi sciet. Dico neque scierit, siue ipsum quia scierit per media, siue ipsum propter qui syllogizet & per immediata. Et accepit (vt mihi videtur) sciuerit, pro syllogizauerit, vt sit sensus, siue ipsum quia sciuerit, hoc est syllogizauerit per media, hoc est propositiones mediatas, siue subaudi immediatas, siue subaudi syllogizauerit ipsum propter quid & per immediata, siue per mediata, vtroque modo neque scit, neque opinatur se scire: & hoc quia per contingentes propositiones syllogizat, quas contingentes esse nouit. Concidit autem hæc tertia disiunctiua cum prima. Nam licet aliquo modo verbis differat, tñ in substantia concidit cum prima. Vnde diuisio est qui syllogizat necessarium per propositiones contingentes, aut nouit quod, propositiones sint contingentes, & sic neque scit, neque opinatur se scire: aut non nouit eas esse contingentes, sed putat esse necessarias & sic non scit, opinatur tñ se scire, hæc de epilogo, & de disiunctiuis additis, quæ additæ sunt ad vberiorem doctrinam, non autem ad necessitatem.

ARGY. *Accidentium autem non per se, eo modo quod determinata sunt ea quæ per se competunt, non est demonstratiua scientia. Non enim fit vt necessario conclusio demonstretur. Fit enim vt accidens ipsum non insit de tali nanque accidente loquor.*

DILVCI. *Accidentium vero non per se, quo modo determinata sunt ea, quæ sunt per se, non est scientia demonstratiua. Non enim ex necessitate demonstrare conclusionem. Accidens enim contingit non esse. De tali enim dico accident.*

Demõstratio nõ est accidentiũ inseparabiliũ, quæ nõ primo vel secundo modo p se insit.

Cum declarasset quod demonstratio & necessaria sit, & ex necessarijs propositionibus, & ex his, quæ sunt per se, qm̃ secundus modus eorum, quæ sunt per se (vt Phi. inquit), ad inseparabilia accidentia reducebatur, ne quis ex hoc putaret vniuersaliter inseparabile accidens demonstrationem habere, nunc determinat id ipsum, & ostendit quod non est simpliciter omnium accidentium inseparabilium demonstratio, licet semper subiecto insit, sed solũ quę per se subiectis insunt: & hoc proponit & inquit: {Accidentium autem non per se, quo modo determinata sunt ea quę sunt per se} hoc est accidentium aũt non per se, quæ contra distinguuntur accidẽtibus: per se dico, quõ determinata sunt ea, quæ sunt per se, qm̃ pluribus modis quam dictũ sit, per se accipitur. sed in proposito loquor de accidente, quod non est per se, modo quo accipimus

Cõmen. 76.
Cõtinuatio

E ipsum per se. Horum inquam accidẽtium non per se, non est scientia demonstratiua, nec de his est demonstratio. Sed solum illorum, quę subiectis insunt per se. Probat hoc: & inquit. Non enim est ex necessitate demonstrare conclusionem, hoc est, dico illorum non esse demonstrationem, qm̃ conclusio quæ ex illis conficeretur, non esset necessaria, nec ex propositionibus necessarijs demonstrabilis. & causam assignat, & dicit {Accidens enim, ex quo subaudi conclusio constare, contingit non esse in subiecto. subaudi, cui inseparabiliter inest. Nam (vt inquit) de tali subo dico, quod est inseparabiliter subiecto existens, & contingit illi non inesse. Et ita, conclusio, quæ ex illo constaret, nequaquam necessaria erit, nec ex necessarijs demonstrabilis. Sed dubitares, nam si accidens huiusmodi inseparabili-

Dubitatio

F ter subiecto inest, semper inest. quod semper inest, non potest non inesse: quod non potest non inesse, necessario inest, quare, si inseparabiliter inest, necessario inest. Et ita talis conclusio, cum sit necessaria, erit demonstrabilis Philo dicit, quod licet hęc accidentia re ab eorum subiectis substantijs separari non possint, intentione ac intellectu separari possunt: qm̃ & coruus, & æthiops potest albus intelligi, eorum substantia non læsa, sed permanente. Et hoc ideo, quia non determinate & vni naturę inest. Nam nigredo potest & coruis, & æquis indifferenter inesse. Et aliter respondet Philo & inquit Et si æthiopi & coruo inseparabiliter nigredo insit, attamen alijs inesse & abesse per naturam apta est: & quia horum natura contingens est, & nõ per se rebus existęns, demonstratio talium non est, qm̃ non est possibile demõstrare ex necessitate, & per

Solutio. Philopon.

Alia solũ. Philopon.

G se prædicatum accidens inesse subiecto substantię. Vnde Themi. innuit duplicia esse accidẽtia. Alia quidem separabilia, alia vero inseparabilia. Et inseparabilium alia asserit subiectis per se inesse quæcunque secundum eorum naturam subiectum determinatum sibi limitant, vt risibile hominem, & nihil aliud, & rudibile asinum, & nullum alium. Alia autem per accidens, quæ licet aliquibus insint inseparabiliter, non tñ secundum ipsorum accidentium naturam illis insunt, nec omnibus quibus insunt necessario insunt. Sed potius secundum naturam eorũ, quibus insunt, inesse necessario vidẽtur.

Quæ the. 1. huius. cap. 15. Accñtia sũt duplicia.

ARGY. *Quamquam fortasse quispiam dubitabit, cuius nam gratia de his hæc interrogare oportet si non necesse est conclusionem esse. Nihil enim refert, si quispiam quauis interrogans, dicat deinde conclusionem.*

H *Et tamen ambiget vtique quis fortasse. cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse. Nihil enim differt si quis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem.*

DILVCI. Cur cõtingentiũ sciẽtificæ interrogationes fiunt si ex his demõstrationes non sunt. Cõmẽ. 77.

Dictum est ex cõtingãtibus nõ posse fieri demõstrationem, quia ex non necessarijs non concluditur necessarium. Propterea quærit, qua de causa de contingentibus interrogatio dialectica fit. Frustra enim videtur fieri, non enim interrogatio fieri videtur, nisi vt ex illius altera parte præconcessa opponens syllogizet conclusionem necessariam. At cum ex contingentibus conclusio necessaria non deducatur, ergo frustra de contingentibus interrogatio fieri videtur. Vnde dicit {Licet ex contingentibus non demonstretur conclusio necessaria,

am-

ambiget tō & vtique quispiam fortasse: cuius causa hęc .f. contingentes propositiones oportet interrogare de his: hoc est de cōclusionibus necessarijs si non necesse est ex illis conclusionem esse. Frustra enim videtur interrogare: cuius causam assignat, & inquit. {Nihil enim differt, si quis contingentia interrogatus, postea dicit conclusionem: qm̄ siue interrogatus, siue non nunquam consensu dato, conclusio erit necessaria. ergo frustra interrogatio fit.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet. Animaduerte, quod interrogatio dialectica fit proprie de probabilibus. Probabile autem est aliqñ necessarium, aliqñ contingens, aliqñ verum, aliqñ falsum. Multa enim falsa veris, & multa contingentia necessarijs probabiliora sunt, vt dicitur in Topicis, ideo interrogatio fieri potest & de contingentibus, & de necessarijs, & de alijs, modo sint probabilia. Propterea vis rationis Aristotelis est, quod, si ex contingentibus non concluditur necessaria conclusio, frustra de B contingentibus fierent interrogationes dialecticę.

Expositio Philopon. Phi. vero aliter textum inducit. dicit enim, qm̄ dixit accidentium non esse demonstrationem, nec vt ex quibus, nec vt de, quibus: cum accidentia in contingentia sint, quærit, si nō contingit accidentium demonstrationem fieri, propterea quia ex his, quæ aliter se habere possunt non ex necessitate sequitur conclusio, cur producimus propositiones ab accidentibus, & syllogizamus, & asserimus ex talibus propositionibus necessario conclusiones sequi, cum sit ostensum ex non necessarijs non sequi necessarium. Et tūc Phi. interrogare pro producere intellexit q. d. cum ex accidentibus, quæ eadem contingentibus sunt, non sequatur necessaria conclusio, cur hæc, f. ptopositiones oportet interrogare, hoc est producere de his, hoc est ex his contin- C gentibus, vt necessarias conclusiones inferamus. Melius autem expositum est, vt diximus. nam subscribens inquit. {Nihil enim differt siquis contingentia interrogatus, postea dicat conclusionem: quoniam quauis parte consensu dato, nunquā necessaria dabitur conclusio: & hoc si ex non necessarium non deducatur. Nam quiuis consensus contingens est. ecce quo modo per interrogare non producere intellexit, sed interrogare, vt verbum iacet. hæc de dubitatione.

ARGV. *At enim interrogare oportet non vt per interrogata necessarium quicquam sequatur, sed quia dicere necesse est ei qui illa dicit, & vere dicere si competat vere.*

DILVCI. Fiūt interrogationes in cōtingētibus ad deducendam cōsequētiæ necsitatē non aūt cōsequētis. *Oportet autem interrogare, non vt necessarium sit pro* D *pter interrogata, sed quod dicere necessarium sit illa dicenti. & vere dicere, si vere sunt quę insunt.*

Respondet Arist ad dubitationem, & asserit interrogationem non fieri frustra in contingentibus propositionibus: qm̄ interrogatio non fit, vt ex cō sensu dato deducatur conclusio necessario necessitate consequētis, sed necessitate consequentiæ quę est necessitas suppositionis, Vnde inquit? {Oportet autem interrogare .f. in propositionibus contingentibus, & accipere respondentis consensum, non (vt necessarium sit) quod infertur ex consensu dato propter interrogata, hoc est. vt conclusio necessario deducatur necessitate consequentis quę est necessitas simpliciter, sed interrogare oportet eo quod dicere, hoc est deducere necessarium A sit, illa interrogata dicenti, hoc est, illis interrogatis concessis, & vere dicere, hoc est & vere deducere, si veræ sunt, q̄ insunt, hoc est, & vere deducere si vera sunt, quæ conceduntur. Sic igitur interrogatio non est frustra, qm̄ licet nō fiat, vt conclusio necessario sequatur necessitate simpliciter, quæ est necessitas consequentis, facta propter propositionum necessitatem, fit tn̄, vt conclusio sequatur necessario necessitate consequentiæ, quæ est necessitas suppositionis. Sed videtur, quod in demonstratiuis fiant interrogationes: nam (vt in Elenchis dicitur) disputatio quadruplex est, Doctrinalis, quæ demonstratiua est. Dialectica, Tentatiua, & Sophistica. Omnis autem disputatio per interrogationem perficitur: ergo in demonstratiuis erunt interrogationes Dicendum interrogationem fieri aliqñ ac accipiendum respondentis consensum, aliquando an intelligendum terminos, vt ex illis propositio intelligatur. Primo modo fit in dialecticis, non autem in demōstratiuis: nam propositiones demonstratiuæ sunt (vt Themist us inquit) suapte natura veræ, & necessariæ, ac per se concessę. Secundo modo fieri potest in omnibus, nam demonstrationum propositiones sunt principia: principia vero intelliguntur ex terminorum intellectu, & sic fieri potest ipsis interrogatio, vt termini intelligantur, quibus intellectis etiam principia intelliguntur.

Dubitatio 1. elen. c. 2

Solutio.

Interrogatio fit dupliciter.

Cum igitur ea, quę per se insunt, necessario circa vnūquodque competant genus, & vt tale est quodque: patet, demonstrationes ipsas scientiarum effectrices, de his esse, quæ per se sunt & ex talibus extrui atque constare.

Quoniam autem ex necessitate sunt circa vnquodūq; genus. quæcūque per se sunt, & quatenus vnumquodque: manifestum est quoniam de his, quæ sunt per se scientificæ demonstrationes sunt, & ex talibus sunt. Text. c. 19.

Videtur hoc in loco eadem dicere Philosophus, quæ superius dixit. nam dicit, quod non contingat demrationem ex propositionibus contingentibus esse. & vtitur eisdem rationibus. Cur vero hoc faciat, Grossatesta causam assignans, asserit hoc factum esse, vt ostendat primum medio, medium autem postremo secūdum ipsum inesse. Quæ causa non videtur bene assignata: nam apud Arist. per se, & secundum quod ipsum idem. Et sic non potest per id quod est per se, demonstrari id quod est secundum quod ipsum, nisi idem in suiipsius demonstratione sumeretur. Neoterici declarant repetionem non esse inutilem. ex eo quia primo probauit demonstrationem esse ex his, & de his quę sunt per se ex medio. quod est necessariū. hic probat ex medio quod est necessarium ad genus problematis contractū. & sic idem probat diuersis rationibus, quare non incassa est repetitio. Sed licet declarēt non inutilem esse repetitionem: non sufficienter repetitionis causam assignant. Phi. autem nō incassum hoc repetere Aristo. assignat: qm̄ Ari. vult huic non docere quod oporteat demonstrationis propositiones ex his proprijs sumere, quæ secundum vnumquodque genus sunt, circa quod est problema: & nō demonstrare aliquod Geometricum Theorema ex Arihmeticis propositionibus: ecce causam repetitionis. quam Phi. pulchre assignauit: Secundū ergo Phil. Arist. iterum declarat quod demon-

Comen. 79. Causa cur Arist repetat idem. Linconien. Cōfutatio.

Quid neoterici.

Refutatio.

Philopon.

mostrationes sint ex his, quæ sunt per se, & ex his quæ sunt necessaria non simpliciter, sed ex his, quæ sunt necessaria circa vnumquodque genus: quatenus genus illud tale est, & hoc inquit: § Quoniam autem quæcunque per se sunt, ex necessitate sunt circa vnumquodq: genus: & quatenus vnumquodque. s. genus tale est: & subaudi, & quæcunque necessaria sunt circa vnumquodque genus per se, & sunt: eadem enim sunt & quæ per se, & quæ necessaria, ad genus contracta. Ex his infert quod intendit, & inquit § Manifestum est, qm̃ de his, quæ sunt per se, & de talibus, quæ sunt per se scientificæ demonstrationes sunt. Est ergo Enthymema, quæ per se sunt, & quæ necessaria ad genus contracta, eadem omnino sunt ergo demonstratio est ex his, & de his, quæ sunt per se, & necessaria ad genus cõtracta: ex his dico, vt ex propositionibus, & de his vero, vt de conclusionibus. Siquis autem vult, potest s, llm̃ sic conficere. Ex necessarijs ad genus cõtractis demonstrationes sunt: quę per se sunt necessaria sunt ad genus contracta. Ex his ergo, quæ per se sunt, demonstrationes sunt. Quo vero ad verba attinet, Arist. hic per genus, non predicamentarium genus intelligit, sed genus scientię, veluti mathematicum vel physicum: & non quidem genus scientiæ absolute, sed vt tale, vtputa mathematicũ quod est geometricum vel arithmeticum. Non enim conclusio geometrica satis est, vt demonstretur ex propositionibus mathematicis, sed oportet vt demonstretur ex his propositionibus mathematicis, quæ contracta sunt ad geometricum genus. Propterea dixit, quæ p se sunt esse necessaria circa vnumquodq; genus, & quatenus tale, cuius & qualis est Theorema, quod ex illis demonstratur.

Enthymema tex.

Verborum expositio.

Accidentia nanque non sunt necessaria: quare non fit vt necessario sciatur conclusio propter quid est.

ARGV. *Accidentia enim non necessaria sunt: quare non necesse est conclusionem scire propter quid sit.*

DILVCI. Accñtia cũ necessaria nõ sint, a demõne aliena sunt. Comẽ. 80.

Conclusit quod demõstratio sit ex his, quæ sunt per se: & hoc, quia necessaria ad genus contracta, & quæ per se sunt, eadem sunt. At nunc idem probat ex eo, quod est oppositum ad per se, hoc pacto ex accidentibus non est necesse scire propter quid ergo demonstratio non est ex accidentibus. cum igitur non sit ex his, quæ per accidẽs sunt: ergo demonstratio est ex his, quæ per se sunt. Et tunc verbum enim potius confirmatiuum est, vt legatur. n. pro præterea hoc modo, Præterea Accidentia nõ necessaria sunt. Nam (vt Phi. inquit) quæ per accidens insunt, contingunt non inesse. Quare, vt inquit, non necesse est scire ex his conclusionem propter quid. Et ita ex his, quæ sunt per accidens, demonstratio non constat; quod si ex his quæ per accidens sunt, demonstratio non constat, constabit profecto ex his, quæ per se sunt: quod est intentum.

ARGV. *Neque si sit semper, non autem sit per se. Quod ita esse declarant hæ ratiocinationem, quæ per signa conficiuntur. Id enim, quod est per se, non per se quispiam sciet, neque propter quid est. Scire autẽ propter quis est, nihil aliud est quam per causam scire.*

DILVCI. *Neque si semper sint, non per se autem, Vt sunt per signa syllogismi, Hoc enim per se est, non per se sciet, neque propter quid: Nam propter quid scire est per causam scire.*

Ex accidentibus per se non fit potissima demõstratio. Cõmen. 81.

Ampliat quod dixit. Dixit enim ex his, quæ per accidens sunt, nos nihil posse scire: Ampliat ergo nunc hoc, & inquit § Neque sint semper accidentia ipsa, non per se autem, ex his fieri potest demõstratio. Huius autem exemplum ponit, & inquit § Vt sunt per signa syllogismi: qui quidẽ causas ex causatis syllogizanr, vtputa. Luna diuersimode illuminatur: quod diuersimode illuminatur est sphæricum: Luna igitur est sphærica. Diuersimode illuminari effectus est, causa vero eius est sphæricum esse. Vult igitur quod nec accidentia, quæ semper insunt subiectis, faciant per se scire. Cuius rationem affert, & inquit. § Hoc enim per se est, vtputa Luna est sphærica, non tñ qui hoc syllogizat ex diuersis illuminationibus Lunę. per se sciet. Neque propter quid, quod idem est. Cuius causam affert, & dicit. Nam propter quid scire, & per se scire est per causam scire, vt superius dictum est. Modo diuersimode illuminari est accidens, ac Lunæ sphæricæ effectus. Vnde fit (vt si scire per accidẽs) vt superius dictum est.

Supra com̃ men. 41.

Per se ergo tertio mediũ, et medio primo inesse oportet.

ARGV. *Per ipsum igitur oportet & medium tertio, & primum medio inesse.*

DILVCI. Primæ figuræ dispõ ppria demõstrationi. Comẽ. 82.

Ex his omnibus quæ dicta sunt, concludit Aris. quod oporteat medium tertio per se inesse, & primum etiam medio. Si enim primum tertio ex necessitate inest, inest autem per medium, oportet igitur medium tertio quidem per se inesse, primo vero subijci, vt ita per ipsum etiam primum demõstretur per se inesse tertio. Quo vero ad verba attinet. per primum, extremitatem maiorem, & per tertium, minorem intelligit: & proprie in prima figura. Quia in alijs figuris, aut non fit demonstratio, aut non propter quid. Per ipsum vero, per se intelligit, vt sit sensus ex his, quæ dicta sunt, sequi primum inesse medio per se: & medium per se tertio. Tu vero non eodem modo per se, semper intelligas. vt superius pulchre est dilucidatum. Ex his quę dicta sunt: patet primo quod nullum causatum facit scire causam per se. qm̃ omne causatum est accidens suæ causæ: modo per id quod est accidens, nihil per se scitur, Accidit, quod scire per se, & scire propter quid idem est. Dixit enim Aristo. superius, quod scire per accidens est scire sophistico modo: asserens per se scire & propter quid scire idem esse. Præterea Secundum Themist. & Philo. scire per se, & scire propter quid, & scire simpliciter idem est. Auer. tamen asserit scire simpliter esse quoties per medium scimus: quod est nobis, & naturæ notum, vt in Matematicis. Scire vero propter, quid est scire per causam, quæ est nota naturæ nobis vero inuenta ex effectu: qui per ipsam demõstratur. Sed quęres vtrum aliquod accidens possit esse necessarium. Themistius & Philoponus superius non semel dixerunt aliquod accidens posse esse & necessarium, sempiternum, non tñ simpliciter necessarium, aut simpliciter sempiternum, sed secundum quid. vt candidum, accidens est necessarium ad hoc, vtputa ad cygnum, niuem, & id genus, non autem simpliciter ad omnia. Preterea album, ad niuem est sempiternum, nõ tamen ad oĩa, cum

Verborum expositio.

Corol. 1.

2. Corol. Text. 65.

Dubitatio. Rñ. The & Philop.

Alia dubi. cum sit parieti contingens. Sed tunc dubitant an omne accidens proprium subiectum habeat? Hoc est vtrum aliquod accidens possit esse proprium vni subiecto, & commune alteri subiecto. Recentiores de Auerr. decreto affirmant omne accidēs esse proprium alicui, veluti album, parieti quidem commune est. Diaphano aūt terminato proprium est. Cui opinioni id consonum esse videtur, quod Aristo. in Physicis asserit, ꝙ omne per accidens ad per se reducatur. Praeterea, omne accidens quod per se causam in subiecto habet, est illi proprium, at nullum est accidens, quin habeat propriam causam in subiecto. Alij tenent oppositum, asserunt enim accidentia, alia esse per se, quae propria esse affirmant, alia per accidens, quae communia, & quidem pluribus rationibus: Prima quidem, qm̄ contingens respectu vnius nō potest esse necessarium respectu alterius, vt Secundo physicae auscultationis, inquit Auer. Secunda vero, qm̄ hoc concesso, semper ad alicuius accidentis corruptionem, aliqua substantia corrumperetur. cuius contrarium videtur asserere Aristo. eo libello, quem de Longitudine, & Breuitate vitae inscripsit. Praeterea, & tertia ratione idem probant. ꝙ nullum oppositum de suo opposito praedicabitur. Accidens autem per accidens est oppositum accidenti per se, Igitur non potest respectu alicuius esse per se. Quarta denique ratione, quoniam omne accidēs propriū est per se: omne per se est simpliciter necessarium (vt Themistio placet) & sic omne accidens per accidens esset simpliciter necessarium.

Solutio Recensiorum.

Opin. aliquorum.

1. ratio sua.

Comē. 48.

2. ratio,

3. ratio.

4. ratio.

Rerum ac causarum in contingentia & necessitate combinationes quatuor.

	Rerum	*Causarum*
1.	*Quaedam necessaria* / *Calor caelestis*	*Alia Contingens* / *Animalium et stirpium*
2.	*Alia necessaria* / *Densitas caeli*	*Alia necessaria lucis*
3.	*Res Contengens* / *Cursus*	*Causa contingens* / *Sanitatis cā cōtingens*
4.	*Res contingens* / *Hūorū distēperātia*	*Causa necessaria* / *Mortis est causa*

Nota haec. Animaduerte pro dilucidatione, ꝙ res & causa sic combinantur. nam aliqua est res necessaria & causa contingens, vt caelestis calor, res quidem necessaria est, animalium aūt & stirpium, causa per accidēs. Aliqua est res necessaria, & causa necessaria, vt caelestis dēsitudo, res quidem necessaria est, causa etiā necessaria lucis. Aliqua est contingēs, & causa contingens, vt cursus, qui res contingens est, & sanitatis causę contingens. Aliqua vero contingēs, & causa necessaria: vt distemperātia humorum res quidem contingens est, mortis vero causa necessaria. Praeterea Animaduerte ꝙ subiectum aliquando apud Philosophos pro materia, cui accidens inhaeret accipitur, & sic substantia accidentium subiectum dicitur. Aliqñ pro causa, & hoc pacto phantasma Auerr. 3. libro de Anima subiectum intellectionis vocat, nam phantasma causa est intellectio

Comē. 51.

A nis. Tunc dicendum has opiniones conciliando, ꝙ nō sit aliquod subiectum in rerum natura, quin habeat proprium subiectūm, accipiēdo subiectum pro causa, quae sit illius necessaria causa aliquo modo dictorū. Et sic fortasse primi intellexerunt. At si subiectum intelligatur per materia, cui accidens inhaeret, sic non oē accidens proprium subiectum habet, vt rationes concludunt. Et sic fortasse scd̄i intellexerūt. tu vero si melius habes melius dicas.

Conciliatio primae opinionis cum secunda.

ARGV. *Non igitur fieri potest vt ex alio genere quisquam in aliud transiens quinquam demonstret, veluti cōclusionem geometricam, arithmetica demonstratione.*

DILVCI. *Non igitur est ex alio genere transeuntem, demonstrare, vtputa geometricum, arithmetica.*

Tex. c. 20. Demōstratio non est ex his quae sunt extranei generis. Comē. 83. Inuentio Aristo. secū dū Iunior. Introducti. Philopon.

Iuniores asserunt nunc Aristo. velle demonstrare, ꝙ demonstratio non ex extraneis, sed ex pro B prijs constet Philoponus vero sic textum introducit: ꝙ cum Arist. demonstrasset ꝙ demonstratio & necessaria sit, & ex necessarijs, & ꝙ sola quae per se sunt necessaria sint, nunc corollarium concludit. Et corollarium secundum eum est hoc, ꝙ non contingit, demōrationes, quae alteri quippiam scientiae cōueniunt conuenire in alia hoc est (vt exponit) ꝙ non possibile est domōratione, qua demonstrauimus geometricum aliquod theorema, ea ipsa Arithemeticum demonstrare. Clarius autem corollarium est hoc, quod non sit possibile vt conclusio sit vnius generis & propositiones alterius: vtputa conclusio sit geometrica, & propositiones, ex quibus demonstratio constat, quae illam demōstrant, sint arithmeticae. Et hoc inquit Non igitur est ex alio genere transeuntem demonstrare, vtputa geometricum. Theorema arithmetica demonstratione. Vnde vero corollarium istud inferatur. Placet C Themistio quōd hoc inferatur ex proximo dicto, hoc modo: si necesse est medium infimo, & primū medio per se inesse, manifestum est demonstrationes de genere vno in aliud migrare aut conferri non posse. Verbi causa, vt geometricae propositiones arithmeticis conclusionibus congruant. Philoponus deducit & ex eo ꝙ demōstratio sit necessaria ex necessarijs. & ex eo ꝙ sola ea quae per se sunt sint necessaria ad genus cōtracta. Ex his enim concludit non posse, conclusionem esse in vno genere, & propositiones in alio. Quo vero ad verba attinet, verbum transeuntem in antiquis translationibus legitur descendentem, graece tamen Metanata legitur: hoc est transeuntem, Nam descendere est à superiore, quod Aristot. concedet: Ideo D melius transeuntem legendum est.

Vnde infertur coro. text. Themist.

Philopon.

Verborum expositio.

ARGV. *Tria nanque sunt quae in demonstrationibus insunt. Vnum id quod demonstratur inesse. hoc autem est id quod alicui per se generi competit. Aliud dignitates. Dignitates autem ea sunt, ex quibus fit demonstratio. Tertium est genus ipsum subiectum, cuius affectus accidentiaq; per se demonstratio patefacit.*

DILVCI. *Tria enim sunt in demonstrationibus. Vnum quidem, quae demonstratur conclusio. hoc autem est, quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autem sunt, ex quibus est demonstratio. Tertiū autem genus subiectum, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio.*

Quae assumuntur in omni demōstratiōe.

Cum dedisset corollarium, nunc vult illud altius, ac facilius dilucidare, & vt hoc faciat, prius diuisio-

Cōmen. 84.

uisionem (vt Philoponus inquit) eorum, quæ in E demonstrationibus assumuntur, quam quidem diuisionem ab initio fecit eo textu qui est. Dupliciter autem necessarium est precognoscere. Verũ Recentiores asserunt Aristo. facere hanc diuisionem, quod tria sint in demonstrationibus, conclusio videlicet, dignitates, & subiectum. Quæ diuisio satis videtur verbis Aristo. consonare. Non tamen re vera consonat, quoniam conclusio non est demonstrationis pars: sed aliud quidpiam eueniẽs de necessitate. Propterea Themistius & Philoponus aliter diuisionem, quam Aristo. præmittit, intelligunt, & asserunt tria esse, quæ in demonstrationibus assumuntur. & ea, ex quibus demonstratur conclusio, quę græce Axiomata dicuntur, latine Dignitates. Et conclusionis subiectis terminis. & eiusdem quæsitus & de subiecto prędicatus. Vnde Aristo. inquit. {Tria enim sunt, quæ in demonstrationibus assumuntur: Vnum quidem. quæ demonstratur conclusio, hoc est prædicatus in cõclusione terminus: quem demonstratio aut inesse subiecto, aut nõ in esse ostendit. Exponit aũt cui hic prædicatus terminus insit, & dicit, Hoc autem est, quod inest alicui generi per se, idem hic prædicatus terminus est, qui inest alicui subiecto alicuius conclusionis per se. Sumpsit.n. genus, pro subiecto conclusionis (vt Philoponus exponit) vt etiam multis in locis dicere consueuit Aristo. Appellauit autem Philoponus textu illo (Dupliciter autem necessariũ est præcognoscere) prædicatum conclusionis quæsitum: hic vero Aristo. quæ demonstrantur, conclusionem vocauit. Deinde exponit secundum & inquit. {Vnum autem dignitates, hoc est secundum eorum, quæ in demonstrationibus assumuntur, G sunt dignitates, quas exponit, & inquit {Dignitates autem sunt propositiones, ex quibus est demõstratio. Exponit vero & tertium. & inquit. Tertiũ autem genus subiectum, hoc est subiectus in conclusione terminus, quod Philoponus textu quo supra, appellauit datum, concessum, cuius (vt inquit) passiones. & per se accidentia ostendit demonstratio. dixit passiones, & per se accidentia, vt alterum alterius sit expositiuum. quasi d. cuius passiones, hoc est per se accidentia ostendit demonstratio. Sic igitur vult tria esse, quæ assumuntur in demonstrationibus. prædicatum, & subiectum conclusionis, & dignitates. vel sub alijs verbis concessum, & quæsitum, & principia, quæ in ipsa inuentione, maiores propositiones sunt, sub quibus minores ex inuentione accipiuntur. In ipsa vero doctrina vel H disciplina, quæ ab alio habetur, sunt principia, quæ possunt esse communia pluribus scientijs, & propria vni demonstrationi, vt dicemus. Tacuit autem medium, quia pars est axiomatum. Medium enim multiplicatũ propositiones generat, ex quibus demonstratio est.

Sup. tex. 2. Quæ Recẽtiores de diuisione. Qualis diuisio.

Themist. & Philopo.

Sex. tex. 2. Cõmẽ. 5.

ARGV. *Fieri igitur potest, vt ea quidem sint eadem, è quibus fit demonstratio. at quarum genus diuersum est, vt Arithmetica Geometriæ quæ, in hisce fieri nequit, vt ad ea, quę magnitudinibus accidunt, accommodetur arithmetica demonstratio. nisi sint ipsæ magnitudines numeri. Hoc autem. vt in quibusdam fieri potest, posterius explicabitur. Arithmetica vero demonstratio semper in se genus id habet, circa quod ipsa versatur, cæteræq; similiter.*

Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse, Quorum autem genus alterum est, sicut Arithmetica & geometriæ, non est arithmeticam demonstrationem accidentibus conuenire, quæ in magnitudinibus sint, nisi magnitudines numeri sint. Hoc autem quo modo contingat in quibusdam, posterius dicetur. Arithmetica vero demonstratio semper habet genus, circa quod demonstratio fit, & aliæ similiter.

DIVERT. Demõstrationes ex ꝑpriis: fiunt siĉ ex cõibus autem ꝑ accñs.

Verbum igitur (vt Philop. sentit) Aduersatiue legendũ est hoc modo, vt velit Arist. ponere differẽtiam inter ea tria, quæ id demonstrationibus assumuntur quatenus Axiomata cõia esse possunt diuersis scientijs, subiectum & prædicatum non, sed cuiq; scientiæ propria. Vnde inquit Sed ex quibus demonstratio fit, contingit eadẽ esse hoc est, axiomata, quæ maioris propositiones sunt in syllogismis. Nam hoc Axioma, quæ eidem sunt ęqualia, & F īter se sunt æqualiã geometrię. & arithmeticæ cõe est. Exponit deinde ꝙ subiecta & prædicata non possunt esse eadem, & dicit. Quorum aũt genus, s. subiectũ est alterum, hoc est, quarum aũt scientiarum subiectum est diuersum, in his subaudi nõ contingit eisdem propositionibus, minoribus inquã vti (vt Philoponus exponit) Sicut Arithmeticæ, & geometriæ: quatenus arithmeticæ numeri, geometriæ magnitudines subiecta sunt. Et propter hanc inquit differentiam subiectorum non est arithmeticam demonstrationem accidentibus conuenire, quæ in magnitudinibus sunt. nisi magnitudines numeri sint {vt Pithagorici dixerũt} quod falsum est. Causam affert Philoponus, qm̃ diuersis existentibus subiectis generibus, neq; prædicatum accidẽs idẽ est nõ.n. possibile est idẽ ꝑdicatum accidẽs de vnoquoq; diuersorũ generum vniuersaliter & ꝑ se prędicari, vt prius dixit. Sed qm̃ in scientijs subalternis hoc fieri potest, ideo dicit, Hoc aũt quõ contingat in quibusdam, posterius dicetur. Qm̃ in subalternis scientijs põt demonstratio altioris scientiæ conuenire accidentibus inferioris scientiæ. Deinde (vt sentit Philoponus) causam assignat eius, quod dixerat. Dixerat.n. ꝙ non contingat eas, quæ in alia scientia assumptæ sunt minores propositiones, in alia conuenire: nunc hoc comprobat {vt Philoponus inquit} & legendum est aũt aduersatiue. sed causaliter: hoc pacto, nam scientia arithmetica semper habet genus proprium, circa quod demonstratio fit: & aliæ scientiæ similiter habent genus proprium, circa quod versantur omnes demõstrationes. Ergo propositiones minores non possunt esse cões vtrisq; sciẽtijs, nisi illæ subalternæ essent. abiũctis.n. & penitus diuersis nequaquam cõmunes esse possunt. Et accepit semper pro vniuersaliter. Vniuersaliter.n. in omni arithmetica demõstratiõe idem genus assumitur. Ex his ratio potest hoc pacto cõponi, Subiecta & prædicata propria sunt: demonstratio constat ex subiecto & prædicato: igitur demonstratio est ex proprijs. Potest tñ secundum quid ex communibus constare: & sic patet corollarium, videlicet ꝙ non contingat transire de genere in genus. Animaduertendum secundũ Philopon. ꝙ diuersæ scientiæ genere, & oĩno abiunctæ, vt sunt geometria, & arithmetica, vti possunt eisdẽ ꝑpositionibus, s. maioribus, vt est illa, quæ eidẽ sunt æqualia, inter se sunt æqualia, eisdem vero

Comen. 8 r. Expositio Philopo.

Syllis text.

Notabile.

vero propositionibus minoribus nequaquam. Cuius causa est, quoniam subiecta sunt diuersa, & accidentia prædicata diuersa. Et sic minoris nõ possunt eædem esse vtrisq;, nisi scientiæ subalternę essent, vt posterius dicemus. Et tunc legendus est textus hoc modo. Ex quibus autem demõstratio fit, s. maiores propositiones, contingit eadem esse & communia diuersis generibus sciẽtiæ. Et licet maiores possunt esse eædem, quorum tamen, hoc est quarũ tamen scientiarum subiectum genus est alterum; minores non possunt esse eædem & communes, sicut dicemus, nisi essent subalternæ, quarum diuersarum scientiarum maiores eædem esse possunt, minores vero minime.

ARGV. *Quare si trãsire migrareq; debeat demõratio, aut idẽ genus simpliciter, aut aliqua ex parte, necesse est esse.*

DILVCI. Descẽdere Migrare. Cõmen. 86 In subalternis scientijs cõibus vti possumus.

Quare aut simpliciter necesse est idem genus, aut aliquo modo, si debeat demonstratio descendere.

Cum compleuit rationẽ, per quam corollarium probauit, nunc ostendit, quomodo licet descendere de genere in genus. & deducit, quod hic dicit; ex dictis. Et propterea vtitur verbo, quare, & inquit. {Quare (si debeat demonstratio descendere) ita vt eisdem demonstrationibus in diuersis scientijs vtamur, necesse est idem esse genus earum scientiarũ aut simpliciter, vt puta in eadem scientia, vt in geometria, vbi (vt Philoponus inquit) semper priora Theoremata fiunt principia, & propositiones posteriorum. Quod.n. in priore Theoremate demõstratum est, id ad demonstrationes posterioris assumptum est, & ita in omnibus. {Aut aliquo modo} hoc est, aut necesse est vt genus earũ idem sit aliquo modo, veluti est in subalternis scientijs, quæ sunt eiusdem generis nõ simpliciter sed aliquo modo, quatenus genus vnius sub genere alterius continetur: patet igitur quo modo licet descendere.

ARGV. *Aliter vero patet fieri non posse. Ex eodem enim genere, ipsa extrema & media necesse est esse. Nam si nõ sint per se, accidentia erunt profecto.*

DILVCI. De vna in aliam sciã penitus diuersam descẽdere, est impose. Comẽ. 87.

Aliter vero, quoniam, impossibile manifestum est. ex eodem enim genere, necesse est vltima, & media esse. si enim non sunt per se accidentia sunt.

Nunc ostẽdit, ꝙ impossibile sit secũdum alium modo demonstrationes migrare ab alijs in alias scientias, quasi rediens ad id, quod prius dixerat: dixit enim ꝙ nõ possunt propositiones esse vnius scientiæ, & cõclusiones alterius, vt geometriæ propositiones, Arithmeticæ vero cõclusiones, nisi (vt dictum est) scientiæ sint aliquo modo eiusdem generis, hoc est subalternæ. Probat autem hoc, vt Philoponus pulchre exponit terminis in demonstratione tribus assumptis, duobus quidem extremis, vno autem medio. At hos oẽs necesse est assumi ex eodem genere, vtputa, in arithmetica quidem ex numeris, In geometria vero ex magnitudinibus, & in alijs eodem modo. Assumptum etiã est, ꝙ per se oportet & extremos terminos adinuicem prædicari, & medium huic quidem subijci, de illo aũt prædicari: quare, si nõ ex eodem genere assumpta hæc fuerint, non erunt per se adinuicem, sed per accidens. non.n. extremitas maior de medio, nec medium de minore per se prædicabitur, sed extraneę, atq; per accñs. Vnde inquit. Aliter vero, qm̃ impossibile sit, Manifestum est, hoc est: impõe est secundum alium modum demonstrationes migrare ab alijs, in alias scientias, sed solum (vt dictum est) qñ sunt subalternæ Probat & inquit. Ex eodem.n. genere necesse est vltima, & media esse. nõ.n. possunt extrema esse de genere magnitudinum, media vero de genere numerorum, alioquin non per se maior extremitas de medio, nec medium de minori extremitate ꝑ se prædicaretur. Hoc destruit, & inquit. Si.n. non per se, subaudi inuicem ꝑdicarentur, essent subaudi inuicẽ accidentia. qm̃ de medio maior, & de minori mediũ per accidẽs prædicaretur, & sic demonstrationes nõ ex his q̃ per se sunt, fierent, sed ex his, q̃ sunt per accidens: contra ea, quæ diximus. Quare ĩpossibile, vt migratio fiat de vna scientia in alterã penitus ac simpliciter diuersam.

ARGV. *Quocirca fieri non potest, quo Geometria contrariorum vnam scientiam esse, vel duos cubos cubum esse demonstret: aut alia quauis scientia, id quod ad aliã pertinet, nisi in hisce, quæ sic inter sese habent, vt altera sub altera collocetur, quo pacto ad Arithmeticam Musica; ad Geometriam Perspectiua se habet.*

DILVCI. Sciæ nisi sb alternæ sint vna ex altera non demonstrat.

Propter hoc Geometriæ non est demonstrare, quòd contrariorum vna sit scientia. sed neque quòd duo cubi sit vnus cubus, neque alterius scientiæ quod alterius est, Sed aut quæcunque sic se habet adinuicem, vt quòd alterum sit sub altero, vt Perspectiua ad Geometriam, & Musica ad Arithmeticam.

Cõmẽ. 88.

In specie quasi exemplo exponit quod dixerat, & ĩquit {Propter hoc geometriæ nõ est demonstrare ꝙ contrariorum vna sit scientia. Demonstrare n. ꝙ contrariorum vna sit scientia, non est proprium Geometriæ, qm̃ non ex subiectis geometriæ assumpti sunt termini. Potius autem (vt Philoponus inquit.) Dialecticæ est illud demonstrare, quæ quidem Primam imitans, Philosophiam, oĩa demonstrare tentat, tanquam oĩa ipsi subiecta sint. Est.n. dialectica de cõmunibus, quibusdam oĩbus scientijs. Assignat secundum exemplum, & inquit, Sed neq; ꝙ duo cubi sit vnus cubus geometriæ videlicet est demonstrare, sed potius stereometriæ. Nã geometria quidem circa superficies speculationẽ habet, Stereometria vero circa solida ac corpora. Cubus.n. subiectum est stereometriæ. Quo vero ad verba attinet. cum dicit: ꝙ duo cubi sit vnus cubus: intelligit cubum duplare, & iterum remanere cubi figuram: vt Philoponus exponit. Videtur aũt per hoc (vt Philoponus exponit) Diuulgatam obscure loqui historiam. Delijs.n. peste laborantibus Oracula respondit Apollo: liberari à peste, si altare duplabunt cubicam habẽs figuram: Illi vero erexerunt, addentes priori altari, alterum cubũ æqualem: sed duorum cuborum compositio cubi figuram alterauit. Facta.n. est pro cubo trabs: Peste vero non cessante, responsum dedit deus. Ipsos nõ fecisse quod imperatũ fuit. Nam ipse quidem præcepit duplare cubum, hoc est altare emolliri cubicum prioris duplum: Illi vero cubũ supra cubum posuere. Venere igitur ad Platonem quærẽtes methodum, quo pacto vtiq; cubum duplaturi essent, ille vero ad eos inquit. Videtur enim vobis probro dare Deus, vtpote negligentibus geometriã. Duplatio.n. cubi inuenietur inquit, si duarum rectarum linearum duæ mediæ proportionales inuenientur. Et hoc problema discipulis proposuit, qui-

Logica est scia cõis

Verborum expositio.

Historia de Apollinis ara.

dem de hoc scripserunt vnusquisque pro viribus, quorum nec quicq; hucusq; saluatur. Non.n.geometra de hoc notauit, sed stereometra, quod quo demonstretur, Philopon. longo sermone exponit: nobis aũt illud sit satis, ꝙ huius demonstratio stereometrica est non aũt geometrica. Demum amplificat quod dixit, & inquit.} Neq; alterius scientiæ est demonstrare quod est alterius, sed aut solũ hoc facere possunt subalternæ, quæcunq; sic se hñt adinuicem, vt ꝙ altera sit sub altera, vt Perspectiua ad Geometriam, & Musica ad arithmeticam. Vbi aĩaduersione dignum tria requiri ad scientiarum subalternationem. primo quidem ꝙ subiectum sit sub subiecto, & hoc pacto geometria arithmeticæ non subijcitur: qm̃ altera de numero, altera de magnitudine agit. 2. loco, ꝙ subm inferioris superaddat subiecto superioris differentiam accidẽtalem. hac ratione, scientia, quæ est de specie, sciẽtiæ, quæ de genere est, non subalternatur. Tertio deniq; ꝙ cõclusiones scientiæ superioris sint principia conclusionem sciæ inferiores. & hac rõne nec Physica: nec mathematica subalternatur Metaphysicæ.

Ad sciarum subalternationẽ tria requirunt.

ARGY.

Neq; siquid lineis inest, non vt lineæ sunt propriorũq; ratione principiorum geometria demonstrat. Veluti, si pulcherrima linearũ sit linea recta, aut si sese habet ad circunferentiã contrario modo. Non.n.hæc ratione proprij generis ipsarum, sed cuiusdam communis competunt.

DILVCI.

Neq; si aliquid inest lineis non secundum quòd lineæ sunt, neq; inquantum ex proprijs principijs, vt si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habet circulari. Non.n.secundum quòd proprium ipsarum genus est, sed inquantum commune quoddam est.

Comẽ. 29.

Sed quæret fortasse vtrũ oĩa q̃ lineis insunt, geometræ sit demonstrare. Rñdet, ꝙ non, qm̃ non ea demonstrat q̃ lineis insunt p accñs, & non inquantũ lineæ sunt. Vnde inquit. {Neq; si aliquid inest lineis non secundum ꝙ lineæ sunt, neq; inquantum ex proprijs principijs linearũ fluit, est subaudi geometræ demonstrare. Vt si pulcherrima linearũ recta est, hoc non est geometræ demõstrare. Qm̃ pulchritudo non quatenus linea est, inest, multis etiã alijs inest. Quo vero ad verba attinet, Dixit rectã esse pulcherrimam, cũ circularis pulchrior sit: qm̃ similaris est, & quælibet pars ipsius circularis cuilibet parti correspõdet, & ita dixit recta esse pulcherrimam per modum quæsiti, non p modum determinationis. Tangit scd̃m & inquit?} Aut si contrario modo se habet circulari, hoc est nec geometræ est demr̃are ꝙ linea recta sit contraria circulari. nõ enim scd̃m ꝙ propriũ ipsarũ genus est, s. linea: hoc est, non.n. lineis scd̃m lineæ sunt, inesse contrarietas, aut pulchritudo, sed inest lineis, inquantum illis cõe quoddã est. nam alijs etiã multis hęc insunt. Quare geometrica scientia non cõsiderabit talia: non.n. sunt ꝑpria, neq; prima subti generis. Ea.n. insunt lineis per quãdam rõnem cõem alijs multis. Querunt q̃ scientia demr̃et illas, linea recta est pulcherrima: & linea recta, & circularis sunt cõtrariæ. Recẽtiores dicunt primã à Metaphy. demr̃ari hoc pacto, Qđ mundum mensurat, est pulcherrimũ: linea recta mẽsurat mundũ: ergo linea recta est pulcherrima. Cõstat aũt hanc demr̃onem esse Meta. Secundam vero probat Physicus & Metaphy. Metaphisicus quidem hoc modo, Discrepans ab extremis, & æquum cum extremis sunt contraria: recta linea est æqua cum extremis, & circularis discrepat ab extremis: ergo recta & circularis sunt cõtrariæ. Physicus vero sic, lineæ supra quas motus cõtrarijs fiunt, sunt cõtrariæ: linea recta, & linea circularis sunt lineæ, supra quas contrarij motus fiũt; ergo sunt contrariæ. Ego vero dicerem oẽs has rationes esse ꝓbabiles, & oẽs pertinere ad physicũ, potius q̃ ad Metaphy. Prima.n. pertinet ad physicum, quia de mundo: & mundi mensura ad physicũ pertinet. Secunda etiã, quia physicus cõsiderat extrema & media, vt Primo de Gñatione patet. Tertia etiã, quia motus, Physicus cõsiderat. Secundo dicerem, ꝙ Arist. vt Philopo. inquit) non dicit rectam esse pulchriorem circulari. Sed id, quod dixit, problematice, atq; exẽplariter dixit. Secundo q̃runt, Vtrũ Metaphysica, & dialectica possint descendere in scientias spãles, vt in physicã & mathematicã. Recẽtiores dñt duo, quorum primũ est, ꝙ metaphysica bene põt in illas descendere. scd̃m vero est, ꝙ dialectica non possit. Primum probant. Primo quidem, quia sub̃o metaphysicæ subiecta oĩum scientiarũ subiciuntur. Scd̃o loco, quia metaphysica regulat oẽs alias sciẽtias, vt ꝓœmio metaphysicæ dicit Arist. Tertio loco, qm̃ metaphysica probat principia scientiæ naturalis contra Parmenidem & Melissum. Postremo Alacen libro secundo suæ ꝑspectiuæ, probat oẽ totum maius esse sua parte rõne metaphysica. scd̃m vero probant, quia sub̃um dialecticæ est syllogismus, sub quo cæterarũ scientiarum subiecta non continentur. {sed hæc non videntur bene dicta. Qm̃ vel loquntur, de descẽsu subalternatiuo, quo subalternans in subalternatam scientiam descendit. Vel de descensu disputatiuo, quo scientia cõis in speciales scientias descendit. Primo modo quidem, falsum est quod dicunt. Nam nulla scientia genere ab alijs diuersa, in illas descendit. At metaphysico genere differt à cęteris, vt. 6. metaphy. dicit, igitur in illas non descendit. scd̃o etiam modo falsum est, qm̃ etiam dialectica viã habet disputandi contra negantes principia oĩum scientiarum, vt dicit primo topicorũ lib. Quare dicendũ est descensu disputatiuo, tã dialecticam, quam metaphysicam descendere posse in oẽs. sunt.n. scientiæ cões, Metaphysica quidẽ, quia eius subiectum de oĩbus prædicatur, Dialectica vero, quia eius subiectum oĩbus applicari potest.

Propriarũ.

2. quæsitũ. Rñ. Recen.

Cõfutatio.

T.c.2. & 3. Cap. 2.

ARGY.

Pateat aũt si propositiones sint vniuersales ex quibus sit ratiocinatio, necessario conclusionẽ quoq; perpetuam esse demonstrationis talis, & demonstrationis omnino.

DILVCI. Tex. cõ. 21. Corruptibiliũ nõ est demõ.

Manifestum autem est, & si sint propositiones vniuersales ex quibus est syllogismus, quòd necesse est & conclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter, vt est dicere, demonstrationis.

Cõmẽ. 30. Expositio. Philopon.

Philoponus asserit Aristo. velle ex his, quæ dixit demonstrare ꝙ nullius corruptibiliũ contingat demonstrationẽ esse. Demõstrat aũt hoc per tale Enthymema. demõstrationes sunt ex his, quæ per se, & ex his quæ necessario insunt: ergo non possibile est aliquod corruptibilium demonstrare. Nam (vt Philoponus subaudit) corruptibilia non sunt ex his, quæ ex necessitate insunt, sed ex his, quæ quandoq; quiedm insunt, qñq; vero minime. Vñ inquit. {Manifestum aũt est & si sint propositiones vl'es,

hoc

quæsitũ. 1.

Rñ. Iuniorum.

Verborum expositio.

hoc est necessariæ per se, & vniuersales, ex quibus est syllogismus, hoc est demõstratio, ꝙ necesse est & conclusionem perpetuam esse talis demonstrationis, subaudi, quę est ex vniuersalibus per se & necessarijs propositionibus. Et ne quis dicat solũ conclusionem necessariam esse eius demonstrationis, q̃ est ex vniuersalibus, subscribit, & simpliciter demonstrationis, vt est dicere: quasi dicat, necesse est non solum demonstrationis, quæ est ex vniuersalibus, conclusionem esse perpetuam, sed etiam simpliciter cuiuslibet demonstrationis, vt est dicere.

Enthymema text. Est ergo Entimema, Si propositiones demonstrationis sunt vniuersales, hoc est per se & necessariæ, & secundum ꝙ ipsum, conclusio demonstrationis est perpetua, sed propositiones demonstrationis sunt necessariæ per se, & secundum ꝙ ipsum, vt probatum est: ergo conclusio demonstrationis est perpetua. & sic à positione antecedentis ad positionẽ consequentis habetur intentum.

ARGV. *Non est igitur eorum, quæ intereunt demonstratio, neque scientia simpliciter, sed tanquam per accidens. Quia non est ipsius vniuersaliter, sed aliquo in tempore, & quodam etiam modo, atque cum est, necesse est altera propositionem non vniuersalem esse, atque caducam. caducam, quoniam & ipsa conclusio talis cum illa est. non vniuersalem. quoniam quoddam non erit eorum, quæ subiecti subeunt rationem. Quare fieri nequit vniuersaliter ratinatio, sed hoc in tempore tantum.*

DILVCI. Nõ est corruptibiliũ demõ nec scia, p se, s; quasi per accidens. *Non est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter, sed sic est sicut secundum accidens, quoniã non vniuersalis ipsius est, sed aliquando & sic. Cum autem ita sit, necesse est alteram non vniuersalem esse propositionem, & corruptibilem. Corruptibilem quidem, qm̃ & conclusio est, Non vniuersalem aũt, quoniã hoc quidem erit, hoc autem non erit, in quibus est: quare non est syllogizare vniuersaliter, sed quoniam nunc est.*

Cõmen. 91. Cum conclusit ꝙ nullius corruptibilium sit demonstratio, posset quis quærere, Vtrum aliquo pacto rei corruptibilis sit demonstratio. Ideo respondens inquit { Non est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter. & hoc fuit cõclusum. Tunc quasi respondens ad id, quod quis quærere posset. iquit { Sed rei vel conclusionis corruptibilis sic est demonstratio, vel scientia simpliciter, sicut secundum accidens. Et sic conclusionis corruptibilis demonstratio non est per se, sed solũ per accidens. dixit nõ est demonstratio, neq; scientia simpliciter. vt alterum alterius sit expositiuũ. Idem. n. est demonstratio, & scientia simpliciter: dixit hoc, qm̃ demonstratio est via, scientia vero est effectus demonstrationis. Amplius recte non dixit per accidens, sed velut per accidens (vt Philopon. animaduertit) qm̃ huius conclusionis, Socrates est animal: demonstratio quidem non erit. qm̃ Socrates corruptibilis est: & sic nullo modo illius demõstratio est, modo autem quodam demõstratio est illius per accidens, quatenus huius est demonstratio. omne aĩatum sensitiuum est animal, nam animatum sensitiuum per se & primo est aĩal. Sed qm̃ Socrates interdum est animal, & non semper, modo quodam per accidens est animal, & ita dixit velut per accidens, quatenus modo quodam per accidens est aĩal: est. n. per accidens aĩal, quia non primo, modo vero quodam, quia non semper, sed interdum. Deinde probat hoc modo sit ita ꝙ demõstratio sit conclusionis corruptibilis per se: & proprie: cũ ita sit, necesse est alteram propositionem, s. minorem non vl̃em esse propositionem & corruptibilem, vt Primo Priorum declaratum est. Ibi. n. dictum est, ꝙ conclusione existente particulari in prima figura, minor sit particularis. Et si conclusio sit corruptibilis, etiam minor erit talis. Exponit vtrũq;, & inquit { Corruptibilẽ quidem, qm̃ & conclusio est subaudi corruptibilis, non vl̃em aũt, quoniam subm̃ conclusionis hoc quidem erit hoc aũt non erit. in quibus est, cum. n. subiectum particulariter accipitur, aliqua eorum, de quibus prædicatur, erunt, aliqua non erunt. Hinc concludit ex opposito oppositum, & inquit { Quare non est syllogizare vniuersaliter, sed quoniam nunc est, hoc est, sed particulariter, cum illud est: non enim Socrates est animal per accidens semper, sed dum est.

Ratio te. Est ergo vis rationis. si demõstratio est conclusionis corruptibilis, demonstratio non erit ex minore vniuersali, & incorruptibili, vt deductum est: & si demonstratio non erit ex minore vl̃i, & incorruptibili demõstratio nõ erit, syllogizans vniuersaliter, sed quoniam nunc est: & ita demonstratio non erit demonstratio. Quo vero ad verba attinet.

Verborum expositio. Animaduerte, ꝙ inuenitur (vt Philop. inquit) duplex scriptura. Altera est quoniã non vniuersalis ipsius est. altera, quoniã non vniuersaliter ipsius est, & vtraq; stare potest. Nam, cum dixisset, demonstrationem esse corruptibilium sic secundum accidens, assignat causam, quare est corruptibilium, sicut secundum accidens, & non secundum accid͛s, & inquit { Quoniam nõ vl̃r ipsius rei corruptibilis p̃dicatum est, sed aliq̃ñ & sic. Socrates. n. animal non vl̃r est, sed aliq̃ñ & sic, vtputa solum dum Socrates est. Ergo non semp̃ per accidens Socrates est aĩal, sed aliq̃ñ. Recte ergo dictũ est, sicut sc̃d̃m accidẽs. Quoniam nec Socrates simpliciter sc̃d̃m accidens aĩal est, sed solum dũ est. Vel aliter, dico demonstrationem esse rei corruptibilis sicut secundum accidens, quoniam conclusio ipsius Socratis non vl̃is est. sed aliq̃ñ, & sic, hoc est solum dum est. Et ita sicut sc̃d̃m accidens est aĩal, & non semper secundum accidens est aĩal.

Socrates est animal per accidens. Animaduerte, ꝙ Socrates est aĩal per accidens, quia non primo: est. n. animal quia ratione qua aĩatum sensitiuum est, aĩal est: est aũt sicut per accñs: quoniam non semper rõne qua aĩatum sensitiuũ est, aĩal est, sed solum dũ est. Quare dem̃r̃atio esse potest rerũ corruptibilium sicut per accidens, quoniam non primo, neq; semper.

Dubium. Qui. n. demõstrat, oẽ animatum sensitiuũ est aĩal, demonstrat, ꝙ Socrates sit animal: non tñ primo, neq; semper. & ideo sicut per accidens.

Solutio Linconiensis. Quærũt hic quo modo vniuersalia sint æterna, cũ singularia in quibus sunt, sint corruptibilia, Linconiensis Grossatesta asserit vniuersalia esse per accidẽs corruptibilia: quatenus esse habent & extra aĩam & extra suas causas. Sunt aũt æterna, vel quo habẽt esse in causis. vel quo habẽt esse intentionale, in intellectu nostro, vel diuino. Sed quoniam res hæc logicã facultatẽ transcẽdit. ideo bona frõte omittat.

ARGV. *Similiter res sese habet et in definitionibus ipsis: quippe cum diffinitio principium sit dem̃onis, aut dem̃r̃taio positione differens, aut quedã demonstrationis conclusio. Si-*

DILVCI. Text c. 32. *Similiter autem se habet & de definitione: quoniam definitio est aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis.*

Comē. 92. Cōtinuatio. Cum declarasset, q̄ demr̄atio non sit corruptibilium, nunc via similitudinis, & quasi eadem ratione declarat q̄ nec definitio sit corruptibiliū, & sic probat (vt Philo. exponit) vt corruptibilium esse possunt. Et hoc proponit, & inquit { Similiter aūt se habet, & de definitione} sicut se habuit & de demonstratione. Probat ratione, & inquit} Q̄m oīs definitio est aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis. ergo sicut demonstratio nō est corruptibilium, ita nec definitio quæ est vel demonstratio, vel demōstrationis principium, vel demonstrationis conclusio, erit corruptibiliū. Quo vero ad verba attinet. Quidam non philosophiæ ignari per definitionem, quæ est demr̄onis cōclusio, exposuerūt eam q̄ datur per quoduis genus causæ, pter eam, quæ datur p finem. Per eam vero, q̄ est demonstrationis principium, eā exposuerunt, q̄ datur per finem. Per eam aūt quæ demr̄atio est, exposuerunt eam, q̄ ex vtraq; constat. Auer. aūt lib. de Aia scđo, per definitionem, quæ est demonstrationis cōclusio intelligit eam, q̄ est definitio passionis, quę q̄ritur. hæc. n. quia concludi demr̄one pōt, demr̄ationis conclusio dicitur. Per eam vero, q̄ est demr̄onis principium, intelligit, eam, q̄ subiecti definitio est, hæc. n. quia pōt esse mediū per quod prima demonstratur, demr̄onis principium dr̄. Per definitionē vero, q̄ est demr̄o, aggregatum ex vtraq; intelligit. Verū Philoponus, & Themist. clarius exposuerunt. & quidem ad mentē Arist. in lib. de Aia. Ibi. n. dictum est q̄ tres sunt spēs definitionis. nam aliæ quidē ex materia sunt. aliæ vero ex forma. aliæ ex vtroq; simul. Vtputa qui iram definiet ex materia, dicet feruorem esse sanguinis circa cor. Ex forma vero, appetitum vindictę. Ex vtroq; fit feruorē sanguinis circa cor pp appetitum vindictæ. Per definitionem ergo, q̄ est demr̄onis principium, intellexit eā, q̄ ex forma est. demr̄ones. n. ex causis causata syllogizant. forma vero est causa materiæ, nā pp talem formam, talis materia est. Vnde demr̄o erit hoc pacto, Ille appetit vlcisci: eius, qui appetit vlcisci, feruet sanguis circa cor: feruet igitur illius sanguis circa cor. Vbi patet definitionē, quæ est à forma, esse vt demonstrationis principium. Per definitionem vero, quæ est conclusio, intellexit definitionem, quæ est à materia. Hæc igitur in præcedenti demonstratione conclusa est. At per definitionem, quæ est demonstratio, intellexit definitionem q̄ est ex vtraq; simul, q̄ sola positione differt: quoniā (vt Philoponus inquit.) In definiendo quidem, à materia incipientes definimus in formam. Dicimus enim iram esse feruorem sanguinis circa cor ob appetitum vindictæ. In demonstratione vero viceuersa vtimur. Incipimus enim à forma & definimus in materiam. Alij vero positione differre asserunt, q̄ talis definitio non sit in aliqua trium figurarum syllogisticarum. Ad demonstratio est in aliqua figurarum. quare positione differt.

Verborum expō secundū aliquot.

Auer. Comē. 12.

Themist. & Phil. primo de aia text. comēt. 18. Spēs definitionis sunt tres.

F G H

ARGY. *Patet etiam demonstrationes atque scientias eorum quæ sæpe fiunt, vt lunæ defectiones & huiusce modi rerum, quo quidem sunt tales, hoc esse semper, quo vero non sunt semper hoc esse particulares.*

DILVCI. *Eorum autē, quæ sæpe fiunt, demonstrationes, & scientiæ sunt, vt lunæ defectus. Manifestum est, q̄m secundum quód huiusmodi sunt semper sunt inquantum autē non semper, secundum partem sunt. Sicut autē defectus est, similiter & in alijs.*

Comen. 93. Expositio Philopon. & Themist. Philoponus & Themistius pariter volunt, q̄ Aristo. remoueat dubium. Nam cū dixisset corruptibilium nō esse demonstrationem, quærit de his quæ sæpe fiunt, quæ non continuo, sed tēporis interuallis discutiuntur. Vtputa de lunari eclipsi. Si. n. vnaquæq; eclipsis corruptibilis, est, deficiens. n. rursus illuminatur, qūo in his dicimus demonstrationem esse. Respondet ergo & inquit, { Eorum aūt quæ sæpe fiunt, demr̄ones & scientię sunt, vt ipsius defectus Lunæ: exponit aūt qūo talium sit scientia, & dicit } Manifestum est, q̄m secundum q̄ huiōi sunt, hoc est secūdum q̄ sunt vl̄es, scientiæ & demr̄ones sunt. Et vt sic sunt semper. inquantū aūt non semper sunt, secūdum partē sunt, hoc est particulares, & sic de talibus non sunt scientiæ, cū sint corruptibiles: Est ergo solutio, q̄ sæpe fiunt, bifariam considerari possunt, vt vl̄ia, & sic de eis est sciētia, quia, vt sic semp sunt: vt particularia, & sic de eis non est sciētia, quia nō sunt semp. Vn̄ vt Phil. inquit, vnufquisq; particularium defectuū, non demonstrabilis est, q̄m est generabilis, & corruptibilis. Non. n. demonstratio est in hac eclipsi, quæ scđm hoc tempus fit, sed scđm cōem spēm defectuum. Non. n. huiusce eclipsis est demonstratio, sed simplr̄ eclipsis, de ipsa tn̄ eclipsi, quæ scđm hoc tempus fit, non est demr̄o, nisi eo modo, vt in alijs etiam corruptibilibus demr̄onem esse diximus. Addit Aristo. ita esse intelligendum in similibus (vt dictum est de eclipsi) Vtputa de tonitruo, terræ motu, & id genus. & hoc inquit. { Sicut aūt defectus est demonstrabilis, non vt particularis, sed vt vniuersalis. similiter est intelligendum, & in alijs, quæ etiam sæpe fiunt. Sed cōtra hæc adhuc dubitatur, q̄m eclipsis vl̄r nō semp est. Cū. n. nullū ipsius eclipsis singulare cōtingat esse, etiā vl̄r eclipsis aliq̄n nō erit: ergo & vl̄r, & particulariter eclipsis est corruptibilis. Vno mō dici pōt, q̄ hæc, quæ sæpe fiunt, possunt considerari, vt in actu & sic sunt particularia, & corruptibilia, & vt sic de eis non est scia, & possunt considerari vt in aptitudine & potentia, & vt sic sunt vniuersalia, & semp, & sic de eis est scientia. Vel melius, vt Them. & Philo inquit, dicamus q̄ eclipsis, & similia vl̄r accepta possunt referri ad singularia, & sic non semp sunt, sicut neq; singularia, & possunt referri ad suas causas, & sic semp sunt, q̄m causis p se positis ipsi⁹ eclipsis, sp eclipsis est, & sic de eclipsi, & talibus est demr̄o & scientia. Nā, vt sic sunt vniuersalia, quę relata ad suas per se causas semp sunt.

Quæ sæpe fiunt bifariam.

Dubium.

Solutio. Quæ sæpe fiue pn̄t cō siderari vt i actu & vt in potētia. Alia solut. Themist. & Philopon.

ARGY. *Cum aūt pateat fieri non posse vt demonstretur quodque nisi ex cuiusq; principijs, si id, quod demonstratur rei competit, vt est illa non sane quidpiam scitur si ex veris & indemōſ abilibus medioq; vacantibus ostendatur. Fit enim vt quidpiam perinde ostendatur atq; Bryson quadrationem ostendit. Huiusce modi nanq; rationes per cōe quoddā ostendunt quot & alij competet. Quapropter & ad alias res non propinquas ipsæ rationes accōmodantur.*

DILVCI. *Quoniam aūt manifestū est, quòd demonstrare vnum quodq;*

Tex.c. 21. Non fiunt demſones ex cōibus.

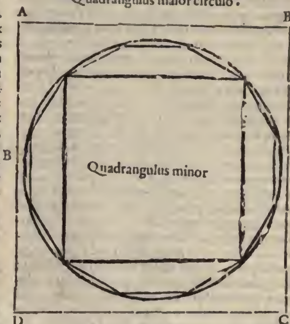
quodque nō eſt, niſi ex vnoquoque principiorum, ſi id quod demonſtratur ſit ſecundum quod eſt illud, non eſt ſcire, hoc, ſi ex veris, & indemonſtrabilibus demonſtretur, & immediatis. Eſt enim ſic demonſtrare, ſicut Bryſſon tetragoniſmon. Secundum commune enim demonſtrant rationes huiuſmodi, quod & alteri ineſt. Vnde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis.

Comē. 94.

Iuxta Themiſtij paraphraſem. Videtur ꝙ Ariſt. velit oſtendere, ꝙ demonſtrationes non fiant ex communibus. nam, cum oſtendit demonſtrationes ex proprijs conſtare, hic oſtendit, quod nō ex communibus conſtant. Et hoc quidem non iniuria oſtendit. nam, cum oſtendit demonſtrationes fieri ex dignitatibus, quæ cōmunes propoſitiones ſunt: nequis credat propter hoc demonſtrationes ex cōmunibus fieri, ex eo quia ex dignitatibus fiunt, ideo oſtendit demonſtrationes non fieri ex communibus. B Philo. vero ait Ariſto. his, quæ de ſcientia oſtenſa ſunt, hic addere: ꝙ non ſufficiat facere demonſtrationes ex veris, & immediatis propoſitionibus, ſed oportet vt ſint ex proprijs ſubiectis de quo demonſtrationes fiunt. Cuius cauſam Phi. explicat. Nam ſiquidem (inquit dixero omnis lapis coloratus eſt: omne quod coloratum eſt, corpus eſt, oīs igitur lapis corpus eſt. Accepi quidem propoſitiones veras, & immediatas. nullo.n. indigeo termino ad demonſtrandum ꝙ lapis coloratus ſit, aut ꝙ oē coloratum corpus ſit, non tñ medius terminus ſ. coloratum eſſe, eſt proprius ſubiecto coloratum enim eſſe multis & alijs ineſt: oportet autem (vt ſæpe dictum eſt demonſtrationes fieri ex proprijs vniuſcuiuſq; ſubiecti principijs, hoc eſt vt medius terminus proprius ſit extremis, & nulli alteri communis. Vnde inquit. { Qm̄ autem C manifeſtum eſt, ꝙ demonſtrare vnumquodque. ſ. quęſitum de conceſſo, vel ſubiecto, non eſt: hoc eſt non contingit, niſi ex vno quoque principiorum, ſ. proprio termino vtrique extremo, & non communi: & hoc ſi id quod demonſtratur, hoc eſt, ſi quæſitum ſit ſecundum quòd eſt illud, hoc eſt, ſi quæſitum inſit per ſe ſubiecto, de quo demonſtratur. Totum hoc accepit veluti antecedens, & probatum ab ipſo. tunc dat conſequens, quod nunc probare propoſuit, & inquit { Non eſt ſcire hoc, ſ. quęſitum, ſi ex veris, & indemonſtrabilibus, & immediatis demonſtretur de ſuo ſubiecto. Dixit immediatis, vt altera vt alterius ſit expoſitiuum vt placet Philo. Vel dixit, & immediatis, qm̄ aliqua propoſitio eſt indemonſtrabilis, quæ non eſt immediata, vt hæc, Nix eſt alba indemonſtrabilis enim eſt, quia ſenſu D patet immediata vero non eſt, quia habet cauſam. Quod autem demonſtratio ſit ex indemonſtrabilibus, & nō proprijs, oſtendit per demonſtrationē Bryſſonis: quia probat quadrationem circulari. Quæ vt Them. & Alexan. & Philo. expoſuerunt, eſt hæc. Illa inter ſe paria ſunt, quę eiſdem maiora minoraque habentur. Hæc enim eſt communis dignitas, in quibus maius reperitur, & minus in his & æquale dabitur. Sed datur quadrangulus maior circulo, vt quadrangulus, A B C D, & quadrangulus minor circulo, ergo dabitur quadrāgulus ęqualis circulo. Hæc ratio ex communibus eſt, qm̄ (vt inquit) ſecundum commune demonſtrant rationes huiuſmodi, qđ commune & alteri ineſt. cuius A cauſam affert, & inquit { Vnde, hoc eſt propterea quia hæ rationes & in alijs conueniunt nō congeneis, hoc eſt non eiuſdem generis. Maior enim nō modo in magnitudinibus vera eſt, ſed etiam in nu

Brißonis demonſtratio ex communibus

Quadrangulus maior circulo.

meris & temporibus, & alijs. ecce quō Bryſonis demonſtratio ex indemonſtrabilibus eſt, non tñ ex proprijs cum terminus medius, videlicet maius &, minus communis ſit multis diuerſorum generum. Vnde Phi. inquit. Illud enim ex intermedio maioris & minoris, vt Bryſſon videbatur quadrare circulum, non proprium eſt Geometriæ, ſed eſt commune etiā plurimis alijs: & potius (vt inquit, Dialecticæ competens eſt quam geometriæ. Qm̄ non ex proprijs principijs, quod propoſitum eſt demonſtrat.

ARGV.

Igitur res non vt illa eſt, ſed per accidens ſcitur. non enim & ad aliud genus demonſtratio accommodaretur, tunc autem vnumquodque non per accidens ſcimus, cum per id cognitionem conſequimur, per quod competit ex principijs illius, qua ratione eſt illud. veluti cum duobus. rectis ęquales habere rerum ei ſcimus competere, cui per ſe competit idipſum ex principijs huius

DILVCI. Siquis vel p̄ extraneum genus, vel p̄ cōia ſciat, ſcire p̄ accidēs dī, p̄ ſe vero, q̄ op poſito mō demōſtrat. Cōmē. 95.

Ergo non quatenus illud eſt, ſcit, ſed per accidens. Non enim correſpondebat demonſtratio, & ad aliud genus eſt. Vnumquodque aut ſcimus non per accidens, cum per illud cognoſcimus, per quod eſt principijs illius inquantum illud eſt. Vt duobus rectis æquales habere, cui ineſt per ſe quod dictum eſt, ex principijs illius.

Cum declarauit quod demōſtratio debeat eſſe ex proprijs & hoc per exemplum acceptum à demonſtrationibus Bryſſonis, nunc oſtendit ex quibus demonſtrabat Bryſſon quadrationem, & vult, ꝙ non ex his, quæ per ſe ſunt, ſed ex his, quæ per accidens (vt Phi. inquit) demonſtrabat. Et inquit. Ergo non quatenus illud eſt, hoc eſt p̄ ſe ſcit Briſſon per ſuas demonſtrationes, ſed per accidens. Qui de homine ſcit eſſe diſciplinæ capax, per animal, ſcit per accidēs, qm̄ non per medium, quod homini propriæ competit, ſed per medium, quod homini, & alijs com-

Duæ sunt causæ quibus aliquid scitur p accidens.

competit. Duæ enim sunt causæ, quibus de aliquo subiecto aliquid scitur per accidens, vt de homine esse disciplinę capax. Prima qdem, qñ p extraneũ medium sciretur, vt si de homine sciretur esse disciplinæ capax, propter esse album. Secunda vero, quando per communia, vt si de homine illud sciremus propter esse animal. Has duas causas ergo assignat, ꝙ demonstratio Bryssonis sit faciens scire per accidens, & inquit. {Non enim correspondebat demonstratio: qua videlicet Brisson probauit quadrationem, qm̃ medium, per ꝙ illam probauit, erat extraneum, & nõ proprium quadrato: hæc est prima causa. assignat secundam, & inquit: } Et ad aliud genus est, qm̃ est commune, quod nõ tm̃ quadrato & circulo inest, sed numeris, & temporibus. & sic Bryssonis demonstratio fecit scire per accidens. Deinde exponit quid sit scire per se, & hoc ne sit de nomine contentio, & inquit: } Vnumquodque autem scimus per se, & non per accidens, cum per illud cognoscimus, subaudi quæsitum de subiecto, per ꝙ est ex principijs illius, in quo tum illud est. Cuius rei exemplum affert, & inquit: {Vt duobus rectis æquales habere scimus cõpetere illi subiecto, cui competit per se illud quod dictum est, ex principijs illius. hoc est per medium proprium, vt longa oratione Phi. exponit: per quam dat intelligere quod duo sunt de ratione eius quæsiti, quod per se scitur de aliquo, & quod per se competat ei subiecto, de quo quærebatur, & hac ratione candidum de Cigno non per se scitur. Et ꝙ sciatur per id, quod ex principijs subiecti conficitur, quod est definitio subiecti: ex qua re definitionem minoris, hoc est subiecti esse demonstrationis medium patet. verum de hoc in Secundo. Animaduerte tñ, ꝙ quæsitum est illud, quod scitur, vt Secũdo huius dicetur. Et qm̃ subiectum est concessum, ideo subiectum in fine demonstrationis, non est illud, quod scitur: & qm̃ passio, vel aliquid passioni simile quæritur, ideo passio scitur: & qm̃ non per medium extraneum, nec per medium cõe, igitur per illud medium scitur, ꝙ ex principijs rei exit. Hæc Aris. tetigit hic in summa. Quærunt Iuniores, vtrum cõe possit extraneum dici. Respondent ꝙ commune extraneum dici potest: quatenus descẽdit ad aliud genus. Verum hæc responsio ambigua est: nam superius est de ratione inferioris: ergo non potest dici extraneum si in illud descendat. Et sic diceremus nullum commune extraneum esse suę speciei, cum sit de eius ratione, sed bene ei, cuius non est genus: & hoc pacto sapor dulci extraneus non est, sed albo. Bryssonis vero ratio peccabat dupliciter. Tum quia per communia, tum etiam quia per extranea demonstrabat.

Scibilis de aliquo demõstratum duabus fulcitur cõditionibus.

Dubium. Respon. Quæ rñsp.

ARGV. *Quare si illud competit ei per se, cui competit, medium necesse est in eadem esse propinquitate.*

DILVCI. *Quare, & si per illud inest, cui inest, necesse est medium in eadem cognatione esse.*

Cõmen. 95

Hoc quod Aristote. infert hic, potest referri ad exemplũ proximum, quod textu proximo attulit, vt Phi. retulit Dixit enim quod demonstratio: qua demonstratur quod anguli trianguli sunt ęquales duobus rectis, non fit per medium extraneum, sed per medium, quod per se competit subiecto: ex hoc infert. {Quare & si per se illud inest, cui inest, E hoc est, quare si medium per se inest subiecto, s. minori extremitati, cui inest, in ea subaudi demonstratione qua probatur quod anguli trianguli duobus rectis sunt æquales, necesse est medium, subaudi in tali demonstratione, in eadem cognatione esse cum extremis: hoc est, necesse est, vt medium sit eiusdem generis cum extremis illius demonstrationis, ita, vt non sit medium, in genere geometrico, & extrema in genere arithmetico. Nam qua ratione mediũ per se inest minori extremitati, eadẽ ratione maior extremitas per se inest medio. Quare medium in tali demonstratione erit eiusdem generis cum extremis. Vel potest intelligi ꝙ Aristo. hoc inferat nõn in tali demonstratione tm̃, sed vniuersaliter in omni demonstratione: vt sit dicere, ꝙ ex dictis pateat vniuersaliter in oĩ demonstratione medium esse eiusdem generis cum extremis: qm̃ F probatum est medium per se inesse subiecto, & eadem ratione, quod maior extremitas insit per se medio: ergo oportet medium esse eiusdem generis cum extremis, alioquin non per se. sed extranee inesset medium subiecto, & primũ medio. Et vtroque modo hoc quod Aris. infert bene intelligitur.

Alia expõ.

ARGV. *Quod si non sit ita, at perinde erit, atq; cum Musica per Arithmeticam demonstratur. Atque talia demonstrantur quidem similiter, differentia tamen est. nam ipsum quidem esse, ad aliam scientiam attinet (subiectum enim genus diuersum est) ipsum autem propter quid, superioris nimirum est, cuius per se sunt ipsi affectus, Quare patet ex hisce fieri non posse, quo demonstretur quodque simpliciter, nisi ex principijs vniuscuiusque, sed horum principia habent commune.*

DILVCI. *Sin autem non sit, sed sicut Harmonica per Arithme-* G *ticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt, nam ipsum quidem quia alterius scientia est: subiectum enim genus alterum est. Ipsum vero propter quid, superioris, cuius per se passiones sunt. Quare & ex his est manifestum, quod non sit demonstrare vnumquodque simpliciter, aliter quam ex proprijs vniuscuiusque principijs. Sed horum principia habent commune.*

Semper ex proprijs est demonstratio, siue per ea quæ eius dẽ, siue per ea quæ superioris scientiæ sunt de mõstretur. Comẽ. 79.

Hic locus dupliciter legi potest. vno modo vt dicamus, ꝙ cum Aristo. declarauit ꝙ medium debeat esse eiusdem generis cum extremis, nunc velit exponere, qua (vt ita dicam, identitate, an simpliciter, an secundum quid. Est enim duplex identitas, vt ita loquar: simpliciter quidem, qua videlicet homo & equus eadem genere sunt, qm̃ ex equo sub animali continentur & secundũ quid, quæ subalternationis identitas est. Veluti equus & animal, quæ ideo dicuntur eiusdem generis, quia alte- H rum sub altero continetur. Ergo exponit nũc quomodo medium & extrema eiusdem generis esse debeant, an simpliciter, vt homo & equus sub animali, an secundum quid, subalternatione, vt equus & animal. Et tunc lege verba hoc pacto. Sin autem non sit subaudi medium eiusdem generis cum extremis simpliciter, sed sicut harmonica theoremata demonstrantur per Musicam scientiam: vbi extrema & medium sunt eiusdem generis secundum quid, scilicet subalternatione, quasi dicat, sin autem non est eiusdem generis simpliciter cum extremis, sed secundum quid, scilicet subalternatione, subaudit Phi. necesse est demonstrationem etiã fieri eisdem principijs proprijs, saltem secundum quid

duplex idẽtitas.

quid, & subalternatione. Sunt enim verba dimi- A nuta more attico, vt videtur. Phi. vero verba hæc aliter exponit, vt referantur ad proxime dicta hoc modo. Sinautem non subaudi ex proprijs principijs subiecti demonstratio fiat, sed ex principijs eius scientiæ quæ proxime cõtinet prædictam sciẽtiam, sicut harmonica per arithmeticam: subaudi tu (vt Philo. inquit) necesse est demonstrationem ex eisdem fieri, & hoc si vere demonstratio est ex eisdem, veluti harmonica demonstramus per principia arithmeticæ. In talibus enim demonstrationibus medium extremis eiusdem generis est subalternatione: & non simplr. Et hoc exponit: & inquit: {Huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt. Hoc est quæ per principia generalioris scientiæ demonstrantur, simili quidẽ modo demonstrantur, quo & illa, quę ex proprijs principijs demõstrãtur, hoc est quia scientifica est horũ demonstratio, veluti & illorum quæ ex proprijs principijs demonstratur. {Sed differunt. Qm̃ in illis quidẽ, & ipsum quia, & ipsum propter quid ex eadem est scientia in alijs vero, quæ subalternatione eadem sunt. Ipsum quidem quia alterius sciẽtiæ est quia est scientiæ subalternatæ, subiectum.n. scientię subalternatę, alterum est à subiecto scientiæ subalternantis. Est enim alterum, qm̃ subalternum. Ipsum vero propter quid est scientię superioris, s. subalternantis, cuius per se & primo passiones sunt. Est enim ipsum quia Musicæ, ipsum vero propter quid arithmeticæ. Ex his iterum concludit illud qđ superius probauit, & inquit {Quare & ex his est manifestum, q̃ non sit demonstrare vnumquodque simpliciter, hoc est proprie, & non sophistico modo quod est per accidens, aliter quam ex C proprijs vniuscuiusque principijs, qm̃ qui demonstrat in eadem scientia, & per ea, quæ sunt eiusdem scientiæ, & per ea quæ sunt superioris scientiæ semper ex proprijs demonstrat. Sed dices, vtrum principia scientiæ inferioris, & principia scientiæ superioris habeant commune, per quod possunt demõstrari adhuc. Quasi respondet, & inquit {Sed horum principia habent commune. Hoc est, tam principia inferioris quam principia superioris habent commune, hoc est primam phylosophiam (vt exponit Philo.) Hęc enim (vt inquit) principia cuiuslibet scientię, & inuenit, & demonstrat: ex quo artium ars, & scientiarum scientia dicta est. Et tu intellige hoc quod Philo. inquit. Quod prima Philosophia demonstret principia omnium non simpliciter qm̃ si subalternaret sibi omnes alias scientias sed neganti, vt Primo physicorum exposuit. Simplicius. Aliter etiam verbum istud intelligi posset, sed non curo. Ex his patet. Primo, quod eadem demonstratio est ex hypothesi, & propter quid. Vt demonstratio musica ratione habita ad musicum ex hypothesi est, ratione vero habita ad arithmeticum est propter quid. Eædem enim propositiones musico quidem suppositiones sunt, arithmetico vero conclusiones: quæ propter quid ab eo demonstrantur. Secundo patet, quod licet metaphysica sit communis scientia, quæ demonstrat principia subalternatæ, & subalternantis scientiæ, nõn tñ subalternat sibi illas, qm̃ tales propositiones non probantur propter quid in Metaphysica, sed tantum probãtur neganti, & quidem est concessis ab eis: hoc autem non est probare propter quid, sed potius dialecticæ. Quo vero ad verba attinet. Animaduerte quod subiectũ subalternatæ, alterũ est à subiecto subalternatis, quatenus subiectũ subalternatæ superaddit subiecto subalternantis accidentalem differentiam, vt numerus sonorus, quod est musicæ subiectum, numero addit sonoritatem: quæ est differentia accidentalis, numerus vero subiectum est arithmeticæ. Hac ratione Phisica metaphysicæ non subalternatur. qm̃ ens mobile q̃ est physicæ subiectũ, enti, quod est metaphysicæ subiectum, addit mobilitatẽ quæ enti accidens nõ est.

Expositio.

Dubium.

Solutio

Metaphysici numeris est aliarum sciẽtiarum non simplr pbare, sed neganti.

Nota quæ hic de subalternatõe dicuntur.

TEXT.

Quod si id constat, patet fieri non posse quo quisquam propriorum principiorum exhibeat demonstratiõẽ. erũt enim illa omnium principia, & ipsorum scientia domina omnium erit. Etenim is B *scit magis qui superioribus ex causis scit. scit enim tum ex prioribus, cum ea ex causis scit, quæ nõ affectus subeunt rationem. Quare si magis scit & maxime, & si est illa scientia, magis profecto, maximeque scientia est. Demonstratio vero non ad aliud genus accommodatur, nisi eo modo quo tam ad demonstrationem facultatis machinarum extruẽdarum, vel ad perspectiuas geometricæ, quam ad musicam arithmeticæ demonstrationes accommodantur, vt diximus.*

DILVCI.

*Si autem manifestum est hoc, manifestum & quoniam non est vniuscuiusque propria principia demonstrare: erũt enim illa omniũm principia, & scientia eorum domina omnium. Etenim scit magis ex superioribus causis sciens. Ex proprijs enim scit, cum non ex causatis sciat causis. Quare si magis scit, & maxime, & scientia illa erit & magis, & maxime. Sed demonstratio non conuenit in aliud genus aliter quam vt dictum est, Geometricæ in perspecti*C*uas, & mechanicas, & arithmeticæ in harmonicas.*

Aliter Si autẽ est sciẽtia quæ principia vniuscuiusq demonstraret erit illa omniũ principium & domina. Com. 93. Corol. 1.

Vt Philopono placet. Arist. hic quoddam corollarium concludit ex prædictis: & forte duo ex dictis corollaria deducit. Primum quidem dicẽs. {Si autem manifestum est hoc, videlicet quod non cõtingat demonstrare aliquid, nisi ex proprijs illius principijs. manifestum est, & qm̃ non est vniuscuiusque propria principia demonstrare, hoc manifestum est, quod non contingat aliquam scientiam propria principia demonstrare. Nam (vt Philopo. inquit) Demonstrationem ex proprijs oportet fieri principijs. At principiorum non est possibile esse principia hoc (vt mihi videtur) est primum corollarium. Deinde assignat secundum corollarium ex dictis: & secundum vnam scripturam, inquit. Si autem est scientia quę principia vniuscuiusque sciẽtiæ demr̃et, erit illa scientia, quæ principia oĩum demr̃at oĩum scientiarum principium & dña, quasi oẽs sublternans. Et quod sit cæterarum principiũ & domina, probat, & inqui: {Et enim scit magis ex superioribus causis sciens. Dicitur.n. Primo Metaphysicę, q̃ Metaphy. scit per altissimas causas. Exponit aũt, qui artifex scit ex proprijs: & inquit. Ex proprijs.n. artifex aliquis scit, cũ scit ex causis, non causatis, quia vero metaphysica sit ex cõmunibus & altissimis causis: iõ concludit, quare si magis scit, & maxime, scilicet per maiores & maximas causas & scientia illa erit & magis, s. scientia, & maxime scientia, subaudi talis esset Metaphysica, si ipsa sciret principia omniũ, quare Metaphysica esset subalternans omnes, & Regina scientiarum atque ars artium.

2. Corol.

In plogo.

artium. Repetit quõ liceat migrare de genere in genus,& inquit. § Sed demonstratio non conuenit in aliud genus aliter quam vt dictum est: quasi dicat,licet ita sit,ꝙ Metaphysica sit Regina & domina, tñ demonstratio non conuenit in aliud genus, aliter quam vt dictum est, videlicet subalternatione, vt demonstratio geometricæ conuenit migrare in perspectiuas, & mechanicas:& demonstratio Arithmeticæ cõuenit migrare in harmonicas Hęc enim(vt exponit. Philop.)migratio est per subalternationem.Hæc de Corollarijs,& de modo,quo altera scientia in alteram migrat. Sed dubitares contra secundum corollarium,quoniam tunc Metaphysica subalternaret sibi oẽs scientias, cum sit Regina & domina al arum. Dicendum,quod Metaphysica subalternat sibi oẽs per recursum, quoniam vbi principia cæterarum scientiarum negarentur,tandem per recursum syllogismis redargutiuis ex datis ab aduersario, illa probabit cæterarũ scientiarum principia. Non tñ propter hoc subalternat sibi cæteras simpliciter, non enim probat cęterarum principia propter quid. Secundo dubitatur contra primum Corollarium. nam secũdum Auer. Scientia specialis potest probare sua principia, saltem demonstratione signi. Dicendum, ꝙ Auer.loquitur de principijs subiecti constitutiuis, non autem de principijs cognoscendi, quæ Axiomata dicuntur. Hæc enim vel sunt per se nota sensu,vel in superiori scientia probata. Rursus dubitatur cõtra modum,quo altera scientia in alteram migrat.Primo quidem, quoniam medium non videtur eiusdem generis cum extremis. Dicendum ꝙ licet non sit eiusdem generis cum extremis loquendo de genere prædicamenti, est tñ eiusdem generis cum extremis, loquendo de genere subiecti scientifici,Continentur enim in eodem subiecto sciẽtiæ. Quo ad verba attinet,animaduerte,quod vna scriptura legitur hoc pacto § Si autem est scientia, quæ principia vniuscuiusque demonstret, erit illa omnium principium & domina:& hoc modo exposita est, & tunc per principium intelligit principem:& per dominam intelligit Reginam. Nam licet sophistica, dialectica, & metaphysica sint de omnibus, non tñ eodem modo. Nam metaphysica est de omnibus scientificæ. Dialectica probabiliter, Sophistica apparenter. Et quia metaphysica est de omnibus scientifice, ideo est Regina & vere domina. Cæteræ vero non. Est vna alia scriptura, de qua in textu, sic habetur. § Erunt enim illa omnium principia, scientia eorum domina omnium. Et tunc intellige quod sit vnum corollarium tantum hoc modo,ꝙ, si quæ dicta sunt, vera sint manifestum est,quod non est vniuscuiusque scientiæ specialis propria principia demonstrare, sed demonstrare propria cuiusq; e scientiæ principia erit sciẽtie communis saltem, vt dictum est per recursum. Cuius causam affert & inquit. Erunt enim illa principia, de quibus scientia communis agit, omnium scientiarum principia, saltem per recursum.Et sciẽtia eorum principiorum domina & Regina omnium scientiarum:& ars artium, vt metaphysica. Et quod sit domina & Regina omniũ scientiarum, probat,& quæ dicit,ex dictis perspicua sunt.

Dubõ contra secundũ corollar. Solutio. Dubõ contra primũ. 2. phy. 22. Solutio. Alia dubõ. Solutio. Verborum expositio.

ARGV. *At vero difficile admodum est sese percipere quem piam, si sciat nec ne, Est enim difficile cognoscere si ex principijs vniuscuiusque scimus nec ne:quod quidem est scire, Putamus autem sæpenumero scire, si ex veris quibusdam primisue ratiocinationem habemus. Id vero non est ita sed oportet ipsis primis esse propinqua. Ea autem in quocunque genere principio dico, quæ fieri nequit, vt demonstrentur esse.*

DILVCI. *Difficile autem est cognoscere, sciuit an non. difficile enim est noscere, si ex principijs vniuscuiusque scimus, an non, quod quidem est scire. Opinamur enim (si habeamus ex veris quibusdam syllogismum, & primis) scire: hoc autem non est, sed congenea oportet esse primis. Dico autem principia in vno quoque genere illa, quæ quoniam sint non contingit demonstrare.*

Cum exposuisset, quid proprie sit scire:& demõstrasset, quod scire sit ex proprijs cuiusque principijs, nunc ostendit ꝙ difficile sit cognoscere,si demonstrator sciat aut non, & dicit § Difficile autem est cognoscere, subandi si demonstrator sciuit ex proprijs cuiusque principijs,an nõ:hoc est cognoscere, (vt Phi. exponit;) si demonstratiue processit syllogismus aut non,difficile est. Huius rei causam assignat:& inquit. § Putamus enim scire, si habeamus ex veris quibusdam, & primis syllogismum. Putamus enim si veras capimus propositiones, & immediatas,quod etiã demonstratiue cæperimus. Hoc autem vt inquit,non est, sed ea principia, quæ accipimus congenea atque proxima oportet esse primis.Siquidem(vt Phi.suppleuit)demonstratum est, non solum veras opotere esse propositiones, sed etiam ex proprijs & proximis principijs assumptas. hinc Phi. deducit, quod primum Theorema, & secundum geometriæ propriæ demonstratum est. Reliqua autem, quæ deinceps sunt, vere quidem syllogizata sunt, non tñ demonstratiue. non enim ex proprijs propositionibus vnumquodque demonstratum est, neque immediatis quoniã semper posteriora demonstrantur per ea,quæ iam demonstrata sunt. Sed dices, vtrum syllogismus quo demonstrantur posteriora, qui constat ex iam demonstratis, sit syllogismus demonstratiuus. Respondet ad hoc Philo. & nos respondimus superius,quod syllogismus huiusmodi valde abusiue demonstratio est, & non nisi quis propositiones, ex quibus constat talis syllogismus, demonstratiuas dicat:quod quidem abusiue,& non proprie verum est. Epilogando ergo patet ,quod cum difficile sit scire naturam rerum,& ea,quæ per se vnicuique naturæ insunt. iccirco difficile est, & scire, vtrum demonstratiuus sit syllogismus aut non. Et ne sit de nomine contentio,exponi, quid per principia ipse intelligat, est enim principiũ multipliciter dictum, & inquit § Dico autem principia in vnoquoque genere: hoc est in vnaquaque scientia, illa, quæ, quoniam sicut vera, non contingit demonstrare, sed sunt confessa, atque in illa scientia, cuius sunt per se nota sunt. Vtputa geometriæ principia sunt, punctum impartibile est, linea est quæ in vnum dimensilis est. Hæc enim assumit, & non demonstrat geometria,sed vt existentia supponit.hoc pacto in cæteris scientijs principia prima & in demõstrabilia sunt. Querunt Iuniores quam ob causam Axiomata hoc est dignitates non faciãt scire. Respondent per simile de solis virtute, hoc est, quia sunt

Cõmen. 99. Cõtinuatio. Dubitatio. Solutio. Philopon. Dubitatio. Responsio. Quõ intelligi debet responsio.

sunt vniuersales cau'æ. Sed sic dicẽtes si velint quod Axiomata nullatenus faciat scire, errant: qm̃ causa vniuersalis (vt Aristo. inquit) magis & maxime facit scire. Si autem velint ꝙ non faciant scire specificum in certo sciendi genere, verum dicunt. nam cum sint communia, & transcendentia, ad determinatum genus nõ sufficiunt, nisi proximis causis additis, quæ principia in genere propria vocat.

ARGY. *Sumitur igitur quidnam ipsa prima & quæ ex his significant. At principia sumere esse, cætera demonstrare necesse est. Ceu quid est vnitas, aut rectum aut triangulus sumere, esse vero vnitatem ac magnitudinem, cætera autem demonstrare.*

DILVCI. *Quoniam quidem igitur significent & prima, & quæ ex his, assumitur, quod autem sint, principia quidem est accipere, alia vero demonstrare, vt quid vnitas, aut quid rectum, & quid triangulus. Esse autem, vnitatem quidem est accipere, & magnitudinem, altera vero demonstrare.* B

Pricipia & subm supponuntur i demsatio ne passio vero demõ stratur. Com. 100. Sup. text. secundo. Cõmen. 5. Expositio Philopo.

His declaratis, Arist. nunc declarat, quę in demõstrationibus assumpta necessarium sit demonstrare quod sint, quæ vero, non sit necesse. Et vt Philo. inquit, Eadem dicit, quæ in procemijs ænigmatice dixit. Sed vnde ad hoc deuentum sit, Philo. exponit, & dicit Aristo. ad hoc deuenisse, quoniam dixit ea esse principia in vnoquoque genere, quæ quod sint, non contingit demonstrare. Hinc motus, docet Philosophus, quæ in demonstrationibus assumpta sit necessarium demonstrare quod sint, & quæ non sit necesse demonstrare. Pro declaratione vero eorum, quæ hic Arist. repetit, Philo. præmittit, ꝙ omnia, quæ in demonstratione assumuntur, ad minus duo sunt, propositiones videlicet, & cõclusio. Conclusio vero, duos habet terminos, & prædicatum, & subiectum: quorum subiectum quidem cõ- C cessum siue datum Philo. vocat, Prædicatum vero, quia quæritur, vocat quęsitum. Quare quæ in demonstrationibus assumuntur, in tria tandem multiplicantur, In propositiones, & in concessum, & quæsitum. Et (vt Philo. inquit) per propositiones intelligit Axiomata, quæ maioris locum tenet Propositiones vero, quę minoris locum occupãt, Aris. prætermittit propter causam assignatam in procemijs. His stantibus primo accipit conuenientiã, deinde differentiam. Et inquit. Quoniam quidem igitur significent & prima, & etiam ea quę ex his sunt, videlicet conclusiones, assumitur, & tanquam communiter illis competens accipitur. hæc est cõuenientia. Quo vero ad verba attinet, per quoniam quod græce est ὅτι, intelligit quid, remota litera omicron, hoc est dempta litera o, vt sit sensus, D quid quidẽ igitur significẽt & prima, hoc est Axiomata, quæ maioris locum occupant, & quid significent ea, quę sunt ex primis, hoc est cõclusiones, assumitur, & supponitur. Deinde exponit differentiam, & inquit {Quod autem sint, s. vera, principia quidem, quę locum maioris occupant, est accipere ac supponere, alia vero, s. conclusiones est demonstrare.

Verborum expositio. Quo vero ad rem attinet Animaduerte, ꝙ propositiones & conclusiones quid significent, assumitur, qm̃ clarum est: nam & propositiones & cõclusio præcognoscuntur notitia quid nominis, saltem ratione terminorum, ex quibus constant. Deinde exemplificat, & inquit. {Vt quid vnitas, aut quid rectum, aut quid triangulus. Vnitatem quidẽ sumit in exemplum eorum quæ dantur, ac conceduntur: in quibus & quid significent, & quod sint præsumpta esse opus est. Rectum vero & triangulum in exemplũ eorũ, quæ quæruntur, in his enim oportet communiter quid sit horum vnumquodque assumere hoc est definitiones eorum præexponit. Et cum declarasset, quod in omnibus assumatur quid significat, demonstrat postea per exempla quod in quibusdam quidem ipsum quod sit demonstratur, in quibusdam vero, quod sumatur, & inquit {Esse autem, vnitatem quidem est accipere, & magnitudinem, altera vero demonstrare. Alex. per magnitudinem pro recto audit & quidem non bene, qm̃ vnitatẽ & magnitudinem in exemplũ eorum, quæ dantur, ac concedũtur accepit, quoniam & in his ipsum quia est præcognoscitur. Altera vero vt rectum & triangulum, quę quæruntur, est demonstrare. Et hoc pacto Philo. intellexit: & quidem probe, ac dilucide. Quare ex his patet tria esse præcognita: duasque præcognitiones, vt in procemijs expositum est. Quid Ale. Refutatio.

Eorum autem quibus in demonstratiuis vtuntur scientijs, alia cuiusque scientię propria, alia cõmunia sunt communia tamen similitudine rationis: quippe cum vsus eorum tantum sese extendat in quacunque scientia, quantum cuiusque subiecto generi congruit. Propria sunt, vt lineam esse talem rectumue. Communia, vt si ab æqualibus ęqualia demas ea quę restant æqualia sunt. Atque horum vnumquodque cuique satisfacit ad cuiusque genus accommodatum. Idem enim hoc faciet, & si non de omnibus ipsum accipiet Geometra, sed de magnitudinibus tantum, & Arithmeticus de numeris solum. ARGY.

Sunt autem, quibus vtuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria vniuscuiusque scientiæ, alia vero communia. Communia autem secundum analogiam. qui vtile est quantum est in eo, quod est sub scientia, genere. Propria quidem. vt lineam esse talem: & rectum: Communia vero, vt ęqualia ab æqualibus si demas, quod æqualia reliqua sunt. Sufficiens autem, vnumquodque horum, quantum in genere est. idem enim faciet, si non de omnibus accipiet, sed in magnitudinibus solum, Arithmeticus, in numeris. DILVCI.

Cum dixisset prius quod possibile est eisdẽ Axiomatibus vti in diuersis scientijs, vt illo, quæ eidem sunt ęqualia, inter se sunt æqualia, quo vti potest Geometra, & Arithmeticus, nunc exquisitius hoc exponit: & vult diuersas scientias eisdem axiomatibus non vti, nisi secundum modum æquiuocum: Geometra enim hoc Axiomate in magnitudinibus vtitur, vt in proprijs subiectis, Arithmeticus vero in numeris: naturalis aũt Philosophus in temporibus & motibus, quę sibi sola subiecta sunt. Vnde inquit. {Sunt autem quibus vtuntur in demõstratiuis scientijs, alia quidem propria vniuscuiusque scientiæ, alia vero communia. Propria quidem axiomata sunt, vt in geometria, quę magnitudines equales eidem sunt, æquales sunt inter se: In arithmetica, qui numeri æquales eidem sunt, æquales sunt inter se: in naturali philosophia, quæ tempora eidem tempori æqualia sunt, inter se æqualia sunt. Communia vero sunt, quæ omnibus vel pluribus communias sunt, vt quæ eidẽ ęqualia inter se ęqualia sunt. Exponit autem quo modo communia, & inquit. Communia autem subaudi dico secundum ana- Com. 101.

analogiam,& nō proprie. Aſsignat autem cauſam, & inquit,qm̄ vtile eſt in eo genere toto, & in omnibus concluſionibus illius generis, quod eſt ſub ſcientia. Aut ſaltem (vt Philo. inquit) extēditur ad plures concluſiones illius generis,quod eſt ſub ſciētia.non tñ ad omnes illas ſe extendit ſcientias,quæ ſunt diuerſorum generum,niſi ſecundum analogiā. Qm̄ quemadmodum in magnitudinibus eſt verus ille ſermo,quæ ſunt eidē æqualia, ſunt inter ſe ęqualia,ita etiam in numeris: & ſic non ſecundum ſubiectum,communitas eſt,ſed ſecundum proportionis rationem. Horū exempla exponit, & inquit:{Propria quidem,vt lineam eſſe talem,videlicet fluxum inter duo pūcta,& rectum eſſe tale,ſ.quod non diſcrepat ab extremis,quæ propria ſunt Geometrię. Communia vero,vt ęqualia ab ęqualibus ſi demas, quod æqualia reliqua ſunt. Exponit poſtea, quō vnumquodque horum eſt commune,& quomodo proprium.Hoc enim principiū, ſi æqualia ab ęqualibus demas,cætera ſunt æqualia: ſi in magnitudinibus accipitur,proprium eſt Geometriæ,& commune omnibus concluſionibus geometriæ:ſi vero in numeris, commune eſt omnibus cōcluſionibus arithmeticæ,& ſic eſt proprium, & commune:proprium quidem generi,ſcientiæ,cōmune vero,omnibus concluſionibus illius generis,& inquit. {Sufficiens autem vnumquodque horum Axiomatum, ad id omne,quantum in genere eſt. Et ſic eſt commune.Et quod ſufficiens ſit ad id omne, quantum in genere eſt,probat,& inquit:{idem enim faciet,ſi non de omnibus ipſe geometrę illud Axioma accipiet,ſed ſolum in magnitudinibus,arithmeticus autem in numeris: faciet dico idem ſecūdum proportionis rationem: qm̄ vt in magnitudinibus verum eſt illud axioma, ita in numeris,& ſic eſt proprium vt enim contrahitur ad magnitudines propriū eſt, vt vero commune eſt omnibus magnitudinibus,cōmune.Patet ergo diuerſis ſcientijs eadem axiomata communia eſſe, non proprie, ac ſimpliciter,ſed ſecundum proportionis rationē.{idem vero ſcientię eſſe propria,& communia,etiam ſecundum eandem rationem proportionis. Hæc Ariſto. Quo tamen ad rem attinet. Animaduerte, ꝙ, ſi Axioma illud, ſi ab æqualibus æqualia demas, cætera ęqualia ſunt, ſumatur in ſua maxima cōmitate terminorum.nulli ſcientiæ proprium eſt, & vt ſic ſub nullius vſu cadit:ſin autem in ſpecie accipiatur, vtputa,ſi ab æqualibus magnitudinibus,æquales magnitudines demas,cæteræ magnitudines ſunt ęquales:eſt vnum axioma Geometriæ proprium, cui ſi hæc minor addatur, Anguli recti ſunt magnitudines: Dabitur hæc concluſio, quod cæteri æquales erunt.Quare hæc concluſio, anguli inciſionis ſunt æquales, non probatur per illam formaliter, ſi ab æqualibus ęqualia demas, ſed ab illa ſpecificata, ſi ab æqualibus magnitudinibus. Bene ergo dictum eſt,quod tm̄ Axioma ſe extendat, quantum ſubiectum eius: hoc eſt quantum ſe extendit ille terminus æquale, ꝙ eſt illius Axiomatis ſubiectū:at quia ſe extendit ad magnitudines,numeros,& tempora non proprie quidem, ſed ſecundum rationis proportionem, Ideo Axioma ad omnes ſcientias extendetur,quæ de illo ſunt.

Nota hæc.

ARGY. *Sunt etiam & ea propria, circa quæ ſcientia conſidera ta ea, quæ per ſe illis inſunt. Atque hæc & eſſe & quid ſunt ſcientiæ ſumunt. Vt vnitates Arithmetica, puncta, lineas, Geometria.at horum per ſe affectuū quid quidem quiſq; ſignificat ſumūt. Vt Arithm.quid par, quid impar quid quadratū,quid quoq; cubus.Geometria, quid expers rationis,quid frangi, quid concurrere & huiuſmodi cætera. Demonſtrant autem ipſos eſſe, & per communia & per ea quæ demonſtrata ſunt.eadem & Aſtrologia facere ſolet. Omnis nanque demonſtratiua ſcientia circa tria verſatur,ſunt enim ea quæ ponit eſſe.hæc autem ſunt genus cuius per ſe affectum eſt contemplatrix, & ea quæ communes dignitates dicuntur,ex quibus primis demonſtrat,& tertium affectus, quorum quid quiſque ſignificat ſumit.*

DILVCI. Tex. c. 21

Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur eſſe, circa quæ ſcientia ſpeculatur quæ per ſe inſunt. Vt vnitates Arithmetica,Geometria autem ſigna,et lineas.hæc enim aſſumunt eſſe, & hoc eſſe,Horum vero,quæ paſsiones ſunt per ſe, quid ſignificat vnaquæque aſſumunt. Vt Arithmetica quidem, quid par aut impar, aut quadratus aut cubus, Geometria vero quid irrationale, aut quid inflecti,aut concurrere, Quod autem ſint, demonſtrant & per cōmunia,& ex his,quæ demonſtrantur, & Aſtrologia ſimiliter. Omnis enim demonſtratiua ſcientia circa tria eſt, & quæcunque eſſe ponuntur: hęc autem ſunt Genus,cuius per ſe paſsionum ſpeculatiua eſt, & quæ communes dicūtur Dignitates, ex quibus primis demonſtrant & tertium Paſsiones, quarum quid ſignificat vnaquæque aſſumit.

Cōm. 102. Cōfutatio.

Cum expoſuiſſet Axiomata, quæ communia & quæ propria, nunc exponit terminos concluſionis,quæ ſunt illius partes. Et primo exponit, quæ ſint ſubiecta propria,& quomodo præcognoſcant. Deinde exponit quæ ſint paſsiones propriæ, & etiā quomodo præcognoſcantur, & quomodo demonſtrentur. Dicuntur autem ſubiecta à Philopono cōceſſa vel data, Paſsiones autem dicuntur quæſita. Dicit ergo. {Sunt aūt propria quidem duplicia: & quæ accipiuntur eſſe,hoc eſt data, ſiue cōceſſa, qm̄ præcognoſcuntur quia ſunt.Exponit autem adhuc magis hæc.& inquit:Sunt autem hæc,ſubaudi ſubiecta,circa quę ſcientia ſpeculatur paſsiones,quę per ſe inſunt illis.Hæc vero,quæ per ſe inſunt, vt Philo. exponit, dicuntur quæſita, quę de illis quæruntur. Et ſic demonſtratiuæ ſcientiæ duo ſunt ſubiecta, quæ eſſe præcognoſcuntur:& paſsiones,quæ quæruntur.Hoc quod dixit.exponit per exempla,& inquit:{Vt vnitates Arithmetica,vt data ac conceſſa & vt ſubiecta aſſumit eſſe, Geometria autem aſſumit eſſe,vt ſubiecta conceſſa, & data, Lineas, & ſigna, hoc eſt puncta. Subaudiendum vero huic, vt Philo.ſubaudit: quæ vero per ſe his accidunt, quærunt. Et ſic duo ſunt conceſſa, ſiue data,& quæſita. Tunc inter hæc dat differentiam, innuens quādam conuenientiam.eſt enim conuenientia, quod hæc ambo alia ratione præcognoſcantur ante demonſtratiuam ſcientiam.Differentiā vero,ſubſcribit,& inquit{Hæc enim videlicet data,& conceſſa,ac ſubiecta Geometra & Arithmetica aſſumunt eſſe, & hoc eſſe:hoc eſt præcognoſcunt quia ſunt, & quid ſignificat vnumquodque:Horum vero,quæ paſsiones ſunt per ſe,quod ſignificat vnaqueq; aſſumunt. Sic igitur de ſubiecto & eſſe,& quid ſignificat,præcognoſcitur, De paſsione vero, ſolum quid ſignificat.

ficat. Huius differentiæ exempla affert, & inquit A Vt Arithmetica quidem quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus. Geometria vero quid irrationale, aut quid inflecti, aut concurrere: Hæc sunt exempla passionum, quod vnaquæque quid significat præcognoscatur. Quo quidem ad verba attinet, quid sit numerus quadratus, quidue cubus, superius exposuimus, non opus est repetere. Per irrationale vero magnitudinem intelligit (vt Philoponus inquit) quæ incommensurabilem & non communem habet mensuram ad alteram, vtputa in diametro quadranguli & costæ. non est autem idem inflecti & concurrere. Nam (vt & iam Phil inquit) inflecti est in vna linea cuius non sunt omnes patticulæ in rectitudine admuicem: Sed (vt sors tulit): Concurrere vero dicuntur rectæ lineæ, quæ quidē productæ secundum vnum punctum concidunt, quemadmodum diameter ad latus. Hæc quantum ad præcognitionem. Quo vero ad demonstrationem, inquit ⁅ Quod autem sint, subaudi hæc. quæ diximus, demonstrant & per communnia, & ex his, quæ demonstrata sunt. non enim (vt Philoponus inquit) omnia demōstrantur per eadem cōia Axiomata: nam secundum per primum, & tertium per secundum demonstratur: & sic deinceps. Addit, quod, vt dictū est de Arithmetica & Geometria, & Astrologia similiter. In hac. n. alia quidem secundum solum ipsum quid significat, capiuntur, alia vero, quod sint quæruntur. Deinde eorum, quæ dixit causam affert, & inquit ⁅ Omnis enim demonstratiua scientia, hoc est omnis demonstratio circa tria est, quorum prima sunt, & quæcunq; esse ponuntur vt subiecta: & hoc exponit, & inquit ⁅ Hæc autem sunt genus, s. subiectum, quod dicitur datum, vel concessum à Philopono, Cuius per se passionum speculatiua est: Affert secundum & inquit ⁅ Et dignitates, quæ communes dicūtur: ex quibus primis demonstrant, & sic deinceps ex illis demonstratis demonstrantur secunda, & deinde tertia. Affert tertiū, & inquit ⁅ Et tertium sunt passiones, quarum quid significat vnaquæq; assumit. Hæc enim (vt Philoponus inquit) sunt, quæ quæruntur, quæ per se accidunt subiectis, quæ solū, quid significat vnūquodq; sumitur. Ex his patet hæc quæ Aristo. dixit non esse intelligenda de sciētia totali, & de subiecto totius scientiæ, sed de demonstratione: quam Arist. vbiq; demonstratiuam scientiam vocat.

Verborum expositio.
Comē. 83.

ARGY. *Nihil tamen prohibet scientiarum nonnullas, horum præterire nonnulla, veluti genus non supponere esse, si pateat esse. non enim æque patet numerum esse, et frigidum, atque calidum: & affectus non sumere quid significat, si sint clari, sicut nec dignitates, vt quid significat, æqualia ab æqualibus auferre, qa est notū, sed nihilominus hæc tria necessaria sunt: Id, inquā circa quod scientia demonstrat, & ea quæ demonstrat: atque ea ex quibus demonstrat.*

DILVCI. *Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædam horum despicere, vt genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est Non enim manifestum est similiter, quoniam numerus est, & quoniam calidum & frigidum. & passiones non sumere quid significant, si sint manifestæ. Sicut neque communia assumit quid significant, quod est æqualia ab æqualibus demere quoniam notum est. Sed nihil minus natura tria hæc sunt, & circa quod demonstrant, & quæ demonstrant, & ex quibus.*

N5 omnia similiter in oī scientia

Vna expositio est, quòd, cum Aris. demonstrasset, quod tria sint præcognita ante omnem demōstrationem, hic ostendat, quod licet tria sint præcognita ante omnem demonstrationem natura, non tñ tria sunt præcognita doctrina. Doctrina quidem non tria sunt præcognita semper. Nam, cum subiectum esse per sensus constet, & quid significat passio, & dignitas, per doctrinam hęc præcognoscenda non sunt: verum licet hæc tria per doctrinam Præcognita non sint, natura tamen ante demonstrationem præcognita sunt, quatenus semper ante demonstrationem assumuntur. Hæc est vna expositio. Philoponus vero sic exponit. nam, cum dixisset quod tria sint, ex quibus est omnis demonstratio: & quod subiectum esse præcognoscatur, & quid significant passiones & dignitates, hic demonstrat, quod non semper hæc præcognoscantur, & inquit: Quasdam tñ scientias nihil prohibet quædam horum despicere, exponit autem quod dixerat, & inquit: ⁅ vt genus, hoc, hoc est subiectum, quod & datum, vel concessum dicitur: nō supponere esse, subaudi tanquā probatum ex subalternante scientia. Et hoc vt inquit, si sit manifestum, qm̄ est. huius generis est Metaphysica (vt Philoponus īquit) cuius subiectum, s. ens ex sensibus patet quoniam est, & non probatur in altiori scientia. Aristo. tamen exponit exemplis, & inquit ⁅ Non enim manifestum est similiter, qm̄ numerus est, & quoniam calidum & frigidum sunt. Quoniam numerum esse sumit Arithmeticus à Phisico, è quo sumit continuum esse diuisibile in semper diuisibilia. Calidum vero, & frigidum esse Physicus à nulla superiori scientia sumit, sed à sensu, vt per se notum. hæc de subiecto. De passionibus vero inquit: ⁅ Et passiones non sumere quid significant, subaudi quasdam scientias nihil prohibet: & hoc, si sint manifestæ, atq; ex sensibus notæ: sicut neque communia. sup. arithmeticus, vel geometricus assumit qd significat, vtputa illud, quod est, æqualia ab æqualibus demere, quoniam per se notum est, & non probatum in scientia superiori. Alexander Aphrodiseus asserit: & physicum, & arithmeticum suas passiones definire. Physicus enim definit calidum & frigidum, Arithmeticus numerum. Verum Arithmeticus definit magis quam Physicus. Contra obijcit Philoponus quoniam calidum & frigidum apertissima sunt, & nota sensibus, & ita non definit illa physicus. Dicendū cum Alexandro. nā licet apertissima sensibus sint quantum ad quia est, quantum vero ad quid nominis, non sunt apertissima. Vnde Aristote. Secundo de Generatione illa definit definitione quid nominis. Demum Aristo. Addit, quod licet quædam despiciantur propter euidentiam, nihil minus tria sunt in omni scientia, natura hac ratione naturali constituta. videlicet, & id circa quod demonstrant subiectum videlicet & concessum vel datum: & quæ demonstrant videlicet passiones, quæ queruntur. & dignitates ex quibus demonstrant. Hę enim tria necessarium est assumere ante omnem demonstrationem, non tamen semper eodem modo. vt dictū est. Sed quærunt hic cur repetat præcognita, cum satis de his dixit in proœmio. Dicēdum quod dę præcognitis in proœmio per accidens dixit, vt declararet, videlicet omnem doctrinam fieri ex præexi-

Cōm. 103.
Expositio Philopon.
Quæ Alex.
Philop. contra Alexā.
Defensio.
Text. cō. 8.
Dubitatio Prima
Simpl. c. 2.

stenti cognitione, hic autẽ per se. vtputa, tanquam demonstrationis principia. Secũdo dubitant, quia non tñ dignitates sunt præcognita, sed suppositio petitio, & medium. Et dicendum suppositionem & petitionem enumerari inter ea præcognita, quę dignitates dicuntur. Medium vero ꝑtermissum esse, qm̃ cum vtroq; termino compositum facit dignitates, ex quibus demonstratio constat. Tertio dubitant, qm̃ numerus videtur etiam ex sensibus euidẽs, cum sit sensibile commune. Dicendum, ꝙ licet sit sensibile commune, tñ non sentitur, nisi mediantibus sensibilibus proprijs, At calidum & frigidum proprie sensibilia sunt, quæ nullis alijs sensibus mediantibus sentiuntur.

Coment. 5. Solutio. secunda dubitatio. Solutio. Tertia dubitatio. Solutio.

ARGY. *Non est autem id suppositio neq; postulatio sane quod necesse est esse per seipsum atque videri. Demonstratio nãque non in oratione, quæ est extra, sed in oratione quæ est in mente consistit. Quandoquidẽ neque ratiocinatio videtur in illa consistere. Etenim fit vt semper aduersus externam orationem per inficiationem obstetur, at non semper aduersus eam quæ est in mente.*

DILVCI. *Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est per se esse aut videri necesse. Nõ. n. ad exterius orationem demonstratio est, sed ad eam, quæ est in aĩa, quoniam neque syllogismus. Semper. n. est, instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper.*

Dignitates quæ veræ & oibus accõtes sunt, a suppõnib⁹, petitióib⁹, ac definitionibus seiunctæ sunt. Com. 104.

Cum loquutus esset de præcognitis: & meminerit Axiomatis, nunc (vt placet Phi.) vult eius proprietatem nobis assignare, & discernere ipsum, tũ ab his quæ vocantur suppositiones, tum etiã à petitionibus: & adhuc etiam hæc tum abinuicem, tum etiam à definitionibus. Iam quidẽ enim & in principio assignata est horum differentia: sed quoniam nunc etiam horum meminerit, rationabile est, vt iterum diuisionem, quam superius asseruit, afferamus. Et dicamus cum Philopo ꝙ immediatarũ propositionũ, aliæ quidẽ per se omnibus crædıtæ sunt, & omnibus hominibus cõiter cõnaturatæ: aliæ vero non omnibus. quę quidẽ igitur oĩbus communiter cõnaturatæ sunt, eo ꝙ è domo, hoc est ex terminis fidem habeãt vocant. Axiomata, atq; cões notiones. Quæ vero non oĩbus connaturatæ sunt, sed quibusdam vocantur positiones. Et positionũ, hæ quidem quid sit vnunquodq; dicunt, quæ vocãtur definitiones. Illæ vero, aliud de alio prædicant, quę communi nomine vocantur suppositiones. Et suppositionũ aliæ quidem veræ sunt, & apparentes capiuntur discenti à sciente, & hæ nomine suppositiones dicuntur. Aliæ autem non apparentes discenti, à sciente capiuntur. & hę petitiones nuncupantur.

Sup. ꝑte. 5. Com. 24. Diuisio ꝑpõnum immediatarũ.

Differẽtiæ. Hæ differunt inter se, Axiomata quidem à suppositionibus, quæ secundum naturam sunt, quoniam Axiomata quidem, suapte natura insunt oibus, & è domo vnusquisq; hñs ipsa, non inquit an vera sit, licet nec doctor dixerit. Suppositiones vero, licet quędam ob claritatẽ per se creditæ sint, vt Axiomata, tñ vnusquisq; non potest è domo prę manibus habere, sed opus est aliquis audire de ipsis à præceptore. A petitionibus autẽ differũt Axiomata & suppositiones quidẽ: qm̃ apparentes sumũtur discenti, cũ petitiones non oĩno appareant, sed petantur concedi à præceptore, verbi cã, vt si quis dicat concedatur mihi hoc, s. ab omni puncto in omnem pũctum rectam lineam ducere, ab vtrisq; etiã differũt petitiones: qm̃ suppositiones & Axiomata credibilitatem habent, petitiones vero, breui, vel plurima indigent probatione. Patet igitur, quod Petitiones à suppositionibus differunt, eo ꝙ suppositiones appareant discenti, petitiones vero nõ apparent, sed conceduntur. Axiomata autẽ ab vtrisque, eo ꝙ hæc quidẽ cõiter, & omnibus esse appareant, & è domo fidem habeant, suppositiones autem non oĩbus appareant, nec etiam petitiones, A definitionibus vero omnia differunt: quod ea quidem propositiones sint, aliud de alio ꝑdicantes vl' aut particulariter, ac etiam aut affirmatiue aut negatiue, diffinitiões vero, nec vniuersaliter, nec particulariter, nec affirmatiue nec negatiue aliud de alio prædicant, sed solummodo declarant, quid sit esse vnicuiq;. Aristo. ergo quod differant Axiomata à suppositionibus & petitionibus dicit, & inquit {Non est autem suppositio, neq; petitio, quod necesse est per se esse, aut pro & videri necesse esse} hoc est Axioma, quod necesse est per se esse verum & videri necesse esse verum, non est suppositio, nec petitio, nec subaudi definitio, sed ab his omnibus differt. à suppositione quidem, quod omnibus cõmuiter appareat esse verum: à petitione autem, ꝙ sit verum, & non solum concessum à definitione denique, ꝙ dicat esse vel non esse, definitio autem, nequaquam. Denique (vt Philoponus exponit) remouet quoddam dubiũ. Nam cum dixisset, Axioma ipsum, & esse necesse, & videri ex necessitate cũ quispiam posset obijci, ꝙ nec oĩno videatur axioma ex necessitate esse, qm̃ aliquis posset non concedere ꝙ in oĩ, aut affirmatio, aut negatio verum dicit. Ad hoc obuians respondet, ꝙ demonstrationes vel oppositiones non ad exterius orationẽ extenduntur, hoc est in orationis prolatione, sed ad ipsam rerũ naturam, & ad internam orationem. Vnde inquit Licet contra axioma instari possit, non tamen cõtra axioma mentale. Non enim vt inquit, ad exterius orationem demonstratio est, nec oppositio sed ad eam, quæ est in anima. Et huius rei causam affert, & inquit: {qm̃ neque syllogismus est ad exterius orationem. Semper enim est instare, ad exterius orationem, hoc est ad axioma exterius, sed ad interius orationem, hoc est axioma non semper. Est ergo solutio, ꝙ licet obijci possit contra axioma in voce, non sequitur, ꝙ axioma nõ sit necesse esse: & oĩbus euidẽs, qm̃ ad Axioma interius nõ est instare. Et hoc asserit Arist. vbiq;, ꝙ axiomatibus, licet possit contradici verbis, non tñ corde: Et propter hanc causam axiomata sunt necesse esse & apparent necesse esse. Quo vero ad verba attinet, animaduerte quod græci aliquando sunt in verbis inopes (vt Boethius inquit in Prædicamentis,) Veluti circa illa verba, oratio & ratio, quod enim Græci dicunt exologon, nos vnico verbo orationem dicimus: quæ est exterior ratio, quod vero dicunt esologen, nos rationem dicimus, quæ propriæ mẽtalis est, qua ratione fit, vt in hoc lingua nostra gręcam excedat. Verborum expositio.

ARGY. *Quod igitur demõstrari quidem potest, non demonstratum autem à se quispiam sumit, id aut supponit si ita esse discenti videtur, atque non absoluta quidẽ, sed ad illũ tantum, id est suppositio, aut postulat, si nulla prorsus discenti de hoc*

de hoc opinio vel etiam cōtraria insit. Atque hoc interest A *inter suppositionē postulationēue. Etenim id est postulatio quod est cōtrariū opinioni discentis, vel quod est quidē demonstrabile, sumit autem quispiam illud atque vtitur non demonstrato.*

DILVCI. Non idem est indemō strativis suppositio ac petitio.

Quæcunq; quidē igitur demonstrabilia existentia accipit ipse nō demonstrans hęc siquidē quæ vīr, accipiat discenti suppositio, & nō est simpliciter suppositio, sed ad illum solū. Si vero aut non eiusdē sit opinionis aut contrariæ sit, accipiat, hoc petit. Et hoc differūt suppositio, & petitio, Et enim petitio in contrarium opinioni discentis, aut quodcunque aliquis demonstrabile, cum sit accipiat, & vtatur non demonstrans.

Alia littera quæstio.

Com. 105. Cum attulisset differentia inter axiomata ex vna, & suppositiones, & petitiones ex alia, nunc affert differentiam inter suppositiones & petitiones inter se: quæ differentia prius assignata est propterea solum verba legantur. Vnde inquit. {Quæcunque quidem igitur principia demonstrationū demonstrabilia existentia, accipit ipse demonstrator, non demonstrans, hæc bifariam sunt. Nam siquidem hæc accipiat quę videntur, hæc principia suppositio sunt ipsi discenti à præceptore: dico ipsi discenti, quoniam non est simpliciter & suppositio, sed ad i lum. Per quæ dat intelligere, q suppositio sit propositio euidens discipulo, demonstrabilis, non tamen à pręceptore demonstrata, Deinde affert aliud membrum, & inquit: {Si vero si demonstrabilis propositio, nō demonstrata, sic q discipulus vel nō sit eiusdem opinionis cū pręceptore, aut contrariæ opinionis sit, hoc petit. Ergo petitio est propositio non euidens. demonstrabilis non demonstrata, sed cōcessa à discipulo, vt videatur, quid nam ex ea sequatur. Vtraq; itaque propositio est, C vtraq; demonstrabilis, vtraque non demonstrata, vtraq; à discipulo concessa. Verum suppositio conceditur à discipulo propter eius euidentiā, petitio autem cōceditur, vt videatur quid ex ea sequatur. Repetit ergo differentiā, & inquit. {Et hoc differūt suppositio & petitio. est enim petitio in contrariū opinioni discētis, & sic non concessa propter eius euidentiā. Aut saltem petitio est quodcunque aliquid demonstrabile cum sit, accipiat, subaudi non propter illius euidentiā, sed vt videatur quid ex ea infertur. & vtatur non demonstrans. per quæ dat intelligere, quòd petitio & suppositio differant solum in vno, q suppositio accipiatur à discipulo propter eius euidentiam, petitio aūt, vt vidatur quidnam ex ea sequitur. Philoponus autem asserit, falsam propositionem posse esse petitionem, modo D concedatur. at suppositionem esse non posse, nisi sit vera. Ego tamen hæc non dicerem, quoniam & suppositionem, & petitionem. Arist. demonstrabilem asserit, modo demonstratio non est nisi verorum. Ex his patet veterem translationem, quæ loco petitionis habet quæstionem, non esse rectā. Nam αἴτημα æterna græce, sonat latine petitionem, vel postulationem. Præterea. Aristot. de quæstione ipsa nullam mentionem fecit.

ARGV. *Diffinitiones igitur, cum affirmationes, aut negationes non sint, suppositiones non esse patet, quas quidem vt genus complectitur propositio.*

DILVCI. *Termini quidē igitur nō sunt, suppositiones. Neq; .n. esse, aut nō esse dicūt sed in propositionibus sūt suppositiōes.*

Com. 106. Hoc in loco (vt Philoponus inquit) Discernit terminos, hoc est definitiones à suppositionibus, qm̄ suppositiones quidem aliud de alio prædicant aut negant, termini vero nihil, neque affirmant de aliquo, neq; negāt, sed solum quid sit q proponitur, dicunt. quare Suppositiones quidem, omnino in propositionibus sunt, veluti in genere, Termini vero non in propositionibus, inquit. {Termini quidem igitur non sunt suppositiones, hoc est, prętereа definitiones non sunt suppositiones. Accipit enim verbum quidem igitur pro præterea, q.d. pręterea definitiones non sunt suppositiones: & assignat causam, inquit {neq; .n. esse, aut non esse dicunt, sed suppositiones in propositionibus sunt, tāquam in genere. termini vero non in propositionibus, hæc est prima differentia. Quo vero ad verba attinet, Animaduerte quod multifariam aliquid dicitur esse aliquo. Verum hic intelligit suppositiones esse in propositionibus, veluti species continetur in genere, vt homo in animali.

Verborum expositio.

ARGV. *Diffinitiones præterea percipiantur solum oportet. at id non est suppositio, nisi quispiam & audire, suppositionem dixerit esse, Sed ea sunt suppositiones, quæ cum sint hoc ipso quid sunt emergit ipsa conclusio.*

DILVCI. Autē præterea. *Terminis autem intelligere oportet. Hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat. Sed quibuscunque existentibus in eo quod in illa sunt fit conclusio.*

Suppositio est ad quam sequitur cō clusio, definitio autē est ad simplices voces spectās.

Com. 107. Assignat & secūdam differentiam inter definitiones, & suppositiones. q per definitiones res ipsæ intelligantur, p suppositiones vero cōclusiones inferantur: & tunc verbum autem pro præterea legendum est, hoc pacto. {Præterea terminis intelligere oportet, s. res, quæ sint. Hoc autem, s. intelligere res, quæ sint, non est suppositio, nisi & audire, hoc est intelligere quid res sit, aliquis suppositionē esse dicat: quod falsum est, & improprie dictum. Assignat secundum mēbrum differentiæ, & inquit {Sed, subaudi suppositiones, sunt propositiones, quibuscunq; existentibus, in eo q illa sunt, fit conclusio, subaudi hæc sunt suppositiones. Ergo termini sunt, quibus res quę sint, intelliguntur, suppositiones vero sunt, quibus conclusio infertur. Aliter secundum Philopo. legendus est textus, vtputa aūt aduersatiue hoc modo, suppositiones in propositionibus sunt, termini vero in vocibus, vel vocibus vel dictiōibus similes, quid est id, quod dicitur intelligere præbentes. Et hoc inquit. Terminis autem veluti dictionibus intelligere oportet res ipsas, quæ vocibus significantur. Hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat. Hoc est dicere definitionē esse suppositionem, simile est velut siquis dicat, & vocem simpliciter audire, & intelligere quod à voce significatur, suppositionē esse, vtputa: homo, canis, & similia. Id enim dixit audire (vt Philoponus inquit) Sed suppositio, vt exponit Philoponus, ob hoc ipsum dicitur suppositio eo q supponatur aliud alij inesse: vtputa, animam immortalem est, aut mortalem. Mundū generabilē esse, aut perpetuū. Non .n. simpliciter sine verbo est dicere animam immortalem, aut mūdum generabilem: hoc suppositio est sequeretur enim (vt dixit) q omnis dictio sit suppositio, Non igitur definitiones sunt suppositiones.

Phil. expo.

nes. Exponit aūt quid suppositio sit,& inquit.} Sed propositiones quibuscunq; existentibus in eo ꝙ illæ sunt, cōclusio fit, hæ sunt suppositiones. Per quæ dat intelligere ꝙ nō omnis propositio suppositio sit, non enim esse hominem animal suppositio est, sed quę ita se habens aliud infert, suppositio est: Ergo suppositio proprie est propositio demonstratiua, qua concessa, aliud necessario sequitur.

ARGV. *Neque Geometria falsa supponit, quēadmodum nonnulli putarunt, qui quidem inquiunt demonstrantem falsis vti suppositionibus non oportere, geometram vero falsa supponere designatam lineam, nunc pedalem, nunc rectam esse dicentem, quæ quidem non recta est, non pedalis. Nam geometra, cum non sit ea linea, quam designauit aut protulit ore cōcludere solet, sed cū ea sint q̄ per illā significantur, ac indicantur, q̄ designauit ac protulit ipse.*

Sed qm̄.

Neq; Geometra falsa supponit, sicut quidam affirmabant, dicentes quòd non oportet falso vti. Geometram autem mentiri, dicentem lineam esse vnius pedis, quæ nō est vnius pedis aut rectam lineam, quæ non est recta. Sed Geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur.

DILVCI. Geometra supp̄ōnes falsas nūq̄ assumit, vt quidam externa tātū cernētes au tumārat, rerum abstratiōes ignorātes.

Comē. 108. Expositio Philopon.

Secundum Philoponum hic remouetur dubium Nam quidam credentes, ꝙ demonstrationes ad orationem, quæ exterius est, extendantur, putarūt Geometram falsa supponere, & non vera demonstrare. ex falsis enim suppositionibus non possunt vera demonstrari. Sumit enim Geometra in exteriori oratione, hunc esse circulum, qui non est circulus, aut hanc esse rectam lineam, quæ non est recta linea:& ex his falsis assumptis, q̄ deinceps sunt, concludit. Respondet ergo, ꝙ, cum non ad exterius orationem fit obuiatio, sed ad eam, quæ in anima, iccirco Geometra non ad quam sumit rectam lineam, facit demonstrationes, sed secundum eius ipsius intentionem, secundum q̄ accipit etiam lineā,& hoc modo in omnibus. Vnde inquit} Neq; Geometra falsa supponit: cū demonstrat. Sicut quidam affirmabant dicentes, ꝙ non oportet falso vti in demōstrationibus, Et dicentes Geometrā mentiri, qui dicit, lineam esse vnius pedis, quę non est vnius pedis, Aut rectam lineam esse, quæ non est recta.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet, Cum inquit. Geometram aūt mentiri, verbum aūt, non aduersatiue, sed copulatiue legēdum est, hoc pacto & affirmantes Geometram mentiri, huius, quod dixerat, assignat causam, & legatur, Sed pro quoniam, vt sæpius notauit Philoponus in his cōmentarijs, quæ ipse scripsit in libr. de Generatione, hoc modo: qm̄ geometra nihil secundum hanc lineam concludit, H quam ipse posuit in oratione exteriori, sed concludit quæ p hæc, quæ sunt in exteriori oratione, ostēduntur, hoc est, per mentales lineas, quæ in oratione mentali sunt. Ex his enim demonstrationes, & ad has obiectiones sunt. Hæc est Philoponi expositio, quæ pulchra est, & verbis consona.

Alia expositio. Aliter tamen exponi potest. Nam, cum dixisset ꝙ suppositiones sint propositiones veræ, petitiones autem aliquando falsæ, posset obijci cōtra, qm̄ geometra sumit falsas suppositiones. Nam accipit lineā esse circularem, quæ in puluere est, quæ non est circularis:& rectam, quæ nō est recta, & sic vtitur falsis. Respondet Arist. ꝙ hæc quæ in puluere, vel in materia sensibili scribit, nō sumit pro illis, sed pro his, E quæ abstrahunt à materia sensibili: in talibus enim non est mendatium, vt Secundo Physico. habetur: & sic non mētitur geometra. Quæ expositio consona est verbis, & his quæ alibi Aristo. dixit. Tex. cō. 11.

ARGV. *Insuper, oīs postulatio suppositioq;, aut vniuersalis est, aut particularis: at neutrū istorū diffinitionibus cōpetit: quare diffinitiones suppositiones, postulationes non sunt.*

Amplius, petitio et suppositio omnis, aut sicut totum, aut sicut in parte est: termini vero neutrum horum.

DILVCI. Diffinitio nō est vlis, vel particularis, sicut suppositio.

Com. 109. Expositio Philopon.

Secunda differentia (vt Philoponus inquit) Inter terminos ex vna,& suppositiones, atq; petitiones ex altera, est hæc, ꝙ suppositiones, & petitiones, aut dicuntur sicut in parte, aut de omni. Qm̄ & omnes propositio aut vniuersalis est, aut particularis. Definitiones aūt nihil neq; de omni, neq; de aliquo dici possunt. Non. n. dicimus (vt Philoponus inquit) homini inesse hoc, s. animal rationale, F mortale, mentis atq; scientiæ susceptiuū, sed hoc ipsum hominem esse, s. aīal rationale mortale mentis ac scientiæ susceptiuum. Vnde inquit} Amplius petitio,& suppositio oīs, aut sicut totum, hoc est vl'is est: aut sicut in parte est, hoc est particularis. Tacuit aūt indefinitam, quia reducitur aut ad particularem, aut ad vl'em. Termini aūt, neutrum horum sunt. definitiones. n. neq; vniuersales: neq; particulares sunt, licet vniuersaliter insint definitis.

ARGV. *Formas igitur aut vnum quid præter ipsa multa non necesse est esse si demonstratio est, tamen verum est dicere necessario, vnum esse de pluribus prædicandum. Nam si id non sit, vniuersale sane non erit: at si vniuersale nō sit, non erit medium ipsum: quare nec demonstratio. Esse igitur vnum quid oportet, idemq; pluribus non solum communi nomine prædicandum.*

G *Spēs quidē igitur esse, aut vnū aliquid extra multa, nō necesse est esse, si demonstratio erit. Esse tn̄ vnum de multis, verum dicere necesse est. Non. n. erit vniuersale, nisi hoc sit. Si vero vniuersale non sit, medium non erit: quare neq; demonstratio. Oportet itaq; aliquod vnum, & idem de pluribus esse, non æquiuocum.*

DILVCI. Nō sunt necessariæ vt es Ideæ ad pōnem demōstrationis.

Cōmē. 110 Introductio text. secundum Philopo.

Philoponus sic textum hunc inducit, ꝙ cum sæpius dixisset oportere demonstratiuas propositiones vniuersales esse, arbitrari quis posset propter hoc, ꝙ ideæ introducerentur, siquidem illæ valde Primæ sunt secundum eos, qui supponunt ipsas, iccirco hanc destruens opinionē hæc ponit, quod, s. non sequatur demonstrationem, ideas introduci. Nā idæ quidem abstractæ à multis existentes, nec de oī nec de aliquo dici vtiq; possunt. Demonstratio aūt id primum de omni supponit. Et id esse vniuersale dicit. Quare non ideas introducit demonstratio.

Alia introductio. Aliter pōt textus induci vt dicamus, ꝙ Plato introducit ideas propter demonstrationē, hoc modo argumentando, demonstratio est: ergo aut ideæ sunt, aut est aliquod vnum præter multa. Sic enim Plato respōdit ad Herculeorum rationem, qua negabant scientiam demonstratiuam. Argumentabantur enim, si scientia demonstratiua est: ergo oportet vt sit, aut de corruptibilibus, aut de æternis. Respondet Plato, ꝙ est de ideis, quæ sunt species præter singularia Arist. ergo refutat hæc q̄ Plato asserit ad argumentum Herculeorum, & inquit, Spēs quidem igitur esse aut vnū aliquid extra multa, hoc est, extra singularia, nō necesse est esse, si demr̄atio erit: quoniam non valet argumentum demon-

demõstratio est: ergo species sunt, aut est vnum ali quid extra multa. Quo vero ad verba attinet, animaduerte, q Plato de ideis loquens in Parmenide, asseruit ideas esse vniuersalia ac species præter singularia secundum essentiam separatas. In Simposio vero & in Timæo, ideas asserit esse notiones in mente Dei constitutas, quæ nihil aliud sunt, nisi ipse Deus multipliciter res concipiens, quas producturus est: Propterea inquit { Species quidem igitur esse extra multa, vt in Parmenide, aut vnum aliquid præter multa, vt Deum, Sicut in Timæo & in Simposio, non necesse est esse, si demonstratio est. Et sic vsus est disiunctione, propter Platonis varietatem de ideis. Vnde horum verborum intellectus est (vt Philoponus inquit) q nõ necesse sit in prædictis in de demonstratione sermonibus simul introduci ideas. Nam, si dicimus oportere esse vniuersale in demõnstrationibus, non tamen dicimus esse tale ipsum, vt dicimus speciem fere esse multorum animalium. Deinde exponit quid dicere oporteat eum, qui demonstrationem asserit, & inquit. { Esse tamen vnum de multis, verum dicere necesse est: quasi dicat, demõstratio est: ideas necesse est non esse, vnum tñ de multis necesse est. Qm̃, si (vt diximus) necesse, est in demõstrationibus vniuersale assumi: vle aũt omni subiecto, inest. qm̃ & semp, & prima, & per se: necesse est his, quibus demonstratio inest, esse vnum quid de multis existẽs: Hoc enim non existente, nec demonstratio erit. Et hoc inquit. Si vero vniuersale non sit, medium erit: quare nec demonstratio erit. Declaratur prima consequentia (vt Philoponus inquit) hoc pacto. nam, si vniuersale nõ sit, maior extremitas nec primo, nec secundum q ipsum, inest medio, & sic medium non erit proprie medium, sed indigebit adhuc altero medio termino, cui primum inest maior. Ex hoc sequitur secunda consequentia, videlicet q nec demonstratio erit. Qm̃ demonstratio per immediatas propositiones est. quare, si non est medius terminus proprie medius, neq; propositio erit immediata: hac autem non existente, neq; demonstratio erit. Ex his coucludit intentum de vniuersale, & inquit { Oportet itaq; aliquod vnum & idem de pluribus esse, s. vniuersale, non quidem secundum essentiam separatum, si demonstratio est, non est æquiuocum, sed vniuocum his omnibus, de quibus prædicatur. Recte aũt (vt Philoponus inquit) Additum est verbum illud, non æquiuocum. Et. n. cancer nomen vnum de pluribus dicetur, sed æquiuoce. Vt puta de stella, & de animali, & de instrumento. Et canis etiam pari modo, & de stella, & de animali, tum terrestri, tum marino, & de quibusdam Philosophis sectæ Diogenis. Aequiuocis autẽ, nec dialectica ipsa indeterminate vtetur, nec demonstratiua. Sed circa hæc, quæ diximus, emergunt dubitationes nõ paruæ. Prima quidem, quia videtur, q Axioma nõ sit per se necessarium, qm̃ habet causam. Nam (vt Plato inquit) nihil est, ante quod non præcessit legitima causa. Et ita ante Axioma præcessit causa. Quare per se non est necessaria. Praeterea. Si Axioma sit per se necessarium, idem eius sui ipsius causa. Deinde argumento, q Axioma per se euidens non sit, quoniam esset semper euidens, & sic semper intellectui perspicua: quod est contra experientiam. Iuniores dixerunt q Axioma sit per se necessarium, & per se euidẽs, quoniam fit ex transcendentibus, quibus nec est causa prior, nec est aliquid notius. Transcendentia enim sunt & prima, & primo cognita. Quod non placet. Nam hæc propositio ens est vnũ, & hæc, ens & res esset Axioma, quod Arist. non diceret. Preterea, Aristoteles dicit hanc propositionem, si ab æqualibus æqualia demas: esse Axioma: quæ tamen ex transcendentibus non fit. Dicamus igitur aliquid esse per se talo bifariam contingere, aut priuatiua, hoc est non per aliud, aut positiue, quando idem esset sui ipsius causa. Et priuatiue: bifariam, aut simpliciter, aut secundum quid. Axioma ergo est per se necessariũ, quoniam caret causa suæ necessitatis, non quidem simpliciter, sed exteriori. habet enim terminos, quorum habitudine sortitur necessitatem. Est ergo axioma per se necessarium, hoc est non externa causa, sed terminorum habitudine. Est etiam per se euidens, quoniam caret propositione priori ex qua euidens fiat. etiam caret medio, quo demõstretur. Ex his sequitur, quòd non semper euidens sit. Est enim per se euidens, non quidem quòd semper pateat nobis, sed quoniam per nihil prius euidẽs sit.

Verborum expositio. | Sol Iuniorum. | Refutatio | Dubõnes. & prima.

Secundo quęrunt, Vtrum sit differentia inter demonstrationem, & instantiam. Et videtur q non: quoniam vtraq; est ad verba: quòd vtraque ad rationem. Dicerem esse differentiam: quatenus demonstratio est per se ad rationem, per accidens vero ad orationem, vt rationi subordinatur. Instare vero per se est ad verba, per accidens autem ad rationem, vt per verba ipsa significantur. Tertio videtur inter ea, quæ Arist. dixit. contradictio. Nam Aristo. in principio libri voluit suppositionem esse principium, principium autem propositionem immediatam, & hic vult illam esse demonstrabilem. Aristot. respondet: quòd suppositio sit indemonstrabilis, non simpliciter, sed ad illum. Hinc fit, vt duplex sit suppositio, simpliciter, & in genere. Simpliciter quidem est immediata propositio simpliciter, In genere vero, est immediata in genere.

2. dubĩ. | Respon. | 3. dubõ. | Respon. | Suppositio Duplex est.

ARGV.

Nulla autem demonstratio sumit fieri non posse vt simul idem affirmetur atq; negetur, nisi fuerit opus, vt hoc etiam pacto conclusio demonstretur. Quod quidem fuerit, si sumpserimus affirmare quidem primum de medio esse verum, negare autem verum non esse.

DILVCI. Tex. ca. 26.

Non contingere autem, idem simul affirmare, & negare nulla accipit demonstratio, nisi opus sit demonstrare conclusionem sic. Ostenditur autem accipiẽtibus primum de medio quòd verum negare autem non verum.

Suscipitur i demone primũ principium contradictionis, cum qd de aliquo verum simpliciter demonstrat.

Cum dixisset, quæ differẽtia sit inter omnia principia demonstratiua, hic docet quomodo demonstratio vtatur axiomate contradictionis. Et primo hoc ostendit in recta demõstratione, deinde in demonstratione ducente ad impossibile. Verum animaduerte quòd axioma duplex est. alterum cõtradictionis, & hoc (vt Philoponus inquit) est, quod diuidit verum & falsum in omnibus entibus: Alterum est axioma simplex. vt quę sunt æqualia vni tertio, sunt æqualia inter se. Docet ergo Aristotel. quomodo axioma contradictionis ponatur in demonstratione. Nam, cum sit principium demonstrationis, videtur quòd debeant ex eo constare demon-

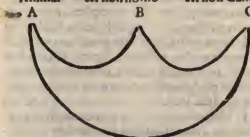
Com. 111. Cõtinuatio Axioma duplex.

demonstrationes, propterea cogitur ostendere, quomodo possit poni in demonstratione. De illo principio simplici non est dubitatio, quoniam recta ostensione ingreditur demonstrationem hoc modo, quæ eidem æqualia, & inter se sunt æqualia: A B ipsi C sunt æqualia: igitur. A & B inter se sunt æqualia. Ergo dubitatio erit solum de axiomate contradictionis. Aristoteles ergo respondens duo dicit. Primum, ꝙ demonstratio tunc accipit axioma contradictionis, quando conclusio accipit illud, secundum ꝙ tale principium in maiori termino accipiendum est, & nõ ad medium, nec ad tertium. Vnde inquit. {Non contingere autem idem simul affirmare & negare, quod est axioma cõtradictionis, nulla accipit demonstratio, nisi opus sit demõstrare conclusionem sic, hoc est cum axiomate contradictionis, hoc est primum. Deinde exponit secundum, & inquit. {Ostenditur aũt accipientibus primum de medio, ꝙ verum, negare autem nõ verum, hoc est secundum. Et sic vult, ꝙ demonstratio tunc accipiat axioma contradictionis, cum conclusio accipit illud. Amplius, ꝙ debeat addi ad maiorẽ propositionem, & ad illius prædicatum. Hæc sunt quæ proposuit. Dixit autem, cum primum de medio est verum: negare autem, non verum. Quoniam (vt Philoponus exponit) de quibusdam secũdum quid affirmatio & negatio vera est. vt de anima immortale & non immortale vera sunt, saltem secundum quid. Anima enim substantia immortalis est, operationibus non immortalis. vt de elementis, ingenerabilia, & non ingenerabilia. quoniam secundum totalitatem quidem ingenerabilia sunt, secundum partes vero, non ingenerabilia. vt de cœlo, moueri, & non moueri: non enim secundum totum mouetur, mouetur autem secundum partes. Ergo tũc demonstratio accipit axioma cõtradictionis, cum simpliciter affirmare est verum, negare autem non verum de medio ipso. Hæc sunt, quæ Aristoteles intelligit.

ARGV. *Nihil autem refert medium esse, atque non esse, sumere & tertium pari modo. Nam si datum est id de quo hominem dicere verum est, dabitur & id ei quo non hominẽ dicere verum est. Sed si tantum hoc totum sumatur, hominem inquam animal, non autem non animal esse, erit etiam verum Calliam dicere & non Calliam animal, non autem animal.*

DI LVCI. Nihil refert ad medium uel minorẽ seu tertium addatur cõtradictio. Comẽ. 113. *Medium autem, nihil differt esse & non esse accipere, similiter autem & tertium. Si enim assignetur de aliquo homine, verum est dicere, & si non hominem, verum, nisi solum homo animal sit, non animal autem non. Erit enim verum dicere Calliam siue non Calliam, similiter animal, non animal autem, non.*

Quæret quispiam, Vtrum contradictio possit addi ad medium. Dictũ est enim ꝙ additur ad maiorem, ideo quæritur, vtrum possit addi ad mediũ. Et videtur ꝙ sic, qm̃ hic est bonus syllogismus. Omnis homo, & quod non est homo, est animal, & non non animal: Callias est homo, & non non homo: Ergo Callias est animal, & non non animal. Iterum quæritur, vtrum possit addi ad minorem, & videtur ꝙ sic. Hic.n. est bonus syllogismus. Oĩs homo & quod non est homo, est aĩal, & non, nõ animal: Callias, & non Callias est homo, & nõ, non homo. Ergo Callias, & non Callias est aĩal, & non nõ E aĩal. Respondet Arist. ad hæc, & primo ad primum, ꝙ licet ad medium possit addi, tñ non est necessarium addi, qm̃ cum illa additione, & sine illa semper

Syllogismi qui cõtradictionis principio vtũ ad mediũ vel ad minorẽ propõnem vtuntur.

F per conclusio sequitur, vt prius, videlicet ꝙ Callias sit aĩal, & non non aĩal: Ad secundum iterum concedit, ꝙ ad minorem addi possit contradictio, sed ad concludendum conclusionem prædictam nulla videtur necessitas. Qm̃ tam cum illa additione, q̃ sine, semper sequitur ꝙ Callias sit aĩal, & non non aĩal Nam si sequitur ꝙ Callias, & quod non Callias sit, aĩal, & non non aĩal, sequitur ꝙ Callias sit aĩal, & non non aĩal. Vñ inquit. {Medium aũt nihil differt esse, & non esse accipere quãtum ad illam conditionem. Qm̃ tm̃ illa additione, q̃ sine, sequitur, ꝙ Callias sit aĩal, & nõ non aĩal: hæc ad primam dubitationem. Deinde soluit secundam, & inquit {Similiter autem & tertium, subaudi nihil differt esse, & non esse sumere quo ad cõclusionem inferendam (vt Alexander exposuit) exponit primam solum, & inquit. {Nam, si contradictio accipitur de G aliquo hominum, hoc est si contradictio addatur ad medium, verum est dicere, videlicet ꝙ Callias sit aĩal, & non non aĩal. Et si non hominem assignetur, ita vt sine contradictione sumatur mediũ, etiã verum est, ꝙ Callias sit animal, & non non animal. Quare siue addatur siue non addatur ad medium contradictio, nihil refert ad conditionem. Nisi (vt inquit) Solum homo animal sit, nõ animal aũt nõ. Tunc.n. quia termini conuertuntur, non põt prædicatum de medio prędicari cum contradictione. vt dato ꝙ nihil sit aĩal nisi homo, hæc erit falsa, omnis homo, & non homo est animal: quia tantum homo est animal: Deinde exponit solutionem secundam, & lege sic. {Similiter autẽ & tertium non differt esse, & non esse sumere, quantum ad conditionem syllogismi, vt exponit Alexander. Qm̃ erit verum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal, H non animal autem, non. & si sic, tunc verum erit dicere Calliam esse aĩal, & non animal. Si enim Callias & non Callias est animal, & non non animal, ergo Callias est animal, & non non animal. Quare (vt Alexander inquit) frustra additur hæc contradictio ad tertium terminum.

ARGV. *Causa aũt est, quia primũ non solũ de medio sed etiã de alio dicitur, propterea quòd ad plura sese extẽdit. Quare nihil ad conclusionem refert, & si mediũ & ipsum est.*

DI LVCI. *Causa autem, quoniam primum non solum de medio dicitur sed etiam de alio, propter id quod est in pluribus. Quare, si medium & ipsum est, quòd non ipsum, ad conclusionem nihil differt.*

Cum

Com. 113.

Cum accepisset, quod addere contradictionem ad medium, nihil referat ad syllogismum inferentem dictam conclusionem, hic assignat causam, & inquit{Causa autem, subaudi, cur additio contradictonis ad medium nihil refert, est qm̃ primum non solum de medio dicitur, sed etiam de alio, à medio. Propter id quod primum est in pluribus, quam sit medium:& ideo animal dicitur, tam de homine quam de non homine. Quare, vt inquit,}Si medium,& ipsum est, & non ipsum{hoc est, quare si medium sumatur cum contradictione, ad conclusionem syllogismi, nihil differt: qm̃ etiam sine illa sequitur quod Callias sit animal, & nõ non animal. Hæc eadem causa esse potest, quod nec ad minorem addi debeat. Ex his patet, quod in demonstratione recta axioma contradictionis addi potest, qñ conclusio accipitur cum illo. Non tñ in omni propositione, sed solum in maiori propositione, ex parte prædicati, vt exposuerunt Alex.& Philo. Quærunt vtrum semper prædicato maioris debeat addi contradictio. Egidius asserit, quod solum tunc contradictio debet addi prædicato maioris, cũ primum sit in plus quam medium, & medium in plus quam tertium. Iuniores contra obijciunt. Primo, qm̃ posito ꝙ Callias sit oẽ animal, tunc antecedẽs est verum,& consequens falsum. Secundo, qm̃ dato quod tm̃ Callias sit animal, adhuc animal esset quid communius Callia, veluti communius est instans, quàm hoc instans:& fenix quam hæc fenix: sed nos dicimus cum Alexandro, Philo,& Egidio, quo tunc contradictio prædicato maioris addenda est, cum primum, medium, & tertium non fuerint conuertibilia. Medio enim frustra adderetur, quoniam nec medium, nec aliquid, quod cum medio se tenet, conclusionem ingreditur. Iterum tertio frustra additur, qm̃ cum sit in minus quam primum, primum de ipso prædicabitur tam absolute, quam cum contradictione ipsi tertio addita. Quare solum prædicato maioris, quod est primum, vniuersali er addenda est. Quæ vero Iuniores obijciunt, non cogunt, qm̃ si Callias sit omne animal, termini nõ essent subordinati. Preterea dato quod Callias sit tm̃ animal ratione animal esset communis non autem re: quinimmo re conuerterentur.

Dubiũ primum. Rñ. Egidij.

Iuniores cõtra Egid. Solo ꝓpria cum Egidio &c.

Ad argumentum. Iuniorum.

Dubium secundum.

Solutio.

Secundo dubitant, quia frustra videtur axioma cõtradictionis debere addi in aliqua demonstratione, qm̃ si habetur quod Callias sit animal, habebitur, quod Callias sit animal,& non animal. Dicendum, tales demonstrationes inuentas esse propter veterum ignorãtiam, qui contradictoria concedebant. Plures enim veterum asserebant mundum esse finitum,& non finitum. Propterea contra hos argumentamur. De nullo corpore simul finitudo potest affirmari, & negari: mundus est corpus: igitur non est finitus,& non finitus. Quæ igitur fuerit necessaria talium demonstrationum, ex hisce patet.

ARGY.

Hoc autem, omne, inquam, affirmandum aut negandũ esse ea demonstratio sumit, qua deducitur ad id quod fieri nequit nec tamen semper vniuersaliter, sed quod satis est generi, circa quod genus demonstrationes afferuntur, sicut & prius est dictum.

D I LVCI.

Vtũtur primo principio sci & speciales ip̃si g contrahẽdo ad subm genus.

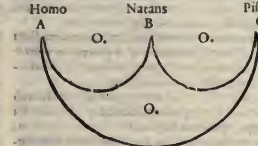
Omne autem affirmare, aut negare, demonstratio, quę est ad impossibile accipit. Et hæc non semper vniuersaliter, sed quantum sufficiens est. Sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonstrationes fert, sicut dictum est prius.

Com. 114.

Cum dixisset quo pacto in recta demonstratione, atque ostensiua vtimur axiomate contradictionis, & quando nunc dicit quod etiam in demonstratione ducente ad impossibile vtimur illo. Et hoc proponit, & inquit.{Omne autem affirmare, aut negare, demonstratio, quæ est ad impossibile accipit. Quo vero ad verba attinet. Verbum illud autem, non aduersatiue, sed coniunctiue tenetur. Propterea, quasi dicat, præterea demonstratio, quæ est ad impossibile, sumit illud axioma, quod est, omne aut est affirmare, aut negare. Sed quomodo illud sumat, nec Alexander, nec Philo. exponit. Quare Animaduertendum, quod demonstratio quę ducit ad impossibile est tres processus. Verbi causa, sit demonstratio hoc, Omne natans est homo: Piscis oĩs natat: Piscis omnis est homo.

Verborum expositio.

Demõ ad impõle tres habet processus.

Hic est primus processus, & syllogisticus. Secundo vero, hoc pacto. Conclusio, hæc, videlicet omnis piscis est homo, est impossibilis: & non per suam naturam: ergo propter propositiones: non propter minorem sed propter maiorem: ergo maior est impossibilis. Hic est secundus processus. Tertius vero erit, maior est falsa: igitur sua contradictoria est vera, quia duorum contradictoriorum si vnum est verum, alterum est falsum. Ecce quo modo demonstratio hæc sumit axioma contradictionis in tertio processu. Vtrum vero demonstratio ducens ad impossibile sit duo syllogismi, an tres, in secundo Priorum visum est. Et, cum dixisset, quod demonstratio ad impossibile axioma contradictionis accipiat exponit quomodo ipsum accipiat, & inquit{Et hæc, i. demonstratio, quæ ducit ad impossibile, non vniuersaliter, hoc est secundum transcendentiam accipit, sed quantum sufficiens est. Quia vero duplex est sufficiens, simpliciter, & in genere, exponit quomodo sufficiens, & inquit}Sufficiens autem in genere, nõ autem simpliciter. Et quia genus duplex est, videlicet genus scientiæ, & genus prædicamenti, exponit quomodo in genere, & inquit}Dico autem in genere, vt circa quod genus demonstraret, demonstrationes fert: quod est genus scientię. Vt puta, geometra quidem (vt Philo. exponit) in magnitudinibus, Arithmeticus autem in numeris, & reliqui etiam in proprijs subiectis. Solus autem primus Philosophus, & dialecticus vti possunt ipso, & vt communi, & vt discurrentes per omnia entia, & non entia. Dubitant neoterici, quoniam demonstratio animali in communi, hæc est vera, Animal est homo, & illa similiter animal est nõ homo. Ad hoc respondent, quòd duo contradictoria possunt esse vera simul de

Tres sunt ꝓcessus demonstrationis ad impossibile.

Duplex sufficiens.

Genus duplex.

Dubitatio, neotericorum.

Responsio.

Cõfutatio.

de eodem genere, vel specie, non tñ eodem de numero. Sed pace horum dixerim, hæ logicam non sapiunt. Primò, qm̃ hæ non sunt contradictoriæ. Animal est homo, Animal est non homo. quoniam vtraque est affirmatiua, vt patet Primo priorum, & Secundo de Interpretatione. Prima quidem de prædicato finito, secunda vero de prædicato infinito. Secundo etiam, qm̃ nec hæ sunt contradictoriæ, Animal est homo, Animal non est homo. Vtraque est indefinita. Dicamus ergo, quod propositiones contradictoriæ nunquam possunt esse simul veræ, nec simul falsæ, sed semper necessario, si altera sit vera, altera est falsa. Qm̃ (vt Philop. inquit) ens & non ens diuidunt quodlibet. Argumentum vero quod adducebatur ad oppositum, supponit falsum, vt intelligenti patet.

Capi. vlti. Capi. pri.

Propria rũ Lex cõtradictoriarũ.

ARGT. *Conueniunt autem inter sese scientiæ omnes in hisce, quæ communia sunt, non in hisce de quibus demonstrant nec in his etiam quæ demonstrant. Communia autem eo dico, quibus sic vtuntur, vt ex ipsis demonstrant.*

DILVCI. *Communicant autem omnes scientiæ adinuicem secundum communia, Communia autem dico quibus vtuntur tanquam ex eis demonstrantes, non autem de quibus demonstrant, neque quod demonstrant.*

Text c. 27. Sciæ oẽs cõmunicãt in cõissimis principijs, differũt aũt in subo de quo, & pdicato, qđ de aliquo demonstrant. Com. 115.

Cum dixisset, quòd axiomatum alia quidem cõmunissima sunt, quæ in oĩ scientia quadrant, Alia vero, quæ quadrant in pluribus, Alia autẽ quæ quadrant in vna: nunc dicit, quòd secundum communissima axiomata omnes scientiæ communicant. Nam secundum ea, quæ dantur, hoc est secundum concessa, & secundum ea, quæ quæruntur, nulla sciẽtia communicat cum altera, nisi essent subalternæ (vt Phi. exponit) Vnde inquit. § Communicant autem omnes scientiæ adinuicem secundum communia hoc est, secundum communissima axiomata. Vtputa, in illo, non contingit idem simul affirmare, & negare. Et hoc exponit, & inquit: § Communia autem dico, quibus vtuntur tanquam ex eis demõstrantes, hoc est communia dico axiomata contradictionis, ex quibus constant demonstrationes, & ostensiuæ, & ducẽtes ad impossibile secundum modum prius expositum, non autem communicant his, de quibus demonstrant, hoc est in his, quæ dantur atque conceduntur. Neque communicant in eo, quod demonstrant, hoc est in ipso quæsito. Nam (Vt Philo. inquit) tria sunt in omni demonstratione, propositiones: & concessa, & quæsita: & propositiones triplices sunt communissimæ, quæ omnibus scientijs quadrant, quæ pluribus, & quæ vni solum. Omnes ergo scientiæ communicant in propositionibus, non quidem omnibus, sed communissimis. Differunt aũt in concessis, & quæsitis, quatenus hæc non possunt esse nisi propria, & in diuersis scientis diuersa. Nisi vt Philo. inquit scientiæ essent subalternæ: nam in talibus subiecta subalterna sunt etiam.

In oĩ demõstratione tria sunt, Propositio cõcessũ, & quæsitum.

ARGT. *Differendi quoque facultas cum omnibus conuenit, & si qua vltra ipsa communia ostendere nitatur, velut omne quoduis affirmetur aut negetur oportet, vel ab æqualibus, demptis æqualibus æqualia sunt ea quæ restant, vel talium aliqua. Atque ipsa differendi facultas non est sic deffinitorum quorundam, neque generis cuiusdam: non enim interrogaret. Demonstrati nanque, non licet interrogare, propterea quod ex oppositis non ostenditur idem*

E *Hoc autem demonstrandum est in hisce, quæ de ratiocinatione sunt pertractata.*

DILVCI. *Et dialectica quidem de omnibus, & si aliqua vniuersaliter tentet demonstrare communia, vt quod esse affirmare omne, aut negare, aut quod est, æqualia ab æqualibus demere, aut talium quædam. Verum dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius non enim interrogaret. Demonstrantem enim non est interrogare, propter id quod oppositorum esse non demonstrat idem. Ostensum est autem, hoc in his, quæ de syllogismo.*

Dialectica est cõis scia neq̃ determinati ac certi generis est.

Cum dixisset, quòd omnes scientiæ vtuntur communibus, quamuis ante omnia, & dialectica, & Prima Philosophia, nunc discernit Dialecticam, & ab alijs omnibus, & à Prima Philosophia. ab alijs quidem omnibus, qm̃ vnaquæque aliarum circa vnum aliquod genus versatur, hæc autem circa omnia, & F de omnibus est à Prima vero Philosophia differt, sicut à cæteris scientijs, qm̃ dialectica quidẽ interrogat condisputantem: vt ex datis ab ipso syllogizet suum propositum, scientiæ vero aliæ, atque ipsa Metaphysica, cũ demonstrant, non interrogant, quoniam demonstrant ex necessarijs. & ex his, quæ per se, & secundum ꝙ ipsum, vt dictum est. hoc autem Secundo Priorum Analyticorum ostẽsum est. Vnde inquit: § Et Dialectica quidem est de omnibus entibus. & si aliqua vltra tenet demonstrare cõmunia, est de omnibus: hoc est & Dialectica & Metaphysica sunt de omnibus. & dixit § Et si aliqua vniuersaliter tentet demonstrare communia: qm̃ (vt Philoponus exponit) Metaphysica tentat demonstrare illud axioma, omne autem affirmare, aut negare. & illud, æqualia ab æqualibus demere: & quædam alia id genus, vt patet Quarto Metaphysi. contra eos, qui negant compræhensibilitatem, & dicunt nihil sciri. Quo vero modo Metaphysicus, & Dialecticus, hæc axiomata probent, Philoponus exponit, & Quarto Metaphysi. patet Et hoc Aris. subscribit, & inquit. § Et si aliqua alia tẽtet demonstrare cõia, scilicet Axiomata, vt illud, videlicet oẽ est affirmare, aut negare: aut illud, æqualia ab æqualibus demere, aut talium quædã, de quibus quarto Metaphysi. Quælibet enim talis cõmunis sci ntia est de omnibus entibus. Et per hęc patet quomodo dialectica differat à scientijs cæteris: & quomodo cum metaphysica conueniat. Deinde simul exponit quomodo differat à Metaphysica, & ab alijs scientijs, & supponit, quòd Dialectica interrogat, vt libro de syllogismo dictum est, tunc assignans differentiam, inquit. § Verum dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius. Vt enim Themistius inquit. Dialectica genus certum non habet, in quo versetur, non lineas, non numeros, non proportiones. Et assignat causam, quoniam, si genus certum haberet, nõ interrogaret, si enim Dialectica certum genus haberet, vteretur his, quæ per se insunt, quæque ab omnibus conceduntur. Bene ergo dictum est, quod Dialectica certum genus non habet, & per hoc differt à cæteris scientijs: & quia supposuit, quòd dialectica non sit certi generis, & hoc probauit, quia aliter non interrogaret, probat hoc quod dixit, & inquit. § Demonstrantem enim non est interrogare, hoc est dialectica non est certi generis, quia demonstraret: vteretur enim his

Com. 116.

G

T.c.8. & 96

H

Prio prior. cap. primo.

his, quæ sunt per se, & si demonstraret, non interro A garet. Demonstrantem enim non est interrogare, propter id, quod non demonstrat idem esse oppositorum. Nam (vt Themistius inquit) impossibile est de eodem probari contraria, cum demonstratio non sit nisi ex his, quę per se insunt, qua non possunt demonstrare contraria. Sed qm̃ hæc satis abunde exposita sunt in libro de syllogismo, ideo inquit {Ostēsum est autem hoc in his, quæ de syllogimo, Ex quibus latenter innuit differentiam Dialecticæ à Metaphysica. Q m̃ Dialectica interrogat, Metaphysica non, cum Metaphysica syllogizet ex his, quæ sunt per se, Dialectica ex his, quę videntur respondenti, vt ex probabilibus. Quo vero ad verba attinet. Phi. animaduertit verbum, illud enim cum inquit, demonstrantem enim non est & reliqua: & vult, quod non referatur ad proxime dicta, sed ad B vnum quod debit subaudiri hoc pacto, verum Dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius, sicut subaudi sunt scientię cęteræ particulares. Et quod cæteræ particulares sciētiæ sint definitorum quorūdam, & vniuscuiusdam generis, assignat causam, & inquit. {Demonstrantem enim non est interrogare, propter id quod oppositorum esse non demonstrant idem. Ergo scientiæ particulares sunt definitorum quorundam, & vnius certi generis: ecce quomodo verbū enim reddit causam eius, quod subintelligitur. Aliter autem exponi potest, vt fuit per nos expositum, sed non curo. Alij autem intelligunt sic, Verum Dialectica non est definitorū sic quorundam, & hoc quo ad accidentia, que quæruntur: neq; generis alicuius vnius, & hoc, quo ad datum, seu concessum. Et assignat causam, & inquit {Non enim interrogare. C Scientia enim quæ versatur, circa propria quæsita, & de certo subiecto, non interrogat, qm̃ agit ex his, quæ per se sunt. hęc de differentia ab alijs scientijs. De differentia vero à Metaphysica, ita inquit {Demonstrantenm vero, hoc est Metaphysicum autem, non est interrogare, propter id quod non demonstrat idem esse oppositorum. Et sic habetur differentia Dialecticæ à Metaphysica. Verum isti in eorum libris habent autem, & non enim. Et propterea legunt aduersatiue. Sed quærunt Neoterici, Vtrum dialectica sit certi generis: Et videtur quod sic, quia est de syllogismo, & de his, quæ illi insunt per se. Modo syllogismus est res animastica, cum sit tertia operatio animæ, quę est discursus. Ergo dialectica est certi generis. Respondent Arabes (vt Auicen, Algazeles, & Alpharabius) q̃ D dialectica, vt vtens, nullius certi generis est, vt docens est de syllogismo, & de certo genere. Sed dices, si Dialectica vt vtens. esset certi generis, & de certo genere, tunc dialectia esset particularis scientia, & quæritur an naturalis, an mathematica, an metaphysica. Probabiliter dicerem, quod dialectica quatenus docet syllogismum, & quæ de syllogismo quærūtur, est animastica, quoniam syllogismus est operatio animæ, de qua agitur Tertio de Anima. Et licet scientia hæc, quæ de syllogimo est, dicatur animastica, tamen secundum vulgarem appellationem dialectica dicitur. Sed reuera animastica est. Hæc volui probabiliter esse dicta quoniam veritas alias dilucidabitur.

Verborum expositio.

Alia verborum expō.

Dubitatio. An Dialectica sit certi generis.

Rn̄ Arabū

Obiectio.

ARGY.

Quod si eadem est interrogatio ratiocinatiua & propositio contradictionis, sunt autem in vnaquaque scientia propositiones ex quibus vniuscuiusque propria conficitur ratiocinatio, erunt porro quædam interrogationes ad singulas scientias attinentes, ex quibus fit cuiusque propria ratiocinatio.

DI LVCI.

Si autem idem est interrogatio syllogistica & propositio contradictionis. Propositiones autem sunt secundum vnamquanque scientiam, ex quibus est syllogismus secundum vnamquanque. Erunt vtique aliquæ interrogationes scientificæ ex quibus, qui est secundum vnamquanq; proprius fit syllogismus

Propriæ sūt singularū scientiarū interrogationes & responsiones. Com. 117.

Phil. expo. Themist.

Philoponus vult, quòd Aristo. velit demonstrare hic, quod non omnem interrogationem interrogabit vnaquæque particularium sciētiarum, sed solum quæ interrogat proprie vnaquæque scientia vtputa geometra, geometrica, arithmeticus, arithmetica: neque quod ad omnem interrogationem respondere debeat sed solum ad quæcunque interrogantur in vnaquaque scientia. Themistius autem (vt mihi videtur) vult quod Aristote. velit ostendere quod quælibet scientia particularis proprias habeat & interrogationes, & conclusiones, & responsiones, sed vnde ad hoc deuenerit, Themistius velle videtur Aristot. ad hoc deuenisse, vt persoluat, an qui demonstrat, possit interrogare, & an interrogatio scientiam pariat. Nam proxime dixit, quod non quia scientię particulares circa idem per opposita non versantur. Soluit itaque Aristot. (vt Themistius innuit) quod interrogationes erūt propriæ proprijs scientijs, & aliarum scientiarum aliæ. Et syllogizat hoc modo. Propositiones contradictionis propriarum scientiarum sunt propriæ & aliarum scientiarum aliæ: Interrogationes syllogisticæ sunt propositiones contradictionis: ergo interrogationes syllogisticæ sunt propriarum scientiarum propriæ, & aliarum scientiarum aliæ. De syllogismo ponit primo minorem, & inquit. {Si autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis. hæc est minor. Deinde accepit maiorem, & inquit: {Propositiones, scilicet contradictionis sunt secundum vnamquamque scientiam ex quibus est syllogismus secundum vnamquamq; hæc est maior. Ex his infert conclusionem, & inquit: {Erunt vtique aliquæ interrogationes scientificę, ex quibus fit syllogismus, qui est secūdum vnāquamq; proprius Hæc est conclusio. Sed quo ad verba attinet. Quæritur quid per interrogationem syllogisticam intelligit. Præterea quid per interrogationem. an propositionem. an conclusionem. Et si propositionem, an propositionem, pro veraque parte probabilem, & sic non erit scientifica, sed dialectica. Aut propositionem alterius partis contradictionis: & sic interrogatio non erit propositio hoc modo. Secundo dubitatur quoniam demonstratiua scientia non videtur interrogare, quoniam enuntiat, & non interrogat. Præterea interrogatio vt sic non est pars syllogismi, quoniam nulla propositio est pars syllogismi, quæ componitur ex nota interrogationis. Insuper nullum dubiū est pars demonstrationis: at interrogatio propositio dubia est. Ad has dubitationes per ordinē respondendum est, & ad primam Philopo. solutionem innuit, & intelligit per syllogisticum idem q̃ dia-

Syllogis. text.

Verborum expositio. Dubitationes text. & prim Sc̃da Tertio.

Aliæ dubitationes. Prima Secunda Tertia.

Solutiones Ad primã

dialecticam. Vnde interrogatio syllogistica & interrogatio dialectica idem sunt. Et tunc verba Aristo. legenda sunt cóparatiue hoc modo. Si autem idem est interrogatio dialectica, & propositio contradictionis; ita subaudi, idem est interrogatio sciẽtifica, & propositio contradictionis. Tunc reliqua legantur (vt prius. Et cum quæritur, quid per interrogationem intelligat.) Dicendum, quod interrogare possumus aut in materia necessaria, aut in materia probabili, aut in materia impossibili, apparenti tñ. Si interrogatio fiat in materia impossibili, apparenti tñ, sic interrogatio est sophistica. Si in materia necessaria, & per se, vel interrogamus de propositione, & sic est petitio, vel suppositio: vel de conclusione, & sic est quæstio. At si interrogamus in materia dialectica, vel de propositione & sic est propositio dialectica, vel conclusione, & sic est problema. Simili ratione, cũ interrogamus in materia sophistica, atque apparenti, aut interrogamus de propositione, & sic est propositio sophistica, vel de conclusione, & sic est sophisma. Secundum tñ Philopo. Arist. per interrogationem, propositione intelligit, & non quæstionem, quæ erit conclusio. Et per propositionem contradictionis intelligit propositionem, quæ est altera pars contradictionis, quæ vera est, & necessaria, vt Philo. exponit. Et cum dicitur, quod tunc non erit interrogatio. Dicendum, quod non erit interrogatio ad consensum respondentis, captãdum, sed vt sentiat discipulus, quæ præceptor dicit. Per idem concedo quod demonstratiua scientia non interrogat de consensu, vt ex illo syllogizet, sed ad assensum, vt ex illo discat discipulus. Præterea per idem concedo quod interrogatio, quæ est propositio composita ex nota interrogationis non est pars syllogismi sed pro altera contradictionis parte sumpta est syllogismi pars. Insuper concedo quod nullum dubium, quod pẽdet probabilibus rationibus pro vtraque parte probantibus est pars demonstrationis, sed dubiam, cuius dubietas pendet ex ignorantia terminorum, potest esse syllogismi & demonstrationis pars. hæc pro Arist. defensione.

Ad secundam

Ad tertiam. Solutiones aliarum dubitationũ. Ad primã Ad secundam.

Ad tertiam

ARGV.

Patet ergo non omnem interrogationem geometricam esse, nec ad medendi artem omnem accommodari, & pari modo de cæteris. Sed aut ea ex quibus aliquid ostenditur, de quibus est ipsa Geometria, aut ea quæ ex eidem demonstrantur, ex quibus Geometria demonstrat, qualia sunt Perspectiua. Idem est & in cæteris intelligendum.

DILVCI.

Manifestum itaque quod non omnis interrogatio geometrica erit neque medicinalis, similiter autem et in alijs. Sed ex quibus aut demonstratur aliquid, de quibus Geometria est, aut quod ex eisdem demonstratur Geometria, vt visibilia, similiter autem & in alijs.

Interrogationes geometriæ sũt ex his quæ sunt Geometriæ, vel ex his, quæ illi subalternã sunt. Com. 118.

Cum declarasset, particulares sciẽtias proprias & particulares habere interrogationes, nunc declarat quod nec omnis interrogatio geometrica est, nec omnis medicinalis, & inquit} Manifestum itaque, quod non omnis interrogatio geometrica erit, neque omnis interrogatio erit medicinalis. Et vt dico de geometria, & Medicina, similiter autem & in alijs dicendum est facultatibus. Exponit autem, quæ interrogatio geometrica est: & vult, quod ea sit geomtrica interrogatio, quæ vel est propositio geometrica, è qua aliquid immediate in ipsa Geometria demonstratur, vel è qua descendimus ad subalternas scientias, quæ pro principia geometrica habentur, vt de Perspectiua dicit. Vnde inquit, }Sed interrogationes geometricæ eæ sunt, ex quibus demonstratur aliquid de numero eorum, de quibus Geometria est. Vt propositiones, ex quibus demonstratur, quod super datam lineam contingit triangulum equilaterum collocare. Siquis autem interrogaret, an circulus sit linea pulchrior recta, nõ tenetur geometra (vt Phi. inquit) respondere. Aut interrogatio geometrica est id, quod demonstratur ex eisdem ipsi geometriç. Vt propositiones visibiles, ac perspectiuæ, quæ demonstrantur ex geometricis principijs, sunt propositiones ad Theoremata perspectiua. Ergo geometrica interrogatio vel est propositio, per quam demonstratur conclusio geometrica, vel est conclusio geometrica, & propositio per quam demonstratur conclusio perspectiua. Ex quibus velle videtur Arist. ꝙ vnamet propositio sit conclusio, & interrogatio: vt conclusio in Geometria, pro quanto demonstratur ex eis, quæ sunt eadem ipsi Geometriæ, & interrogatio respectu conclusionis Perspectiuæ, quæ per illam demonstratur. Vnde quemadmodum problema est id quod syllogizat dialecticus, ita quæstio est id, quod demonstrat sciẽtificus. Et vt propositio dialectica est interrogatio qua problema syllogizatur, sic petitio est erotema hoc est interrogatio qua demonstratur quæstio. Hinc fit, vt vnamet propositio possit esse in subalternantur quæstio, & in subalterna petitio, siue interrogatio. Ex his patet error Iuniorum, qui crediderunt scientificum solum de conclusione interrogare, nõ autem de principijs, dialecticum vero de vtrisque. Nam, si ipsi per interrogationem velint proprie dubitabilem propositionem, per disputationem determinabilem, sic scientificus nec de cõclusionibus, nec de principijs interrogat. Sin autẽ velint per interrogationem demonstratiuam propositionem, sic de principijs dumtaxat interrogationes fiunt. Aristote. enim voluit hic per Erotema propositionem petitoriam aut in eadem, aut in superiori scientia determinabilem. Quam expositionem Philo. approbauit

Error Iuniorum.

ARGV.

Atq; de his ipsis reddenda quoque ratio est ex geometricis principijs, conclusionibusue, sed de principijs non est reddenda ratio geometræ vt est professor geometriæ. Eadem sunt & in cæteris scientijs obseruanda.

DILVCI.

Et de his quidem, & ratio subhabenda est ex geometricis principijs, & conclusionibus. De principijs aũt ratio, non subhabenda est geometræ (vt geometra est).

Com. 118.

Cum dixisset, quod duplex est geometrica interrogatio, aut per quam demõstratur aliquod Theorema geometricum, aut per quam demonstratur aliquod Theorema perspectiuum, Nunc assignat inter hæc differentiam, & vult, quod de interrogatione, per q̃ demonstratur Theorema perspectiuũ, subhabenda est ratio ex geometricis principijs. Nã vt diximus, q̃ est interrogatio perspectiua, est conclusio geometriæ. At de principijs, quę sunt interrogationes geometricæ, quibus demonstrantur conclusiones geometricæ, non est subhabenda ratio geometrę, quatenus geometra est. Hæc enim est geometrica interrogatio, continuum est diuisibi-

sibile in infinitum: at huius non geometra rationem assignat, quatenus Geometra, sed quatenus Physicus. Vnde inquit. } Et de ijs, quidem, scilicet interrogationibus, quę sunt propositiones ad perspectiua Theoremata, & ratio subhabenda est ex geometricis principijs, & ex geometricis conclusionibus. nã interrogatio perspectiua est cõclusio geometriæ. De principijs autem geometricis, quæ sunt interrogationes geometricæ, quibus demonstrantur conclusiones geometricæ, ratio non subhabẽda est geometre vt geometra est, sed alterius superioris, vel ex sensibus. Verum (vt Philoponus inquit) Oportet scientes scire, quæ sunt proximæ scientiæ super vnamquanque scientiam, vtputa musicum quæ arithmeticus. Illius enim Theorematibus vtitur. Et mechanicum, quæ geometricæ: pari autem pacto & perspectiuum. Ex Theorematibus enim scientiæ superpositæ demonstrantur ea, quæ sunt vniuscuiusque suppositæ, atque subiectæ scientiæ. Si igitur sciens debet esse musicus, debet scire ea, quæ in arithmetica probantur. pari autem modo & perspectiuus & mechanicus, quæ sunt geometriæ. De principijs autem suismet, vt inquit, nulla scientia rationem habebit. Geometra enim nullam rationẽ habet de proprijs principijs, nec alius quiuis Sed sunt aut sensu perspicua, aut ex terminis euidentia, hęc ex Philopono.

Philopo.

ARGY. *Nec igitur artificem quemque quauis percontari, nec ad quamuis interrogationem de singulis respondere oportet, sed ea tantum quæ in scientia sua determinata.*

DILVCI. *Neq; igitur oẽm est vnusquisq; sciens interrogandus interrogationem, neq; ad oẽ interrogatum est de vnoquoq; respondendũ, sed q̃ sunt secundũ sciẽtiã determinata sunt.*

Com. 120. Verba. te. duplicẽ habent expõnẽ. Prima. Hæc verba possunt dupliciter intelligi, vno modo vt Aristo. velit per hæc soluere quandam dubitationem, qm̃ posset dici, quod interrogationes geometriæ demonstrari possunt, qm̃ conclusio primæ demonstrationis est suppositio seu petitio secundæ demonstrationis: igitur potest esse interrogatio. Et sic geometra potest habere rationem saltem de aliquibus suis interrogationibus. Respondet ergo Aris. secundum hanc expositionem, & inquit. {Neque igitur omnem interrogationem est: hoc est oportet vnumquemque scientem interrogandum: hoc est, neque igitur oportet vnumquenque scientem interrogare omnem interrogationem. Neque secundum omne interrogatum, est de vnoquoque respondendum. quia est deuenire ad primas petitiones, quæ sunt primæ. Sed quæ determinata sunt secundum scientiam suam, hæc debet interrogare, & ad hæc respondere. Et sic, cum diximus geometram nullam habere rationem de suis petitionibus siue interrogationibus volumus intelligere de omnibus: quia de aliquibus nihil prohibet. vt de illis, quæ supponũt primas petitiones.

2. expositio & est Philopo. Aliter possunt exponi, vt nũc Aris. velit ex dictis concludere quod & interrogationes, & responsiones sint propriæ vnicuique scientiæ, vt Themistius & Philopo. exposuerunt. Hi enim sunt, qui verba Aris. correctiora habent. Vnde Arist. inquit } Neq; igitur oẽm interrogationem vnusque sciẽs interrogandus est: neque ad oẽ interrogatum rñdendum est de vno quoque. Nam { vt Philopon. inquit. } Si Geometra quidem de Peripheria interrogetur an quadret rectilineæ, necne? Aut quæ figurarum Isoperimetrarum sit multi loci capacior? & an æquales sint inter sese, quæ à centro circuli cõcidunt rectilineæ: ad omnes has respondẽdum est. sunt enim geometricę interrogationes. siquis tñ interoger, quæ linearum sit pulcherrima. rectilinea an circularis, ad hoc non respondendum est. Non enim geometrica interrogatio est, non igitur ad omnem interrogationem respondendum est. Non enim de musica respondet geometra, sed (vt inquit), ad ea respondet & ea interrogat, quæ sunt determinata in propria scientia. Hæc est expositio Philo. quæ (vt mihi videtur,) & planior est, & verior.

ARGY. Autẽ præterea. *Quod si quispiam cum geometra vt geometra est, sic disseruit, patet & bene, illum esse disceptaturum, si ex his ostenderit aliquid. Quia si non hoc disseruerit modo, non bene sine dubio disceptabit.*

DILVCI. *Si autem disputabit cum geometra, quatenus est geometra, sic manifestum est, quod & bene, si ex his aliquid demonstrat. si vero non, non bene.*

Com. 131. Cum declarasset, q̃ in vnaquaque scientia sit tũ propria interrogatio, tum propria responsio, nunc concludit in vnaquaque scientia esse propriam disputationem: quæ ex interrogatione ex parte opponentis, & responsione ex partis respondentis conficitur: & hoc per exemplum in geometria concludit, & inquit. {Si autem subaudi geometra, quatenus est sic geometra, disputabit cum geometra, manifestum est quod & bene disputabit: & hoc si ex his aliquid demonstrauerit, q̃ geometrica sunt. Si vero non, supple geometa sic disputauerit, sed cum musico ex principijs geometricis, is non bene disputat. Per quæ patet proprias cuiusque scientiæ disputationes esse, quæ ex proprijs illius scientiæ interrogationibus, atque proprijs responsionibus constat. Et cum dixit. Sic autem, verbum autem non aduersatiue, sed potius coniunctiue legendum est, vt pro præterea, vel pro aliquo tali. Exponit autem hæc Philo. per exempla. vtputa si quærat à geometris circuli tetragonismum, quem Antiphon & Bryson opinati sunt inuenisse, cum petant sibijpsis dari, quæ non concederent geometræ, hic quidem rectam lineam adaptare circulari ille vero, maius & minus circulo describens quadrangulum, vt in alijs diximus, per intermedium maioris & minoris descripti quadranguli, æqualem circulo quadrangulum putat demonstrare. Sed sic quidem male aduersus geometras disputabant, non vtentes geometricis principijs. Hippocrates vero quatuor lunulas demonstrãs, ęquales esse quadrangulo, non male: ex geometricis nãque principijs hæc demonstrat. Vt & nos prius demonstrauimus vnã lunullam æqualẽ esse triãgulo, eorum quatuor, qui ex diuisione quadranguli, putat & alio modo circulum quadrare. Peccat aũt is, quatenus quod in parte est, censebat & in oĩ esse.

Philopo.

Hippocra.

ARGY. *Patet etiam illum non redarguere geometram nisi per accidens. Quamobrem inter ignaros geometrię de geometra disserendum non est: Latebit enim is qui dixerit praue. In cęteris etiam scientijs res sese habet similiter.*

DILVCI. *Manifestum autem est quod, nõ redarguit geometram nisi per accidens. Quare non vtique erit in non geometricis de geometria disputandũ, latebit. n. praue disputans. Similiter autem se habet & in alijs scientijs.*

Tertio

Com. 122. Finis disputationis est victoria.

Tertio ostendit in vnaquaque scientia fieri in disputationibus illius propriam victoriam, quæ est finis disputationis. nam, si in vnaquaque propriæ disputationes fiunt, etiam in vnaquaque fient propriæ victoriæ. Vnde inquit: § Manifestum autem est quod qui per extranea redarguit geometram, non redarguit geometram, nisi per accidens. Igitur qui per propria geometræ geometram redarguit, per se vincit, ac redarguit. Vt redarguere arithmeticus potest per numeros geometram, sed per accidens: quatenus redargutus geometram inducit formam atque habitum arithmetici. Hæc ostendit Phi. per exemplum. vt si quis non geometricus cum interrogauerit geometram, vtrum pulcherrima linearum, recta an circularis. Si aliquis responderet quod recta, & aliquis hunc redargueret non geometram redargueret. Non enim de his, quæ competunt geometriæ, redargueret, sed per accidens, quoniam accidit redargutum geometram esse. non enim quatenus geometra redarguitur. Neque quatenus medicus redarguitur in medicus in musicis Theorematibus redarguitur. Ex his omnibus concludit vnum præceptum vtile ad disciplinæ adeptionem, & inquit: § Quare non vtique erit in non geometricis de geometria disputandum. Cuius causam assignat, & inquit. Latebit enim praue disputans. Nam (vt philo. inquit). Quemadmodum vnumquemque de proprijs ac peculiaribus oportet disputare, & ita & geometram, & non ingeometricus de geometria disputaturus est. Non enim sciunt ignari iudicare scientias. Quo circa sæpe sepius prauus melior putabitur esse quàm sciens. Propter hæc Aristo: assignans causam, dicit. Latebit enim praue disputans. Quoniam nec opponens, nec respondens poterit iudicare an bene: an male disputetur. Et addit id quod de geometria dictum est, Similiter se habere & in alijs scientijs. Ex his patet in omni scientia esse propriam interrogationem: quæ quidem si est de conclusione, est quæstio. si de principio, est petitio. Secundo patet in omni scientia esse propriam responsionem, quæ si est ad propositionem, est suppositio, si ad quæstionem, est conclusio. Tertio apparet in omni scientia esse propriam disputationem quæ ex interrogatione, & responsione conficitur.

Exemplum Philopon.

Dubô. 1.

Rñ. Them.

Quarto patet in omni scientia esse propriam victoriam atque redarguitionem, quæ est finis disputationis. Sed circa hæc dubitatur. quia non videtur in scientijs posse esse disputationem quoniam disputatio est actus dialectici. Respondet Themistius in scientia fieri interrogationem, & responsionem & disputationem non gratia consensus à respondente captandi, sed gratia prætentādi aliquos eiusdem professionis. Sed adhuc dices, quia Primo Elenchorum disputationes sunt quatuor. doctrinalis, quæ pertinet ad scientiam: dialectica, & tentatiua, quæ ambæ attinent ad dialecticum: & quarta est sophistica. Igitur tentatiua non attinet ad demonstrationem. Dicendum, quod tentare est duobus modis. Vno modo, cuius finis esse habere consensum à respondente vt inde proficiscatur ad disputationem, & hæc attinet ad dialecticum: alio modo, cuius finis est disponere discipulum, vt docet Plato in Menone. Et hæc tentatio est doctrinalis disputatio, & de hac loquitur Themistius. Secundo dubitatur, quia musicus potest cum arithmetico disputare, & tamen musicus non est arithmeticus. Præterea. Omnis disputator, saltem opponens, debet latere: aliter non esset disputatio. Dicendum primo, quod Arist. per non geometram intelligit eum, qui nec principaliter, nec subalternate est geometra. musicus autem saltem subalternate est arithmeticus. Secundo dicendum, quod latere est bifariam: aut conueniendo in terminis, & sic licet latere in demonstrationibus, vt perueniatur in finem: aut disconueniendo in terminis: & sic non licet latere in demonstrationibus: quoniam hoc latere esset per extranea latere.

Obiectio. Cap. 2.

Solutio.

Tentare duobus modis.

2. dubô.

Solutio.

Latere bifariam.

ARGY.

Cum autem interrogationes sint geometricæ, sunt & ingeometricæ. & interrogationum hæ quæ ab ea prodeunt ignoratione quæ est dispositio, geometricæ ne sunt, & in quacunque facultatum similiter. Præterea vtra ratiocinationum ab ignoratione proficiscitur, vtrum ea quæ oppositis constat, an ea quæ constructa est vitiose?

DI LVCI. Tex. c. 28.

Quoniam autē sunt geometricæ interrogationes, nōne sunt, & ingeometricæ & secundum vnamquamque scientiam quæ secundum ignorantiam qualem secundum sunt geometricæ. Et vtrum qui secundum ignoratiam syllogismus est, sit quod est ex oppositis syllogismus, an paralogismus.

Quæstiões tres.

Cum dixisset, quod non omnem interrogationem interrogādus est geometra, aut medicus, aut quispiam aliorum sciens, sed sola, ea, quæ propriæ peculiarique scientiæ conueniunt, competuntque. Et quod non ad omnem interrogationem respondere debet sciens, sed ad solas proprias, familiaresque. vt puta, geometra ad geometrica. & medicus ad medicinalia. Quæritin his (vt Philo. exponit) Nū, quemadmodum sunt geometricæ interrogationes, sint etiam ingeometricæ, & in alijs scientijs similiter. Hanc proponit, & inquit. § Quoniam aūt sunt geometricæ interrogationes, nonne sunt & ingeometricæ. & vt mouit questionem de geometricis, ita & in alijs simpliciter intelligēdum est. vt vtrum sicut sunt physicæ interrogationes, sint & innaturales? Vnde sensus est, Vtrum in eadem scientia, vtputa in geometria, sint geometricæ & ingeometricæ interrogationes? Et in physica, sint naturales & innaturales interrogationes: & in alijs scientijs similiter. Et per interrogationes intelligi potest de principijs, & sunt petitiones: & de conclusionibus, & sunt questiones. de vtrisque enim questio est, an in eadem scientia, sint vt in geometria geometricæ & ingeometricæ: hæc prima quæstio. Deinde mouet secundam questionem, quæ sic ad primam continuatur. Et siquidem in eadem geometria sint interrogationes geometricæ, & ingeometricæ, quæ sint hæ, & secūdum qualem ignorantia vtique fuerint? & vt intelligatur hæc quæstio, animaduerte vt posterius patebit, quod duplex est ignorantia: hæc quidem secundum negationem, illa vero secundū dispositionem. Ignorantia negationis est, quæ nullam notionem habet de re, sed fallacem, & non exquisitam. Qui enim non scit parallelas concurrere is ignorantiam habet, quæ secundum negationem est. si quis vero putauerit parallelas concidere, is ignorātiam habet, quæ est secundum dispositionē: quoniam male de re dispositus. Est ergo secunda questio, cū in eadem geometria sint geometricæ, & ingeometricæ interrogationes, & ingeometricæ inter-

An sicut. Geometricæ, ita igeometricæ interrogationes sint. An ingeometricæ sīt secūdm negationis vel dispositionis ignorātiam. An ignorātia dispōnē inducēs proueniat ex syllo peccāte in forma vl materia. Prima quæ mota i tex.

2. quæstio.

Cōmenta. sequenti. Duplex ignorantia.

rogationes sint, quæ sunt secundum ignorantiam: A Ideo quæritur secundum qualem ignorantiam hæ interrogationes sint ingeometricæ, an dispositionis, an negationis. {Et hoc inquit. Et secundũ vnãquãq; scientiam, quæ secundum ignorantiam: hoc est & dato ꝙ interrogationes, quæ sunt secundum ignorantiam, vtputa ingeometricæ sint secundum scientiam geometriæ, secundum qualẽ ignorantiã sunt geometricæ, an secundũ ignorantiam dispositionis, an secundum ignorantiam negationis. Hæc expositio Philoponi est, qui verba græca optime perlibrauit. vnde sensus est secundæ quæstionis: cũ ingeometricæ interrogationes, quæ sunt in eadem geometria, sint secundum ignoratiam, secundum quam ignorantiam hæ sunt, an dispositionis, an negationis. Deinde mouet tertiã quæstionem: Nam cum ignorantiam quæ secundũ dispositionem est, trifariam diuidant Platonici, aut secundum materiam, aut secundum formam syllogismorum, aut secundum vtrunq;, vtrum interrogationes, quæ sunt secundũ ignorantiam sint secundum ignorantiam proficiscentem à syllogismis peccantibus in materia, aut peccantibus in forma, aut peccantibus in vtroq;. Vbi animaduerte: ꝙ syllogismus sophisticus triplex est, aut qui ex falsis syllogizans seruat formam, aut qui ex veris, non seruat formam, aut qui ex falsis, non seruat formam. Primus quidem peccat in materia. Secundus peccat in forma, tertius peccat in vtroque. Quærit ergo secundo loco, cum triplex sit ignorantia, aut quæ proficiscitur à syllogismo peccãte in forma, aut in materia, aut in vtroque, vtrum interrogationes, quæ sunt secundum ignorantiam, sint secundum ignorantiam proficiscentam à syllogismis peccantibus in C materia: aut peccantibus in forma, aut peccantibus in vtroque. Vnde inqut. Et vtrum qui secundũ ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus.} Hoc est vtrum interrogatio ingeometrica sit syllogismus secundum ignorãtiam, quæ ex oppositis, hoc est secundũ ignorantiam dispositionis: ex falsis videlicet propositionibus factus syllogismus: hę enim oppositę sunt veris. an paralogismus, hoc est, qui ob peccatum secundum figuram fit: quem neque syllogismum dixit, sed paralogismum, propterea quia non seruatur figura. Et verbum illud secundum ignorantiã, in communi accipiendum est, tam in syllogismo quàm in paralogismo.

3. Quæstio. Ignorantia dispõnis trifariã scdm Platonicos.

Sylls sophisticus triplex.

ARIST.

At enim ingeometricæ interrogationes, aut ex geometria sunt, aut ex alia facultate. Nam musica quidem interrogatio, si de geometria fiat, ingeometrica est. At æque distantes putare concurrere, tum geometrica, tum ingeometrica est. Duplex est enim ingeometricum, & perinde atque informe, atque alterum ex eo quia nihil habet geometriæ, vt informe, quod vacat forma: alterum ex eo quia aliquid eius praue complectitur, vt informe, quod turpem habet formam fœdamque.

DILVCI.

Secundum geometriã aũt, aut ex alia arte, vt musica interrogatio ingeometrica est. de Geometria aũt, ut adinuicẽ paralellas cõcurrere opinari, geometrica quodã modo est, & ingeometrica alio modo. Duplex .n. hoc est. Sicut Arrythmon, & alterum quidẽ ingeometricũ est in nõ habendo, sicut Arrythmon alterum vero in praue habendo.

Ingeometricæ interrogationes sunt scdm ignorantiã prauæ dispositionis. Com. 124

Rñdet nunc ad quęstiones. Et (vt Philo. inquit) Arist. diuidit ignorantiam. qm̃ altera est secundum negationem, altera secundum dispõnem: quæ quidem ex alia arte interrogationes sunt, secundum negationem ignorantiæ sunt, quę vero ab ipsa falsæ sunt, hæ secundum dispositionem sunt. Tũc vult, ꝙ interrogationes, quæ ingeometricæ sunt, secundum ignorantiam dispositionis geometricæ sunt aliquo modo, & non geometricæ alio modo. Nam quatenus ex geometria terminos habent, geometricæ sunt, quatenus vero falsa capiunt, nõ geometricæ. Vnde dicit. {Secundum geometriam aũt interrogatio duplex est: aut ex alia arte, & hoc pacto ignorantia negationis est, vt musica interrogatio in geometrica est. hęc enim est secundum ignorantiam negationis. De geometria aũt, alia interrogatio est ingeometrica quæ falsa capit. vtputa, quę B est, secundum ignorantiam dispositionis, vt adinuicem paralellas concurre opinari, Geometrica quodam modo est & ingeometrica alio modo. Ergo interrogatio ingeometrica secundum geometriam, duplex est: aut secundum ignorantiam negationis, & sic musica interrogatio est ĩgeometrica: aut secundum ignorantiam dispositionis, & sic contrariũ primorum principiorũ est interrogatio ingeometrica. Nam vtraq; est ignorare secundũ geometriam, licet altera sit secundum dispositionem, altera secũdum negationem. Huius diuisionnis ponit exemplum, & inquit: {Duples .n. hoc est: Sicut Arrythmon: hoc est sicut inconsonãs. nã vt consonans duplex, alterum in non consonando, alterum in prauẽ consonando, ita quoq; duplex ingeometricum: alterum quidem: ingeometricum est in nõ habendo, sicut Arrythmon, dicitur incõsonans in non habendo, hoc est per negationem: alterum vero in praue habendo. Pro euidẽtia dictorum animaduerte, vt Philoponus exponit, ꝙ quemadmodum Arrythum duplex est. Aliud quidẽ, quod nullo pacto per naturam aptum est habere Rythmũ, vt si quis dicat punctum arrythmon, qm̃ suapte natura Rythmon non habet. aliud vero quod habet quidem, sed male, vt carmen dicimus Arrythmon, ꝙ praui Rythmi sit. Eodem modo & ingeometricum, aut quod penitus est ĩ negatione geometrię, aut quod male, & inscienter complexum sit. Talia autem sunt, quæ secundum alias scientias sunt vtputa, siquis interrogabit geometram musicum Theorema, aut medicinale: Hoc enim est eius ignorantiæ, quæ est secundum negationem: & ita hoc ingeometricum est, quemadmodum punctum D Arrythmon: Siquis vero dicat parallelas concidere: quatenus quidam de parallelis, & de concursu ipsarum dicit, Geometrica est interrogatio, quatenus vero dicit concidere parallelas non geometrica est interrogatio, hoc est cacogeometricon, hoc est praue geometricum. Ex his patet solutio ad primam. Nam declaratum est esse geometricas interrogationes & ingeometricas: & eas ĩterrogationes ingeometricas, quæ sunt secundum ignorantiam dispositionis, quæ vero sunt secundum ignorantiam negationis, licet sint secundum geometriam, tamen sunt non geometricæ, quoniam alterius artis sunt ab ipsa geometria.

Notandũ Arrythmõ duplex.

Ingeometricum duplex.

Solutio ad primã quæstionem.

At hæc ignoratio, & quæ ex talibus est principijs geometriæ contraria est.

ARIST.

Et ignorantia hæc quæ ex eius principijs contraria est.

DILVCI. Com. 125. Secundo quærebatur, cum ingeometricæ interrogationes, quæ sunt secundum ignorantiam, sint geometricæ, secundũ qualem ignorãtiam sunt geometricæ. Respondet q interrogationes ingeometricæ quę suut secundum ignorantiam geometricæ, sunt interrogationes secundum ignorantiam dispositionis, quæ ex principijs contraria est: Vtputa, ex falsis, quę sunt opposita primis principijs. Vnde inquit. § Et ignorantia hæc, qua interrogationes ingeometricæ sunt Geometricæ, ea est, quæ ex eius principijs contraria est. Hoc est ea ignorantia est, quæ dispositionis dicitur. vtputa, quæ est syllogismus ex oppositis primis. Nã (vt Philoponus inquit) Hæc ignorantia est in praue habendo, praue autẽ habere est: quod est ex principijs, hoc est ex propositionibus non veris. Falsæ enim veris F contrarię sunt. Ergo continuatur hoc modo, q cũ duplex sit ingeometrica interrogatio, aut quæ nullam habet cum geometria proprietatem, aut quæ deprauate habet, hanc distinctionem cum posuisset, mox, vt Philopo. inquit: § Exponit quid sit deprauate habere, & vult, q sit ex propositionibus contrarijs veris. Alterum vero modum qui est ob peccatum in figura, omnino seiunxit à geometria, qm̃ (vt diximus) nihil in geometria concludi potest ob peccatum in figura. Ex hoc patet solutio ad secundam, q ingeometrica interrogatio quæ est secundum ignorantiam geometricam, ea est, quę est secundum ignorantiam dispositionis. (Solutio ad secundam.)

ARGY. *In mathematicis autem non similiter fraus fit cũ disseritur, quia medium est semper duplex, nam alter extremorum de hoc omni, & hoc rursus identidem de altero dicitur. atq; prædicatum non dicitur omne.* G

DILVCI. Tex. cõ. 29. *In mathematibus aũt non est similiter paralogismus, quoniam medium semper duplex est. Et enim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni. Quod autem prædicatur, non dicitur omne.*

In scientijs demõstratiuis non fiũt paralogismi. Com. 126. Introdu. Iuniorum. Philopon. Secundum Iuniorum expositionem Arist. hic soluit tertiam quæstionem. At, vt ex cõmentarijs Philoponi mihi videtur, Arist. voluit ad tertiam quæstionem solutionem esse manifestam ex his, quæ dixit ad præcedentes quæstiones. Ex dictis.n. patet ignorantiam dispositionis esse syllogismum ex falsis, qui tñ seruat figuram, non autem paralogismum: qui peccat in figura. Et quoniã dixit in scientijs accidere paralogismum, in hoc loco (vt Philoponus inquit) vult dicere, q nõ ita paralogismi in scientijs fiunt, sicut in dialecticis methodis. Quoniam in scientijs syllogismi fiunt circa determinatas res, in quibus non accidit multiplicatas: in dialecticis vero cum syllogismi fiant circa sermones, accidere potest multiplicatas. Vnde inquit § In mathematibus aũt, hoc est in scientijs, non est similiter paralogismus, veluti in dialecticis. Et assignat causam, qm̃ in scientijs semper medium est vnum & determinatum, duplex tñ, hoc est bis ante cõclusionem assumptum. etenim de hoc omni, s. maior de medio omni, & hoc scilicet medium iterum de alio dicitur omni, s. minori. Et ne quis dicat p̃dicatum posse distribui. addit obiter. Quod aũt prædicatur, non dr̃ oẽ. Et sic nec maior de medio potest vniuersaliter accipi, nec medium de minori pôt distribui. Per q̃ vult habere in sciẽtijs semper mediũ esse vnum & determinatum, licet bis assumptũ, vt subm, & vt predicatum, vnum tñ semper. In dialecticis vero non semp vnum & idẽ est. v. g. Sapiẽs dicunt Qui discuut, non sciunt. Sapientes igit non sciunt. Discere.n. æquiuocum est: & in ipso intelligere. & in ipso doceri dictũ. latet aũt deceptio pp æquiuocationem. Et rursus, Homo aĩal: aĩal trisyllabũ homo trisyllabũ igitur. Dupliciter.n. homo & ĩ substantia, & in nomine. Etenim & res dr̃ homo, & nomen etiã. Et iterum Olera excedũt terrã: quod excedit eo quod exceditur maius est: Olera igitur terra maiora sunt. Excedere.n. aut secundum magnitudinem excedere dicitur, aut supra superficiẽ esse. Quia igitur nõ circa determinatos, multas deceptionis causas habent. In scientijs vero non ita, determinatę.n. sunt res, quę scd'm vnamquanque scientiam, & nunquã ob ęquiuocationẽ error in ipsis accidit. Quo fit, vt paralogismi in scientijs non accidant, sicut in dialecticis. nam neq; accidere possunt propter æquiuocationẽ medij, neque propter illius multiplicitatẽ in dialecticis aũt possunt accidere paralogismi in dictione, vt visum est. Quærunt Iuniores. Vtrum prædicatũ sit forma subiecti. Et licet hæc quæstio sit obiter quæsita, tñ argumentantur q non, qm̃ nec genus nec differẽtia est forma speciei, cũ sint illius partes. preterea in hac propositionem, hõ est homo: hõ nõ est forma sui. Neoterici asserunt prædicatũ esse semper subiecti formam, præterquã in propositione, in qua idem prædicatur de seipso. Sed contra, qm̃ in hac propositione, album est lignum, potius subiectũ est forma prædicati q̃ contra, vt Boetius dicit. Propterea dicendum. q in prædicatione naturali, semper prædicatum est forma subiecti, aut inhærens, quæ inest, aut declarans, q̃ dicitur de alio. In ea autem enuntiatione, in qua idem de se enuntiatur, nihil prædicatur, cum non sit propositio, vt alibi diximus, sed enuntiatio, quæ ex nomine constat, & verbo. (Discere equiuocum est.) (Quæstio.) (Sol. Neotericorum.) (Solutatio.) (Propria solutio.)

Hæc autem licet quasi cernere mentis perceptione, in disserendi vero facultatis disceptationibus latent. Est ne omnis circulus figura, si designauerit patet. sed quidnam vltra. Carmina ne sunt circulus? continuo patet non esse. ARGY.

Hęc autẽ sunt, vt est videre intellectu. In orationibus autem, latent. Vtrum oĩs circulus figura sit, si autem scribatur, manifestum est. Quid autem sint ne carmina circulus. manifestum, quoniam non sunt. DILVCI.

Cõ dixisset, q in mathematicis sciẽtijs non accidãt paralogismi indictione, sed ĩ dialecticis metho H dis, nunc p exẽpla hæc ostendit, & inquit. Hæc aũt sunt terminos dicit, vt est videre ĩtellectu videlicet in mathematibus: nã de his est sermo. q. d. ĩ mathematibus aũt, non est simil'r paralogismus pp duplicitatẽ termini, veluti in dialecticis. vnusquisq;.n. terminis eorũ, qui in mathematibus sunt, eo q' determinatus sit, vult ostẽsio est. Et simul cum audiẽ circulus aut tale q̃d, statim sciens videt quod dictum est, in seipso depictũ. & non fertur in aliud quoddã significatum, sed in hoc solũ, cuius & definitionem intra se continet. Ergo, quasi dicat, hæc aũt, s. termini & terminorum significata sunt eo modo, vt est videre intellectu in ipsis mathematibus. Nam, vt Philoponus exponit, siquis interrogaret geometram, (Com. 127)

metram, si circulus sit figura, statim phantasiam ad A dialecticos, & doctrinales, hic velit declarare qualis sit instantia, quæ fit in paralogismis, qui fiunt in mathematibus. Dato ꝙ aliquis paralogismus, in illis fiat veluti esset iste, Circulus omnis figura, carmen circulus, igitur carmen figura. dico dato ꝙ in mathematicis fieret: quia reuera nullus fit paralogismus in dictione vt in dialecticis. Sic igitur vult declarare qualis instantia fiat in paralogismos mathematicos, si aliquis in mathematicis paralogismus fieret. Et vult ꝙ instantia contra paralogismos mathematicos non fit per inductionem, hoc modo inducendo contra minorem, & hæc, & illa carmina non sunt circulus, sed oportet vniuersaliter instare, vt puta. ꝙ nullum carmẽ sit circulus. Nã sicut propositio non est demonstratiua, quæ non est vniuersalis, qm̃ ex v̄libus est syllogismus, ita nec instantia est scientifica, quæ nõ est vniuersalis. Causa aũt, qm̃ instantia fit aliquando syllogismi pars, Vt puta, si aliquis instaret ad propositionem dicentem carmina circulus, & diceret, nullum carmẽ est circulus. Instantia nunc fieret syllogismi conclusio dicentibus nobis hoc modo, Nullum carmen est figura: omnis autem circulus figura est nullum igitur carmen circulus est. Si vero ad conclusionem fertur instantia, dicentem, ꝙ carmina circulus, dicet hoc modo, Nullum carmẽ circulus est: circulus autem figura est: nullum igitur carmẽ figura est. Hæc est vna expositio, quam Philoponus narrat, & non approbat. Primo, qm̃ semper instantia est syllogismi conclusio. hanc. n. oportet demonstrare, vt oppositum ipsi demonstrabimus non recte esse. Amplius, hæc expositio non consonat verbis Aristotelis, vt dicit. Tamen ipse exquisitam huius loci expositionem transfert ad tempus, donec perquirat alios expositores. Sed si liceat ponere os in cœlum, dicerem ꝙ Aristoteles hic velit ponere differentiam inter instãtiam dialecticam, & doctrinalẽ, siue scientificam, Nam, postquã posuit differentiã vnam inter paralogismos dialecticos & mathematicos, hic obiter interponit differentiam inter instantiam dialecticam, & scientificam. Et vult, ꝙ dialectica instantia sit particularis, vel inductiua, hoc est singularis. Sciẽtifica vero sit vniuersalis, qm̃ est propositio de omni & per se. Vnde inquit. { Non oportet aũt instantiam ferre in ipsum, quod volumus destruere in mathematicis, si illa instantia sit propositio inductiua, hoc est singularis. sic enim instamus in dialecticis. Affert causam, cur non sic instamus in mathematicis, & inquit { Sicut. n. neque propositio est in mathematicis, quæ non est in pluribus: hoc est vniuersalis, contra quam instamus, ita nec instantia est, quæ non est vniuersalis. Nam (vt inquit) si propositio non sit in pluribus, & vniuersalis, non erit in omnibus. Sed (vt inquit). Syllogismus est vniuersalibus est. Et ita nec propositio potest esse nisi vniuersalis: quare & instãtia vniuersalis est. Per hæc autem verba vult inuenire cõsequẽs destructionem. hoc pacto, si propositio nõ sit v̄lis, propositio non erit in omnibus. Et si propositio non sit in omnibus, syllogismus non erit ex vniuersalibus. Destruit tunc vltimum consequens dicẽtes. Sed ex vniuersalibus est sy̆l's. Et sic vult habere ꝙ propositio sit vniuersalis, quare & instantia. Et hoc infert: & inquit. {Manifestum est quòd

[Left column, beginning:] ...metram, si circulus sit figura, statim phantasiam ad

uerteret ad descriptum circulum, & non determinaret de quo circulo sermo est: aut quod modis circulus dicitur, quoniam ex descriptione patet eius determinatio. Propterea inquit. {Hæc autem, s. termini & terminorum significata in mathematibus sunt eo modo, vt est videre intellectu a sensib' atq; phantasia terminorum significato accipiente vel intellectu, in quo sunt depictæ figuræ & circuli, vt sunt in abaco, vt recte Philoponus exponit. In orationibus autem: hoc est in dialecticis cõuentibus, latent nomina, propterea ꝙ non sint determinata, vtrum omnis circulus sit figura. Nam in voce circulus est multiplex, qm̃ dicitur de figura, & dicitur de carminibus. Si autem scribatur, scilicet aut in phantasia, aut in abaco, manifestum est: & sic tollitur æquiuocatio. Rursus autem siquis te interrogaret B quid sint, hoc est, vtrum sint ne carmina circulus. Iterũ manifestum est, qm̃ non sunt circulus, ex descriptione enim in abaco, aut in phantasia, patet ꝙ carmina non sint circulus. Ex his sequitur, ꝙ, cũ determinata sint, quæ subiecta sunt geometriæ, & nulla æquiuocatio est in scientijs, minus ac raro est paralogizari ipsis: determinata. n. est, (vt Philoponus inquit,) vniuscuiusq; termini significatio, vt puta quid est circulus, & quid linea, & quid æquipedum, & quid concidere, & vnumquodq; cæterorum eodem modo, & sunt quasi constitutæ, dispositæq; in anima figuræ. Vnde simul est eum audire circulũ, & circulum, qui in anima est figuratus, ac dispositus est intelligere. Sic autem non est in dialecticis, non enim determinata sunt, quæ sunt subiecta dialecticæ. Quo vero ad verba attinet, animaduerte

Verborum expositio. (vt Philoponus perpulchre exponit,) ꝙ Aristoteles C vocat carmina circulum, hoc est epigrammata, eo modo confecta, non, vt dictionem finalem primi versus consequatur principium finalem dictionem secundi consequatur principium tertij, & sic deinceps ordinate. sed vt possit idem versus, & principium & finis fieri. Huius rei affert exẽplum ex epigrammatæ, quod Homerus, vt Herodotus

1. de aia. Comẽ. 67. inquit in vita Homeri, confecit in Midam Regem Phrygum. Exponit & Philoponus hæc alio modo, sed non curo, quoniam exemplorum non veritas, sed manifestatio requiritur.

ARCY. *Atq; non oportet inficiationem ad ipsum afferre, si sit propositio inductiua. Vt enim neq; propositio est ea, quæ non ad plura sese extendit: (non enim erit de omnibus, vniuersalibus autem extruitur ratiocinatio) Sic patet nec eam inficiationem esse quæ vniuersalis nõ est. Etenim eædem sunt propositiones, inficiationesue. Nam quam affert quispiam inficiationem, ea vel disserendi vel demonstrandi propositio fieri potest.* D

DILVCI. Instantia in scientijs demõstratiuis v̄lis est, sed in Dialecticis. *Non oportet autem instantiam in ipsum ferre, si sit propositio inductiua. sicut. n. neq; propositio est, quæ nõ est in pluribus. (Non enim erit in omnibus: ex vniuersalibus autem syllogismus) Manifestum est. quòd neque instantia est. Eædem enim sunt propositiones, & instantiæ. Quam enim fert instantiam, hæc vtique fiet propositio demonstratiua aut dialectica.*

Com. 112. Quæ Philo. Quid velit facere hic Arist. Philopo. dubitat, nec bene ipse exponit. Quidam vero (quorum expositionem narrat Philoponus) dixerunt, ꝙ, cum Arist. Declarasset differentiam inter paralogismos

Propria expositio.

neque instantia est vniuersalis, subaudi si proposi- E tio non sit vniuersalis. Cuius causam affert, & inquit. § Eædem.n.sunt propositiones, & instantiæ. cuius causam affert, dicēs: Quam.n.fert instantiā, hæc vtiq; fiet propositio demonstratiua in scientijs, aut dialectica in problematibus. Recte ergo dictum est, ꝙ instantia in scientificis sit vniuersalis.

Verborum expositio.

Quo vero ad verba attinet. Quidam & recte dixerunt, ꝙ instantia. quando fit ad propositionem, vt si fieret ad propositionem, non dicentem carmina circulus. diceremus nullum carmē figura est. Omnis autem circulus figura: nullum igitur carmen circulus est. Sin autem fieret ad conclusionem, instantia fiet propositio, vt ad illam conclusionem carmina circulus, dicemus hoc pacto. Nullum carmē circulus est: circulus autem figura est. nullum igitur carmen figura est. Et ita quouis modo semper instantia est vniuersalis. At in dialecticis potest esse F inductiua, hoc est singularis. sed circa hanc nostrā expositionē, sunt dubitationes, & prima quidem: quia instare est officium opponentis: sed in mathematicis non licet opponere & respondere, non.n. in illis disputationes fiunt: igitur non sunt instantiæ: Secundo, quia propositiones demonstrationis sunt veræ: Instantiæ autem falsæ. Igitur instantię nō sunt propositiones per se. Tertio, instantia esse potest ad vniuersalem propositionem: sed instare ad vniuersalem non fit nisi per contradictionem, & omnis contradictio est inter vniuersalem & particularem. Igitur omnis instantia est propositio particularis.

Dubiū contra expositionem. Prima Secunda. Tertia.

Solutiones ad primā: & secundā instantiā in mathematicis bifariā fieri potest.

Pro solutione animaduerte ꝙ in mathematicis bifariam fieri potest, aut tentatiue, qualis à præceptore fit erga discipulum. & hæc semper est vniuersalis, & vera: eo quia imperitus discipulus semper profert falsam & impossibilem propositionem. Aut litigiose, & hæc fit ab imperito atq; contrariæ affecto, vt de Brysone fertur. Et quando fit ex parte imperiti, potest esse impossibilis. Aristoteles loquitur de instantia tentatiua, quæ fit à præceptore erga discipulum. Et per hoc patet solutio ad duas primas disputationes.

Ad tertiam

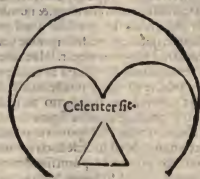
Ad tertiam dico quòd in his quæ sunt per se, idem est vniuersalis, & particularis secundum rem. Et ita in demonstratiuis instantia particularis secundum rem est vniuersalis, secus est in dialecticis.

ARGY.

Fit autem vt quidam vitiose concludant, propterea quod eos medios sumunt, qui terminos vtrosque sequuntur. Quale quidem facit & Ceneus ignem gigni multiplicata ratione concludens hoc pacto, Ignis (vt dicit) celerrime gignitur: quod multiplicata gignitur ratione, H id celerrime gignitur. Hoc aūt modo constare ratiocinatio nequit. Sed si celerrimam generationem multiplicata sequatur ratio, & ignem celerrima generatio. Interdum igitur fieri nequit, vt ex his quæ sumuntur ratiocinatio construatur, interdum vero fieri potest, sed non cernitur.

DILVCI. Ex affirmatiuis i scda figura, non fit bon⁹ syllogism⁹.

Contingit autem quosdam non syllogistice dicere, propter id quod accipiunt ad vtraq; consequentia. Vt & Cæneus facit quòd ignis in multiplicata analogia fit. Etenim ignis cito generatur, sicut dicit, & hæc est analogia: Sic autem non est syllogismus. Sed si velocissimam analogia sequitur multiplicata. Et ignem velocissima in mutatione analogia. Aliquādo quidem.n.non contingit syllogizare ex acceptis, aliquando vero contingit, sed non videtur.

In multiplicata Ignis proportione generatur.

Syllogism⁹ in scda figura, ex oībus affirmatiuis cōuertibilibus, ꝙ p cōuersionem maioris reducitur ad primam.

Cum dixisset ꝙ ob medium terminum æquiuocum existentem. sepenumero in disputationibus fiunt multi paralogismi quod quidem in scientijs nō accidit, nūc vult demonstrare (vt Philo. inquit) Parologismos, qui ob figuram fiunt in disputationibus, vt ostendat, ꝙ secundum hos, differunt scientiæ à disputationibus dialecticis, quatenus in dialecticis disputationibus paralogismi fiunt ob figuram. in scientijs aūt non fiunt. Nō fiunt aūt in scientijs, qm̄ syllogismi scientiarum sunt ex his, quæ per se, & conuertibilia sunt, at syllogismi in dialecticis non ex conuertibilius sunt. Hic igitur vult, ꝙ in dialecticis ob figuram paralogismi fiant, propterea, ꝙ idem mediū ad duo extrema sequatur: hoc est eo ꝙ capiant in secunda figura duas affirmatiuas. Putant.n.ꝙ si idem sequatur ad duo, & ea inter se sequantur: hoc aūt non est, nisi illa cōuertibi G lia fuerint. Nam & ad hoīem, & ad lapidem substantia sequitur, non tamen alterum ad alterum sequitur, hoc est lapis ad hoīem, aut homo ad lapidem: non.n.sunt cōuertibilia, sicut faciebat sophista Cæneus. Syllogizabat.n.ꝙ ignis in multiplicata analogia fit, hoc modo, Ignis velocissime fit: quæ in multiplicata analogia fiunt, citissime fiunt: ignis igitur in multiplicata analogia fit. Circa quæ Aristoteles inquit, Interdum in talibus sanam fieri rationem, hoc est syllogismum, vtputa, cum propositiones conuertuntur. Disputat hic Philopon. cum Alexand. de multiplicata analogia quid fit. Ad quod Alex. respondet, ꝙ Aristo. per multiplicatam analogiam intelligit proportionē qualis est duorum ad tria, & ducentorum ad trecenta. Contra quem asserit, eum non habere multam in mathematicis peritiam. Qm̄ ignorabat proportionem duorum ad tria, & ducentorum ad tricenta esse multiplicem, cum reuera sit superparticularis. Non.n. tria ad duo sunt multiplicia, nec trecenta ad ducenta. non.n. maior numerus continet minorem bis aut ter, aut sæpius, sed semel cum aliqua eius particula. Ergo eorum proportio non est multiplex. Proportio enim multiplicans siue multiplex est: quando in numeris maior bis, aut ter, aut sæpius præcise continet minorem. Vtputa, in duplis duo ad quatuor, & quatuor ad octo, aut in triplis. 3. ad. 9. & 9. ad. 27. & alijs eodem modo. Superparticularis vero est, quando maior numerus habet totum minorem, & particulam aliquā, quamuis ipsius, aut quartam, aut quintam, aut deincipitem. Vtputa, numeri ternarij

Com. 129.

Disputatio Philo. cum Alexan. de multiplicata analogia Alex. Phil. contra Alex. Alex. nō fuit perit⁹ ī mathematicis.

ternarij ad binarium super particularis est proportio. Habet.n.totum ipsum,& dimidium: quocirca proportio hęc Hæmiolia vocata est propter dimidium, latine à Boetho dicitur sexquialtera. Proportio vero quatuor ad.3. Epitrita. habet.n.totũ & tertiam eius: Ideo Boethus eam vocat sexquitertiani, hoc est semel continens,& tertiam. Numeri ergo ab Alexandro assumpti ad demonstrationẽ, vtputa, duo & tria, & ducenta & tricenta non sunt in ratione multiplicata, sed ĩ superparticulari, hoc est in Hæmiolio. In quibus auctio non fit sicut in multiplicatis vel multiplicibus. Propter hæc Philoponus cum Proculo exponit per multiplicatos numeros eorum, quorum adinuicem est proportio multiplex. vt.1.2.4.& 8.16.32.64.128.266.& ordine deinceps. Possibile.n.est in infinitum progredi, nec solũ in duplis hoc accidit, sed in triplis, & quatruplis & reliquis omnibus. In superparticularibus vero, quos Alex. supposuit, nullo modo sic velociter proportionẽ est inuenire. Non.n.vt duo ad.3. Ita deinceps: &.3. est inuenire ad aliquẽ alium eorũ: qui post ipsum eãdem rationem habere. quo vero modo sit inuenire plures super particulares proportiones deinceps, methodo opus est arithmetica: q̃ Nicomachus in ĩtroductione assignauerat. Sic igitur Aris. per generari in multiplicata analogia intelligit generari in proportione multiplici, vt qñ genitum est multiplex ad id, ex quo generatur. Q̃m velociter est inuenire hanc proportionem. Proportionẽ vero superparticularem, nõ sic facile est inuenire. Vnde dicit. Contingit aũt quosdam nõ syllogistice dicere. Subaudi in dialecticis, pp id quod accipiunt ad vtraq; consequẽtia. vt in secunda figura ex duabus affirmatiuis. In dialecticis.n. (propterea ꝙ propositiones non conuertantur) contingit syllogizari ex duabus affirmatiuis. Et ponit exẽplum,& inquit. Vt Cęneus sophista facit, Syllogizans ꝙ ignis in multiplicata analogia fit, hoc pacto, Ignis cito generatur, hęc est minor. Hęc est subaudi multiplicata analogia: hæc est maior, vt sit syllogismus hoc pacto. Quod in multiplicata proportione generatur, celeriter fit: Ignis celeriter fit: ergo ignis in multiplicata ꝓportione generatur. Tunc exponit qualis hic syllogismus sit,& dicit. Sic aũt non est syllogismus, q̃m est in secunda figura est duabus affirmatiuis. Sed subaudi erit syllogismus, si velocissimam s. generationem, sequitur multiplicata analogia, Hoc est, si maior conuertatur hoc pacto, quod celeriter fit in multiplicata proportione generatur. Et ignem subaudi sequatur analogia in velocissima mutatione: ita vt minor sit, & ignis velociter fit. Nam tunc sequitur ꝙ ignis in multiplicata analogia generetur. Quo vero, ad verba attinet, Per ignẽ esse ĩ velocissima mutatione intelligitur ignem esse in velocissima generatione. Addit aũt Arist. causam differentiæ, & inquit Aliqñ quidem.n.non contingit syllogizare ex acceptis aliquando aũt contingit, sed non videtur. Diximus ꝙ duas affirmatiuas in secunda figura possibile est introducere ad syllogisticam figuram: qñ termini sunt conuertibiles, vt possit cõuerti maior, vt reducamus ipsam ad primam figuram: qñ vero non conuertuntur, non reducitur. Et addit: sed non videtur. quia licet sit in quibusdam

Sua põ.

Sillogism. Cænei.

Verborum expositio.

A talibus concludere conclusionem pp propositiones, sicut diximus in conuertibilibus vtentes conuersione maioris, non tñ videtur necessarium, propter insyllogizabilitatem complicationis propositionum. Nõ.n.complicatio causa est, sed eo ꝙ termini conuertuntur vt possit & recte cõplicari. Ergo addit, sed non videtur, quia licet contingat syllogizari, non tñ videtur, quia non apparet necessarium, nisi facta conuersione. Sed dices, tunc oĩs syllogismus in secunda,& tertia figura erit paralogismus, quoniam nullus apparet necessarius, nisi facta conuersione. Dicendum ꝙ in alijs figuris seruatis qualitate & quantitates syllogismi non sunt paralogismi: q̃m semper possunt reduci in primam figuram. At syllogismus ex duabus affirmatiuis in secunda figura, est paralogismus: q̃m non semper potest reduci, sed solum, cum termini conuertunrur.

B Propterea addit, Aliquando enim non contingit syllogizari ex acceptis, Aliquando vero contingit, sed non videtur. At syllogismi secundæ & tertiæ seruatis qualitate, & quantitate semper possunt reduci: & hac ratione non sunt paralogismi. Patet ergo ꝙ in dialecticis paralogismi contingunt propter figuram, quoniam non sunt syllogismi ex conuertibilibus. In doctrinis autem talis syllogismi non accidunt q̃m propositiones sunt semper per se, & conuertibiles, & ita semper maior cõuerti potest.

Obiectio.

Solutio.

Quia si fieri non posset, vt verum ostendatur ex falsis, facile eßet resoluere. Conuersio nanque neceßario fieret. Si enim A verum, quod cum sit, hæc sunt quę quidem esse scio, veluti B. ex his igitur illud esse ostendam. Conuertuntur autem ea magis, quæ in mathematicis sunt, quia nullum accidens sed definitiones accipiunt, atq; hoc

C *etiam ipso à differendi differunt facultate.* ARGY.

Si autem esset impoßibile ex falsis verum demonstrare, facile vtiq; esset resoluere. Conuertuntur enim ex necessitate. Si enim A, ens, hoc autem cum sit ea vtiq; sunt, quæ noui, quoniam sunt, vt, B, Ex his igitur demonstrabo, quoniam illud est, Conuertuntur autem magis, quę sunt in mathematicis, quoniam nullum respiciunt accidens. (Et in his differunt ab his, quæ sunt in dialogis) sed definitiones.

DILVCI. Facilior est resolutio in scientificis, q̃ in dialecticis.

Hic (vt Philoponus autumat) iterum Aristo. assignat aliam differentiam inter demonstratiuos syllogismos & dialecticos: & ait, ꝙ facilior sit resolutio in demonstrationibus q̃ in dialecticis. Vocant autem geometrę resolutionem, inuentionem propositionum: per quas conclusa sit vera conclusio. Vtputa, si proponatur nobis aliqua conclusiõ vera, ꝙ hic triangulus sit æquilaterus, per propositiones inuenimus cõclusionem, à quibusdam confessis sumentes initium, & definentes in id quod

D quæritur: & hoc tale vocatur compositio. Resolutio autem, viceuersa se habet cum compositione. Capientes enim prius id, quod quæritur, vt cõfessũ. vtputa ꝙ hic triangulus est æquilaterus, quærimus quęnam fuerunt propositiones, per quas id probatum fuit, vt resoluentes inueniamus ipsas quousq; veniamus ad aliqua confessa, & principia geometriæ. Vnde Themistius hic dicit, ꝙ resolutio sit retrocessus à cõclusione vera ad pricipia, ex quibus deducta est. Vult igitur, ꝙ si ex veris solis propositionibus veræ conclusiones concluderentur, facilis vtique esset resolutio: & huius causa est,

Com. 10.

Cap. 16.

quoniam propositiones conclusionis conclusiuæ essent determinatæ. Quia vero ex falsis concluditur conclusio vera:& hæ sunt quodam modo indeterminatæ,difficilior ipsarum resolutio est. Quare hac ratione differunt demonstratiui syllogismi à dialecticis. Concluditur.n.syllogismo dialectico q homo sit animal, & ex eo q moueatur, & ex eo q ambulet,& ex eo q disputet,& ex alijs infinitis Amplius,syllogismo dialectico ex falsis concluditur vera conclusio, modo falsa illa concedantur. Quare in dialecticis siquis voluerit omnes propositiones conclusionis conclusiuas inuenire, non facile nancistetur,propter ipsarum indefinitatem. At in sciẽtijs nõ hoc modo,nec.n.ex falsis propositionibus, neq; ex his, quæ per accidens rebus insunt, sed ex his,quę primo & per se concludunt scientiales conclusiones hęc autem determinata sunt. Facilior autem est resolutio ad determinata quam ad indeterminata. Et ideo facilior in scientijs resolutio est,q̃ in dialecticis. Quo vero ad verba attinet, Aristo. vult hunc syllogismum, Quibus cõuersio facilior, is & resolutio facilior est:i mathematicis cõuersio facilior est:ergo & resolutio facilior. De ratione ergo primo affert maiorẽ cũ eius probatione. & inquit. {Si autem esset impossibile ex falsis verũ demõstrare, ita vt ex solis veris demõstrationes sint, facile vtique esset resoluere conclusionem ad propositiones, Affert causam, & dicit. Conuertuntur enim ex necessitate à propositionibus ad conclusionem: & viceuersa à conclusione ad propositiones. Cuius rationem assignauimus ex his, q̃ Philoponus inquit {Quoniã propositiones tales sunt determinatæ. Hæc exponit per exemplum:& inquit. {Sit enim A ens,hoc est cõclusio existens vera: hoc autem.s.A, cum sit, ea vtiq; sunt, quæ nouit quoniã sunt, vt B, hoc est propositiones: assumit.n.B pro duabus propositionibus. Ex is igitur demonstrabo,scilicet propositionibus,quę sunt B,demonstrabo,quoniam illud,s.A.est:& sic ex A, cõclusio est B, & ex B A sequitur. Quia igitur B existente, ex necessitate est A,& A existente, rursus ex necessitate est B:ideo facilis est propositionum inuentio. Secus in dialecticis, quoniã in illis, B existente sequitur A, non tamen contra: quoniam A potest sequi ex infinitis. Et per hæc patet maior & eius probatio. Hic assignat quasi minorem syllogismi, quem in textu intelligit:& inquit. {Conuertuntur autem magis, quæ sunt in mathematicis: quoniam syllogismi nullum recipiunt accidens,neque falsum:sed definitiones recipiunt. Tunc quasi conclusionem interponit, & inquit {Et mathematicis syllogismi in his differunt ab his quę sunt in dialogis. Quia igitur in mathematicis syllogismis conuertuntur magis & conclusiones ad propositiones, & propositiones ad conclusiones: ideo in illis facilis est resolutio. Quia vero in dialecticis non conuertuntur, ideo in eis difficilis resolutio est. Est igitur syllogismus textus hic, quibus conuersio facilior in his resolutio est leuior:in mathematicis conuersio est facilior:ergo & resolutio. De hoc syllogismo,vt dixi, Primo vult habere maiorem,cum eius probatione.secunda ibi, Conuertuntur autem magis, vult habere minore etiam cum sua probatione. Et interponit differentiam syllogismorum dialecticorum à demonstratiuis, vt syllogismi cõclusionem: hæc de textu. Quo autem ad differentiam attinet,animaduerte,q propter tria resolutio in mathematicis facilis est. primo, quia semper vera conclusio ex veris syllogizatur. secundo, quoniam ex per se, & secundum q ipsum. hoc est conuertibilibus. Tertiam causam assignat Auer. quoniam conclusiones mathematicæ non syllogizantur nisi ex proportionatis conclusionibus. At dialecticæ conclusiones syllogizant ex falsis, & ex probabilibus, q̃ possunt esse infinita,& conclusioni iproportionata. Quare ad hæc difficilis est resolutio, ad illa autem facilis.

Dfia syllorum demõstratiuorum a dialecticis.

Verborum expositio.

Syllis text.

Resolutio i mathematicis est facilis pp tria in huius paraphra.

Comẽ. 29.

Accrescit etiam ratiocinatio non per media, sed assumendo. nam A de B, sumitur, & hoc de C, & hoc rursus de D. Atque hoc in infinitum procedit. Versus quoque latus eius fit incrementum. A nanque de C atque de E concluditur. Sit enim A quidem numerus absolute, B vero simpliciter numerus impar. Et C. definitus numerus impar. A igitur de C. cõcludetur. Altera rursus in parte D quidem sit impar numerus simpliciter sumptus, E vero definitus numerus par: A igitur de E concludetur.

ARGY.

Augentur autem non per media, sed in assumendo, vt A de B, hoc autem de C. Rursus hoc de D, & hoc in infinitum, Et in latus, vt A & de C & de E. Vt est numerus quantus vel infinitus, hoc autem sit in quo est A. Numerus impar quantus, in quo B, Numerus impar in quo C. Et ergo A de C, & sit par quantus numerus in quo D, par numerus in quo E: Ergo A de E.

DILVCI.

Hic iterum inter demonstratiuos syllogismos, & dialecticos (vt Philop. inquit) aliam affert differentiam: q dialectici syllogismi augentur per media, mathematici ac demonstratiui in assumendo, & in latus. Vbi animaduersione dignum, auctionẽ syllogisticam bifariam esse. alteram quidem per media, alteram vero in assumendo. Et per media, bifariam. aut per interpositionem termini, aut per extrinsecus acceptionẽ: per interpositionem termini, vt si conclusio sit, quòd homo sit animal. nam hæc syllogizatur per hoc, quòd homo loquatur: quoniam quod loquitur, est animal: homo loquitur: igitur homo est animal:& per hoc q homo mouetur à se, quod enim mouetur à se, est animal: homo mouetur à se: homo igitur animal. Hæc ergo auctio est per termini interpositionem. Per extrinsecus vero acceptionem quando syllogizamus eandem conclusionem per diuersa extranea media, vt hanc, homo est animal, per media extranea. vt quoniam hõ est lapis,& lapis est aial, ergo homo est aial. & qm̃ homo est lignum, & lignum est animal: ergo homo est animal. Et sic eodem modo per alia multa media extranea. immo quasi per infinita eadem conclusio syllogizari potest. Hæc de syllogistica auctione per media. In assumendo vero bifariam, aut in post assumendo, aut in latus. In post assumendo quidem, quando subiectum conclusionis primi syllogismi, fit medium ad syllogizandum secundam conclusionem: & subiectum secundæ fit medium ad syllogizandum tertiam: & sic deinceps. Et hoc modo fit in geometra: quoniam primum Theorema demonstratur per axiomata, secundum vero, per primum, & tertium per secundum, & sic ordine deinceps augmentatio fit, nũquam medio termino super-

Com. 131.

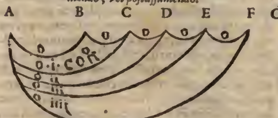
Augmentatio syllogistica duplex est. Auctio per media iterũ duplex.

Auctio ĩ assumẽdo duplex aut in postassumẽdo aut in latus.

perposito sed semp ad primos coordinato. Huius rei cau am affert Philopo. qm̃ ex his, quæ per se & primo insunt, demonstrationes sunt: & non contingit per mediatam propositionem demonstrare aliquid. Aut enim ex axiomatibus demonstrantur theoremata in scientijs, aut ex his quæ demonstrata sunt ex axiomatibus. In latus autem auctio fit, quoties idē prædicatum de pluribus lateribus subiectis per media lateraliter interposita syllogizatur, vt si sit prædicatū numerus. Nam numerus potest demonstrari de C trinario, per B impar: & de E, quaternario per D par. His ergo modis mathematicæ demonstrationes augentur. Per quę patet, ꝙ si libri geometriæ essent sic ordinati, vt demonstrationes crescere solēt, faciles essent cognitu, & quia libri Euclidis non hoc pacto fuerunt ordinati, ideo non fuerunt faciles. Vnde, si eum Aristo librum haberemus, quem in mathematica scripsit, omnes facile esse possent Summi Mathematici. Ibi enim demonstrationes ordinauit aut in post assumendo, aut in latus: inquit ergo. Augentur autem, scilicet demonstrationes non per media, vt dialectici syllogismi, qui augentur per media, aut interpositione termini, aut extrinsecus acceptione. Sed augentur in assumendo, & hæc dupliciter, aut in post assumēdo, vt A de B hæc autem, s. B de C. Rursus hoc. s. C de D. Et hoc in infinitum. s. quo ad nos (vt Philo. exponit.) Qm̃ nō ita comprehendimus scientias, vt non possit alterum quod iam inueniri theorema: sed semper possibile est per predemonstrata, altera inuenire. Hæc de auctione in postassumendo.

Cā difficultatis in mathematicis.

Exemplum auctionis demonstrationis in assumendo, vel post assumendo.

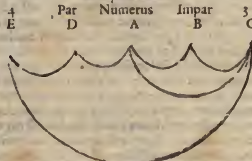

Deinde de auctione ad latus, & inquit. Et in latus, vt A, s. numerus prædicatus, & de C subiecto, & de E subiecto, vt est numerus quantus, vel infinitus, hoc est per in differentiam indeterminatus. Hoc autem fit, in quo est A, Vtputa numerus communis, communiter prædicatus de E, & de C. At numerus impar quantus, s. communis omnibus imparibus, fit in quo est B, numerus impar, scilicet nomine determinatus, fit in quo est C. Vtputa tria, vel quinque, vel septem, aut id genus. Est ergo A, numerus communis de C subiecto numero trinario, vt puta per medium B, qm̃ tria sunt impar: omne impar numerus, tria igitur numerus. Et iterum fit par quantus numerus, s. communis omnibus paribus, in quo D, Par numerus, s. nomine determinatus, fit in quo est, E. Est ergo A numerus de E, s. demonstratus, vt de quatuor, vel sex, vel de aliquo id genus: & per medium D, Hoc modo, omne D, A: omne E D: igitur E est A. Hæc de auctione in latus.

ARGY. *Differt autem scire esse & propter quid est. primo quidem in eadem scientia, atque in hac dupliciter, vno quidem modo, si ratiocinatio non per ea quæ vacant medio* A *fiat. non enim prima sumitur causa, scientia autem eius propter quid est per primam fit causam. Alio vero modo si per ea quidem, quæ vacant medio, non tamen per causam, sed per notius eorum, quę conuertuntur efficitur.*

Differt autem quia, & propter quid scire. Primo quidem in eadem scientia. Et in hac dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata fiat syllogismus. Non enim accipitur prima causa. Quæ vero est scientia propter quid, per primam causam est. Alio autem, per immediate quidem, non autem per causam, sed per notius eorum, quę conuertuntur. DILVCI. Tex co. 30. Differūt demōnes q; & pp qd in diuersis & i eadē scīa.

Exemplum in latus.

Propositum Arist. (vt Philop. inquit) est ostendere, in quo differant syllogismi, qui probant ipsum quia, ab his qui probant ipsum propter quid. Et dicit primo, ꝙ vno modo differant, ꝙ syllogismus probans ipsum quia, alterius sit scientiæ, qui vero probat ipsum propter quid, alterius: hæc autem quomodo se habeant, postea dicemus. Alio vero modo, in eadem scientia differunt: dico in eadem scientia, qm̃ in eadem scientia est inuenire & syllogismum, qui probat ipsum quia, & syllogismū, qui probat ipsum p opter quid. Verum differunt hi, qui in eadem scientia sunt, secundum duos modos. Secundum vnum quidem, qm̃ qui probat ipsum propter quid, per propositiones immediatas concluditur. causa enim debet per se inesse, & proxime. Qui vero probat ipsum quia, per propositiones mediatas syllogizat. Ille dicitur syllogismus probans ipsum propter quid, qm̃ non tm̃ dicit esse, sed propter quid res est. alius autem dicitur ipsum quia probans. qm̃ non cur est, dicit, sed simpliciter esse. Probat enim solum ꝙ his existentibus, illud est, non tamen ꝙ hoc sit huius causa. Secundum alterum vero, qm̃ qui probat ipsum quia, ex causato ad causam procedit, qui vero ipsum propter quid, ex causa ad causatum, vnde inquit {Differt autem, quia & propter quid scire, hoc est syllogismi, qui probāt ipsum quia, & syllogismi, qui probant ipsum propter quid, differūt. Primo quidem in eadem scientia: & cum dixit, Primo in eadem scientia, innuit etiam ꝙ differant in alia atque alia. Et propterea cū dixerit quo pacto differant in eadem scientia, dicet post multa, quo pacto differant secundum aliam, atque aliam. De primo inquit. {Et in hac differunt dupliciter. Vno quidem modo, si non per immediata fiat syllogismus, hoc est, si non immediatæ sint propositiones. ipsius .n. quia tunc erit syllogismus. nō enim accipitur prima causa. Quæ vero est scientia propter quid, per primā causam est. Syllogismus enim qui probat propter quid causam primam vult habere in medio termino,

Com. 132. Philopon. expositio.

no, hic est primus modus. Deinde assignat secundum modum: & inquit. Alio autem, s. modo, syllogizat ipsum quia per immediata quidem, non autem per causam. Sed per notius eorum, quæ conuertuntur cum causa. Est enim hic modus propositionibus immediatis existentibus, conuertentibus autem causa, & causato: quando notius fit causatum quam causa. Propterea addit, sed per notius eorum, quæ conuertuntur: hoc est sed per notiorem eorum effectuum, qui cum causa conuertuntur. vt si Cinis est, ignis est. hoc enim immediatum est. qm̄ nullo alio medio termino indigemus ad finem. Sic igitur syllogismi probantes quia est, & syllogismi probantes propter quid est, differunt in diuersis, & in eadem scientia. In diuersis quidem quoniam syllogismi propter quid est probantes in subalternãte, & syllogismi quia est syllogizantes in subalternata habentur. In eadem vero dupliciter, aut, quoniã probantes quia est, procedunt per propositiones mediatas, vtputa per causam remotam, aut p propositiones imediatas, hoc est per effectum eorum, quæ cum causa conuertuntur, notiorem, & immediatum. Et hæc est expositio Philop.

Expositio aliorum.

Alij vero volunt, Arist. hic afferre differntiam inter scientias. Vtputa inter scire quia, & scire propter quid: verum, qm̄ non scimus nisi per syllogismos, ideo non possumus habere differentiam inter scientias quin habemus differentiam inter syllogismos scientiam generantes. Nec possumus habere differentiam inter syllogismos, quin habeamus differentiam inter scientias. Quare ex positiones hæ parum differunt. Vtrum syllogismi facientes scire quia sint demonstrationes, an syllogismi demonstratiui, vel dialectici, superius est disputatum, & Philoponus hic eos vult esse coniecturas: verum de his superius,

Comõ. 21. & 34.

ARGY.

Atque nihil probibet vt eorum quæ de sese mutuo prædicantur, notius interdum sit id quod non est causa.

DILVCI. Côuertibiliũ alterum altero notius, & non cãm cã notiorem, nihil esse prohibet.

Prohibet enim nihil æquæ prædicantium notius aliquã do eße non causam. Quare per hanc erit demonstratio.

Sed contra prædicta bifariam obijci potest. Primo, qm̄ côuertibilium non videtur altero alterum notius esse posse propter conuertibilitatem atque æqualitatem. Secundo, quia non videtur, q effectus, atque non causa esse possit notior causa. Ad hæc ergo respondet, & inquit. Prohibet enim nihil æquæ prædicantium atque conuertibilium notius aliqñ esse non causam ipsa causa. Et sic non est absurdum alterum conuertibilium altero esse notius, & sic soluitur prima obiectio. Amplus nihil prohibet non causam, hoc est effectum esse notiorem causa: & sic deletur secũda obiectio. Et ideo concludit. Quare per hanc s. non causam, quæ est conuertibilis, & notior ipsa cã, erit demonstratio.

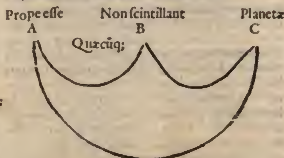
ARGY.

Quare demonstratio per idipsum efficietur, veluti vagas stellas esse prope, quia non micant. Vagæ stellæ sunt E, non micare B, prope eße collocetur in A: Vere igitur B dicetur de C, vagæ nanque stellæ non micant. At vere etiã A de ipso dicetur B: quod enim non micat, id est propinquum. Hoc autem per inductionem vel sensum sumatur, A, igitur necesse est ipsi competere C. Quare demonstratum est vagas esse propinquas. Hæc igitur ratiocinatio nõ est ipsius propter qd est. nõ. n. quia non micant, vagãtes stellæ ideo sunt prope, sed qa sunt prope, ideo nõ micant.

DILVCI.

Vt quod prope sint planetæ per illud, quod non scintillent, sit in quo C planetæ, In quo B non scintillare, in quo A prope esse. Verum igitur est, B de C dicere: planetæ. n. non scintillant. Sed & A de B, non scintillans enim prope est. Hoc autem accipitur per inductionem, aut per sensum. Necesse igitur est, A ipsi C inesse. Quare demonstratum est, quod planetæ prope sint. Hic igitur syllogismus non est eius, quod est propter quid, sed ipsius quia est. Non enim ex eo quod prope sunt, sed propter illud quod prope sunt non scintillant.

Exẽpla demonstrationum quia & pp̃ quid.

Cõm. 134.

Cum dixisset differentias syllogismorum, hic eorum quæ dixit, exempla affert: & prius secundi modi eorum, qui in eadem scientia, ipsius quia, & ipsius propter quid syllogismorum exemplo facit, & inquit. Vt quod prope sint planetæ, propter illud quod non sentillant. In quibus tetigit conclusionem, videlicet planetæ prope sunt. & medium atque propositiones, videlicet planetæ non scintillant. Deinde disponit syllogismum in propositionibus & terminis ex duabus affirmatiuis in prima figura hoc modo, planetæ non scintillant. quæcunque non scintillant, prope sunt: planetæ igitur prope sunt: Vnde inquit Sit in quo c planetę, ita vt minor propositio sit, B C, hoc est planetæ non scintillant. in quo B, sit non scintillare, hoc est non micare, vel non vibrare: & hoc, vt medius terminus, & effectus eius, quod est prope esse. In quo A sit prope esse. vtputa causa, & maior extremitas, ita vt maior propositio sit A B, hoc est, quæcunque non scintillant, prope sunt. Tunc colligit syllogismum, & inquit. Verũ igitur est, B de C, dicere, planetæ enim non scintillant: hæc fuit minor. sed & A de B etiam verum est: non scintillans enim prope est. & sic habetur maior. Et quia hæc maior esset forte dubia, quasi affert probationem, & inquit. Hoc autem, s. quod non scintillans sit prope, accipitur per inductionem, aut per sensum: verbum illud aut, non disiunctiue, sed copulatiue (vt Philo. inquit) accipit, pro & nam argentum prope positum non scintillat, procul vero scintillat: simili modo lucernarium lumen, procul scintillat, prope vero existens, non scintillat: & sic de singulis: ergo non scintillans prope est, & sic maior perspicua est, & ex sensibus manifesta. Huius causam assignat Philopon. qm̄ in longum tracti intuitus, debiliores efficiuntur. Et ic circo magis patientes à lumine habent scintillationis phantasiam. Propinquioribus vero existentibus lucidis corporibus validiores sese illis adijciẽtes aspectus, minus ab ipsis patiuntur. Et hanc ob causam, qui debiliores intuitus habent, etiam propinquo lucida corpora scintillare putant, lucernarium lumen, aut aliquid tale. Si vero quam plurimum

Cã cur aliq a longe videmus scintillare: prope aũt nõ.

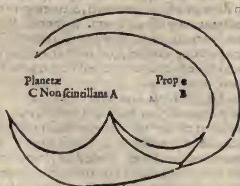
mum debiles sint intuitus, neque respicere lucer-A narium lumen possunt, multa interueniente scintillatione, quare quæ prope sunt non scintillant. Excipiunt autem ab his Solem & Mercurium. Nam, vt in Secundo lib. de Cælo dicitur, Sol & Mercurius vibrant, & hanc ob causam Mercurius à veteribus, vt Simplicius dixit secundo de cœlo, Stilbon dictus est, hoc est scintillans. Sed quæ stellæ vibrent, quæ autem non, & cur in secundo libro de cœlo perquirendum est. His sic dispositis, & in figura ordinatis, colligit, qualis na syllogismus sit, & inquit. } Hic igitur syllogismus non est eius, quod est propter quid, hoc est demonstratio, cuius medium sit causa: propter quam conclusio est, sed est syllogismus ipsius quia est, hoc est cuius medium est effectus, per quam causam esse absolute syllogizatur. Et affert causam, & inquit. { Non enim ex eo quod non scintillant stellæ prope sunt, sed propter illud quod prope sunt, non scintillant, vt declaratum est per inductionẽ ex sensibus deductã: hęc de exẽplo.

Text. c6. 4.

ARGY. *Fieri etiam potest, vt per alterum, alterum ostendatur, atque tunc erit ipsius propter quid est ratiocinatio. Nam stellæ vagantes quidem sint, C, prope autem esse in, B & non micare collocetur in A, Et, B, igitur competit ipsi, C, nã vagantes stellæ sunt prope. Et, A, constat ipsi compe tere, B. Ea nanque non micant, quæ prope sunt, Quibus sit vt A. quoque competant ipsi, C, Atque hæc est ratiocinatio ipsius propter quid est. Nam sumpta est ipsa causa prima.*

DILVCI. *Potest autẽ & per alterum, alterum demonstrari, & erit ipsis propter quid demonstratio. Vt sit C planetæ, in quo B, prope esse, A non scintillare. Est igitur & B in C, & A in B, quod est non scintillare. Quare & A in C. & erit ipsius propter quid syllogismus. sumitur enim prima causam.*

Demõstratio propter quid.

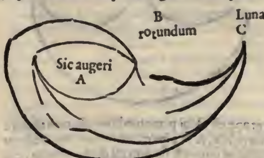
Cum demonstrasset Stellas prope esse, medio D termino existente non scintillare, maiore autem esse. Nunc ponit exemplum demonstrationis propter quid: & conuertit ordinem terminorum, qui fuerunt in priore demonstratione, & ponit maiorem terminum, s. prope esse, terminum medium vero, scilicet non scintillare, maiorem, & sic syllogismus erit propter quid. nam causa in medio collocatur. hoc pacto, planetæ prope sunt: quod prope est non scintillat: Planetæ igitur non scintillant. Hic igitur est syllogismus propter quid: ex causa enim causatum demonstratur: quoniam ex eo ꝙ prope sint, demonstratur planetas non scintillare. Vnde inquit. Potest autem, & per alterum alterum demonstrare, hoc est viceuersa maiore in terminis

Cõm. 115.

conuersa: quæ licet sit vniuersalis affirmatiua, potest tñ conuerti in terminis, qm̃ est de oĩ, per se. & secundum quod ipsum. & sic conuersa maiore, erit ipsius propter quid demonstratio. Deinde disponit terminos, vt intelligatur maiorem in terminis esse conuertendam, & inquit } Vt sit C planetæ: in quo B prope esse, A, sit non scintillare. Tunc ex his eligit syllogismum: & inquit. } Est igitur & B in C, ita vt minor, sit B C, hoc est ex planetæ prope sunt: & A in B, ita vt maior sit A B, hoc est, quod prope est non scintillat: quare & A in C, id est, quare ex his sequitur, quod C sit A, hoc est, quod planetę non scintillant. Et hoc pacto terminis dispositis, erit ipsius propter quid syllogismus. Sumitur enim in medio illius prima causa. Ergo syllogismus talis erit propter quid.

B *Rursus sit vt Luna per accretiones demonstretur esse rotunda, quemadmodum quidam demonstrant nam, si rotundum est id omne quod sic acresit, Luna autem sic accrescit, perspicuũ est Lunam esse rotundam. Atque hoc quidem modo ea facta est ratiocinatio, qua ipsum esse ostenditur. At si medium contra ponatur, extruetur ipsius propter quid est ratiocinatio, non enim ob excretiones tales, rotunda est Luna. sed quia est figuræ rotundæ, ideo talia suscipit incrementa. At que sit in C, Luna. rotundum in B sit, accrescere ponatur in A.* ARGY.

Iterum sic lunam demonstrant, quoniam rotunda est, per accrementa. Si enim quod sic augetur, rotundum sit, augetur autem sic luna, manifestum, quoniam rotũda est. Sic quidem igitur ipsius quia syllogismus factus est. Contra autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Non enim propter accrementa ipsius rotunda est sed, quia rotunda est, accipit accrementa huiusmodi. Luna sit C in quo C, rotundum in quo B, Augumentum in quo, A. DILVCI.

Demõstratio quia & ꝓp quid.

Hic ponit secundum exemplum, & demonstrationis quia & demonstrationis propter quid. Qm̃ primo syllogizat per effectum causam, Secũdo causam per effectum, conuertendo maiorem in terminis: & sic vtriusque syllogismi exempla simul assignat, & inquit. } Iterum sic Lunam demonstrare, quoniam rotunda est, per accrementa, qui sunt per corniculationem, & cæteras figuras, quæ in augumento lunæ obseruantur. Tunc ponit syllogismum & inquit } Si enim quod sic augetur, scilicet per corniculationem, & cæteras lunæ variationes, quæ in accremento fiunt, Rotundum sit, augetur autem sic Luna, s. corniculatione & alij variationibus, manifestum, quoniam rotũda est. Tunc recolligit vim exempli, & docet facere exemplum demonstrationis propter quid, & inquit } Sic quidem igitur ipsius quia sylogismus factus est, contra autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Et assignat Com. 116.

signat causam inquit.} Non enim propter accrementa ipsius, Luna rotunda est, sed quia rotunda est, accipit accrementa huiusmodi, s. per corniculationem, & huiusmodi cæteras variationes. Tunc disponit terminos in figura syllogismi propter qd, & inquit. {Luna sic sit in quo c, Rotundum in quo B Augumentum in quo A. Et sic syllogismus erit, luna est rotunda. Rotundum sic augetur. Luna igitur sic augetur.

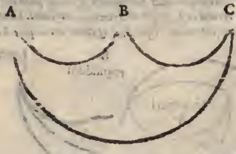
ARGY. *In quibus autem ipsa media non conuertuntur, & est id notius quod non est causa, ostenditur quidem esse, Ipsum autem propter quid est non demonstratur.*

TI LVCI. *In quibus autem media non conuertuntur, & est notius, quod non est causa, ipsum quidem quia demonstratur, non autem ipsum propter quid.*

Non cōtingit pp quid demro in non cōuertibilibus vl ex ignotioribus.

Com. 137. 1. expositio Mediū non cōuertibile in triplici e differentia.

Hic textus non est clarus: propterea ab expositoribus non vno modo exponitur, nec nos eũ vna ratione intelleximus. Prima ergo ratione exponitur, quod medium non conuertibile, trifariam fit. vel quia est maiore minus, & minore maius, vt in hoc exemplo: Progrediens habet animam sensitiuam: equus progeditur: equus igitur habet animã sensitiuam. vbi patet terminum progrediens esse minus, quam maior, videlicet quam sit habens animam sensitiuam, & maius quam minor, videlicet quam equus. Aut est cum maiore conuertibile, & maius minore. vt in hoc syllogismo, non scintillans prope est: venus non scintillat: venus igi-

tur prope est. Vbi patet medium esse cum maiore conuertibile, & in plus quam minor. Aut medium est minore minus: & sic, non est demonstratio, qm̃ non potest esse conclusio vniuersalis. Vt in hoc syllogismo: non scintillans prope est: stella non scintil lat: stella igitur prope est. Vbi patet medium esse in minus quam minor Aristo. ergo inquit} In quibus autem media non conuertuntur cum minore termino. Vtputa, quia est in plus, non autem in minus, & est notius, quod non est causa: hoc est, & est effectus notior causa. Ipsum quidem quia demonstratur, non autem potest conuerti, ita vt ipsum propter quid demonstretur. Ergo vult dicere, quod, quando effectus non est cum minore conuertibilis & notior sua causa, per ipsum demonstratione quia demonstratur causa, contra vero non potest. Hæc expositio an vera sit postea dicemus. Aliter et ãm consueuimus exponere, & quidem de Alexandri intentione. quod, cum Aristo. ostendisset quomodo p effectum conuertibilem fiat syllogismus, & declarasset illum fieri in prima figura, hic declarat quomodo per effectum non conuertibilem

Expositio Alex.

E fiat syllogismus, & declarat primo hic fieri tales syllogismos in tertia figura: & non posse conuerti ad demonstrationem propter quid, & dicit {In quibus autem media non conuertuntur, & effectus, qui non est causa, est notior ipsa, ipsum quidem quia demonstratur, s. in in tertia figura, non aũt ipsum propter quid, qm̃ non potest conuerti. Philoponus autem exponit, quod, cum Arist. dixisset & & de causis & causatis, quæ conuertuntr, dicit & de his etiam, quæ non conuertuntur. Et vult, quod quando non conuertatur medius terminus ad maiorem, hoc est causa ad causatum, & fuerit causatum notius ipsa causa, hic erit syllogismus ipsius quia, non autem ipsius propter, quid. Et per non causam causatũ: intelligit, vt syllogismo qui dicit, Mulier peperit, q peperit viro adhesit. notius. n est ipsam peperisset: adhoc enim sequit adhæsisse viro.

Expositio Philopon.

F Non tamen illud sequitur ad ipsum adhæsisse viro? Quare hic erit syllogismus ipsius quia & non propter quid: quoniam ex causato, hoc est ex peperisse causam. hoc est viro adhæsisse, conclusit, tanquam omnino sequatur ad causatum causa: quoniam si peperit, omnino etiam viro adhæsit. In his igitur, quę ita se habent, non est syllogismus propter quid, eo quod non sequatur ad causam effectus. Sed quæres cur alterius modi non meminit. Vtputa, causato existente, non omnino causa est. Dicendũ huiusmodi Aristo. nõ meminisse, quoniam omne, quod fit, ex causa fit. & sic omnino necesse est causato existente, & causam etiam esse. at causatum esse non potest, quin causa sit. Hac ratione solum accepit, quod possibile est causa existente, non omnino esse causatum: non tamen à contrario, causato existente,

G non esse causam, Secundo quæres, causa & causatum eorum sunt, quę sunt ad aliquid: quo pacto ergo dicimus ipsa non conuerti, & contingere causa existente, non esse causatum. Respondet Philop. quod potentia causa, quæ non actu est potest, esse non existente causato, non enim vt causam dicimus esse, sed vt rem. vtputa, ædificator potest esse, domo non existente: quatenus habitum habet talem. Si tñ (vt causa caperetur) necesse est omnino & causatum esse, hæc enim sunt eorum, quæ ad aliquid, & vt est alterum. Si enim causa potentia est, & causatum potentia est, & si causa actu est, & causatum omnino actu est. Vnde dicit} In quibus autem syllogismis, media non conuertũtur cum maiore extremo, hoc est causatum cum causa: & in talibus, id quod non est causa, hoc est causatum, est

H notius sua causa, ipsum quidem quia demonstratur per tales syllogismos, non autem conuersione demonstrari potest ipsum propter quid. Hæc est Philoponi expositio; quæ mihi placet: nam parum differt à prima.

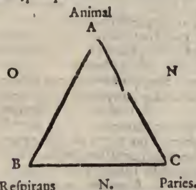
ARGY. *Præterea, in his, quibus medium extra ponitur, etenim in his ipsis est ipsius esse, & non ipsius propter quid est demonstratio. Non enim dicit causam ipsam. Veluti propter quid paries non respirat, quia non animal est. Nã si hoc non respirandi causa est. oportebat animal respirandi causam esse. Ceu si negatio causa est non essendi, affirmatio causa est essendi. Vt si calidorum ac frigidorum intemperatio, sanitatem non habendi, causa est eorundem temperatio, sanitatem habendi causa est. Pari quoque modo, si affirmatio essendi causa est: ad hæc autem hæc hoc*

pacto

pacto sunt asignata, non accommodatur id quod est dictum, non enim animal omne respirat. Atque ratiocinatio causæ talis in media fit figura. A nanque sit animal, B respirare, paries C: igitur ipsum A cuilibet quidem B competit nanque quod respirat animal est, Nulli autem in est C, Quare neque B cuipiam competit C: Paries igitur non respirat.

D I LVCI.

Amplius, in quibus medium extra ponitur. Etenim in his, non propter quid, sed ipsius quia demonstratio est. Non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries, quia non est animal. Si enim hoc non respirandi causa esset, oporteret esse animal causam respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse. Sicut si sine mensura esse calida & frigida causa est nō sanandi, & mensurata esse huiusmodi, causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio causa est ipsius esse, & negatio, ipsius non esse. In his autem sic demonstratis, non contingit, quod dictum est. non enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ est in media figura vt sit A animal, In, quo B respirare, In quo C. paries, In quo B. quidem igitur omne est, A, Omne enim respirans est animal. In C autem nullo. Quare neque B in C vllo est. Non igitur respirat paries.

Com. 138.

Cum posuisset exēpla aliorum modorum, nunc ponit exemplum (vt Philoponus autumat). Primi modi. Erat enim primus modus. quod syllogismus ipsius quia, vno modo est per causam remotam. Ergo huiusmodi exemplum ponere intendit. Quo vero ad verba attinet. Alexander per medium extra poni intelligit secundam figuram: Mouetur, q̄a exempla, q̄ subscribit, sunt secūdæ figuræ. Accedit, quod Primo Priorum sic Aristo. dicit de secunda figura. Aliter autem exponit Alexander, & intelligit per medium extraponi mediū esse longinquius à proxima causa: quasi dicat, quod in medio termino nec propria nec proxima sit causa, sed mediatæ sint propositiones. Talis enim erat primus differentiæ modus ipsius quia ad ipsum propter quid. Syllogismus nanque ipsius quia, qui per remotam causam fit, propositiones non immediatas habet, sed mediatas: & quod sic Arist. intelligat, patet ex his, quæ in exemplo dicit. Et patet etiam ibi. (Similes autem sunt tales causæ his, quæ secundum excessum dictæ sunt). Vbi patet eum per medium extraponi, intelligere, in medio non esse causam proximam. Et licet exemplum, quod ponit. sit in secunda figura, tñ Arist. non illud ponit, tanquam non possit esse in ea syllogismus propter quid, vt postea dicemus. Vnde inquit.{Amplius in quibus syllogismis medium extra ponitur tanquam causa remota, subaudi in his demonstratio est ipsius quia,

Verborum expositio. Alexand. Cap. 8.

Insequenti parte text.

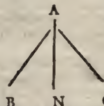
A non ipsius propter quid. causam affert, & inquit. Etenim in his non propter quid, sed ipsius quia, demonstratio est. non enim mediū dicitur causa propria atque proxima, sed remota. Ecce quomodo eius, quod dixerat, assignauit causam: per illud verbum. Affert exemplum, & inquit{Vt propter quid non respirat paries, respondetur, quia non est animal. Hic enim syllogismus per causam remotam fit non autem per causam proximam, cum effectu conuertibilem. Et quod ita sit, probat Arist. & inquit{Si enim hoc, s. non esse animal, non respirandi causa esset, oporteret esse animal causam respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse. Quod exemplo pulchro probat, & inquit{Sicut si sine mensura esse calida & frigida causa est non sanandi, hoc est, causa est essendi ægrotum: & mēsurata esse huiusmodi, causa erit
B sanandi atque essendi sanum. Et, quoniam aliquis posset dicere, vtrum similiter esset in affirmationibus, quasi respondens inquit{Similiter autem, & si affirmatio causa est ipsius esse, & negatio erit causa ipsius non esse. Sed dubitare pot. st quispiam, quoniam Aristot. dicit, si non esse animal causa nō respirandi esset, oportet animal causam esse respirandi. Videtur enim male vti conuersione ad oppositum. non enim ex opposito antecedentis sequitur oppositum consequentis. Respondet Philop. quod Aristo. non loquitur in propositione simpliciter, sed in causa & causato. Vnde sensus est, si. n. hoc, s. non esse animal, non respirādi causa esse proxima & conuertibilis, oporteret esse animal causam respirandi: qm̄ in causa conuertibili cum effectu, si negatio sit causa ipsius non esse, affirmatio
C est causa ipsius esse. Vt si incommensuratum esse in humoribus sit causa non essendi sanum, commensuratum esse erit causa essendi sanum. Similiter autem & de affirmationibus. in causa enim, quæ cum effectu conuertitur, etiam si affirmatio causa est affirmationis, negatio erit causa negationis. Ergo Arist. nō loquitur in propositione simpliciter, sed in causa & causato. Propterea addit.{In his autem sic demonstratis, vt puta per non esse animal, non respirare, non contingit quod dictum est, s. quod esse animal sit causa respirandi. Non enim omne animal respirat, quoniam nec insecta, nec Pisces omnes respirant, sed proxima causa non respirandi est non habere pulmonem. Qm̄ omne habens pulmonem respirat: & omne non habens pulmonem,

Dubitatio.

Rñ Philo.

D

Circulus, secundum quem mouetur Sol. æqualē habens semicirculum supra terram ei, qui est sub terra.

non respirat. Et quia dedit exemplum de causa remota ex animali, exponit nunc, in qua figura commodæ fieri potest hoc exemplum, & inquit.{Syllogismus autem huius causæ, s. remotæ est in media quo

quo figura. Vt sit A aial, In quo B sit respirãs, In quo C sit paries. terminis sic constitutis, patet quod in omni B est A, Omne enim respirans est animal. In quo autem C nullo est ipsum A, Nullus enim paries est animal. Quare, neque B in C vllo est: non igitur respirat paries. Est igitur totus syllogismus, Nullus paries est animal. Omne respirans est animal: Nullus igitur paries respirat. Sed qres. Vtrũ in secunda figura possit fieri demonstratio propter qd Aris. postea respondebit in exemplo Anacharsis.

Quæstio.

Rñ Philo

Tñ Phil. respondet hic, in secunda figura demonstratio propter quid esse potest: & ponit exemplũ in hoc syllogismo, in habitatione quæ est sub recta Sphæra, circulus, secundũ quem mouetur Sol, æqualem habet semicirculum supra terrã ei, qui est sub terra: at in quibus est maior & minor dies, non est pars solatis circuli, quę supra terram ęqualis ei, quę sub terra est: in habitatione igitur quæ est sub recta Sphæra non est maior & minor dies. Hic igitur est syllogismus propter quid. proxima enim causa est in medio termino. Animaduerte (vt Philo. inquit) ꝙ syllogismus, quo Arist. probauit parietem non respirare: potest reduci ad primam figuram conuersis maiore & conclusione in terminis. Qm̃ si nullus paries est animal: nullum animal est paries & omne respirãs est animal. ergo nullum respirans est paries: quare hac conuersa, nullus paries respirat. Quia vero Simplicius per secundam figuram illud concludebatur, propter hoc exemplum fecit in secunda figura. Sed quæres cum prima in figura fieri possit syllogismus negatiuus, cur non posuit exemplum in prima figura. Causam affert Phi. & quidem pulchram, qm̃ non potest in minori accipi medium negatiue. non enim potest assignari causa, quare maior non prædicetur de minore, nisi minor sit negatiua. non enim cum homo animal sit iccirco non est lapis: sed in causis oportet medium terminũ negari de minore, & causam fieri eius proximã, & maiorem negari à minori: sicut etiã in affirmatiuis syllogismis. Iccirco maior de minori pdicatur, qm̃ & medius terminus prædicatur de minori, ita & in negatiuis oportet fieri: siquidẽ oportet mediũ terminum esse veram cãm eius, ꝙ maior in minori non insit: & negetur medius terminus de minori, & per medium maior negetur à minori, quia igitur in talibus vult medius terminus de minori negare. in prima autem figura non contingit minorem propositionem negatiuam esse. Iccirco nõ possibile in prima figura syllogismum negatiuũ causæ fieri, nisi (vt diximus) duabus cõuersionibus factis: & negatiuæ propositionis, & cõclusionis. ꝙ autem esse animal non sit causa, ꝙ homo non sit lapis, patet, qm̃ & non animal existens potest non esse lapis, vt lignum. Quia vero in secunda figura minor esse potest negatiua, ideo solũ in illa talis causæ syllogismus est.

Syllogismus PR quid sit et in secũda figura.

Notãdum.

Dubium.

Solo Philo.

1. Priorum, cap. 6.

ARGY. *Tales vero causæ similes sunt hisce, quæ per exuperationem dicuntur. Hoc autem est medium id dicere, quod superat causam. cuius generis est Anacharsidis illud, in scythia modulatrices non sunt: nam neque vites. In eadẽ igitur scientia & in mediorum positione hæ sunt differentiæ ratiocinationis ipsius esse, ad ipsius propter quid est ratiocinationem.*

DI LVCI. *Similes autem sunt tales causæ his, quæ secundum excessum dicta sunt. Hoc autem est plurimum distans medium dicere. sicut est illud Anacharsidis, quod in scythis nõ sunt tibicines: neque enim vites. Secundum igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positione in hæ differentiæ sunt ipsius quia ad eũ, qui propter quid est syllogismus.* Com. 130.

Exponit nunc quales causę sint illę, quę sunt medium extrapositum. & vna expositio est, ꝙ causæ quę sunt medium extrapositum, sunt similes his quæ sunt secundũ excessum: hoc est sunt causæ multum distantes. & exponit quid per causas multum distantes intelligit, & inquit. ❡ Hoc autem est plurimum distans medium dicere. s. à proxima causa.

Expó quædam.

Hoc est medium terminum non esse proximam causam, sed remotiorem. & ita verbum illud his, quæ secundum excessum dicta sunt, exponitur pro eo quod est multum distantibus, & huius expositiuum est id, quod infertur, Hoc autẽ est plurimũ distans mediũ dicere. s. à causa proxima. ergo per causas, quæ sunt medium extrapositum, intelligit causas remotas: & hoc declarat exemplo Anacharsidis Scythæ, quo probat apud Scythas non esse Tibicines: quia non sunt vites. Reprehendit autem Philo. hanc expositionem, quoniam si ita intelligeretur, esset sensus, ꝙ longinquæ causæ essent similes longinquis causis. Propterea exponit cum Themistio, qui per ea quæ secundum excessum dicuntur, intelligit ea, quæ ex superabundantia sumpta sunt. Sufficit enim ad demõstrandum, ꝙ paries nõ respiret dicere, ꝙ pulmonem non habeat. Illud vero, propterea ꝙ non sit animal, ad excessum, & ex superabundantia sumptum fuit. Exponens autem quid velit intelligere per verbum secundum excessum subscribit. hoc autem est dicere plurimum distans medium, hoc est longinquiorem terminum à propria causa. Talem (vt inquit) causam & Anacharsis Scytha assignauit eius ꝙ non erant Tibicines in Scythis. interrogatus enim an essent in Scytis tibicines: respondit, nullo pacto, qm̃ neque vites. Remotam enim & is causam assignauit. nam proxima causa erat non inebriari, huius autem non esse vites. Fertur autẽ hoc in vetustissimis annalibus Scytharum, vt Philop. inquit. ❡ Vnde dicit ❡ Similes autem sunt tales causæ, quæ sunt medium extrapositum his, quæ secundum excessum dicta sunt hoc est ex superabundantia sumpta. & exponit hoc & inquit: ❡ Hoc autem est dicere plurimum distãs medium. Sicut est illud Anacharsidis, ꝙ in Scythis non sunt tibicines: neque enim vites. & sic non tibicines. Tunc epilogat, & inquit. ❡ Secũdum igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positionem, hoc est in eadem scientia, & quantum ad ipsam mediorum positionem. Hæ sunt differentiæ ipsius quia, ad eũ qui propter quid est syllogismus.

Reprehensio expõnis a Philopo. Expó Phil. & Themist.

Quo vero ad rationem Anacharsidis attinet, animaduerte Tibicines eos esse, qui oris instrumentis sibillant, hi vero, vt Aristo. inquit, in Octauo Politicorum, ptæ nimia anhelandi necessitate, quæ ad sibilandum requiritur, in præcordis exiccantur: & propterea humore indigent, qui potu vini instaurantur. in hac ratione sibilatores ebrij sunt. Argumentabatur ergo Anacharsis, in scythia non sunt vites: igitur non est vinum in scythia non est vinũ igitur nec ebrietas. In Scythia non est ebrietas, igitur non sunt sibilatores. quare cum in scythia nõ sint vites

Notãdum de ratione Anacharsidis tibicines.

vites, nec in scythia erunt tibicines, sibilarores. ec ce quõ causæ tales sint simile his quæ ex superabũ dantia summuntur. Sed dubitatur, qm̃ videtur ꝙ plures sint differentiæ syllogismorum quia ad syllo gismos pp quid in eadem scia, quam duæ: nam differunt etiam p affirmatiuum, & negatiuum. Et dicendum ꝙ hæ non sunt differentiæ necessariæ. Syllogismus.n. pp quid potest esse & affirmatiuus, ne gatiuus: & sylls quia etiã: Nam qui est per effectum conuertibilem, est affirmatiuus: qui aũt per cãm remotam, est negatiuus. Secundo dubitatur, qm̃ nõ videtur ꝙ duæ tm̃ sint demõstrationis species: qm̃ Auer. addit demõstrationem simpl'r: cuius mediũ est nobis, & naturæ notum. Graci vero (vt Alex. Themist. & Philo.) duplex esse tm̃ demonstrationis genus. alterum ipsius quia, alterum ipsius pp quid. Nec ab ratione sic dicunt: qm̃ in omni demõ stratione, aut medium est cã, aut effectus. si causa, vel proxima, vel remota. Remota quidem constituit demõstrationem quia, proxima vero, demonstrationem pp quid. Si aũt sit effectus, demonstratio erit quia, & sic nulla species præter has esse põt. Forrasse Auer. asserit tres esse spẽs per diuisionem, & subdiuisionem. Qm̃ omnis demonstratio secundũ genus duplex est, aut ipsius quia, aut ipsius pp quid. Et ipsius propter quid demonstratio duplex est. nã, cum in omni tali medium sit causa. talis causa põt esse nobis nota atq; manifesta dupliciter. vel nota nobis per inuentionem, quæ fit ab effectu quales sunt demõstrationes physicæ pp quid, quæ fiunt in scđo processu. Hæ.n. dñr demonstrationes puræ pp quid: qm̃ mediũ est cã, quæ sua natura non est nobis notior effectu, sed p inuentionem: q proficiscitur ab ipso. Aut põt nobis esse nota, effectuq; manifestior pp eius naturam, & nõ p inuentionẽ, vt sunt in demr̃onibus mathematicis. Non.n. in illis causæ inueniunt p effectus, nec in illis fit regressus. Immo facta descriptione in abaco, simul habetur effectus inuentio, & inuentionis causa. Et tales demr̃ones ab Auer. dñr demõstrationes simpl'r, siue causæ & esse: qm̃ p tales demonstrantur effectus esse, & pp quam cãm sunt. Et sic pñt græci cũ Auer. conciliari qm̃ cum dñt duas esse tm̃ demr̃onis differentias: ad primas demr̃onis differẽtias respexerunt, quę scđm genus duæ tm̃ sunt, Cum aũt Auer. dicit esse tres, respexit ad primas, & subalternas differẽtias, ad diuisionem, & subdiuisionem. Tertio dubitabis an demonstratio quia sit sylls tm̃, vel sit demr̃o. Themist. Secundo huius velle vr̃, ꝙ processus ab effectu ad cãm sit sylls tm̃, contra vero à causis per effectum inuẽtis sit absolute dicenda demonstratio. Phil. voluit processum ab effectu esse demonstrationem coniecturalem, contra vero esse demõstrationem pp quid. Ammonius vero Primo de Aĩa asserit primũ processum ab effectu esse demr̃onem, secundum vero esse syllm̃ tm̃. qm̃ medium inuentum nunquam redditur notius effectu, quo inueniebatur. Sed de hac re sæpe dictum est, nunc vero dici põt, ꝙ vterq; processus est demonstratio. Primus quidem vt Philop. inquit, coniecturalis, & demonstratio scđm materiam, secũdus demonstratio absoluta, & pp quid. Quo vero pacto medium possit effici notius effectu, quo inueniebatur, alibi diximus. Quarto dubitares, quia non videtur ꝙ demonstratio per causam remotam sit dicenda, quia, sed potius pp quid, qm̃ est demonstratio per causam, Causa aũt est ęqualis ipsi pp quid. Dicendum, ꝙ sola causa proxima est ipsi pp quid æqualis, qm̃ pp ipsas respondetur affirmatiue ad quæstionem factam propter quid, non sic respondetur per causam remotam. Si.n. quæritur propter quid homo respiret, non dicimus quia est aĩal, sed dicimus quia pulmonem habet. negatiue vero respondemus. Si.n. quæritur an paries respiret, respõ detur ꝙ non. quia non est animal. Et sic per tale medium demonstratur non esse: non aũt demonstratur propter quid non est.

Margin (left): Dubĩ. 1. — Solutio. — 2. Dubĩ. Auer. — Græci. — Cõciliatio græcoꝝ cũ Auer. — Tertia dubitatio. — Solo. the. — Philopo. — Ammon. — Vide supra cõ. 21. 34. & 132. — (right): Solutio.

Alio vero modo differũt esse, & propter quid est quod per aliam atq; aliam vtrunque consideratur. Tales autem sunt hæ, quæ ita sese habent vt altera sub altera collocetur, vt ad Geometriam perspectiua, & ad solidorum scientiam, machinarum facultas extruendarum, & ad arithmeticam musica, & ad astrologiam sese habet eorum scientia quæ apparent.

Margin: ARGY.

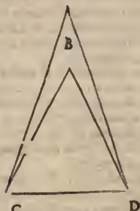
Alio autem modo differt ipsum propter quid ab ipso quia: quòd est per aliam scientiam vtrunque speculari. Huiusmodi autem sunt, quæcunque sic se habent adinuicem, vt alterum sub altero sit. vt Perspectiua ad Geometriam, & mechanica ad Stereometriam. & Harmonica ad Arithmeticam, & Apparẽtia ad Astrologiam.

Margin: GILVCI. Propter qd Subalter-nãtiquia. Subalterna tæ sciæ est.

Cum assignasset differentiam ipsius quia, ab ipso propter quid in eadem scientia, nunc discrepandi ipsius quia & propter quid non in eadem scientia hoc in loco rationem assignat per id quod dicit. {Alio autem modo differt ipsum propter quid ab ipso quia. & exponit quis est iste alius modus, & inqt{Quod est, hoc est, q modus est per aliam sciẽtiam atque aliam vtrunq; speculari. Quoniam propter quid consideratur in altera, & ipsum quia in altera. Et quia dixit per aliam atq; aliam sciẽtiam, exponit quæ sint istæ, & quo modo sese habent inter se, & inquit: {Huiusmodi autem sunt quæcunq; sic se habent adinuicem, vt alterum sub altero sit.} hoc est tales scientiæ sunt subalternæ: nam in subalternante ipsum propter quid consideratur, in subalternata, consideratur ipsum quia. Hoc pacto, vt inquit, se habẽt ipsa Perspectiua ad Geometriam. & ipsa mechanica ad Stereometriã, & ipsa Harmonica ad Arithmeticam, & Apparentia ad Astrologiam. Sũt.n. hæc subalterna, quatenus alterum sub altero est: & semper ipsum propter quid in subalternante, & ipsum quia in subalternata consideratur. Sit aũt in exemplo, vt dicat Perspectiuus, cur quæ procul conspiciuntur, minora apparent, quæ vero prope, maiora: & assignẽt huius rei causam, dicẽs, ꝙ quæ sub minore angulo conspiciuntur maiora apparent, quæ vero propius spectãtur, eadem existentia sub maiore angulo conspiciuntur, quã quando longinquius fuerint. Sit igitur magnitudo, quę conspicitur C D, oculus vero in A puncto, radij visuales, qui exeunt ab oculo, per quos & susceptio fit, sint A C, A D: fit igitur triangulus basim quidem habens C D, Latera autem, s. A D, & A C, radios, qui ex oculo, verticem vero ipsum oculum, vtputa A. Si igitur moueatur oculus, & prope fiat visibili, vtputa secundum B A. quo quidem rectæ lineæ sese adijciunt in visibili, quæ sint B C, B D, erũt perficientes alterum triangulum, scilicet B C D,

Margin: Com. 14.

cuius vertex quidem rursus est, B, basis autem magnitudo, quæ videtur, s. C D, latera vero B C, B D, quæ radij sunt ab oculo exeuntes. Sunt igitur duo trianguli basim quidem habentes eãdem, vertices aũt & latera differentia. Quod igitur quæ propius conspiciuntur, sub maiore angulo conspiciantur, di

cit perspectiuus, cur angulus, qui est sub C B D, maior sit eo, qui est sub C A D, non amplius perspectiuus demonstrat, sed Geometra. Ecce qũo in subalternante propter quid, in subalternata vero quia consideratur. Quo vero ad verba attinet: aduerte q̃d differt. Stereometria à Geometria: qm̃ Geometria circa superficies cõsiderationem facit, Stereometria, circa corpora: est ergo Stereometria principalior quam mechanica. Mechanica.n.his vtitur, quæ demonstrata sunt in Stereometria, tanquam principijs & causis. Apparẽtia aũt vocat obseruationem eorum, q̃ apparent, quæ à nautis fit. vtputa ꝙ hac die hæc stella exoriatur, & de alijs omnibus: quę quidem ex obseruatione nautæ sciũt. sed obseruatio quidem nautarum scit solummodo ipsum quia, de quibus scit, Astrologia vero causas horum assignat. Hæc ex Philoponi commentarijs satis pulchre colliguntur.

Verborum expositio.

ARGY. *Atq; harum nonnullæ scientiarum nomine rationeue fere conueniunt, ceu Astrologia est & ipsa Mathematica, & nauigandi scientia, & Musica, ea est quæ mathematica & quæ auditum oblectat. Hic enim ipsum quidẽ esse ad eos pertinet scire qui sensu vtuntur, Ipsum autem propter quid est, ad mathematicos ipsos. Hi nanque causarum demonstrationes habent.*

DILVCI. *Fere aũt vniuocæ sunt harum scientiarum quædam, vt Astrologia, & quæ Mathematica, & quæ Nautica, & Harmonica, & quæ Mathematica, & quæ secundum auditum. Hoc.n.in loco ipsum quidem quia sensibilium est scire, Propter quid autem, mathematicorum, Hi.n.habẽt causarum demonstrationes.*

Com. 141. Quia mentionem fecit de subalternis scientijs, & dixit ipsum propter quid in subalternãte, ipsum quia in subalternata considerari, nunc obiter exponit, quonam modo subalternæ scientiæ conueniãt.& talem diuisionem innuit, ꝙ subalternarum scientiarum, aliæ sunt fere vniuocæ, quasi nomine ac ratione fere conuenientes, vt Mathematica, Astrologia, & Nautica, & Mathematica Harmonica & quæ secundum auditum est. Conueniunt.n.fere

A nomine, ac ratione. Aliæ nomine & ratione penitus differunt, vt Physica, & Medicinalis. non enim nomine, nec ratione conueniunt. vnde inquit} Fere aũt vniuocæ sunt harum scientiarum quædam, & subaudi & quædam nullo pacto. vniuocæ. Et quæ sunt feræ vniuocæ, exponit, & inquit { vt Astrologia, & quæ Mathematica est, hoc est rationalis, & quæ nautica est: nam si quis crassiuscule assignauerit harum rationes, cões conspiciet has, vtputa, si quis dicat Astrologiam esse cognitionem eorum, quæ sunt secundum cælum, cõem assignabit rationem.& ipsius naualis, & ipsius astrologiæ, & ipsius mathematicæ, & sic omnes fere nomine mathematicę cõueniunt, ac ratione quadam cõi. Affert etiã secundum exemplum, & inquit: { Et harmonica, & quæ mathematica. & quæ secõdum auditum. nam

B si quis cõem rationem assignabit, fere vniuoce oĩbus illis cõpetit. Dixit aũt fere, quia non penitus vniuocæ sunt, sed nec rursus æquiuocæ si.n.essent æquiuocę: nõ haberẽt cõitatem ad res nunc aũt circa easdem res fere versantur. Et quia dixit has esse subalternas, & ipsum quia cõsiderari in subalternata, ipsum propter quid in subalternante, hoc exponit, & inquit. { Hoc.n.in loco ipsum quidẽ quia sensibilium est scire, hoc est, dico has esse subalternas, & differre ipsum quia ab ipso pp quid, quia ipsum quia est sensibiliũ scire, ipsum aũt pp quid est mathematicorum: cuius rationem affert, & inquit. { Hi.n.habent causarum demõstrationes. Ergo ipsorum est scire pp quid.& per sensibilia particulares, & subalternatas sciẽtias intelligit: qm̃ (vt Phil. inquit) Pithagoricorũ musica, quæ rationalis est, ratione procedit, non sensu. at musica subalterna-

C ta solo sensu indicat quit consonum sit, quidue inconsonum. & propterea dicitur musica sensibilis, hac etiam ratione ipsum quidem quia solũ modo scit. vtputa ꝙ Harmonia consona sit: mathematica vero, & rationem cur consona sit præbet.

ARGY. *Et persæpe nesciunt ipsum esse, quemadmodum hi qui contemplantur ipsum vniuersale, nonnulla singularium quia non animaduertunt sæpenumero nesciunt.*

DILVCI. *Et sæpe nesciunt ipsum quia. sicut qui vniuersale considerant, sæpe quædam singularium nesciunt, propter id quod non intendunt.*

Nõ omnis scia sciens pp qd, scit ipsum qa. Com. 142.

Quia dixit, ꝙ scientiæ subalternãtes habent causarũ demõstrationes, addit, & sæpe nesciunt ipsum quia. Hoc est, licet subalternantes scientiæ, vt mathematicæ, sciant ipsum propter quid, & cãrum rationes, tñ sæpe nesciunt ipsum quia, quod scitur ab

D ipsis subalternatis scientijs. Et hoc esse possibile, exponit per quoddam simile, & inquit. {Sicut qui vniuersale considerant, sæpe quædam singularium nesciunt illius vniuersalis, propterea ꝙ non intendunt, nec animaduertunt. Et hoc Philoponus exponit, sicut enim inquit, qui scit nullam mulam fieri grauem, sæpe conspicatus nullam, cuius venter in molem intumuerit, contingit vt suspicetur ꝙ reddatur grauis, aut non sciens vniuersalem rationẽ, videlicet ꝙ nulla mula prægnans efficiatur, aut ꝙ præsens animal non sit mula: ita qui sciũt ipsum propter quid, sæpe ignorant particulare propter in aduertẽtiam. Et sic verba illa {propter id quod non intendunt} dupliciter exponi possunt: vno modo propter id quod non intendunt ad vniuersalem ratio-

rationem alio modo propter id, quod non inten A dunt ad ipsum particulare, ꝙ sit sub vniuersali, vt musicus sæpe consonam harmoniam audiens, non nouit an consona sit, quamuis vniuersaliter sciat quæ sint consonæ rationes. Propter id quod non aduertunt ad particulare contineri sub vniuersali. Ergo stat subalternantem scientiã scire ipsum propter quid,& ignorare ipsum quia.

Duplex expositio vltimæ particulæ text.

ARGV. *Hæ aũt sunt, quæ formis ipsis vtũtur, quę quidem sunt alia quædam, substantiaq; diuersa. Mathematicæ nanq; sciẽtiæ sunt circa formas. De nullo.n.subiecto dicunt. Nã & si geometrica ipsa sunt in subiecto, non tamen vt in subiecto sunt geometricæ considerationi subijciuntur.*

DILVCI. *Sunt autem hæc, quæcũq; alterum quiddam cum sint, secundum substantiam, vtuntur speciebus. Mathemata enim circa species sunt: non enim de subiecto aliquo sunt. Si enim & de subiecto aliquo geometrica sunt, sed non* B *quatenus geometrica, de subiecto sunt.*

Com. 143. Expositio Philopo.

Qm̃ (vt Philopo. inquit) dixit ipsum quia sensibiliũ esse: ipsum vero propter quid, mathematicorum: exposuitq; quæ sensitiuæ sint, & vocauit sensitiuas, harmonicam illam: quæ secundum auditum est, & astrologiam, illã, quę scd'm naualem est. Hoc in loco vult exponere, quæ sint mathematicę: ergo secundum Philoponum, postquam exposuit sensitiuas, nunc exponit mathematicas: & inquit. {Sunt autem hæc, hoc est, sunt autem scientiæ mathematicæ, siue mathemata, hæc quęcunq; alterum quiddam cum sint scd'm substantiam, subaudi à sensitiuis mathematicis, vtuntur speciebus, hoc est formis, & vniuersalibus accidentibus, non respiciẽtes ad substantia illorum accidentium. Vnde Philoponus inquit ꝙ mathemathicæ dicuntur sciẽtiæ, quęcunq; existentes aliud quid secundum subam à sensitiuis, non vtuntur illa substãtia, sed solum species expoliant ab ipsa sensibili materia. Nã naualis quidem, astrologia, & musica quæ scd'm auditum, non speciebus solis vtuntur per se, sed ipsa rerum substantia: mathematicæ aũt speciebus solis, nullo pacto secundum subam ratiocinantes sunt, neq; sensu vtentes. Ecce ꝙ Philoponus (vt mihi videtur) per subam, sensibilem materiam intelligit: quoniam Arist. inquit, Sunt aũt hæc, s. mathemata quæcunq; alterum quiddam cum sint scd'm substantiam, hoc est sensibilem materiam, vtuntur spẽbus abstrahendo à sensibili materia. Et assignat cãm, & inqt{ Mathemata.n. circa spẽs, sunt & de spẽbus agunt solis. nõ.n. de subiecto aliquo sunt, hoc est de aliqua sensibili materia. expoliant.n. spẽs ab illa materia sensibili. Sed dices, cõtra qm̃ mathematicus non põt considerare lineam, nisi illa sit aut in cælo, aut in terra, aut in igne, aut in aliquo misto, ergo nõ potest considerare lineam, nisi materiam sensibilem spẽculet. Rñdet, & iquit. Si.n. & de subiecto aliquo geometrica sunt, vt de cælo, aut terra, aut misto, nõ tñ quatenus geometrica, de subiecto aliquo sunt, sed per accñs quatenus non potest esse linea, quin sit in aliqua materia sensibili. Quo vero ad verba attinet: animaduerte ꝙ verbum illud speciebus græce est εἴδη, Idest, latine formis, siue speciebus: verũ per formas, neq; Aristo. neq; Philoponus intelligit accidentia ipsa, nulla penitus ratione habita ad subiecta, non enim potest accidens intelligi omnino

Obiectio. textualis.

Responsio.

Verborum expositio.

A subiecto non intellecto. Sed per formas, si c species intelligit vniuersalia accidẽtia, vt lineas, superficies, & corpora, & numeros, q̃ non respiciunt certum datum subiectum. nõ.n. mathematicus abstrahit à subiecto, non.n. potest quantum, vt lineã vel id genus considerare, quin in subiecto, saltem confuse accepto consideret: sed dicitur abstrahere à subiecto, quia abstrahit à certo dato subiecto, vt à ligno, ab igne, & cæteris id genus, non aũt à subiecto cõfuse sumpto. Ex his patet per mathematicas esse intelligendum eas sciẽtias, quæ vniuersalia accidentia quanta considerant abstrahẽtes à subiectis determinatis illorum. Per sensitiuas vero sciẽtias, & intelligit eas, quę considerant illas in ordine ad certa subiecta. vt naualis de stellis in ordine ad motum sensibilem, Musica de consonantia, in ordine ad sonum audibilem.

ARGV. *Vt autem Perspectiua sese habet ad Geometriam, sic alia sese habet ad Perspectiuam. Veluti de iride: nam ipsum quidem esse ad Naturalem pertinet scire, ipsum autem propter quid est, ipsius est Perspectiui, aut simpliciter, aut eius qui complectitur mathematicam. Complures etiam scientiarum, quæ non sunt ita dispositæ, vt altera sub altera sit collocata, pari modo se habent: vt medicina atque geometria. Nam scire vlcerum ea quæ orbis subeunt formam tardius cæteris curari, ad medicum spectat, Propter quid autem ad geometram.*

DILVCI. *Hi aũt & se alia ad Perspectiuam, sicut hæc ad Geometriã, alia ad hanc, vt quod de iride est. Nam ipsum quidẽ quia physici est scire, sed propter quid Perspectiui, aut simpliciter, aut secundũ disciplinam. Multæ autem & nõ subalternarũ scientiarum, se habent sic. vt medicatiua ad geometriam. quod.n. vulnera circularia tardius sanentur.* C *Medici est scire quia, propter quid autem, Geometræ.*

Com. 144.

Cum exposuisset, quæ mathematicæ, quæue sensitiuæ dicantur, exponit hic, quæ se habent vt sensitiuę ad mathematicas, & inquit {Habet autem se & alia ad hanc Perspectiuam, sicut hæc, scilicet perspectiua ad Geometriam. Hoc est quam rationem habet perspectiua ad geometriam, eam rationem habet aliqua alia sciẽtia ad perspectiuam. Vt quid est de iride. Supra quo exemplo, Alexand. inquit, ꝙ quæ considerat Theorema de iride, ita se habet ad perspectiuam, vt se habet perspectiua ad geometriam. qm̃ {vt inquit} sicut geometria vtitur solis speciebus sine substantijs. Perspectiua aũt rectam lineam, quæ in aere est, assumit, quæ quidem cum naturale sit corpus, subiectum habet ipsas intuitio D nes. Et perspectiua sumit solum ipsum, quia, Geometria vero ipsum ꝑ quid ondit: ita se habet, quæ Theorema de iride speculatur, ad ipsam perspectiuam. Hæc quidem Alex. per quæ (vt mihi videtur) innuit hãc sciam, quæ de iride est, esse quasi aliquã specialem sciam, quæ se habet ad perspectiuam, vt perspectiua ad geometriam. Proculus vero dicebat Arist. innuere non sciam specialem, sed eam naturalis philosophiæ partem, q̃ græce Catoptrice dicit. Catoptrices.n. est Theorema de iride: nã Catoptrice de refractionibus facit sermones. Perspectiuus vero de his, q̃ aspectibus accidunt, considerat. Atq; Catoptricus vtitur his, quę perspectiui sunt. nam simpliciter quidem sumit: quæ accidunt circa iridẽ ꝙ tricolor, ꝙ nõ plures duobus, ꝙ nunquam

Alexan. de exemplo iridis.

Proculus.

 maior

maior semicirculo fit,& similia:quæ quidem physicus pôt scire, pp quid aũt hæc fiunt, scit perspectiuus:quo circa & Catoptricus ita se habet ad perspectiuum, vt perspectiuus ad geometriã. Quod aũt eam naturalis philosophiæ partẽ intelligat,quæ est de iride,confirmatur ex his,quæ ipse Aristo.infert. Nam ipsum quidem quia physici est scire, sed pp quid perspectiui,aut simplr, aut secundum disciplinã. Per hæc.n.obscure indicat Catoptricũ: hoc est enim physicum,qui solũ de iride considerat non.n. Catoptricus simpliciter perspectiuus est,sed scd̃m disciplinam iridis. Iridis vero disciplinam ob aspectuum refractionem docet accidere.Deinde iterũ affert aliud exẽplum earum quæ se habent.vt subalternæ.Et tñ nõ sunt subalternæ, & hoc proponit, & inquit.Multæ aũt & non subalternarum scientiarum se habent sic,hoc est non sunt subalternæ, & se habent,vt subalternę. Quarũ exemplum affert: & inqt:Vt medicatiua ad geometriã.φ.n.vulnera circularia tardius sanentur Medici est scire quia:propter quid autem geometræ. ergo se habent, vt subalternæ,& tamen non sunt subalterna. Circa hoc exemplum de vulneribus circularibus)vt Philop. inquit.) Geometra causam dicit, quoniam circulus omnibus figuris isoperimetris valde capacior est. Semper enim isoperimetram angulosiores, sunt valde capaciores: & quoniã circulus finis est multangularum, icciro omnium figurarũ est capacissima: quo circa & orbiculare vlcus, plurima eget carne,quoniam diuturnior in ipso repleto fit, atq; cicatrizatio. Sed contra, qm̃ si supponamus duo vulnera nõ æqualis mensuræ,maius quidem rectilineam, minus vero, circulare:constat difficilius consolidari circulare,licet sit minus:quare nõ propterea φ valde capacius sit circulare, id accidit. Propter hæc Philoponus aliter asserit.ait enim huius rei causam esse,φ partes sanescentes non adiacent, neque prope sitæ sint,sed procul. Icciro natura permoleste conglutinat,& iungit ipsas.Huius rei signum est,quòd medici secant talia vulnera, & angulos faciunt,vt circularem deleant figurã.Nam vbi sunt anguli, cum paruum sit spatium intermedium,partium,quæ sanæ sunt, potest Propterea φ non procul sint, quæ sanę sunt) natura iungere. Sed mihi videtur, φ hæc ratio calumniam patiat, quam omitto.Propterea adducamus aliud exemplum,& capiamus medicinam & astrologiã: & inueniemus,φ medicus dicit,φ septimi dies in ægritudinibus fiot decretorij,Cur vero decretorij sint, nõ nouit.Astrologus autem causam dicit: propter tetragonicas & diametricas lunæ figuras, & alia q̃dam, de quibus in libello de Criticis abunde diximus. Siquis autem vellet, posset dicere (vt Iuniores autumant) φ hæ scientiæ simpliciter subalternæ non sunt, quoniam principia medicatiuæ non probantur propter quid in Geometria. Secũdum quid vero sunt subalternæ, qm̃ secundum aliquam partem altera alteri subalternatur. Id enim quod de vulneribus circularibus dicitur, probatur propter quid in geometria.

Philopo.de exẽplo vlceris circularis cã tardationis cõsolidatiõis vlceris circularis.

Refutatio causæ.

Alia causa.

ARGY. *Prima autem ratiocinationis figura maxime ad scientiam ipsam accõmodatur. mathematicæ scientiæ nanq;, vt arithmetica,geometria,& Perspectiua. per hanc, vt patet, suas afferunt demonstrationes: atque etiam omnes fere, quæ ipsis propter quid est faciunt considerationem. aut.n.omnino,aut persæpe, & in plurimis, hac in figura ipsius propter quid est efficitur ratiocinatio. Quare propter hoc etiam ipsum maxime ad scientiam erit accommodata. Proprijßimus enim sciendi modus est contemplari ipsum propter quid est.*

DI LVCI. *Figurarum autem faciens scire maxime prima est. Etenim mathematicæ scientiarum per hanc demonstrationes ferunt. vt Arithmetica, & geometria, & perspectiua. & fere (vt est dicere) quæcunque ipsius propter quid faciunt considerationem. Aut enim omnino, aut sicut frequentius, & in plurimis per hanc figuram, qui est propter quid syllogismus, fit. Quare & propter hoc erit maxime faciens scire. Proprijssimum enim scire est propter quid speculari.*

Tex. cõ. 31 Prima figura pfectissima est, demonstratio ni simplr Propriε cõueniens.

Com. 145. Philopon. Introductio text. secundum iuniores.

F Proponit per hæc demonstrare (vt Philoponus inquit) φ propria maxime scientialibus syllogismis sit prima figura,& hoc multis modis ostendit. Iuniores vero sic textum hunc inducunt. φ, cum Aristo.egisset de materia demonstrationis, pertractãdo quales sint propositiones, ex quibus ipsa cõficitur,nunc de forma agit. Est enim rationi consentaneum eum qui de materia agit etiam de forma pertractare. Cœpit autem prius à materia demonstrationis,tanquam à re propria magis huic libro,tractare nãq; de forma potius libro Priorum conuenit,proponit ergo conclusionem, & inquit: Figurarum autem faciens scire maxime,prima est. Et(vt dixi)hanc cõclusionem multis modis ostendit:& primo quidem ex eo,φ omnis scientiæ,quęcunq; sunt ipsius propter quit, hac potissimum figura propria theoremata syllogizent:rarenter aũt per secũdam figuram. Qm̃ & causæ magis affirmatiuæ sunt.In secundã vero figura nihil concluditur
G affirmatiuum.In tertia vero concluditur quidẽ,sed omnia particularia.: causæ vero vniuersalium sunt. Vnde inquit. Etenim mathematicæ scientiarũ,per hanc demonstrationes ferunt, vt arithmetica, & geometria,& perspectiua,& fere(vt est dicere)quę cunque ipsius propter quid faciunt considerationem.Et quia dixit,Fere quæcunque ipsius pp quid faciunt considerationem,assignat causam,cur dixit fere:& inquit.(Aut.n.omnino,aut sicut frequẽtius & in plurimis per hanc figuram syllogismus fit, qui est pp quid. Et hoc exponit Philo.quoniam raro negatiuas conclusiones,quæ sunt in secunda figura,scientiæ concluduntur:dico raro,quoniã(vt Philoponus inducit)aliquando negatiuas conclusiones geometria facit.vt quando dicit, In eadem re-
H cta linea duabus eisdem rectis lineis aliæ duæ æquales non simul constiterint vtraq; vtriq; ad alium & alium punctũ ad easdem partes eosdẽ fines habẽtes cum rectis lineis,quæ ab initio.Hoc enim negatiuum est theorema. Recte ergo raro dixit,qm̃ nõ semper scientiæ affirmatiuas conclusiones concludunt.Deinde repetit conclusionem simul cum ratione inducta,& cum noua ratione addita, & inqt. Quare & propter hoc,s.quia omnes scientiæ, quæ ipsius propter quit sunt, per hãc syllogismos suos conficiunt, hæc figura prima erit maxime faciens scire, hęc fuit conclusio, & illa fuit eius probatio. Addit quasi nouam rationem,& inquit. Proprijssimum enim scire est propter quid speculari.Et quia propter quid est proprijssimum scire, hac ratione in pro-

in proprijssima, & prima figura demonstrationes propter quid confici debet: & sic videtur hæc quasi noua quædam ratio.

ARGY. *Deinde hac tãtum figura ipsius quid est venari scientiam possumus. In figura nãq; media nulla fit affirmatiua ratiocinatio, scientia vero ipsius quid est, affirmationis nimirum est. In vltima vero fit quidẽ, at non est vniuersalis, vt patet, ipsum autem quod est, vniuersalium esse constat. non enim aliqua ex parte homo est animal bipes.*

DILVCI. Sciam qd quid est demonstratione in figura nãciscimur *Postea ipsius quod quid est scientiam per hanc solam venari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est syllogismus affirmationis est. In vltima autem fit quidem sed nõ vniuersaliter, quod quid est autem vniuersalium est: nõ enim quodam modo est animal bipes, homo.*

Com. 146. Euthi.text. Secundo idem probat. & Philopon. (vt mihi videtur) bene dicit ad materiam rationis, sed ad formam nihil. Potest tñ ratio sic ad Enthymema syllogisticum reduci: per figuram primam solam est ipsum quod quid est inueniri possibile: ergo prima figura, maximẽ facit scire. tenet consequentia: quoniam solũ per definitiones scimus. ergo, si per primam figurã solum venamur definitiones, per eam solũ, aut proprie scimus, & sic videtur maxime sciẽtifica. Quod autem per solam primam figuram venemur definitiones, quod erat antecedens, Arist. probat: quoniam nec per secundã, nec per tertiam inueniri possunt. Et hoc inquit: & primo proponit antecedens, & dicit. § Postea ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam veniri possibile est: hoc est antecedens, ex quo vult habere, ergo prima figura est maxime scientifica, nam si per hanc habemus id per quod scimus, per hanc maxime scimus. Deinde probat antecedens, & inquit § In media. n. figura non fit prædicatiuus syllogismus. ergo subaudi per secundam figuram nõ potest inueniri definitio. Assignat causam, & legas: sed pro qm̃, hoc pacto, quoniam ipsius quod quid est syllogismus affirmationis est. non enim potest, nisi syllogismo affirmatiuo definitio ipsa inueniri. ergo non per secundam figuram definitio potest inueri, cum per secundam nihil, nisi negatiuũ syllogizetur. Deinde ostẽdit, ꝙ nec in tertia figura, & dicit. In vltima aũt fit quidem, sed nõ vniuersaliter. Quod quid est autem vniuersalium est. non enim quodam modo, hoc est particulariter, homo est animal bipes, sed vniuersaliter: ergo, cum nec per secundam, nec per tertiam definitio sit inuenibilis, per primam figuram solum poterit inueniri: & sic habetur antecedens. Philoponus autem ad materiam rationis bene dicit, ad formam autem non multum se diffundit. Sed cõtra hæc dubitatur. primo, quoniam

Dubi.1. definitio nõ est propositio: ergo nec vniuersalis, nec particularis. & sic Aristo. supponit falsum.

Solutio. Dicendum Aristo. non esse locutũ de definitione sumpta pro termino, sed pro oratione definitiua dicente esse vel non esse, hoc est, pro propositione definitiua.

2. dubi. Sol. Boet. Secundo dubitant, qm̃ Aristot. videtur falsum supponere, supponit enim definitionem syllogismo inueniri: quod est contra ipsum Secundo huius. vbi asserit syllogismum quo inuenitur definitio petere principium. Ad hanc dubitationem dixerunt nonnulli, non totam definitionem per syllogismum primæ figuræ demonstrari, sed quamlibet eius partem, vt Boethus inquit. § Quam solutionem Philoponus vir doctissimus offecit. Asserit enim primo quæri genus rei definitæ, vtputa hominis mox syllogizantes, ꝙ animal, rursus vnam quamq; differentiarũ syllogizamus, & generi adiungimus, nectimusq;, quousq; quod collectũ fuerit, conuertatur ad id, quod propositum sit: & hoc inquit esse definitionem hominis.

Philopon.

Contra solutio. ea... Sed contra, qm̃ definitionum non est demonstratio, vt patet. 8. lib. Topicorum. sed ex ipsa rerũ euidentia oportet notas esse definitiones. Præterea ex definitioĩbus demonstrationes sunt, non aũt definitionum demonstrationes. Propterea, Alij dixerunt (vt nos alias diximus) ꝙ ipsum quid est per primam figuram demr̃atur, non simpliciter, sed suppositiue, nõ. n. possu nus ꝑ primam figura n quicq demõstrare, quin definitionem supponamus tanq̃ medium demr̃onis.

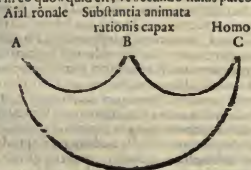
Refutatio. Sed non placet etiam mihi hæc solutio, qm̃ & in secunda figura demr̃o aliqñ supponit definitionem. Potest. n. demonstrari hoĩem non esse equũ per rationale aĩal, qm̃ oĩs homo aĩal rationale est, & nullus equus est aĩal rationale. Igit nullus equus est homo, & sic patet in hac demr̃one supponi definitionem hoĩs.

Alia solu. Alij dixerunt Arist. intelligere de materiali definitione, qm̃ materialis definitio de definitio ꝑ formalem, non nisi in prima figura syllogizatur.

Confutat. Sed nec hæc expositio placet, quia materialis definitio subo compatata non vt definitio, sed potius vt ꝑ se accidens habetur.

Scd̃a solu. nostra. Refutatio. Alr dximus, ꝙ id, qd̃ Arist. ait, intelligi debet hypothetice, videlicet, si definitio de definito demr̃one inueniri põt, nõ posset demr̃ari, nisi ĩ prima. Sed minime nũc placet, qm̃ Arist. loquitur categorice, & non conditionaliter, aliter non esset ad ꝓpositum.

Propria solutio. Iterum diximus Arist. locutum esse categorice: qm̃ definitio de definito demonstrari põt. non tñ in eo quod quid est. Potest. n. de hoie demr̃ari animal rationale per hoc, ꝙ est substantia animata rationis capax, non tñ in eo quod quid est, vt Secundo huius patebit.

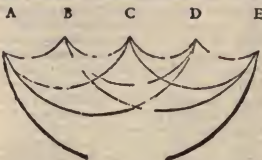
Dẽmr̃o definitiõis nõ est ꝑ quid in eo quod quid.

Philop. etiã asserit ꝙ q̃libet definitio põt de suo definito demr̃ari non in eo qd̃ quid est per cõem, descriptionẽ definitiõis. Describit. n definitio hoc mõ, definitio est or̃o, ex cõiorib⁹ sumpta, & ex his q̃ scd̃m subam ĩsunt. Per hãc ergo syllogizabimus sic, Aĩal rõnale mortale or̃o est ex cõioribus sumpta, & scd̃m subam: qd̃ aũt ex cõioribus sumptum, est, & ex his, q̃ sunt scd̃m subam, definitio est: ergo aĩal rationale mortale definitio hoĩs est. Hæc mihi occurrunt. Tu vero si melius habes, melius dicas.

ARGY. *Insuper, hac figura cęterarum non indiget figurarum, at indigent huius illæ profecto: nam hac densantur atque accrescunt, quousq; ad ea perueniant, quæ medio vacant.*

Patet igitur primam figuram exactissimam atque accommodatissimam ad scientiam esse.

D I LVC. Prima figura alijs non indiget, ea vero cæteræ indigēt. *Amplius, hæc quidem illis nihil indiget illæ autem per hanc densantur, & augumentantur, quousque vtique ad immediata veniant. Manifestum igitur est quòd maxime propria scientiæ est prima figura.*

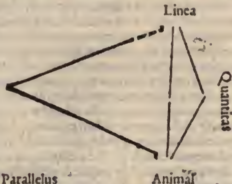
Com. 147. Hæc est vt Philopon. inquit, tertia ratio ad probandum ꝙ propria familiarisq; maxime est prima figura ipsi scientiæ. Nam (vt inquit) hæc quidem in nullo indiget alijs figuris, aliæ vero indigent hac, vnde inquit: {Amplius hæc quidem. s. prima figura, illis nihil indiget, illæ autem per hanc densantur, & augmentantur, quousq; ad immediata veniant. Ex his concludit id, quod proposuit à principio, & inquit} Manifestū igitur est, ꝙ maxime ꝓpria sciētiæ est prima figura. Sed quo ad verba attinet, animaduerte, ꝙ nō clarum est, qūo cæteræ figuræ per primam densentur, atq; augeantur. Philoponus vir doctissimus vno modo dicit esse in prioribus ostē-

Verborum expositio. Qūo scda & tertia figura densent & augumētentur per primam.

sum, ꝙ syllogismi, q in secūda & tertia figura sunt, G non habeāt necessarium quod appareat, perficiuntur aūt reductione ad primā figuram. Et ꝓpterea prima figura erit propria, maximeq; familiaris, & per idē maxime faciens scire. Quare Philop. in hac prima expositione per augeri & densari intelligit reduci ad figurā talem, vt ex datis id, quod īfertur, appareat necessarium. Et cum hoc habeat sola prima figura, ideo cæteræ illa indigent, ipsa aūt nullis. Nec ab ratione reduci ad euidentem figuram dicitur augumentari & condensari. nam augumentari est tendere ad formam, diminui ac condensari est ire ad materiam. Et quia cuiusq; propositionis subiectum dr̄ materia, prædicatum vero forma, hinc reductio secundæ figuræ in primam dr̄ cōdensatio siue diminutio: quia in illa medium, ꝙ erat prædicatum fit subiectum. Reductio vero tertiæ dicitur augeri: quia medium, quod erat subm, redditur H prædicatum. dixit ergo dēsantur ratione habita ad syllogismos secundę figuræ qui ad primā reducuntur ex eo, quia mediū, quod erit prædicatum, fit subm: dixit augumentantur ratione habita ad syllos tertiæ, qui reducuntur ad primam medio, quod erat subm. conuerso in prædicatum. Hęc est vna Philo. expositio: quæ mihi non placet, qm̄ Aristo. inquit. Illæ aūt per hanc dēsantur & augmententr̄ quousq; vtiq; ad immediata veniant. Ergo augumētari atq; densari est venire ad immediata, & quoniam non venimus ad immediata nisi pro syllogizando propositiones quousq; sunt prosyllogizabiles. Recte

Scda expō Philopon. ergo Philop. accipiens à Themistio, per augumentari atq; densari pro syllogizari intelligit quousq; ad immadiata venerimus. Num omnis demonstratio per propositiones immediatas fit, aut per eas, quæ prosyllogismis ad immediatas reducuntur. Consona aūt est hæc expositio his, quę libro Priorum dixit, vbi multis exemplis declarauit syllogisticam auctionem esse prosyllogizationem. Præterea vbiq; immediata appellauit ea, quæ carent medio: dicuntur enim immediata græce, ἄμεσα: hoc est sine medio. Ergo prosyllogizatio idem est, quod syllogistica auctio, vel diminutio: quæ nihil aliud est, quam ad immediatas propositiones accedere. Prosyllogizatio vero dicitur densatio respectu termini ad quem: pro quando itur in propositionem indiuisibilem medio carentem. Dicitur autem augumentatio, respectu termini à quo, per

Dubitatio.

quanto augetur super illo syllogismorum numerus. {Sed dubitatur: quoniam etiam in secunda figura potest fieri prosyllogizatio, vt syllogizauero, Nullum animal est linea: omnis parallelus est linea: Nullus ergo parallelus est animal. Hic syllogismus est in secunda figura, & maior potest prosyllogizari ad immediatam propositionem sic, in secunda figura. Omnis linea est quantitas: nullum animal est quātitas: nullum animal igitur est linea. Vbi patet maiorem primi syllogismi esse dēsatam per secundam figuram. Ad hāc innuit solutionem Themistius, & post ipsum Philoponus, ꝙ duplex sit densatio siue prosyllogizatio. Altera quidem vtriusque propositionis, altera alterius propositionis tantum. Prosyllogizatio quidem vtriusq; propositionis syllogismi principalis, solum in prima figura fit, & per primam figuram. non enim fieri potest per tertiam, quoniam in illa nihil vniuersaliter syllogatur. per secundam vero alterius propositionis, s. negatiuæ aliquando fieri potest, vt patuit in argumento. ambarum aūt minime. non enim propositio affirmatiua per secundam prosyllogizari potest, at per primam figuram, vtraque prosyllogizari potest. Quare in secūda figura possumus prosyllogizare alteram tantum. vtranq; vero solum in prima. Hæc mihi videntur}.

Solo The. & Philo. dēsatio siue ꝓsyllogizatio duplex.

ARGY. *Quemadmodum autem fit, vt A indiuidue competat ipsi B, Sic etiam vt identidem non competat fieri potest. Atque tum indiuidue competere vel nō competere dico, cum inter ipsa nullum medium est. Sic enim non erit vlterius per aliud inesse, vel non inesse.*

D I LVCI. *Sicut autē A esse in B contingit indiuisibiliter sic, & non inesse possibile est. Dico autem indiuisibiliter inesse, vel non inesse, eo quod non sit aliquod eorum medium. sic n. non erit secundum aliud inesse, aut non inesse.*

Iunio-

Com. 148. Quæ Iuniores de intẽtione Arist.

Iuniores asserunt hic Aristo. agere de immediatione propositionum negatiuarum, & rationes afferunt. Primo quidem, quia oppositorum eadem est disciplina: ergo, cum egisset de immediatione affirmatiuarum equum est vt hic agat de immediatione negatiuarum. Secundo, qm̃, cum egisset de materia demonstrationum affirmatiuarum, debebat agere de materia demonstrationum negatiuarum. Tertio, qm̃ Aris. intendit de demonstratiua ignoratione pertractare, quam rem agere non potest, nisi de negatiuarũ immediatione primo agat. Præterea isit autem de negatiuis, vt dicunt, perseitates, vniuersalitates, & id genus: siquidem nulla negatiua est per se, nulla de omni, nulla etiam posterioristice vniuersalis. Hæc Iuniores & nos aliqñ diximus. Verum rectius cum Phil. dicendum est, ꝙ, cum dixisset ꝙ prima quidem figura non indiget alijs, aliæ vero per primam figuram densantur, & augmentantur quousque ventum sit ad immediatas propositiones, adiunctis semper medijs terminis, per quos propositiones demonstrantur, vult ostendere per hæc, ꝙ immediatæ propositiones, non solum affirmatiuæ sint, sed etiam negatiuę. est enim immediate aliud de alio negare. hæc Philop. de intentione, & de causa intentionis. Quo vero ad verba attinet, Aristo. (vt Philo. inquit) Dat nobis regulam quo pacto possumus cognoscere terminos immediate se negantes abinuicem. non .n. facile est hoc cognoscere. Immediatæ enim affirmationes cognoscuntur, ex eo, quia si habent pdicatum primo inexistens subiecto, & nulli alteri ante ipsum, hæ sunt immediatę affirmationes. De corpore enim substantia immediate prædicatur, & id de animato: & in reliquis eodem modo. In negationibus autem non facilis est cognitio: propterea de his ponit regulam. Primo ergo præmittit esse propositiones negatiuas immediatas, & dicit. {Sicut autem A esse in B contingit indiuisibiliter, hoc est immediate, sic & nõ inesse possibile est. ergo sicut datur affirmatio immediata, ita datur negatio immediata. Exponit quid ipse velit per indiuisibiliter inesse, vel non inesse, & inquit: } Dico autem indiuisibiliter inesse vel non inesse, eo ꝙ non sit aliquod eorum, s. extremorum ipsius propositionis mediũ per quod demonstrari possit alterum alteri non inesse. Cuius causam assignat, & dicit. {Sic enim. s. per carentiam medij, non erit secundum aliud inesse, aut non esse} quasi dicat, causa autem eius quod diximus est, qm̃ cum medium extremorum nullũ est, sic non erit alterum alteri inesse per medium aliud, sed immediate, hoc est sic erit negatio immediata, vel inesse, hoc est affirmatio immediata. Cum enim non sit medium, tam negatio, quam affirmatio erit immediata. Et intelligit per indiuisibiliter (vt recte Philop. exponit) immediate Nec ab ratione p̃ indiuisibiliter intelligit immediate qm̃ appositione medij termini, qui secat immediatas propositiones, non potest facere vnam propositionem duas. Sic enim non erit secundum aliud inesse, aut non inesse. Sicut enim si dixero homo est substantia, non primo prædico de homine substantiam, sed per aliud, & iccirco non est immediata propositio: nam propter rationale, & hoc propter animal: & hoc propter corpus: sed solum de corpore substantia prædicatur immediate, de homine rationale: qñ non contingit (vt alius terminus medius inter hos intercidat) cui primo insit pdicatum: ita & immediatæ negationes hæ vtique esse possent, quibus non contingit, vt terminus ab alio subiecto negetur. Tunc enim immediate, & nõ per aliud negatio est. Ergo, sicut immediata affirmatio est, quando inter extrema nullus terminus intercedit, cui primo predicatum nest, ita negatio immediata erit, qñ nullũ subiectum intercedit, à quo primo prædicatum negatur. Recte itaque indiuisibiliter idem est, quod immediate.

ARG T. *Cum itaque vel A, vel B, in toto quopiã est vel etiam vtrunque, tum etiam fieri nequit vt A, primo non competat ipsi B.*

DILVCI. *Cum igitur, aut A aut B, in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit A in B primo non inesse.*

Com. 149. Regula propositionis imediatæ.

Qm̃ cognoscere immediatas propositiones est (vt diximus.) difficile, nunc ponit regulam, qua facile illas apprehendamus. Et regula est, vt Philop. exponit) ꝙ, qñ termini, qui negãtur abinuicem, tales sunt, vt neutrum ipsorum habeat alium talem affirmatum de seipso, ꝑpterea quòd sit ipse ex generalissimis, & possit de quibusdam generibus prędicari, tunc immediate dicunt adinuicem negari. Immediatas enim propositiones eas dicimus, inter quas non contingit intercidere aliquem terminum medium, per quem fiat syllogismus, Si vero quiuis terminorum habeat aliquẽ, qui de ipso prædicetur, is potest intermedius appositus facere syllogismum prædicatum quidem de altero, à reliquo vero negatum vt per primum quidem faciat secũdam figuram, per secundum vero primam. Quare solummodo negationes hę vtique esse possent, quę vtrosque habeant terminos ex generalissimis generibus: nam si alter ipsorum, aut ambo subalternorum fuerint, non est talis negatio immediata. Aris. ergo declarat quid negatiua mediata sit, Vt ex hoc regula intelligatur per quam immediatæ cognoscuntur. Vbi animaduerte trifariam negationem fieri (vt si ambo extrema sub eodem toto contineãtur) vt homo, & equus sub aĩali, aut si sub diuersis totis, vt equus & linea equus quidẽ sub suba, linea vero sub quantitate. Aut si alterum sub toto, alterũ vero non: & hoc est, aut quia subiectum sic, pręedicatum non, vt equus non est quantitas, aut e contrario: subiectum non prædicatum sic, vt quantitas nõ est equus. Aristo. ergo vult omnes has esse mediatas: præter eam, cuius extrema sunt sub eodem toto, de qua nihil meminit. Hinc patet, quæ sit immediata. est .n illa, cuius extrema nec sunt sub diuersis totis, nec alterum tantum, vnde inquit. Cum igitur aut A, aut B in toto aliquo sit: & per B subiectum intelligit, A vero negatum ab ipso B, ideo inquit. Cum sit alteri ipsorum in aliquo vniuersaliori, hoc est, quando habet aliquod quod prædicatur de ipso: aut esset ambo, subaudi sint sub diuersis totis nõ contingit A in B primo non inesse, hoc est ex his non fit immediata negatio non enim primo negatur A de B, sed propter medium aliud. Et per totum, genus, vel vniuersale intelligit. sic enim in libro priorum in se loquitur. Species enim pars est in genere. Hinc patet per oppositum quæ sit immediata est enim illa, cuius extrema nec sunt sub diuer-

Verborum expositio.

Negatio tribus modis fit.

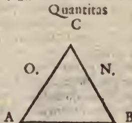
Quid propositio immediata.

diuersis totis, nec alterum extremorum est in aliquo toto.

ARGY. *Sit enim A ipsum in toto C. Si igitur B non sit in aliquo toto C. fieri nanque potest vt A quidem in toto quopiam sit, B vero in hoc eodem non sit. tum ratiocinatio fiet ac ipsum A nō inesse B, per, C, medium cōcludetur. Nam si C cuilibet quidem cōpetat A, de nullo vero B, prædicatur, A, sane nulli competet, B.*

DILVCI. *Sit enim A in toto C, igitur si B non est in toto C,) Potest enim A quidem esse in quodam toto. Sed B non esse in hoc.) Syllogismus erit quod non sit A in B.) si enim in A quidem omni est C, in B, autem nullo est, in nullo B est A.*

Com. 150. Ea quę dixit, nunc per exempla declarat. Et primo declarat, ꝙ, cum prædicatum sit sub toto aliquo, & subiectum sub nullo toto, negatio sit mediata termini autem sint, Quantitas, Continuum, Substantia. Nam omne continuum est quantitas, F

Continuum .N. Substantia

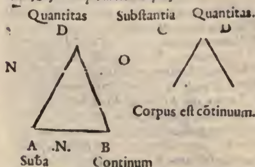
nulla substantia est quantitas, nulla ergo substantia est continuum. Vbi patet A B negationem esse mediatam, nam prædicatum sub toto est. Vtputa sub C, qm̄ sub quantitate. Subiectum vero sub nullo, quoniam substantia sub nullo est: & tamen syllogismus est in secunda figura: qm̄ nullum B est A. vnde dicit. § Sit enim A in toto C. vtputa continuum G sub quātitate, ita, vt hæc sit vera, omne continuum est quantitas. Igitur, si B non est in toto C, nec sub aliquo toto, vt substantia. Potest enim A quidem esse in quodam toto, (vt continuum sub quantitate) Sed B: non esse in hoc, nec in alio subaudi, syllogismus erit in secunda figura, quod non sit A in B. Repetit autem syllogismum & inquit. § Si enim in A quidem omni est C, qm̄ omne continuū est quantitas, in B autem nullo qm̄ nulla substātia est quantitas, Syllogizabitur, qm̄ in nullo B est A. nulla enim substantia est continuum. Quo vero ad verba attinet, animaduerte verba illa, sed B non esse in hoc esse intelligenda, ꝙ B sit in nullo. Qm̄ nec in C, nec in alio quodam A C. Et dixit hoc, (vt Philo. notauit), qm̄ species contra distinctæ, etiam negantur ab inuicem immediate, & tñ sub eodem genere cōtinentur. hæc enim est immediata, nullum irrationale est rationale. & tñ ambo in toto animali sunt.

Verborum expositio.

Obiectio. Solu. Phil. Fecit autem syllogismum in secunda figura, & tñ dixit propositiones condensari in prima figura. Et dicendum (vt Philoponus innuit) qm̄ contingit alteram tm̄ densari per secūdam figuram, vtranque autem non nisi per primam.

ARGY. *Idem fiet & si B in toto quopiam sit, velut in D, nam ipsum D cuilibet quidem competit B, de nullo vero dicitur A quare fit, vt A, per ratiocinationem nulli competat B. Eadem ostendentur & si vtrunque tam A quā B, in toto quopiam sit.*

DILVCI. *Similiter autem & si B in aliquo toto est. Vt in D, D enim in omni B est. In A autem nullo D. Quare A in nullo B erit per syllogismum, Eodem autem modo demonstrabitur, & si vtraque in toto aliquo sunt.*

Com. 151. Sumit nūc conuersum, subiectum quidem in aliquo, prædicatum vero in nullo. Et sit A quidem substantia, B vero continuum, D autem quantitas. In omni ergo continuo quantum inest, in nulla autem substantia quantum: quare in nullo continuo substantia. Non igitur immediata propositio est, quæ dicit nullum continuum est substantia, & vnde dicit. Similiter autem, & si B in aliquo toto est, vt in D: D enim scilicet quantū in omni B. est: omne enim continuum est quantum. in A autem nullo est ipsum D, quoniam nulla substantia est quātum. Quare A in nullo B. erit. Tertio declarat idem quando ambo extrema sub diuersis totis sunt, vt corpus cōtinuum nam corpus sub substantia, continuum autem sub quanto est. Et sic hæc propositio, corpus continuum est, est mediata, quia potest per duos syllogismos, demonstrari. vtputa & per C, hoc est per substantiam, & per D, hoc est per quantum. ergo est mediata,

At vero fieri posse, vt B non sit in eo, in quo toto est ipsum A, aut rursus, vt A non sit in eo, in quo totum est ipsum B, patet ex dispositionibus rerum, quæ inter sese non miscentur. nam, si nihil eorum, quæ in A C D, scire collocantur de vllo prædicat eorum, quæ in B E Z, diuersa serie collocantur, A vero in toto est, G, quod quidem eiusdem est seriei: perspicuū est fieri non posse, vt B in ipso sit C, alioquin conuenirent ac miscerentur hæ series rerum. Idem fiet & si B ipsum in toto quopiam sit.

Quod autem contingat B nō esse in quo toto est A, aut iterum A, in quo est B, manifestum est ex coordinationibus, quęcunque non commutantur adinuicem. Si enim nihil eorum, quæ sunt in A C D coordinatione etiam de vllo prædicet eorum, quæ sunt in B E Z, A autem in toto D est manifestum est, quod B non erit in D. cōmutarentur enim coordinationes. Similiter autem est, & si B in toto aliquo.

H

Substantia	D	Z	Qualitas
Animal	C	E	Passio
Homo	A	B	Color.

Com. 152. Verborum expositio. Cum accepisset quod possibile est A quidem esse in toto quodam, B vero non esse in eodem toto nunc id demonstrare vult. Quo vero ad verba attinet, coordinationem vocat ordinem, cathenamue, quæ ab vnoquoque generalissimo deducitur, vt substantiam, animal, homo. Per coordinationem, quæ commutatur, intelligit, eam, quæ cum altera communicat, vt corpus, elementum, graue. hæc enim communicat cum prima, quoniam communia habent genera, substātiam videlicet & corpus. Per coordinationem vero, quæ non commutatur, intel-

intelligit eam, quæ nihil commune habet, vt est. Qualitas, Passio, Color, vel quantum, continuum, superficies. His expositis inquit: {Quod autem cõtingat B nõ esse in eo toto, in quo est A, aut iterum contra, A in eo toto, in quo est B, vt pauloante assumptum est: manifestum est ex coordinationibus quæcunque non commutantur adinuicem. Et dixit, quæcunque non commutantur adinuicem, propter coordinationes quæ commutantur, vtputa quæ habent genera communia, vt dictum est). Ergo vult habere, quod si dentur coordinationes incommutabiles, atque impermistæ, possunt A & B esse sub diuersis totis penitus abiunctis, vt A sub D, & B sub Z. Quod autem ita sit probat, & inquit, {Si enim nihil eorũ, quæ sunt in A C D coordinatione etiam de vllo eorum prædicetur, quæ sunt in B E Z coordinatione, & A in toto D. est manifestum, ꝙ B non erit in D toto commutarentur enim coordinationes. cuius oppositum supponitur, vt ꝙ sint incommutabiles. Similiter autem quod diximus patet, & si B in toto aliquo sit, vtputa in toto Z. Bene ergo dictum est, A & B esse in diuersis totis. Quo vero ad rationem attinet, animaduerte, ꝙ vis rationis Arist. est Enthymema hoc pacto, si sunt coordinationes incommutabiles, A & B. sunt in diuersis totis: sed dantur coordinationes incommutabiles, vt nunc supponitur: ergo A & B sunt in diuersis totis. Quod autem dentur incommutabiles coordinationes, Arist. supponit hic, quia contra Antiquos probauit non omnia esse vnum, vt Parmenides & Melissus dixerunt. Plato etiam dixit omnia contineri sub Idea vnius. Arist. autem supponit esse .x. rerum genera, & quidem impermista, ac incommutabilia. Pithagorici quoque concesserunt esse coordinationes duas tantum impermistas, alteram bonorum, & alterã malorum. Arist. vero .x. rerum genera supponens, vult A & B esse in diuersis totis, vt supposuit in proximo textu. Quod igitur A & B sint in diuersis totis, patet ex hisce.

B

Enth. text.

Diuersitas inter antiquos de coordinationibus pri. ph. 14. &c. Platon. Aristot. Pithagori.

C

ARCY.

Sed si A nulli B insit, & neutrum in toto sit vllo, necesse est A sine medio non competat ipsi B. Nam, si quidpiam inter ipsa medium cadet, necesse est alterum ipsorũ in toto quopiam esse. Aut enim in prima figura ratiocinatio eorum, aut in media extruetur. At, si in prima B, nimirum in toto quopiam erit. Propositionẽ enim eam, quæ versus B collocabitur, affirmatiuam esse oportet. Si in secunda vtrumuis in toto quopiam erit. Nam vtriusuis in ternullum affirmatiuam esse potest. Atque nunc versus maius, nunc versus minus extremum negatiua propositione sumpta, conficitur ratiocinatio. Ambæ vero propositiones, si fuerint negatiuæ ratiocinatio non cõstabit. Patet igit. fieri posse, vt sine medio quipiã cuipiam nõ insit atq; quando et quẽadmodũ fieri potest satis iã explanauimus.

D

DILVCI.

Si vero neutrum sit in toto aliquo nullo, non si autem A in B, necesse est indiuisibiliter non esse. Si enim erit aliquod medium, necesse est aliquod horum in quodam toto esse. Aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus. Siquidem igitur in prima figura, B erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. sin autem in media, vtrunque contingit. Ad vtrũque enim posito priuatiuo, erit syllogismus, cum autem vtraque priuatiua sit non erit. Manifestum igitur quod contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter, & quando contingit, quomodo diximus.

A Sub. Qualitas Albedo
A C B C
N O
A B

Cum dictum sit trifariam esse negatiuam mediatam, nam ea, cuius vtraque extrema in diuersis cõtinentur totis, mediata est, & ea, cuius subiectum in aliquo toto est, prædicatum vero minime: & ea, cuius prædicatum in aliquo toto est, subiectum autem nequaquam: hinc quasi ex his, quæ dixit, deducit, quæ nã sit propositio immediata, & dicit, ꝙ negatiua immediata est, cuius neutrum extremorum in aliquo toto est. Vt nulla substantia est quantitas. Et videtur mihi, quod particula δὲ hoc est autem, legi debet δὴ, hoc est igitur. quoniam ex dictis hoc deducit, vnde inquit {Si igitur neutrum extremorum propositionis negatiuæ sit in toto aliquo nullo, superfluit verbum nullo more Græcorum, apud quos duæ negationes magis negant. Hoc est, si igitur nec subiectum nec prædicatum negatiuæ propositionis in aliquo toto sit, vtputa, si nec A nec B in aliquo vniuersaliori sit, sed sint ipsa vniuersalissima, non sit autem A in B, hoc est & propositio negatiua sit hæc, nullum B est A, necesse est indiuisibiliter non esse, hoc est necesse est, vt hæc propositio nullum B est A sit immediata: probat consequentiam ex opposito consequentis: & inquit {Si enim erit aliquod medium, necesse est aliquod horum, s. aut A aut B, in aliquo toto esse: & sic per tale mediũ poterit syllogizari syllogismo, qui erit aut in prima figura, aut in media. Probatum est enim omnem propositionem mediatam syllogizari posse aut per primam, aut per secundã figuram. Quo vero ad verba, attinet, animaduerte, quod Aristo. adiecit, non sit autem A in B. quoniam ex negatiua non sequitur affirmatiua, nisi cum constantia subiecti. non sequitur, neutrum extremorum A B propositionis est in aliquo toto: igitur, A B est negatiua immediata: sed oportet addere, & A B est propositio negatiua: tunc enim sequitur. quod sit immediata tunc ostendit, quod, si potest syllogizari in aliqua figura, quod sit aliquod extremorũ in aliquo toto, & inquit. {Siquidem igitur in prima figura syllogismus sit, quo A B syllogizatur, ipsum B erit in toto aliquo, vt in c. Cuius rationem ait, affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. vt minorem, videlicet, omne B est c. vt sit syllogismus omne B est c: nullum c est A: nullum igitur B est A. Sin autem (vt inquit syllogismus, quo ad illa verba probatur, sit in media figura, vtrunque contingit, hoc est tam maiorem. quam minorem: cuius causam affert, & inquit. {Ad vtrunque enim posito priuatiuo, hoc est tam ad maiorem quam ad minorẽ erit syllogismus in secunda figura: Dico autẽ vtrunque non simul, sed seorsum. Quoniam cum vtraque simul priuatiua sit, nõ erit syllogismus: ex vtrisque enim negatiuis nihil sequitur. Tunc epilogat, & inquit {Manifestum igitur quod contingit & aliud in

Cõm. 153.

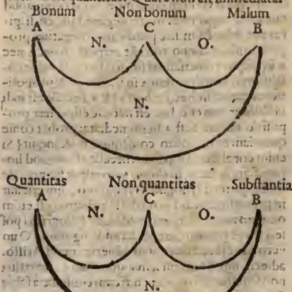
Verborum expositio.

in

in alio non esse indiuisibiliter, hoc est, patet, quod sit aliqua propositio negatiua immediata, & patet, quando contingit, q̃m tunc, cum extrema in nullo sunt toto, vel ambo in eodem toto. Exemplum primi substantia non est quantitas. Exemplum secundi, rationale non est irrationale. & manifestum est quõ contingit, quod propositio negatiua sit immediata. q̃m contingit negatiuam esse immediatam non eo modo, quo affirmatiua est immediata, vt dictum est. Nam affirmatio dicitur immediata ratione predicationis, negatio vero ratione status. vtputa, cum ad prędicata est status. Præterea affirmatio dicitur immediata, quia est per se: & vniuersalis, negatio vero nec est per se, nec vniuersalis.

Dubitatio Cap. vlti.

Sed dubitatur, quia hæc, nulla substantia est quantitas, non videtur immediata: quoniam per regulã, quæ libro Secũdo de Interpretatione habetur, hæc propositio, malum non esse bonum, sic probatur. Nullum non bonum est bonum: Omne malum est non bonum: nullum igitur malum est bonum. Eodem modo probatur illa, nulla substantia est quantitas. quia sequitur, nulla non quantitas est quantitas: omnis substantia est non quantitas: Igitur nulla suba est quantitas. Quare non est immediata.

Solutio. Probatio & expó quõ differant. Ista propó nulla suba est quãtitas logice exponitur dupliciter.

Et dicendum, quod differt probatio, & expositio, vt in Ludicris diximus. quoniam probatio est per notiora, expositio vero non dico ergo q̃ illa propositio nulla substantia quantitas. logice exponitur dupliciter: aut per affirmatiuam, nam si affirmatiua eius est falsa, ipsa est vera. Aut sumendo medium terminum infinitãter. Vt si volo probare hanc, nulla substantia est quantitas: sumam negatiuam de prædicato illius infinito hoc modo. Nulla nõ quantitas est quantitas: omnis substantia est non quantitas: igitur nulla substantia est quantitas. eodem modo, & hæc, Nullus homo est equus q̃m nullus non equus est equus. Omnis homo est nõ equus. Igitur nullus homo est equus. Potest etiã & metaphysice probari. vt Tertio metaphysice patet. Vtputa: quãtitas est quantitas: & substantia est substantia, & neutrum sub neutro est: igitur nulla substantia est quantitas. patet igitur q̃ tales nec propositiones: nec demonstrationes sint. Quoniam non per notiora sunt. Hactenus de syllogismo scientiæ & ex quibus fit: & qualibus, & quę differentia sit syllogismi propter quid à syllogismo quia: & quod sicut sunt affirmationes immediatæ, ita etiam negationes immediatæ.

Epilogus.

Commentariorum Augustini Niphi Super Librum Primum Posteriorum Finis.

ARISTOTELIS POSTERIORVM ANALYTICORVM LIBER SECVNDVS,

Cum Augustini Suessani Tralatione, ac Commentarijs.

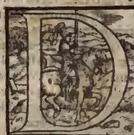
ARGY.

EA quę quęruntur tot sane profecto quot sunt ea, quæ scimus. Quærimus autem quatuor, esse, propter quid est, si est, atque quid est.

DILVCI. Text cõ. 1.

QVæsita sunt æqualia numero hiis quęcunque quidem scimus: Quęrimus autem quatuor, quia, propter quid, si est, quid est.

Comẽ. pri. Discordia apud grę cos de intẽtione huius Libri.

De intentione huius Libri apud Græcos fuit differentia. Alexãder Aphrodiseus huius Secundi libri intentionem de definitione esse asserit. Vtitur autem auctoritate Theophrasti, qui huius libri intentionem & materiam dicit esse definitionem. Ratione etiam q̃ liber posteriorum sit de instrumentis ac de modis sciendi; sunt autem duo sciendi instrumenta siue modi, alter demonstratio, definitio alter. Cum igitur de demonstratione egit in libro Primo, ne sit diminutus, restat vt nunc de definitione dicatur. Cui Aristo. Primo huius assentire videtur, cum inquit (Siquidem igitur est aliquis alter sciendi modus, posterius dicetur). Et innuit hunc, qui est per definitionem: de quo hic agendum esse tradit. Huic opinioni Robertus Linconiẽsis cognomẽto Grossatesta concordare videtur argumẽtans, In Primo libro egit de tribus quæstionibus, vt de an res est, qualis res est, & propter quid res est: ergo consonum est nunc, (vt de quid est dicere): alioquin mancus esset. Sed Simplicius huic aduersatur, & non absque ratione. nam intentio libri cum libri inscriptione conuenire debet; at nec liber Posteriorum, nec hic Secundus de termino, aut definitione inscribitur; non ergo esse potest de definitione. Præterea (vt etiam Philoponus argumentatur), de definitione hic agitur per accidens eo modo, quo de cæteris causis agitur, s. inquantum accidit definitioni esse medium. Sic enim de cæteris causis agit,

Quid Alex. senserit. Rõ Alex. Duo sunt instra sciendi siue modi. Tex. 20. s. Comẽ. 24.

DILVCI. Simplicius & Philopo contra Alex. opi.

agit, s. vt illis accidit ratio medij. Ergo de definitione nõ est per se intentio in hoc libro. Pręterea Aristo. Primo Priorũ ait eiusdem facultatis per se esse considerare de generatione, & de facultate generationis: ideo asserit ad eandem facultatem spectare generationem syllogismorum, & medij inuentionem: ergo, si in primo egit de generatione demonstrationis, rationi cõsentaneum est nunc agere de medio, quæ est facultas generandi demonstrationes. Facit ad hoc Aristo. (vt dicit Philoponus), qui ob aliud nihil demonstrat omnia quæri medij gratia, nisi vt ostendat eius intentionem esse principaliter de medio. Quæ vero Alexan. potuerunt mouere nulla sunt. Auctoritas enim Teophrasti, non cogit: cum ille fuerit illius partis. Ratio etiam nõ cogit: qm̃ hic liber non est de omni sciendi modo, sed solum de sciendi modo, qui est per demonstrationem: De modo sciendi, qui est per definitionem liber Topicorum, & Metaphysicæ agit per se: hic autem non nisi per accidens, sicut de cæteris causis agitur. Ex his ergo dicamus intentionem præsentis Secundi esse de medio per se, sed quia accidit medio esse definitionem, siue causam formalem, veluti accidit medio esse omne causam, ideo per accidens de definitione agitur, quæ est causa formalis, & de cæteris causis similiter. Et quia intentio Aristo. hic est agere de medio petit huius rei necessitatem hoc pacto. id, cuius gratia omnes quæstiones, quæruntur, ipsum principaliter quæritur: medium vero id est, cuius gratia omnes quæstiones quæruntur: igitur, medium principaliter quæritur. Pro declaratione igitur minoris huius syllogismi præmittit quid quæsitum sit, vel quæstio, & quot numero quæsita, & quo modo ad scibilia se habeãt: & primo syllogizat quatuor numero esse scibilia, & inquit. ❴Quæsita sunt æqualia numero his. quæcunque quidem scimus,❴ hæc est minor. Querimus autem quatuor: hoc est, sed quæsita sunt quatuor. qm̃ est, siue quia est propter, quid est, si est, & quid est. Ergo in tertia figura scibilia erunt quatuor. Quo vero ad verba attinet, illud relatiuum ęqualia numero, valet relatiuum substantiæ: sed quia quæsitum differt aliqua ratione à scibili, vsus est relatiuo qualitatis vel quantitatis. Præterea, Animaduerte in plus esse quæsitum, quam sit quæstio. Quæsitum enim est conclusio ante demõstrationem. & quæsitum est passio de subiecto, & genus de specie. at quæstio non est nisi conclusio ante demonstrationem quæstio enim, in demonstratione est, vt problema in syllogismo dialectico, & vt sophisma in syllogismo sophistico. At quæsitum dicitur & de complexo, & de incomplexo, hac ratione quod quid est de definito non quæstio est, sed quæsitum, & si est similiter non quæstio, sed quæsitum est, quia est, & propter quid est, sunt quęsita, & quæstiones. Ex his apparet non bene verbum græcum zetumenta translatum esse quæstiones, sed quæsita est transferendum, Ex his ergo patet quõ scibilia, & quæsita se habent, eadẽ etenim sunt, & æqualia. Patet vlterius Aristo. non duas cõclusiones hic assignasse (vt Iuniores dixerunt,) sed vnum syllogismum quo demonstrat scibilia & quęsita esse eadem, & numero æqualia, licet supponat quæsita esse scibilia. Sed probauit scibilia esse quatuor, & sic illa numero æqualia esse. Philo. vero dicit Aristotelem primo accipere inter problemata, & ea quæ cognoscentes scimus, conuenientiam. & est illa esse quatuor: nam quæ quærimus sunt quatuor, & quæ cognoscentes scimus, etiam quatuor sunt. Et sic Aristo. per æqualia numero, intelligit tot numero. vnde litera sic legẽda est. Quæsita sunt æqualia numero his, quæcunque quidem scimus, idest, tot sunt ea, quæ quærimus, quot cognoscentes scimus. Et dicit. Philo. recte Aristo. sic dixisse: nam bene quot quęrimus, tot cognoscẽtes scimus. Nam quatuor quærimus: & quatuor cognoscentes scimus. contra vero non, non quot scimus, tot quærimus Multa enim scimus, quæ non quærimus. Quo vero ad verba attinet, dicit Philo. verba illa. Quæcunque quidem scimus non sic intelligenda sunt, vt iacent. non enim quæ scimus quęrimus. intelligenda ergo sunt, idest quorum scientiam sumimus, nam quæ scire volumus, hæc quærimus. Quæsitis ergo, & his quorum scientiam sumimus, commune est esse quatuor. Aliter autem & forte melius diceremus, Aristo. s. duo hic proponere, primum, quod quatuor sunt quęsita, Secundum, quod quatuor sunt inuenta. Et vtrunque horum inductione probat, & quod hæc sit expositio vera Aristo. demonstrat cum epilogat, quæ dixerat. Dicit enim quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus, hæc & tot sunt. Ecce quod hæc duo epilogat, scilicet quod quatuor sint quæsita, & quatuor inuenta. Quare lege, quæsita sunt numero æqualia his, quæcunque quidem scimus. quærimus autem quatuor: ergo vult habere quatuor esse quæsita, & quatuor quæ inuenientes scimus.

Cap. 24.
Ad Theophra. auctoritatem
Ad rõnem Alexand.
Inuẽtio huius secundi secundum proprium mentem.
Syllis text.
Verborum expositio.
Quæsitum in plus est quã quæst.
Expositio Philopo.
Nõ quæcũque scimus quærimus, sed ecõtra.
Verborum expositio. secundum Philopo.
Propria expositio.

Nam, cum quærimus, vtrum hoc, an hoc sit plura complectentes hoc pacto, vtrum Sol deficiat, an non deficiat, esse tamen quærimus, cuius id indicium est, hoc enim inuento, Solem, inquam, ipsum deficere, statim cessamus. Atque si à principio Solem deficere scimus, non quærimus vtrum deficiat Sol.

Quandoquidem, vtrum hoc sit, aut hoc, quærimus in numerum ponentes. vt vtrum deficiat Sol, vel non ipsum quęrimus. Signum autem huius. inueniẽtes enim quia deficit, pausamus. & si in principio sciremus quia deficit, non quæreremus vtrum.

ARGY.
DILVCI.

Accepit quæsita esse quatuor, & totidem esse scita, siue inuenta, nũc probat (vt Simplicius inquit) ex diuisione, s. illa esse quatuor, & non plura, neque pauciora. Et intelligit Simplicius per diuisionem, inductionem sufficientem. est enim inductio duplex, altera cum sufficientia, vt quando inducẽs simul inducit, & sufficit. sic enim Arist. probauit quatuor esse prædicata. Simul enim induxit, & sufficere visus est. Altera vero est inductio, in qua inducuntur singularia, sed non omnia. & hæc est inductio tm̃. Arist. ergo diuisione probat quatuor esse quæsita, & totidem inuenta (vt Simplicius inquit, quia per inductionem diuisiuam cum sufficientia. Ordo vero inducendi hic est, quod primo composita & secundo simplices inducit. Reddit causam Simplicius: quia composita sunt nobis prius nota simplicibus. Sed hæc causa nulla est, qm̃ quæstio propter quid est cõpositior quæstione quia est. Nam, (vt Philo. inquit,) in quęstione propter quid est, continetur ipsum quia est, non autem in quæstione

Com. 2. Expositio. Simplicij.
Induc. duplex.
Causa facti secundum Simplicij. Refutatio.

ne quia est continetur ipsum propter quid est. Ergo Arist. prius debuisset incipere à quæstione quid tanquam à magis composita. Alij dixerunt eum incipere à quæstionibus compositis, quia iste liber est resolutorius: & resolutio est à compositis ad simplicia. Sed nec hæc causa bona est: qm̃ debuisset incipere à quæstione propter quid, quæ est omnium maxime composita, vt dicit Philo. Quare, cum Aristo. vtatur inductione, & inductio sit singulariũ, vel eorum quæ se habent, vt singularia, & inter singularia non sit ordo, non debet reddi causa eius, quod non est. Volens igitur Aristo. inducere in compositis, incipit à quęstione quia est, & probat simul ipsam esse quæstionem, & enumerat ipsam, & inquit. } Quandoquidem hoc aut illud quęrimus in numerum ponentes, vt vtrum deficiat Sol aut non: ipsum quia quærimus. Dixit in numerum ponentes, quia vt Simplicius dicit, est quæstio de composito, vel vt dicit Philo. non de termino, sed de propositione quæstio est, vbi subiectum & prædicatum duæ res sunt constituentes numerum binarium. Dum enim quęrimus, vtrum Sol deficiat, ponimus in numerum: quia illi subiecto Sol, addimus hoc prædicatum deficit, & quærimus an illi insit. Sed dices ipsum quia est, habetur per sensum: ergo non quæritur, cum quærimus quæ non sunt nobis nota sensibus. Dici potest ipsum quia est, quæri in mathematicis, quãdoquidem demonstratio simul ostendit in illis ipsum quia est, & propter quid est. In aliquibus etiam naturalibus esse potest ipsum quia est quæsitum, vt si non essemus præsentes ipsi, quare venit in quæstione. Quod vero ipsum quia est sit quæsitum, probat Aristo. signo, (vt inquit Simplicius) sumpto à contrario &, intelligo à contrario & sumpto à termino à quo, & sumpto à termino ad quem & inquit: } Signum autem huius est, quod inuenientes, quia deficit, pausamus, hic tollitur quæstio, & hoc signum est ex parte termini ad quem, q.d. cum ipsum quia datur, in respõsione eius quæstionis, quę quęrebat an Sol deficiat, ergo fuit quæsitum, vtrũ Sol deficiat, semper enim responsio est de eo, quod quærebatur. ex parte vero termini à quo probat, & inquit } Et si in principio sciremus quia deficit, non quæreremus vtrum deficiat: ergo propter scientiam non quęritur. quare, si contingit ignorari, quæretur, & sic isto duplici signo patet ipsum quia quæsitum esse. Ex his apparet dupli i ratione Aristotelem probasse ipsum quia est esse quæsitum. Primo, quia plerunque per sensum patet, ideo raro quæritur. Secundo, quia quod quæritur, per notam interrogationis quęritur, at ipsum quia non interrogat. Sed ambiges quomodo ipsum quia est sit quęstio, cum potius videatur pręcognitio. Occasione huius dubitationis quidam eruditissimi, quod grææce est oti, an subiecto prædicatum insit latine dixerunt. alij oti, dixerunt an, ali vtrum, alii qualis res est, vt Philoponus exponit. Verum ego dicerem oti, quod apud nos est ipsum quoniam, vel quia, esse quæsitum, cum detur in responsione, & etiam cum ignoratur quæritur. Si ergo datur in respõsione, ergo quærebatur. Non tamen quæritur per notam interrogationis, sicut alia quæsita: & sic est quæstio, siue quæsitum, non per modum quęstionis vel quæsiti, cætera vero sunt quæsita, & quidem per modum quæsiti.

Alia causa scdm alios

Refutatio.

Propria pó

Obiectio.

Solutio.

Dubitatio

Solutio aliquorũ oti

Propria solutio.

ARGV.

Cum autem scimus esse, tum propter quid est du ere cõsueuimus. Deficere namque Solem terramque moueri sciẽtes, cur deficit quærimus aut mouetur. atque hæc hoc pacto.

DILVCI.

Cum autem scimus ipsum quia, ipsum propter quid quęrimus. vt scientes quia deficit, & quia mouetur terra, propter quid deficit, vel propter quid mouetur, quærimus. Hæc quidem sic.

Quia est præcedit propter quid.

Com. 3.

Incepit à compositis quęstionibus, sine quæsitis nec alia ratione, nisi quia inter inductionis partes ordo assignari non potest: cum igitur egit de quæstione quia est, nunc transit ad quæstionem propter quid est & inquit. } Cum autem scimus ipsum quia ipsum pp quid quærimus, & exemplo ostendit, cum dicit: vt scientes quia deficit Sol. s. per sensum aut ratione, aut experimento, aut auctoritate preceptoris, & sciẽtes quia mouetur terra etiã his modis. mox propter quid deficit Sol vel propter quid mouetur terra, quęrimus: tunc epilogando inquit: { Hæc quidem sic, sup. quæruntur. Dicit Simplicius: & quidem sapide, in nobis fieri hunc ordinem, s. vt post quæstionem quia est, surgat quæstio propter quid est, qñ cum ratione viuit anima. ipsa enim apta perfici à scientia, quousque perfectione indiget quærit: hinc scito quia res (vt quia Sol deficit) vel terra tremit, cum ignoret causam nisi quęrat causã nõ quæret suã totalem perfectionem: est n. sibi naturale desiderium ad sciendum: quare, quandiu contingit scire, tandiu quęrit. Est autem ipsum quia prius ipso propter quid, quoniam communius, nam de quolibet potest ipsum quia perquiri, non autem ipsum propter quid.

Quæ Sim

ARGV.

Quædam alio quærimus modo. Quęrimus enim si sit, an non sit centaurus aut deus. Si sit autem nec ne simpliciter dico, sed non si albus sit aut non albus. Hoc percepto, Deum inquam esse, vel hominem, quid est postea quærimus, vt quid est deus, quid homo? Hæc igitur & tot sunt quæ quærere conuenimus, & quæ iam scimus inuenta.

DILVCI.

Quædam autem alio modo quærimus, vt si est aut non est centaurus, aut deus. Hoc autem si est aut non est, simpliciter dico sed non si albus aut non. Cognoscentes autem quoniam est, quid est, quærimus. vt quid igitur est deus, vel quid est homo? Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus hæc & tot sunt.

Com. 4.

Nunc trãsit ad quæstiones simplices. dixit enim epilogando, hæc quidem sic quærimus, i. composite, atque in numerum ponentes, vt dicemus, quædam autem alio modo quærimus: qm̃ nec composite, nec ponentes in numerum, cum in istis non sit esse ante prædicatum, vt Simplicius inquit, de quo postea. Incepit autem à quæstione si est, vel quia simplicior, vt videbitur, quasi præsupposita ipsi quid est, vel quia communior. quandoquidem de omnibus, de quibus quæri potest, quid est ipsum si est quæri potest, at de multis quæritur si est, de quibus non quæritur quid, vt de centauro, & vacuo. Aut quia ipsum si est quo ad nos prima est, nos. n. nostro naturali sciẽdi ordine, primo si res est ostendimus, inuento vero ente, ostendimus quid res ipsa sit. s. quidem & differentia, quæ sunt definitionis partes, posteriora sunt ipso ente. Animaduersione dignum verbum si, quod gręce est ει posse interdum accipi pro nota propositionis hypotheticæ (vt

Notandũ.

dum accipi pro nota propositionis hypotheticæ (vt Boethus dicit) vt si diceremus, si equus volat, equus habet alas: & hac ratione non quæsitum facit, sed illationis, siue cōtinuationis est signum, nostro autem proposito accipitur, vt quæsitum facit. hoc modo sumptum cōmune est ad esse, & ad non esse. Quandoquidem quæsitum si res est vel non est terminatur aliquando ad esse, vt si quæratur si Deus est, aliquādo ad non esse, vt si quæratur si centaurus vel vacuū est, vel ne. & quia sic cōiter accepit ipsum Aristoteles dedit duo exempla, & inquit} Quædam autem alio modo quærimus, qm̄ nec composite, nec in numerum ponentes quærimus. vt si est, aut non est cētaurus: & hoc exemplum est quādo si est, ad negationem terminatur. Aut deus, & hoc exemplum est quando si est, ad affirmationem terminatur. Et quoniam si est frequenter in præcognitionibus, & quæstionibus accipitur pro ipso quia est, iccirco inquit} Hoc aūt si est, vel non simpliciter dico, videlicet in nullam entis partem descendens, qm̄ non si albus vel non, quę sunt entis partes quærimus, quo modo ipsum quia est facit. Verum de hoc postea. Transit deinceps ad quæstionem quid res est, & inquit.} Cognoscentes autem ꝙ est Deus, quid Deus est, quærimus (vt quid Deus est) vel quid est homo. Sequitur autem quid res est ipsum si res est, quærere, si anima viuit ratione. quia desiderium naturale est ipsi ad sciēdum quousq; ignorauerit. Et quia proposuit quatuor esse quæsita, & quatuor quæ inuenientes scimus, vtraque epilogans, inquid.} Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus, hæc sunt in substantia, tot numero, scilicet quatuor.

Digressio. dubitatio.

SEd circa hæc, plures dubitationes emergunt, & in se, & circa verba Aristotelis. Dubitatur ergo primo qūo differunt quæsitum, & inuentum, hoc est scitum, quod inuenientes scimus. Respondet Simplic. quæsitum & scitum siue inuētum esse eadem subiecto, & differre ratione. nam quod ex principio proponitur vt quæsitum, hoc vltimo inuentum fit. Vnde differunt vt quæstio, & conclusio: ante enim demonstrationem quæstio est, in fine vero conclusio. Sed scd̄m Platonem scitum est ante quæsitum: quod animus enim præsciuit, quærentes reminiscimur. vt in Menone probauit. Præterea, secundum Aristo. Actus est prior potentia: scitum actus est, quæsitum potentia: ergo scitū prius quæsito est. Insuper, aliqua sunt scita, quæ nunquam fuerunt quęsita, vt dignitates, hæ scitæ sunt a nobis, & tamen non prius fuerunt quæsitæ. Potest Simplicius defendi eum intelligere de scitis, quæ sunt conclusiones, vt exponit, vel de scitis non primis, scilicet quorum potest esse quæstio, & respectu eiusdem quærentes, atque eiusdem inuenientis: nam respectu diuersorum scitum est prius quæsito. scitum enim in doctore prius est quæsito in discipulo, in discipulo vero prius est quæsitum quam scitum eiusdem rei. Plato vero cōtrarium asserit, fuit tamen propriæ opinionis. Secundo dubitatur, quia non videntur quæsita æqualia numero his quæ inuenientes scimus: Nam sicut apud sensum non omne, quod quæritur, inuenitur (Quærens enim thesaurum, non ex necessitate thesaurum inuenit, neque quærens amicum necessario inuenie) Ita apud itellectum. Tetragonismus enim circuli ab antiquis quęsitus est, non tn̄ adhuc inuentus. Potest responderi, (vt ex verbis Simplicij colligi potest) Aristo. per numerum nō intelligere numerum indiuiduorum: non enim quot sunt quæsita numero indiuiduorum, tot numero indiuiduorum sunt scita: sed intelligit secundum genus, quasi dicat quot numero sunt genera quæsitorum.} Sunt enim genera quæsitorum quatuor, & quatuor genera scitorum. Tertia dubitatio quæritur de numero quæstionum. Videtur enim quod quæstiones sunt innumeræ. ergo nō tantum. quatuor. Prꝛterea Quæstio quid est, nō est vna, sed tot quot sunt causæ: ergo non tantum quatuor sunt quæstiones. Præterea, Si est, & quia est per sensum sciuntur: ergo non quæruntur. Simplicius cognomento magnus Magister probat quatuor tantum esse quæsita. Primo, quia vel quęrimus causam, vel quærimus esse. si quærimus esse, aut quærimus esse simpliciter, & sic est quæsitum si res est: aut quærimus esse secundum quid, hoc est, an hoc sit in hoc, & sic est quæsitum, quia est. sin autem quærimus causam, aut quærimus causam, quæ est ipsius esse simpliciter, & sic est quæsitum quid res est: aut causam, quæ est ipsius esse in alio, & sic est quæsitum propter quid est. Secundo, hoc idem probat sic. aut quæstio est de simplici aliquo, aut de cōposito aliquo. Simplex est quod non nisi sub vno prædicamento esse potest, vt homo, Deus, & animus. Compositum vero quod cōtingit esse sub diuersis prædicamentis, vt iustum & æquale. Si quæstio est de simplici, aut ipsum esse quærimus, aut ipsum, quid est: si ipsum esse, est quæstio si est: si ipsum quid est, est quæstio quid est. sin autem quæstio est de composito: aut in eo quærimus si subiecto inest aliquid, aut propter quid subiecto aliquid inest. si quærimus si subiecto aliquid inest, est quæstio quia est: sin autē quærimus propter quid subiecto aliquid inest, erit quæstio propter quid. Tertio, hoc idem probat ratione physica. nam quatuor sunt causæ. quæ quidem est si est, causam vnde motus principium imitatur: est enim causa effectrix principium essendi simpliciter. qō quid est, specificatiuam causam imitatur: species enim & ratio definito est. Quæstio quia est materiam imitatur, qm̄ in ea est subiectum, in quo aliud est. Quęstio vero ꝑꝑ quid, finem imitatur: quid est omnium causarum ꝑpter quid. Istæ tres rationes ex verbis simplicij satis cōmode eligi possunt. Quarta vero eius ratio, quia est theologica, prætereūda est. Potest tn̄ & quarta ratio addi, quod quatuor sint. quia omnis quæstio, vel est de termino, vel de propositione: si de termino, vel de subiecto, & sic est quæstio si est: de subiecto: n. quærimus si est, vt si centaurus sit, & si deus est: vel de prædicato, & sic est quæstio quid est: quærimus enim de subiecto quid prædicatum est, quid est & definitio. sin autem quęstio est de propositione, aut de illa quærimus esse, aut causam. si esse quæstio est quia est, si causam, quæstio est propter quid est. Ex his patet solutio ad primā licet quæstiones secundum numerum indiuiduorum sunt innumeræ, genere non sunt nisi quatuor. Ad secundam etiam patet solutio. nā licet plures sint causæ, & secūdum quodlibet genus causæ, & secundū om-

Solutio. Simpli.

Tertio de anima. Tex co. 20.

2. dubi.

3. dubi.

Quæ Sim. Probōnes quod tantū quatuor sit quæsita.

Pria ꝓbō.

Secunda.

Tertia.

Ad primaꝫ

Ad scd̄am.

nia simul definitio esse possit,tũ(vt dicit Philop.) omnes quæstiones sub vno genere continētur,s.quid est. Ad tertiam patet solutio.nam licet plerumq; per sensum terminentur, tamen aliqñ subiectum esse est nobis ignotum,vt an deus sit: hoc aũt probamus syllogismo hypothetico à constructione antecedentis, qñ quæstio ad partem affirmatiuã terminatur, vt pote si motus est, Deus est: sed motus est:ergo Deus est. Qñ vero ad partem negatiuam, syllogismo hypothetico destructiue, vt si vacuum est,motus in non tempore est: sed non est motus in non tpe: ergo non est vacuum. Similiter aliqñ quia est nobis ignotum est,vt in mathematicis, & in quibusdam naturalibus: ideo simul terminamus quæstionem quia est,& propter quid est.

Ad tertiam.

Quarta dubitatio. Respon. Dfiæ qōnũ inter se & primam. Secunda.

Quæritur Quarto de dfia questionum. Respondetur ex his, quæ Philopo.dicit, ꝙ quæstionũ duæ sunt simplices,& duæ compositæ. si est, & quid est simplices sunt: nam si est quærit de subiecto, quid est quærit de prædicato,quod est definitio. Compositæ sunt quia est,& propter quid est.Nam quia est quærit esse hoc in alio,propter quid vero quærit causam quare hoc est in alio. Secunda differentia est ꝙ quæstionum aliquæ sunt præsuppositæ, vt si est,& quia est, quid est,aliquæ præsupponētes,vt quid est,& ꝑꝑ quid, quid est enim præsupponit subiectum esse, cuius quærit definitionem, ꝑꝑ quid vero præsupponit hoc esse in alio,cuius quærit causam. Tertia differentia est ꝙ aliæ ponunt in numero,aliæ vero non ponunt in numero. Et intelligit. Simplicius & philoponus quæstionem ponere in numerum, quando subiecto additur prædicatum, vel quando sumentes duo quærimus si alterum alteri in est.& quoniam quãdo quæritur si est Deus, vel quid est Deus,subiecto non additur prædicatũ, sed solum verbum subiecto additur, nec sumentes duo quærimus,si alterũ alteri inest, quæritur enim si est Deus,de subiecto,quid vero est, de prædicato:ideo neutra ponit in numerum, quia est vero & propter quid ponũt in numerum: nam ipsum quia est, quærit de esse huius i hoc, & ipsum propter qd est quærit de causa, cur hoc est in hoc: ergo qualibet querit addens prædicatum subiecto, assumens duo. Quarta differentia est, ꝙ duæ quæstiones sunt dialecticæ,duæ vero scientificæ. Si est,& quid est dialecticæ sunt. Sufficit enim ad eas respondere ita, aut non, quia est vero,& propter quid scientificæ, ad eas enim non est satis. ita, aut non respondere: sed vtimur pluribus rationibus constructiuis. hæc colligi possunt ex Philopono,& simplicio.

Tertia.

Quinta dubitatio Solutio. Qōo quæsita & cōcessa diuersificãtur in qōnibus.

Quinto quæritur,cum in omni qōne sit concessum,& quæsitum,quæ sunt concessa, & quæsita harum questionum. Dicendum in quæstione si est, concessum esse quid significat nomen. quæsitum est esse.verbi causa,cum quærimus an cẽtaurus sit, concessum est quid significat nobis nomen centauri,quæsitum est esse de centauro. In qōne quid est, concessum est duplex, quid significat nomen definiti,& illud significatũ esse.quæsitum vero est quid est illud. In qōne quia est concessum est multiplex & quid significant termini,& subiectum esse.quæsitum vero si subiecto existẽti aliud insit. In quæstione vero propter quid est: concessum est hoc huic inesse, quæsitum vero est causa ꝑꝑ quam hoc huic

E inest.Ex his patet in oĩ qōne esse concessum,& qsitũ:& quid in vnaquaq; vtrunq; sit. Sexto dubitabis, quia Arist.libro Topicorũ formas quæstionum omnes fecit compositas.verbi causa an quicquam de altero dicat vt genus an afferatur (vt ꝓprium) an affirmetur, vt acciden) an ꝑdicetur, vt definitio? Hic vero aliquas simplices, aliquas cõpositas fecit. Them.respõdet & recte.dicit enim qōnum vsum esse alium i topicis, alium aũt in hoc loco.In topicis enim cões sunt dialecticis ꝓpositionibus, & problematibus. At hic omnibus demõstratiuis, & sic(vt simpli.supleuit in topicis, omnis quæstio est composita,hic autem non omnis. sed circa hãc Themistij responsionem dubitatio non parua est. nam dialecticus quærit de termino, scilicet de definitione:ergo non omnis qō topica est composita cum ea quæ de definitione quærit, sit simplex.

6. dubi. In primo li. a. 2. &c. Rñ. Them.

Dubõ contra rñsionẽ Themist. Rñ. Simpl.

F simplicius dicit dialecticum non esse quærere de definitione, quia, vt dicit, Dialectica non exponit quod quid est. Ego vero non intelligo hæc, quæ simp.dicit. Nõne quærit dialecticus an quicquam de altero prædicetur. vt definitio:certum est ꝙ sic, & Themistius concedit. Præterea Dialecticus constituit loca à definitione:ergo considerat definitionem. Ideo melius cum Philopono dicerem omnia,s.ꝓblemata dialectica esse de numero quæstionum quia est. nam duo sumentes in omnibus illis quærimus si alteram alteri inest. in definitionibus enim sumentes definitum, & definitionem quærimus si definitio in est definito, & hoc pacto qstio composita est:& quia est, At in hoc loco non accipimus in definitionibus duo querentes an alterum alteri insit. sed de predicato definiti quærimus qd illud sit,& ita qō quid in hoc loco simplex est.

Quaſ. rñ.

Propria solutio.

G *Cum autem quærimus esse, aut si est simpliciter, tum si sit, nec ne ipsius medium quærimus. Atq; cognito vel esse.qui quidem modus aliqua ex parte rei complectitur quæstionem,vel si est, quod quidẽ simplex est rei quæstio, rursus propter quid est, aut quid est, quærimus, quidnam sit,tunc ipsum medium quærimus. Atq; modum tum aliqua ex parte rei quæstionem complecti dico,cum hoc dicitur pacto. Deficit ne luna aut accrescit,tum .n. vt patet si quidpiam competat.insitq; cuipiam quæritur, simplicem hanc quæstionem, appello, Est ne luna, vel nox, vel dies. Fit igitur vt omnibus in quæstionibus quæratur, aut si sit medium,aut quidnam medium ipsum sit.*

ARGY.

Quærimus autem,cum quidem quærimus quia est,aut si est simpliciter,vtrum sit medium ipsius,aut non sit. Cũ H *autem cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, rursus propter quid quærimus, aut quid est,tunc quærimus quid sit medium. Dico autem quia est, aut si est in parte,& simpliciter:in parte quidem, vtrum deficiat luna,aut augeatur. si enim est aliquid, vel nõ est aliquid. In huiusmodi quærimus, Simpliciter autem, si est,aut non est luna aut nox. Contingit igitur in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est medium.*

DILVCI. Qōnes oẽs ad mediũ attinent.

Neoterici asserunt Arist.velle quæstiones quatuor reducere in duas videlicet ad si est,& quid est. Quam expositionem(si non male percepi) simplicius affert hic. Nec abs ratione.nã per hanc reductionẽ numerum qōnum manifestiorẽ fecit Arist.

Com. 5. Expositio. Neotericorum.

Cum

Cum.n.aliquis numerus in tot ducitur in quot duci potest,& rursus in tot colligitur, in quot colligi potest numerus ille manifestior apparet.Sed mihi non placet hæc expositio,nam præcipua, & prima Aristotelis intentio nec est de quæsitorum numero, nec de numero inuentorum, sed est de medio (vt diximus) Sed quia posset quis credere mediũ quæri quadrupliciter propterea quæstiones medij oẽs docet reducere in duas. Quod vero oẽs quæstiones medij sint duæ,s.si est, & quid est, ostendit inductione,vt placet Simplicio, postea & syllogismo,Inductione,ergo probatur omnes medij quæstiones in duas reduci:qm̃ cum quærimus si est,verbi causa,si est Deus,quærimus si sit aliquod mediũ, quo sciamus an Deus sit: & si quærimus de aliqua propositione quia est,hoc est an sit vera, quærimus si est aliquod mediũ, quo illa sit vera,ergo ĩ vtraq; quæritur si est medium. Et hoc inquit. ¶ Quærimus aũt cum quidem quærimus quia est,idest cum quærimus hoc inest huic, aut cum quærimus si est simpliciter,i.cum quærimus esse huius simpliciter, vtrum ipsius esse huius in hoc,aut ipsius esse simpliciter,sit mediũ aut non sit medium. Ergo in vtraq; quæstione ratione quadã generali, idem quæritur: nam generali ratione quæritur de esse medij quod est si est medium. Deĩde ostẽdit quæstionem quid est, & qõnem propter quid est, vtraq; esse qõnem quid est medium, & inquit: ¶ Cum autem cognoscentes aut quia est,aut si est,aut in parte, aut simpliciter,rursus quærimus pp quid, aut quid est. in vtraque hac qõne quærimus quid sit medium. Et intelligas aut in parte, aut simpliciter referendo singula singulis:ipsum in parte ad qõnem quia est, ipsum simpliciter ad qõnem si est.Quærimus.n.in qõne quid est Deus,vel quid est homo quid est medium quo Deus sit quidditatiue, vel quo homo sit quidditatiue:& in qõne pp quid est,quærimus etiã quid est medium pp quod propositio vera sit: vt quid est illud medium: & propter quod, veluti pp causam hæc propositio sit vera: Luna deficit, vel terra tremit. Quare ratione quadam generali in vtraq; qõne quæritur quid sit medium. Animaduersione dignum in quæstionibus si est, & quia est, nos generali quadam ratione non quærere nisi si est aliquod medium,quo sciamus aut esse simpliciter,aut esse,hoc in hoc: speciali vero ratione, si est medium,q̃ quærimus in qõne si Deus est, & si est medium,quod quærimus in quæstione, si luna deficit,differunt. nam si est medium respectu qõnis, si est Deus, est si medium est quo probamus de deo esse simpliciter, si est medum respectu quæstionis an luna deficiat:si est medium quo probamus de luna esse in parte. Ergo ratione generali ipsum si est medium in vtraq; est idem. Speciali vero ratione: vt refertur mediũ ad quæsita,differt vtraq; in quæstione,vt quæstio differt à quæstione.Simili ratione dici potest in quæstionibus quid est, & pp quid est:nã generali ratione, quatenus vtraq; est de qd est medium,vna qõ sunt,respectu vero eorũ,respectu quorũ quæritur,, alia ratio est.ergo generali ratione quæstiones medij duæ sunt, vt si est medium, & quid est mediũ,Speciali vero quatuor,vt dictum est. Et quia dixit qõnem quia est esse quæstionẽ in parte & quæstionem si est esse quæstionem simpliciter exponit hæc, & inquit. Dico autem quia est aut si in parte, & simpliciter: & referendo singulis singula. in parte quidem quia est, vtrum deficiat luna aut augetur in lumine, hæc enim quæstio dicitur in parte:nam in hmõi & talibus qõnibus, quærimus si luna,sup.est aliquid, vel si luna non est aliquid. Hoc aũt non est quærere simpl'r si est,sed in parte si est,aliquid, vel non est aliquid. Simpl'r aũt dico si est,aut non est luna,aut si est aut nõ est nox: nõ.n.quærimus in his aliquid, sed simpliciter. Hic ex hac inductione concludit, quod intendebat, & inquit. ¶ Contingit igitur in oĩbus quæstionibus quærere,aut si est medium, aut quid est medium.

Sed circa hæc dubitabis primo, quia non videt verum in quæstionibus si est,& an est,medium esse q̃situm si est. Declarauimus.n.in quæstione si est, quæsitum esse ipsum esse simpliciter, in quæstione vero quæsitum esse prædicatum in subiectum. similiter necest verum in quæstionibus quid est & propter quid est quæsitum esse quid est medium.nam in quæstione quid est diximus quæsitũ esse prædicatum,quod est definitio,in qõne propter quid est,quæsitum esse causam ergo hæc dicit, falsa sunt.Pręterea.si in quæstionibus si est, & quia est,quæsitũ est medium, cũ medium & causa idem sit,in vtraq; harum quæsita erit causa, & sic vtraq; erit quæstio propter quid. simili ratione si idẽ est quærere quid est,& pp quid est, quod quærere qd est,tunc idem erit quærere quid est, & causam quærere quare,omnis quæstio erit de causa,& ita omnis quæstio erit propter quid.Insuper si est,& quia est,persæpe quæruntur & terminantur per sensum: igitur non semper in illis quærimus si est medium. Præterea. solet quæri, vtrum quia est quærere, sit quærere in parte: & videtur quod non,quia quærere quia est, est sumere duo, subiectum & prædicatum:& postea quærere an alterum alteri insit, tale autem quærere, est ponere in numerum (vt superius dixit) Arist.ponere vero in numerum est componere: ergo est quærere totum & non in parte: qui enim quærit in toto composito, non quærit in parte. Ad primam aĩaduersione dignum q̃ quæruntur in quæstione si est,esse duo,& esse vnum. respectu quidem quærẽtis,quæ quæruntur, vnũ sunt: nam esse simpl'r quod quæritur: & si est medium, quo sciat quærens illud esse, ad intentionem quærentis vnum est,s.si est medium,nã eo habito quærens non q̃rit amplius.& hoc pacto bene dicit Aristoteles non esse aliud quærere si est Deus, vel si Luna deficit,quam quærere si est mediũ,quo Deus sit,& quo luna deficit. Intentione enim habita ad quærẽtem idem est quærere,respectu tñ rerum nõ est idem,sicut non est idem medium syllogismo,& quæsitum: est enim quæsitum maior extremitas, quæ non est medium. Simili ratione & de aliis duabus qõnibus dicas. nam intentione quærentis idẽ est quærere quid medium sit, per quod scimus lunam deficere, & ipsum deficere, tñ ratione habita ad res differunt sicut medium in syllogismo differt à quæsito.Aris.superius locutus est ratione habita ad res,hic vero ratione habita ad eum, qui quærit. Ad aliam eiusdem dubitationis,dicas non semper medium esse cãm. In qõne si Deus est, quærimus si motus est:vbi patet motum non esse cãm,sed effectum

Refutatio

Notandum

Dubiũ pulchra.

Secũda dubitatio.

Solutio ad primam.

fectum Dei. Similiter in quęstione, si interpositio E terræ est, quærimus effectum: quandoquidem quia est causæ per effectum deprehenditur. & ita in quęstionibus si est & quia est, licet quæramus medium, nõ quærimus causam, sed medium: quod est effectus.

Solutio ad secundam. Ad secundam vero dubitationem Philoponus inquit, quærens.n.de essentia alicuius, vt si est vacuũ, simpliciter de substantia re vna existente quæstionem quærit. non enim res & essentia rei differunt: ergo quærere si est vacuum, est quærere de essentia & substantia, re vna existente: at quærere an deficiat luna partitam in plura quæstionem quærit: & ita per quærere in parte intelligit quærere qõnem in plura partitam, quærere simpliciter est quærere rem vnam. Conuenit huic expositioni quod superius dixit in numerum ponentes. Respondet aliter, q quærere in parte est quærere si huius est hoc: F quærens enim si homo est animal, quęrit si animal est aliquid hominis: etenim genus aliquid illius est, cuius est genus.

Alia solo & est Alex. Quærẽs etiam si nix alba est, quærit si album est aliquid niuis, nam accidens est aliquid illius, cui accidit. Quærens etiam si luna deficit, quærit si eclipsis aliquid lunæ sit. videlicet an passio sit ipsius. Hanc expositionem Alexander affert, vt Simplicius meminit hic. dicit enim Alexãdrum in parte pro diuiso accepisse, simpliciter vero pro indiuiso: qui.enim quærit si Deus est, indiuisum quærit, cum esse & res idẽ sint: qui vero an nix alba sit, diuisum quærit in duos terminos, in subiectum & prædicatum: quare, quærens si est, quærit simpliciter, quia indiuisum quid: quærens vero si huic hoc insit, in parte quærit, hoc est diuisum. Sed miror Græcos interpretes, & lõge magis latinos, cum quærant expositionem, vbi Aristo. seipsum ex G ponit. Dicit.n. in parte quidem, vtrum deficit luna, aut augetur. Nam in huiusmodi quæstionibus quærimus si defectus vel augumentum est aliquid, vel non est aliquid lunæ: & ita per partem intelligit aliquid, simpliciter autem si est, aut non est, luna aut nox: non.n.si aliquid est ipsius lunæ aut nox: ecce quo modo Aris. seipsum exposuit, asserens se quærere in parte, cum quærit si aliquid est alterius: simpliciter, cum non quærit si aliquid est alterius, exponet etiam & se postea clarius Aristo.

ARGY. *Causa enim est ipsum medium atq; vniuersis hæc quæritur deficit ne Luna, est ne huius aliqua causa: postea cognito hoc, causam, inquam, aliquam esse, quidnam sit illa causa quærimus.*

DI LVCI. *Causa enim est medium, in omnibus autem hæc quæritur. Vtrum deficit, Vtrum est aliqua causa, aut non. Post hæc cognoscentes, quia est aliqua, quid igitur hæc sit quærimus.*

Comẽ. 6. Syll. text. secundum Simpl. Non contentus, vt inquit Simplicius, inductione, nũc syllogismo probat oẽs quæstiones esse medij, & quidem prima figura, vt inquit hoc pacto. Cã quæritur in oibus quæstionibus: mediũ est causa: ergo medium quæritur in oibus qõnibus. De ratione primo accepit minorẽ, & ĩquit: {Causa enim est medium, hoc est medium est causa. Deinde accepit maiorem, & inquit, } In omnibus autem hæc

Refutatio. Syll. text. secundum. proria. in mentem. quæritur. ergo, suple medium in omnibus quæstionibus quæritur. Sed pace Simplicij, hic syllogismus non potest esse in prima figura, alioquin in prima figura ex puris particularib⁹ cõiugatio esset vtilis. Quare arbitror syllogismum esse in tertia figura hoc pacto, Causa quæritur in omnibus quæstionibus: oĩs causa est medium: ergo medium quæritur omnibus quæstionibus Huius syllogismi primo accepit minorem, quam intelligas vniuersaliter sic. Oĩs causa est medium: deinde maiorẽ, quæ est, causa quęritur in omnibus quæstionibus: ergo, sup. medium quæritur in oĩbus quæstionibus. Quod causa quæratur in omnibus quæstionibus, vt recte Simplicius inquit, probat inductione & ĩquit, {vt vtrũ luna deficiat, vtrum est aliqua causa, aut non, qua sciamus lunam deficere: nec induxit in alijs quia in omnibus idem est. cum enim quærimus si Deus est, quærimus si medium est, quo Deum esse sciamus: & in cæteris ad genus similiter. Addit Philoponus, & recte, ĩ omnibus quæstionibus quęri causam, quę medium est, non tñ in omnibus eodẽ modo. nam in quæstione quia est, & si est, si est causa quærimus, in quæstione vero quid est, & propter quid est, quid sit causa quærimus. Animaduersione dignum vnam eandemq; quæstionem esse quia est, & si est, secundum subiectum, alteram vero atque alteram ratione: nã quæstio si est medium huius propositionis luna deficit, respectu medij siue causæ dicitur si est, respectu vero propositionis dicitur quia est. denotans autem Arist. si est medium esse quæstionem si est respectu medij, subscribit: post hæc cognoscentes, quia est aliqua, quid igitur hæc sit q̃rimus, quare si est medium, vel causa, q̃stio est si est respectu medij vel causæ, alioquin non q̃reremus, {illa, cognito quidnam illa causa vel mediũ sit. Bene ergo dictum est quæstionem si est causa vel medium esse quæstionem si est, & quia est, alia tñ atq; alia ratione. Sed dubitaret fortasse quispiã cõtra hæc. Primo, quia si in omnibus quæstionibus quereretur causa, tũc omnes quæstiones essent pp quid, cum causa & propter quid idem sit. Secundo dubitat Simplicius qũo in quæstionibus si est, & quid est, medium quæritur. medium.n. subiecti & prædicati est, quæ extrema sunt: in quæstionibus aũt his non nisi subiectum tantum est, aut prædicatum quod quæritur, & non extrema: ergo in talibus medium quæri non potest. Sed dicẽdum ad primum Arist. per causam non principium essendi intellexisse, sed principium cognoscendi: qua ratione etiam effectus dicitur causa, cum sit cognoscendi principium, hoc.n. pacto causa & medium idem est. Ad secundum vero Simplicius longa narratione respondet. Ego vero breuibus dicerem in H quæstionibus simplicibus non accipi medium, vt accipitur in compositis, in compositis.n. prædicatur: & subijcitur, in simplicibus vero accipitur bis: cum accipitur semel in hypothetica, & semel in destructione, vel constructione. hoc pacto, si motus est, Deus est, sed motus est: ergo Deus est. Mediũ est motus, cũ in hypothetica, & in costructiua propositione assumatur. Præterea, si vacuũ est, motus elementorum esset subitarius: sed motus elementorum non est subitarius: ergo vacuum non est. Medium est, motus subitarius: accipitur enim in hypothetica, & in destructiua propositione, & sic in omnibus quæstionibus medium quæritur, licet non eodem modo.

Disamis. Philopo. Si est & quia est subiecto eadem sunt. rõne aũt diuersa. Solutiones ad primam. Ad sc̃dam.

Causa

ARGY. *Causa.n. tam essendi simpliciter, quã essendi quidpiam eorũ; quæ vel per se vel per accidẽs cõpetunt ipsum medium est. Atq; simpliciter esse dico subiectum ipsum, vt lunam, aut solẽ, aut terram, aut triangulũ quidpiam esse, vt defectionẽ, si in medio vniuersi consistat, an non in eo consistat, æqualitatem, inæqualitatem & huiuscemodi.*

DILVCI. *Causa enim essendi non hoc aut hoc, sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens, medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum, vt lunam, aut terram, aut Solem aut triangulum: quid autem defectum, æqualitatem inæqualitatem, si in medio sit aut non.*

Com. 7 Sed quia accepit in syllogismo proximi textus hanc minimam, causa est medium, exponit illam, & declarat, quæ causa mediũ est. Posset enim quispiã dicere, eam causam esse medium, quæ accipitur solum in quæstionibus compositis. nam in illis potest medium esse extremorum, in cæteris duabus, cum non possit accipi inter extrema, causa non erit medium. Ideo vult causam, quæ medium est, esse causam essendi, non hoc aut illud s. solum in quæstionibus compositis, sed esse causam essendi simpliciter substantiam, quæ est in vtraq; simplici quæstione, vbi non queritur nisi esse simpliciter, quod est substantia quæsiti: & non solum essendi vel non essendi in quæstionibus simplicibus, sed nõ essendi simpliciter, sed hoc vel illud eorum, quæ aut per se, aut per accidens insunt. Quare per causam intelligo, quę est principium in omnibus quæstionibus, scilicet cognoscendi (vt dictum est) inquit. § Causa.n. essendi nõ hoc, aut hoc, s. cõpositis quæstionibus, sed essendi simpliciter substantiam, aut non simpliciter essendi substãtiam, sed aliquid eorum, quæ sunt per se, aut secundum accidẽs, medium est: quasi dicat, intelligo per causam principium, quo cognoscimus, & terminamus omnem quæstionem, & simplices, quæ sunt de esse & substantia: & compositas, quæ sunt de prædicatis, quæ per se aut per accidens subiectis insunt. Et ita per causam essendi simpliciter, vel essendi hoc, non intelligit principiũ essendi, quod est propter quid, sed per verbum essendi: & per verbum essendi hoc, intelligit in quæstionibus de esse, & in quæstionibus de inesse hoc in hoc. talis autem causa essendi, vel essendi hoc, principium est cognoscendi. Animaduersione dignum quæsitum, quod est de esse substantiam, vel de esse simpliciter, esse quæsitum si est. Quæsitum essendi vel non essendi hoc, aut illud, est quæsitum compositum, quia est: & propter quid est hoc aut potest esse eorum accidentium, quæ conuersim subiectis insunt, & hæc sunt accidẽtia per se, vel quæ insunt plerũq; & hæc appellat per accidẽs. Et exponit quid per simpliciter, & quid per aliquid ipse intelligit, quæ etiam exposuit, & inquit. § Dico autẽ simpliciter quidem, cum dixi essendi simpliciter, subiectum, s. sine prædicato cum solo verbo est, vel non est. vt lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum: & per lunam & solem tangit Astrologiam, per terram tangit naturalem scientiam, per triangulum vero tangit Geometriam. Quid vero appello defectum, de Sole, & de Luna: est enim defectus aliquid Solis vel Lunæ, æqualitatem de triangulo, æqualitas enim & inæqualitas aliquid triangu-

A li sunt. Si in medio sit, aut nõ de terra: esse enim in medio mundi est aliquid terræ. Quæstio ergo simplex est, quando quæsitum nihil ponit vltra rei esse, quando vero ponit aliquid alicuius prædicamenti, quæstio est in parte, & dicitur composita.

In his enim omnibus patet idem esse quid est, atque propter quid est. Quid est lunæ defectio, priuatio lunæ lucis ob interpositionem terræ: propter quid est defectio. aut cur deficit luna, quia lux eius deficit. obijciente se terra. quid est concentus ratio numerorum inter acutum, et graue, cur inter sese suscipiunt rationem acutum ipsum & graue. Est ne inter acutum & graue concentus, consistitur ratio ipsorum in numeris. Quod simul atque percepimus, quæ nam sit illa ratio quærimus. ARGY.

In omnibus enim his manifestum est, quod idem sit quod quid quid est, & propter quid est. quid est defectus, B *priuatio luminis a luna, terræ obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit luna, propter defectum luminis obiecta terra. quid est consonantia ratio numerorum in acuto & graui. Propter quid consonat acutum graui, propter id quod rationem habent numerorum graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue? Vtrum sit in numeris ratio eorum: accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus.* DILVCI.

Non est facile verba hæc intelligere. Philopo. enim hic dicit Arist. ostendere in quibus idem est quid est, & propter quid est: & vult illa esse eadem in his, quę alteri insunt, non aũt in his, quæ per se sunt. Defectus enim est alteri inhærens, s. lunæ: & in hac re, quid & propter quid idem sunt. nam quid est defectus respectu defectus est quid est, respectu quo alteri inhæret est propter quid est. Interpositio. C n. terræ respectu defectus est quid est, respectu, quo lunæ inhæret, est propter quid: quare in omnibus his quæ alteri inhærent, idem est quid est, & propter quid est: in his vero quæ per se sunt, simpliciter non idem sunt. Quam expositionem si recte percepi, Simp. sequitur. Pôt etiã exponi, & magis ad verba Aristo. epilogare duo, quæ prolixe declarauit. Declarauit enim idem esse quid & propter quid, & idem esse si est, & quia est. Hæc nunc epilogat, & quasi per exempla illa iterum probat: & propterea vsus est particula. n. quæ est redditiua causæ eorum, quæ dixit, inquit. § In his enim omnibus, scilicet quæ dicemus, perspicuum est idẽ esse quid est, & propter quid est. & quia dix t in omnibus his, exponit quæ hæc sint, & inquit. § Quid est defectio, priuatio luminis à luna à terræ obiectu, hæc est, D quod quid est respectu defectus. Quod vero sit propter quid, ostendit, & inquit. Propter quid est defectus, sup. lunæ inexistens, quod exponit cum inquit. Aut propter quid deficit luna, propter defectum luminis obiecta terra. ecce quomodo idẽ est quid & propter quid. Interpositio enim terræ est quid defectus, & est propter quid respectu, quo defectus inest ipsi lunæ. Deinde assignat aliud exemplum, & inquit. § Quid est consonantia, ratio atq; proportio numerorum in acuto & graui, proportio (vt Phil. inquit, aut dupla aut tripla, aut sexquialtera, aut sexquitertia. Propter quid cõsonat acutum graui, i. propter quid consonantia inest acuto & graui numeris: propter id ꝙ acutum & graue habẽt rationem numerorum, & ita patet idem

Com. 8. Expositio Philopo.

Propria expositio.

Notandi

idem esse quid & propter quid, alia tñ atq; alia ratione. Proportio enim numerorum est quid ipsius consonantię, cũ ipsa capitur in se, est propter quid, cum ipsa accipitur vt inexistens alteri. Deinde per exempla ostēdit ide esse si est, & quia est. nam respectu propositionis, si est, mediũ est, quia est medium respectu sui & in se, si est medium, est si est medium, inquit. Vtrum est consonare acutum & graue, hoc est, vtrum numeris acuto & graui insit consonantia, tantũ est ac si quæramus, vtrum insit numeris ratio acuti & grauis, & ita idem est si est medium, & quia est, quando medium accipitur respectu propositionis. Qñ vero in se accipitur, si est medium, non est quia est medium, sed solũ si est medium. cuius signum affert, quia cognoscentes, quia est mediũ ipsa, ratio, quærimus, quid sit ratio: quod non quæreremus nisi idē esset quia est, & si est. E

ARGY. *Indicat etiam ea, quorum medium sensu percipi potest, nos ipsum medium quærere. Nā non sentientes Lunæ defectionem, & ne an non est defectio quærimus Lunæ. quia si essemus in ipsa luna neque si sit, neq; cur sit defectio vtique quæreremus, sed simul vtunq; se nobis vltro offerret, atque patefieret.*

DILVCI. Tex 2. Quæstiões medij esse sensu manifestum esse potest. *Quòd autem sit medij quæstio, ostenditur quandocunq; medium est sensibile. Quærimus enim non sentientes. vt defectum, si est, vel non. Si autem essemus supra Lunam. non vtiq; quæreremus neq; si sit, neq; propter quid sit, sed simul manifestum vtique esset vtrunque.*

Omnes quæstiones esse medij inductione, & syllogismo, & exemplis probauit, nunc aũt hoc idem sensus astipulatione cōfirmat. nam licet sensus astipulatio imbecilla sit probatio, tñ est via (vt inquit Themistius) qua in cognitionem causæ subimus.

Vis sensus. Prӕterea (vt dicit Auerroes) astipulatio sensus est examen omnium rationum, inquit. § Quod autem sit medij quæstio in omnibus quæsitis, ostenditur quandocunq; medium est sensibile: nam causa quare medium quærimus, est, quia ipsum sensu nō percipimus: ideo dicit. § Quærimus.n. non sentiētes, vt defectu si est, vel non est medium, qñ, s. non sentimus medium: at, si in ipsa Luna essemus, & supple videremus simul Lunam deficere, & terræ interpositionem nō vtiq; quæreremus si sit hinc defectio, neque propter quid sit lunæ defectio, sed simul vtrunq;, s. quia deficit, & propter quid deficit nobis manifestum esset. Simili ratione supplendum est, nobis esse notum, & si est medium, & quid est medium: quare cessaret omnis quæstio. Quæ ratio docet in omnibus quæsitis solum medium quæri, q; ipso apprehenso, non cesset omnis quæstio & intelligas hæc (vt superius exposuimus) oēs quęstiones esse medij respectu quærentes, respectu vero rerũ, quæ quærũtur, non oēs quæstionis medij sunt, nam si est. quæstio est subiecti quid est, quæstio est prædicati: quia est, quæstio est propositionis an vera sit: propter quid est, quæstio est propositionis

Supra c.5. cur vera sit. Ergo respectu rerum, quæ quæruntur, quęstiones aliquę nō sunt media. sed respectu quęrentis, qui nunquam cessat quærere, nisi medium inueniat, omnes quæstiones sunt medij.

ARGY. *Etenim ex sensus perceptione, & ipsum vniuersale notum nobis fuisset. Sensu namq; terram nunc sese obijcere Lunæ cognosceremus. Pateret enim visu nunc deficere lunam, atq; ex hoc ipsum emersisset vniuersale.*

DILVCI. Sēsus via é ad vſc. *Ex eo enim quod sensissemus, & vniuersale factum esset notum, sensus quidem enim fuisset quoniam nunc obijcitur. Etenim manifestum esset quòd nunc, deficiat, ex hoc autem vniuersale fieret.*

Comē. 10. Sed obijceret quis, si per sensum perciperemus causam cum percipere causam sit scire, tũc per sensum sciremus, & ita sentire esset scire: cuius cōtrarium dictum est Primo huius. Volunt ergo Themi-

Tex.44 stius Simplicius, & Philoponus Aristo. remouere in dictis suis contradictionem. Respondet ergo Aristo. sentire non esse scire. sed sensus causæ particularis, s. q nũc deficit, esset via qua vniuersale nobis notũ fieret. Multum.n. refert sensum esse viam ad sciendum, & esse scientiam, inquit: § Ex eo.n. quod sensissemus, & vniuersale factũ esset notũ. F Quo modo vero vniuersale fieret notum ex sensatione particularis causæ, exponit & inquit. § Sensus quidem enim fuisset de particulari causa, s. quoniā nũc obiicitur terra. Etenim per particularem causam fuisset notus particularis effectus, & ita esset nobis notum ex hac particulari interpositione per sensum nota, q nunc deficit: ex hoc aũt apprӕhensio per sensum, s. q interposita nunc terra, Luna nunc deficit, fieret vniuersale, s. q quandocunque

Sensu ducimur ad vniuersale, & ad scientiā. terra interponitur, semper tunc luna deficit. Quare sentire non est scire, sed est via ad sciendum. quatenus ex sensatiōe particularis causæ respectu particularis effectus, apud intellectum fieret nota vniuersalis causa, seu propositio significans vniuersalis causa, respectu vniuersalis effectus. Aniulem causam, respectu vniuersalis effectus. An-

Notandū. maduertendum per sensum, vbi fuissemus supra lunam tempore defectus, nos tria percipere. Lunam nunc deficere, quod esset particularis effectus: Terram ipsam sese nunc obijcere, quod esset particularis causa: & particularem habitudinem illius particularis causæ ad particularem illum effectum. cognosceremus.n. terra tunc interposita, nunc lunā

Dubitatio. deficere. Sed tunc est dubitatio non parua quia ex vna propositione particulari non sequitur vniuersalis: ergo non sequitur, terra nunc interposita Luna non deficit, ergo quandocunq; terra interponitur, semper Luna deficit. sic.n. vniuersale ex particulari deduceretur, contra regulas prioristicas.

Rñ. Simplicij & Philopon. Respondent Simplicius & Philopon. Sensum proprie non cognoscere nisi singulare, vtpote, q ad, præsens obiicitur, & non quod semper obijciat. Tñ ex hoc singulari sæpius cognito fit secundum intellectum vniuersale. Fortasse ex sensitiua perceptione illius vnius singularis, intellectus addit de H similibus idem esse iudiciũ in his, quæ per se sunt. non enim refert in his, quæ per se sunt particulariter, & vniuersaliter apprehēdere. Præterea adhuc

Alia dubitatio. dubitares. Nam Primo huius Arist. dixit, q, si essemus supra lunā, adhuc quæreremus propter quid,

Solutio. hic vero asserit cessare omnem quæstionem. Potest dici Aristo. Primo huius asserere si essemus supra lunam. nos adhuc quærere propter quid, vt daret intelligere sensitiuam perceptionem non esse immediatam causam scientiæ, at hic asserit cessare omnem quæstionem, ad significandum, sensitiuam perceptionem medij, esse causam remotam, per quam de remoto saltem cessat omnis quęstio: hoc pacto hæc non aduersantur.

Vt

ARGV.

Vt igitur dicebamus idem est scire quid est, & propter quid est. & hoc aut simpliciter & non aliquid eorum quę sunt, aliquid eorum quæ competunt, veluti duo recti. aut maius, vel minus, & huiusmodi. Patet igitur omnia, quæ quæruntur, medij quæstionem esse.

DILVCI.

Sic igitur dicimus, quod quid scire idem est, & propter quid est. Hoc autem aut simpliciter: & non eorum quæ insunt aliquid, aut eorum, quæ insunt. vt quoniam duo recti sunt, aut maius, aut minus est. Quod igitur omnia quæruntur, medij quæstio sint, manifestum est.

Com. 11. Expõ Simplicij. Obiectio. Solutio. San. Tho.

Non est facile intelligere quod Arist. hic velit. Simplicius enim dicit Arist. nunc dicere idem esse quid est, & propter quid est. Et tunc dubitat: quia cum superius hoc dixerit, superfluit nunc idem repetere. Verum innuit solutionem, asserens non esse hoc inductum de per se, sed tanquam sequens ad præsentem rationem. Vnde iniuria Expositor dicit Aristotel. exemplo assignato de luna nunc concludere quod superius per se exposuerat, videlicet quod idem sit quid est & propter quid est. Dicit enim. Sicut igitur diximus quod quid est scire idē est, & propter quid est scire. Ex eo enim quod vidimus terram interpositam, scimus & quid defectus sit, & propter quid luna deficit. Quo vero ad verba attinet, debes scire Aristo. non dixisse quid, & propter quid esse idē, sed dixit idem esse scire quid est, & propter quid est, vt notauit Simplicius, quia in vtrisque scientijs in idem concurrunt, licet inter se differant. Deinde exponit in quibus sunt idem. Et, vt Pilopono videtur, autem & aut, pro tam & quā intelligenda sunt in hunc modum, Hoc autem est verum ea esse idem, aut, id est, tam quando quid est aliquid eorum est, quę simpliciter sunt, & in eorum quę īsunt: q.d. tam in subiectis. quę simpliciter sunt & non alteri inhærent: aut, id est quam aliquid eorum, quæ insunt, hoc est quam in accidentibus. In vtrisque enim his quod quid est, & propter quid est. Exposuit autem illa, quæ insunt per exempla & inquit {Vt quoniam duo recti sunt, quæ triangulo insunt. aut quoniam supple iris maius aut minus est sua Diametro. Hæc enim sunt, quæ alteri insunt: quorum quod quid est, & propter quid est. Huius causam assignat Philoponus, quia in his subiectis, quæ simpliciter sunt, quod quid est causa est ipsius esse ipsis. vt quid est triangulus, hoc enim causa est ipsius esse trianguli. Quam expositionem, si recte percepi, Simplicius sequitur. Et fortasse textus legendus est vt iacet hoc pacto: dico autem quod quid est idem esse propter quid, non in omnibus, aut in his quæ simpliciter sunt, aut in his quæ alteri insunt quod est verum pro secunda parte: inquit {Hoc autem quod quid est, aut est aliquid eorum, q̄ simpliciter insunt, vt sunt substantiæ: & nō eorum q̄ alteri sunt, vt sunt accidentia: q.d. verum ipsum quod quid est, quod est idem ipsi propter quid est, aut est aliquid, id est quod quid est substantiarum, aut eorū, quæ alteri insunt, vt accidentium. Et vult pro secunda parte esse verum: nam quod quid accidentium, est propter quid, & causa, cur illa insunt subiectis. Diximus enim quod quid est accidens esse quid illius absolute considerari: propter quid vero illius vt alteri inhæret. Quam expositionem expositor sequitur. Demum omnem quæstionem esse medij epilogat, cum inquit, quæ igitur omnia, quæ quærũtur medij quæstio sint manifestum.

Philopo. Thomas. Dubitatio.

Verum magna dubitatio est. An omnis quæstio sit medij. Primo, quia medium est in demonstratione præcognitum non ergo quæsitum. Præterea si quæstio esset medij, cū illa quæstio esset quæstio tunc quæstio medij esset quæstio alterius medij: & sic in infinitum. Insuper quæstio medij qualis quæstio est, an simplex, an composita? Debes scire hanc propositionem, omnis quæstio est quæstio medij. posse bifariam intelligi: aut in prædicatione causali aut in prædicatione formali. In prædicatione causali sensus est, omnis quæstio est propter defectum medij: & hoc pacto intelligit Arist. in prædicatione vero formali sensus est, in omni quæstione medium est quæsitum, quod falsum est quia ante demonstrationem est præcognitum. Argumenta ergo concludunt quæstiones non esse medij in prædicatione formali, quod concedo cum quo stat omnes esse medij in prædicatione causali, cum omnes sint ob medij defectum. nam, si in vnaquaque quæstione medium sciremus, nō amplius quæreremus. Vbi enim sciremus mediū quo Deus est, nō quæreremus, si Deus est. & si sciremus mediū, quo homo esset animal rationale, non quæreremus quid homo est: & si sciremus mediū, quo luna deficit non quæreremus an Luna deficiat. & si sciremus medium, propter quid Luna deficit, non quæreremus propter quid Luna deficit. Quare quicquid quærimus & omnis quæstio est defectu medij. Medium ergo non est quæsitum, sed quærendi causa. Quæsita enim illa quatuor sunt, causa quærendi illa quatuor, est medium.

Respon. Hæc propositio ōis est quæstio medij bifariā intelligi pōt.

ARGV.

His itaque determinatis dicendum esse videtur, quonam pacto ostenditur ipsum quid est, quis reductionis est modus, quid est denique, & quorum est definitio. Atque antea dubitandum esse videtur. Idq; initium faciendum, quod maxime dicendis erit accommodatum. Dubitauerit itaque quispiam. vtrum fieri possit, vt idem rationeq; eiusdem, definitione, demonstrationeq; sciatur.

DILVCI.

Quo modo autem quodquid est demonstratur, & quis modus introductionis, & quid est definitio, & quorum dicemus, primum opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum, quod quidem est maxime proprium habitis rationibus. Dubitabit enim vtiq; aliquis, vtrum sit idem & secundum idem definitione scire, & demonstratione.

ἀπαλωγὴ. Introductionis Reductionis Inductionis. Com. 12.

His determinatis, Arist. de definitione quatuor proponit. Primum quomodo quodquid est demōstretur, i. ostendatur, an syllogismo, an diuisione, an compositione. Verbum enim Demonstratur, non syllogismo demonstratiuo ostensum significat, sed communiter accipitur. Secundum, quis modus reductionis sit, hoc est quomodo definitio in demonstratione ipsa reducitur. Verbum enim introductionis græce est ἀπαλωγὴ, Latine sonat inductionem, siue reductionem. Erit ergo secundum problema, quomodo definitio inducitur, siue reducitur in demonstratione. Tertium quid est ipsa definitio. an demonstratio, an propositio. Quartum, quorum est definitio, an omnium entium, an solius substantiæ. & si solius substantiæ, an solius speciei, an generum. hæc sunt quatuor problemata, quæ proponit, & statim ordinat se ad dicenda, & inquit. {Dicemus primum opponentes de his: nā qui inuenit, prius dubitat, vt scribit Aris.

in

in Methaphysica. Vnde vero primum dubitationē accipiet, exponit, & inquit. {Principium autem sit futurorum. id est eorum, quæ in futurum dicemus à dubitatione illius: quod quidem est maxime proprium habitis rationibus. Id autem videtur maxime accommodatum, quod erat quartum, videlicet quorum est definitio, vtrum omnium, quorum est demonstratio. Sed quid per habitas rationes intelligit non est planum. Simplicius intelligit per habitas rationes, eas pertractationes, quæ proxime dicentur, hoc est cætera tria problemata, quę consequenter dicentur post declarationem quarti problematis: exponit autem illud, vnde commode principium dubitandi esse assumendum proposuit, & inquit. {Dubitabit enim vtique aliquis, vtrum sit idem, & secundum idem definitione scire, & demonstratione. Addit autem, secundū idem. vt Philoponus notauit, & Themistius, quia probabile est de aliquo vno & eodem cognitionem no habere secundum aliud quidem per definitionem, secūdū aliud vero per demonstrationem. De triangulo enim quid sit per definitionem cognoscimus, quod autem duobus rectis æquales angulos habeat, per demonstrationem scimus. De necessitate vero capituli, Expositor asserit pertractationem hanc esse necessariam, ex eo, quia prius declarauit omnem quæstionem esse medij, & cum medium sit quod quid est, ideo nunc de ipso quodquid est, dicere cogitur. Simplicius vero dicit necessitatem capituli esse ex eo, quia dixit idem esse propter quid scire & quid scire: ideo credet aliquis demōstrationem esse eorum, quorum est definitio, & contra definitionem esse eorum, quorum est demonstratio. Similiter credet idem esse demonstrabile, & definibile. rursus idem demonstrationem, & definitionem: quæ, cum non sint, iure quærit, an idem secundum idem sit demonstratione, & definitione scire. Themistius vero necessitatem capi. assignat ex eo, quia supra dictū est quommodo quæstiones compositę monstrantur, nunc vult agere, an quod quid rei demonstrari possit. At hoc intelligi nō potest, nisi prius disputetur, vtrum omnia eodem respectu per demonstrationē & definitionem scire contingat. Quare ab hoc recte & incipit. hæc de cap. necessitate.

Quæ expositor Thomas de huius capituli necessitate. Simpl.

Themisti.

ARGV. *An idipsū fieri nequeat. Etenim deffinitio ipsius quid est esse videtur: omne autem quid est, vniursale est, atque affirmatiuum. At ratiocinationes alias negatiuas, alias non vniuersales esse patet. Vniuersæ namque ratiocinationes secundæ figuræ sunt negatiuæ, Tertiæ autem vniuersales non sunt.*

DILVCI. *Aut est impossibile Definitio enim ipsius quod quid est esse videtur, ipsum autem quod quid est omne vniuersale, & prędicatiuum est. Syllogismi autem sunt, Alij quidem priuatiui, Alij autem non vniuersales, sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia vero nō vniuersales.*

Ne oim quorum demonstratio est, diffinitiões sunt. Com. 13.

Soluit problema propositum, & inquit. {Aut est impossibile. Aut enim quod græce est η est solutionis nota, non tn̄ certæ solutionis, sed dubie, est ergo sol. vt Themistius, & Simplicius exponunt, nō omnium. quorum demonstratio est, esse definitionem. Latini vero interpætes non bene textum intelligunt, cum verbum aut, disiunctiue, legūt. nam vt diximus, est nota dubiæ solutionis. Quod vero non omnium, quorum est demonstratio, sit definitio, probat: & primo accipit definitionem esse rei vniuersalis, & affirmatiuæ. Quam suppositionem probat sic, oē quodquid est est vniuersale, & prædicatiuum. Definitio est ipsius quodquid est: ergo definitio est rei prædicatiuę & vniuersalis. Aristoteles accipit minorem, & inquit. {Definitio enim ipsius quodquid est, esse videtur. Deinde accipit maiorem, cum inquit. {Ipsum autē quodquid est, omne vniuersale & prędicatiuum est: patet ergo definitionē esse vniuersalium, & prædicatiuorum. & p quodquidest, intelligit essentiam definiti, siue illa sit species, siue genus? Accepta ergo hac suppositione pro maiore, hoc pacto, definitio est rerū vniuersaliū, & prædicatiuarum, inquit. {Syllogismi autem sunt, alij quidem priuatiui, alij autem nō vniuersales. Sicut in secunda figura priuatiui omnes, sunt In tertiā vero non vniuersales: ergo non omnium, quorum est demonstratio, est definitio.

Silis tex.

ARGV. *Deinde nec eorum omnium est definitio, quæ per primam affirmatiue demonstrantur figuram quale est hoc, Omnis triangulus habet tres angulos duobus rectis æquales, aliaque similia. Huius autē ratio est. quia id scire, quod demonstrari potest, nil aliud est quā demonstrationem eius habere quare, si est talium demonstratio, patet eorundem & definitionem non esse. Nam si esset, per diffinitionem etiam quispiam sciret demonstrationem non habens. Nihil enim vetat, vt non simul demonstratio atque diffinitio habeatur.*

DILVCI. *Postea neque eorum, quæ sunt in prima figura prędicatiuorum, omnium est definitio. vt quoniam omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, est, quoniam scire demonstrabile est demonstrationem habere. Quare, si in talibus est demonstratio, est manifestum, quod non erit vtique eorum definitio. Sciet enim vtique aliquis, & secundum definitionem non habens demonstrationem. Nihil enim prohibet non simul habere.*

Latini expositores Aristo. facere secundam rationem ad idem exponunt. Verum Philoponus, Aristo. dicit soluere instantiam. nam cum ea, quæ in prima figura demonstrantur sint vniuersalia, & affirmatiua, posset quispiam dicere saltem eorum esse definitione, propterea hanc instantiam solués, inquit, {Postea neque eorum quæ sunt in prima figura prædicatiuorum, & vniuersalium omnium est definitio. vt quoniam non est definitio eius, quod est omnis triangulus habet duobus rectis æquales: cuius tn̄ est demonstratio in prima figura. Quod vero illorum non sit definitio, proponit causam se, velle assignare. & inquit. {Huius autem ratio est. & in assignando causam, accipit quid est scire ipsum demonstrabile, & inquit. {Quoniam scire demonstrabile est demonstrationem habere: hoc stante, proponit conclusionē, quā vult probare, & inquit. {Quare, si in talibus scilicet vniuersalibus prædicatiuis est demonstratio, est manifestum, quod non erit eorum definitio: hæc est conclusio, quam intendit. & , vt mihi videtur ipsam probat per propositum. Dicas enim quod eorum demōstrabilium sit definitio, sequitur tunc aliquem scire illa, & quidem per definitionem non habens demonstrationem. Probat autem consequentiam, & inquit. {Nihil enim prohibet aliquem illas non simul habere, immo potest aliquis habere definitionem, & tunc non

Com. 14. Latini. Expō Phil.

non habere demonstrationem: quo fit, vt aliquis sciet demonstrabile, & non per demonstrationem Vtpote sciendo illa demonstrabilia per definitionem, quorum dicis esse definitionem: & tunc habetur contra suppositionem. suppofuit enim demonstrabile non sciri nisi demonstratione. Patet ergo quatenus instantia non valet. Sed occurres, quia primo huius. Arist. tradit definitionem neque esse in toto, neque esse in parte, hoc est, nec esse vniuersalem, nec particularem: hic vero eam esse asserit & prædicatiuorum, & vniuersalium. Præterea, prædicatiuum est conditio propositionis: at definitio nec propositio est, nec enuntiatio. Et dicendum, definitionem nec vniuersalem esse, nec particularem: nec vniuersalium nec particularium vniuersalitate aut particularitate signi, licet sit eius, quod est quodquidest, quod est vniuersale. Simili ratione nec affirmatiua nec negatiua est: nec negatiuorum nec affirmatiuorum qualitate propositionis, sed virtute eius, quod est, quodquidest.

Obiectio.

Solutio.

ARGV. *Inductione etiam idem satis ostendi, crediq; potest. Nihil enim vnquam eorum, quæ vel per se, vel per accidens insunt diffinientes cognouimus.*

DILVCI. *Sufficit autem fides & ex inductione. Nihil enim aliquando definientes cognoscimus, neque eorum quæ per se insunt, neque eorum quæ accidunt.*

Com. 15. Præterea quod non omnium quorum est demonstratio sit definitio, fides est ex inductione, scilicet de vno particulari. Non enim per inductionem hic intellig t argumentum, quod in omnibus particularibus inducitur, sed intendit inductionem in vno ad probandum enim non omnem hominem esse album, sufficit inducere vnum hominem non esse album, vt Aethiopem. Sic ad probandum non omnium quorum est demonstratio esse definitionem suffic t inducere in accidentibus, quorum est demonstratio, & tamen non est definitio. Cognoscimus enim aliquando accidentia per se alicui inexistentia, & per se accidens inexistens demonstratione quorũ nullum definimus, iquit. (Sufficit autem fides & ex inductione, scilicet non in omnibus, sed in aliquibus. Aliquando enim nihil eorum, quæ per se insunt, aut accidunt, definientes, cognoscimus, scilicet illa per demonstrationem. Ergo non omnium, quorum est demonstratio, est definitio. Superfluit autem duplex negatio, vt duplex neque. more enim græco magis negant. Et per ea, quæ per se insunt, intelligit ea, quæ insunt omni, soli, & semper: per ea, quæ accidunt, intelligit ea, quæ insunt plerumque, vt accidentia corporum Physicorum. D

ARGV. *Præterea si definitio subiectum explicat atque declarat, patet talia non substantias esse. Perspicuum igitur est non omnis eius diffinitionẽ esse, cuius est demonstratio.*

DILVCI. *Amplius. si definitio quædam substantiæ cognitio est, & huiusmodi manifestũ est quod non sunt substantiæ, quoniam quidem igitur non definitio omnis, cuius quidem & demonstratio, manifestum est.*

Com. 16. Vltimo ratione hoc idem probat, & accipit duo Primum, quod definitio sit cognitio substantiæ. Secundum quod accipit est, & demonstrabilia non sunt substantiæ quia sunt accidentia. Ex his sequitur demonstrabilium non esse definitionem. de ratione accipit illa duo, & prętermisit conclusionem inquit. {Amplius, si definitio substantiæ quædam A cognitio est, hoc est primum. {Et huiusmodi demonstrabilia manifestum est, quod non sunt substantiæ, & hoc est secundum. Ex his non concuidit conclusionem sed loco illius infert epilogum, & inquit. Quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est. tacuit ergo conclusionem, quia in epilogo habetur. Dixit autem talia demonstrabilia non esse substantias, & non dicit nulla: nam genus demonstratur de specie, quod est illius substantia: bene tamen aliqua demonstrabilia non sunt substantiæ, s. accidentia, quę per accidens insunt. Quod, si aliqua demonstrabilia non sint substantiæ, non omniũ quorum est demonstratio, definitio erit.

ARGV. *At est ne eius omnis demonstratio cuius est diffinitio. At videtur non esse. vna namque & eadem de hoc etiam erit ratio. Constat enim vnius ea ratione qua vnum est, B scientiam vnam esse. quare, si id scire quod demonstrari potest, nil aliud est quam demonstrationem eius habere, eueniet aliquid quod fieri nequit. Sciet enim is, qui diffinitionem habet sine demonstratione profecto.*

DILVCI. *Quid autem cuius est diffinitio: nunquid omnis demonstratio est. Aut non. vna quidem iam ratio & de hoc eadem est. Vnius enim inquantum vnum, est vna scientia, Quare, si scire demonstrabile est demonstrationem habere, accidit quoddam impossibile. Definitionem enim habens sine demonstratione sciet.*

Nõ quæcũque deffinibilia demõstrabilia sunt.

Com. 17. At nunc probat, quod non omnis, cuius est definitio, sit demonstratio: & causa est, quia particularis negatiua non conuertitur, ideo non sequitur, non omnis cuius est demonstratio est definitio, ergo non omnis cuius est definitio est demonstratio propterea cogitur hoc probare. Et primo quærit C cum inquit. {Quid autem est, supple id, cuius est definitio? Vtrum illius omnis sit demonstratio. soluit an non. & declarat hoc eadem ratione, Primo tamen facit vnam suppositionem, quæ est vnius in quantum vnum vna scientia est. ex hac suppositione posset sequi immediate propositum. nã, si vnius inquantum vnum est vna scientia, ipsius definibilis inquantum definibile non potest esse demonstratio, alioquin ipsius esset & definitio & demonstratio: & ita duæ scientiæ. Tamen accepta hac suppositione, accipit duas alias. quarum primam ponit cum inquit. {Quare, si scire demonstrabile est de ipso demonstrationem habere. Secundam non posuit, sed Philo. supplebit, & inquit. {Et sup. & cõcesserimus ipsum demonstrabile etiam definitione cognosci: ex ipsis infert accidere quoddam impossibile, habere scilicet cognitionem demonstrabilis, sine demonstratione: quia qui definitionem haberet illius demõstrabilis, illud sciret sine demõstatione. Sed hæc ratio probat potius demonstrabile non sciri definitione, quam definibile non sciri demonstratione. Ideo Philo. supplet rationem. nã pari causa, si definibile demonstratione sciretur, cũ non posset sciri definibile demonstratione, nisi, vt demonstrabile per assumpta, tunc demonstrabile sine demonstratione sciri posset. Posset enim sciri definibile, quod esset demonstrabile, sola definitione: & priusquam sciretur demonstratione sciretur sine proprio eius modo sciendi. Sic enim supplet Philoponus & bene. Sed dices, ad quid seruit prima suppositio, quæ est, vt vnius inquantum vnum

Theophrastus & Alexan.

non

non sit nisi vna scientia. Fortasse seruit ad tacitā rationem. nam ex illa potest fieri alia ratio, quam non expræsit. Transiuit.n.ad aliam,quam expressit non totam. Theophrastus, & Alexāder vt narrat Simplicius, Dixerunt Aristo. addidisse in suppositione inquantum vnum, quia eiusdem rei possunt esse plures scientiæ,non tamen quo vnum est, sed quo subit vicem plurium scibilium.

ARGV. *Præterea demonstrationum principia sunt difinitiones. Quorum non esse demonstrationes, antea demonstrauimus, alioquin in infinitum esset processio. Etenim aut principia demonstrantur, & principiorum sunt semper principia, modusque nullus vnquam occurrit, aut in primis fletur necesse est, quæ quidem diffinitiones sunt, & demonstrari non possunt.*

DILVCI. Com. 18. *Amplius principia demōstrationum definitiones sunt: quorum, quod non sint demonstrationes, demonstratum est prius. Aut erunt principia demonstrabilia & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit, & primæ definitiones erunt indemonstrabiles.*

Secundo idem probat,& sumit primo definitiones esse principia demonstrationum. Accipit secundo,principia demonstrationum esse indemonstrabilia.nam,si erūt demonstrabilia, erunt principiorum principia, & sic ibitur in infinitū,aut oportet dicere prima principia esse definitiones indemonstrabiles.inquit. {Amplius principia demonstrationum sunt definitiones, hoc est definitiones sunt demonstrationum principia:hoc est primum. accipit secundum, & inquit. } Quorum quod non sint demonstrationes,ostensum est prius. Et probat hoc secundum, & inquit.} Aut erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit. Patet ergo secundum,s.principia demonstrationum esse indemonstrabilia,illis assumptis, infert conclusionem, & inquit.} Et pro ergo primæ definitiones erunt indemonstrabiles.

Verborum expositio. Vnde syllogismus est,Principia demonstrationum sunt indemonstrabilia:hæc est maior, & fuit secundum assumpum. Definitiones sunt principia demōstrationum: hæc est minor, & fuit primum assumptum.Ergo definitiones sunt indemonstrabiles.

Dubiū Simplicij. Quo vero ad verba attinet Et,græce καὶ scribitur & in translationibus antiquis vel habetur: tamen & legi debet pro ergo, hoc pacto, & definitiones erunt indemonstrabiles, id est ergo primæ definitiones indemonstrabiles erunt. addit verbum primæ,non ad necessitatem sed ad innuendum definitiones omnes respectu eorum quorum sunt, esse primas.Sed dices ex hoc syllogismo nihil aliud habetur nisi definitiones esse indemonstrabiles. At nostra intentio est probare non omnium,quorum est definitio,esse demonstrationem. Quam dubitationem Simplicius tetigit.

Solutio. Dicendum ex hoc haberi propositum:nam, si definibilium sunt definitiones, quæ de illis non sunt demonstrabiles, aliquorum erunt definitiones, scilicet definibilium, quorum non erunt demonstrationes. Et ita non omnium erunt demonstrationes, quorum erunt definitiones.

Themisti. Themistus legit hunc textum causaliter hoc modo, Principia demonstrationum per definitionem intelliguntur,per demonstrationem vero minime, alioquin procederetur in infinitum. Ergo non omnium, quorum est definitio,est & demonstratio. Inquit Aristo.principiorum demonstrationum sunt definitiones: quorum, quòd non sit demonstratio, ostensum est prius. iterum probat,vt patet,ergo non omnium, quorum definitio est, est demonstratio. Verum melius hic textus legitur, vt nos fecimus. nam eum illo modo Simplicius legit. ἀλλὰ Ne

At si non omnis eiusdem, cuiusdam ne saltem definitio ac demonstratio est.

DILVCI. Com. 19. *Sed vtrum si non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem definitio & demonstratio.*

Duo problemata Aristo. persoluit,s.quod non omnis cuius est demonstratio, sit & definitio:& quod non omnis,cuius est definitio, sit demonstratio. Ex solutione horum duorum, sequitur non omnis eiusdem esse demonstrationem, & definitionem: ideo quærit tertio, si non omnis eiusdem est definitio,& demonstratio, vt sequitur ex solutione illorum duorum, vtrum saltem eiusdem est definitio & demonstratio. Quo vero ad verba attinet,ἀλλὰ græce hic potius pro ne intelligitur: licet vetus translatio, sed, habeat. Sed nihil variatur, quouis modo legatur.

Verborum expositio. Pni. introductio. The.& Simpli. Philo.vero hanc tertiam dubitationem sic inducit: nunquid, si non in omnibus accidit hoc vnum & idem subiectum simul & secūdum idem per definitionē,& demonstrationem cognosci, saltem aliquo erit possibile. Themistius vero, & Simplicius hanc dubitationem induxerunt, vt nos exposuimus, & quidem magis ad verba, licet ad rem nulla prorsus sit differentia.

ARGV. *An neque hoc esse potest. Non enim eius demonstratio cuius est definitio. Etenim definitio est ipsius quid est, substantiamque declarat. Demonstrationes autem idipsum subijcere sumereque videtur. Mathematicæ namque quid est vnitas, quid par, quid impar accipiunt, cæteraque demonstrationes similiter.*

DILVCI. *An impossibile est. non enim est demonstratio cuius est definitio.Definitio quidem enim ipsius quid est, & substantia est,sed demonstrationes omnes videntur supponere, & accipientes quodquid est, vt mathematicæ quid vnitas,& quid impar, & aliæ similiter.*

Non alicuius eiusdē demōstratio ac definitio esse po. Soluit nunc tertiam dubitationem. Verbum enim an,siue aut solutionis signum est,vt Philopo. inquit,& Themistius exponit.Et syllogizat sic assumens primo quod vult probare, & inquit. {Non enim est eiusdem demonstratio,cuius est & definitio:hoc est quod vult probare. & debet vniuersaliter intelligi hoc pacto, nullius est demonstratio, cuius est definitio:quod probat, cum inquit.} Definitio quidem enim ipsius quid est & substantiæ est intelligit autem per quid est, & substantiam,vt exponit Philoponus, naturam & speciem. Sed demonstrationes omnes non sunt ipsius quid est & substātiæ: cuius causam assignat,quia demōstrationes oēs vidētur supponere,& esse accipiētes quod quid est,hoc est,vt Pilo.inquit, Omnes demonstrationes supponunt ipsum quodquid est,vt concessum,atque præcognitum,vt mathematicæ, scilicet arithmeticæ supponere videbuntur quid vnitas sit vt,quod sit quantū indiuisibile.Et quid impar,quia est numerus non possibilis diuidi in duo æqualia. Hæc enim arithmetica, vt concessa sumit.Similiter nec aliæ scientiæ propria principia, ostendunt.Ex his sequitur, quod nullius est demonstratio, cuius est

est definitio. Quod si nullius est demonstratio, cuius est definitio non alicuius eiusdem erit definitio & demonstratio. Sed occurres, quia hæc ratio si valet, probat nullam demonstrationem esse definitionem: nam syllogismus est iste, Omnis definitio est substantiæ. Nulla demonstratio est substantiæ: ergo nulla demonstratio est definitio. Sed non hoc proposuit. Præterea stat nullam demonstrationem esse definitionem, & vtranque esse eiusdem.

Dubiũ pulchra.

Fortasse vis rationis Arist. hęc est. Concessa non demonstrantur: Quod quid & substantia & definitiones concessa sunt: non ergo demonstrantur: quare nullius est demonstratio, cuius est definitio. Vel si aliter occurret, aliter dicam. Præterea dubitabis, videtur enim definitio non solum substantiæ, sed accidentis, cum accidens habeat proprium genus & propriam differentiam. Præterea, falsum est definitionem esse concessum: cum sit duplex definitio, altera, vt principium, altera vt conclusio, primo huius. Dici potest ad primum substantiam esse multiplicem. Alia enim est secundum rem & modum, vt prima substantia: alia secundum rem, & nõ modum, vt differentia: alia secundum modum & non rem, vt abstracta accidentia, & concreta respectu prædicatorum sui generis. Dicerem ergo definitionem esse substantiæ aliquo horum modorum accidentium vero non nisi quatenus considerantur respectu eorum quæ sunt sui generis: respectu enim subiectorum quorum sunt, non. Ad secundum patet solu. loquitur enim de definitione, quæ dicit quid, & propter quid. Hæc enim vt cõcessum accipitur, definitio vero, quæ est vt conclusio, est definitio materialis: de qua hic non loquitur.

Solutio.
Alia dubiũ.
Tex. 22.
Solũ.
Subã multiplex est.

ARGY. *Præterea, omnis demonstratio aliquid demonstrat de aliquo, vt esse, aut non esse. At in diffinitione nihil de alio prædicatur, veluti neque animal de bipede, neque hoc de animali, nec item figura de plano: non est enim planum figura, neque figura planum.*

DILVCI. *Amplius, omnis demonstratio aliquid de aliquo demõstrat, vt quia est, aut non est. in definitione nihil alterum de altero prædicatur, vt neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque de plano figura: non enim planum figura est, neque figura planum est.*

Com. 21. Secundo idem probat sic, Omnis demonstratio ostendit aliquid de aliquo, vt quia est, vel non est, hoc est, affirmatiue, vel negatiue: sed in definitione nihil alterum de altero prædicatur: quod quasi inductiue probat. nam in definitione hominis, quæ est animal bipes, nec animal genus de bipede differentia, nec contra, bipes differentia de animali genere prędicatur: itemque nec in definitione trianguli, quæ est figura plana, figura genus de plano differentia prædicatur: nec contra. Ergo nulla definitio est demonstratio. Sed primo dubitabis, quia ex hac ratione nõ concluditur propositum, sed ꝙ definitio non sit demonstratio. Præterea, in Topicis dicit Aristo. definitionem esse orationem siue propositionem: igitur in ea prædicatur quoddam de quodam. Præterea, aĩal prædicatur de homine ergo de omni eo, quod conuertitur cum homine: ergo de rationali, & de differentia hominis. Et dicendum ad primam, ꝙ hęc ratio potest reduci: quoniam definitio non est nisi de termino, demonstratio non nisi de propositione: ergo nihil est, de quo sit definitio, & demonstratio. Ad secundam vero dico, quod propositio definitiua, vt hic Themistius dicit, est oratio, in qua definitio prædicatur de definito: at definitio pro ratione, quæ dicit rei essentiam, non est propositio, in qua prędicatur aliquid de aliquo, & de hac loquitur Ari. De tertia dubitatione disputãt metaphysici, an genus de differẽtia, an non prædicetur: sed quia res hæc est extra propositum, ideo dicamus Aristo. voluisse genus non prædicari de differentia, nec contra in definitione ipsa, cum quæritur quid est homo, & respondetur animal rationale: nam in hac oratione animal rationale. neutrum de neutro prædicatur, vtrum vero alterum de altero prædicari possit extra hanc orationem, quęstio est metaphysica, & ꝑter propositum.

Dubiũnes. Prima. Secunda. Libr. primo cap. 4. Tertia.
Soluiones ad Primam.
Ad secũdã Cap. 3.
Ad tertiã.

ARGY. *Præterea, differt quid est, & esse ostendere. At diffinitio quidem quid est patefacit Demonstratio vero quidpiam inesse cuipiam vel non inesse demonstrat.*

DILVCI. *Amplius, alterum quod quid est, & quia est, est demonstrare: Sed definitio quid est ostendit, demonstratio autem, quia est hoc de hoc, aut non est.*

Com. 22. Dubitatio. Rñ. Phi. Tertio idem probat. Alterũ est dicens esse quid est, quod indicat definitio: & quia est, vel non est, quod indicat demonstratio: ergo demonstratio nõ est definitio. Sed non videtur hæc ratio differe à proxima. Respondere videtur Philoponus accipiens à Themistio: quia hæc ratio accipitur à differentia quæstionum. nam per definitionem quæstio quid est terminatur, per demõstrationem quęstio quia est & propter quid. Proxima vero ratio processit ex differentia definitionis & demonstrationis ex se ipsis sumpta. Animaduerte hanc rationẽ debere reduci ad propositum, vt cæteræ reductæ sunt, quoniam non concludit quod proposuit.

ARGY. *Diuersorum autem diuersa est demonstratio, nisi quid totius sit pars. Quod quidem propterea dictum est, quod si demonstratum est, triangulum omnem duobus rectis angulos tres æquales habere, demonstratum est etiam triangulum duorum æqualium alterum tres angulos æquales duobus rectis habere: iste namque partis, ille totius rationem habere videtur. At quid est esse, non ita sese habere videntur: quippe cum neutrum ad alterum partis habeat rationem.*

DILVCI. *Alterius vero altera demonstratio est, nisi sit tãquam pars quædam totius. Hoc autem dico, quoniam ostensum est duobus rectis æquale habere de Isochele, si omnis ostensus est triangulus. Pars enim hoc est, illud totum. Hæc autem adinuicem se non habent sic, quia est, & quid est: non enim alterius alterum pars est.*

Com. 23. Soluit hic quæstionem tacitam, vtrum videlicet quia, est & quid est aliquo pacto idem sint. Videtur enim prima facie illa eadem esse: quia quid est, est quæstio simplex: quia est, est quæstio composita: at simplex videtur pars compositi: ergo quæstio quid est, videtur pars quæstionis quia est: & ita aliquo pacto idem esse possunt. Quod si quia est, & quid est aliquo modo idem sunt, etiam definitio & demonstratio illo modo idem esse videntur. Soluit & sumit pro solutione, Primo, quod diuersarũ rerum vna est demõ, qñ illæ res ita se habent, vt totum & pars: hoc est vt vle, & minus vniuersale: verbi causa, vna est demõ qua de triãgulo demrãtur, ęqualitas angulorum, & de Isochele, quę est species

cies trianguli:est.n. triangulus totũ vniuersale Isocheles est spẽs illius.& minus vniuersale.Hoc accepto tanquã maiori, subiungit minorẽ: sed quid est & quia est non sic se habent, quoniã neutrum neutrius est pars,non enim quid est, vniuersale totum est, ad quia est, nec e contra. Quare,si ipsius quid est est definitio, illius non poterit esse demonstratio:& sic nec ecõtra.Patet ergo solu. dubitationis.

ARGY. *Patet igitur nec eius omnis demõstrationem esse cuius est diffinitio, nec eius omnis diffinitionem esse cuius est demonstratio. Quibus efficitur, vt omnino cuiusquam eiusdem vtrunque haberi non posit:quare perspicuum est, neque idem esse diffinitionem demonstrationemque, neque alterum in altero esse. nam ea quæ subijciuntur similiter profecto sese haberent. Sed de his hactenus, satis enim de hisce diximus dubitando.*

DILVCI. *Manifestum ergo, quoniam neque cuius definitio est, huius omnis demonstratio est, neque cuius demonstratio est huius omnis definitio est. Quare omnino eiusdem nullius contingit vtraque habere. Manifestum itaque quod neque definitio & demonstratio idem erunt, neque alterum in altero:etenim subiecta similiter se haberent. hæc ergo vsque huc dubitata sint:*

Com. 24. Epilogat nunc quę declarauit, & quæ ex declaratis sequuntur, & inquit.} Manifestum ergo, quõ neque cuius definitio est, huius oĩs demonstratio est,vt secũdo loco fuit probatum: neque cuius est demonstratio huius, oĩs definitio est,vt primo loco dictum est. deinde deducit ꝙ ex his sequitur, & inquit.} Quare omnino eiusdem nullius contingit vtraque habere,scilicet demonstrationem & definitionem.Deducit etiam ꝙ secundo loco ex dictis sequitur, & inquit. }Manifestum itaque ꝙ neque definitio & demonstratio idem erunt, neque erit alterum in altero,vt species in genere.& causam dicit quia si essent idem, & alterũ in altero esset,subiecta illarum,s.definibile, & demonstrabile similiter se haberent,s.ꝙ erunt idem, & alterum in altero erit. Vsque vero quantum processerit.inquit. }Hæc ergo vsque huc dubitata sint. Appellauit autem definibile subiectum definitionis, & demonstrabile subiectum demonstrationis, quia subsunt illis considerationibus,quę sunt definitio,& demõstratio. Et dixit vsque huc de his esse dubitatum, quia more dialectici persoluit has dubitationes,s. dubitando,non asserendo:

Tex. 5. ARGY. *Nunc inuestigemus oportet, vtrum ipsius quid est, ratiocinatio sit, demonstratioque.*

DILVCI. *Ipsius autem quid est, vtrum syllogismus, sit & demonstratio?*

An definitio de definito sit demõstrabilis. Cõ. 25. Continuatio. Quatuor proposuit problemata. de quibus vltimum,ꝙ erat,quorum est definitio,dissoluit:declarauitque non esse idem secundum idem definibile atque demonstrabile, ex cuius solutione tertium determinauit:declarauitque non esse idem demonstrationem,& definitionem:quo fit vt illorum problematum duo sint modo definita. at nunc ad primum transit, Vtrum scilicet definitio demonstretur,nam hoc definito, secundum apparebit, scilicet quo modo definitio in demonstratione cadet, & ita oĩa erunt determinata. Sed occurres, quia Obiectio. Arist. videtur superfluus,nam vt Phi.exposuit,solutio præsẽtis problematis apparet ex solutione pręcedentis, Si enim habemus ꝙ definibile secundum

E idem non sit demonstrabile,& ꝙ definitio non est demonstratio:sequitur statim definitionem de definibili non esse demonstrabilem: quo fit vt superfluum sit problema istud per se disputare. Innuit Themi.solu.asserens hoc problema rursus esse seorsum disputandum:quia controuersia dignum est & huius causa est, quia vt primo huius dictum est, triplex est definitio: Alia quidem demonstrationis conclusio, Alia demonstrationis principium, Alia tota demonstratio positione differens: ergo aliqua est definitio, quæ potest demonstrari. Et ideo dignum est dubitatione,si definitio possit demonstrari:& quæ sit illa,& quis modus sit,quo demonstrabitur. At Philo. aliquo modo aliter dicit hoc problema non esse ex dictis solutum: quia dato ꝙ definibile secundum idem non sit demonstrabile, nec contra, ad huc est per se durabile, si definitio de definito demonstrari posit. Est ergo problema si ipsius quid est syllogismus sit aut demonstratio. ꝙ est quærere an definitio de definito demonstretur,vel syllogizetur. Sol. The. Tex 22. commẽ. 91 Sol. Phil.

F ARGY. *An non sit, vt nunc sermo noster supponit. Patet enim ratiocinationem quidẽ aliquid per medium de aliquo semper ostendere. Ipsum autem quid est proprium esse. & hoc ipso quid est prædicari. hæc autem conuerti necesse est. Nam, si A sit proprium ipsius C, patet B, quoque ipsius C, & A rursus ipsius B proprium esse. Quo fit vt omnia conuertantur mutuamque prædicationem suscipiant. At vero si tam A competit ipsi B, vt quid est ipsius quam B, competat identidem ipsi C, necesse est tum, A de C prædicetur, vt quid est ipsius. Quia si non hoc pacto bis illud quispiam sumpserit, nulla sanè necessitas omnino compellet, vt A de C, vt quid est ipsius dicatur. Vt si A quidem, G vt quid est ipsius B, competere dixeris, B vero non eodem modo de quolibet C, prędicaueris. quare non solum A de B dicatur oportet, vt quid est ipsius, sed B quoque de C modo eodem prædicetur necesse est.*

DILVCI. *An non est, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo demonstrat per medium, sed quid est & proprium est, & in eo quod quid est prædicatur. Hęc autem necesse est conuerti. Si enim ipsius C proprium est A, manifestum, quod & ipsius B, & hoc ipsius C: quare omnia sunt adinuicem. At vero & si A, in eo quod quid est omni B inest, & vniuersaliter B de omni C, in eo quod quid est dicitur: necesse est & A in eo quod quid est de C dici. Si autem non sic aliquis accipit duplicans, non necesse erit, A de C prædicari in eo quod quid est, Vt si A quidem de B, in eo quod quid est, non autem B de quocunque in eo quod quid est. Si autem ipsum quid est vtraque habebunt, erit ergo & A de C, in eo quod quid est.* At particula supp. Si particu. suppleta. In græc. li. loco A legitur B & male legit. In græc. sic legitur. Ipsũ autẽ qd est vtraq; habebunt.

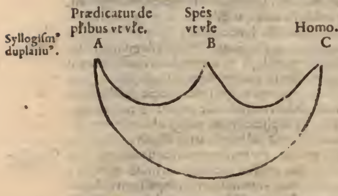
H Com. 26. Soluit nunc problema, asserens ipsum quid est non demonstrari de definito, nec syllogizari. inquit.} An non est, scilicet ipsius quid est demonstratio, nec syllogismus, sicut nunc nostra ratio supposuit. Debes scire Aristo. in solutione proximi problematis supposuisse, definitionem demonstrationis esse principium, & indemonstrabilem: quia si esset demonstrabilis, tunc (vt dixit) principiorum esset principium, & ita in infinitum. Propterea dicit nunc verificando suppositum, ꝙ definitio sit indemonstrabilis. Pro veritate ergo solutionis accipit quatuor suppositiones. Prima est, ꝙ oĩs syllogismus aliquid de aliquo ostendit per certum medium, vtpote prædicatum de subiecto per certum me- Quatuor suppõnes Aristo. pro solutiõe accipit.

medium. Et hoc inquit. {Syllogismus enim aliquid de aliquo demonstrat per medium. Secunda est, quod definitio est prædicatum conuersim de definito in eo quod quid est, vt Primo libro Topicorum est dictum. dicitur quidem prædicatum loco generis, quia omnis definitio est predicatũ. & non econuerso, dicitur conuersim ad differentiam generis, & accidentis, quæ sunt prædicata, non conuersim: dicitur in eo quod quid est ad differentiam proprij, quod non prædicatur in eo quod quid est, inquit. {Sed quid, est, & proprium est, hoc est conuertibile: & in eo quod quid est prædicatur. Tertia est, si definitio de definito syllogizetur, oportet maiorem & minorem terminum & medium inuicem conuerti, inquit. Hæc autem necesse est conuerti, scilicet si definitio de ipso definito syllogizetur. nam si ipsius c propriũ est A, hoc est, si A conuertitur cum c, vt necesse dicere, quia est A ipsius definitio: manifestũ, quod & ipsius B proprium etiam conuertibile erit: & hoc B necesse est etiã esse proprium ipsius c. quare omnia sunt adinuicem conuertibilia. Philopo. vero asserit hanc non esse tertiam suppositionem, sed probationem secundę. Accepit enim definitionem esse proprium, ideo hoc probat, ex eo quia cõuertitur. Expositor aũt arbitratur Aristo. in hac probatione syllogizasse intentum ex illis duabus suppositionibus. Quod nõ placet. Nam Aristot. clare probat illa tria conuerti, quod est tertia suppositio. Quarta suppositio est, quod, si debet syllogizari aliquid de aliquo, vt illius definitio. verbi causa, A de c, vt eius definitio, debet syllogizari duplicatio quid est, quia semel assumpto ad prædicatum, vt ad A, & semel ad mediũ, vt ad B, hoc pacto videlicet omne B est A, vt quid est: omne c est B, vt quid est: igitur, omne c est A, vt quid est: nam sic Plato quid est, sequitur c esse A, vt quid est, inquit. {At vero & si A in eo quod quid est omni B inest, & vniuersaliter B de omni c in eo quod quid est dicitur: terminis & propositionibus sic stantibus, necesse est & A de c in eo quod quid est dici. Si autem non sic aliquis accipit ipsum quid est duplicans, non necesse est A de c prædicari in eo quod quod est. Verbi causa, si A quidem de B, vt quid est prædicetur: ipsum vero B nõ de quocunq; c prædicetur, vt quid est, supple non sequitur A, vt quid est prædicari de c. Ideo addit. Si autem ipsum quid est vtraq; habebũt, scilicet maius extremum, & medium modo quo diximus, erit ergo & A de c prædicatum in eo quod quid est. In græco Codice sic legitur, erit ergo A de B in eo quod quid est. Et vt mihi videtur, error est in libro, & loco B legi debet c, vt græci legunt. Verba autem illa, si autem ipsum quid est vtraque habebunt in græco non sic leguntur, sed hoc pacto, Ipsum autem quid est vtraq; habebunt. Et Philopo. per vtraq; intelligit vtrasq; propositiones, scilicet A B, & B c, quia non solum A B ptopositio, sed etiam B c, habere debet quid est. & intelligit per autem certe, vt sit quasi nota illationis. Vnde secundum Philolonũ debet text. sic legi. Si autem non sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit A prædicari de c, in eo quod quid est. Postpositis autem verbis exemplificatiuis, infert suppositionem, ipsum certe quid est vtraq; habebunt. Erit ergo A de c in eo quod quid est. Verba autem illa, vt si A quidem de B interponuntur, vt exemplum in contraria suppositione: quasi velit per illa quod si non sic disponantur termini, ipsum A (vt quid est) de c non prædicabitur. Sic legit Philopo. & non male: tamen (vt nos legimus) textus clarus est. Sed hic sunt dubitationes non leues. Prima, quia videtur posse syllogizari definitionem de definito sine dupla ipsius quid est acceptione. Potest enim animal bipes de homine syllogizari per animal rationale: & tamen animal bipes est definitio hominis. sequitur enim omne animal rationale est animal bipes: omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est animal bipes. Ecce, quod animal de homine syllogizatum est, & est definitio: igitur definitio syllogizari potest de re, cuius est definitio sine dupla acceptione ipsius quid est. Præterea: videtur sufficere vna ipsius quid est acceptio: quia sequitur, Omne animal rationale est animal bipes, vt quid est: homo omnis animal rationale est. Ergo omnis homo animal bipes est, vt quid est: ecce quod definitio, vt quid est, syllogizatur sine illa duplicatione. Insuper (vt probauimus primo Priorum) omnis syllogismus reduplicatiuus, reduplicat aut medium, aut minorem extremitatem. non enim potest reduplicare maiorem extremitatem, quia esset inutile, & falsum, & intelligibile, vt Aristo. illic probat, & quouis modo fiat reduplicatio non potest addi nisi propositioni maiori, & ad prædicatum illius, vt Aristo. ibidem probat. Ex his sequitur magna dubitatio. cũ enim ipsum quid est nec medium sit, nec minor extremitas, non videtur facere syllogismum reduplicatiuum. Præterea, si faceret, non deberet addi nisi maiori, & prædicato. ergo videtur Aristo. sibijpsi contrarius. Hæ sunt dubitationes mihi nõ leues, nec has legi in aliquo libro. Propterea in harum solutione pro libenter præceptorem audirem. Animaduertendum ergo primam & tertiam dubitationem non multum esse difficiles: quia Arist. non negat definitionem de definito demostrari posse absolute: quia, vt docuit Primo huius, vna definitio est, quæ est demonstrationis conclusio, altera, quæ est demonstrationis principium, & ita definitionem demonstrari de definito est necessarium. Sed intentio Aristote. est hic probare, quòd definitio non possit demonstrari de definito, vt est definitio: quod est dicere, vt Philopon. exponit, quod non possumus demonstrare animal bipes, esse hominis definitionem. nemo enim dubitare debet animal rationale demonstrari posse de homine, quia vel per propriam hominis passionem, vel per aliam definitionem, vel per definitionem definitionis, sed tota dubitatio nostra est, si potest animal bipes demonstrari esse hominis definitionem vel utrum possit animal bipes demonstrari de homine, vt quid est, vel vt definitio hominis: & Aristotel. probat hoc fieri non posse, vt videbitur. Ex his sequitur, quòd, si debeat syllogizari animal bipes de homine, vt definitio. in propositionibus syllogismi omnibus vel aliqua addi debet verbum illud, vt definitio: vel verbum illud, vt quid est, quod idem sonat, alioquin non habebitur de homine animal bipes, vt quid est, vel vt definitio: vel animal bipes esse definitionem hominis, quæ eadem sonant. Et sic di-

Pria. supp. Secũda. Tertia. Quid Phil. de tertia suppõne. San. Tho. Refutatio. Qu. r. suppositio. Verborum expositio. Dubões. Prima. Secunda. Tertia. Ca. 35. Primi Priorũ. Difficultas dubõnum. Solutio ad primã dubitationem. Tex. 22.

sic diluitur prima dubitatio. Pro solutione tertiæ Græci videntur facere differentiam inter reduplicatiuum syllogism.ū,& dup'atiuum nam reduplicatiuus dicitur,qui aut medij,aut minoris extremitatis est replicatiuus,vtpote qñ reduplicat medium vel minorē in propōsitione maiore, & ex parte pdicati:& de hoc posuit Arist. præcepta in libro Priorū Duplatiuus vero vel duplās syl.s est qui bis aliquid in propōnibus, vel qui in vtraq; propositi ne aliquid idem accipit:sicut hic, qui in A B,& in B C propositionibus vtrisq; accipit verbum illud, vt quid est,aut vt definitio: & hoc pacto appellant ipsum Græci duplantem syllm. Fit aūt hic sylls ad syllogizandum aliquod prędicatū specificū de aliquo subiecto.vt si vellemus probare de hoīe prædicari de pluribus vt vle:acciperemus bis verbum vt vle,hoc pacto species pdicatur de pluribus,vt vle: homo est species vt vle:ergo Homo prædicatur de pluribus,vt vniuersale:eodem modo ad syllogizan

Syllogism' duplatiu'.

dum aīal bipes:vt quid est de hoīe probatio est alicuius specificati de aliquo. Et ideo duplando illud specificans,dicetur sylls duplatiuus, vel specificatiuus. Possumus etiam aliter dicere reduplicatiuū syllm esse duplicē, veluti duplex est reduplicatio aut rei,aut intentionis.rei quidem est, quoties subiectum reduplicatur ex parte prædicati,vt si dixero animal est Orthographus inquantum grāmaticus. Reduplicatio intentionis est,non qñ subiectū, aut prædicatū reduplicatur sed qñ additur prædicato aliqua intentio,rōne cuius prædicatū verificatur de subiecto. veluti si dixero, homo est spēs vt vlis: quo fit, vt syllogismus bifariā reduplicatiuus sit. rei quidē,& intentionis:rei est duplex,vt Arist. dixit Primo Priorū:aut medij,aut minoris. nam reduplicatione maioris nullus vtil s est, vt ibi Arist. exposuit: reduplicatione intentionis est,nō qui aliquem syllogismi terminum reduplicat, sed aliquā intentionem in propositionibus duplat,vt syllogizetur prædicatum specificatum de subiecto, veluti in proposito nostro: quia volumus syllogizare de homine aīal bipes(vt quid est)siue(vt definitio)reduplicamus ipsum quid est, vt aīal bipes specificatum per quid est,verificetur de homine. Hic ergo sylls est duplicatiuus intentionis, & sic deletur tertia dubitatio. Restat ergo quæstio secunda,cur videlicet requiratur illa duplatio intētionis,cum ex vna sola illius acceptiōne in pdicato maioris sufficiat. Hæc.n.quæstio est mihi non leuis. Ab Arist.n. non plus habemus,nisi ꝙ si duplatio illa non fieret, ipsum quid est vt definitio de definito non syllogizabitur,hoc enim valde diminutum est: quia videt posse syllogizari per vnam solam illius acceptionem in A B propositione. Ex verbis igitur Themist. & Simplic.& Philoponi colligendum esse arbitror ꝙ quid est vt definitio,syllogizari non posse de eo cuius est, nisi ad prædicatum addatur verbum vt quid est vel vt definitio. nam sine illius assumptione quod quid est de eo cuius est, non vt definitio syllogizabitur, sed absolute, & ita non habemus ipsum quod quid est esse eius definitionem. cuius est quod quid est: sine ergo acceptione verbi, vt quid est in propositione A B,syllogismus noster esse non potest. Restat nunc assignare causam,cur in B C propositione ipsum,vt quid est, sit replicādum & dicamus hoc esse: quia, quando aliquod prædicatum de aliquo subiecto prædicatur aliquo addito, & subiectum illud eodē addito iterum de alio subiecto prędicatur, necesse est illo addito primū prædicatum de vltimo subiecto prædicari, vt si A de B ipso D addito prædicatur, & B de C eodem addito iterum prædicatur, A de C,illo D addito necesse est prædicari.at vbi primum prædicatum, scilicet A de primo subiecto,scilicet B prædicaretur D ipso addito:& B prædicaretur de C. Sed non D ipso addito, non oportet A prædicari illo addito de C. substātia enim de animali vt genus prædicatur.hæc enim vera est,animal est substantia, vt genus. Sed quia non accipitur animal vt genus prædicari de homine: ideo non sequitur hominem esse substantiam vt genus. Quare,si animal bipes,vt definitio syllogizabitur de homine,debet prædicari de animali rationali,vt qd est, vel vt definitio, & animal rationale de homine vt quid est. sic enim sequitur animal bipes vt quid est prædicari de homine:quia (vt Philoponus inquid) quicquid est definitio definitionis est definitio definiti: quibus fit syllogismum non esse vtilem ad propositum, si solum A B propositioni adderetur. Sed adhuc quæ es: cur in syllogismo reduplicatiuo reduplicatione rei nō requiritur illius rei in vtraque propositione acceptio. Causa est,quia additio intentionis est quasi diminuens,il'a rei non:hac ratione intentionis additio dupla esse debet.non autem illa rei. Cum enim illa intentionis sit quasi diminuēs, nisi medio adderetur, fiet quasi syllogismus in quatuor terminis committendo paralogismum accidentis. at in additione rei nulla fit diminutio: non ergo oportet addere eam in vtraque. hæc mihi videntur, & fuerunt mihi non facilia.verum si melius occurret non recusabo aliter dicere. satis enim mihi fuit monstrasse locum. Animaduerte tamen syllogismum duplantem fieri posse intentione addita ad vtranque propositionem, non tamen ad alteram earum bis. possumus enim sic syllogizare. Species prædicatur de pluribus vt vniuersale: Homo est species, vt vniuersale: Ergo homo prædicatur de pluribus vt vniuersale. Similiter valet, Animal rationale est animal bipes, vt quid est: Homo est animal rationale vt quid est: ergo homo est animal bipes,vt quid est. Alij autem volunt sic esse syllogizandum,animal rationale,vt quid est,ergo animal bipes vt quid est. Sed istud non refert: nam ipsum vt quid est,si non adderetur nisi semel à parte pdicati, concluderet syllogismus ipsum animal bipes

Reduplicatiuus sylls duplex.

Ad secūdū.

Quæsitum.

Responsio.

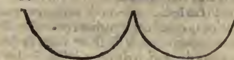
Notandū

bipes esse ipsius hois, vt quid est. Sed dices tunc aliquid bis sumptum ingrederetur conclusionem. Et solutio est, hoc nõ esse absurdum, quia illud bis sumptum non accipitur vt medium, sed, vt specificatio prædicati & medij, quam ingredi conclusionem phibet nihil: immo in distractiuis necesse est vtriq; addi, si debet in conclusione addi. Ex his colligetur hæc quarta suppositio, ꝙ, si quod quid est syllogizabitur de eo cuius est, vt quid est, & vt definitio, oportet ipsum, vt quid est in vtraq; propositione semel saltem accipi, videlicet in A B, & in B C. nam sic sumpto, sequitur A prædicari vt quod quid est de C, & illo non sic sumpto, non sequitur.

Obiectio. Solutio.

ARGV. *Hæc cum ita sint, si in vtroq; ratiocinationis interuallo ipsum quid est quidditasque sumatur, quidditas nimirum antea quam concludatur, in ipso medio ratiocinationis termino collocabitur. Atque omnino si fieri potest, vt ostendatur quid nam sit homo. sit C quidem homo, A vero quid est ipsius, siue sit animal bipes siue aliquid aliud. Si igitur huiusce ratiocinatio fiet, necesse est A de quolibet B prædicetur. Hoc autem erit alia media inter A & C ratio, quæ quidem etiam quid est ipsius hominis erit. Sumitur igitur id profecto quod demõstrare oportet: B nãq; diffinitio ipsius hominis est.*

DILVCI. *Si igitur quod quid est, & quid erat esse vtraque habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse, & omnino si est demonstrare quid est homo. sit C homo, A vero quid est siue animal bipes, siue aliquid aliud. Si ergo syllogizatur, necesse est A de omni B prædicari, huius autem erit alia media ratio, quare & hoc erit quid est homo. Accipit igitur quod oportet ostendere. Etenim B est quid est hominis.*

Com. 17. His quatuor sumptis, nũc ostendit propõtum, ſ. ꝙ definitio demr̃ari non possit de definito vt qd est. nam si quid est demonstrari possit de definito, maius extremum de medio, & medium de minori extremo vt quid est necesse est prædicari. Hæc consequentia patet ex tertia & quarta suppositione. Vltra, si maius extremũ de medio, & mediũ de minori extremo vt quid est pdicať, in medio termino erit prius quod quærebatur, ſ. qđ quid erat esse: quare cũ consequẽs sit absurdũ, primũ antecedẽs erit absurdũ: non ergo põt definitio vt quid est de ipso demr̃ari: inquit. {Si igitur quid est, qđ alio verbo etiam qđ quid erat esse dr̃, vtraq; interualla habent, ſ. ita ꝙ extremum maius de medio, & mediũ de minori extremo, vt quid est pdicetur: in medio termino erit prius quod quid erat esse, & ita sumetur quod quærebatur. Deducit consequentiam in terminis, & inquit. Et oĩno si est demonstrare quid est homo. sit C homo, A vero quid est ipsius hominis, siue tale hoĩs quid est sit aĩal bipes, siue aliqđ aliud, ſ. aĩal rõnale. terminis sic collocatis, inquit. Si ergo syllogizatur, ſ. A de C, hoc est aĩal bipes de homine, vt quid est, necesse est A de omni B prædicari, vt quid est, per tertiam & quartam. huius aũt erit alia media ratio, hoc est, quod quidẽ B erit huius, ſ. ipsius C, alia media ratio, id est alia definitio quasi medians inter A primam rationem, & C minorem: & quia B erit quædã media ratio inter A & C. erit & illa quid est homo, videlicet rõnale animal: Quare, si A de B, vt quid prædicatur, & B vt rõ media pdicatur de C, & ita iterũ vt quid, demr̃ans accipit in medio termino, quod oportet ostendere. Etenim accipit B, quod est quid est hominis: & ita eius erit petitio, quod principio quærebatur.

Dubium. Sed occurres Aristo. accepit quatuor suppositiones, quarũ prima erat syllm̃ esse alicuius de aliquo per medium. Secunda fuit, definitionem esse prædicatum conuersim in eo quod quid est. Tertia fuit, ꝙ ad syllogizãdum definitionem de definito, oportet oẽs terminos sylli esse conuertibiles. Quarta fuit ad syllogizandum quod quid est de eo, cuius est, oportet accipi ipsum vt quid est in vtroq; interuallo sylli. Postea, cum probauit propositum, ſ. nõ posse definitionem demonstrare de definito per syllm̃, vsus est quarta tantum: & ita cætera videntur superfluæ. Et dicendum, omnes illas suppositiones fuisse necessarias: tertiam quidem & quartam ad vsum probationis. nam in probatione necessarium est supponere non posse syllogizari definitionẽ de eo cuius est, nisi per medium cõuertibile cũ vtroq; extremo; & huic seruit tertia suppositio iterum necessarium est supponere B conuertibile cum C, & A cum B habere ipsum quid est: nam, vt dictum est, nisi in vtroq; interuallo accipiatur ipsum vt quid est, non sequitur syllogizatum esse A de C, vt quid est, & ita tertia & quarta seruiũt probationi. prima aũt & secunda seruiunt terminis, quibus vtimur in ipsa probatione. nam, si intendimus probare ꝙ definitio accipi non potest de definito per syllm̃, oportet scire quid syllogismus sit, per quem acciperet, vel non acciperetur, & ad hoc seruit prima: & oportet scire quid nã sit definitio, de qua dicimus ipsam syllogizari non posse, & sic seruit secunda. Oẽs igitur vtiles sunt. Vlterius occurres, qa definitio, q̃ quæritur, est A, quæ aũt sumitur, peciturq;, est B: & ita non idem q̃situm, & concessum. De hac dubitatione multæ erũt rñsiones. diximus. n. olim quinque modis peti principium, vel sumi quod quærebatur, vt libro Topi. 8. dicit Arist. & Elencorum. 1. Primo quidem modo, vt si quis in propositionibus id quod demonstrare vult assumat. Secundo, vt si quis volens demonstrare particularem vl̃em assumat illi subalternã. Tertio, vt si quis vl̃em velit demonstrare, particularem petat illi subalternatam. Quarto, vt si quis velit demr̃are aliquod cõiunctũ, petat partẽ illius quãlibet seorsum. Quĩto vero vt si quis velit demr̃are vnum cõuertibile, petat suum cõuertibile æque notum cum illo, vel minus notũ: & hoc quinto modo qui probare vult definitionẽ de definito vt quid est, sumit alterã definitionẽ vt quidem aut æque notam cũ priore, aut minus notã. etiam diximus, illud qđ quæritur atq; probatur, videlicet A esse aliud ab eo quod petitur in syllo, videlicet B: tñ sub eadẽ ratione petitur B, sub qua probatur A, qa B, vt quid est petitur de homine, & A de hoĩe quæritur, vt quid est: & ita est idẽ quæsitum

Solutio.

Alia dubõ.

Quĩꝙ modis fit petitio princ pij. Cap. 5. & 6.

Quæ Neoterici.

tum & concessum, saltem s̄m ratione. Qua ratione non imperite dixerunt Neoterici in hoc syllo esse petitionẽ eius, quod in principio quærebatur s̄m intentionem, non aũt s̄m rem: qm̄ quærebatur A sub intentione definitionis, de C. & petit̃ B de C, sub eadẽ intentione, sub qua quærebatur A: quare eadem intentio sumitur, quæ quæritur.

Them.

Them. aũt dicit in hoc syllo peti quod quærebat̃, quatenus q̃ intẽdit probare definitionem de definito, instituebat demr̃are definitionem hominis per demõstrationem. Sed statim sumit sine demonstratione, aliquam esse hominis definitionem. Est ergo petitio eius quod in principio: quia, qui volebat syllogizare definitionem de eo cuius est, nullã supponebat definitionem. In probando vero accepit aliquam, & ita eadam quærebatur, & cõceditur. Nã supponendo nullam, eam quam sumpsit non supposuit, & accipit q̃ non supposuit: quare eadem quærebatur, quæ conceditur. Quam rem Philopon. approbat. Sed postea aliam assignat Aristo. eius quid in principio quærebatur, petitionem. Vlterius occurres: quia Aristo. proposuit, an definitio de definito possit demonstrari, & syllogizari: & tñ solum probat illã demonstrari non posse. Propterea quispiam dicet eam saltem posse syllogizari. An quia idem est: nã, si syllogizaretur, id quod quærebatur peteretur. Propterea quod de demonstratione asserit, de syllogismo voluit esse assertum.

Id autem ipsum in duabus propositionibus, & primis medioq; vacantibus terminis consideretur oportet. Maxime antem id quod dictum est elucescit.

Slls definitionis i immediatis conspiciendus est.

Oportet autem in duabus propositionibus & primis, & immediatis considerare. Maxime enim manifestum, quod dicitur sit.

G

Comen. 28

Quid velit Aristo. hic, non facile patet. q̃nquidem Alexã. verba hæc aliter, aliterq; Simpl. intelligit. Propterea videtur mihi Arist. remouere quandam dubitationẽ circa ea, quæ dixit. Accepit enim A esse definitionem ipsius C, syllogizandam, B vero eiusdem C esse mediam aliã definitionẽ, s. iter A & C. Posset ergo quispiam dicere adhuc inter B & C esse tertiam definitionem, quam oportet assumere, anteq̃ B assumatur de C. Rñdet igitur Aristo. & inquit. Oportet aũt hoc ipsum quod pauloante diximus, considerare in duabus propositionibus, & primis, & immediatis. Nam siue inter B & C detur alia media ratio, siue non, cum non sit processus in infinitum, tandem ad immediatam, & primam rationẽ oportet venire. Et tunc in talibus exẽplum nostrum consideretur: nam tale exemplum in his magis elucescet.

Simpl.

Vel vt placet Simplic. A de B, & B de C, vt immediatas propositiones & primas assumpsit, assignat nũc causam, cur vt immediatæ, & primæ assumptæ sunt: quia, si p se accidentia per prima, & immediata demonstrantur, multo magis qđ quid est per prima & immediata demr̃abitur: & maxime quia si per immediata definitio demõstrabitur, fiet manifestius quod dictum est, s. quod petatur quod quærebatur.

Alia expositio Simp.

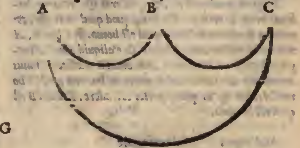
Vel aliter (vt Simpli. etiã exponit) dicamus q̃ Arist. declarat qũo volentes demonstrare definitionẽ, propõnes debent assumere: & dicit oportere propositiones duas assumere eum, qui demonstrare quærit definitionẽ de definito: & primas, & immediatas. Primas quidem & immediatas, vt seruetur ius demonstrationis: qđ est, vt sit ex primis & immediatis: duas vero, vt magis eluceat, quod dictum est de petione eius quod quærebatur: nam multitudine propositionum nõ ita elucesceret, cũ accideret cõfusio. Hæc tertia expositio refert hæc verba ad demonstrationem: per quã inducebatur definitio de definito. Primæ duæ verba retulerunt ad exemplum.

Qui igitur per ea quæ conuertuntur, quid sit aĩa, quid homo, vel quoduis aliud conantur ostendere, hi petunt id sine dubio quod initio quærunt; demonstrareq; nituntur. Vt siquis censuerit id animã esse, quod est sibi viuendi causa, atque hoc numerum esse seipsum mouentem. is enim necesse est postulet adeo animam numerum esse seipsum motu cientem, vt idem sit anima numerusq; seipsum mouens.

F

Qui quidem igitur per conuersionem ostendentes sunt quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet entium, quod est ex principio petijt. vt siquis putauerit animam esse eandem sibiipsi causam veuendi, hoc autem numerum seipsum mouentem. Necesse est enim petere animam, quod quidem est esse numerum seipsum mouentem, sic sicut idem ens.

Numerus seipsum monẽs vt qd est. Sibi viuendi cã, vt qd est. Anima

Hic textus vno modo exponitur s̄m veritatem, alio modo s̄m Iuniores. Secundũ veritatem quidẽ, debes scire, q̃ quidã constituebant cuiuslibet definiti duas definitiones, & dicebant alterã de definito per alterã demr̃ari. verbi causa, ipsius aĩæ duæ definitiones sunt s̄m Xenocratem: altera quæsita, altera concessa. quæsita, vt numerus seipsum mouẽs: concessa, sibiipsi viuendi causa. Dicebant itaq; q̃sitam demr̃ari per concessam. qm̄ per sibiipsi viuendi causam, demonstratur de aĩa numerus seipsum mouens. Vbi patet in demonstratione tali demonstrari definitionẽ de definito: & tñ nec in propõnibus, nec in conclusione ponitur ipsum vt quid est.

H

Arist. ergo primo demonstrauit non posse demonstrari definitionem de definito, nisi in conclusione addatur vt qd est, alioquin nõ magis sciremus prædicatũ syllogizatum esse definitionem, q̃ aliud prædicatũ, s. genus, vel accidens, vel propriũ. Postea declarauit, non posse definitionẽ demr̃ari de definito vt quid est, nisi in vtraq; propositione ponatur ipsum (vt quid est.) Quibus deduxit esse petitionẽ principij in medio termino. At nunc vult oñderet: q̃ dato q̃ non demonstrat̃ definitio de definito vt quid, propositiones non debent accipere vt quid est: & vbi nõ acciperetur cõclusio vt quid est, neq; propositiones, licet nõ peteretur principiũ formaliter, peteretur per identitatẽ, s. (vt ita loquar) idẽtice. vnde inquit, Qui quidẽ igitur per conuersionem

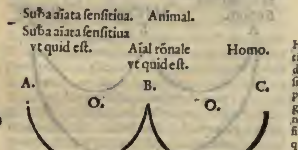
nem ostendentes sunt quid est anima, vt Xenocrates, qui ostendit aïam esse numerũ seipsum mouentẽ ꝑ conuersionem, i. per esse sibi causa viuẽdi, quæ est definitio conuertibilis cũ illa definitione demõstrata: aut quid est homo, aut quid est aliud quoduis entium, quod ex principio petunt. Et assignat exẽplum: & inquit. Vt siquis putauerit aïam esse eandẽ sibi ipsi causam viuendi. hoc aũt, s. causam sibiipsi viuẽdi putauerit esse numerũ seipsum mouẽtẽ, hic sic syllogizans petit in est ꝓprincipio: nam necesse est petere aïam, quod quidem petere est accipere ipsam esse numerum seipsum mouentem: & ita quærebamus an anima sit numerus seipsum mouens, & hoc petitur. sed occurres, qa non petitur animam esse numerum seipsum mouentem, sed in minore animal petitur aïam esse causam sibiipsi videndi. Rñdet Philo. Aris. supponere idẽ esse B & C, hoc est aïam, & sibiipsi causam viuẽdi. Cuius causam assignat. Quia, si B esset aliud à C tũc, A in quo ponitur numerus seipsum mouens, esset definitio duorum, s. ipsius B, & ipsius C: quod est contra præcepta definitionis: quia igitur ita est, patet idẽ esse B & C, & idem sibi viuendi causa, & anima. Quod si B & C idem sunt cũ quicquid petitur de aliquo, petatur de eo, quod est idẽ illi, si de B in maiore petitur A, hoc est, si de sibiipsi viuẽdi causa petit̃ numerus seipsum mouẽs: & B est idẽ ipsi C, qa sibi viuẽdi causa est, i. aïę. ergo & A petit̃ de C, hoc est numerus seipsum mouẽs petetur de ipsa aïa: sed hoc q̃rebatur: igitur ꝙ in principio quærebatur, petitur. Hãc rñsionem innuit Aris. cum inquit. sic sicut idẽ ens: qua si dicat, sic syllogizans petit aïam esse numerũ seipsum mouentẽ non formaliter, sed sic, sicut idẽ ens hoc, est ꝑ identitatẽ: petit̃. n. in maiore identice quia accipitur de B, hoc est de causa sibiipsi viuẽdi, quod est idem ipsi C aïæ. Quare petitur identice. & cũ ita sit, sequitur in talibus syllis, in quibus non probatur definitio, vt qd est de definito adhuc cõmitti, saltem ꝑ identitatẽ, petitionẽ principij. Sed dices Aristo. docuit demõstrare formalẽ definitionem per materialem, & e cõtra. ergo: docuisset demonstrare per fallaciam petitionis principij. Vno modo dici potest vtranque definitionẽ differre à definito, quia vtraq; dicit partem, quæ non est suũ totũ, & vtraq; inter se differt. Formalis enim est res alia à definito, & materialis etiã: sicut forma alia à cõposito, & materia similiter: ĩter se quoq; differũt sicut materia & forma. at definitiones cõuertibiles de quibus locutus est Xenocrates, erãt ambæ totales: & simplr̃ datæ de aïa: ideo ambæ inter se eædẽ, & cum ipsa aïa. Vel dici põt non esse absurdũ cõmitti petitionem principij in demonstrationibus identicã, modo non cõmittatur formaliter: & si dicitur Arist. inducit hoc tanq̃ absurdũ contra Xenocratem, dici põt hoc non induxisse tanquã absurdũ quia non destruxit ipsum, sed solũ voluit innuere etiã aliquo mõ peti ĩ talibus syllis, licet nõ ꝓbetur per ipsos definitio vt quid est, & ita non vt absurdũ hoc induxit, sed vt dignum cõsideratione. Aliter hic textus exponi põt sc̃dum Iuniores, vt dicamus Aristo. velle probare non posse alteram definitionem demõstrari per alteram vt quid est qa peteret principium sc̃dum intentionem. nam, cum assumeretur in minore animam esse sibiipsi causam viuendi vt quid est, petitur numerus seipsum mouens: non secundũ rem, sed secundum intentionem: nã licet A sit aliud à B, tñ sub ea rõne petit̃ B, sub qua ꝓbatur A: nã B, vt quid est petitur de aia, & A, vt quid est quærit de homine: & ita est idẽ cõcessum & quæsitum, saltem secũdum eandem intẽtionem, & hoc inquit. Necesse est enim petere aïam, quod quidẽ petere est accipere numerũ seipsum mouentem in minore. Licet enim hoc sc̃dum rem nõ accipiatur in minore, accipit̃ sic, sicut idẽ ens, qm̃ accipitur B, tanquam idem ens ipsi A, cum accipitur sub eadem intentione: at quod sub eadem intentione accipitur, & si non accipiatur vere idem illi, sub cuius intentione accipitur, tamen accipitur quasi idem illi: & sic in minore petitur A nõ vere, sed vt idem ens, saltem s̃m intentionem: at hoc esse absurdum superius declaratum est.

Obiectio. — Dubitatio. Solutio. — Alia solut. — Expositio Iuniorum.

Non.n.si A quidẽ ipsum B, B vero C ipsum sequatur, A diffinitio erit ipsius C, sed de ipso tantum vere dicetur, vt patet. Neque si rursus A ratione substãtiæ competit, & de oĩ B prædicatur A, cõtinuo, diffinitio erit ipsius C. ARGV.

Non enim si consequitur A B, & hoc C erit ipsi C A, quod quid erat esse. Sed verum erit dicere solum. Neq; si est A, quod quid est, & de B prædicetur omni. DILVCI.

Superius Arist. accepit non posse ꝓbari definitionem de definito, vt quid est, nisi vtraq; interualla habeant, vt quid est. Sed quia accepit hoc & non probauit, nunc probat cum inquit. § Non.n. si consequitur A ad B, & hoc B ad C, erit ipsi C, A quod qd erat esse. Sed verum erit dicere solum, sic igitur nõ potest definitio de definito demonstrari vt quid est, si vtraq; propositio accipiatur absolute: qa vbi sic absolute acciperentur, non sequetur A de C, vt qd est. sed absolute A de C, verbi causa, siquis sic syllogizabit, Omne aïal est substantia aïata sensitiua: Omnis homo est aïal: non ꝓpterea sequitur, Ergo hõ est substantia aïata sensitiua. vt qd est. Erunt.n. assumptæ propõnes veræ, & cõclusio falsa. Non.n. substãtia aïata sensitiua de hoïe dicitur vt definitio hoïs, cũ dicatur de aïali vt definitio, & non de hoïe. Comẽ. 30.

His cõplicationib⁹ ostẽditq̃o possit vel non possit syllogizari definitio de definito, vt quidem.

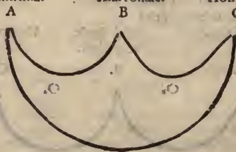
Præterea neq; sequitur A de B, vt quid est, si altera propositio solum sit vt qd est: quia non si in maiore accipiatur, vt quid est. Non.n. sequitur si A de B, vt quid est prędicatur, & B de C non vt qd est, sed absolute, vt A de B prædicetur vt quid est, vnde inquit. § Neq; si est A, quod quid est, & prædicetur de oĩ B, vt quid est: supple sequitur, A ꝓdicari de C, vt quid est. Nõ.n. sequitur, Oẽ aial est substantia aïata sensitiua vt quid est: Oĩs homo est aïal: Ergo omnis hõ est substantia aïata sensitiua vt quid est. nam am

bæ propositiones sunt veræ, & cõclusio falsa, cum, vt dictum est, substantia aïata sensitiua non prædicetur de hoïe vt qd est, sed de aïali. Simili ratione, si sola minor habeat quid est. Non.n.sequit. Omne aïal rationale est suba aïata sensitiua: Oïs homo est aïal rõnale, vt quid est: Ergo oïs homo est substantia animata sensitiua, vt quid est: quia (vt diximus) substantia animata sensitiua non est definitio hominis: ideo non potest inferri de homine, vt illius quod quid est. Tacuit aũt hoc Aristo. quia de similibus idem est iudicium. Cum enim probauit ex sola maiore habẽte quid est non sequi conclusionem habere quid est, idem voluit esse intelligendum de minore. Quare si debet demonstrari de homine substantia animata sensitiua, vt quid est vtraq; debet habere quid est, hoc pacto. Omne animal rationale est substantia animata sensitiua, vt quid est: Omnis homo est animal rationale vt quid est: Ergo omnis homo est substantia animata sensitiua, vt quid est, Sed quia conclusio est falsa: & non ratione minoris, ergo ratione maioris. Patet ergo nõ posse difinitionem de definito demõstrari vt quid est: quod erat quarta suppositio superius assumpta.

ARGY. *Quanquam enim animalis esse de hominis esse dicitur, omne enim animal rationis particeps substantia, vere est animal particeps quæ est principium sentiendi, quemadmodum & omnis homo est animal, non tamen hoc dicitur pacto vt vnum sit. Si igitur quispiã non hoc pacto terminos sumpserit, nunquã A sanè quidditatem ipsius C, substantiamq; esse concluserit.*

DI LVCI. *Etenim animalis esse prædicantur de hominis esse. Verum enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine animal, sed non sic sicut vnum esse, Siquidem igitur non sic accipiat non syllogizatur, quod A sit ipsius C, quod quid erat esse, & substantia.*

Com. 51. Quod aũt ex duabus absolutis non syllogizetur definitio de definito vt quid est, exponit per terminos. & in A ponit rationem animalis, s. substantiã aïatam sensitiuam, in B rationem hois, s. aïal rationale. in C vero ponit hoïem, & inquit. {Etenim aïa-

Ex altera sumẽteq; qd est, definitio syllogizari nequit sed ex ambabus absolutis.

lis esse, s. substantia aïata sensitiua, quæ est aïalis esse & ratio, prædicatur de hois esse, s. de aïali rationali, quod est esse atq; hoïs ratio. verũ enim est de omni hominis esse aïalis esse, qm̃ omne animal rationale est substantia animata sensitiua, sicut & de omni homine prædicatur aïa, non tñ ratio animalis de ratione hominis prædicatur, vt vnũ esse, hoc est vt quid est, nec ratio hoïs de homine vt qd est. qm̃ igitur ratio aïalis prædicatur de ratione hominis nõ vt vnum & idem esse, quod est prædicari vt quid est, nec etiam in minore accipitur vt quid est, licet possit accipi, dicit {siquidem igitur non sic accipiat, s. vt quid est in vtraq; propositione non syllogizatur, ꝙ A sit ipsius C, quod qd erat esse & substantia, quia propositiones erunt veræ, & cõclusio falsa, vt intelligenti patet. Perspicuum igitur est definitionem non posse syllogizari de definito vt qd est, nisi in vtraq; accipiat (vt qd est) qd erat quarta suppositio. tacuit aũt exẽpla alia, vbi aut maior, aut minor absolute acciperetur: q̃ facile est inuenire. Quæ Simplicius.

Debes scire, ꝙ Simplici. probat hic non posse syllogizari definitionem de definito vt quid est ex altera reduplicatiua solum: nam modus conclusionis sequitur modũ alterius propõnis. Altera igitur propõnum erit reduplicatiua: ꝙ si vna, ergo & oẽs. si.n. altera tñ sit reduplicatiua, altera vero absoluta: cũ reduplicatiua sit potior, absoluta vero debilior pars: & cõ'o semper debiliorem partem sequitur, vt in prioribus patet, cõclusio absolutã propositionem sequetur: quare cõclusio erit absoluta: qd est contra præsuppositum. Si igitur cõclusio est reduplicatiua, oportet oẽs esse reduplicatiuas. Prio. prio. Cap. 15. i digressione.

Si autem hoc acceperit modo, tum antea profecto B, ipsius C diffinitionem sumpserit esse, quare non demonstrabit. Sumit enim id quod initio quærebatur. ARGY.

Si vero sic accipiat, prius erit accipiens in C, quoniam est quod quid erat esse B. Quare non demonstratum est: quod enim erat in principio accepit. DI LVCI.

Probata quarta suppositione, breuibus repetit vim rationis: quæ hypothetice sic conficitur si definitio de definito demonstrabitur, oportet vt demõstretur vt quid est de suo definito, alioquin nõ magis sciremus ipsam esse de suo definito definitionẽ, ŭ aliud prædicatum. si definitio demonstratur de suo definito vt quid est, oportet, vt vtraq; propositio habeat vt quid est. Sin aũt sic accipiat i vtraq;, scilicet assumendo semper vt quid est, prius erit accipiens in C definito: qm̃ B est quod quid erat esse ipsius, quare non demonstratũ est: quod enim erat in principio accepit. Supponens.n. nullam ipsius C esse definitionem, & quærens à principio an aliqua sit ipsius C definitio, accepit B esse ipsius C definitionem: & ita accipit in medio, quod quæsierat. Com. 52.

Simplicius tribus rationibus probauit definitionem de definito, vt quid est demonstrari nõ posse. Prima quidem ex eo, quod nullum antecedens demonstrationem, per demonstrationem demonstratur. at definitio antecedit demonstrationẽ. Secunda vero ex eo: quia ita quidditas ad demonstrationem se habet, vt intellectus ad animã: at intellectus prior anima est, quare & quidditas demonstratione, ergo non per demonstrationem accipi poterit. Tertia deniq; ꝙ substãtia accidente prior sit: definitio est substantia, demonstratio accidentium per se: quo fit, vt definitio demonstratione sit prior. Sed quantum rõnes hę valeant, differẽdum nũc nõ est Transeãt aũt, atq; quo valere possunt, valeant. Quæ Simplicius.

At qui neq; per diuisionis viam fit ratiocinatio, vt in Priorum resolutiuorum diximus libro. nunquam enim in diuisione fit, vt cum hæc sint necessario illa sequãtur, sed fit per inde atque cum quispiam inducit non enim demonstrat. nam non interrogare conclusionem oportet, nec quia data est, ideo ipsam esse oportet, sed necesse est ipsam esse cum illa sint, & si hisce qui respondet non dicit nec assen- ARGY.

titur. Etenim si quispiam hoc interrogat pacto, homo animal ne, an inanimatum est? deinde accipit animal nullam prorsus ratiocinationem facit vt patet. Rursus, si omne animal gressibile esse, aut aquaticum dixerit: deinde gressibiles ceperit, nullam ratiocinationem fecit profecto, nec hominem hoc esse totum animal inquam gressibile necessario ex dictis emergit, sed hoc quoque perinde vt illa sumit. Atq; nihil omnino refert siue in multis siue in paucis hoc pacto fiat, est enim idem.

DI LVCI. Tex.4. *At vero neque per diuisiones via hæc syllogizat, sicut in resolutione circa figuram fere dictum est. Nequaquam enim necessario fit rem illam esse, cum hæc sint. Sed sicut neque inducens demonstrat. Non enim oportet conclusionem interrogare, neque eo quod concedatur, esse. Sed necesse est esse, cum sint illa, & si non dicat respondens. Vtrum homo animal est, aut inanimatum. Postea accipit animal, non syllogizat. Iterum omne animal aut gressibile, aut aquaticum, accipit gressibile, & hominem esse totum animal gressibile non necesse erit ex dictis sed accipit. & hoc differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere. Idem enim est.*

Diuisionis methodus alia est a demóstratióe

Omnes ferè arbitrantur Aristo. nunc velle probare definitionem de re, cuius est definitio, per diuisionem probari non posset. Quam expositionem Themi. & Auer. innuunt, sequunturque ipsam ceteri. At melius cum Simplicio atque Philo. dicendum est. Cum enim Aristo. declarauit demóstratiuam scientiam aliam esse à definitiua, & definitionem alterã esse à demonstratione, quia igitur, qui diuisione definitionem inuenit, syllogizare videtur: ideo ostendit nunc diuisionem à demonstratione syllogismoque ipso alteram esse, simulq; cum hoc ostendens eos, qui ad definitionis inuentionem diuisione vtuntur, nequaquam syllogizare. Ex his apparet error expositorum: qui arbitrantur Aristotelem velle probare definitionem inueniri non posse diuisiua methodo, ꝙ falsum est: nam definitio nulla alia via inueniri potest, quam diuisione, licet illa non sit absque petitione principij. Sed intendit probare diuisioné alteram esse à syllogismo, demonstrationeque ipsa: & ꝙ qui vtitur diuisione ad definitionis inuentionem, non syllogizat, neque demonstrat. Et hoc proponit Aris. cum inquit. {At vero neq; via, quæ per diuisiones est, hoc est neque via diuisiua, qua vtimur ad inuentionem definitionis, syllogizat, sicut in libro Priorum ferè dictum est: qui liber est inscriptus de Solutione figurarum. Ergo Aristo. non negat definitionem inueniri diuisiua via. Sed ait illam non esse syllogismum, neque demonstrationem. probat vero Aristo. hoc primo, Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud sequitur de necessitate: diuisio non est oratio, in qua quibusdam positis, aliud sequitur: ergo in secũda figura diuisio nó est syllogismus. De ratione ponit minorem, cum inquit. Nequaquam enim necessario fit rem illam esse, cum hæc sint: quasi dicat, Diuisio non est oratio, in qua quibusdam, positis necessario alia res sequitur ex illis. Quare repete conclusionem, s. ꝙ diuisio non est syllogismus. Sed dubitabis fortasse, & quidem non ab ratione. nam in diuisiua methodo sunt duo processus, alter syllogismus, alter enthymema. verbi causa, si voluero probare omnem

Sylls tex.

Dubium. An diuisiua methodus sit sylls.

hominem esse animal, faciam hoc pacto, oẽ animatum animal est, vel inanimal: Omnis homo est animatũ: Ergo omnis homo animal est aut inanimal. Hic est primus processus, qui syllogismus est. Secũdus vero est enthymema hoc pacto, Omnis homo est animal vel inanimal: sed non est inanimal: ergo est animal. Hoc enim enthymema est, in quo proceditur à toto disiuncto cum destructione alterius partis ad alteram, vel est processus quidam hypotheticus, in quo proceditur à toto disiuncto cũ destructione alterius partis ad alteram. Quia, si in diuisiua methodo sunt duo processus, tunc saltem ipsa erit syllogistica secũdum primum processum. Non ergo rectè Aristo. asserit nullo modo diuisionem esse syllogismum, cum secundum partem sit syllogismus, quare minor rationis Aristo. falsa est: qm̃ saltem secundum partem diuisio est oratio, in qua quibusdam positis aliud emergit, Et dicendum ꝙ definitio non probatur de definito per primum processum, vt rectè Neoterici asserunt. Sed per secundum, vt omnibus perspicuum est. at secundus non est syllogismus, nec oratio in qua duobus ad minus positis, aliud sequitur necessario ex illis: non ergo diuisio erit sylogismus, cum secũda pars, quæ probat definitionem, syllogismus non sit. Deinde sequuntur illa verba. Sed sicut neque inducens. Quæ Phi. copulat ad præcedentia. accepit enim diuisionem non esse orationem, in qua quibusdam positis aliud sequitur, non probauit, ideo secundũ Phi. nunc illud probare videtur. Simplicius vero vult Aristo. hic facere secundam rationem per argumentum à simili. sunt enim, vt inquit, tria argumenta. Aliud, ꝙ procedit ab eo, ꝙ est magis, ad id quod est minus: & quidem negatiue hoc pacto, vt si ꝙ magis dicitur esse, & non est, ꝙ minus videtur esse, minime erit. Aliud ꝙ procedit affirmatiue ab eo, ꝙ minus est, ad id, ꝙ magis est, vt si ꝙ minus videtur esse & ꝙ magis videtur esse erit. Aliud ꝙ procedit indifferenter affirmatiue: & negatiue ab eo: quod est simile: ad id, ꝙ simile est, & hoc pacto: vt Simplicius autumat. Aristo. argumentatur. Nam, si quod alicui simile est, non est, id, cui simile est, minime erit, sed diuisio: similis est inductioni & inducens neque syllogizat, neque demonstrat, ergo nec diuisio, vnde inquit. Sed sicut inducens non demóstrat, ita supple nec diuidens demonstrat. Sed quo modo nec inductio demonstret, nec diuisio, Græci interpræetes, vt Simplicius, & Philo. Aristo. declarare volunt ex verbis sequentibus, s. quia demonstratio non interrogat conclusionem, nec sumit illam, vt concessam, at diuidens, & inducens aut conclusionem interrogat, aut illam datam concessamque sumit, vt postea declarabitur. Hæc expositio vera est, sed in vno est dubitatio: quia per verba sequentia Aristo. solum ostendit de diuidente, ꝙ ipse conclusionem interrogat, aut concessam sumat. Propterea tantis viris non contradicendo, sed solum innuendo dicerem, Aristo. reliquisse nobis declarandum quomodo inducens nõ demonstrat, neque diuidens. Accepit enim tanquã aut declaratum, secũdo priorum, aut tanquã nobis declarandum. Quidam intelligentes per diuisionem primũ processum syllogisticum in diuisiua Methodo, dixerunt Arist. voluisse eum non esse demonstrationé, sicut nec

Quæ phi.

2. Topico. Cap. 27.

ppria pß.

Expõ alia quorũdã.

fert autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere idem enim est, quia omnia accipientur sine syllogismo.

ARGT. *Fit igitur vt hisce, qui hoc procedunt modo, inutilis sit hic vsus, & ad ea quorum fieri ratiocinatio potest. Quid vero prohibet vt illud totum vere quidem dicatur de homine non tamen quid est, neque quidditatē declaret.*

Asyllogistius quidem igitur & vsus sit sic procedentibus, Et de contingentibus syllogizare, quid enim prohibet hoc. Verum quidem omne esse de homine non, tamen quod quid est, neque quod quid erat esse ostendens.

Quiditatiua ꝑdicata nō assit definitione demonstrari contingit. Primo concludit diuisionem esse assyllogisticā, & inquit: ¶ Assyllogisticus & non demonstratiuus igitur & vsus diuisionis fit, s. procedentibus, vt dictum est: est ergo cōclusio, vsus diuisiuus, qui in inuenitur, definitio est asyllogisticus. Sed tunc est dubitatio, qm̄ quælibet definitionis pars potest syllogizari de definito, verbi causa, possumus syllogizare primo de homine bipes, hoc pacto, Omne animal erectæ staturæ est bipes: Homo erectæ staturę est: Ergo homo bipes est. Ergo via diuisiua, definitio potest syllogizari de definito hoc pacto, s. quālibet partem proprio syllogismo syllogizando: quibus seorsū syllogizatis, potest diuidēs inferre totā definitionem de definito, vnde inquit. ¶ Et de contingentibus, id est de partibus definitionis indifferenter sumptis syllogizare seorsum: quid enim prohibet hoc, hæc est dubitatio. Vbi verbū enim interrogatiue legendum est. Respondet illud fieri posse, & seorsum, & simul, non tñ qui sic syllogizaret & partes seorsum & totum, ostenderet ꝙ quid est, aut quod quid erat esse: quia non haberetur illud totum de definito vt quid est, quare non haberet intentum.

Respon.

ARGT. *Quid insuper obstat, vt aut addatur substantia quidpiam aut auferatur.*

DILVCI. *Amplius quid prohibet aut apponere, aut auferre, aut excedere aliquid substantię.*

Com. 35. Probauit, ꝙ via diuisiua ad probandum definitionem de definito non est vtilis ad venandum definitionem de definito vt quid est, sed ad venādum ipsam absolute. Secundum igitur Latinos interpretes Arist. probat ipsam definitionem de definito non posse probari, vt quid est secunda ratione & iuxta aliquos syllogismus sic cōponitur, Definitio alicuius rei deducitur per aliqua certa, quibus nec addere, nec subtrahere, nec excedere oportet: nihil autem prohibet diuidentem apponere supra his, q̄ sufficiunt ad ipsum ꝙ quid est, aut auferre aliquod necessariorum, aut excellere rei substantiam ergo diuidens nō syllogizabit definitionē, vt quid est. Iuxta vero alios sic componitur, Nullus syllogismus indifferens ad definitiones superfluas, & diminutas, & excedentes est conueniens in probando definitionem, vt quid est: sed diuisio est huiusmodi: igitur non est conueniens ad probandum definitionem de definito, vt quid est syllogistice.

Expō latinorum.

Refuta. expositionis. Sed licet hæc expositio diligēs sit, nō tñ litera Arist. videt syllogistica, sed quæstionaria, siue īterrogatoria, vt inspicieti verba græca patet. Propterea. Phi. dupliciter exponit textum hunc. Primo, ꝙ, cum Aristo. accepisset diuisionem vtilem esse ad venandum definitionem absolute, licet non vt quid est. Contra hoc dubitat ex eo, quia in diuisionibus accidunt peccata, & diuidens in diuidendo trifariam peccare videtur. Primo, si diuisioni addat differentias quasdam, quæ non aptę sunt addi, vt dato ꝙ homo sit animal, & velit inuenire differentiam diuisioni animalis apponat masculinum & fœmininum inducens, ꝙ animalium aliud sit masculinum, aliud fœmininum, non enim in his animal oē continetur, nā quęcunque ex putrefactione animalia fiunt neque fœminina sunt, neque masculina, vt hic Phi. inquit, & Arist. lib. de Generatione animalium. Secundo, si dato ꝙ homo sit animal, & velit quærere differentiam ipsum diuidat per vniuersaliores differentias, vt per rationale aut irrationale, & particulares subticuerit: quæ sunt post illas, vt bipes & quadrupes, & id genus. Tertio vt dato ꝙ homo sit animal, & velit per diuisionem inuenire differentiam: transcendat diuidendo animal per particulares differētias, & vniuersaliores intermedias omittat, vt si dixerit animalium aliud esse mortale, aliud immortale derelinquens vniuersaliores differentias, rationale. s. & irrationale. Est ergo dubitatio diuidens, in diuidendo potest trifariam errare: ergo diuisio erit inutilis ad venandum definitionem etiam absolute de definito. cum enim in regula error esse potest, non bene aliquid per ipsam colligi potest: inquit. ¶ Amplius, quid prohibet ipsum diuidentem postquam sumpsit genus definiti apponere aliquid substantiæ diuisæ, faciendo generis diuisionem per differentias extraneas, & non aptas generi, ꝙ diuiditur. Aut quid prohibet aliquid substantiæ diuisæ auferre, vt si diuidens genus diuidat per differentias communes in illis sistendo, nec vltra illas procedendo. Aut quid prohibet excedere aliquid substantiæ diuisæ: id est transcendere diuidendo genus per particulares differentias, prætermittendo communes & intermedias, & sic per substantiam intelligit illud, ꝙ diuiditur, vt genus. Cū igitur in diuidendo peccata sint, iure diuisio regula esse non potest ad colligendum definitiones, nec absolute, nec vt quid est de definito. Hæc ergo expositio refert illa tria verba: apponere, auferre, & excellere ad diuisionem, & substantiam ad illud genus, ꝙ supponitur de definito. & ꝙ postea diuiditur. Vel aliter, tria illa verba referri possunt ad definitionem, & substantia ad ipsum definitum. Nam cum dixisset, ꝙ nihil impedit omne, ꝙ ex diuisione componitur, vt animal bipes prædicari de homine non tñ vt quid est. Obijcit contra hoc, qm̄ diuidēs potest vltra essentialia definitionis apponere accidentia, ex quibus corrumpetur definitio, vt, si vltra animal rationale mortale, quæ sunt essentialia, apponat rectè ambulans, & latas habens vngues. nā sic non erit proprie definitio, cum addat accidentia. Insuper potest diuidens accipere ex diuisione genus & communes differētias, auferens proprias vt si ex diuisione dixerit animal rationale, prætermittens bipes vel mortale. Præterea potest diuidens ex diuisione colligere genus, & vltimas particularesque differentias, prætermittens intermedias, vt si dixerit animal bipes prætermittens rationale. Cum igitur ex diuisione colligere possit has definitiones improprias, & in diuidendo committere hæc peccata in definitione non videtur diuisio via conueniens ad colligendum definitiones de

Expō Phil. Diuidēs in diuidendo trifariā peccare potest.

Ad q̄ refecratur illa 3. verba. s. apponere, auferre. & excedere.

de definito, nec absolute, nec vt quid est: inquit. {Amplius quid prohibet diuidentem ipsum in diuidendo apponere aliquid substantiæ definitæ, vt differentias accidentales: aut auferre aliquid substantiæ definitæ, s. relinquendo vltimam differentiam, colligendo solum ex diuisione cōmunes differentias: aut excellere siue transcendere, siue, vt ita dixerim, saltare, ex diuisione prętermittendo intermedias differentias: & aliquid substantiæ definitæ: hoc est differentiam particularem colligere, quasi dicat nihil. si ergo ex diuisione diuidens colligere potest definitiones ita peccātes, videtur ex diuisione definitio non esse colligenda, nec absolute, neque vt quid est. Animaduerte nonnullos dixisse hanc instantiam fuisse Speusippi Platonis discipuli aduersus ea, quę dixit Aristo. nam, cum dixisset Aristo. diuisionem vtilem esse ad colligendum definitionem saltem absolute de definito, obiicit Speusippus, ex diuisione diuidens colligit definitiones peccātes, ergo est simpliciter Inutilis, & ita nec ad colligendum definitionem absolute, nec vt quid est, vtilis est. Alex. vero asserit hanc obiectionem esse factā ab ipso Aristo. sibiipsi, & non a Speusippo. Sed quouis modo fit, hoc ad rē parū refert.

Nota.

ARCY. *Aut prætermittatur, Atque hæc quidem eueniunt, sed summam quispiam dixerit vniuersa ea, quæ hoc ipso quid est prædicantur. Et adhibita diligentia post primi diuisionem alteriusue postulationem, ipsius rursus postulari distributionem deinceps faciam, atque adeo vt nihil prætermittatur quod quidem est necessarium. Si omne cadit in diuisionem, & nihil deest. Id vero est necessarium: Indiuiduum enim iam esse oportet.*

DILVCI. *Hæc igitur dimittuntur quidem: contingit autem soluere accipiendo in eo quod quid est omnia. & quod est consequenter ad diuisionem, faciendo concessum primum, & nihil relinquendo. Hoc auetm necessarium est. si omne in diuisionem cadit, & nihil relinquit, hoc autem necessarium est. Indiuiduum enim specie oportet esse.*

Diuisi quō ad diffinitiões valeat.

Dicebamus Aristo. soluere nunc instantiam, verum primo secundum alios, cum inquit. } Hæc igitur dimittuntur, hæc, s. apponere, & auferre, & transcendere, dimittuntur quidem, hoc est cōcedi solent, & potest intelligi in diuisione, & potest intelligi in definitione: quasi velit dicere instantiam illam ab aliquibus recepi, vt in solutum argumētū, vel fortasse nō soluit secundum alios, sed secūdum veritatem: q. d. concedo peccata illa tria in diuisione accidere posse, aut in definitione, quæ diuisione colligitur, verum, vt dicit Simplicius, corrigi possunt duobus seruatis in ipsa diuisione: quorum primum est, vt diuidens essentialia sumat, vt genera, & differentias: secundum est, vt diuisione continua proficiscatur vsque ad vltimam differentiam, quæ est species indiuidua. Nam, cum hęc duo obseruentur, tria peccata, quę dicta sunt, corriguntur. Vel fortasse tria illa peccata corrigi possunt tām in diuisione, q̃ in definitione, si tria obseruentur, quæ Aristo. tangit, vnde inquit. } Hæc igitur, s. tria peccata, s. apponere, auferre, & transcendere diuisioni, vel definitioni dimittuntur quidem, hoc est permittuntur quandoque, atque conceduntur fieri, contingit autem hæc tria peccata soluere, hoc est corrigere. Quomodo vero corrigantur exponit, cum inquit. } Primo in accipiendo in eo q quid est

Diuisionis bonæ cōditiones duæ sunt.

E omnia: hoc est in accipiendo ea, quæ secundū substantiam prædicantur, & non accidentia: & sic corrigitur primum peccatum, q erat, cum diuidens accipiebat genus, & ipsum postea diuidebat per quędam accidentia, & accipiendo q est consequenter ad diuisionem, non saltando ad vltimam differentiā relinquendo intermedias, & per hoc corrigitur tertium peccatum, q erat cū diuidens post assumptum genus ipsum diuidebat per vltimas differentias omittens cōmunes, & intermedias. Addit faciendo primum genus, vt concessum hoc est modo sumat primū genus, vt concessum de definito, vt exponit Phi. Nā vt pulchre Sim. declarat, diuidens à principo supremum genus sine demonstratione petit, & vt concessum sumit, postea ipsum diuidit per essentiales differentias ordinate atque

F continuate: & corrigendo peccatum secundum inquit: & nihil relinquendo vsque ad vltimam differentiam, qm̄. n. sic facit, corrigitur secundum peccatum: q erat, cum diuidens non complebat diuisionem vsque ad vltimam differentiam. Ecce q tres sunt obseruationes, quæ haberi debent in diuisionibus vtilibus ad colligendum definitiones, & non duæ, vt Sim. autumat. Addit hoc autē, vt Phi. inquit vt nihil apponaī diuisioni, vel definitioni nihilq; auferatur, atq; transcendatur, tūc fit de necessitate, cū omne in diuisionem cadit, & nihil relinquat diuidens. Sim. vero exponit si oē in diuisionem cadit, quod in recta linea est; & nihil diuidens relinquat eorum, quæ in latitudine sunt, & a latere: quasi dicat, corriguntur illa tria peccata necessario, cum omne q in recta linea est diuiditur; & quidem nihil relinquendo de differentijs illius lateralibus, vt

G si diuiditur aīal non per gressibile, & volatile tm̄, sed etiam per aquaticum, & cætera. Addit autem, hoc autē necessarium est, hoc est vtile, nam vt Sim. & Philo. dixerūt, Primū necessarium sumptum est pro necessario sequi, secundum pro vtili. q. d hoc autem, s. diuidere hoc modo diuidenti vtile. Indiuiduum. n. specie oportet esse: & per indiuiduū specie, intelligit vltimam differētiam, vt Sim. & Philo. intellexerunt, quæ non dicitur indiuidua, quia non possit diuidi, sed quia ipsa addita, non opus est vlteriori additione: vel quia per ipsam indiuisibiliter definitio conuertitur cum definito: aut, vt Phi. inquit, indiuidua dicitur, quia vltimo occurrit diuidentis & non apta est, in vlteriores differentias diuidi. Patet igitur quomodo diuisio vtilis est ad colligendum definitiones, vtpote cum diuidens tribus illis seruatis in diuisione proficiscitur. Sed oc-

H curres, quia nullō modo diuisio vtilis videtur ad definitionem colligendam: qm̄ diuisio est posterior compositione: & definitio compositio quædā est: posterior ergo est diuisio definitione, non ergo ad illam vtilis videtur. Dici potest, q diuisio est prior compositione, & posterior: prior, quia diuisio generis est prior compositione speciei, quæ est definitio: Posterior vero, quia diuisio speciei posterior est compositione speciei.

Dubitatio.

Solutio.

ARCY. *At quanquam id fieri potest, nulla tamen hoc pacto vnquam efficitur ratiocinatio. Sed si noscere diuisio facit alio quodam id facit modo.*

DILVCI. *Sed syllogismus tamen non inest, sed siquidem alio modo cognoscere facit.*

Osten-

Com. 37. Ostēdit vtilem esse diuisionem ad definitionem colligendam saltem absolute, licet non vt quid est, tribus obseruatis: & quia posset quispiam dicere, est ne diuisio his seruatis syllogismus, vel demonstratio Respondet, & inquit. § Sed syllogismus tñ non inest:& per inest, intelligit: est.q d.licet diuisiua Methodus sic correpta vtilis sit, non tñ est syllogismus scilicet demonstratiuus. Sed siquidem diuisiua Methodus definitionem cognoscere facit, supple tn, alio modo illam facit cognoscere,quam faciat demonstratio. Facit.n.cognoscere alio modo quia sicut inductio ex datis à respondente aliquid cognoscere facit, non tñ, demonstratiue, ita diuidens ex diuisione, definitionē componens aliquid cognoscere facit,licet non syllogizat. Sed vt, Philo.supplet, per parabolam vel comparationem ostendit.

ARGY. *Atque hoc quidem non est absurdum. Neque enim is qui vtitur inductione fortasse demonstrat, notum tamē aliquid facit.*

DILVCI. *Et hoc quidem non est inconueniens.neque enim inducēs fortasse demonstrat, sed tamen ostēdit aliquid.*

Non ex syllogismo cognoscit qui cūq;ex alio cognoscit; vt in inductione quis conspicere potest. Sed adhuc obijcies,oīs cognitio alicuius ex alio deducti est syllogistica, atque syllogismus:sed cognitio definitionis per diuisionem est alicuius,q ex alio infertur:ergo diuisio est syllogismus.Respondet ergo Aristo.negando maiorem: quia non omnis cognitio alicuius, q ex ailo deducitur est syllogistica vel demostratiua.Propterea dicit. § Et,hoc quidem non est inconueniens: nam falsa est maior, ideo non est absurdum asserere aliquam cognitionem alicuius ex alio deducti non esse demonstratiuam. & affert instantiam, qm̄ cognitio propositionis vniuersalis ex particularibus fit per inductionem : quæ tñ non est syllogismus demonstratiuus, inquit. § Neque enim inducens fortasse demonstrat. dixit fortasse: quia aliqua inductio vim habet demōstrandi,vt, Secundo priorū dicit Auerroes,& secundo Physicæ auscultationis, vtpote illa,quæ fit ex his, quæ sunt per se. Licet igitur inductio non demonstret,tñ ostendit aliquid, quia vniuersale: ex manifestis nobis singularibus,

Cap 16.

ARGY. *Ratiocinationem autem non dicit, qui diffinitionem ex diuisione dicit. Nā vt in conclusionibus quæ sine medijs inferuntur si quispiam dixerit hoc necesse est esse cum ista sint. fit, vt interrogetur propter quid, sic & in diffinitionibus, cum per diuisionem inuestigantur fieri potest. Nam, cum hæc conficitur diffinitio hominis, animal mortale pedes habens, bipes ac alis vacans. Cur hoc, in vnaquaque partium additione nimirum interrogatio fieri potest.*

DILVCI. *Si syllogismum autem non dicit ex diuisione eligens definitionem. Sicut enim in conclusionibus, quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniam his existentibus, necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid, sit & in diuisiuis terminis, quid est homo, animal mortale, pedes habens, bipes sine pennis, propter quid secundum vnamquamque appositionem.*

Com. 39. Syllogism' tex. Quod proximis verbis acceperat hoc pacto syllogizare videtur. Nulla ratio qua habita,& completa contingit quærere propter quid:est demonstratio: sed diuisio est ratio, qua habita & completa contingit quærere propter quid: ergo non est demonstratio.Primo accipit conclusionem,& inquit. § Syllogismum autem,s.demonstratiuum non dicit ex diuisione eligens definitionem, hæc est conclusionis vis.Deinde ponit minorem, & quasi eius expositionem per comparationē,& inquit. § Sicut enim in conclusionibus, quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat,qm̄ his existentibus, necesse est hoc esse contingit interrogare propter quid, sic & in diuisiuis terminis hoc est in definirionibus, quæ per diuisionem inuestigantur. supple contingit interrogare propter quid.vt si per diuisionem concludatur qd est homo,& dicatur,q est animal mortale, habens pedes,bipes,sine pennis, cōtingit interrogare propter quid secundum vnamquāque appositionem, idest secundum vnamquanque partium additionem: hæc est quasi minor. Et per cōclusiones sine medio The.intelligit enthymemata: in quibus medium verbis explanatum non est, sed mente conceptum. nam post illatam conclusionem contingit quærere. Phi. vero intelligit syllogismos, qui ex mediatis propositionibus constat: nam post illatam conclusionem contingit quærere. Ego vero dicerē cum The. nam Arist.per hāc similitudinem vult habere, q sicut in conclusionibus sine medio contingit quærere de illata conclusione propter quid, ita post illatam conclusionem à diuisione, contingit quærere de vnaquaque parte eius propter quid. Modo, qn̄ syllogismus est ex mediatis, non de conclusione, sed de propositionibus contingit quærere. Melius ergo cum The. nam post illatam conclusionem enthymematis de conclusione contingit quærere propter quid, & ita similitudo verior est.

Quid The. intelligat p cōclōnē sine medio' Philop.op.

Propria expositio.

ARGY. *Dicet enim atque ostendet per diuisionem, vt putat, omne animal aut immortale esse, aut mortale. Talis autem oratio tota non per ratiocinationem esse ostenditur. Quare etiam si definitio per diuisionem demonstraretur, nunquam tamen per ratiocinationem conficitur.*

DILVCI. *Dicet enim & demonstrabit diuisione sicut opinatur, quoniam animal aut mortale, aut immortale est. Huiusmodi autem oratio omnis non est definitio: quare, si diuisione demonstrauit, tamen quod & definitio est, non syllogismus fit.*

A ial verbū additū est.

Com. 40. Dictum est diuisionem non esse syllogismum, contra quia diuisio fit ex duobus processibus. Primus sumit pro concesso hominem esse animal: & postea accipit, omne animal esse mortale vel immortale: ex concesso pro minore,& assumpto pro maiore sequitur hominem esse mortalem vel immortalem. Secundus sumit à respondente hominē non esse immortalem, & ita argumentatur, Omne animal est mortale, vel immortale: & homo nō est immortal is:ergo est mortalis. Vbi patet primum processum esse syllogismum: qui tamen est diuisio vel diuisiuæ methodi pars. Respondet Aristo. § Dicet enim & demonstrabit per diuisionem sicut opinatur ipse diuidens cum syllogizat: qm̄ omnis homo est mortale, aut immortale, & sic legit. Simpli. nam in verbis grecis non legitur verbum animal, vtpote sic argumētans, Omne animal mortale aut immortale: omnis homo est animal. Ergo omnis homo est mortalis vel immortalis. Phi. Ili verbo omne q græce est πᾶν, suppleuit animal:& tūc lege sic. Etenim diuidens cum syllogizat, dicet & demōstrabit per diuisionem omnem hominem esse mortalem

talem vel immortal:ē qm̄ animal aut mortale, aut E immortale est: & supple, omnis homo est animal: dicet & demonstrabit, non propria demonstratione, sed vt opinatur demonstrare, quia sibi videtur demonstrare. Verum huiusmodi vniuersa oratio, quæ est categorica de prædicato disiuncto, non est definitio: & addit, quare etiam si concedamus, quod ostenditur aliquid ex diuisione, non fit tñ ex diuisione demonstratio definitionis: qm̄ neque definitio fit syllogismus, id est conclusio, vt exponit Phi. Sic igitur diuidens nō syllogizat: & dato ꝙ syllogizat, syllogizat vnam categoricam de prædicato disiuncto, quæ non est definitio. & dato ꝙ tota diuisiua methodus, quæ constat duobus processibus, aliquid ostendat, definitio, quam demonstrat non est syllogismus, hoc est conclusio. non.n. demonstrat ipsam, vt quid est. Debes scire, ꝙ tam diuidens quam inducens, aliquid ostendit: vterque tñ sumit à respondente. diuidens enim sumit à respondente primū genus de definito, verbi causa ꝙ omnis homo sit animal. Deinde accipit ꝙ omne animal aut mortale est aut immortale: ex his concludit, ꝙ omnis homo mortalis vel immortalis deinceps in secundo processu sumit, ꝙ homo nō sit immortalis ab ipso respondente: & demum infert, ꝙ omnis homo est mortalis, quare animal mortale. Inducens vero accipit Socratem currere, & Platonem currere & Ciceronem. Sed ꝙ alij omnes, similiter sumit à respondente, vel ꝙ isti sint omnes homines, vel ꝙ omnis homo sit Socrates, & Plato, & Cicero, & nullus alius, etiam sumit à respondente, & ita tam diuidens, quàm inducens aliquid ostendit: vterque vero petit aut aliquid à respondente, aut id, ꝙ in principio quærebatur. Diuidens G enim petit à respondente, aut ꝙ est æquè notum, aut quod est conuertibile, & æquale. Inducens vero petit ꝙ à principio quærebatur: quia sumit à respondente conclusionem formaliter, antequam inferat eam, vtpote cum dicit, & sic de singulis, vel aliquid tale.

Notandū.

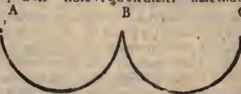
ARGY. *Sed ne fieri potest vt ipsum quid est, accommodatum substantiæ demonstretur, ex suppositione tamen hoc pacto, vt accipiatur id quidem proprium, quod ex hisce constat, quæ hoc ipso quid est, prædicantur, diffinitionem esse, hæc autem sola dicto prædicari modo, totumque quod ex hisce constat proprium esse. Id est enim illius nimirum ratio.*

DILVCI. *Sed vtrum etiam sit demonstrare quod quid est secundum substantiam? ex suppositione tamen, accipientem ipsum quidem quid erat esse, id esse, quod ex his est, quæ in eo quod quid est, sunt proprijs: hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium omne. Hoc enim est esse illi.* H

Defiõnem an ex definitionis de finitione, cõtingat demonstrari.

Transit in aliud problema, ꝙ secūdum Themi. sic intelligitur, vtrum definitio possit demonstrari de definito per syllogismum definitiuum. Est autem syllogismus definitiuus ille, qui definitionem definitionis pro medio accipit. verbi causa, definitio definitionis hominis est proprium hominis, ꝙ de homine, vt quid est dicitur. erit ergo syllogismus, Omne proprium hominis, ꝙ de homine vt quid est, dicitur, est hominis quod quid est: animal bipes rationale mortale est proprium hominis, ꝙ de homine prædicatur, vt quid est: ergo animal bipes rationale mortale est hominis quod quid est.

Comẽ. 41. Expõ the. Quid sit syllogism⁹ diffinitiuus.

Quærit ergo vtrum definitio de definito demõstrari possit per syllogismum definitiuum, inquit. ¶Sed vtrum etiam sit demonstrare ꝙ quid est secundū substantiam, i. essentia'e de definito, ex suppositione tñ sit demonstrare. dico accipientem ipsum quidem ꝙ quid erat esse, id esse, ꝙ ex his proprijs est, quæ in eo ꝙ quid est sunt: quasi dicat, ita vt F accipiens sumat, ꝙ quid erat esse, scilicet hominis esse illud quod ex his proprijs est, quę in eo ꝙ quid est sunt, & hanc tanquam maiorem. Hæc autem, s. animal bipes rationale mortale sola sunt in eo ꝙ quid est, & omne ex his compositum est propriū & hanc accipiat tanquam minorem. Et concludo, ergo hoc totum, videlicet animal bipes rationale mortale est illi, s. homini esse atque ratio. vbi patet verbum enim illatiuum esse. quærit ergo vtrū hoc pacto ex definitionis definitione possit definitio de definito demonstrari. Appellat autẽ Aris. hunc syllogismum ex suppositione definitionis definitionis. Non enim dicitur hic syllogismus ex suppositione, cum sit categoricus, sed dicitur ex suppositione: quia in ipso supponitur definitio definitionis, & hoc pacto etiam Philo. exposuit, & Simplicius licet obscure.

An & hic rursus sumitur diffinitio: necesse est enim per medium ipsum ostendere. ARGY.

An iterum accipit quod quid erat esse, & in hoc: necesse est enim per medium demonstrare. DILVCI.

Respondet definitionem de definito hoc pacto demonstrari non posse, quia in medio acciperetur quod quid erat esse: ꝙ demonstrandum erat. accipitur quidem actu atque in propria forma, & non solum potentia. Cum enim dicitur in minore, animal bipes rationale mortale propriū hominis est, quod de homine, vt qd est, dicitur, nihil aliud est, quàm constituere hominis definitionem esse animal rationale mortale bipes: quod quærebamus inquit. ¶ An iterum vtens hoc syllogismo accipit in medio, & in hoc syllogismo quod quid erat esse: necesse enim est, hoc est, ꝙ quidem necesse est per medium demonstrare. Com 24.

Præterea, quemadmodum nec in ratiocinatione sumitur quid est ratiocinari, semper enim tota vel pars est propositio ex quibus ratiocinatio constat, sic neque diffinitionem oportet in ratiocinatione inesse, sed seorsum à propositionibus esse. Atque vt si quis ambigat, si ratiocinatio sit confecta necne, obuiandum est asserendo ratiocinationem esse extructam. id enim ratiocinatio, sic & ad eū qui dicit non diffinitionem esse conclusam asserendum est diffinitionem esse conclusam. Id enim nobis supponebatur esse ratio diffinitione. Quare, necesse est & sine ratiocinationis & sine diffinitionis ratione, aliquid per ratiocinationem conclusum esse. ARGY. Quid ē enī

Amplius sicut in syllogismo non accipitur quid est syllogizare, Semper enim tota aut pars est propositio ex quibus DILVCI.

bus est syllogismus sic neq; quod quid erat esse oportet esse A *in syllogismo. Sed seorsum hoc appositis esse: & ad dubitantem si syllogizatur vel non syllogizatur hoc, obuiando, quoniam hoc quidem erat syllogismus, & ad eum, qui dicit. quoniam sic quod quid erat esse syllogizatur quoniam sic. Hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse est & sine ipso quid est syllogismus, aut sine quod quid erat esse, aliquid syllogizare.*

Com. 43. Secundo hoc idem probat exemplariter, vt dicit Philop. hoc modo. quemadmodum non contingit in combinatione syllogistica sumi medium definitionem syllogismi, sed alterum proprium & conueniens, quoniam propositio sumpta in syllogismo semper totum aut pars est, id est semper velut maior sumitur, aut minor, ex quibus propositionibus fit syllogismus: sic neq; definitionem definitionis possibile est medium sumere terminum in demonstra- B tione definitionis. in qua concluditur quod hæc definitio, aial gressibile bipes definitio est huius definibilis, s. hominis. Sed debet definitio syllogismi & definitionis seorsum à positis in mente seruari, velut regula duplici de causa ad obuiandum cōtra dubitantem an sit syllogismus hic vel neque fecimus, & hæc definitio, quam conclusimus sit definitio vel ne: & ad confirmationem eius, qui dicit hunc esse syllogismum, & definitionem esse conclusam, vt inquit. {Sed seorsum hoc appositis esse oportet, s. de finitionem definitionis: & definitionem syllogismi. & hoc duplici ratione, & ad dubitantem si syllogizatur, vel non syllogizatur hoc, obuiādo: quoniam quidem hoc erat syllogismus asserendo & syllogizatum. Similiter ad dubitantē an conclusum sit definitio, asserendo contra ipsum, quod est definitio. Et ad eū, qui dicit, quoniam sic quod quid erat esse syllogiza- C tur, confirmando quoniam sic syllogizatur: simili modo & de syllogismo, cōfirmando esse syllogizatum si quis dixerit esse syllogizatum. Hoc enim & ad hoc ipsum quod quid erat esse syllogismi & definitionis positum erat esse, vt obuiemus, & confirmemus. ex his concludit propositum, & inquit: {Quare necesse est & sine ipso quid est syllogismus aliquid de aliquo syllogizare, & sine quod quid erat esse definitionis aliquid de aliquo vt quid est syllogizare. Scdm ergo Philo. probatio est per exēplum. Potest tñ esse vis syllogismi: nam quod vt regula supponitur non accipitur in syllogismo: definitio definitionis, vt regula supponitur ab obuiandum & ad confirmandum: ergo in syllogismo non accipitur. Quo vero ad verba attinet, debes scire hunc textū esse in græco, & in latino valde fragmentatum. Pro- D pterea de licentia interpretis suppleui quædā verba, vt patet consideranti verba græcā.

ARGY. *At enim neque sic bene sese habebit ipsius quid est probatio, si ex suppositione etiam quispiam ipsum ostendat hoc pacto, si ratio mali est diuisibile esse, quibus aūt est contrariū, eorum & rō contraria est ratio contrarij atq; bonum est malo contrarium, & indiuisibile diuisibili. ratio boni nimirum est indiuisibile esse. Et hic enim accipiens diffinitionem ostend. t.*

DILVCI. *Ex si ex suppositione demonstraret, vt si malo inest diuisibile esse, In contrario autem est; quod in contrario est*
Tex. 6. *esse. in quibuscunque est aliquod contrarium: Bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: E itaque bonum quod est indiuisibile esse, & enim hic accipiens quod quid erat esse, demonstrat.*

Transit ad aliud problema, an, s. definitio de definito demonstrari possit per syllogismum hypotheticum, acceptum à loco contrarij, quem Themist. appellat syllogismum à fictione & subiectione: qui hoc modo conficitur, si definitio mali est diuisibile & contrarij cōtraria definitio est: Dico in quibuscunq; reperitur cōtrarium, Bonum aūt malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: ergo definitio boni est esse indiuisibile. Simul itaq; quærit, & soluit problema cum inquit. {Et si ex suppositione, s. sumpta à definitione contrarij demōstraret: etiam sup. minime syllogismus valeret: cuius causam dicit. {Etenim hic id est in hoc hypothetico syllogismo demōstrat: accipiens quod quid erat esse, & ita acciperet, vt concessum, quod erat quæsitum. Animaduersione dignum, vt ex Them. accipitur, vnum cōtrarium ita se habere ad propriā definitionem, sicut alterum ad suā: & ita æqualiter boni ratio de bono ignota est, vt illa mali de malo. Præterea vt illa mali pōt sumi pro medio ad syllogizandū illam boni de bono sic contra, illa boni accipi potest ad sylollgizandum eam quę est mali de malo, ita, vt probatio reciproca sit, cum alterum alteri medium esse possit & econtra. ergo secundum Themist. species petitionis eius, quod in principio quærebatur non in propria forma, sed in suo æqualiter ignoto, & reciproco. Philoponus autem dicit eum, qui hoc pacto syllogizat, petere quod in principio: quia quærebat definitionem, & accipit definitionem sine demonstratione. Nam volens ostēdere definitionem boni esse quod indiuisibile, assumpsit vt concessum quod definitio mali est diuisibile: & ita petit quod in principio sumens vt concessum, quæsitum: ostendere enim quod hoc est definitio huius, quia hoc est definitio huius, principium petere est, cum alterum per alterum ostendatur: Hæc Philoponus & quasi innuit esse petitionē in propria forma. Qui enim probat boni definitionem esse indiuisibile, quia definitio mali est diuisibile, non scit definitionem mali esse diuisibile, nisi quia scit definitionem boni esse indiuisibile, cum alterum per alterum ostendatur, & quærebat definitionem boni esse indiuisibile, ergo sumit (vt concessum definitionem boni) quam quærebat. Addit aūt Simp. quod dato hoc modo syllogizari posse definitionem de definito regulo nō erit vniuersalis, quoniam non in oībus habebit locum, sed (vt dicit Arist.) in solis contrarijs.

Com 41.

Notandum ex The.

Philopon.

Simp.

ARGY. *Sumit autem definitionem ad ostendendam definitionem. At sit aliquid alind. Et in demōstrationibus enim aliquid de alio dici sumitur, non tamen ipsum, neque id cuius est eadem ratio atque conuertitur.*

DILVCI. *Accipit autem ad demonstrandum, quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstrationibus est hoc de hoc: Sed non ipsum, neque cuius est eadem ratio, & conuertitur.*

Come. 42. Dubitaret quispiam, nam accipiēs definitionem mali ad syllogizandum definitionem boni non videtur sumere quod quærit, vt cōcessum, nam quęrit definitionem boni, sumit vero, vt cōcessum definitionem mali: modo definitio mali, quam vt concessum, sumit, alterum quid est à definitione boni, quod quærit, & ita quod quæritur non vt concessum sumit, inqt. {Accipit aūt ad demrandū quod quid erat esse, sup. etiā quod quid erat esse, alterum tñ sit, hoc

Expositio Simp. est no idem, sed alterū. nam sumit quod quid erat E esse mali ad syllogizandum quod quid erat esse boni, & ita quod quæritur non sumitur, vt concessum. Rńdet in omni demōne prædicatum esse de subiecto, verum in demōstratione prædicat de subo nō debet sumi ipsum prædicatū neq; aliquid, cuius, s. cum prædicato eadem ratio est, & conuertibile cū perdicato. Modo licet in ostēsione definitionis boni non sumatur definitio boni, sumitur tñ definitio boni, cū sumitur definitio mali. pro medio cuius, cum definitione boni eadem est ratio, reciproca. qm̄ ita se habet ratio mali ad malū, vt ratio boni ad bonum, & sicut ratio boni de bono p rationem mali demonstrari pōt, ita contra mali de malo per rationem boni. Inquit. Etenim in demōstationibus omnibus est hoc p̄dicatum de hoc subiecto: sed quod pro medio sumitur non est ipsum prædicatū, neq; F est id, cuius cum prædicato est eadem ratio, & conuertitur cū prędicato. hoc est, neq; est aliquod conuertibile cum prędicato, cuius cū prædicato est eadem ratio. modo sic est in tali syl̃o, in quo prædicatū quod est definitio boni de subiecto, quod est bonū ostenditur. Nam licet non sumat pro medio ipsamet boni definitio sumitur mali definitio, quæ eodem modo se habet ad malum, vt definitio boni ad bonum, & est quid conuertibile & reciprocum, cū alterum per alterum, mutuo syllogizari possit.

Expositio Philopon. hoc pacto (vt mihi videtur) Simpl. intellexit hunc locum. Philop. vero aliter textum intelligit nam in omni demōstratione sumitur quod quid erat esse, ergo in omni demonstratione sumitur definitio vt concessum, & ita petitur. Respondet hoc non esse inconueniens, quia sumitur quod quid est esse subiecti, ad demonstrādum prædicatum de subiecto, G & sic non est idem quæsitum & concessum: quærimus. n. risibile de homine, sumimus vt concessum: animal rationale de homine. Modo hæc non idem sunt: alterum enim est risibile prædicatum, quod quæritur de homine subiecto, & alterum definitio hominis, quæ vt concessa sumitur. Inquit. Accipit autem ad demonstrandum prædicatum de subiecto ipse demonstrans quod quid erat esse terminū medium, alterum tamen sit ab eo prædicato, quod quærebatur: Etenim (vt inquit) vt demonstrationibus omnibus est hoc prędicatum, videlicet risibile de hoc subiecto, scilicet de homine, sed mediū quod sumitur, non est ipsummet prædicatum, neq; aliquid ꝙ & cum prædicato conuertitur, & cuius cum prædicato est eadē ratio, i. idem ratione. quasi dicat, medium in demonstrationibus non esse ipsummet prædicatum, nec definitionem conuertibilem cum prædicato, sed definitionem subiecti cū subiecto conuertibilem, & ita quod quæritur non sumitur, vt concessum.

Verborum expō. Quo vero ad verba attinet, dixit & conuertitur, quia (vt dicit Philopo.) aliquid potest esse idem ratione alicui non conuertibile, vt substantia animata sensitiua idem est homini, non tamen cum homine cōuertitur, sed cum animali. Ex his sequitur definitionem subiecti esse medium in demonstratione, non autem definitionem prædicati, alioquin in demonstratione sumeretur, vt cōcessum quod quæritur, verum de his postea.

An definitio subiecti medium sit in demonstratione. Arbitror autem expositionem Simplicij magis ad mentem Arist. esse.

ARGT. *Ad vtrosq; autē, quorum alter diuisione, alter tali ratiocinatione ostendit, eadem est dubitatio, cur homo simul aīal bipes gresibile, sed non aīal seorsum, & bipes erit seorsum. Nulla nāq; necessitas cogit vt ex his quæ sumuntur vnum efficitur quod prædicetur, sed erit forsitan perinde atq; idem homo & musicus est, & grammaticus.*

DILVCI. *Ad vtrosque autem & secundum diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogizantem est eadem dubitatio, propter quid est homo animal gressibile bipes, sed non animal & bipes, ex acceptis n. nulla necessitas est vnum fieri, quod prædicatur, sed vtique sicut idem homo erit & musicus, & grammaticus.*

Com. 46. Nunc vero quadam cōi ratione refellit & eum, qui per diuisionē enititur probare definitionem de definito, & eum qui ex suppositione definitionis contrarij etiā intētat de definito probare definitionem, & proponit hoc, & inquit. § Ad vtrosque aūt expositiue, & ad eū, qui s̄m diuisionem demonstrat definitionē, & ad sic syllogizantē, s. ex suppositione definitionis contrarij, eadem dubitatio, hoc est idē argumentū, quo refellitur vtraq; positio. Deinde exponit illā, verum solum de ostendente definitionē per diuisionem, relinquit tñ nobis exponere, qūo eadem ratio facit contra eum, qui ex suppositione definitionis contrarij enititur probare definitionē de definito. Ad diuidentem ergo. sup. dubitauerit quispiam, & vt exponit Philo. propter qd totum cōpositum ex tot differentijs hoīs est definitio hoīs, & non vnaquæq; ipsarum seorsum (vt aīal seorsum) & gressibile seorsum non. n. diuidens hęc oīa simul concludet, ad seorsum aīal, seorsum gressibile, seorsum & bipes. Ex acceptis. n. hoc est quantū est ex ipsa diuisionis natura nulla necessitas est vnū fieri quod prædicatur, i. nulla necessitate concluditur totā illam cōpositionem definitionē esse hoīs & non vnumquodq; seorsum.

Prima expositio. Philopon.

Refutatio. Sed hæc expositio non vr̄ conueniens: dicet. n. aduersarius, vna diuisione non concludit illum totum, sed pluribus diuisionibus, quia vna concludetur, hoīem esse aīal, alia, hoīem esse gressibile, alia vero hoīem esse bipes, oībus vero concluditur tota cōpositio: qm̄ si homo est aīal, & gressibile, & bipes, erit homo aīal gressibile bipes.

Scda phi. expositio. Propterea aliter exponit Philo. pp quid (vt inquit) Est homo aīal gressibile bipes p̄ponendo gressibile ante bipes, sed non aīal & bipes præponēdo bipes ante gressibile: nam ex diuisionis natura habetur quæ dr̄ia prima, quæue secunda esse debeat, etiam dato ꝙ nihil derelinquat, nec transitū faciat. Simili ratione ex diuisionis natura, H nec ordo patet. Hæc secūda expositio bona est, verum non pōt verbis textus oībus accommodari.

Qualis expō propria expō. Propterea saluo se p meliori iudicio aliter diceré. vbi debes scire dōnem quātum est ex ipsius natura non magis concludit vnum prædicatum copulatū atq; cōpositum, q̄ vnum p̄dicatum simplex sine copulatione: ex natura. n. diuisionis non magis concluditur ꝙ homo sit aīal gressibile bipes sine copulatione, quam ꝙ homo sit aīal, & gressibile & bipes cum copulatione seorsum assumpta: nam vbi concluderet diuisio prædicatum sine copulatione, simplex concluderet prædicatum, vbi concluderet cū copulatione, concluderet compositum, inquit. Dubitauerit. n. quispiā propter quid est homo animal gressibile bipes sine copulatione, sed non aīal & bipes

& bipes cum copulatione: Ex acceptis.n.quantum est ex natura diuisionis nulla necessitas est vnum fieri, s. absq; copulatione, quod prædicatur de ipso definito, sed vtiq; fit ex acceptis, sicut idem homo erit & musicus & grãmaticus cum copulatione.

Nota de natura diuisionis. Debes ergo scire ex ipsius diuisionis natura non magis concludi vnum prædicatum abiunctum, quã copulatum: p diuisionem.n.non magis habetur ꝙ homo sit aĩal gressibile bipes, quã homo sit aĩal, & gressibile, & bipes. Præterea ex diuisiõis natura nõ habetur ordo partium: non.n.magis habetur vt genus primo loco, dr̃ia secundo ponatur, q̃ contra. Non.n.magis habetur vt homo sit aĩal gressibile bipes, q̃ vt homo sit gressibile bipes aĩal, vel bipes gressibile aĩal. Præterea ex diuisionis natura nõ habet̃ cur tot differentiæ sint ponendæ, & nõ plures, aut pauciores, vt cur hõ est aĩal gressibile bipes, & nõ aĩal bipes, immo ex diuisionis natura oẽs differentiæ deberent addi. Hæc contra diuidentem, subticuit aũt declarare cur hæc dubitatio accidat ei, qui probat definitionem de definito ex suppositione definitionis contrarij, qm̃ per se patet: si.n.diuisibile est mali definitio, statim habetur definitionẽ boni esse indiuisibile, ergo quantum est ex suppositione non habetur ꝙ prædicatum debeat esse copulatum. vel abiũctum, imo ex ipsius suppositionis natura nec simplicitas habet̃, potissimũ vbi plura cõtraria fuerint, nec ordo, nec numerus partium.

ARCY. *Hæc autem ita sint quonam pacto is, qui definit substantiam, & ipsum quid est ostendet rei deffiniendæ, neq; enim vt is qui demonstrat ex hisce, quæ conceduntur notum faciet ipsum, vt cũ illa sint necessario aliquid aliud sit. Hæc enim est demonstratio, neq; etiam vt is, qui per singula nota inducit vniuersa, ex eo sic se habere, quia nihil singulorum sese aliter habet. Non enim quid est sed esse, aut nõ esse ostendit. Quis igitur alius modus restat. Non enim sensu vel digito demonstrabitur.*

DI LVCI. *Qualiter igitur definiens demonstrabit substantiã, aut quod quid est: neque.n.sicut demonstrans ex certis, manifestum esse faciet, quòd necesse est cum sint illa alterum aliquid esse: demonstratio.n.hoc est. Neq; sicut inducens per singularia, cum manifesta sint: quoniam omne sic est, eo quòd nihil aliter est. Non.n.quid est demonstrat, sed quoniam est, aut non est. Quis igitur est alius modus reliquus: non.n.demonstrabit sensu, aut digito.*

Com. 47. In præsenti textu Aris. quasi epilogando ostendit, ꝙ non est posse demrõnem ostendere, neq; per demrõnem siue syllm, neq; per inductionem, neq; per sensum. & hoc proponit, & inquit. § Qualiter igitur definiẽs demonstrabit, hoc est ostendet substantiam, aut quod quid est sup. de ipso definito. Et per substantiam, vt inquid Philopon. intelligit naturalem definitionẽ, per quod quid est, itelligit formalẽ: nam Aristo. duplicem naturam nouit, materiam, s. & formam, ideo duæ sunt definitiones, altera materialis, altera formalis. Deinde probat hanc conclusionem, definiens nõ demonstrat definitionem de definito, neque syllogizat, probatur demõstrans, & syllogizans quibusdam concessis notum facit, quod per ipsam de necessitate ostenditur. Definiens non facit notum quibusdam concessis, ergo definiens non demonstrat, neq; syllogizat, inqt. Triplici existente ostensione, aut demonstratiua, A aut inductiua, aut sensitiua, neq; vt demõstrans notum faciet. s. definitionem de definito. Dico (vt demonstrans ex certis, s. concessis propositionibus) atq; firmis ex se fidem habentibus, vt ꝙ necesse sit illis existẽtibus, i. talibus propositionibus sumptis alterum quid esse, i. talem conclusionem esse. Demonstrationis.n.hoc est propriũ dico, s. sumere tales propositiones & ex talibus propositionibus talem concludere conclusionem. secundo probat ꝙ definiens nõ inducit definitionẽ de definito, probat primo inducẽs per singularia manifeste existẽtia vl'e confirmat. Definiens vero non sic ostendit, ergo definiẽs non inducit. inquit § Neq; rursus põt quis ostendere definitionem sicut inducẽs per singularia, cum manifesta sint, qui sup. inducit, qm̃ omne sic est, i. qui ĩducit vl'e eo ꝙ nihil aliter est, vt qm̃ B hic homo currit, & ille. & nullius est quin ille currat, ergo oĩs homo currit. vel lege sic: neq; sicut inducens supple potest ostendere definitionem, i. vtens inductione ostendit per singularia nota existentia, vt ꝙ omne aĩal inferiorem mandibulã mouet, eo ꝙ nihil aliter est, idest eo ꝙ nullum est aĩal aliter se habens, hoc est, quod non moueat mandibulam inferiorem. Secundo hoc idem probat, quia inducens demonstrat esse, aut non esse, definiẽs vero neq; esse, neq; non esse demonstrat, ergo definiens non inducit, inquit sup. definiens non inducit: non.n.quid est demonstrat, sed esse vel non esse, i. affirmationem, vel negationem. Vel intellige sic: non.n.quid est demr̃at ipse inducens, hoc est determinare quid est, sed qm̃ est, vel nõ est indifferenter: qui.n.inducit non ostendit determinate quid est, sed indifferẽter negationem & affirmationem, C cum inductio cõis via sit & negationi & affirmationi, at definitio propria est via ipsius quid est. Vel lege sic secundum Philopo inducens.n.non ostẽdit quid est idem naturam rei, sed ꝙ res inest, aut non inest, definitio vero est natura & forma rei, qm̃ ergo neq; per demonstrationem, neq; p inductionẽ põt quis ostendere definitionem. ideo quęrit, quis igitur est alius modus reliquus, nunquid qui p sensum, respondet hoc esse impoßle, & inquit. § Non.n. demonstrabit sensu, aut digito: non sensu quidem, qm̃ definitum & definitio nõ sunt sensibilia: sunt.n. vniuersalia, neq; digito, quia non syl'o expositorio vel resolutorio, qui digito fit, cum fiat hoc pacto, hoc est definitio hominis, & hoc est animal bipes, ergo animal bipes est definitio hominis. Hoc.n.pacto definitio syllogizari non põt, cum digito monstrari nequit. Philopon. vero dicit digitum esse instrumentum eius ostensionis, quæ per visum. Propterea dixit. Non enim demonstrabit aut sensu aut digito, ad significandum per sensum intelligere visum: cæteri.n.sensus per digitum non demonstrãt.

Quõ syll'us expositorius vel resolutori' nõ stretur digito.

Sed circa ea, quæ dicta sunt, dubitabis. Primo, quia Aris. sex. Topic. docuit terminare definitionem de definito per definitionem definitionis, hic aũt asserit totum contrarium. Iuniores dixerunt trifariã quæri posse definitionem de definito; aut s'm substantiam, atq; rem, vt vtrum aĩal rationale ipsit homini. aut s'm intentionem, vt vtrum aĩal rationale sit definitio hoĩs, aut s'm substantiam, & intentionẽ, vt vtrum hõ sit aĩal rationale in eo quod est. Dixerunt igitur Aris. Sex. Top. voluisse definitionen

Digressio. Pria dubõ. Rñ. Iunioꝝ. Definitio de definito trifaria qri potest.

de definito probari posse primo atq; secundo mo E do, hic aũt loquitur tertio modo. Sed pace horũ dixerim, quouis modo definitio de definito demõstretur, petitur id, quod in principio quærebatur, saltem ſm aliqua in speciem. Propterea videtur mihi Arist. 6. etiã Top voluisse definitionem definitionis vtilem esse ad terminandũ definitionem de definito problematice, non aũt scientifice, insuper dixit esse vtilem ad terminandum definitionem de definito huic vel illi, non aũt simpliciter. Secũdo dubitabis, quia Arist. sexto. Topic. docuit, terminare definitionẽ vnius contrarij per definitionem alterius, hic aũt oppositum asserit. Dicendum ibi loqui problematice, & huic vel illi hic aũt loquitur scientifice, & simpliciter. Debes scire ꝙ Arist. reliquit hic locũ ab alijs oppositis priuatiuis, vel relatiuis, vel cõtradictorijs, qm contraria vtraq; habẽt F esse in rerum natura, cætera non habẽt esse in rerũ natura, sed alterum reliquit exemplum, quia videlicet habet vim inductionis, reliquit Enthimema, q̃ habet vim syllogismi.

Confutat.

Propria solutio.

Secda dubõ

Cap. 4. Solutio. Notandum.

ARGV. *Præterea quonam pacto ipsum quid est ostendit. Necesse enim eum qui scit, quid est homo, vt aliud quoduis, & esse etiam scire. Id enim quod non est in ratione, nemo scit vnquam quid est, sed quidnam oratio vel nomen significat, cum dico hippocentaurus bene percipimus. Fieri vero nequit vt sciamus quid hippocentaurus est.*

DILVCI. *Amplius quomodo monstrabit quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunq; scire & quia est. Non ens enim nullus scit quid est: sed quid quidem significat oratio, aut nomen, cum dico Tragelaphus, quid aũt est Tragelaphus impossibile est scire.*

Repetit quæ dixit, & ostẽdit per cõmunes quasdam rationes ipsum quid est demonstari non posse G de definito, & primo repetit problema, & inquit. Amplius quo modo aliquis ostendet quid est homo, vel quoduis aliud id genus, hoc est problema. Pro solutione vero præmittit quoddam: quod necessarium atq; vtile videtur, vt Themestio placet, ad solutionem problematis. & præmissum est, nihil sciri posse quid ipsum est, nisi prægnoscatur quia est, hoc est ipsum esse. nam, vt Philoponus inquit, necesse est cognoscentem naturam hominis, aut alterius cuiusuis rei habere præcognitam atq; præsumptam ipsius existentiam. dico quid ipsum est, quia non est necessarium ad scire quid oratio aut nomen significat, scire ipsum esse. Inquit. Necesse est enim scientem quid est homo aut aliud quodcunq;, scire & quia homo est, hoc est scire hominẽ esse. probat hoc, cum inquit, Non ens enim nullus H scit quid est: non enim scimus quid est Hippocentaurus sed bene scire potest cũ dico Tragelaphus, quid significat oratio vel nomen Tragelaphus, nõ sciendo Tragelaphum esse, possumus enim scire hoc nomen Tragelaphus significare. Hircum & Ceruum, hoc est quoddam animal, quod est simul Hircus & Ceruus, dato ꝙ non præsciamus tale animal esse. Quid autem Tragelaphus sit, impossibile est scire, nisi præsciamus ipsum esse. Ex his patet præsuppositum: ex quo vlterius patet, quæ sunt definitiones nõ entium: nam, vt Philopo. inquit, quid nomen aut oratio significat, est definitio non entium. Quæ vero significat naturam & existentiã, definitio entium.

ARGV. *At vero si quid est ostenderit & esse quoque ostendet. Et quodammodo ratione eadem ostendet. Nam vnum quiddam diffinitio ipsa declarat, & demonstratio etiam vnum. Quid autem est homo, & hominem esse, diuersa sane, non eadem sunt.*

DILVCI. *At vero si demostrabit quid est, & quia est, & qualiter est, eadem ratione demonstrabit, quando definitio vnum aliquid, et demonstratio. Quid autem est homo, et hominem esse aliud est.*

Proposito problemate, & suppositione, exequĩt & probat ipsum quid est non posse de ipso definito demõstrari. & vt mihi videtur, supponit ipsum quia est. siue ipsum si est, siue ipsum esse rei, quæ definit, demõstratione ostẽdi. Diximus enim superius quæstionem si est, terminari demonstratione, licet Hypothetica: quare bene supponit ipsum esse demonstratione ostendi: hoc itaq; præmisso, argumentatur, Si aliquis demonstrabit quid est, vtpote quid homo est, cum hominẽ esse non nisi demonstratione ostendatur, eadem ratione, qua quid est homo ostendetur, & quia est, & qualiter est hoc est, & hominem esse ostendetur: nam demõstratione ostendetur quid est homo per aduersarium, & demr̃one ostendetur hominem esse secũdum veritatem: quare vtrunq; ostendetur eadem ratione, quæ est demonstratio: & si nõ eodem tempore. nam licet diuersis temporibus, tamen eadem specie rationis, vtpote demonstratione ostendetur vtrunq;. Destruit aũt consequens, & inquit sup. Sed hoc est falsum, quia definitio vnum quoddam, & demonstratio vnum aliud declarat, nam demonstratio declarat esse, & definitio quid est: quid aũt est homo, & hominẽ esse aliud est. Et per qualiter est: quod græcæ est πῶς, quid est intelligit: vnde sensus est, si aliquid demr̃one quid est ostendet, eadem rationis specie, vtpote demonstratione ostendit. rem esse terminando q̃onem si est, & quid ipsa res sit, terminando quæstionem, quid est, & ita eadem rationis specie quia est, & qualiter id est & quid est res ostẽdet, cuius hypotheticæ, cum consequens sit falsum, erit & antecedens falsum. Philo. aũt hunc locum non intellexit. nam sic cõpoint hypotheticam. si quid est demõstratione ostendet quispiam, simul ostendet eadem via quia est, & quid est: non. n. video qũo eadem via simul illa ostendi sequitur. Semper. n. aduersarius negabit consequentiam. licet. n. bene ille demonstrari eadem rationis specie, non tamen simul: semper enim ipsum si est prius est ipso qd est.

ARGV. *Deinde etiam dicimus omne quoduis nisi sit suba necessario per demr̃ationem esse ostendi. Esse vero rei, nullius est vt patet substantia. Id. n. quod est. non est genus. Demõstratio igitur, id est quod quidpiam ostenditur esse.*

DILVCI. *Postea et per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est, nisi substantia sit: esse autem nulli est substantia: Non enim est genus ens; demonstratio itaque erit ipsius quia est.*

Hic, vt Philopo. placet. Arist. soluit instantiam. nam esse demonstratur, vt dictum est: esse est natura rei: natura rei est definitio rei, ergo a primo ad vltimũ, si esse demonstratur, definitio rei demr̃atur. Soluit Arist. ipsum esse posse accipi pro rei substantia atq; essentia, & posse accipi pro ipso quia est siue pro ipso esse, quod quæritur in quæstione si est quod

quod Philoponus existentiam rei appellat. dicit ergo esse pro substantia bene esse rei naturam atq; definitionem, nō autem esse pro eo, quod in quæstione si est quæritur. Inquit. Postea & per demonstrationem dicimus esse necessarium vt demōstretur omne quia est: id est quoduis esse, nisi rei substātia sit. at esse quod in quæstione si est quæritur nulli est substantia: hoc est essentia. vel pars essentiæ: & sic licet demonstretur esse, definitio non demonstrabitur: quoniam esse, quod demonstratur, est esse, quod in quæstione si est, quæritur: & non esse acceptum pro substantia, atq; essentia. Et dixit per demonstrationem ostendi omne quia est, nam demōstratur quia est simplex, quod quæritur in quęstione si est: & quia est compositum, quod quæritur in quæstione composita. Et dicit Philopo. Aristo. dixisse nisi fuerit substantia: quia aliquādo quia est concludit cum substantia: vtpote quando quis diceret hæc definitio est huius rei: nam cum sic diceret, quia est esse substantia. Sed videtur mihi hæc consideratio non necessaria. nam satis Arist explicauit quando quia est, demonstrabile, & qñ non. Dixit. n. tunc demonstrari, quando non est rei substantia, & hoc satis est. Sed dices ens est genus, & ens ab esse sumitur. ergo esse est genus. sed genus est substantia, vel saltem pars substantiæ: ergo esse est substantia, vel pars substantiæ. Respondet, nō enim ens est genus, & ita negatur antecedens, quia ens nec genus est, nec differētia, nec definitio: quia, vt Philop. inquit, Ens est, æquiuoce dictum: quare nec substantia erit, nec substantiæ pars. Ex his concludit recte esse dictum demonstrationem esse ipsius quia est, & non ipsius quid est. nam demr̄one ostenditur rem esse, non aūt quid res ipsa sit, & non modo rem esse demonstratione ostenditur. sed ipsam esse talem vel talem, & pp quid talis est vel talis, nunquam tñ demr̄one ostenditur quid res sit.

ARGV.

Quod quidem etiam tunc ipsæ scientiæ faciunt. Geometra nanq; quid significat quidem triangulus sumpsit, esse autem ipsum demonstrat. Quo modo igitur ostendet ipse diffiniens quid est triangulus. Sciens ergo quispiam diffinitione quidpiam quid est, si sit illud nesciet: At nunquam fieri potest.

DILVCI.

Quod quidem & nunc faciunt scientiæ. quid enim significat triangulus accipit Geometra, quia autem est, demonstrat: quid igitur monstrabit definiens quid est, an triangulus, sciens itaq; aliquis definitione quid est, si est nesciet: sed impossibile est.

Comé. 51.

Quæ dixerat Nunc probat obseruatione scientiarum quæ demonstratione ostendunt quia est, siue rē esse: definitione vero ostendunt quid res est. Geometra. n. definitione ostendit non hoc totum triangulus est, Sed solū triangulum incōplexe sumptum: demr̄one vero ostendit, quia triangulus, est, vel triangulum esse. Sed pro verborum expositione, debes scire triangulum accipi posse pro subiecto, de quo demonstrabilis est angulorū æqualitas: & pro quæsito siue passione, quę est demr̄abilis de alio, vt de data linea, vt in illo problemate. Supra datā lineam contingit æquilaterū triangulū collocare: hic enim triāgulus erit vt passio, & quæsitum. Ideo hæc verba Philo. dupliciter exponit. Vno modo vt triangulus pro subiecto sumitur, Alio modo, vt triangulus sumitur pro quæsito: iuxta primum modum lege sic. q. d. quod quidem, id est aliud definire aliud demonstrare & nunc faciūt scientiæ: & ponit exemplum in Geometria, & inquit. Quid. n. significat triāgulus sumet Geometra per eam definitionem, quæ est figura plana tribus lineis cōtenta, & non demostrat, ꝙ vero habeat tres angulos æquales duobus rectis, ostendit per demonstrationem: & ita quia est demonstrat, quid vero est definitio ostendit. Et in hac expositione Philopo. accepit quia esse in quæstione cōposita, Aris. vero superius accepit quia est pro si est in ipsa simplici quæstione. non tamen refert, qm̄ quia est reducitur ad si est, vt diximus. Sed quia non loquitur Aris. in definitione quid est, sed in definitione quid nomen significat, Ideo Philo. aliter exponit sumendo triangulum, vt quæsitum. Vbi debes scire in demonstratione esse concessum & quæsitum. cōcessum quidē est subiectum, quæsitum vero est prædicatum siue passio de subiecto igitur præcognoscimus quia est, & quid significat, de quæsito vero quid significat p̄cognoscimus: quia est aūt quærimus atq; demonstramus. Tunc lege sic, Quid enim significat triangulus vt p̄cognitum sumit Geometra & non demōstrat. Nam in illo problemate, supra datam lineam contingit triangulum æquilaterum collocare, qd triangulus significat. sumit. Quod aūt sit ostendit, qñ vt quęsitum hoc sumit. vt si quæret si est super datam lineam triangulū æquilaterum collocare, & ita triangulum esse demr̄at. Vbi aduerte in quæsito idē esse quia est. & si est: & ipsum esse, & alteri inesse, Propterea bene dictum est scientias illud facere, quia esse demonstrat, quidnam est, aut quid significat, definitione ostendūt, Propterea quasi interrogando concludit, quid igitur monstrabit siue ostēdet ipsa definitione ipse definiens, quid est? an triangulū? certum est ꝙ sic. definitione. n. ostendit incōplexum illud triangulum quid sit, demonstratione vero demonstrabit ipsum esse, vel in qōne illa, qua quæritur, si triangulus habeat tres angulos, vel in illa, super datam lineam. vel aliter & melius. qui igitur monstrabit qui definit, quid est ne triangulus? hoc est dicere, Vtrū definiens triangulum, demr̄atione ostendet quid sit triangulus? Contra obijcit & quasi dicat, Si ita fuerit: igitur sciens definitione quid est triangulus. nesciet si est: potest. n. demōstratione scire quid est: & nescire si sit, & hoc sequitur si demr̄atione quid est scire potest: modo hoc est impossibile & cōtra primam suppositionē, quæ fuit, nihil posse sciri quid est, nisi sciatur si est, vel ipsum esse. Debes scire ꝙ si quid est alicuius rei demr̄one sciri potest, non egemus præcognitione quia est, vt iuuans est ad cognitionem quid est: qa demonstratio erit pollens pro scientia illius rei qd est. Propterea recte argumētatur Aris. si definiens scit demōstratione quid est, sciet quid est, ignorato quia est: quod est cōtra suppositionem. Quo vero ad verba attinet. Verbum illud an, cū dicit an triangulus græce est, Verum quia ita in græco multis modis pōt & accentuari & proferri, ideo Philo. diuersimode verbū illud legit, nos vero excerpsimus veriorē sensum: Ideo non oportet immorari.

ARGV.

Patet aūt per ipsos etiam diffinitionum, quæ nunc assignantur, modos, eos qui diffiniunt non ostendere esse. nā & si est medio quid æquale, tamen cur est ipsum diffinitum,

Verborum expō triangulus & p subiecto & p passione accipi potest.

Prima.

Secunda.

Notabile.

Verborum expositio.

Duplex expō Philop.

& propter quod hoc circulus est quæretur. Poterit enim illud dicere quispiam diffinitionem orichalci etiam esse. E

DILVCI. *Manifestum est aūt & secundū nunc modos terminorū quòd non monstrant definientes quia est, nam & si est ex medio æquale quid, tamē propter quid est quod definitur, & propter quid est hoc circulus non apparet. Esset enim & Orichalchi vtique dicere esse ipsum.*

Non apparet. verbu supple tum de linea interpretis.

Comē. 52. expositio. Thom. Thomas exponit, ꝙ Arist. per exempla earū definitionum, quæ nunc assignantur, ostendat ꝙ qui definit aliquam rem, non demonstret quia res illa sit. Et videtur hæc expositio verbis primis satis bene conuenire: iuxta vero Philo. Simpl. atq; Themistij interpretationem, debes scire, nōnullos voluisse definitionem non esse syllogizandam de definito. quia ipsa seipsa, atque qua definitio est, Patet esse quod quid est de definito: & propter quid est de definito in eo ꝙ quid est. Cum enim dicitur circulus est figura, à cuius centro ad circūferentiam oēs lineæ ductæ sunt æquales, volunt hanc definitionem ex suiipsius natura de ipso circulo patere, quia sit illius vt quid est, & propter quid, vt quid est, est illius: Ideo non potest vt quid est de suo definito ostendi syllogismo, aut demonstratione, cū esse vt quid est, suapte natura pateat. Contra ergo hos obijcit Aris. & ostēdit per definitiones, q̄ nunc solent assignari, non apparere illas esse, vt quid est de definitis, nec apparere cām, quare sunt vt quid est de suis definitis: & notanter dixit per definitiones, quæ sunt nunc quia posset dici esse alias definitiones quæ nr̄is temporibus nō patent, quæ tñ fuerūt notæ illis: Inquit. Manifestum aūt est, & scd̄um terminorum hoc est definitionum modos, qui nūc sunt nr̄is tpibus, & quibus consuevimus vti, ꝙ definiētes non oñdunt quia est, s. definitio de definito vt quid est, neq; oñdunt propter quid est definitio de definito, vt quid est: supple ex sola definitionum natura. Et probat exemplo definitionis circuli, & inquit. Nam & si circulus est aliquod æquale ex medio, vtpote figura plana, è cuius centro medio ad circunferentiam oēs lineæ ductæ sunt æquales, tñ ꝑꝑ quid est quod definitur, hoc est propter quid circulus sit hoc, vtpote figura plana, è cuius medio oēs lineæ ductæ æquales sunt, vel ꝙ circulus sit illud, ex definitionis illius vi atq; natura non apparet. Verbum enim non apparet supplendum est, vt dicit Philop. Esset.n. quantum est ex parte illius definitionis hoc est quantum esset ex vi illius definitionis posset quispiam dicere illam esse definitionē alterius rei, s. figmēti, vel cuiusuis, vtpote Montis Erei, qui græce dicitur Orichalcos. Non enim vi illius apparet ipsam esse magis circuli q̄ Oricalchi, cū vi sua non dicat se esse, vel non esse circuli: & ita vi sua nō magis habemus ipsum esse circuli, q̄ Orichalci. Propterea inquit, tñ ꝑꝑ quid est quod definitur, s. circulus, figura & reliqua: & propter qd est hoc circulus, s. figura & reliqua, vel ꝙ circulus sit figura & reliqua, ex definitionis vi non apparet, imo ipsum esse, idest ipsam circuli rōnem esset, hoc est posset quispiā dicere ipsius Orichalci, cum nulla vis ex ipsa apparet: vt sit magis circuli, quam Orichalci, cum ex vi sua non se esse illius asserat.

ARGY. *Neq; .n. id esse posse quod dr̄, ipsæ definitiones insuper faciūt manifestū. neq; illud et nō aliud esse, cuius inquiūt diffinitionem esse, sed propter quid semper dicere licet.*

DILVCI. *Neq; enim quia possibile sit esse quod dicitur, assignāt termini: neq; quia illud est, cuius dicunt esse definitionem, sed semper licet dicere propter quid.*

Com. 53. Posset adhuc quis dicere definitionem non asserere se esse definiti vt quid est, sed dicere ex sua vi se esse definiti, vel posse esse definiti. Obijcit contra definitionem ex sua vi non dicere se esse definiti, vel posse esse, nec dicere causam, cur possit esse, aut sit definiti. nam postquam assignata est, licet quærere an definitio illius, cuius assignabatur sit, & propter quid illius est, inquit. § Neq; enim etiā quia possibile sit id esse definitū, quod dicitur esse suam definitionem, termini atq; definitiones ex suis naturis assignant, neque ꝙ illud sit id, cuius dicunt esse definitionem, sed semper definitionibus assignatis licet dicere propter quid definitio sit il- F lius cuius assignatur & an illius sit. Patet ergo definitionem non qua definitio est, se asserere esse definiti, vel propter quid sit definiti dicere.

ARGY. *Si igitur is, qui diffinit, aut quid est ostendit, aut quid ipsum nomen significat. Si diffinitio nullo pacto est ipsius quid est, erit ipsa profecto oratio idem quod nomen significans: at hoc absurdum est sane.*

DILVCI. *Si ergo definiens mōstrabit aut quid est, aut quid significat nomen, si nullo modo est eius quid est, erit vtique ratio nomini idem significans: sed est inconueniens.*

Si, vel Sed. Com 54. Expô Phil. Philop. legit hunc textum sic, vtrum definitio sit rei acquisitiua. vult Arist. respondere ad hanc qōnem hoc pacto. si ergo duorum alterum definiēs demōstrabit, s. aut quid est, i. est naturam rei: aut quid significat nomen. hoc est significationē nomini cōuenientem, si nullo modo definitio est ipsius quid est, i. si nō sit acquisitiua rei, erit vtiq; definitio ratio nomini idem significans: hoc est eiusdem potentiæ cū noīe: sed hoc est inconueniēs, s. definitionem significare idē cum noīe. Vbi patet Philop. legere, pro si, quia dicit, si nullo modo & reliqua: hoc pacto exponit Simp. Dicit.n. si definiens monstrabit aut est, aut quid significat nomen: si definitio nullo modo est ꝑp ostensiua quid rei, definitio erit oratio significans idē qđ nomen: hæc Sim. Alij non imperiti exponunt, si ergo is qui definit demonstrat aut demōstrat quid est res aut quid significat nomen. Sed nullo modo definiens demōstrat qd est res: ergo demonstrabit quid nomen significat, quare definitio erit oratio significās idem, qđ nomen: quod quidē absurdum est, & tūc iuxta hāc expōnem Arist non soluit quæstionem, sed probat eum, qui definit, non demonstrare. (Expositio aliquoru. Refutatio.)

ARGY. H *Primo nanq; & non subarum, & eorum q̄ non sunt in rōne rerum erit vtiq; diffinitio. Nam & ea q̄ non sunt significare noīe licet. Deīde oēs orationes diffinitiones erūt sine discrimine vllo. Fieri nanq; potest vt cuiuis orationi nomē ponatur. Quare diffinitionibus disseremus oēs, atq; loquemur, & ilias ipsa diffinitio erit. Præterea nulla scientia demonstrabit, hoc nomen hoc indicare ac significare: ergo nec diffinitiones idipsum indicant. Ex his igitur nec idem esse diffinitionem ratiocinationemq; videtur. Et insuper, neq; diffinitionē demonstrare quidnā sit quicquam fieriq; non posse vt ipsum quid est demonstratione diffinitioneue vnquam percipiatur, aut cognoscatur.*

DILVCI. *Primo quidem, quia & non substantiarum esset definitio, & eorum, quæ non sunt: significare.n. est, & quæ non sunt. Amplius oēs orationes definitiones erūt, esset.n. vtiq;*

Definitio a nominis significatione necessario iungitur.

vtique nomen ponere cuilibet orationi, quare terminis vtique disputabimus omnes. & ilias definitio erit. Amplius nulla scientia demonstrat vtique quia hoc nomen huius aliquid ostendit. neque igitur definitiones hoc assignat. Ex his igitur neque definitio, & syllogismus idem videtur esse: neque eiusdem definitio, & syllogismus. Adhuc autem quod nec definitio aliquid demonstrat, aut monstrat: neque quid est definitione aut demonstratione cognoscere est.

Com. 55. Quod vero absurdum sit definitionem esse idē quod significatio nominis, multifariam probat. Primo, quia tunc definitio esset nō substantiarum, vtpote accidentium qm̄ horum sunt nomina, quæ possunt illa significare. Secundo quia definitio esset non entium: qm̄ contingit aliqua nomina significare non entia, vt Hippocentaurus, & Chimera & id genus. Tertio, tunc omnes orationes essent definitiones. nam potest imponi nomen cuique orationi, & illud nomen significabit idem, quod oratio: quare, cum significatio nominis sit definitio: & oratio, cui nomen imponitur, etiā significat idem q illud nomen: iure omnes orationes essent definitiones: cum æquiualeant nominibus in significando. Quarto si significatio nominis esset definitio, cum nos disputemus nominum significationibus, semper terminis hoc est definitionibus disputaremus. Quinto, tūc ilias, quę est significatio nominis belli troiani, esset definitio. Vel sic, tunc ilias, id est significatio ilias, quæ est de bello troiano, esset definitio. Sexto nulla scientia demōstrat hoc vel illud nomen vel illud significare: definitiones sunt scientia, ergo definitio nō demōstrat hoc nomen hoc significare. Phi. vero sic intelligit, nulla scientia demōstrat per hoc, quia hoc nomē huius aliquid significat. non enim medium in demonstratione est significatio nominis: at definitio est medium in demonstratione: ergo definitio non est significatio nominis. tunc epylogat, & enumerat quæ hucusque pertractauit: & dicit probatum esse definitionem non esse syllogismum. Secundo probatum est non esse eiusdem definitionem & syllogismum. Tertio probatum est definitionem nihil demonstrare. Vltimo probatum est quod quid est nec definitione nec demonstratione, nec diuisione, nec alijs id genus probari posse.

Philopon.

ARGV. *Verum considerandum est rursus, quid istorum bene & quid non bene recteque dicitur. Et quid est diffinitio. & vtrum aliquo modo sit ipsius quidem est demonstratio definitione, an nullo sit modo.*

DI LVCI. Tex. 8 *Iterum autem speculandum quid horum dicitur bene, & quid non bene: & quid est definitio, & eius quod est, nunquid quodammodo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo.*

Cōm. 56. Repetit earum considerationū, quas dixit, nonnullas, & hoc proponit cum inquit. {Iterum autem speculandum quid horum pauloante consideratorum dicitur bene, & quid eorum dicitur non bene: & iterum secundo speculandum est quid est definitio. & tertio iterum speculandum est vtrum ipsius quid est, sit aliquo modo demonstratio vel definitio vel nullo modo. Et vt Phi. declarat bene dictum est eiusdem eodem respectu non esse demonstrationem & definitionē bene etiam dictum est, quid ipsa definitio sit: est enim oratio ex ijs, quæ ad essentiam pertinent, composita. Bene etiam dictum est definitionem non esse demonstrationem. Bene etiam dictum est, ipsius definitionis non esse demonstrationem, neque syllogismum diuisiuum neque Hypotheticum neque inductionē. hic emergit dubitatio, qūo vult retractare hæc & quomodo asserit velle reuidere, quæ non bene dicta sunt cum omnia bene dicta sint. Et dicēdum vt Auer. innuit in Paraphrasi Arist. proponere velle reuidere quę bene, quæ non bene dicta sunt, non q illa nō bene dicta sint sed propter recipientes, qui bene dicta tanquam male dicta reciperent. Præterea, vt Themistius innuit, repetit hæc, vt altius eadem pertractet, quasi dicta ruminando. Et per aliquo modo, intelligit aliqua, vt sit sensus, vtrum definitionis sit aliqua demonstratio. & dicet definitionis materialis esse demonstrationem eam, cuius medium est formalis definitio. Et per nullo modo, intelligit vniuersaliter, vt sit sensus, an nulla demonstratio esse potest.

Dubitatio. Solutio. Com. 8.

ARGV. *Cum itaque scire quid est, & scire causam ipsius si est idem sit, vti diximus, fieri potest, vt quid est ostendatur.*

DI LVCI. *Quoniam, sicut diximus, idem est scire quid est, & scire causam ipsius si est.*

Com. 57. Expositio. Philopo. Vt Philo inquit, Arist. aggreditur primum, s. q definitio ostendi potest per definitionem. Et vtitur ad huius rei probationem primo his, quæ præostensa sunt. Ostendit enim idem esse quid est, & propter quid est: & q quærens quod quid est, causam quærit: nam quod quid est, & definitio est eius cuius est, & causa: his præsuppositis, argumentatur hoc pacto vt placet Alexan. Phil. & Simpli. qm̄, vt diximus, scire quid est, id est substantialem atque definitiuam rationem rei, & scire causam ipsius si est, id est existentiæ rei idem est: litera est diminuta & deficit consequens secundum Alex. ideo supplendum vt Alex. inquit, cōtingit deinceps fieri demōstrationem definitionis: antecedens patet ex dictis, qa causa essendi eclypsim Lunæ est priuatio luminis in Luna obiectu terræ & hoc est eclypsim esse: Sed qūo valeat hæc consequentia, idem est scire quid est, & causam existentiæ: ergo definitio demonstrari potest per definitionem, licet superius sit declaratum, adhuc declaratur. nam existentia demonstrari potest de aliqua re, quæ non scitur an sit, veluti de Dijs: & quidem per definitionem, vt nunc supponatur ex his, quę diximus, definitio est rei existentis: quia idem est scire quid est, & causam ipsius si est: ergo definitio per alteram definitionem demonstrari potest: quare hypothetica patet: cuius si ponatur antecedens, relinquetur consequens.

Alex.

ARGV. *Cuius quidem hæc ratio est. est enim quædam causa, & hæc aut est eadem, aut alia, & si sit alia, aut est demonstrabilis, aut indemonstrabilis. Si igitur alia sit demonstrarique potest, cum causa sit medium. & prima figura ratiocinationis ostendatur, necesse est id quod ostenditur vniuersale esse & affirmatiuum, vt patet. Vnus igitur is est modus, quem nunc inquisiuimus, per alium, inquam, ipsum quid est ostendere.*

DI LVCI. *Ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa: & hæc aut eadem, aut alia est. & si vtique alia, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. si igitur est alia, & contingit demonstrari, necesse est medium causam esse, & in figura prima demonstrari, vniuersale enim & prędica-*

Definitio materialis p formalē ostēdi cōtingit.

dicatiuum est, quod demonstratur. vnus quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare.

Com. 58. expositio Phi. Quod definitio vna per alteram demonstrari posset, secunda ratione declarat, & non modo per ostensa: & Phi: exponit hunc locum valde bene, propterea secundum eius expositionem Arist. primo sumit in rerum natura dabilem esse causam aliquã & hoc inquit {Qñ est aliqua causa: hanc non probat: quia patet. Est enim aliquod causatum: ergo & aliqua causa. Secundo sumit duplicem esse causam. nam alia est, quæ eadem est definito, alia quæ non est eadem definito, inquit. {Et hæc aut eadem, s. definito causatoque est, aut alia à causato definitoque ipso. causa eadem definito atque causato, vt arbitror, est formalis, cum sit tota essentia ipsius causati, ꝙ definitur, cæteræ vero causæ sunt aliæ à definito: materia quidem, quia non est essentia rei definitæ, efficiens, & finis, quia sunt extrinsecus existentes. Tertio sumit, ꝙ earum causarum, quæ aliæ sunt à definito ipso, aliqua est demonstrabilis de suo causato, vtpote, qñ de illo ignoratur, alia vero est indemonstrabilis, s. quando de illo est per se manifesta, & hoc inquit. {Et si vtique alia, aut demonstrabilis est, aut indemõstrabilis. quæ per se de suo causato quæritur, est demonstrabilis, quæ per se de suo causato non quæritur, est indemonstrabilis. qa de suo causato manifesta est. ex his suppositionibus concludit primo esse aliquam causam, quæ est medium, s. eam, quæ indemonstrabilis est, vt est formalis: & aliquam esse demonstrabilem, videlicet eã, quę non per se patet de suo causato, vt ipsa materialis. Itemque & demonstrationem talem esse in prima figura: quia causa materialis, cum sit definitio materialis, vniuersaliter & affirmatiue prædicatur de eo, cuius est causa materialis, inquit. {Si igitur est causa aliqua alia à suo causato, & contingit demonstrari ita vt sit non per se nota de suo causato, necesse est aliquam causam esse, quę est in demõstratione illius causæ medium. & sup. aliquam causam esse demõstrabilem. Medium est formalis causa, quia est tota essentia causati, & eadem illi. demonstrabilis est causa materialis, quæ est alia à causato, etiam efficiens, & finalis. Et necesse est demõstrabilem demonstrari de suo causato per indemõstrabilem in prima figura immo in primo modo. nam causa, quæ demõstratur, cum sit definitio, vniuersalis & prędicatiua est. ex his deducit intentum quod proposuit, & inquit: Vnus quidem igitur modus nunc exquisitus est, quo demonstrari possit ipsa definitio: & est ipsam materialem definitionem demonstrari de definito per aliud ꝙ quid est, s. per formalem definitionem, nam meterialis, cum sit alia à suo definito, non est per se nota de illo, formalis vero, cum sit eadem suo definito, est per se nota de illo, ideo materialis per formalem demonstrari potest. Hæc græci quo ad hæc verba, & quidem dilucide.

ARGY. *Nam mediũ ipsorum quid est necesse est esse quid est, & proprium identidem proprium. Quare difinitionum eiusdem rei alia ostendet, alia non ostendet. Atque hisce modus non est demonstratio ipsius quid est, vt antea diximus, sed ratiocinatio ad differendi modum acõmodata.*

DILVCI. *Horum enim quod quid est necesse est mediũ esse quod quid est: & propriorum proprium. Quare hoc quidem demonstrabit, illud vero nõ demonstrabit eorum, quæ sunt quod quid est eiusdem rei. hic quidem igitur modus, quod non sit demonstratio, dictum est prius, sed est syllogismus logicus ipsius quid est.*

Definitiõe non demõstratiõe, sed syllo probabili ostendi posse certissimum est.

Com. 59. Et quia quispiam dicere posset materialem definitionem esse demonstrabilem de eo, cuius est cã materialis, sed non per diffinitionẽ formalem, sed per aliud quippiam definito accommodatum: qua si confirmando id ꝙ dixerat, refellit tacitam hanc responsionem, & inquit {Horum. n. quę sunt ꝙ quid est demõstrabilia, necesse est mediũ esse quid est, & non propriorum accidentium aliquod, sed & propriorum maxime proprium: veluti est definitio formalis, quæ est oĩm conuertibilium cum definito maxime propriũ. Huius rei pulchrũ exemplum affert Philo. exempli gratia inquit In Socrate feruet sanguis circa cor. in quo autem feruet sanguis circa cor, irascitur. Si vero quispiam interroget, quæ sit causa eius, ꝙ est eum, in quo feruet sanguis circa cor, irasci, dicemus ꝙ est appetitus vindictæ: modo formalis est hæc definitio iræ, & hac definitione in medio termino posita, concludet d. finitionem materialem in syllogistica demonstratione: ex his Aristo. concludit, quare eorum, quæ sunt ꝙ quid erat esse eiusdem rei hoc quidem monstrabit, i. faciet demonstrationem, vt materiale, illud vero non monstrabit, i. non faciet demonstrationẽ, vt formale quid est: hoc pacto exponit Phi. Aut sic, quare, eor, quæ sunt ꝙ quid erat esse eiusdẽ rei, hoc quidem monstrabit, i. est medium in demõstratione, vt formale ꝙ quid est, illud vero nõ mõstrabit, vt medium, sed erit potius demonstratum, vt materiale quod quid est. {Sed contra, quia superius dictum est totum oppositum diximus enim definitionem demonstrari non posse de definito, vt quid est: & hic dicit oppositum. ait enim illam posse demonstrari per aliud quid est. Soluit, & inquit. {Hic quidem igitur modus, ꝙ non sit demõstratio, dictum est prius, quia petit principium. ergo syllogismus, in quo materialis per formalem syllogizatur, non est demonstratio, sed est syllogismus logicus definitionis materialis, vt inquit est quia ex probabilibus concludens non autem demonstrans. Et ita in toto hoc capit. cum dictum est ipsum ꝙ quid est per aliud ꝙ est demonstrari posse, sumpsimus demonstrari, pro dialectice ostendi vt Phi. inquit. {Hæc sunt, quæ mihi videntur circa hæc obscura verba.

Exemplum Philopon.

Supior textu cõ 47. & inde.

ARGY. *Quo autẽ modo fieri potest, vt quid est eliciatur ex demonstratione, deinceps dicamus oportet, hinc rursus initio sumpto. nam vt quærimus propter quid est prius habentes esse, interdum vero & simul nota nobis hæc fiunt, sed nunquam fieri potest, vt antea cognoscamus cur est quam percipiamus esse, sic pari ratione neque quid est quærere neque cognoscere possumus sine perceptione ipsius esse: fieri enim nequit vt quid est vnquam sciamus, si ignoremus si est.*

DILVCI. *Quo autem modo contingat, dicemus, dicentes iterum ex principio. sicut enim propter quid quærimus habentes, quia aliquãdo autem, & simul manifesta fiunt, sed neque prius propter quid possibile est cognoscere quam quia manifestum est quod similiter & quod quid erat esse non sine quia est. impossibile enim est scire quid. est ignorantes si est.*

Hacte-

Com. 59 Hactenus quomodo dialectice ꝙ quid est osten di potest dictum est, nunc vero quommodo per demonstrationem ostendi contingat, declarare proponit, & inquit. Quomodo autem contingat, s. definitionem per demonstrationem ostendi dicemus, dicentes iterum ex principio, tanquam nihil de re hac dictum sit. Proposita intentione exequitur & primo præmittit suppositionem, ꝙ, sicut est in quæstionibus compositis, ita est in simplicibus vt enim in compositis quæstionibus non possumus habere propter quid est, nisi prius quia est habuerimus: & sicut aliquando in talibus cōpositis quæstionibus simul habemus propter quid & quia est, & nunquam prius propter quid est, quàm quia est vel sic, sicut in compositis quæstionibus dupliciter nos habemus aliquando prius quia: & postea propter quid. aliqñ simul, nunquam autem prius propter quid quam quia, ita etiam in simplicibus dupliciter habemus: aliqñ enim prius si est habemus, & postea quid est, aliqñ simul vtrunque, & nunquā prius quid quā si est. Ex hac ergo similitudine vult habere si est & quid est dupliciter se habere, vt ad nos comparata: aut ordine quodam, aut simul. & si ordine quodam nūquam prius quid est quam quia est: hæc est suppositio. inquit. § Sicut enim propter quid quærimus habentes sup. prius quia est: aliqñ autem & simul manifesta sunt, nūquā autem prius propter quid possibile est cognoscere quam quia est, ex hoc infert idem esse in simplicibus quæstionibus, & inquit. § Manifestum est ꝙ silr & ꝙ quid erat esse scire non possumus sine quia est. Impossibile enim est scire quid est ignorātes si est, patet ergo nos bifariam posse scire quid est & si est, aut simul vtrunque habētes aut prius habentes si est, & postea quid est. Tertio modo non est possibile. nō enim possumus scire quid est prius ignorātes si est nec probauit hoc Arist. nisi ex similitudine accepta in quæstionibus compositis.

ARGY. *Habemus autem si est nonnunquam per accidens, nonnunquam aliquid habentes ipsius rei. veluti tonitrum esse scimus, habentes sonum quendam nubium esse. & defectionem, lucis esse quandam priuationem hominem item quoddam, animal esse, & animam etiam id esse, quod ipsum se motu ciet.*

DILVCI. *Hoc autem si est aliquando secundum accidens habemus: aliquando autem habentes aliquid ipsius rei. vt tonitruum, quoniam sonus quidam nebularum est: & defectum, quoniam priuatio luminis est: & hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, quoniam ipsum seipsum mouens est.*

Com. 61. Supposuit nos posse habere si est, & quid est, aut simul, aut si est prius quam quid est, nunc hanc suppositionem volens declarare, præmittit vnam distinctionem: ꝙ nos possumus habere existentiam rei dupliciter: aut ab his, quæ per accidens insunt

Philopon. ipsi rei, cuius exemplum ponit Phi. vt si Socratem cognosceremus esse, ex eo quia est albus, aut quia latos vngues habet: aut ab his, quæ rei insunt essentialiter & per se, vtpote, vt exponit Philo. si cognosceremus existentiam rei cognoscentes aliquam partem essentiæ rei essentialiter atque per se illi in existentem, vt quando cognosco tonitrum esse, quia est aliquis sonus nebularum, & cum cognosco esse eclypsim, quia priuatio luminis, & cum cognosco hominem esse, quia est aliquod animal: vtpote rationale, aut mortale: similiter & cum cognosco animam esse, quia ipsa seipsam mouet.

ARGY. *Quæ igitur per accidens esse scimus, necesse est ad eorum percipiendum quid est nullo modo nos quicquam habere. neque enim illa esse scimus, atque quærere quid est non habentes esse, perinde atque est si nihil prorsus quæratur. Quorum autem habemus aliquid eorum, quid est facilius percipere possumus. quapropter vt habemus ipsum esse, sic & ad ipsum quid est percipiendum sumus dispositi.*

DILVCI. *Quæcunque quidem igitur secundum accidens scimus quia sunt, necesse est nullo modo se habere ad quid est: neque enim scimus quia sunt. quærere autem quid est non habentes quia est, nihil est quærere. Secundum quæcunque autem habemus aliquid, facile est quærere, quare quemadmodū habemus quia est, sic habemus ad ipsum quid est.*

Exemplū. Facilius ad qd ē pro p pria quam extranea, siue cōla accidētia disponimur.

Philo. videtur velle, ꝙ Aristo. intendat probare quod ea, quæ sunt per accidens, non conferunt ad inuentionem definitionis quia non sunt immediata, neque propria subiectis rebus, sed omnino aliena: & ait ꝙ non solum, vt inquit Philo. hæc. non conferunt ad inuentionem definitionis, sed neque ad acquisitionē existentiæ rei. non enim cognoscitur Socratis existentia eo quia dicatur esse, aut Musicus, aut Grammaticus, aut albus, qui vero tentat scire rem ab his, quæ illi per accidens insunt, non solum non poterit comprehendere quid est, i naturam rei, sed omnino neque existentiam rei si inter entia sit aliquid vnum: nam quæstio acquirens rem simpliciter accidentibus, nō est quæstio. In quibus vero sumimus non quæ per accidens, sed quæ per se insunt, vt partes rei, in illis facilius venamur definitionem. hæc Phi. Ego vero puto Arist. nunc declarare qñ simul si est, & quid est habemus, & quando non: præmisit enim distributionem & nunc illa vtitur: & vult nos non habere simul si est & quid est quādo si est per accidētia sciuerimus. probat: quia quando nos scimus si est per accidentia, nos non scimus si est: & si per accidentia non scimus si est ergo nec quid est: non enim possumus scire quid est ignorato si est. inquit. § Quæcunque quidem igitur secundum accidens scimus quia sunt, necesse est nullo modo se habere ad quid est, & ita quæ scimus si est per accidentia non scimus quid sint simul, probat, & inquit. § Neque enim scimus quia sunt. q. d. per talia accidentia; ergo nec quid sunt: quærere autem quid est non habentes prius quia est, nihil est quærere. Patet ergo si est, quod scitur per accidentia, non simul scire cum ipso rei quid est: cum reuera non sciatur res quia est per talia accidentia. Deinde exponit qñ simul vel de facto, vel de facili, & inquit. § Secundum quæcunque habemus aliquid. hoc est quæcunque vero scimus quia sunt, per aliquid essentiale eis, facile supple est quærere quid est: est quidem facile, quia habens partem rei, videtur facile habere totum. qui enim scit rem esse per aliquam partem definitionis, videtur, scire partem definitionis: & ita facile simul potest scire totam. Ex his cōcludit quomodo ad quid est disponimur per cognitionem ipsius quia est, & inquit. § Quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus, id est disponimur ad ipsum quid est: quia si habemus quia est per accidentia disponimur

Est quærere verbum additū de snia interpretis.

Cōm 62. Expositio Phil.

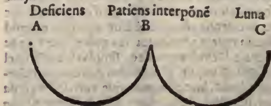
Propria expositio.

mur per accidens ad ipsum quid est: & si habemus quia est per aliquid essentiæ rei disponimur facile ad habendum totam desfinitionem. The. ad expositionem huius excerpti notat accidentia quædam esse, quæ rei existentiæ non insunt: & hoc pacto Chrysippus ostendit Deos esse, quia visitantur altaria: Stoici vero Deos esse asserunt, quia mortalibus suppetias plurimas afferunt. hæc probatio est ab accidente, quod non existit in re. Quædam vero sunt, quæ adsunt in re: & hæc duplicia, alia proprius alia remotius: per accidentia remotiora non ostenditur existentia rei propriæ, vt dixit Aristo. per accidentia vero propiora ostenditur aliquo modo rei existentia, non tñ facile per hanc existentiæ cognitionem scimus quid est, licet disponimur ad illud: at per ea, quæ per se, & essentialiter insunt, facile scimus quid est. Propterea ait ita nos disponi ad percipiendum quid est alicuius rei, Sicut habemus illius quia est: & quia per accidentia extranea non habemus quia est, ideo non disponimur ad percipiendum quid est: quia vero per accidentia, quæ rei insunt, habemus aliquo modo quia est communiter si communia sunt proprie si propria sunt: Ideo disponimur ad percipiendum quid est communiter, vel proprie, licet non facile: sed quia per partes definitionis scimus quia est proprijssime, ideo disponimur facile ad percipiendum quid est: hęc ex Themistio, & bene.

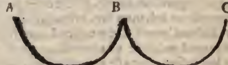
Quæ The.

ARGY. *Quarum igitur rerum aliquid habemus ipsius quid est earum hæc sint exempla. Sit defectus eo in loco quo ipsum est A, Luna in eo quo ipsum est C, interpositio vel obiectio terræ, in quo est ipsum positū B: Quærere igitur vtrū Luna deficiat, an nō deficiat nil aliud est quā ipsum B, quærere si sit, nec ne. At idipsum nil ab hac quæstione differre videtur sine ratione eius. Quod si sit, & illud dicimus esse. Vel quæratur vtrius partium contradictionis sit ratio vtrum habendi duobus rectis æquale, an non habendi. Quod cum inuenerimus, & esse simul, & propter quid scimus, si modo sit medium.*

DILVCI. *Quorum igitur habemus aliquid ipsius quid est. primum quidem sit defectus in quo A, Luna in quo C, Oppositio terræ in quo B, Vtrum quidem igitur deficit aut non B quærere est, vtrum est aut non est. Hoc autem nihil differre quærere quam si est ratio ipsius. Et si sit hoc, & illud dicimus esse: aut vtrius contradictionis est ratio. Vtrum habendi duos rectos, aut non habendi. Cum autem inueniamus simul quia & propter quid est, scimus si per media sit.*

Comē. 63. Dixit aliquando simul haberi si est, & quid est, vtpote qñ si est scitur per diffinitionem rei, cuius quærimus existentiam. Aliquādo autem dixit nos habere si est, & non quid est: vtpote qñ scimus si est per aliquod accidens eius, cuius quærimus est: Hæc nunc per exempla ostendit, & inquit. ¶ Quorum igitur habemus aliquid ipsius si est. idest eorum, quorum existētiam habemus per aliquam de- E finitionem eorum, quorum quærimus existētiam. Exemplum primum sit sic, vt sit defectus, vel deficiens in quo A: Luna sit in quo C: oppositio terræ siue paciens oppositionem terræ, sit in quo B. Patet igitur terminis sic dispositis, q̄ cum quærimus, vtrum deficiat Luna, aut non, B est quærere, vtrum est aut non est. Hoc autem nihil est quærere quam si ipsius defectus sit aliqua ratio causalis & definitiua. nam, si habemus q̄ sit & aliqua ratio causalis defectus, definitiua, illud dicimus esse: nā simul habemus esse defectum, & quid defectus est, hoc est primum exemplum. tangit secundum, & inquit. ¶ Aut ipsum B vtrius contradictionis est ratio causalis & definitiua, vtrum eius contradictionis partis quæ est habendi duos rectos, aut eius contradictionis partis, quæ est habendi duos rectos, aut F eius cōdictionis partis, q̄ est non habendi duos rectos: nam si sit definitiua ratio & causalis definitio eius partis, quæ est habere duos rectos, in. B. pone duos rectos habens, In A pone rationem definitiuam, atque causalem eius prædicati, quod est positum in. a.

scilicet habendi duos rectos In. c. vero pone triangulum, & tunc patet, q̄ cum inuenerimus B esse rationem definitiuam atque causalem ipsius A, q̄ est habere duos rectos, simul quia, & propter quid G scimus. nam scimus ipsum habere duos rectos esse: & propter quid: & quid est ipsum habere duos rectos, scimus dico simul quia & propter quid: si modo per media sit hæc scientia, quæ media sunt definitiones causales, & definitiuæ rationes. Sed dubitabis & non ab ratione: quia proposuit declarare quando simul scimus si est & quid est: Et tamen declarat per exempla quando simul quia est, & propter quid est. Et dicendum in accidentibus idem esse si est, & quia est, accidentis enim esse est inesse Idem enim est scire defectum esse, & defectum inesse Lunę. Similiter idem est scire propter quid est & quid est. nam propter quid est est ratio causalis atque definitiua ratio prædicati: cuius quærebamus existentiam.

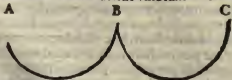
Dubō Solutio. In accidētibus idē est si & quia ē scire pp q̄d est & q̄d ē.

ARGY. H *Quod si non sit, esse quidem scimus, propter quid autem ne scimus. Atque idipsum hoc exemplo patefieri potest. Sit nanque C Luna. A defectio, B non posse, cum est tota refecta lumine vmbram efficere intercedente manifesto corpore nullo. Si igitur B quidem ipsi C insit, A vero competat ipsi B, Lunam quidem deficere notum fit nobis. Cur autem deficit nondum est notum. Atque defectionem quidem esse scimus. sed quid est defectio nescimus. Atque cum A quidem ipsi inesse C, patet, quæritur autem propter quid inest. nil aliud tum quæritur quam quid nam sit ipsum B, vtrum obiectio terræ, an econuerso Lunæ, an lucis eius extinctio. Hoc autem alterius extremi ratio est, vt hoc in exemplo ipsius A. Est enim defectus obiectio terræ. Præterea quid tonitruum est extinctio ignis in nube: propter quid tonat, quia ignis in nube extinguitur. Nubes sit C, tonitruum A, ignis extinctio*

B: igitur ipsi C, nubi inquam, B ipsum inest, extinguitur A enim ignis in nube: At huic A, ipsum inest tonitruum seu sonus. Atque B, ratio ipsius est A, primi inquam extremi. Quod si rursus huius aliud medium sit, id ex hisce rationibus erit, quæ restant.

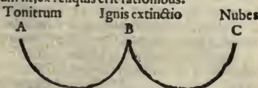
DE LVCI. *Si vero non, quia scimus, propter quid autem non scimus. Sit igitur Luna C, defectus A, Lunam plenam vmbram non posse facere nullo nostrum medio manifesto existente, in quo B. Si igitur in C est, quod est Lunam nõ posse facere vmbram, cum nullus nostrum in medio sit, in hoc autem A, quod est deficere: quia deficit quidem manifestum est, sed propter quid, nondum. Et quia defectus est quidem scimus, quid autem est, nescimus. Cum autem manifestum est quia A in C est, propter quid autem est quæritur: B est quærere quid est, vtrum sit obiectio aut conuersio Lunæ aut extinctio Luminis. Hæc autem est ratio alterius extremi, vt in his, quæ sunt ipsius A: est enim defectus obiectio à terra: quid est tonitruum, ignis extinctio in nube: propter quid tonat, propter extingui ignem in nube. sit nubes C, tonitruũ A extinctio ignis B: in C igitur nube est B, extinguitur enim in ipsa ignis, Huic autem inest Sonus, & est ratio ipsius A primi termini, si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.*

Cõm. 64. Declarauit in quibus scimus simul quia est, & quid est, & dixit nos scire simul si est, & quid est quando scimus quia est per medium, hoc est per causam: nam causa est definitio causalis. Nunc vero declarat qñ non scimus simul quia est, & quid est, & inquit. Si vero non scimus per medium, s. causale alicuius rei existentiam, sed per accidens illi existentiæ, quia est scimus, quid autem res sit, nescimus: & ponit exemplum. sit Luna C, defectus A, Lunam plenam omni impedimēto deducto vmbram C non posse facere, dico omni impedimento deducto, ita vt nec nebula occultet Lunam, nec aliquo nostrum in medio existente manifesto, quo ipsa Luna occultetur. Lunam igitur plenam omni impedimento deducto vmbram non posse facere ponatur in quo B. Si igitur terminis sic dispositis, In C est, B hoc est in Luna est non posse facere vmbram: cum nullus nostrum in medio sit. Hæc enim vera est, Luna non facit vmbram deducto omni impedimento. In hoc autem, s. B est A ꝙ, est deficere: qñ omne lumine deficiens non facit vmbram.

Terminis & propositionibus ita concessis, quia deficit Luna quidem manifestum est, sed propter quid deficiat nondum manifestum est. & ne quis dicat exemplum non esse ad propositum, quia nos loquimur in quęstione simplici, & exemplum est in composita. Ideo subdit, & quia defectus est, quidē scimus: quid autem est defectus, nescimus. Et ita patet in simplici quæstione qñ non simul scimus quia est, & quid est. Deinde ostendit ordinem in quæsitis, vt ostendat hoc, ꝙ dictum est, esse bene dictum & inquit. Cum autem manifestum est quia A defectus in C Luna est: & quæritur propter quid A inest ipsi C, hoc quærere est B quærere quid est. vtrũ sit obiectio aut conuersio Lunę: aut extinctio lucis. Ab antiquis tres causę eclypsis Lunę assignatę sunt. Quidam enim dixerunt Lunam eclypsari, quia habet duas facies, alteram lucidam, alteram Opacam cum conuertit ad nos Opacam faciem, dixerunt illam eclypsari. Alij dixerunt Lunam extingui in sua luce certo tempore, & certo non. Dicebant vero eclypsari, cum extinguitur in luce. Veriores dixerunt Lunam eclypsari cum terra interponitur inter ipsam & Solem. Propterea Aristo. dicit B quærere est, quid est, vtrum obiectio terræ, quæ reuera causa est eclypsis, aut conuersio Lunæ: aut extinctio luminis. Verum istæ vltime duæ causæ, vt Phi. inquit, falsę sunt. Sed quęuis assignetur, hæc, vt Aris. inquit, est ratio, & definitio alterius termini, vt in B his definitionibus, quæ sunt ipsius A, est enim defectus obiectio à terra, & ita est definitio prædicati, cum reponatur in his definitionibus, quæ sunt ipsius A, ꝙ est prædicatum. Et non contentus vno exemplo, apponit aliud secundum Pythagoram, vt dicit Philo. & inquit. Quid est tonitruum ignis extinctio in nube facta: propter quid tonat, quia extinguitur ignis in nube: ergo sit nubes C, tonitruum A extinctio ignis B: terminis sic dispositis, C igitur nube est B, extinguitur. n. in ipsa nube ignis huic autem B inest sonus siue tonitruum: ꝙ enim extinguitur in nube, tonat. Patet etiam hoc exemplo B esse rationem definitiuam atque causalem ipsius A primi termini. Si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.

Tres causæ de eclypsis Lunæ assignatæ fuerunt ab antiquis.

Thomas bonus Aristo. interpres exponit hæc, Sic autē inquit. Oportet accipere adhuc aliud medium ad demonstrandum definitionem maioris, aut de subiecto, aut de ipsamet maiore, ex reliquis erit rationibus: hoc est tale medium erit ex rationibus subiecti. nam definitio subiecti põt esse mediũ ad demonstrãdũ definitionem maioris de maiore de subiecto illius maioris. potest enim definitio hominis esse medium ad demonstrandum aptum ridere de risibili, & de ipso homine. Philo. autem hęc Arist. dicit addere, quia contingit quandoque demonstrari pręd icatũ aliquod de subiecto per aliud D prædicatum per se: quod per se competit prædicato demonstrato, vt si demonstraremus risibile de homine per disciplinæ capax, hoc pacto, omnis homo est disciplinæ capax: omne disciplinæ capax est risibile: ergo omnis homo est risibilis. Vbi patet risibile de homine demonstrari per quoddam prædicatum per se de risibili. & de homine: quod non est definitio risibilis: ideo dicit. Si autem iterum huius maioris propositionis, videlicet omne disciplinæ capax est risibile, aliud medium sit, quia medium non est definitio ex reliquis erit rationibus demonstrandum, vtpote ex ratione risibilis prædicantis de homine, & ita quotiens demonstratur passio de aliquo subiecto: & non per difinitionem

Quæ Sith.

Philopo.

nem passionis sed per aliam passionem, potest adhuc accipi aliud medium, s. definitio passionis illius ad probandam maiorem propositionem: hæc vt puto, Philoponus intelligit.

ARGY. *Quo igitur pacto sumitur ipsum quid est, & fit notum, satis iam diximus. Quare ratiocinatio quidem ipsius quid est demonstratio quæ nō fit per raciocinationem tamen innotescit & demonstrationem. Quo circa neque sine demonstratione fieri potest, vt cognoscatur ipsum quid est, cuius est alia causa, neque rursus ipsius est demō stratio, vt in dubitationibus etiam diximus.*

DILVCI. *Quomodo quidem igitur accipitur quid est, & fit notum, dictum est. Quare syllogismus ipsius quid est non fit, neque demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem. Quare neque sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia, neque est demonstratio ipsius, sicut & in oppositionibus diximus.*

Com. 65. Aliud est qd esse demōstratione alicuius & aliud est esse notum per demonstrationē.

Epilogat, & propositum concludit. Vbi debes scire aliud esse alicuius esse demonstrationem, & aliud est esse aliquid notum per demonstrationem, vel non sine demonstratione. Prædicati ꝙ de aliquo subiecto demōstratur, demonstratio atque syllogismus est, & ipsum per demonstrationem innotescit, medium vero per ꝙ prædicatum illud de subiecto demonstratur, per demonstrationem innotescit, quia non sine demonstratione patet: non tamen eius est demonstratio aut syllogismus, cum de nullo vt prædicatum demonstratur, vult igitur vt, Phi. & Sim. exponunt, definitionis non esse demonstrationem tanquam prædicati: ꝙ de subiecto demonstretur, sed vult ipsam per demonstrationem haberi, qm̄ in demonstratione simul habetur quia est, & quid est, inquit. Quomodo quidem igitur accipitur quid est, & fit notum, dictum est, & mihi videtur verbum quare legendum esse causaliter. q. d. causam eius, quod Epilogauit, dicens: nam syllogismus ipsius quid est, vt de altero prædicantis non fit, neque demonstratio, manifestum tñ est per syllogismum & demonstrationem, saltem quia connotescit cum eo, ꝙ demonstrat. Et propterea concludit, quare neque sine demonstratione est cognoscere quid est, eius rei videlicet, cuius est alia causa, & definitio causalis. Neque est demonstratio ipsius, vt prædicati, vt in oppositionibus diximus, quia esset petitio pricipij. Ex his apparet quo modo definitio, causa, & medium idem est, vt The. colligit. Nam definitio est medium compositionis syllogisticæ, causa vero essendi prædicati, definitio autem prædicati.

ARGY. *Est autem quorundam quidem alia quædam causa, quorundam autem non est. Quare patet vt ipsorum quid est quędam vacare medio principiaque esse. Quæ quidem & esse, & quid sunt supponere, vel alio modo facere manifesta oportet. Quod Arithmeticus facit. Nam & quid sit vnitas, & vnitatem esse supponit. Eorum autem, quæ medium habent, & quorum est aliqua causa, alia à substantia, fit, vt per demonstrationem ipsum quid est, vt diximus, declaretur, non demonstretur.*

DILVCI. *Est autem quorundam altera quædam causa, quorundam autem non est. Quare manifestum est quoniam &*
Tex. 4 *eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio & principia sunt. quæ & esse, & quia sunt supponere oportet, aut alio modo manifesta facere: quod quidem Arithmeticus facit. Et namque quid est vnitatē supponit, & quia est. Sed habentium medium, quorum est quedam altera causa à substantia est per demonstrationem, sicut dictum est, ostendere, non quid est demonstrantes.*

Iste textus nō est leuis, nec clarus, vt vides. Phi. exponit, ꝙ Aristo. postquā declarauit in ipso quia est, ꝙ per causam demonstratur, videri ipsum quid est, nunc ostendit non esse hoc in omnibus. nam definitionum alia est, quæ nec per demōstrationē nec in demonstratione innotescit, alia vero, quæ licet non demonstratur, in demonstratione innotescit: procedit autem à diuisione rerum ad diuisionem definitionum: & inquit. §Est autem quarundam rerum, quæ alteri inexistunt, vt iræ, eclypsis, tonitrui, & cæterarum id genus, altera quædam causa, quia ipsæ non sibiipsis causæ sunt, vt alteri in
F sint: non enim ipsa ira sibijpsi causa est, vt alicui in sit: nec eclypsis, vt insit Lunæ, nec tonitrum, vt insit nubibus. Quarundam autem rerum, quę alteri insunt, non est altera causa, sed ipsę sibijpsis causæ sunt, vt alteri insint, vt linea, vnitas, punctus, & similia: vnemquodq; enim horum ipsum sibijpsi causa est. linea enim sibijpsi causa est, quatenus est longitudo sine latitudine, & vnitas similiter sibijpsi causa est, & si quæris hæc habere causam, quia sunt accidentia. Respondet Thomas, & quidem bene, hęc habere causam, sed non vt cōtrahuntur ad aliquod genus subiectum alicuius scientiæ. vnitas enim licet habeat causam, non tñ, vt contrahitur ad Arithmeticam, cuius subiectum est vnitas, habet causam nam in numeris est deuenire ad vnitatem, cuius in hoc genere non est aliud principium. Ex hac diuisione rerum concludit diuisionem definitionum:
G & declarat quæ definitiones in demonstratione patent, & quæ non patent, sed sunt per se notæ vel per sensum, vel seipsis, & inquit. §Quare manifestum est qm̄ & ipsorum ꝙ quid est siue definitionū, alia quidem sine medio, & principia sunt. sine medio quidem, quia earum non est demonstratio principia vero, qa ipsa & esse & qa sunt supponere oportet, aut alio modo manifesta facere vtpote per sensum. Sic igitur patet esse quasdā definitiones, quæ nec demonstrantur nec in demonstratione innotescunt, sed, vt principia in scientijs supponuntur, & tales definitiones earum rerum sunt, quæ in sciētijs sibijpsis causæ sunt. Quod quidē Arihmeticus facit. nam & quid vnitas sit supponit, & quia est. de inde tangit aliud membrum, & inquit. §Sed rerum quæ habent medium, hoc est, sed rerum, quæ alte-
H ri insunt per medium, quarum est altera causa ab ipsarum substantia siue existentia: vt sunt ira, eclypsis, tonitrum, & id genus: ipsum supple quid est, est vt dictum est, per demonstrationem ostendere, nō tamen quid est demonstrantes. Sic igitur definitiones aliæ sunt, quæ in demonstratione innotescunt, licet per demonstrationem, vt prædicata non demonstrantur: & hæc sunt earum rerum, quę nō sunt ipsæ sibijpsis causæ essendi, sed in subiecto genere alicuius scientiæ habent alteram causam, ideo clarescunt, atque simul cum demonstrationibus inuestigantur. Quo vero ad verba attinet, verba illa definitiones quidem secundum speciem factæ nullum habent medium, quo demonstrentur: sed definitiones secundum materiam factæ possunt habe re

Com. 66. expositio. Philopon.

Dubitatio Rñsio Sic Tho.

Verborum ex̄po.

re medium, non legi in Grecis codicibus, nec Phil. nec Simp. in suis lib. habebant, nec sunt ad proposi tũ expositionum Græcorũ, propterea recte Tho. inquit, illa fuisse potius glossam, quæ per errorem scriprorum introducta est loco textus.

ARGY. *Cum autem definitio dicatur esse oratio ipsius quid est patet quandam definitionem orationem esse, quæ id explicat quod nomen significat. vel quæ nominis interpretationem complectitur, ueluti quid significat triãgulus nomine, quẽ habentes esse, quærimus deinde propter quid est.*

DILVCI. *Definitio autem, quoniam dicitur ratio ipsius quid est, manifestum est, quoniam aliqua quidem ratio erit ipsius quid significat nomen siue altera ratio nominalis, vt ipsum quod significat, quid est inquantum triangulus, quod quidem habentes quid est, querimus propter quid est.*

Cõme. 67. Duo hucusq; declarauit, an definitionis sit demonstratio, & quõ definitio in demõstratione colligatur: At nunc distinguit definitionem, & declarat quot modis dicitur definitio. & hoc propter duo, vt Phil. inquit. { Et vt intelligamus de qua definitione ea, quæ dicta sunt intelligenda sunt, & vt sciamus quid ipsa definitionis definitio sit. Cum. n. definitio sit multiplex, nõ potest sciri quid ipsa definitio sit, nisi multiplicitas tollatur, inquit. { Qm autẽ definitio dicitur ratio ipsius quid est, & quid est duplex est: aut qd est absolute, aut qd est ipsum nomen significans, manifestum est, quoniam definitio duplex est, aliqua quidem ratio erit ipsius significantis, vt ipsius quid significat nomen. Siue, quod idem est, altera est ratio nominalis, quæ dicitũ interpretatiua nõis: altera supple erit ipsius significati, vtpote quid ipsum est: & ponit exemplum nominalis definitionis, & inquit. { Vt ipsum nomen triangulus, quod significat, quid est inquantum triangulus, hoc est inquantum nomen triãguli. Deinde sequuntur illa verba quod quidẽ habẽtes & reliqua, & possunt legi sic: quod quidẽ habentes qd est illud quod significat, quærimus pp quid est. & tunc iuxta hanc expõnem velle videtur Aris. de nomine esse duas qõnes, vt quid significat nomẽ, propter quid significat. vt hoc nomen lapis quid significat, si dicitur Silicem, vel marmor, quæri potest vlterius: quare & possumus dicere quia lędit pedem. Similiter de nomine triangulus, quæri potest qd hoc nomen significat, & possumus dicere hanc figuram, quæ in puluere est: iterũ si quis quærat propter quid, dicemus, quia triãgulus dicitur, quia est trium angulorum. Vel lege sic, quod quidem significatum trianguli habẽtes, quid est, id est esse, & φ sit, quærimus propter quid est. & tunc vult sciri aliquando rem esse ex interpretatiua ratione, & quñ scitur rẽ esse ex interpretatiua ratione, quærimus, propter qd est res illa. Phil. legit sic: quod quidem habentes quid est, hoc est quam definitionem nominalem, cum inuenimus prius φ est, tunc quærimus propter quid est: id est causalem rei definitionem, quæ est assecutiua naturæ rei. & ita innuit ordinem definitionum, est enim definitio nominalis prior, postea essentialis, quæ est & causalis: & hæc expositio magis placet.

Philopo.

ARGY. *Difficile autem est hoc pacto sumere ea quæ nescimus esse causamque difficultatis antea diximus: nam neque si sint an non sint scimus, nisi per accidens.*

DILVCI. *Difficile autem est sic accipere, quæ non scimus quia sunt. causa autem prius dicta est difficultatis, quia neq; si est aut non est scimus nisi secundum accidens.*

Com. 68. Quia Arist accepit duas esse definitiones, alteram nominis, alteram rei, quam causalem, & propter quid appellauit, nunc, vt Philopo. arbitratur, ponit differentiam inter illas: & vult definitionem nominis posse haberi sine præscientia ipsius quia est. scimus enim quid nominis vacuum & non scimus quia est. At definitio rei haberi non potest nisi præsciamus quia est res. & iuxta hæc lege difficile autem, immo impossibile est sic, id est quiditatiue, accipere ea quæ non scimus quia sunt: & causa difficultatis dicta est prius, s. quia si est præcedit quid est. At quid nominis haberi potest sine præscientia existentiæ rei. Et dices contra, quoniam definitio quid nominis videtur sufficere pro scientia existentiæ rei. Respondet talem non sufficere, quia neq; si est aut nõ est scimus per definitionem quid nominis, sup. nisi per accidẽs, vtpote inquantum ratio nominis sumitur aliquo modo ab accidentibus rei, quæ significatur per nomen. Vel fortasse aliter hæc verba intelligi possunt. dictum est enim post scientiam nominis esse scientiam quid rei. Contra quis obijceret, quia tũc quid rei posset haberi sine præscientia existentiæ, cum statim ad quid nominis sequatur quid rei. Respondet difficile autem est sic, i. quiditatiue accipere ea, quæ non scimus quia sunt: & ita post scientiam quid nominis, non statim scimus quid rei, nisi cum difficultate, & causa difficultatis dicta est prius: quia non modo ignoramus qd est ignorato quia est, immo non possumus scire quia est nisi sciamus quid est, quia ignorato quid est, ignoramus quia est, & solũ per accidens posset sciri. Quare intelligẽdum est post scientiam nominis sequi scientiam quid rei, non tamen siue scientia existentiæ illius rei. Sed post scientiã quid nominis. habebimus simul quid rei, & quia est per artem superius assignatam. Diximus enim quia est quando habetur non per diffinitionem, nõn sciri nisi per accidens.

Expositio. Philop.

Alia expõ.

ARGY. *At n. oratio est vna dupliciter. alia nãq; coniunctione est vna, vt ilias, alia quia vnum de vno declarat, non per accidẽs. vna igitur hæc est diffinitio diffinitionis quã diximus. Alia aũt est diffinitio oratio quæ declarat propter quid est. Quare prior significat quidem: sed nõ ostendit, posteriorem aũt patet quasi demonstrationem esse ipsius quid est, positione differentem à demonstratione.*

DILVCI. *Ratio aũt vna dupliciter est. hæc quidem coniunctione, vt ilias: alia vero vnum de vno ostendens non per accidens. vnus quidem igitur terminus termini est, qui dictus est, alius vero terminus est ratio demonstrans propter quid est: quare prior significat quid est, demonstrat autem minime. Posterior vero, manifestum est quoniam erit vt demonstratio ipsius quid est, positione differens à demonstratione.*

Tex. 10. Quæ definitio positione differens a demõstratione. Cõmẽ. 69. Dictum est definitionẽ esse rationem, siue orõnem ipsius quid est. propterea ex his, quę orõni accidunt, vt Philopo. inquit, ponit accidentia definitionis, & inquit. { Ratio aũt vna dupliciter est: hæc quidem coniunctione vna est, vt ilias. tota enim historia de bello Troiano est vna oratio coniunctione vnius dictionis, quæ est hæc, ilias. Significatur enim tota oratio de bello troiano vno nomine, videlicet ilias. Potest etiã oratio esse vna cõiunctio-

ne, i copulatione, vt copulatiua propositio, Socrates est philosophus, & Socrates est musicus: vel disiunctiue, vt omne ens est agens vel patiens. sic igitur oratio est vna primo modo, quæ cõiunctione est vna, siue illa coniunctio sit dictio, siue nota: alia vero dicitur vna, quia declarat vnum prædicatum & non per accidens de vno subiecto, eo q́ est assecutiua vnius naturæ. Dixit non per accidẽs, quia si per accidens prædicaretur prædicatũ de subiecto: cum accidens sit aliud quid ab ipso subiecto, talis definitio non dicetur vna oratio. sic igitur oratio dupliciter dr̃ vna: aut coniunctione aut essentia, & vnitate prędicati. Quare, cum definitio sit oratio, etiam definitio dicetur vna dupliciter, coniunctione, & sic definitio nominalis est vna: aut vnitate p̃dicati, & sic definitio quid rei est vna. Patet ergo, vt recte Phil. inquit, ex accidentib orõnis, quæ est genus definitionis, colligi accidentia definitionis, q̃ est illius species. Ex his colligit definitiones definitionum: & primo definitionis dicentis quid: est.n. definitio dicẽs quid, oratio vna vnum de vno declarans non per accidens: & hoc inquit. § Vnus quidem igitur terminus & definitio termini, idest definitionis est, qui dictus est. Dictum est.n. definitionem dicẽtem quid esse orõnem vnam vnũ prædicatum de vno subiecto per se declarantem. Deinde ponit definitionem definitionis causalis, q̃ dicit propter quid & inq́t. Alius vero terminus est oratio demonstrans propter quid: hæc est definitio definitionis dicentis propter quid. tacuit aũt definitionẽ definitionis nominalis: quia superius eam posuit. Ex his, vt mihi videtur, colligit differentiam inter definitionem dicentem quid, & definitionẽ dicentem propter quid, & inquit. § Quare G prior quidem definitio, quæ dicit quid, significat quidem ipsum quid rei supp. demonstrat vero minime, cum potius sit vt conclusio, & non vt demonstratio, vt dicemus post ea. Posterior vero, scilicet quæ dicit propter quid, manifestum est q̃m erit quasi demonstratio ipsius quid est: idest ipsius definitionis dicentis quid, positione differens à demõstratione: hęc est differentia. Ex hoc apparet error eorum, qui dixerunt Aristote. posuisse differẽtiam inter nominalem definitionem, & definitionem, dicentem propter quid. Hoc enim falsum est, & superfluum, quia superius posuit.

Error aliquorum.

ARGY. *Interest.n. cum propter quid tonitat, atq; quid est tonitrum dicitur: quippe cum ad primam hæc accõmodatur redditio, quia in nubibus ignis extinguitur ad secundum hæc competat, sonus cum extinguitur in nubibus, ignis: H Quare eadem ratio diuerso dicitur modo, & illo quidem modo continua est demonstratio, hoc aũt est diffinitio.*

DILVCI. *Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitrum. dicet enim sic quidem propter id, quod extinguitur ignis in nubibus. Quid tonitrum est, sonus extincti ignis in nubibus. quare eadem oratio alio modo dicitur, et sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio.*

Cõmẽ. 7°. Dixit causalem definitionem, quã propter quid vocat à demonstratione non differre nisi positione, nunc illud declarat: & sumit pro demr̃atione, hanc videlicet: Quia extinguitur ignis in nubibus pro definitione vero propter quid sumit, sonus extincti ignis in nubibus, q́ illa demonstratio patet: E quia si quæratur pp quid tonat, ipse demr̃ans dicet, quia extinguitur ignis in nubibus. Quod vero alia sit definitio, etiã constat, quia si quæratur quid sit tonitrum, dicet definiens, sonus extincti ignis in nubibus. Quare prima est demonstratio, cum assignetur pro causa quæsiti pp quid, secunda definitio, cum assignetur rñsio ad quæsitum quid est, vnde inquit. § Dixi definitionem pp quid non differre à demonstratione, quia differt dicere in quęstione pp quid tonat, & quid est tonitrum: nam ad primam q̃onem dicit demonstrans sic quidem pp id quod extinguitur ignis in nubibus, & sic totum hoc, quia extinguitur ignis in nubibus, pro demonstratione sumitur: quia assignatur p̃ causa in quæsito propter quid tonitrum est, si fiat quæstio dicet definiẽs, sonus extincti ignis in nubibus, & sic hoc F totum, sonus extincti ignis in nubibus est definitio pp quid: quia assignatur pro rñsione ad quæsitũ quid est. Modo hæc duo, s. & illud quod assignatur pro causa in quæsito pp quid, & quod assignatur pro responsione in quæsito quid est, eadẽ sunt, & in paucis differunt, ideo concludit. Quare eadẽ orõ alio modo dicitur atq; alio, licet re & subiecto eadẽ sit: & sic quid, vt assignatur pro causa in quæsito propter quid. est continua demonstratio, sic autẽ, s. vt assignatur responsio in quæsito quid est, est definitio. Sed dices, non videtur eadem oratio esse, vtraq; illarum, quia prima, quæ assignatur pro causa, non sumit sonum, per quem datur intelligi definitio dicens quid. Vt enim dicemus, tonitrui definitio dicens quid, quam Philo. vbiq; materialem appellat, est hæc, sonus ĩ nubibus: modo illud, quod assignatur pro causa in quęsito pp quid, non sumit hanc partem, quæ est loco definitionis materialis, siue dicentis quid. illud vero quod assignatur pro definitione in quæsito quid est, sumit illam partem: nam definiens respondet, est sonus extincti ignis in nubibus: ergo hæc orõ non videtur eadem, immo differt re, cum in vna aliquid sumatur, quod non sumitur in altera: aggregat.n. secunda vtraq; definitionem, & dicentem quid. siue materialem, & dicentem propter quid siue formalem: quas prima oratio non comprehendit, vt intelligenti patet. Et dicendum, vt innuit Philo. demonstratorem prætermisisse materialẽ causam tonitrui, s. sonum, vt facturus ipsam conclusionẽ: sumpsit aũt formalem, vt vtilem sibi ad demonstrationem: & sic si recte intellexi, vult materialẽ esse subintelligendam hoc pacto, propter quid tonat, demonstrator respõdet, quia extinguitur ignis in nubibus, tonat. Modo tota hæc, q̃a extinguitur ignis in nubibus, tonat, est assignata pro demonstratione: pro causa vero quæsiti, illa solum, quia extinguitur ignis in nubibus. pretermisit ergo, quia assignauit causam, ex qua sequitur illud quod pretermisit. Debet aũt subintelligi: cum assinetur illa orõ pro demonstratione. Nam tunc in tali oratione habentur tres termini, maior, quæ est passio, videlicet tonat: minor, subiectum videlicet nubes, & causa, videlicet extinguitur ignis ĩ nubibus, & ita habetur tota demr̃atio. Arist. vero partem illam, quia, vt dicit Philo. definitio habens in seipsa causam existentiæ rei, modo quodam ostẽdit rem illã: quare, orõ, quam pro causa assignauit, videtur quodãmodo tota

Obiectio.

Solutio.

Dubi. 1. tota demonstratio. Sed dices, data q debeat sub intelligi in oratione illa, quæ assignatur pro demõstratione, materialis definitio: quo differt positione ab eadem oratione quæ assignatur pro definitione. Secda. Præterea, vtrum sit alia differentia etiã dubitatur. Rñ. Philo. Ad primã. Rñdet Philop. ad primam, eas positione differre: inquantum definiens quidem in secunda, quam pro definitione assignat, incipit à materiali causa, cũ dicit, est sonus: & descendit in formalem causam, cũ inquit extincti ignis. Demonstrans vero in prima, quam pro demrõne assignauit, primo sumit formalem causam tanq̃ medium terminum cum dicit, quia extinguitur ignis, deinde sic cõcludit materialẽ, cum subintelligit, tonat: & sic differunt positione siue ordine terminorũ. Alia rñ. Vel aliter, vt Philo. etiam innuit, differunt positione, quia in orone, quam pro causa assignat demonstrãs, separauit formalẽ causam à materiali: quia accepit expresse formalem, ptermittens materialem, volẽs il lam esse subinferendam. definiens vero in orone, quam pro definitione assignat, simul formalem & materialem quasi pro vno termino sumpsit. Ad scdam. Ad secundã vero dicendum est, q non solum oro illa est alia vt assignatur pro causa, & vt assignatur pro definitione pp positionẽ terminorum, sed pp differentiam modi, quo accipiuntur termini: nã ea oratio vt assignatur pro definitione, termini sumuntur in abstracto, vt vero assignatur pro causa & demonstratione, termini assignantur in concreto. Quam differentiam Arist. non expressit: quia quasi per se patet. Obiectio. Sed dices nonne accidens, & in abstracto, & in cõcreto sumi potest: ergo vtroq; modo definiri. Solutio. Propter hanc causam fortasse Aristo. tacuit hanc differentiam in tali orone, cum vtroq; modo illa passio, quæ tonitruum est, accipi & definiri possit, & solũ accipit differentiam penes positionẽ. Siquis. n. diceret tonare est sonare ignis extincti in nubibus, nõ male diceret. Alia solo. Vel fortasse dici põt, accidentia nõ posse definiri proprie, nisi vt sumunt in abstracto: quia definitio nõ est nisi substantiæ, vel eius quod habet modum substãtiæ: modo accidens in concreto nec est suba, nec se habẽs per modum subæ, propterea proprie in abstracto definitur: vt vero demratur, accipitur in cõcreto, quia nõ demratur, nisi vt prædicatum de subiecto, de quo propriæ in concreto predicatur. Cur Arist. eã orõnem quæ a demonstrante pro defone assignat continuã demõstrationem appellauerit. Alexã. & Sã. Tho. Phil. ppria Expositio. Animaduerte Arist. orõnem, quam demonstrans assignat pro demonstratione siue pro causa, appellare continuam demrõnem: quod cur sic appellarit, nõ constat. Alexander eam orationem continuam dicit, inquantum non habet diuisas propões aut separatas à conclusione: sed vt in vna quadam contexione enunciatas. Quam expositionem Thomas noster sequitur. Philoponus vero dicit eam orationem esse continuam demõstrationem: quia est in prima figura, cum nec medium supponatur extremis, nec extraponitur. Ego vero his nõ aduersando, dicerem Arist. totam illam orationem, quia extinguitur ignis in nubibus, tonat, appellare continuam demõstrationem, quia propositiones sunt coniunctæ per notam causalem quia: cuius oppositum est in demonstratione explicita. nã in ea propositiones abiunctæ sumuntur per nullam notam coniunctæ, nisi solo medio termino.

A *Præterea est tonitrui diffinitio sonus in nubibus, atq; hoc est demonstrationis ipsius quid est positio. Est igitur diffinitio vna quidem oratio ipsius quid est conclusio. Eorum autem diffinitio quæ medijs vacant in demonstrabilis est ipsius quid est potest.* ARGY.

Amplius est terminis tonitrui sonus in nubib', hoc aũt est ipsius quid est demonstrationis conclusio. Immediatorũ vero terminus positio est ipsius qd est indemõstrabilis. DILVCI.

Locutus est de definitione nominali, & de definitione causali dicente pp quid: at nũc de alijs duabus definitionibus inquit. Amplius, vltra has definitiones, quas dixit, est alius tonitrui terminus dicens quid, quæ eius materialis definitio dicitur, vt placet Philo. quia datur per genus & per subiectũ, in quibus vt in materia fit tonitruum: & est sonus in nubibus. Deinde innuens differentiam huius ad definitionem dicentem propter quid, inquit. Hæc B autem est ipsius quid est, hoc est dicentis quid, & conclusio demonstrationis. In demonstratione. n. concluditur sonare siue sonare nubes, quia patiunt in ipsis ignis extinctionem. Deinde ponit aliã definitionem, quæ nec est demonstratio, nec cõclusio demronis, sed positio in scientia: quasi illius dignitas, vt in Geometria ipsius puncti, Punctus est, cuius pars nõ est, & in Arithmetica vnitas est principium primũ numeri. Et inquit, Immediatorũ vero terminus atq; definitio, positio est ipsius quid est, quod est indemõstrabile. Dicuntur aũt hæc immediata punctus in Geometria, & vnitas in arithmetica: qa ĩ talibus sunt prima nihil habẽtia prius, in quo resoluuntur in talibus scientiis, vt diximus. definitiones ergo talium dũr dignitates particularium scientiarũ, quia supponũtur, vt positiones. Com. 71.

C *Est igitur diffinitio vna quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis. Alia vero ratiocinatio ipsius quid est à demonstratione differens casu, & tertia demonstrationis ipsius quid est conclusio.* ARGY.

Est ergo terminus vnus quidem ratio ipsius quid est indemonstrabilis. vnus vero syllogismus ipsius quid est casu differens à demonstratione. Tertius vero ipsius quid est demonstrationis conclusio. DILVCI.

His declaratis. Nam colligit oẽs definitiones rei. Dico rei, quia nominalem non enumerat, fortasse supponens illam enumeratam, & inquit. Est ergo terminus vnus quidem ratio eius quid est ex positiua, quod demonstrari nequit: quam positionẽ appellauit in scientijs. Vnus vero terminus & secundus est definitio pp quid syllogismus ipsius qd est casu differens à demonstratione, casu quidem, D quia penes concretum & abstractum (vt dictũ est) & non modo casu, sed positione, vt dictum est. Tertius vero terminus est ipsius quid est, & materialis definitio demonstrationis conclusio. Dubitatio Sed videntur quinq; definitiones (vt Themist. innuit) Prima nominalis, Secunda dicens quid & materialis tantum. Tertia causalis tantum. Et dicens propter qd. Quarta vtranque complectens, scilicet & quid & propter quid. Quinta deniq; positio in scientijs. Solutio. Et dicendum sine dubio esse quinq; si enumerarentur distincte, sed quia causalem & quid cõplectentem Aristo. simul enumerauit, ideo quatuor esse videntur, vna scilicet comprehendente duas. Cõm. 77.

Patet igitur ex hisce quæ diximus, quo pacto est, quo pacto non est ipsius quid est demonstratio. Et quorũ est & ARGY.

Text.11.

quorum non est, quotq; modis præterea dicitur diffinitio, quoq; pacto ipsum quid est ostenditur. Et quo pacto etiam non ostenditur: atq; quorum est & quorum non est. Insuper quomodo sese habet ad demonstrationem, quo nanque modo fieri potest, & quo modo fieri nequit, vt eiusdem sit deffinitio demonstratione.

DILVCI.

Manifestum igitur ex dictis est & qualiter est ipsius quid est demonstratio, & quomodo non est. & quorum est, & quorum non est, amplius autem definitio & quot modis dicitur, & qualiter quid est demonstrat, & quomodo non demonstrat. & quorum est, & quorum non est. Adhuc autem & ad demonstrationem quo se habet & quomodo contingit eiusdem esse, & quomodo non contingit.

Cómen.37.

Epilogat oĩa, quæ dixit, & inquit. Manifestum est igitur ex dictis, & qualiter est ipsius quid est demonstratio, quia simul scilicet inuestigatur cũ demonstratione, & quo non est, quia vt conclusio & F prædicatum non demonstratur. Præterea ex dictis etiam patet & quorum, id est quarum definitionũ proprium est inuestigari cum demõstratione: quia illarum rerum definitionem proprium est inuestigari cum demr̃atione, quæ alijs inexistunt. vt definitionum eclypsis, Tonitrui & talium. Et quarum definitionum non est proprium cum demonstratione inuestigari, quia definitionum immediatorum: Amplius ex dictis parer, quot modis definitio dicitur: quia duplex nominalis, & rei declaratiua: quæ vlterius quot modis subdiuisa sit, etiam patet, Insuper ex dictis patet. quõ quid est atq; definitio demonstrat, hoc est quõ definitio est vtilis ad demonstrationem: nã formalis definitio dicens pp quid, est vtilis, vt medius terminus: & quõ non est vtilis, quia formalis definitio non est vtilis, vt fiat conclusio demonstrationis. Rursus ex dictis patet quorũ G est definitio, quia incomplexorum, & quorum non est, quia non est complexorum. Adhuc patet ex dictis quomodo definitio se habet ad demonstrationem: nam dictum est, ꝙ est demonstratio positione differens. Demum patet ex dictis quõ contingit eiusdem esse definitionẽ & demonstrationem: quia secundum aliam atq; aliam rationem: nam alicuius est definitio inquantum definibilis. & eiusdem est demr̃atio, inquantum demr̃abilis: & quõ non contingit, quia eiusdem eodem respectu non est definitio & demonstratio. Sed circa hæc dubitaret quispiam: quia Philo. dicit duas definitiones, dicentem quid, & materialem: & dicẽtem propter quid, & formalem: definitio data per agens & per finem, quæ definitiones sunt: Vtrũ formales an materiales. Robertus Linconiẽsis cognomẽto Grossatesta, tradit definitionem oẽm esse aut formalẽ, aut materialem: & dicit eam quæ dicit finalem causam, esse formalẽ: quia finis operatio est ab ipsa forma egrediẽs. Eam vero, quę dicit agẽtem causam, asserit esse materialem, quia agens potius in materiam reducitur, quia vtraq; causa vnde motus principium est. Sed hoc non placet: quia licet forma, finis, & efficiens, vt secundo lib. Phy. dicitur, multoties concidant in idem, nunquam tamen agens venit in speciem materię. Alij vero dixerunt agentẽ causam, & finem reduci in formam: & ita definitiones illæ formales dici possunt. Sed eadem ratione definitio dicens materiam dicetur formalis: quia materia reducitur ad agentem causam, vt. 2. Physi. E dicitur. Ego vero in verbis Arist. non legi quæ sit formalis definitio, & quæ sit materialis. Sed dicit aliquam esse dicentem quid, aliquã vero causalem dicentem pp quid. Propterea saluo meliori iudicio, dicerem oẽm definitionem dicentem causam quamuis esse formalem, modo sit quietans, & faciens propositiones immediatas. Vnde siue detur per materiam, siue per formam, siue per quamuis causam siue simul, siue seorsum, modo faciat propositiones demonstrationis immediatas, formalis dicẽ definitio. Vnde causalis definitio & formalis, & dicens propter quid idem est. Cur vero oĩs talis, quæ dicit causam, dicatur formalis, arbitror esse, quia forma dicitur oẽ declaras, & alio notius. Definitio vero dicens quid (vt genus & subiectũ) verbi causa sonus in nubibus: dicitur materialis: qa omne declaratum & ignotum potest materia dici respectu declarantis & respectu notioris. Præterea genus & subiectum alicuius passionis semper sunt materiæ, in quibus passio illa fit. Fateor tñ Aristo. in hoc definitionum numero nec materialis definitionis, nec formalis meminisse. Melius autẽ res hæc parebit per ea, quæ Aristot. dicet postea.

Dubitatio.

Quæ Linc.

Refuratio.

Tex. cõ. 70

Alia solut.

Refutatio.

Tex. cõ. 26.

Propria so.

Quare oĩs denitiõis quæ dicit cãm dicatur fotalis & quæ dicit quid materialis.

ARGV.

Cum autem. tum arbitremur scire cũ cognoscimus causam. quatuor vero causæ sunt. vna quidem quidditas, alia aũt quæ cum sint hoc esse necesse est, & tertia quę primũ mouit, & quarta gratia cuius cætera fiunt omnes hæ per demonstrationis medium ostenduntur.

DILVCI.

Quoniam autem scire opinamur, cum scimus causam: causæ autẽ quaturo sunt. Vna quidem quod quid erat esse, Vna vero cum hec sint, necesse est hoc esse. Alia autem, quæ aliquid primo mouit. Quarta vero, cuius gratia omnes hæ per medium ostenduntur.

Cómẽ. 38

At nunc, ꝙ medium demonstrationis sit causa, vult declarare: quo fit, vt recte illud Themis. dictum sit, medium causam, & definitionem idem esse. Accipit itaq; primo oẽs causas per medium ostendi: & intelligit non ꝙ illæ per medium ostendãtur, vt prædicara vel conclusiones. Sed ꝙ vnaquæq; ipsarum ostendatur per medium, vt Philo. inquit, quia locum medij complet. Vel intẽduntur per mediũ, vt cointellectæ in demonstratione, non vt intellectæ per demonstrationem. Vnaquæq; enim causa ostenditur per medium, quia nobis innotescit eius ratio in demonstratione per rationem medij, inquit. Qm̃ autem scire opinamur cum scimus causam rei existentiæ. Et causæ ipsæ quatuor sunt. Forma, quæ dicitur quod quit erat esse: Materia, q̃ est de numero illarũ causarum, quæ cũ sint necesse est hoc esse. & loquitur in plurali, propter effectus artificiales, qui non materia cõstant, sed pluribus. Vel loquitur respectu proximarũ materierũ, ex quibus constant effectus naturales. nã licet prima materia vna oĩum sit, eiusdem effectus plures sunt materiæ proximæ. Modo materia cõi posita non necessario effectus est, sed proximis materijs acceptis. & dixit signãter, quæ cum sint necessę est hoc esse: quia res ratione materię est necessaria necessitate simpliciter, necessitas cæterarũ causarum est ex conditione, vt secundo Physico. dicitur. Tertia causa efficiens est, quæ est aliquod mouẽs, vel quæ aliquid primo mouet: & dixit primo, fortasse ad differenriã instrumentalium causarũ. Vel dixit primo, vt Phil. innuit, propter causas agentes secundarias. Quarta est

ta est finalis causa, quæ est cuius gratia cætera fiũt. Ideo concludit oẽs has per mediũ demõnis ostendi quia sub ratione medij in demonstratione indicantur propter quod verbum personat potius similitudinem, & accipitur pro ipso vt: quasi sit sensus omnes has nobis patere in demonstratione vt medium.

ARGY. *Nam id quod cum sit necesse est hoc esse, non est vna propositione sumpta, sed saltem duabus. Hoc autem est cum vnum medium habent. Hoc igitur vno sumpto necesse est conclusionem esse.*

DILVCI. *Etenim id, quo existente, hoc necesse est esse. Vna quidem propositione accepta non est, duabus autem ad minimum. Hoc aũt est, cum vnum medium habeant. Hoc igitur vno accepto conclusionem necesse est esse.*

Cōmē. 75. Quia Arist in proximo textu de materiali causa ita dixit, vna vero; quæ cum sint necesse est hoc esse Ideo nunc exponit quomodo hæc verba intelligenda sunt. Potest enim intelligi ex materia aliquid sequi. Vel vna propositione assumpta, vel duabus. ideo inquit. Etenim id, quo existente, necesse est hoc esse, vna quidem propõne accepta, non est, quia ex vna propositione syllogistice nihil sequitur, sed necesse est, hoc, acceptis duabus propositionibus ad minus. Hoc aũt est, hoc est, dico aũt in duabus propõnibus cum propositiones habeãt vnum medium, in quo cõmunicant: nã hoc vno medio sic in duabus propositionibus assumpto necesse est conclusionem est: sed si in vna propositione assumeretur, nõ esset conclusio necessario sequẽs. Similiter si duæ propositiones assumerentur nõ in vno medio cõmunicantes, nihil sequitur. Et, vt recte Expositor iquit, hæc expositio in omnibus causis intelligitur: nõ enim ex causa in vna propositione assumpta necessario cõclusio sequitur, sed cum causa assumitur in duabus propositionibus.

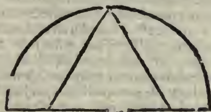
San. Tho.

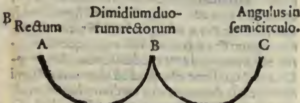
ARGY. *Patet autem & hoc pacto, Cur rectus his angulus est, qui in semicirculo designatur, quid cum sit rectus est ille. Sit itaq; rectus A. Dimidium duorum rectorum B, angulus denique qui est in semicirculo designatus C. Vt igitur A, id est rectus competat ipsi C, id est angulo qui est in semicirculo designatus, causa est ipsum B. Nam duorum quidem rectorum dimidium æquale est ipsi A. Ipsum aũt C æquale est ipsi B. Angulus.n. in semicirculo signatus duorum rectorum dimidium est. Cum igitur B duorum rectorum dimidiũ sit, A competit ipsi C, quod quidem est rectum eum angulum esse, qui est in semicirculo designatus.*

DILVCI. *Manifestum autem & sic, propter quid rectus est, qui in semicirculo est, quo existente rectus est. Sit igitur rectus in quo A, medium duorum rectorum in quo B, qui est in semicirculo, in quo, C. Eius igitur, quod est A, rectum inesse C, quæ est in semicirculo. Causa est B. Hic quidem enim ipsi A æqualis est, C aũt ipsi B. duorum.n. rectorum medium est, B igitur existente, medio duorum rectorũ, A inest ipsi C, hoc autem in semicirculo rectum esse.*

Cōmē. 76. Exemplificat de his, quæ dixerat, & ostẽdit per exempla quõ per vnumquodq; genus causæ contingit demonstrationem fieri, & primo in genere causæ materialis ponit exẽplum, & quidem in mathematicis: supponit.n. angulum, qui est in cõcauo semicirculi, esse dimidium duorũ rectorum: quod ex tertio lib. Euclidis demonstrari potest, & nunc supponatur: non enim exemplorum quærimus veritatem. Supponit secundo dimidium duorum rectorum esse rectum: quod illico patet, sicut dimidium duorũ palmorum est palmus, & duorum digitorum digitus. Tunc disponit terminos, & inquit.

Dimidium duorum rectorum.

Manifestum est aũt & sic scilicet per exẽpla, quod diximus: dixit enim per vnumquodq; genus causæ fieri posse demonstrationẽ. Ideo ostẽdit per exempla. Et primo in genere causæ materialis in mathematicis, & iquit. Propter quid rectus est is angulus, qui in semicirculo est. Vel sup. tu, quid est illud quo existente rectus est is angulus, qui in semicirculo est. Rñdet per causam materialem, & disponit terminos, & inquit. Sit igitur rectus, in quo A. hoc.n. quæritur (vt maior extremitas de angulo) qui est in semicirculo. Mediorum duorum rectorũ in quo B. Angulus vero, qui est in semicirculo, sit in quo C. Terminis sic dispositis, eius igitur quod est A rectũ inesse ipsi C, qui est in semicirculo angulus, causa est B, cuius rationẽ affert, & inquit. Hic quidem enim ipsi A æqualis est, conuertitur enim B cũ ipso A: nam oẽ dimidium duorum rectorũ est rectum, & omne rectum est dimidium duorum rectorum, C aũt ipsi B æqualis est: conuertuntur enim similiter, est enim C duorum rectorum dimidium, & ẽ contra. Terminis sic dispositis, inquit, B igitur existente medio duorum rectorum A inest ipsi C, hoc autem erat maior quæsita, s. angulum in semicirculo rectum esse. Quare demonstratio patet: omne enim dimidium duorum rectorum est rectum. Et qui est in semicirculo angulus, est dimidium duorum rectorum, ergo est rectus. Sed dices quomodo hæc demonstratio est per materiam. Patet solutio, quia dimidium duorum rectorum est materia anguli recti: constat.n. rectus ex duobus angulis rectis, ergo dimidium duorum rectorũ est pars recti, quod demonstratur de angulo, quia est in semicirculo, & cum pars sit totius materia iure hæc demonstratio erit per materiam. Dubitatio. Solutio.

ARGY. *Quidditas autem est idem quod hoc, & eo sane quia hoc significat ipsa ratio. At vero quidditatem etiam causam esse mediam antea demonstrauimus.*

DILVCI. *Hoc autem idem est ipsi quod quid erat esse, quod est significare ipsam rationem. At vero & ipsius quod est, quod quid erat esse, causa demonstratur media.*

Comẽ. 77. Sed dices medium causa. & definitio maioris extremi idem est, modo dimidium duorũ rectorum non est quod quid erat esse recti, quod demõstratur: ergo hæc demonstratio non est per causam aliquã. Rñdet dimidium duorum rectorum esse, quod qd erat esse maioris extremi, s. recti, non quidem (vt Philopo. inquit.) Substantifice atq; quidditatiue, sed significatiue: non n dimidium duorum rectorũ est substantia recti, sed significatum recti. & sic demonstratio bona est, qm̃ mediũ est causa materialis, & definitio quid significans ipsius recti, & medium, inquit. ❡Hoc aũt, s. quod æquale est ipsi A & ipsi C, s. dimidium duorum rectorum, idem est ipsi, quod quid erat esse, non quidẽ ipsi quod quid erat esse, quod est substantia recti. nam tale quod quid erat esse assignatur per causam formalem, sed ipsi quod quid erat esse, quod est rationẽ significare, i. ipsi quod quid erat esse, quod est idẽ rationi significanti, cum sit causa materialis recti, quæ non potest esse, quod quid erat esse substantiale. Modo ipsius quod quid erat esse quod est idem rationi significanti, causa demonstratur medium, hoc est accipitur in demonstratione vt causa media. Vel aliter exponi potest, quia dictum est in. 3. Metaphisicæ, demonstrationes mathematicas non fieri per materiam, sed solum per formalem causam. Respõdet talem causam materialem concidere cum causa formali quæ est quod qd erat esse. Secus in physicis. Vbi causa materialis nunquam cõcidit cum formali. Causa vero quare in mathematicis causa materialis concidit cum formali est quia non demonstrat mathematicus per causam formalem, quæ est altera pars compositi & perficiens materiam, vt facit physicus. sed per causam formalem, quæ declarat rem, modo materialis causa cum declaret rem, etiam formalis dici potest, & hoc iquit. Hoc aũt, s. medium quod diximus esse causam materialem recti, idem est ipsi quod quid erat esse, i. formæ significanti rationem, i. declaranti rem, & non perficienti materiã. Modo & ipsius quod est quod quid erat esse, id est forma declarans rem demonstratur, id est accipitur in demonstratione, vt causa media, & hæc expositio mihi placet. Potest & tertio exponi vt expositor inquit. Et non ab ratione. Vt legenti quæ ille dicit, patet.

Alia expõ. Text. cõ. 5.

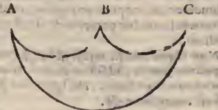
Lection. xi. lcdi huius.

ARGY. *Idem fit cũ quæritur propter quid aduersus Athenienses Persicum bellum exarsit, quæ causa fuit, vt Athenienses bello vexentur, quia contra Sardes ipsi cũ Eretriensibus irruerunt. Hoc. n primum mouit. Sit itaq; bellum A, priores irruisse B, Athenienses C B, igitur priores inquam irruisse ipsi C, idest Athenienses inest, A quoq; B ipsi competit. Medij nanq; lacessiti bellum aduersos eos agunt qui priores iniuriã intulerunt A. igit id est bellum, vexariq; bello B ipsi inest, id est hisce qui priores bellũ gessere, B vero ipsi C, id est Atheniensibus inest. Hi nanq; tractare bellum cedere Medosq; lacessiuere. Medium igitur & hoc in locu causa est, atq; ea quæ primum mouit.*

DILVCI. *Idem autem, propter quid Medorum bellum factum sit Atheniensibus, quæ causa fuit præliari Athenienses, quoniam in Sardes cum Eretriensibus commiserunt. Hoc enim moueri mouet primum. Sit bellum in quo A, prius commisisse B. Atheniensibus C, inest igitur B ipsi C: prius enim commisisse Atheniensibus, A autem ipsi B. Debellari enim prius inest iniustis, inest itaque ipsi B A. Debellari prius incipientibus. Ipsum vero B ipsi siue Atheniensibus. Priores enim inceperunt medium: atque hic causa est primum mouens.*

Præliari vt vexarẽtur bello. Cõmiserũt Irruerunt. Cõmisisse. Irruisse.

Bellum. Prius cõmittẽtibus. Athẽniẽbus.

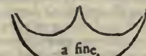
Comẽ. 78. Hoc exemplum est de demfone, cuius medium est causa effectrix, siue primum mouens. Sit igitur hæc conclusio. Athenienses vexantur bello. Mediũ vero quod est mouẽs, causa est, quia ipsi prius cum Eretriensibus in sardes irruerũt. Quo vero ad verba attinet. Medi sunt populi Asiæ vicini vero Parthis, Assyrijs, Persis, & mari Hyrcano, qui olim regi Persarum tributa impendebant. Athenienses qui sint, clarum est. Eretrienses vero Euboiæ insulæ populi sunt. Sardes vero ciuitas in Lidia est, olim regia Cresi. Exemplum aũt significat Sardes. & Medos confœderatos fuisse ex vna Athenienses vero cum Eretriensibus ex alia. inquit. ❡Idem aũt sup. fit cum quæritur, propter quid Medorum bellum factum sit Atheniensibus, hoc est propter quid prius cum bellum aduersus Athenienses exarsit & exponit propter quid & causam idem esse, cum inquit. ❡Quæ causa fuit præliari Atheniẽses, idest q̃ causa fuit, vt Athenienses vexaretur bello. Causam aũt assignans, inquit. ❡Qm̃ in Sardes cum Eretriensibus cõmiserunt, id est priua irruerunt. Et ait hoc causam esse, quæ mouit primum Medos, vt bello Athenienses vexarent. Prius ergo irruisse fuit causa mouens. His declaratis, constituit terminos, & inquit. ❡Sit bellũ in quo A, prius cõmisisse, in quo B, Atheniensibus sit C. Tũc patet ipsum B ipsi C inesse, hoc est prius cõmisisse inest Atheniensibus. Athenienses enim cum Eretriensibus prius in Sardes irruerunt. Ipsum autem A ipsi B inest. Vexari enim bello inest prius iniustis, id est cõmittentibus iniuriã, qui iniuste agunt. Quare ipsi B, quidem ipsum A inest. Hoc est debellari inest prius incipientibus, vel prius cõmittentibus iniuriam. ipsum aũt B ipsi C siue Atheniensibus: nam Athenienses priores inceperunt, ex hoc exemplo concludit mediũ esse causam primo monentem.

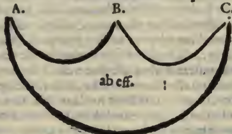
Verborum expõ.

Ea vero, quorum causa est id, quod alicuius est gratia, eundem subeunt modum, ceu propter quid deambulat, vt valeat. Cur domus est, vt conseruetur suppelex. Nẽ pe valetudinis deambulatio suppellectilis conseruandæ domus est gratia. Atque inter hæc propter quid post cænam ambulare oportet, & cuius oportet gratia, nihil interesse videtur. Sit itaq; deambulatio post cænã C, non natare cibum cum occupet locũ. in quo est B, valere sit A. Cõpetit igitur deambulationi post cænam id efficere, cibum inquam sumptum in ore uentris non supernatare, atque idipsum sanitatem conseruet. Sic enim videtur B. Igitur cibum inquam haud natare C ipsi inest, idest deambulationi post cænam. At A valetudinem inquam conseruare B ipsi cõpetit. Quæ igitur est causa, vt A gratia cuius cætera fiunt ipsi cõpetat C, nempe B ipsum est, non supernatare inquam cibũ. Atque hoc est tanquam ipsius ratio: nam

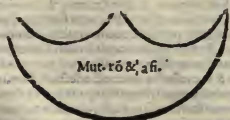
nam A hoc asßignabitur pacto. Cur autem B competit A ipsi C. Quia sanum est id nimirum est sic inquam sese habere. Verum mutentur ratiocinationes oportet, magis enim hoc pacto singula elucescent.

DILVCI. *Quorumcunq; vero causa est ipsum cuius gratia idem est iudicium. Vt propter quid ambulat? vt sanus fiat. Propter quid domus est? vt seruentur vasa. Hoc quidem gratia huius, quod est sanari. illud vero gratia huius, quod est seruari, est propter quid autem oportet post cœnam ambulare, & cuius gratia oportet, differt nihil. Ambulare autem post cœna sit C. Non eminere cibos in quo B. Sanari in quo A. Sit igitur ipsi post cœnam ambulare inexistens ipsum non eminere cibos iuxta os ventris. Et hoc esse sanũ. Videt.n.ipsi ambulare, quod erat C inesse B, quod erat non eminere cibos. Huic autẽ A quod erat sanũ esse.*

Quæ igitur causa est, vt ipsi C insit A, quod est ipsum cuius gratia, est B. Hæc autem (vt illius ratio est) A enim sic demonstrabitur, propter quid autem B ipsi C inest: quoniam hoc est sanari, quod est sic se habere. Oportet autem commutare rationes & sic singula magis apparebunt.

Nunc de finali causa exempla ponit, & inquit.

Cõmẽ. 76. §Quorumcunque vero causa est ipsum cuius gratia, idest finis, idem est iudicium. Vt propter quid ambulat Socrates. Respondebitur, vt sanus fiat. Vnde demonstratio sic componitur. Omne quod sanum fieri vult, ambulat: Socrates sanus fieri vult: ergo Socrates ambulat, demonstratio est per medium, ꝙ est causa finalis. Aliud exemplum ponit, & inquit. Propter quid domus facta est, vt seruentur vasa, ergo demonstratio erit. Seruans vasa factum Domus seruans vasa: Domus ergo facta. Hæc ergo demõstratio est cuius medium causa finalis est. Et hoc inquit. Hoc quidem igitur huius gratia, ꝙ non est sanari, vt ambulare Socratem. Illud vero gratia huius est, ꝙ est seruari vasa, vt vasa seruari finalis causa est domus factæ. Vlterius vult ponere aliud exemplum. & ideo ne sit de verbis contentio nomina exponit, & inquit. §Propter quid autẽ oportet post cænam ambulare, & cuius gratia oportet differt nihil. Et ita pro eodem habendum est propter quid & eius gratia. Terminis expositis, ponit exemplum, & inquit. §Ambulare autem post cænam sit c, non eminere cibos. si in quo B. Sanari sit in quo A. Terminis dispositis, docet demonstrare, & inquit. §Sit igitur ipsi post cænam ambulare inexistens ipsum non eminere cibos iuxta os ventris ita (vt propositio minor sit) ambulare post cęnam est cibos non eminere, & hoc, scilicet B, sit esse sanum, & ita maior erit, non eminere cibos est sanum esse. Nam terminis, & propositionibus ita cõstitutis, videtur ipsi ambulare, ꝙ erat c inesse B, ꝙ erat non eminere cibos, huic autem scilicet ipsi B inerat A, quod est sanum esse erit ergo demonstratio, omne c est A, qm̃ omne ambulare post cænam est sanum esse. Colligit deinde qualis nam hæc demonstratio sit, & inquit. §Quę igitur causa est, vt ipsi c insit A ipsum, ꝙ est cuius gratia. Respondet causam esse, quia est B, quare cibos non eminere causa est ipsius A, idest ipsius sanum esse, hoc autem scilicet B ipsius prædicati, videlicet A, ꝙ erat sanum esse, nõn est definitio, sed vt illius ratio, & ita quasi definitio. Et ita patet B esse causam ipsius A nõ simpliciter, sed quasi rationẽ esse illius. Propter quid autẽ B ipsi c inest: qm̃ est ipsum sanari, quod sic se habere est. & ita A & B sunt inuicẽ causæ: nam B est causa ipsius A, vt efficiens, A vero ipsius B, vt finis. Sed dices, si ita est, exemplum non respondet proposito. proposuit enim dare exemplum in demonstratione, cuius medium est finis, & dedit demonstrationem, cuius medium est effectrix causa. Respondet, & inquit. Oportet autem commutare rationes, s. vt conuertatur maior: nam maiore conuersa in terminis, sic singula magis apparebunt ad propositum, erit enim demonstratio, cuius mediũ erit causa finalis. Sic locum istum intellexit Philo. ſm alteram eius expositionem. Aliter etiam exponi potest, & fortasse melius, & magis ad verba. Dicemus enim Arist. i. dare exempla in causa finali, cum inquit. Quorũ vero causa est ipsum cuius gratia, idem est iudicium in demonstrando: nam medium etiam est propter quid, vt de alijs causis dictum est. Et ponit duo exempla in causa finali, cum inquit. Vt propter quid ambulat, supple Socrates siue Plato, vt sanus fiat, sit ambulans A sanum esse B, Socrates c, & patet demonstrationẽ esse per medium, quod est causa finalis. Secundum exemplum ponit (cum inquit.) Propter quid domus est facta vt seruẽtur vasa. factum sit A: seruari vasa B, domus c: tunc verificat exempla, & inquit. Hoc quidem, s. Socratem ambulare est gratia huius, ꝙ est sanari Et ita prima demonstratio est per causam finalem. Illud vero. s. domum esse factam gratia huius est, ꝙ est vasa seruari: & ita demõstratio secunda etiã est per causam finalem. Sed dices, medium in demonstrationibus talibus est cuius gratia, ergo nulla harum demonstrationum est propter quid. Respondet, propter quid autem oportet Socratem post cęnã

Alia expõ melior.

cænã ambulare,& cuius gratia oportet, differt nihil: ergo prima demonstratio est propter quid. Similiter propter quid domus facta est, & cuius gratia facta est, differt nihil Et ita secunda demonstratio (licet medium sit cuius gratia) erit propter quid: Hæc sunt exempla causę finalis. Quæres vlterius vtrum vna causa possit per aliam demonstrari,& si sic, vtrum causa demõstrans sit definitio causæ demonstratæ. Respondet causam finalem posse demonstrari de aliquo per efficientem, & hoc per exemplum, & inquit. ❡ Ambulare autem post cænam fit c, non eminere cibos in quo B, sanari fit in quo A. Terminis sic constitutis, sit ipsi post cænam ambulare, scilicet ipsi c inexistens ipsum non eminere cibos iuxta os stomachi. hoc est ipsum B: ita vt minor sit hęc, ambulare post cænam est non eminere cibos iuxta os ventris.& hoc, scilicet B sit esse sanum, ita vt maior sit, non eminere cibos est sanũ esse.& sequitur conclusio, ergo ambulare post cænam est sanum esse: Nam vt inquit, videtur ipsi ambulare, ꝙ erat c, inesse B, ꝙ erat nõ eminere cibos. Huic autem.s.B A videtur inesse, quod erat sanum esse ergo conclusio erit ambulare post cibum est sanum esse. Ex his concludit finalem causam de aliquo demonstrari posse per efficientem,& inquit. ❡ Quę igitur causa est, vt ipsi c insit A, ꝙ A est ipsum cuius gratia, id est quæ causa est, vt finis demonstretur de aliquo, scilicet A finis de ipso c. Respondet causa est ipsum B, quod est causa effectrix. Ergo altera causa per alteram de aliquo demonstrari potest. Quærebatur secundo. Vtrum causa demonstrans possit esse definitio causæ demonstratæ, & respondet. Hos autem scilicet causa demonstrans vt ratio est illius, idest causæ demonstratæ. Nam (vt Phi. inquit) non eminere cibos non est simpliciter definitio sanitatis, sed vt ratio. Non enim vna causa est ratio atque definitio alterius proprie. Et propterea dicit A, ꝙ sanum esse, & causa finalis sic, hoc est per aliquid, ꝙ est vt ratio, demonstrabitur è contra vero (vt propter quid B ipsi c inest propter quid simpliciter demonstrabitur) qm̃ hoc est sanari, ꝙ est sic se habere (vt scilicet cibi non natent)& ita medium ꝙ est causa effectrix. quo demonstratur finalis causa, non est definitio simpliciter sanitatis, neque propter quid simpliciter è contra vero causa finalis bene est simpliciter propter quid causæ effectiuæ. Debes scire (vt Philop. inquit) aliquando nomina esse rationibus manifestiora, aliquando rationes manifestiores nominibus. Ideo Aristo. inquit. ❡ Oportet autem commutare rationes manifestas ad nomina, & aliquando contra,& sic singula, id est vtræque propositiones syllogismi magis apparebunt. Vel melius iuxta hãc expositionem, quia vsus est infinitis pro rationibus. Dixit enim non eminere cibos esse sanari, & ambulare post cænam esse non eminere cibos quę res est aliquatenus contra vsum, inquit. ❡ Oportet autem commutare rationes quæ sumptæ sunt per verba infinita, ad nomina, quia vbi dicebatur ambulare, dicere possumus, ambulans, & vbi dicebatur non eminere cibos, potest dici prohibens cibos, & vbi sanari dicebatur, dicatur sanum, & ita singulæ propositiones magis apparebunt. Hæc est expositio quæ mihi magis placet.

Nota.

ARGV. *Ordo autem generationis ac ortus verso modo sese habet in his & in mouentibus causis. In illis enim primo medium fiat oportet. In his autem C ipsum extremum primo deinde id vltimum gratia cuius cætera fiunt.*

DI LVCI. *Generationes autem è contrario hic, & in causis secundum motum, ibi quidem enim medium oportet fieri primum, hic autem ipsum C extremum, vltimum vero ipsum, cuius gratia est.*

Com. 80. Declarauit per quodlibet genus causæ fieri posse demonstrationem, nunc vero de medijs quibus demonstrationes fiunt, vt Themi. placet, talem differentiam ponit ꝙ trifariam medium in demonstratione constituitur, aut vt prius ordine ipso esse ctu, qui demonstratur, aut vt posterius ordine, aut vt simul. Prius ordine effectu demonstrato est medium ꝙ est causa effectrix, posterius vero ordine, est medium, ꝙ est causa finalis. Simul denique est definitio, hoc est quid est, & ꝙ rei esse est. Et huius rei causa est, quia rerum generationes aliter fiunt ab ipsa mouente causa, aliter à finali causa, aliter à formali,& hoc inquit. ❡ Generationes autem è cõtrario hic,& in causis ſm motum fiunt. ergo supple & media quæ sunt causæ illorum effectum, aliter se habent in demonstrationibus: nam ibi, hoc est in demonstrationibus effectuum causarum efficientium medium oportet ordine primum fieri, cum effectrix causa ordine effectu prior sit: hic vero.s. in demonstrationibus effectuum causæ finalis c, id est medium est vltimum ordine, atque effectu posterius. Et per c intellexit medium proximæ demonstrationis. Propterea subdit, Vltimum autem supple intelligo illud, quod est cuius gratia, i. finis, quod in proxima demonstratione A appellabatur. Tacuit autem tertium medium, ꝙ simul est cum effectu demonstrato, propter breuitatem,& quia intelligitur ex his duobus, accepit. Vel intellige sic. Generationis aliter fiunt in causis, quæ agunt per motum, & aliter in causis finalibus, nam in causis, quæ agunt per motum, oportet medium fieri primum & ante effectum: hic autem.s. in causis finalibus ipsum c, vltimum, hoc est effectu, supple oportet fieri primum, & ante causam, vltimum autem sup. dico cuius gratia. Phi. vero ſm secundam expositionem per generationes intelligit consequentias syllogisticas, & tunc est sensus. Generationes autem syllogisticę contrario hic, s. in causis finalibus & in causis ſm motum, i. effectiuis fiunt. In cõsequentijs enim syllogisticis, quæ per causam mouentem fiunt, causa præcedit effectum tempore, in consequentijs vero syllogisticis, quæ per causam finalem fiunt, effectus pręcedit causam, inquit. ❡ Generationes autem.s. syllogisticę è contrario hic. i. in finalibus causis,& in causis secũdum motũ fiunt. Ibi quidem enim.s. in causis effectiuis mediũ oportet fieri primum. Hic autem,s. in causis finalibus ipsum c extremum, ꝙ est effectus, oportet fieri primum, sed vltimũ, quod vltimo loco fit, est ipsum: cuius gratia: hoc enim est, quod vltimo fit.

Expositio. Themist.

Expositio. Phil.

ARGV. *Fieri autem potest, vt idem gratia sit alicuius, & ex necessitate. veluti propter quid per laternam penetrat lumen. Et enim id quod minores habet partes, subtiliores ue necessario per meatus maiores penetrat, ampliores ue. Siquidem lumen fit quia transit, & cuiusnam gratia, vt non*

non deuiemus, pedesque etiam offendamus. At vt est in hisce quæ sunt, sic ne etiam est in hisce quæ fiunt, vt si cum ignis extinguitur tonitat, necesse est strepitus sonusque fiat. Et vt Pythagorici dicunt, terroris gratia quo pertimeant hi qui in tartaro degunt.

DI LVCI. Tex. 12. *Contingit autem idem cuius gratia esse, & ex necessitate. Vt propter quid penetrat laternam lumen. Etenim ex necessitate disgreditur, quod in parua est partibilius per maiores poros, si quidem lumen fit disgrediendo. Et gratia cuius, vt non offendamus. Nonne igitur si esse contingit, & fieri contingit. Sicut si tonat extincto igne necesse est septire, & sonare. (Et quemadmodum Pythagorici dicunt) Minarũ causa his, qui tartaro sunt vt timeãt.*

Sizire Septire.

Com. 81. Continuatio. Cum declarauit Aristo. demonstrationem fieri posse per vnumquodque genus causæ, nunc Arist. declarat vnum & eundem effectum posse per plures causas declarari atque demonstrari. Et hoc ꝓponit cum inquit. {Contingit autem idem, hoc est eandem rẽ esse, cuius gratia, i. esse per causam finalem, & ex necessitate, i. per materialẽ causam. Et hoc pacto exponit Phil. Et ponit exemplum, & inquit. } Vt propter quid penetrat laternam lumen. Ad hoc responderi potest per materialem causam, & per finalem. Et respondet per materialem, & inquit. } Etenim ex necessitate disgreditur, ꝙ in parua est partibilius, per maiores poros. Hoc est qui tenuissimum lumen per minus tenues, & latiores poros vitri, videlicet aut laternæ siue pellis aut alicuius talium pertransit. Hæc enim demonstratio ex dispositione luminis, & ex dispositione laternæ procedit, & ita ex necessitate materiæ. Addit, siquidem lumen fit disgrediendo, quia secundum veritatem lumẽ non est corpus, & ita non per poros pellis penetrat. Propterea dicit Siquidem lumen fit, disgrediendo, quia reuera non fit disgrediendo. Lumen intra laternam contento non penetrando illuminat, sed recipitur in diaphano vitro vel pelle seipsum per totum aereum Hemisphærium multiplicando. Rursus responderi potest, & per causam finalem, vt non offendamus, hoc est ne deambulantes noctu his, quæ ante pedem iacent: offendamus. Deinde ponit aliud exemplum (vt inquit Phi. vt reducat quomodo vna & eadem res fieri potest: & per finalem causam, & per materialem. Cum enim quæritur propter quid sonat, ex causa materiali responderi potest, quia nubes septit & sonat. Tonitruum enim constat tanquam ex materia ex ipso sono & septione. Ex causa vero finali responderi potest (inquit Pythagoras, vt timeant hi qui in Tartaro sunt, inquit. } Nonne igitur si esse contingit, supple aliquem effectum ex causa finali, & materiali, fieri contingit etiam ex causa finali, & materiali, quasi dicat sic: & per ea quæ esse contingunt: intelligit effectus, qui permanentes sunt, & aliquo tempore durabiles (vt illuminatio, & id genus) & per ea, quæ fieri contingit, intelligit effectus instabiles, qui paruo tempore durant, vt tonitruum, & id genus. Propterea dicit si esse contingit, i. si de effectu permanente contingit, quod dictum est, vt. l. per plures causas sic: etiam de effectu non permanenti, ꝙ in fieri esse habet, contingit ipsum fieri ex pluribus causis, sicut si tonat ex extincto igne, necesse est Sizire siue Septire, & Sonare. Et ita tonitruum vt ex materia constat septione & sono.

Expõ. 2. exẽpli Ari. de cã tonitrui secũda tertia. Alij vero sic intelligunt si tonat, necesse est ignem extingui in nubibus. Si autem extinguitur necesse est sizire siue septire, & consequenter sonare, modo sonare est tonitrui materialis causa. Vel fortasse melius hoc exemplum est ad mentem Empedoclis, qui voluit ignem in nubibus extinctum esse materialem causam tonitrui, quare tonat vt ex causa materiali secundum Empedoclem ex ipso extincto igne. Si enim tonat ex extincto igne, necesse est sizire & sonare, s. tonitruum effici, ideo materialis causa tonitrui est ignis extinctus. Quo vero ad verba attinet, sizire græce latine est septire, est autem septire (vt cum extinguitur ferrum in aqua sonare). Quæ vero sit materia tonituri, & quæ effectrix causa, in meteorologicis declarauit Aris. Nõnulli vero dicunt hoc exemplum, ꝙ Arist. de tonitruo assignauit, fuisse exemplum, quo voluit eundem effectum demonstrari posse per finalem, & per efficientem causam. Nam extinctio ignis effectrix causa est tonitrui. Et tunc exponunt verba sic nonne igitur si esse contingit, id est contingit demonstrari per causas, essendi, vt sunt materia & finis, ita etiam contingit fieri, i. demonstrari per causas fiendi, quæ sunt effectiua, & finalis. Finalis. n. causa dicitur essendi, & fiendi. Propterea in vtroque exemplo intelligitur. Quæ expositio licet nõ consonet verbis Ari. rem tñ propositam nõ variat. Quod vero responderi possit per causam finalem etiam ostendit, cum inquit. Et (quemadmodũ Pythagorici dicunt) tonat Iuppiter minarum causas his qui sunt in Tartaro, vt timeant: hæc enim causa finalis est secundum Pythagoricos: sed secundũ Arist. causa finalis tonitrui est (vt aer expugnaretur ab exhalationibus) quæ aerem inficiebant: aer enim expurgatus viuentibus animalibus prodest.

Verborum expõ.

Alia expõ aliquorum exemplo.

Qualis expositio.

ARGY. *Atque plurima talia sunt, præsertim in hisce quæ natura talia sunt, & constant. Altera namque natura alicuius gratia facit, altera necessitate. Necessitas autem est duplex. Alia enim est secundum naturam, & appetitionem. alia violenta, quæ quidem est præter appetitionẽ. Hæ necessitates extant cũ lapis nunc sursum nũc deorsum mouetur. Nam tametsi necessitate lapis vtroque motu cietur, non eadem tamen necessitate.*

DI LVCI. *Plurima autem huiusmodi sunt, & maxime in his quæ natura subsistunt, & constant. nam hæc quidem propter hoc natura facit. Illa vero ex necessitate. Necessitas autem duplex est, hæc quidem secundum naturam, & aptitudinem, hæc vero violenta, & contra aptitudinem, sicut lapis ex necessitate sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem.*

Cõmẽ. 82. Cum declarauit effectum demõstrari posse per plures causas, ostendit qui sint hi effectus, & inquit {Plurima autem huiusmodi sunt, qui per plures causas demõstrari possunt & dixit plurima, quia non oĩa. Ideo exponit, quæ sint ista plurima, & inquit. {Et maxime in his, quæ natura subsistunt, & constant, quales sunt effectus naturales. Nam vna natura est, quę facit propter hoc: vt quoties id facit, per se, & non præter intentionem. Alia natura est q̃ facit ex necessitate, quia ꝓter intentionem, & solum ex materiæ necessitate, vt quę casualiter facit. Ex hac distinctione patet aliqua fieri propter finem, vt quæ natura facit, secundum propriam intentionem Aliqua ex materiæ necessitate, vt quæ natura facit

Verborum expositio.

facit præter intentionem. Quo vero ad verba attinet. Cum dicit. Hæc quidem propter hoc natura facit. Verbum hæc est fœminini generis in græco & construi debet cum verbo natura. Verbum vero illa similiter fœminini generis est, & eodem verbo construendum. Sed quæris vtrum eadem fieri possint ex naturæ necessitate, & ex fine. Respondet Themistius multa talia vtraq; necessitate fieri posse, vt dente, quorum primores acuti sunt. Tum quod ex osse gignuntur tenuiore, tum gratia finis, vt cibo secando dirimendoque habiles sint, alia quoque exempla assignat, vt legenti patet. Ex his patet quæ sint illa, quæ pluribus causis demonstrari possunt. Et quia dixit ex necessitate naturæ aliqua fieri, ideo necessitatem subdistinguitur, & inquit. Necessitas autem duplex est Hæc quidem secundum naturam & appetitudinem, vtpote quæ est ex conditione materiæ. Hæc vero violenta & contra aptitudinem, vtpote quæ est secundum causam mouentem. Cuius exemplum est lapis, qui ex necessitate & sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. sursum enim fertur propter necessiaté agentis, à quo violenter mouetur, deorsum vero propter necessitatem naturæ atque materiæ, ex qua constat. Et (vt recte Philop. notat) Arist. hic necessitatem duplicem assumpsit, tamen in alijs quadrupliciter dixit necessitatem dici, vno modo simpliciter, secundo ex suppositione, tertio secundum naturam, quarto præter naturam, in alijs autem dixit quinq; modis sumi necessitatem. Addit enim quintum modum pro vtilitate.

Dubiũ Rh. The.

Philopo. Quot modis necessitas accipiatur apud Ari. hic & quo in aliis locis. 5. Me. Tex. cóm. 6

ARGY. *In his autem, quę proficisci solent à mente, quædam nunquam sunt à casu, vt domus vel statua, neque necessitate, sed alicuius gratia: quædam sunt etiam à fortuna vt sanitas atque salus. Maxime vero in quibus fit, vt sic & aliter sese habeāt, cum generatio non est à fortuna.*

DI LVCI. *In his autem, quæ sunt ab intelligentia, alia quidem si nequaquam sunt ab eo, quod est per se frustra, vt domus, aut effigies neque ex necessitate sunt, sed propter hoc, alia vero à fortuna sunt (vt sanitas, & salus). Maxime autem in quibuscunque contingit & sic, & aliter, cum non à fortuna generatio fit.*

Cóm. 83. Declarauit Aristo. quæ per plura media, nunc, quæ per vnum demonstrentur, quæue per nullum & ponit talem diuisionem, videlicet. Eorum, quæ fiunt ab intelligentia, i. à cognitione, & proposito, alia fiunt solum propter hoc, alia vero penitus à fortuna. Fiunt autem propter hoc solum quæcunque nec præter intentionem fiunt, nec necessitate materiæ, vt domus, & effigies, & vt quæcunque arte conficiuntur. Quæ enim arte conficiuntur (vt Phi. inquit) nec sponte fieri dicuntur. Id enim sponte fit, quod sine causa manifesta fit, nec præter intentionem. Nullus enim domũ aut statuam erigit præter intentionem. Nec ex necessitate materiæ non enim ex lignis solis, & lapidibus solis sine artifice domus fieri potest. Quare hæc quæ arte conficiuntur, solum propter hoc, hoc est propter finē aguntur. Patet ergo eorum, quæ fiunt ab intelligentia, aliqua fieri solum propter hoc. Quo vero ad verba attinet. Intelligentia græce est διάνοια & pro cognitione, & proposito intelligitur. Eorum insuper quæ fiunt ab intelligentia alia sunt, quæ fiunt à fortuna, vt sanitas, & salus. Sanitas quidem in ægrotan

Verborum expositio.

E te per absentiam medici, salus vero in naui per absentiam gubernatoris, Affert autem conuenientiā inter hæc, quæ ab arte, & hæc, quæ à fortuna fiunt quod vtraque in contingentibus fiant (vt Phi. inquit). Verum ab arte fiunt contingentia, cum eorum factio non est à fortuna, sed ab ipsa cognitione opificis, & hoc inquit. Maxime autē artificialia sunt in quibuscunque contingit sic, & aliter, i. in contingentibus, modo talium contingentium generatio atque productio non fit à fortuna, sed ab intelligētia. Patet ergo eorum, quæ fiunt alia fieri à natura, alia ab intelligentia. eorum vero quæ fiunt ab intelligentia, alia fieri ab ipsa arte, alia fieri à fortuna. Tunc patet quę pluribus medijs, quæ vno medio, s. fine, quæ nullo demonstrantur. Naturalia quidem pluribus medijs demonstrantur, quod pluribus è causis proficiscantur, artificialia vno medio, quod è

Diuisio eorum quæ fiũt.

F fine tm̃ exoriantur, fortuita vero nullo, quod ob nullam causam fiant. Hoc pacto textus iste exponatur: non autem habemus à græcis expositionem, cum & quæ Philo. & Themi. dicunt, ad textus expositionem pauca sint.

ARGY. *Quare si finis sit bonus, ea quæ ad illum consequendũ efficiuntur alicuius gratia fiunt. Et aut à natura, aut ab arte. A fortuna vero nihil cuiusquā fieri gratia solet.*

DILVCI. *Quare finis bonus alicuius gratia fit. & aut à natura, aut ab arte. A fortuna autem nihil propter aliquid fit.*

Cóm. 84. Corollarium istud est, cum sit pulchrum, & non ad rem, sed quasi extra propositũ, quod à fortuna nullus finis bonus fiat sed solũ aut a natura, aut ab arte, probat: omnis finis bonus alicuius gratia fit. fortuna nihil facit alicuius gratia, sed sola ars vel natura. Ergo à fortuna nullus finis bonus fit, sed

G solum à natura vel fortuna. Dices thesauri inuentio non est bonum, certum est esse bonum, & tñ aliquando à fortuna fit. Fortasse bonum est, non tamen finis bonus, cũ non sit finis suffodientis vt fodiens est, sed alia ratione est bonum.

Obiectio.

Solutio.

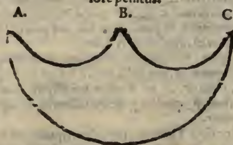
ARGY. *Eadem autem causa est in his quæ sunt, & in his quę fiunt, & in his quæ fuere, & in his item quæ fient, futuraque sunt. Medium enim ipsum causam esse constat. Verum differentia quędam esse videtur. Eorum enim quæ sunt, est, eorum quæ fiunt, fit, eorum que fuere, fuit, eorum demique quę fient, erit. Nam vt hæ patefiant exemplo, cum interrogamur cur fuit, vel fit vel erit, vel est, defectio lunæ, quia fuit, vel, fit vel erit vel est terra inter solem & lunā accommodatissime respondemus. Quid est glacies, & accipiatur aquam congelatam ipsam esse. Atque sit aqua quidem C, congelata autem à causa*

H *deinde collocentur in medio quod ipsum occupat B absentia penitus ipsius caloris B, igitur ipsis C inest A quoque B ipsi competit. Atque sit glacies, cum ipsum B fit, & fuit cum fuit, eritque cum erit. Ea igitur quæ hoc pacto est causa sit, & est & fuit & erit vna cum eo cuius esse causa dicitur.*

DI LVCI. *Eadem autem causa est & in his, quæ fiunt, & factis, & futuris, quæ quidem est his, quæ sunt. Medium enim causa est. Præterquam in his, quæ sunt, quæ est, in his quæ fiunt, quæ fit factis autem facta, futuris vero futura. Vt propter quid factus est defectus, propter id quod in medio facta est terra, fit autem propter id quod fit erit autem, propter id quod erit in medio, & est autem propter id quod est. Vt quid est chrystallus, accipiatur iam quoniam aqua congelata est: aqua in quo C: Congelata*

in

in quo A: Causa media in quo B defectus caloris penitus. Inest igitur ipsi C, quidem. B Huic autem congelatum esse quod est in quo A. Fit itaque chrystallus, cum fiat B, facto est autem facto est. Erit autem futuro B. Sic quidem igitur causa & cuius causa est simul fit, fit cum fit & est cum sit, & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

Com. 15. Intentio huius partis est probare ꝙ idem medium sit in his quæ fiunt, & in his, quæ facta sunt, & in his quæ futura sunt in rebus generalibus, & corruptibilibus, ꝙ est in his quæ sunt, hoc est medium in rebus generalibus & corruptibilibus ita coæuũ est effectui qui fit, ficut mediũ in rebus quæ sunt. i. æternis, coæuum est rebus ipsis ęternis. probatur in rebus generalibus causa eadem est in his, quæ fiunt, & in his quæ facta sunt, & in his quæ futura sunt fieri quæ est in his quæ sunt, i. in rebus æternis in rebus. n. æternis causa coæua est rei hoc pacto, ꝙ cum effectus est, causa est, dum effectus fuit, causa fuit dũ effectus erit, causa erit. verbi causa. Rotunditas cœli cum causa ita se habet, ꝙ dum est rotunditas eius causa est, dum fuit, eius causa fuit, dum C erit, eius causa erit, ergo eodem modo in his, quæ fiunt, & generantur, causa se habet: cum. n. effectus fit causa fit, cum effectus factus est, causa facta est, & cum futurus sit, causa futura erit. Addit minorē, & inquit. {Medium. n. causa est, ergo medium in his, quæ generantur ita se habebit sicut in his, quæ sunt, quia cum effectus fit medium fit, & cum effectus factus est, medium factum est, & cum effectus est futurus, medium erit futurum. Veluti etiam in his, quæ sunt. Sed dices non videtur causa esse eadem quæ est cum ipso fieri, & cum ipso facto, & cũ ipso futuro fieri, cum causa quę est cũ fieri habeat esse actuale, causa aũt quę est cum futuro fieri habet esse potentiale, modo esse actuale & esse potentiale differunt valde, non ergo est idem. Respondet. Veruntamen in his quæ sunt, videlicet in æter D nis, causa est, quæ est & ita defuit & erit, in his aũt quæ fiunt, causa est, quæ fit, in factis aũt, causa facta est, in futuris vero causa est futura. & ita vult in ęternis causam esse eandem numero, quia semper ea, quę est, coęua tñ, quia fuit & erit cum effectu.

In rebus gñabilibus cã eadē specie est coæua effectui. In rebus generabilibus (vt inquit Philo.) causa eadem specie coęua est effectui: non. n. eadem numero causa est, quæ erat in potentia, & quę est in actu cum actus & potentia sint differentiæ valde oppositę, est tñ eadem causa specie, quia licet causa in potentia non sit idem sibijpsi in actu secundum numerum, est sibijpsi eadem specie. Potest tñ dici esse eandem numero causam, sed priuatiuē. Sicut. n. Socrates generãdus sibi ipsi genito idem numero est priuatiue, quia non alius est qui generatur, & qui erat generandus, ita quoque causa quæ est eius vt generandi, & eius vt geniti eadem est priuatiuē, q̃a non alia, ꝙ vero sit eadem aut specie, aut priuatiuē per exempla exponit, & inquit. {Propter quid factus est defectus, propter id ꝙ in medio facta est terra. Fit autem defectus propter id ꝙ fit. Erit autem factus defectus, propter id ꝙ in medio erit facta terra: Simili ratione in his, quæ sunt, qualia sunt æterna effectus est (vt rotunditas cœli propter id quod causa est). Hoc est primum exemplum. Deinde ponit secundum, & inquit. {Vt quid est chrystallus, accipiatur iam q̃m aqua congelata est, dicit accipiatur, quia de eius esse quæstio est Meteorologica. Verum pro exemplo accipiatur nunc ita esse. Et tunc aqua sit in quo C, congelata vel conge B latum esse sit in quo A: causa media sit in quo B, videlicet defectus caloris penitus. Congelatur enim aqua & in duritiem vertitur ob omnimodam caloris euanescentiam. Igitur inest ipsi C aquæ B, s. defectus caloris penitus, huic autem B inest congelatum esse, qua ratione (vt inquit) chrystallus fit, cum fit B facta est facto ipso B, erit aũt facta ipso B futuro fieri. Tunc recolligit maiorem, & inquit. Sic quidem igitur causa, & id cuius causa, est simul fit, cum fit effectus in rebus generabilibus: & est cum fit effectus in rebus æternis, & in generalibus non modo causa fit, cum fit effectus: sed in eo ꝙ factum est, causa facta est, & in futuro eodem modo causa futura est. Et tamen differentia aliqua inter coæuiternitatem causę cum effectu in generabilibus, & in ęternis, quia in generabilibus coęuiternitas causæ cum causato est respectu huius verbi fio, quia cũ fit effectus, causa fit, & cum factus est, causa facta est, & cum futurus est fieri, causa futura est fieri. In æternis vero coæuiternitas causę & causati est respecti verbi sum, es, est, quia simul est, fuit, & erit cũ effectu. Prętereа (vt The. inquit). In generabilibus causa coæua effectui est formalis: hęc. n. non fit ante, nec post, sed simul cum effecto, vt Ari. inquit. 12. libro primæ Philo. In ęternis quęlibet causa est coęua effectui, non solum formalis, sed effectrix, & finalis, vt intelligenti patet. Hoc pacto textus iste erit intelligendus. Phi. autē & The. licet verba exposuerint, intentionem Aristot. ignorarunt. Alij nec verba Arist. nec intentionem apprehenderũt. — In generabilib⁹ coæuiternitas cãæ cũ causato ē respectu huius verbi fio, ĩ æternis vero est respecti huius verbi sum, es, est.

Cum igitur patet causas coæuas esse in generalibus & æternis eodem modo, & media causę sunt.

Media profecto, & in generabilibus & ęternis eodem modo coęua erunt. Quod si coęua media causatis sint. Patet demonstrationes fieri posse à media ad causata categorice, & hypothetice. Sequitur. n. categorice aquam esse congelatam, quia est calore deficiens, & sequitur hypothetice aquã esse congelatã, si calore deficit, & nõ modo à causa ad effectũ, sed cõtra ab effectu ad causã, & totius rei huius causa est coęuiternitas medij cũ causato. — Quæ exp8 Philopon. The. & aliorum.

ARGY. *Sed in hisce quæ non sunt simul, fit ne vt in continuo tempore. Quemadmodum nobis videtur alia aliorũ sint causa factum facti, fiens fientis, futurumque futuri.*

DILVCI. *In his autem quæ non simul sunt numquid sint in continuo tempore, sicut videtur nobis alia aliorum causa esse, vt facti esse, altera facta. Et futuri, altera futura, Et eius, quod fit, si aliquid antea factum est.*

Vt

pore necessario sequens. Vt quoniam hoc verum est dicere factum, scilicet fundamentum, hoc scilicet domum verum est dicere factum esse posterius illo, scilicet tempore determinato: nam ex quo illud factum est tempore posterius, in medio tempore falsum erit dicere hoc factum esse, altero iam facto: non enim sequitur ergo domus anno elapso facta est, facto anno elapso fundamento. Et sicut dico de præterito eadem est ratio & de præsenti & de futuro.

ARGY. *Neq; quoniam hoc fuit, hoc erit. Medium enim simul habeat ortum oportet, vt sit factum factorum futurorumq; futurum & cæterorum similiter. Ad id quod fuit & id quod erit fieri nequit, vt ortum habeat simul.*

DI LVCI. *Neq; quoniam hoc factum est hoc erit. Medium enim simul genitum oportet esse, factorum factum, futurorum futurum cum his quæ fiunt fieri. Cum his quæ sunt, esse. Sed futurum esse, & esse nõ contingit simul esse genita.*

Dico nunquid causa, quæ in præterito facta est possit esse mediũ necessarium eius effectus, qui erit in futuro, vt fundamẽtum iã factum medium eius domus, quæ in futuro fiet, respondet. Neq; quoniam hoc factum est, scilicet in præterito, hoc erit in futuro: non enim quia fundamentum factũ est domus in futuro erit. Affert causam, & inquit. {Medium enim homogonũ, hoc est contemporaneum oportet esse cum proprio effectu, vt factorum factum futurorum futurum, cum his, quæ fiunt medium oportet fieri cum his effectibus, qui sunt medium oportet esse. Assignat aũt causam Phil. quoniam quod factum est, nunquã est causa futuri, sed futurum esse, & esse vel fieri nõ sunt homogona, hoc est contemporanea, vel coelementaria ergo factum non potest esse medium necessarium ad effectum futurum.

ARGY. *Præterea fieri non potest, vt aut indeterminatum, aut determinatum sit ipsum medium tempus. Falsum enim erit medio illud dicere tempore.*

DILVCI. *Amplius neque indeterminatum contingit esse tempus medium neque determinatum: falsum enim erit dicere in medio.*

Cõmẽ. 90. Occurres his, quæ dicta sunt, si non licet syllogizare à causa facta ad effectum futurum secundum absolutum tempus, nunquid liceat syllogizare secundum tẽpus determinatum (verbi causa) Heri fuit fundamentum, ergo post duos, aut tres dies fiet domus. Respondet Aristo. hic, & inquit. {Amplius neq; determinatum contingit esse tempus medium inter causam factam & effectum futurum, ita vt fundamẽto facto, dici possit post duos aut tres dies fiet domus. Neq; indeterminatum: ita vt possit dici fundamẽto facto fiet domus, nulla temporis determinatione facta. Falsum enim erit dicere in medio, hoc quia in medio tempore contingit impediri, & illa contingit falsum esse.

ARGY. *Considerandum est aũt quid nam sit quod continet, vt in rebus post factum esse sit fieri. An patet facto fiens nõ hærere, nec enim facto factum etiam hæret. Sunt enim fines ac indiuidua. nam vt punctum puncto non hæret, sic neq; facto factum. Ambo nanq; sunt indiuisibilia.*

DILVCI. ex. 14. *Speculandum igitur quid est coniungens, vt post id, quod factum est sit, fieri in rebus. An manifestum est, quod non est habitum cum factum quod fit neq; enim factum cum facto. Termini enim sunt, & Atomi. sicut igitur puncta adinuicem non sunt habita, neque facta: vtraque enim indiuisibilia sunt.*

Cõm. 91. Mouet Arist. circa ea, quæ dicta sunt, quæstionẽ non leuem. nã nos videmus postquam factum fundamentum, statim fieri parietem: iterum facto pariete, videmus fieri domum. Ideo quærit Arist. (vt Philop. exponit) Quid est causa in tali rerum generatione. vt post factũ vnum sit fieri alterius, sic ordinate vsq; ad finem. Hęc enim quæstio nõ est leuis. Quia non videtur materia facta prius, vt fundamẽtum causa ipsius fieri parietem. neq; factus paries causa ipsius fieri domum. Neq; agens videtur esse causa copulans factam causam cum fieri, scilicet factum fundamentum cum fieri parietem. Materia quidem non, quia materia non causat nisi mota: agens minime, quia agens potest impediri. Ideo quæstio est nõ leuis de causa copulationis facti cũ ipso fieri. Arist. ergo pro solutione præmittit primo factum nõ esse facto habitum & causa est, quia facta sunt indiuisibilia, modo vnum indiuisibile nõ est alteri indiuisibili habitum. Aristot. ergo primo proponit quæstionem, cum inquit. {Speculandum igitur quid est coniungens, vt post, quod factum est, scilicet fundamentum, sic fieri in rebus, cum materialis causa, nec effectrix esse possit. Pro responsione ergo præmittit factum non posse esse habitũ facto, & inquit. An manifestum est, quod nõ est habitum cum facto id, quod fit. & ita quæstio supponit falsum, supponit enim factum esse habitũ ipsi fieri, quærit causam huius copulationis. Modo falsum est factum esse habitum ipsi fieri. Quod vero factum ipsi fieri habitum esse non possit, probat, & præmittit primo factum facto non esse habitum & inquit. {Neq; enim factum cum facto, supple habitum est, cuius causam affert, cum ĩquit. Termini enim sunt & Atomi facta ipsa. Tunc quasi resumẽs probationem repetit suppositionem, & inquit. {Sicut igitur puncta adinuicem non sunt habita, quia, scilicet sunt indiuisibilia, neq; facta sunt habita: vtraq; enim pũctum, scilicet & factum indiuisibilia sunt, non ergo factum facto habitum esse potest. Ex hoc vult habere factũ non esse causam copulatiuam sui cum altero facto. Vt fundamentum cũ pariete, quoniam eam non potest copulatiua sui cum aliquo esse nisi illi sit habita, ergo fundamentum non potest esse causa copulans se cum pariete, & ita nec alterum factum cum altero, & per consequens causa materialis prius facta (quam hic factum Arist appellat) nõ potest esse causa seipsam copulãs cum altero facto, & tota causa est. quia factum, vt dicitur 6. Physico. sicut & mutatum momento cognoscitur. Et cum indiuisibile suapte natura nulli cõtinetur, nulliq; habitum esse possit, vt ibidem dictum est, iure factum facto nõ potest habitum esse. Debes scire habitum esse in minus, quàm immediatum: quoniam immediatũ non addit contactum, habitũ vero addit, & ideo non possunt aliqua esse habita, nisi se mutuo contingant. Præterea secundum alios habitum includit situm, immediatum non. Ideo non possunt esse aliqua habita, nisi in situ aliquo collocẽtur. Quod si ita est, non ab ratione dictum est, factum facto nõ esse habitum, cum sint indiuisibilia tẽpore quæ & tactu, & situ carent in tempore.

Expositio Philopo.

A. te. 40. vsque ad. 50.

Circa principium. Notandũ.

ARGY. *Nec igitur ob idipsum facto fiens hærere potest. Fiẽs enim diuisibile, factum indiuisibile constat esse. Vt igitur linea sese habet ad punctum, sic fiens ad factum. Nam in eo*

in eo quod fit infinita sunt facta. Magis autẽ de hisce clarius est dicendum in vniuersalibus libris de Motu.

DILVCI. *Neque igitur quod fit, cum facto propter idem. Quod enim fit diuisibile est, factum autem indiuisibile. sicut igitur linea ad punctum se habet, sic id, quod fit, ad factum. sunt enim infinita facta in eo, quod fit. Magis autem manifestum in vniuersalibus de Motu oportet dicere de his.*

Cõmẽ. 92. Præmissa suppositione, videlicet ꝙ factum non põt facto esse habitum, propter indiuisibilitatem facti, per quam nulli potest esse habitum, nõ ex suppositione, sed ex ratione, qua probauit suppositionem, deducit scd'o factum non posse esse habitum ipsi fieri: nã cum factũ sit indiuisibile, nulli habitũ esse potest, pp sui indiuisibilitatem quia nec indiuisibili, nec diuisibili. Est enim indiuisibile sua indiuisibilitate nulli habituabile, & hoc inquit. ⁋ Neq; igitur quod fit, cum facto habitum esse potest propter idem, & ita non ex suppositione hoc deducit, sed ex ratione, quæ suppositio ꝓbata fuit, propterea dicit propter idem, vt det intelligere ex probatione esse hoc deductum non ex suppositione. Et ꝙ ex suppositione nõ deductum sit hoc, sed ex suppositionis ratione, inquit. ⁋ Quod.n. fit, licet supple diuisibile sit, & alicui habituabile, factum tñ, quia indiuisibile est: nulli habituabile est, quia neq; indiuisibili, neq; diuisibili, & ita nec ipsi fieri habituabile est. Deinde quasi epilogãs rationem & id, quod ex ratione deducit. inquit. ⁋ Sicut igĩ linea ad punctum se habet, sic id, quod fit ad factũ. nam in vno fieri infinita facta sunt, vt in vna linea infinita puncta, quare vt punctum non potest esse habitum lineæ propter puncti indiuisibilitatem. ita nec factũ esse potest ipsi fieri habitum propter facti indiuisibilitatem. Sed quia Sexto Physico. dictum est punctum esse immediatum lineæ, non tamen puncto (quia indiuisibile potest esse immediatum diuisibili) nõ tamen indiuisibili. ne quis credat eodem modo factũ posse esse habitum ipsi fieri: ideo rem hãc ad 6. Physic. transmittit. Ibi enim declarabitur nõ esse simile, nec valere argumẽtum, hæc possunt esse immediata: ergo habita: qm̃ habitum addit contactum & situm, immediatum non, vt dictum est, & quia indiuisibile sua indiuisibilitate nihil contangere potest, ideo nulli potest esse habitum. Potest tamen bene alicui esse immediatum, quia potest esse rei diuisibilis terminus, atq; finis, & ꝑ consequens, rei diuisibili immediatus. Ex hac secunda conclusione vult habere fundamẽtum ipsum, siue causam materialem prius factam, nõ posse se copulare ipsi fieri: ita vt post ipsam sit immediate ipsum fieri alterius rei, & ita Aristo. solum declarauit negatiuã, quia solum exposuit factum nõ posse esse habitum ipsi fieri, & per consequens patet factam causam, quæ est materia, non posse esse ipsi fieri habitam, nec posse seipsam copulare ipsi fieri. Sed quid sit copulans factum cum fieri, Themestius innuit tale copulans esse tempus: nam cum tempus continenti serie est: facit videri res, quæ modo fiunt, contineri cum factis. Cum enim omnis generatio fit in tempore, & generatum atq; factum finis sit generationis, qui finis esse non potest nisi momento. tempus ergo facit vt copuletur factum cum fieri: quoniam facit (vt fieri copuletur suo fini.) Et ita

Tex.cõ.26.

Tecõm. 2.

Dubĩ.

Rñ. Theml.

E licet factum non possit esse habitum ipsi fieri: potest illi copulari secũdum temporis seriem, eo modo quo finis tãdem copulatꝰ ei, cuius est finis. Ego vero non intelligo hanc copulationem fieri à tempore sine agente. sed intelligo hanc fieri ab agente, quod in tempore tandem complet eius actionem. Ex his sequitur, ꝙ licet nec factum facto, nec factum ipsi fieri habitũ esse possit, tamen per tempus põt fieri ipsum copulari facto eo modo, quo fieri copulatur immediate suo fini.

Propria solutio.

AROY. *De eo igitur ipso quomodo sese habet medium cum deinceps fit generatio, hæc eo vsq; sumantur. Nam & in his ipsis medium & primum necesse est medio vacare, velut A fuit cum sit factum C. Antea autem fuit A, atque C principium est ex eo, quia propinquius est eo puncto, quod est principium tẽporis. Item C fuit, quoniam D fuit.* F *Orto igitur D, necesse est C fuisse, C vero orto necesse est A prius ortum fuisse. Atque si medium hoc acceperis modo ad id tandem accesseris quod medio vacat.*

DILVCI. *De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione, se habeat media causa, in tantum acceptum sit. Necesse est enim & in his primam & mediam immediata esse, vt A factum, quoniam C factum est: posterius autem C factum, A autem prius est. Principium igitur est C, propter id, quod proximum est ipsi nunc, quod est principium temporis. Sed C factum est, si D factum est. Cum igitur D factum est, necesse est & A factum esse. Causa autem est C: D enim facto, necesse est C factum esse, C autem facto, necesse est A prius fuisse factum. Sic autem accipiens aliquod medium stabit alicubi ad immediatum.*

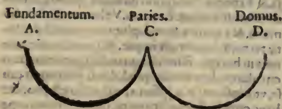
Cõmẽ. 93. His declaratis ostendit quõ in talibus liceat demonstrari, & primo epilogat. Et potest intelligi ꝑ G mediam causam, vno modo materiã ipsam, quam superius factum appellauit. Nam dici hęc causa potest media, quia assumi potest vt mediũ ad demonstrandum primum. Causa enim materialis posterius facta accipi potest vt media ad demonstrandum prius factum. Vt paries ad demonstrandum fundamẽtum. Vel melius epilogus sic intelligitur, vt intelligatur per causam mediã causam priorem quæ media dicitur, non (quia assumi possit vt mediũ) sed quia mediat in generatione iter vltimo factum & primo factum. vnde inquit. ⁋ De eo igitur, hoc est de causa media, quo modo se habeat cũ eo, quod consequenter ſm generationem, in tantum acceptum sit nam accepimus ipsam non posse habitam esse ipsi fieri. Sed quo modo licet demonstrari in talibus, subscribit, cũ inquit. Necesse est.n. H in his primam & mediam imediata esse. Et per primam intelligit maiorem extremitatem, quæ est prius factum: posterius.n. factum potest esse immediatum medium ad prius factum, vt paries factus posterius ad fundamentum prius factum. Propterea subdit, vt A factum, scilicet fundamentum, quoniam C factum est, modo C factum est posterius ipso A, & A factum prius ipso C. Est.n. fundamentum pariete prius factum. Sed dices superius dictũ est vnum factum non esse habitum facto. Modo dicit medium factum & primũ factum esse immediata. intelligas vel quia differentia est inter habitum, & immediatum, vt superius diximus, vel quia (vt Themis. inquit.) Vltimo factum est finis præcedentiũ, & sic licet præcedentia non sint immediata vltimo facto

Dubĩ.

Solutio

facto, vltimum factum semper est immediatū proximo facto, vt paries fundamento, & domus parieti, cum finis semper his immediatus sit, quorū est finis. Ex his concludit quomodo fiat demōratio in talibus, & vult illam fieri posterius facto in demonstratione pro medio assumpto: nam licet hæc demonstratio non sit à causa ad effectum, est aliquo modo à causa finali, & principio, quatenus est ab eo, quod est proximum ipsi nunc, quod est principium vltimi effectus, & finis præcedentis effectus, inquit. {Principium igitur, & medium est c, s. paries. pp id, quod proximū est ipsi nunc, i. ipsi facto in nunc, videlicet ipsi domui, quod quidē nunc est principium temporis, in quo fiet vltimū factum, s. domus. Propterea subdit, sed factū est, si D domus factum est. Erigit ergo demonstrationē, & inquit.

B

. Cum igitur D factum est, necesse est, & A factum esse, causa autem media est c. nam D domo facto, necesse est c parietem factum esse, c autem pariete facto, necesse est A fundamētum prius fuisse factū, sic autem accipiens aliquod medium, s. q sit complete factum, stabit alicubi ad immediatum, quod scilicet primo factum est, non supponens aliud cōplete factum. Ex his patet in talibus demonstrationē fieri ab effectu ad causam. Qui tñ effectus aliquo modo est principiū, quatenus se habet (vt finis respectu prius factorū.) Verum de his postea.

ARGY. *An semper ob infinitionem medium cadet. Non enim factum facto hæret, vt diximus, attamē à medio incipiendum est, & ab eo quod nunc est primum.*

DILVCI. *Nunquid semper extra cadet, per infinitum: non. n. est habitum factum facto, vt dictum est. Attamen incipere necesse est à medio tantum, & ab ipso nunc primo.*

Sed quærit quæstionem quæ videtur contra ea, Cōmē. 94. quę dicta sunt. Dictum est enim vnum factum non esse alteri facto habitum, & immediatum: at nunc dicit semper posterius factū esse immediatum pximo facto, & inquit. {Nunquid semper extra cadit, s. factum post factum per infinitum, siue in infinitum, & videtur q semper. quia vt dictū est, factum non est habitum facto. Respōdet hoc propositū nō tollere, quia siue procedatur in infinitum in factis, siue non, semper necesse est in demōratione talium incipere, quod est in ipso nunc primo, siue illi pximo: & procedetur ad prius factū. Non curauit aūt explicare modū, quo vnum factum, esset immediatum alteri, & quo non, quia in Sexto explicauit. Factum enim vt ibidem dicitur potest accipi pro facto cōpleto, quod dicitur factum in actu, & pro facto incompleto, quod dicitur factum in potētia. Loquendo ergo in factis in potentia factum facto non potest esse immediatum, quia inter quæcunq; duo talia mediat aliud factum in potentia. non. n. fieri pōt fundamentum nisi prius fiat eius medietas, nec fieri pōt eius medietas quī prius fiat illius

D

A medietatis medietas: & sic in īfinitū. In factis vero completis, factum est immediatum facto: quia paries fieri potest immediate post fundamentum, licet non simpliciter immediate, cum fieri non possit paries, quin prius fiat eius medietas: & iterum medietas medietatis in infinitum: bene ergo facto factum hic vult esse immediatum, quia loquitur de factis cōpletis. superius loquitur de factis incompletis. Et sic, quæ dicit, bene dicta sunt. Factuȝ facto mediatum & immediatum quō sit.

Idem & in futuris seruandum est. Nam si verum est D fore, verum sit prius oportet A. fore. Huius autem causa est ipsum C, Etenim si erit D, prius erit. ARGY.

Similiter autem est & in eo quod erit. Si enim verum est dicere, quoniam erit D, necesse est prius verum dicere, quoniam A erit. huius autem causa est C. DILVCI.

Lapides parabunt. A. Paries erit. C. Domus erit. D.

Ostendit & in futuris etiam demonstrationem in talibus fieri semp à posteriori ad prius. vt quoniam si domus erit, paries erit: & si paries erit, lapides parabuntur. Ergo si domus erit, lapides parabuntur. Inquit. {Similiter aūt demonstratio fiet in eo quod erit, vtpote in futuris: quia semper à posteriori proficiscendū est ad prius. Nam, si verum est dicere, quoniam erit D, scilicet domus, necesse dicere, qm̄ prius erit A, s. q lapides parabuntur. Huius aūt causa est c, scilicet quia paries erit. quia, vt inquit, si D domus erit, prius c, paries erit. Si vero C c paries erit, prius A erit, scilicet prius lapides parabuntur. Patet ergo in futuris eodem modo demonstrationem fieri. Come. 95.

Similiter autem & in his ipsis infinitio diuisionis extitit. Futurū nanq; futuro non hæret. Atq; principiū & in ijs est sumendum quod medio vacet. hæc autem in ipsis operibus ita sese habent, vt diximus. Nam si domus extructa est, lapides incisos fuisse necesse est. At id quamobrem, quia necesse est fundamenta fuisse, si domus est facta. Si vero fundamenta iacta fuere, necesse est lapides ante fuisse. Rursus si domus erit, pari ratione lapides prius erunt. Quod quidem per medium modo demonstratur eodem. Iacientur enim antea fundamenta. ARGY.

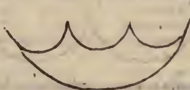
Similiter autem & infinita est decisio & in his. non enim erunt futura habita adinuicem. Principium tamen & in his sine medio accipiendum est. Habet autem se sic res in operibus, si facta est domus, & necesse est & decisos esse lapides: & factum esse hoc propter id est, quoniam necesse est fundamentum esse, siquidem & domus facta est. Sin autem fundamentum factum est, prius lapides esse factos necesse est. Iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes. (Demonstrantur autem & per medium similiter.) Erit enim fundamentum prius. DILVCI.

Sed cōtra obijcit, quia & in futuris diuisio factorum erit in infinitum: ergo non possumus procedere ab vno facto ad aliud factū, nisi semper mediet aliud: quare demonstratio in talibus nō potest esse per immediata, inquit. Similiter aūt & infinita est decisio & in his futuris. Non enim, vt inquit, futura erūt adinuicē habita: quin semper mediet aliud factum. Respondet & inquit. {Principium tamen Cōm. 95.

& in his, vt in præteritis, fine medio accipiendum est. quasi dicat, q̃ siue procedatur in infinitum in futuris factis, siue nõ, principium tamen quo ad nos sine medio accipiendum est. nam quo ad nos illud est principium, quod est apud nos primo factum: & tu intelligas illud esse primo factum quo ad nos, quod est cõplete quo ad nos primo factum, & non in potentia, quia sic non datur primum. tale enim primo factum complete accipiendum est sine medio, ita vt factum sit primo, & nullum aliud cõplete factum præcedat. Et ponit exẽplum in factis de præterito, cum inquit. Habet aũt se sic res in ope-

Decisi lapides. Fundamentũ. Paries. Domus.

A. B. C. D.

ribus, hoc est in factis completis. vt si facta est domus, necesse est & decisos esse lapides: & factũ est hoc, id est, & decisi sunt lapides propter quid est, i. ꝓpter id est: qm̃ necesse est fundamentum factum esse: siquidem & domus facta est. Sin aũt fundamẽtum est, prius lapides esse factos necesse est: & ita in præteritis. in futuris vero similiter. Iterũ si erit domus, similiter prius erunt parietes {Demonstratur aũt & per medium sic hoc, quia erũt parietes: qm̃ erit fundamentum prius. Ergo à primo ad vltimum, si domus erit, paries erit, si paries erit, fundamentũ erit: si fundamentum erit, lapides erũt: quare si domus erit, lapides erunt. Tu vero hæc intellige, vt superius diximus. Diximus.n. superius facta siue in futuro fieri, siue in præterito sumantur, in potentia siue incõplete esse infinita, actu vero siue cõplete sumpta, esse finita. Quare, vt incomplete sumuntur, nõ possunt esse immediata: quia quibuscunq; duobus factis acceptis inter ea mediat factum, vt vero sumũtur cõplete, possunt esse immediata. hoc pacto potest demr̃atio in talibus ex immediatis esse. sed quæres. vtrum demr̃atio ab vltimo facto ad prius factũ sit à causa, an ab effectu. Et dicẽdum vltimo factũ vno modo esse effectum præcedẽtium. alio modo causam, est effectus præcedentium, quatenus præcedẽtia sunt causæ in genere causæ materialis & efficientis illius, est vero effectus in genere causæ finalis. Est aũt finis præcedentium, inquantũ est in ipso nunc, quod est finis præteriti, & principium futuri. Factum vero medium, intantum est principium atq; causa, inquantum est propinquius primo, vt paries inquantum est propinquior domui, quare erit pręcedẽtium finis, subsequẽtium vero finis. Et hoc intellexit Aristo. cum inquit. Attamen a medio incipiendũ est. s. completo & actu, & ab ipso nunc primo, hoc est indiuisibili & finali termino, qui est in ipso nunc: hæc mihi videntur. Philop. vero & Simplicius non bene, vt mihi videntur, exposuerunt. Tu vero quæ ipsi dixerunt bene perlibra.

Dubitatio.

Solutio.

E *Sed quoniam in hisce, quæ fiunt generationem quandam modo circuli conuerti videmus. fieri potest, vt idipsum sit, si mediũ, & termini mutuo se sequantur. In ijs.n. consistit ipsis conuersio. Atque idipsum in sermonibus primis ostendimus, conuerti inquam ipsas conclusiones. hoc est.n. circuli modo ratiocinationem conuerti.* ARGY.

Quoniam aũt videmus in his, quæ fiunt circulo quandam generationem esse, contingit hoc esse, siquidem consequantur sese ad inuicẽ medium & extrema. in talibus.n. conuerti est. Ostensum est autem hoc in primis, quoniam conuertuntur conclusiones. Circulo autem hoc est. Tex.15. DILVCI.

Cum ostendit quõ licet demonstrare in his causis, quæ effectũ præcedunt, & in his quæ simul sunt cum effectibus, & quõ medium in talibus vtrisque est ordinandum, nunc ostendit quomodo demonstratio fiat in his, quorum alterum est alterius causa, & è contra. Sunt enim quædam quorũ alterum alterius est causa, & è contra. Vt homo est causa hominis, & è contra, & vt depluta terra, causa deplutæ terræ, & è contra, & inquit. {Quoniam aũt videmus in his quæ fiunt esse quandam generationem circularem, hoc modo, quòd alterũ alterius sit causa, vt A ipsius B, & B ipsius A, etiã causa est propter hanc circularẽ generationem, quam in rebus experimur, contingit simili ratione in demonstratiuis hoc esse, scilicet circularem ostensionem. contingit dico circularem ostẽsionem in talibus, quæ circulo generantur: siquidem medium & extrema sese inuicem consequantur, hoc est si mutuo conuertantur. Vbi enim medium & extrema circulo non conuertuntur, etiam si talia circulo fierent, circularis demonstratio non fieret. Vel aliter intelligit, vt legatur siquidem pro quia: & tũc est sensus, quoniam videmus in his, quæ fiunt, generationem aliquam fieri circulo. hac de causa cõtingit hoc idem esse in demonstratione, scilicet vt circulo fit: siquidem, pro quia, in talibus circulo factis, medium & extrema adinuicem sese mutuo consequãtur: quoniam in his, vt inquit, est conuerti, vt per exempla demonstrabit Nec hoc est nouum: quoniã in prioribus ostensum est conclusiones conuerti ad propositiones & propositiones conuerti ad conclusiones: hoc autem, quod est conuerti cõclusiones, ad propositiones, & propositiones ad conclusiones est circulo demonstrari. Quare patet in talibus, quæ circulari generatione generantur, circularem fieri demonstrationem, & ita patet quomodo demonstratio fiat in his, quorum alterum alterius causa est, & è contra.

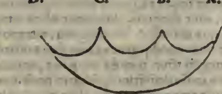
F · G — ἄκροι extrema. De hoc vide.2.pr.c.5

H *In rebus autem ipsis hoc videtur fieri modo humida facta pluuia terra vapor necesse est oriatur. Quo quidem orto nubem constare necesse est. Qua facta fieri aquam. Qua orta, terra pluuia necesse est humectetur. Hoc autem id erat quod initio sumpsimus. Quare modo circuli conuersio fuit, Quicquid enim ex hisce sumpseris, aliud sequitur quidem cum sit aliud. Quod quidem cum sit, aliud item est. Quod rursus cum sit, primum ipsum emergit.* ARGY.

In operibus autem videtur sic. Depluta terra, necesse est vaporem fieri: hoc autem facto, nubem: hac vero facta, aquam: hac vero facta, necesse est terram deplutam esse. Hoc autem erat ex principio, quare circulo circuit. Vno enim horum quouis existente, alterum est, & illo, aliud, & hoc, primum. DILVCI.

Nu-

Cõmẽ. 98. Assumpsit in his, q̃ fieri videmus aliqua circulo fieri, ita vt alterũ alterius causa sit, & è contra, nũc ostendit talem generationẽ circulo fieri in aliquibus ꝑ exemplũ, & inquit. {In operibus aũt videtur sic: quasi dicat, non solum verbo patet assumptum, sed opere, & ponit exemplũ, qm̃ depluta terra, necesse est vaporem fieri. hoc aũt facto & in sublimi collocato, necesse est nubem fieri. hac iterum genita, necesse est aquam gigni. facta iterum aqua, necesse est terram deplutam esse. Quod quidẽ à principio (vt propositio) assumebatur, & causa: nunc assumitur (vt conclusio) & effectus. Verificato assumpto, repetit q̃ ex assumpto itulerat, & iquit. {Quare circulo circuiuit generatione, & ita demonstratio. Nam vno horum quouis existente, alterum quoduis est. Nam depluta terra existẽte, erit qđuis eorum, quæ in exemplo assumpta sunt. & illo è contra existente, alterum iterum quoduis erit. & hoc existente, quouis eorum erit primum. Quare medium & extrema conuertuntur, & ita demonstratio circularis. Sed occurres, quia primo huius demonstratio circularis reprobata est hoc modo facta. Nam si ex terra depluta demonstretur terra depluta, non plus haberetur ex tali demr̃atione, q̃ si hoc est, hoc est: & ita facile est oĩa demonstrare. Iuniores dixerunt hoc fieri posse propter differentiam numeralem: nã terra depluta, & terra depluta differunt numero. Quã rem expositor Thō. affirmat dicens, non fieri reditum ad idem numero, sed ad idem specie. Sed cõtra, quia si reditus est non ad idem numero, sed ad idem specie, tunc, demonstratio esset singularium, tã vt per quæ, quam vt quorum. Esset enim singularium per quæ, quia singularia demonstranti, & quorum, qua singularium esset demonstratio. Depluta enim terra, quæ demonstrat, differt numero à terra ipsa depluta, q̃ demonstratur: ergo demonstratio esset à singulari ad singulare. Ideo primo huius Aristote. negauit contrarias & concessit subcontrarias. Negauit. n.

Dubĩ. t. 6. cõm. 35.
Solutio.
Iuniorum Sã. Tho.
Cõfutatio.
Quæ Arist. Tex. 6. c. 31

A illa omnium esse demonstrationem circularem. & illam nullorum esse demonstrationem circularem, concessit vero aliquorum esse, aliquorum non esse. Aliquorum quidem esse, vt inquit, quia eorum, quorum generatio est circularis, tunc possem dicere non eorum quorum generatio est circularis aliquorum vero non esse, vt aduersando his, quæ primo huius dixi, demonstrationem talem esse in singularibus ſm rem, sed vt vniuersaliter concipiuntur. Terra enim depluta vniuersaliter cõcepta causa est terræ deplutæ vniuersaliter conceptæ: licet vtraq; sit singularis secundum rem, nec absurdum arbitror de singularibus, & per singularia hoc modo demonstrationes circulares esse. Nam licet demonstrans & demonstratum solo numero differant, intellectus tñ illa considerat vniuersaliter. Tu vero lege quæ primo huius disputauimus.

Addubĩtatio

B *Sunt autem rerum nonnullę, quæ fiunt vniuersaliter, semper. n. et oẽs aut eodẽ modo sese habẽt, aut eodem fiũt pacto. Nonnullæ sunt rursus, quæ semper quidẽ non fiunt eodem modo, fiunt tamen plerunq;. nam non omnis quidem mas homo barbam emittit, fit autem plerũq;, vt homo mas barbam emittat. Talium igitur & medium esse plerunque necesse est. nam si tam A de B, quam B de C, vniuersaliter prædicetur, & A de C necesse est & semper, & de quolibet prædicari. Id enim est vniuersaliter prædicari, & de omni semperq; dici. At supponebatur A plerunq; de C prædicari. Necesse est ergo medium etiam ipsum B, conditionem eandem subire, ac esse plerunque. Erunt igitur & eorum, quæ sunt plerunque ea principia vacantia medijs quæ plerunque sic sunt vel fiunt.*

Tex. 16. ARGY. Sic verbũ interpetis est. τυγχ ... Emittit pilis barbam afficit.

Sunt autem aliqua quidem, quæ fiunt vniuersaliter. Semper enim aut in omni, aut sic se habent, aut fiunt. C *Alia vero semper quidem non, sed vt in pluribus sunt, vt non omnis homo masculus barbam emittit, sed vt in pluribus. Talium igitur & necesse est medium vt in pluribus esse. Si enim A de B prædicatur vniuersaliter, & hoc de C vniuersaliter, necesse est A de C semper, & de omni, prædicari. Hoc est enim vniuersaliter, & de omni, & semper, sed suppositum est vt in pluribus esse: necesse est ergo & medium vt in pluribus esse, quod est in quo B: Erunt igitur & eorum principia, vt in pluribus sine medio, quęcunque, vt in pluribus sic sunt, aut fiunt.*

DILVCI.

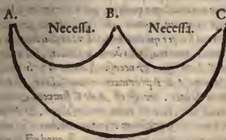
Ostendit non eodem modo ea quæ semper sunt demonstrari, & q̃ non semper sunt. Et primo prætermittit diuisionem eorum quæ fiũt, siue eorum quæ sunt. & diuisio debet sic cõponi ſm Philopo. Sunt aũt aliqua quidem, quæ fiunt semper vniuersaliter: & sup. tu, quædã, quæ sic se habent semper vni D uersaliter. cuius causam dicit, quia ea quæ sunt semper vniuersaliter, aut in omni, & semper sic se habent, aut in omni, & semper sic fiunt. In omni & semper sic fiunt (vt Philo. inquit.) vt ortus astrorum, aut occasus, & ver fieri si Sol est in ariete. In omni & semper sic se habent (vt Philo. inquit) quẽadmodum circulus est sphæricus, Deus est bonus, anima est immortalis, & id genus. Quare eorum q̃ semper sunt, duplicia sunt, aut quæ semper eodem modo fiũt, aut quæ semper eodem modo sic se habent: alia vero non semper sunt, quia nec semper fiunt, nec semper sic se habent, sed vt in pluribus aut fiunt, aut sic se habẽt. vt omnis homo masculus barbam emittit: non enim semper homo masculus barbam emittit. nec oĩs homo, sed vt in pluribus,

Com. 99.
Diuisio eorũ quæ fiũt secundum Philopo.

& aliqui. nam (vt Philopo. inquit) Crassiores non habent pilos in genis eorum. Ex hac diuisione infert, talium igitur, quæ vt in pluribus sunt, necesse est medium vt in pluribus esse, innuēs, eorum, quæ semper sunt, mediū esse debere vt semper. Probat aūt hanc conclusionem Arist. per deductionem ad impossibile, siue deducendo ad oppositum. sit conclusio A C vt in pluribus, mediū vero B. Vel igitur, vt in pluribus, & habetur proposita co'o, vel dicet quispiam ipsum necessarium esse, & tunc A de B necessario prędicabitur, & B de C simil'r: quare & A de C semper, & de omni prædicabitur, idest de necessitate: hoc.n. est prædicatum necessarium, quod est de omni, vniuersale & semper. supponebatur A C cōclusionem vt in pluribus esse, & sic deductum est ad oppositum concessi. Propterea concludit, erūt igitur eorum quæcunq; vt in pluribus sic sunt, aut fiunt principia vt in pluribus sine medio, quemadmodum & eorum quæcunq; semper sic se habent, aut fiunt principia semper sic se habentia sine medio, & per hoc vult habere tales demonstrationes non esse simpliciter scientificas cum non faciant simpliciter scire, sed secundum quid: cum sint secundum quid scientificę.

Dubiū. Sed occurres, q bene B de C necessario prædicatur, cum minor necessaria sit, A aūt de B non necessario, & sic non oportet cōclusionem esse necessariam.

Solutio. Potest dici medium A C, conclusionis non posse dici medium necessarium, nisi B ad A, & ad C necessario se habeat. Et propterea Arist. hoc supponens, accipit A de B necessario prædicari, & B de C necessario similiter.

ARGY. *At enim quonā pacto ipsum quid est ad ratiocinationis terminos accōmodatur, & quomodo vel est ipsius, vel non est demonstratio definitione satis antea pertractauimus. Nunc dicendum esse videtur, quonam pacto venari nos ea oporteat, quæ hoc ipso quid est prædicātur. Eorum itaq;, quæ semper cuiq; competunt, quædam extendunt sese quidem ad plura, non tamen genus egrediuntur. Atque ea sese ad plura extendere dico, quæ quanquam vniuersaliter cuiq; competunt, non tamen soli, sed etiam alijs insunt. Est enim quoddam quod omni competit trinitati, & etiam nō trinitati. Id enim quod est trinitati & etiam non numero competit. At impar inest & ipsum quidem trinitati, & alijs etiam pluribus. quinario nanq; competit, non tamen genus egreditur. Quinarius enim numerus est, & nihil est extra numerum impar.*

Tex.17. DI LVCI. *Quomodo quidem igitur ipsum quid est, in terminis assignatur, & quomodo est demonstratio, aut est definitio ipsius, aut non est, dictum est prius. Quomodo autē oportet venari in eo quod quid est prædicantia, nūc dicamus. Eorum igitur quæ insunt semper vnicuique, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus. Dico autem in plus inesse, quæcunque insunt quidem vnicuiq; vniuersaliter. at vero & alteri. vt est aliquid, quod omni trinitati inest, sed & non trinitati, sicut ens inest trinitati, sed & non numero, Impar vero & inest omni trinitati, & in plus inest. etenim ipsi quinario inest, sed non extra genus. Quinarius quidem enim numerus est, non autem extra numerum impar est.*

Primo epilogat circa dicta, & inquit. Quomodo qnidē igitur quod quid est in terminis assignetur, quia in terminis assignatur, vt medium, & qūo est demōratio ipsius quod quid est, qm est demonstratio, vt simul facta cū conclusione, vel definitio eius, vel quid nois, vel quid rei, vel non est, dictum est. Sic igitur dictum est prius ipsum quid est inter terminos demonstrationis assignari, vt medium. Dictum est etiā, ipsius quid est esse definitionem noīalem, & dictum est ipsius non esse demonstrationem, sed in demr̄atione accipi. Hæc de epilog. Cōm. 100

subdit intentionem ad dicenda, & inquit. Qūo aūt oportet venari ea, quæ prædicātur in eo quod quid est, nunc dicamus. Aīaduertendum Aristo. post ea, quæ dixit de definitione ipsa, interposuit qūo per vnumquodq; genus causæ fieri possit demr̄atio. nec ab rōne. nam ex hoc patet per quodlibet genus causæ definitionē assignari posse. Præterea ex hoc patet mediū & cām idem esse. Cōpleto ergo hoc aggreditur quartū propositorū, s. qūo definitio inueniri possit. Est aūt duplex modus inueniēdi definitionem, cōpositio, s. & diuisio, seu resolutio: & cū cōpositio prior sit, qm ab vlibus atque simplicibus incipit, ideo prius docet cōponere definitionē. Est aūt (vt inquit Philo.) Methodus hæc cōis oībus spēbus, & vniuersalibus definibilibus, indiuiduis exceptis, quorū neq; definitio, neq; sciētia est. Et quia definitio est cōpositio ex genere & dīa, venaturus definitionem alicuius rei, docet sumere vniuersaliora illius rei & excedētia illā rem, non tñ quæ excedunt illius rei genus. nam quæ nō excedunt genus rei definibilis, cum componuntur cū differentijs, non excedere debent rē definitam, sed cum illa conuerti, cum horum cōpositio sit definitio illius. nam cōpositio talis non est genus rei, cū hæc cum genere conuertatur, genus non. Quare primo q̄ excedentia definibilem rem sint extra genus, & q̄ nō extra genus, exponit: & assignat hāc diuisionē: eorum, quæ insunt rei definibili, quędam excellunt rem ipsam, non tñ transcendunt genus illius, vt impar inest trinitati, & quidem in plus, non tñ excellit numerū genus trinitatis, quę insunt definito, & excedunt illius genus, vt ens inquit. Eorum igitur, q̄ insunt semper vnicuiq; (intellige vlr, & tēporis, & subiect i vniuersalitate) quædā se extendunt in plus, non tñ extra genus illius: & exponit q̄ dixit, & inquit. Dico aūt in plus inesse quæcunq; insunt quidem vnicuiq; vlr, s. & quo ad subiectum & quo ad tempus. at vero & alteri, hoc est extra genus, vt est aliquid, quod omni trinitati inest, sed etiā non trinitati, i. & etiam extra genus trinitatis alicui, vt ens inest trinitati & extra etiā alicui non sub numero contento: & ita extra genus. Impar vero & inest oī trinitati & in plus inest non tñ extra genus numeri: etenim ipsi quinario iest, sed nō extra genus. Quinarius. n. numerus est, nō aūt extra numerū impar est. Ex his patet hæc diuisio. eorum q̄ alicui insunt vlr & semper, quędam insunt in a quo, quædam in plus: & eorum quæ insunt in plus,

Notādum

Duplex modus inueniēdi definitione3. compó. s. & diuisio.

plus, quædam insunt in plus extra genus prædicamenti rei, quædam vero non extra genus prædicamenti rei: hæc Arist. intelligit.

ARGY. *Talia igitur eousque sumenda sunt quousque tot fuerint sumpta primo, vt vnumquodque quidem illorum pluribus competat, cuncta autem simul non ad plura sese extendãt. hanc enim necesse est substantiam esse rei definiendæ. Velut omni trinitati cõpetit numerus impar primum vtroque modo, & quia non mensuratur numero, & quia non ex numeris constat. Id igitur iam ipsa trinitas est, numerus, inquam, impar, primus, atque hoc pacto primus. Horum enim prima cæteris etiam vniuersis imparibus insunt, vltimum dualitati etiam competit, at vniuersa simul nulli præter trinitatem numero competunt.*

DILVCI. *Huiusmodi igitur accipienda sunt vsque ad hoc, quousque tot accipiantur primum, quorum vnumquodque quidem in plus sit, omnia aũt non in plus. hãc enim necesse est substantiam rei esse. vt trinitati inest omni numerus impar primus vtroque modo, & sicut non mensurari numero, & sicut non cõponi ex numeris. Hoc igitur iã est trinitas, numerus impar primus, & sic primus. Horum enim vnumquodque illa quidem & imparibus omnibus insunt vltimum autem & dualitati, omnia autem nulli.*

Cõmẽ. 101 Cum posuit prædicatorum diuisionem, nũc ex tali diuisione docet methodum, qua definitio habeatur: & primo Methodum, qua specialissimarũ definitiones colliguntur. Et consistit in hoc, vt talium prędicatorũ non excedentium genus rei definiendæ tot & eousque assumantur quot & quousque coniuncta rem definitam non excedant, & si seorsum singula in plus se habeant. hoc pacto The. & Phi. Methodum intelligunt. inquit. {Huiusmodi igitur accipienda sunt vsque ad hoc quousque tot accipiantur primum, hoc est in æquo, quorũ supp. & si vnumquodque quidem in plus sit, omnia autem simul iuncta non in plus sint. Dixit huiusmodi accipiantur, s. quæ non excedant genus rei, cuius definitionem quærimus. Et huius methodi quasi rationem affert, & inquit. } Hanc enim necesse est substantiam rei esse: q. d. Q̃m ea accipere debet artifex, quę indicant substantiam rei, vt superius patuit. Modo, tale coniunctum ex talibus prædicatis substantiam rei inducat: ergo est definitio rei. Exemplum affert. Vbi debes scire, vt Phi. perpulchre exponit, ꝙ numerorum alij sunt primi qui & incompositi ab arithmeticis dicuntur: & hij sunt qui nec mensurantur ab alio quodam numero, neque cõstant ex numeris vt. iij v. vij. & cæteri id genus. Alij vero secundi & compositi dicuntur, qui non ab vnitate sola mensurãtur, sed etiã ab alio numero, & constant ex numeris, vt. ix. Mensuratur. n. & ab vnitate & à ternario. ter. n. tria nouem sunt. Etiam cõstat ex numeris, quia ex tribus ternarijs. Similiter & xv. & xxi. nam xv. & à ternario, & à quinario. Ter. n. quinq; sunt. xv. etiã xxi. à ternario, & à septenario, qa ter septem sunt xxi. Inquit. Vt omni trinitati inest totum hoc numerus impar, primus vtroque modo. Primus dicitur dupliciter, vel quia non mensuratur numero, vel quia non componitur ex numeris. Trinitati ergo inest numerus: est. n. trinitas numerus, inest impar, quia est impar inest primus vtroque modo, quia est numerus primus. & sicut non mensurari numero, & sicut non componi ex numeris, vtroque horum modorum

Notandũ. Numeri alij sũt primi alij secundi.

A trinitas est primus. tunc recolligit definitionem trinitatis, & ostendit Methodũ per tale exemplum, & inquit. } Hoc itaque iam trinitas est, videlicet numerus, impar, primus, & sic primus (vt dictum est vtroque modo) quia non mensuratur numero, & quia non constat numeris. Dico numeris compluribus. Constat. n. numero, quia binario & vnitate, non tñ pluribus numeris, vt animaduertit Philo. Complet Methodum, & inquit. Horum. n. trium, verbum vnumquodq; superfluit ad sensum: illa prima duo imparibus omnibus insunt, videlicet numerus & impar. Vltimum aũt, s. primus illa duplici primitate, competit trinario, & dualitati. Dualitas enim est primus numerus quia neque constat numeris, neque mensuratur numero. Omnia aũt simul nulli competunt præter quam trinitati. Et sic patet exemplum & regula.

B ARGY. *Cum autem necessaria quidem sint ea, quę hoc ipso quid est prædicantur, vt antea patefacimus: vniuersalia nanque necessaria sunt, trinitati vero vel cuius alij sic competunt ea quæ sumuntur, hoc modo necessario quidem trinitas ea quæ diximus erit.*

DILVCI. *Quoniam autem ostensum est à nobis in superioribus, quod necessaria quidem sunt in ipso quid est prædicantia: vniuersalia autem necessaria sunt, trinitati autem, & cuilibet alteri sic accipiuntur in ipso quid est accepta: sic quidem vtique ex necessitate erit trinitas hæc.*

Inest rei definitæ definitio ipsa.

Cõmẽ. 102. Duo de definitiõe propria constituta sunt, & ꝙ insit rei definitæ, & ꝙ insit illi solum, & alteri nulli. Probat ergo primum de definitione constitutum, videlicet ꝙ definitio insit rei definitæ, & hoc in exẽplo, ꝙ de trinitate attulit, & syllogizat hoc pacto, necessaria prædicantur in quid & insunt ei, cuius sunt necessaria: vniuersalia aũt omnia, quæ ponuntur in definitione trinitatis, sunt necessaria: ergo insunt trinitati, & prædicantur in quid de illa. Et sic per tale exemplum vult habere vniuersaliter definitionem inesse definitæ rei, inquit. {Q̃m aũt ostẽsum est à nobis in superioribus, s. primo libro, ꝙ necessaria quidem insunt rei, cuius sunt, & prædicantur de illa in eo quod quid est: & itellige de his necessarijs, quæ per se primo insunt rei, hæc est maior. Vniuersalia aũt necessaria sunt: exponit in exemplo, quæ vniuersalia, & inquit. {Trinitati aũt & cuilibet alteri definibili sic accipiũtur in ipso quid est accepta, scilicet vniuersalia necessaria. & sic habes minorem, videlicet, quòd ea vniuersalia, quæ accipiuntur in eo quod quid est trinitatis, & nõ solum trinitatis, sed definibilis cuiuslibet, sunt necessaria, scilicet per se primo prædicata: dat conclusionem, & inquit. } Sic quidem vtique ex necessitate erit trinitas hæc simul iuncta, & sic patet primum constitutum de definitione, videlicet ꝙ insit definitio. Philo. vero syllogizat ex duabus affirmatiuis in secunda figura. Ideo eius expositio non placet.

Syllus tex.

C

T. 10. & 11.

D

Philopo.

ARGY. *Substantiam autem hæc eius esse rationem vel ex hisce patere potest. Nam, si id quod assignauimus non sit ipsius ratio trinitatis, necesse est ipsum quasi genus quoddam ipsius esse, aut nomine vocitatum, aut nomine carens. Igitur non trinitati modo, sed præter ipsam alijs etiam competet. Genus enim huiuscemodi ponatur esse naturæ, vt insit potẽtia pluribus, atq; ad plura sese extendat. Quod si istud præter indiuiduas alij nulli competit rei, id erit profecto ipsa ratio trinitatis. Nam & hoc etiam supponatur*

tur id cuiusque substantiam esse, quod vltimum de individuis tali dicitur modo: quare similiter & in quibusuis alijs id erit cuiusque ratio, quod hoc ostenditur modo.

DILVCI. Definitio soli definito, & non aliter côuenire debet. *Quod autem substantia sit, ex his manifestum est. necesse est enim si hoc non sit trinitatis esse, vt genus aliquod esse hoc, aut nominatum, aut inominatum. Erit igitur in plus quam trinitati inexistẽs.* Supponatur.n.huiusmodi esse genus, vt quod insit secũdum potentiam in plus. Si igitur nulli inest alteri quàm atomis trinitatibus, hoc vtique erit trinitatis esse. Supponatur enim & hoc substantia vniuscuiusque esse, quæ in atomis vltimum huiusmodi prædicatum est. Quare similiter & alteri cuilibet sic demonstratorum hoc huic esse erit.*

* υποκείσθω Supponatur Concedatur.

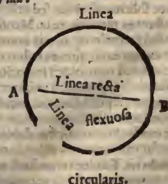
Cômē.103 Quod definitio insit definito, ꝙ est primum de definitione constitutum, hactenus declarauit, ꝙ vero insit soli definito, & nulli alteri, ꝙ erat secundum de definitione constitutum, nunc declarat, & quidem in exemplo definitionis, quæ de ipsa trinitate assignata est, & inquit. § Quod aũt definitio trinitatis sit substantia trinitatis, ex his, quæ dicemus manifestum est. & per substantiam intelligit esse. esse vero rei est, ꝙ rei conuenit, & nulli alteri: quare per substantiam, intelligit esse, ꝙ soli rei conuenit & nulli alteri, hæc est intentio. Deinde proposita intentione in exemplo definitionis de trinitate, probat definitionem trinitatis soli trinitati competere, & nulli alteri: quia, si definitio trinitatis non sit soli trinitati competens, sed alteri speciei trinitatis, talis definitio vt genus aliquod erit, vno videlicet nomine, vel non vno nomine nominatum. consequẽtiam probat ex eo, quia definitio generis, vt nunc supponitur, est prædicatum dicẽs esse, ꝙ potest pluribus inesse. Hæc enim definitio 1.top.c.4. nũc supponatur ex libro Topicorum. consequens vero falsum est. nam tunc definitio trinitatis est in plus, cuius contrarium accipiebatur definitionem esse in æquo, cum suo definito, inquit. § Necesse est enim, si hoc totum, ꝙ est definitio trinitatis, non sit trinitatis esse, s. illi soli, & nulli alteri competens, hoc esse erit, (vt aliquod genus trinitatis.) Dico aliquod genus aut nominatũ, s. vno nomine, aut inominatum, s. non vno nomine: est ergo consequentia, si totum illud, numerus impar vtroque modo primus, nõ est esse proprium trinitatis, totum hoc erit, vt quoddam trinitatis genus, licet pluribus nominibus sit nominatum. Vltra infert, erit igitur in plus quam trinitati inexistens, ꝙ est falsum, & contra ea, quæ proximo textu diximus. Diximus.n. definitionem totam esse in æquo, & quamlibet eius partem esse in plus. Et consequẽtias probat ex suppositione definitionis generis, & inquit. § Supponatur enim huiusmodi esse genus: videlicet, vt sit illud, ꝙ secundum potentiam insit in plus, i. ꝙ est illud, quod potest de pluribus prædicari, vel pluribus inesse: & ita patet consequentia. Et si dicas cur

Dubitatio. non potest esse accidẽs vel differentia non vltima. quodlibet.n. horum speciei competit, & alteri, & tamen nullum horum est genus. Dicendum accidens esse non posse, quia non dicit esse: differentia

Solutio. vero iter media genus est, vel in generis rationem redigit: quare, si definitio trinitatis competit alteri à trinitate s'm esse & essentialiter, erit genus: cũ accidens esse non possit, cum non competat essentialiter: & si est differentia intermedia, redigit in generis rationem. His declaratis, recolligit nunc ꝙ proposuerat, & inquit. § Si igitur nulli inest alteri quam atomi trinitatibus, hoc vtique erit trinitatis esse, hoc est soli illi competens, & nulli alteri. Et per atomas trinitates, non species specialissimas trinitatis intelligit, vt Philo. inquit, sed indiuidua trinitatis, quæ sub trinitate vltima sunt. Erit ergo sensus, si totum illud ꝙ vt definitio de trinitate ipsa assignatur, nulli alteri quam indiuiduis trinitatis competit, hoc totum erit trinitatis esse: & ita esse conuertibile. esse.n. rei proprium illi est. Deducit consequentiam ex suppositione, quam sumit, cum inquit. § Supponatur enim & hoc vniuscuiusque substantia esse, quæ est tale vltimum prædicatum in atomis, s. solis indiuiduis speciei trinitatis competens: quare bene diximus, si hoc totum nulli alteri competit, esse proprium trinitati esse. Ex hoc infert non solum sic esse intelligendum in trinitate, sed in quolibet alio quouis definibili, & inquit. § Quare similiter & cuilibet alteri definibili, non solum trinitati. (Dico cuilibet alteri definibili eorum quæ sic demonstrantur, atque sic se habent, vt trinitas se habet, erit hoc huic esse, scilicet proprium, & nulli alteri competens. Vniuersaliter ergo definitio est esse & propriũ suo definito, & ita quæ in exemplo de trinitate diximus, in alijs omnibus intellige.

ARGY. *Oportet autem cum totum aliquod quispiam tractat, genus in ea diuidere quæ sunt prima, atque indiuidua specie, veluti numerum in dualitatem trinitatemue. Deinde illorum ea ita definitiones accipere, vt recta lineæ, & circuli, atque anguli recti. Post hoc sumpto quid nam sit genus, vtrum quantitas, an qualitas, proprios affectus per communes primos contemplari. Nam ea, quæ ijs accidunt quæ componuntur ex indiuiduis, ex definitionibus innotescent, propterea quod definitio simplex quæ principium est omnium, & ea, quæ simplicibus accidunt, per se quidem ipsis solis, per ipsa verò cæteris competunt.*

DILVCI. Tex. 11. *Oportet autem cum totum aliquod negocietur aliquis, diuidere genus in atoma specie prima, vt numerum in trinitatem & dualitatem. Postea sic illorum definitiones tentare accipere, vt rectæ lineę, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem, quod genus sit, vt vtrum quantitatum, aut qualitatum, proprias passiones speculando de communibus primis. Compositis enim ex atomis conuenientia, ex definitionibus erunt manifesta, propterea quod principium est omnium definitio, et quod simplex. Et simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem per illa.*

circularis.

Côm. 104. Hactenus de methodo inueniendi definitiones specierum specialissimarum, nunc vero methodũ assignat, qua inuenire poterimus generum definitiones.

Cõia in sub alterna de finitionem hic voluit Auerro. tiones. Cuius rei causa est: quia definitio non tñ spe A cierum est, sed generum: ergo oportet assignare artem cuique propriam. Sed quæ genera sint quorum definitiones quærimus, Auerr. asserit illa esse subalterna. hæc.n. definitionem habent, vt The.& Philo. dixerunt. Constat aũt methodus hæc tribus præceptis. Primum est, vt genus definiendum in primas & per se species diuidas. verbi causa, lineã cuius quærimus definitionem, in rectam, circularem, & flexuosam. Hæc.n. est diuisio lineæ in primas eius species. Secundum est, vt species illas definias per methodum assignatam, & colligas cõia vnum vel plura, in quibus omnes specierum definitiones conueniunt. Tertium est, vt his factis, & memoria seruatis, reponas genus, cuius definitionem quæris in suo proprio genere, speculando proprias passiones primorum generum. Horum præceptorum exempla, & vsus & vtilitas patebit expositione B verborum Arist. inquit. {Oportet aũt cum totum aliquod negocietur quispiam, tale genus totum in prima atoma specie diuidere, hoc est in species primas specialissimas illius generis. & per totum, genus intelligit. est.n. genus totum specierum, & species partes generis, vt Auer. inquit Primo auscultationum physicarum: est ergo præceptum, vt genus definiendum diuidatur in suas primas species, verbi causa, vt numerum in trinitatem, & dualitatem. Quæ Phi. Inquit Philo. verbum illud prima superfluum esse, quia satis est dicere in atomas species. Atomæ.n. Confutatio. species primæ sunt & indiuiduæ. Sed pace Philo. dixerim, non superfluit verbum illud. nam animal põt diuidi per aliquas atomas species, vt per album & nigrum: hæc.n. atoma sunt species. non tñ sunt primę animalis species, sed primę coloris. quare nõ ab C ratione primas & atomas apposuit. Seruit aũt hoc præceptum secundo, quod statim subdit. non.n. possunt colligi cõia definitionum specierum generis, cuius definitionem quærimus, nisi ipsum genus in species illas diuiseris. Deinde affert exemplum, inquit. }Vt numerum in trinitatem, & dualitatem, hæc de primo præcepto. Affert & secundum cum inquit {Postea oportet tentare per propriam methodum superius assignatam, definitiones illorum primorum specie accipere, vt definitionem rectæ lineæ, & circuli, i. lineæ circularis & recti anguli, s. Definitiões spẽrũ lineæ flexuosæ lineę. Verbi cã, recta est lõgitudo, cuius extrema sunt duo puncta, in quibus medium non discrepat ab extremis. Circularis vero est longitudo, cuius extrema sunt duo puncta, ad vnum reducta. Flexuosa denique est longitudo, cuius extrema D sunt duo puncta, in quibus medium discrepat ab extremis. In his definitionibus cõe est, longitudo, cuius extrema sunt duo puncta: cætera vero propria. Est ergo secundum præceptum, vt facta diuisione generis, definiantur illius generis species, & hoc inquit. {Postea sic illorum definitiões oportet tentare accipere, vt definitionem rectæ, & definitionem circularis, & definitionem flexuosæ, verum pręceptum est incompletum, nisi suppleas, quibus definitionibus assignatis colligantur cõia, in quibus species & definitiones earum conueniunt: & seruentur talia communia, siue vnum sit, siue plura. nam tale commune erit in definitione generis, cuius definitionem quærimus, differentia, vel loco

differentiæ constitutum: & hæc est secundi præcepti vtilitas. nam tale cõe, quod ex specierum definitionibus reponitur, differentia vel loco differentię est in definitione generis definiendi, hæc de secundo præcepto. Deinde assignat tertium, & inquit. {Post hæc aũt accipere oportet, quod genus est ad genus, cuius definitionẽ quęrimus verũ sit quãtitatũ, an qualitatũ: & dat modum quo poterimus tale genus quærere, & inquit. }Proprias passiones speculando de cõibus primus generibus, quæ prædicamenta dicuntur. Poterimus ergo genus lineæ quærere speculando proprias passiones primorum generum quæ generalissima dicuntur, vt substantiæ proprium, vt accidentibus non subijci, quantitati proprium, vt s'm ipsam æquale vel inæquale dicatur, qualitati s'm ipsam sile vel dissimile. nam sic per passiones generum primorũ discurrendo poterimus scire, an linea sit generis quantitatis: quia, si ipsi competit esse id, s'm quod æquale vel inæquale aliquid dicitur, erit genus lineæ quantitatis, Si vero lineæ competit id quod est proprium qualitati erit genus lineę qualitas. Ex his patet vtilitas præceptorum. Ex secundo.n. colligimus, id quod est differentia, vel loco differentiæ in definitione lineæ. Primum seruit secundo: non.n. poterimus ex definitionibus specierum cõe colligere, quod differentia est generis definiendi, nisi genus in illas prius diuidatur. Ex tertio vero pręcepto colligimus genus, ei' generis subalterni, cuius definitionem quęrimus. Quare tota definitio resultat quę est quãtitas longa cuius extrema sunt duo puncta: differentia quidem ex primus duobus præceptis, genus vero ex tertio. Et, quia quis posset quærere, cur generum definitiones ex his cõmunibus habentur, quæ ex specierum definitionibus colliguntur, specierum vero definitiões nõ ex cõibus collectis aliũde, ideo respondendo huius differentiæ causam assignat. q.d. quia compositis ex aliquibus atomis atq; simplicibus aliquibus ex definitionibus eorum simpliciũ cõia manifesta erunt, ex quibus constant. verbi causa, cõia quæ cõpetunt mistis ex elemẽtis ex definitionibus elementorũ colliguntur, cõia quæ competunt dictioni, quæ ex syllabis est, ex definitionibus syllabarum colliguntur, & sic de alijs. quare, cũ genera composita sint ex atomis speciebus, est.n. genus compositum ex atomis speciebus, vt inquit Philo. inquantum genus toti assimilatur, species vero partibus & totum ex partibus constat: & ita genus ex speciebus fit, vt cõia generi ex definitionibus specierum eius colligantur. Tum quia, vt Aristo. inquit, definitio est principium omnium eorum, quæ sunt post ipsam. Tum quia est quid simplex respectu definitionis generis: veluti species ipsa respectu generis. patet ergo cõia generis, ex quibus constat generis definitio, colligi ex definitionibus specierum, & tota causa est, quia genus est compositum ex speciebus nullam habẽs naturam præter species, quare generis definitio ex definitionibus specierum reponenda erit. Simp. vero cõuenientia siue cõia per se solis inesse oportet, non aliunde, cum sint prima atque simplicia, quibus nihil prius est. vnde cõia prædicata reponere possint: ꝓpterea alijs per illa simplicia reponẽda sunt. Patet igitur causa, cur genus cõia suę definitionis,

Ex spẽrũ definitionib' cõia desumpta, assumũtur definitione gñis loco differentiæ.

quę

quæ loco differentiæ ponuntur, ex specierum definitionibus reponit, species, vero est nullo sua cõia Nam genera composita sunt ex speciebus. Specie vero primo simplices, & nullis reponentes prioribus. Sed occurres, qm̃ ita species, indiuiduis comparatur, vt genus speciebus: ergo (vt genu suas differentias reponit à cõibus specierum) ita species à cõmunibus indiuiduorum. Quare hæc methodus põt esse specierum, sicut generum. accedit ꝙ methodus definitionum specierum possunt conuenire definitionibus generis. Cur.n. generum definitiones inuenire non possumus per methodum, quam assignauimus definitionibus specierum. Innuit The. solutionem, quia generi nulla respõdet natura propria aliã à naturis specierũ, propter quod quicquid competit e naturis specierum reponitur. At speciei certa natura respondet, & quidem alia à naturis sine rebus indiuiduorũ: ratione cuius competere possunt quædam, quæ non ex indiuiduis reponuntur. Cum vero quærebatur an methodus definitionibus specierum conueniens possit conuenire definitionibus generum. Arbitror ꝙ sic, possumus.n. cum genus subalternum quærimus quid sit accipere ea prædicata in quid, quæ non trãscendunt genus eius, totque eorum accipere, & eo vsque, quousque totum fit in æquo, & quodlibet sit in plus: quare prima methodus potest omnibus definibilibus conuenire, hæc vero gñibus solũ quã Arist. ad pleniorem doctrinam addit. Secundo occurres. quę cõia ex definitionibus specierum reponenda sunt. Sunt.n quædam quæ omnibus speciebus competunt, & alijs. Innuit The. solutionem ea cõia ex definitionibus specierum esse reponenda, quæ non vltra genus definiendum transcendunt, quæque omnibus speciebus competãt illius & nullis alijs: nam hæc communia in definitione generis differentiæ loco ponentur. Tertio quæres, cur definitio speciei est principium definitionis generis. Et dicendum, ꝙ quemadmodum species generis principium est, dico principium, quo genus existit, sic definitio speciei principiũ est definitionis gñis. Prætetea, qm̃ simplex, vt Speusippus inquit, vult habere rationem principij: at, cum definitio speciei simplex quoddam sit: definitio generis quasi illam continens, compositum quoddam, ideo definitio speciei principium esse potest definitionis generis. Quæres denique cum sint aliquæ species, quæ nihil cõe habent, vt species magnanimitatis, qũo definitio generis earum vestigabitur. Respondet Themis. tales species non habere genus vnum cõe, nisi æquiuocum, & sic non oportet illius definitionem quærere. Hæc sunt, quæ intellexi de hoc textu, nec sine labore. est.n. vt vides, textus obscurus: & hoc omnes fatentur, pauci vero elaborarunt in eius expositione.

1. dubũ. (margin) Solutio. (margin) Secũda dubitatio. Solutio. (margin) 3. dubũ. Solutio. (margin) 4. dubũ. Rñ. The. (margin)

ARGY. *At qui diuisiones, quæ per differentias proficiscuntur, vtiles sunt ad definitiones hoc pacto inuestigandas. Ipsas tamen non ostendere dictum est antea. Vtiles autem erũt hoc pacto solum ad ratiocinandum ipsum quid est. atque videbitur ipsa diuisio nihil facere prorsus, sed vniuersa statim accipere, perinde atque si eadem ab initio sine diuisione quispiam sumeret.*

DILVCI. Tex. 19. *Sed diuisiones quæ sunt secundum differentias, vtiles sunt ad sic procedendum, quomodo tamen demonstrat, dictum est prius. Vtiles autem vtique erunt ad syllogizandum quod quid est, & tamen videbitur vtique demonstrare, sed mox accipere omnia, tanquam si ex principio acceperit aliquis sine diuisione.*

Demõstrare verbum interpretu est. (margin)

Cum assignauit methodum, quibus definitiones colligere poterimus, nunc, vt Phi. inquit, ostẽdit vtilitatem diuisiuæ methodi, & sm Phi. prima vtilitas est ex eo, ꝙ per diuisionem, quæ est sm differentias generis, cuius speciem quærimus definire colligimus ea, quæ in eo ꝙ quid est prædicantur.

Cõmẽ. 105. Continuatio. (margin)

Quæ expositio non mihi placet: hæc.n. vtilitas proximo textu patuit. Ideo videtur mihi ꝙ Arist. declarauit diuisiuam methodum vtilem esse ad sumendum vniuersalia, & per se prædicata in plus, ex quibus congregatis propria compositi essentia declaratur. Cum ergo Arist. hoc declarauit nunc ostẽdit talem diuisionem methodum nõ simpliciter syllogizare ipsum quid est, sed sic, hoc est aliquo modo, saltem cum petitione principij, vt superius dictum est: & facit hoc Aristo. ne quis credat eum approbare hic, ꝙ superius improbauit, inquit. Sed diuisiones quę sunt secundum differentias generis vtiles sunt, non quidem ad simpliciter syllogizandum ꝙ quid est, sed ad sic procedendum, hoc est ad syllogizandum cum petitione principij. Et de hoc se remittit ad ea, quæ dixit. Ideo inquit, qũo tñ demonstrant, dictum est prius. & quia dixit esse vtiles ad sic procedendum, exponit quid ipse intelligat per sic procedere: & inquit, quasi dicat, dico, ad sic procedendum, hoc est ad sic syllogizandum: & tñ videbitur diuidens vtique demonstrare sup. non tñ supple demõstrat. Sed mox videtur accipere omnia, ac si ex principio quis accipiat sine diuisione ea, quæ in diuisione accipit. accipit.n. in diuisione quæ sine diuisione videntur accipi quatenus accipiuntur cum petitione eius rei, quę in principio quæritur. Ergo diuisiua methodus licet sit vtilis tñ non simpliciter syllogizat ꝙ quid est, sed sic, hoc est cum petitione eius rei, quæ quæritur in principio.

Expositio Philopo. Refutatio. Propria expõ. (margin) Su.c. 37. (margin)

ARGY. *Refert autem ea quæ prædicantur primum & posterius prædicari, veluti si animal, mite, bipes: animal, bipes, mite dicatur. Etenim si ex duobus omnis definitio cõstet, & vnum quid sit ipsum animal mansuetum, atque rursus ex hoc & differentia fiat vnum: homo inquam, vel quicquid eandem id sit quod vnum efficitur necesse est diuidentem petere semper.*

DILVCI. *Differt autem aliquid primum, & posterius prædicamentorum prædicari, vt est dicere animal, mansuetum, bipes: vel bipes animal mansuetum. Si enim omne ex duobus est, & vnum quid sit animal mãsuetum: iterum ex hoc & differentia homo, aut quicquid iam sit, quod aliquando vnum fiat, necesse est diuidentem petere.*

Cõmẽ. 106 (margin)

Hic, vt mihi videtur, diuisiuæ methodi vtilitatem tangit, sed quæ sit hæc vtilitas non facile est discernere. Quidam dixerunt diuisiuam methodũ esse vtilem ad colligendum ea, quæ vt quid est prædicantur in vna definitione: & sic, vt dicunt, vtilis est ad ostendendum vnitatem definitionis. non.n. potest definitio colligi in vnum ex diuisione nisi primo præcedat multitudo. Phi. vult Aristo ostẽdere qũo diuisiua methodus vtilis est ad ordinẽ eorum, quę in definitione assumuntur. Vbi debes scire, ꝙ ordo eorum, quę in definitione ponuntur, esse

Vtilitas diuisiuæ methodi secũdum aliquos Phi. (margin)

se potest aut respectu generis & differentiæ, aut respectu differentiarum. Arist. ergo ostendit ordinē respectu generis & differentiæ hic, & si hoc pacto intelligit, bene dicit. inquit. {Differt aūt aliquid primum, hoc est primo loco: & posterius, hoc est posteriori loco prædicari, eorum prædicamentorum, quæ in definitione prędicantur. Cuius exemplum ponit, & inquit. {Vt est dicere animal mansuetum bipes, vel bipes animal mansuetum. Hoc accepto probat diuidentem aliquid accipere primo loco, & aliquid posteriori loco, & accepit tria, quæ requiruntur ad definitionis rationem, & inquit. si.n. omne.i. quodlibet compositum est ex duobus ad minus, vel ex pluribus reducibilib⁹ ad duo, hoc est primum. Deinde accipit secundum, & inquit. {Et vnum quid sit animal mansuetum: hoc est, & quælibet definitio est quoddam compositum, ꝙ dicitur vnum quid: accepit.n. aīal mansuetū loco cuiuslibet definitionis, hoc est secundum. Accipit tertium & inquit. {Iterum ex hoc & drīa homo est, aut quicquid iam sit, ꝙ aliquādo vnum fiat: hoc est, & oīs definitio constat ex genere & differentia, vt illa hoīs, hoc est tertium. Ex his infert ordinem generis & differentiæ in definitione, & inquit. {Necesse est diuidentem petere, s. genus absque diuisione sup. & differentiam secundo loco colligere ex diuisione. Et ita genus primo loco, differentia secundo accipitur. Verum hæc cōclusio (vt mihi videtur) ex vltimo assumpto sequitur: sequitur.n. definitio est ex genere & differētia vnū quoddam: ergo necesse est genus accipi primo loco. non.n. potest accipi differentia primo loco, cum accipiatur vt concessum, & differentia accipitur per diuisionem generis. Cætera assumpta, s. ꝙ oē compositum constet duobus, & ꝙ omnis definitio sit quid vnū compositum, accipiuntur non ad rationem, sed ad declarationem terminorum: quia posset quis quærere, qūo definitio sit quid vnum, & ex quot constat; ideo ad tollendum hæc accipit definitionem esse vnum ex duobus compositum, & ipsam esse quoddam compositum, & ita non assumuntur frustra.

ARGV. *Præterea, hoc pacto duntaxat fieri potest, vt nihil eorū prætermittatur quæ sunt in definitione ponenda. Sumpto nanque genere primo, si accipiatur aliqua diuisionem inferiorum, non omne cadet in illa ceu non omne animal, aut continuarum aut diuisarū alarum est, sed volatile animal omne: huius est enim hæc differentia. Prima autem animalis ea est differentia, in quam omne animal cadit, & cuiusque cæterorum similiter generū, & eorum quæ sunt extra animal, & eorū quæ sub ipso sunt collocata. Ceu volucris ea est differentia prima, in quam omnis volucris cadit, & piscis itidem ea, in quam omnis piscis. Hoc igitur si proficiscatur quispiam pacto, sciat nihil prorsus prætermisisse, quod si non hoc modo procedat, & prætermittere eum necesse est, & idipsum quoque nescire.*

DILVCI. Pria & adæquarta generis diuisio. vtilis est ad definitiões. *Amplius ad nihil relinquendum in ipso quid est, sic solummodo contingit. Cum enim primum accipitur genus: siquidem inferiorum aliquam diuisionem accipiat, non incidet omne in hoc. vt non omne animal totipennes, aut scissipennes, sed volatile animal omne huius enim differentia hęc est. Prima autem est animalis, in quam omne animal incidit. Similiter & in vnoquoq; aliorum, & in his quæ extra genera, & quæ sub ipsis sunt. vt in aue in qua est omnis. Et in pisce, in qua omnis est piscis. Sic quidem igitur vadenti est scire quoniam nihil relictum est aliter autem & relinquere necesse est, & non scire.*

Nunc tangit secundam vtilitatem, & quæ sit hæc vtilitas primo proponit, & inquit. {Amplius ad nihil relinquendum in ipso quid est, sic, i. per diuisiuam methodum solummodo contingit: ergo secunda vtilitas est qua per diuisionem nihil in definitione derelinquatur eorum, quæ necessaria sunt in ipso quid est. Animaduersione dignum generis esse diuisiones, alteram primam & immediatam, & hæc est, quæ euacuat totam diuisi naturam. & dico euacuare, qñ nihil sub diuiso continetur, ꝙ non cōtineatur sub aliquo diuisionis membro, & è contra qñ nihil sub aliquo diuisionis membro continetur ꝙ non contineatur sub diuiso. Alteram vero remotam, quæ subdiuisio dicitur: & hæc cum sit alicuius membri eorum, quæ sub genere continentur, non euacuat vniuersam diuisi naturam. Rursus diuisio prima duplex est: altera prima primitate æquationis, altera & primitate æquationis & essentiæ. Primitate æquationis diuisio est, vt si animal ꝑ rudibile, & risibile diuideretur. Sin aūt per rationale irrationale diuisio est prima & primitate ęquationis, & essentiæ. vtraque.n. æquata est, cum vtraque euacuat vniuersam diuisi naturam, licet secunda aīali sit essentialior. Arist. ergo per diuisionem primam & subdiuisionem intelligit eam, quę per essentialia assignatur. Tunc declarat qūo diuisio vtilis sit ad nihil relinquendum. inquit. {Cum.n. primum accipitur genus, tanquam concessum, siquidem aliquam diuisionem inferiorum accipiat, hoc est derelinquat diuisionem primam: transeat ad subdiuisionem, quæ est diuisio alicuius speciei earum, quæ sub genere continentur, non incidet oē animal in hoc, i. in hanc diuisionem, cum non euacuabit vniuersam diuisi naturam. cuius exemplum affert, & inquit. {Vt non oē aīal totipennes, aut scissipennes est. Totipennia animalia sunt vespertilio, musca, & id genus: Scissipennia, vt coruus, & picus. Sed volatile animal omne est totipennes, vel scissipennes. nam huius animalis volatilis differentia hæc est. Prima aūt animalis diuisio est, in quam oē animal incidit, vt volatile, aquatile, & terrestre. Nullum est n. animal nō incidens in aliquod horum, nec cōtra, vt patet. & sicut dico de animali, sic intellige & in vnoquoque aliorum generum, tam in his, quæ extra genera sunt, qualia sunt non subalternatim posita, quam in his quæ sunt sub ipsis, hoc est subalternatim posita. & affert exempla eorum generum, quæ non subalternatim ponuntur, & inquit. {Vt in aue ea diuisio est prima, in qua est omnis auis: & in pisce ea, quę est omnis piscis. Tunc recolligit vtilitatem, & inquit. {Sic quidem igitur vadenti ordinate per diuisiones, & non saltando ad subdiuisionem, omittendo primam diuisionem, est scire, qm̄ in definitione nihil relictum est. Aliter aūt vadenti, s. per saltum & derelinquere necesse est, & non scire. Quare via diuisiua vtilis est ad sufficientiam definitionis, quatenus cū proceditur ordinate, nihil prætermittitur de necessarijs ad definitionem.

Cōm. 107.

Notādum. Duplex diuisio gñis Prima sine immediata & remota.

Diuisio generis prima iterum duplex est.

Aīalia totipēnia, & scissipennia.

ARGV. *Non autem oportet qui definit ac diuidit omnia scire quæ sunt. Quamquam nonnulli censent fieri non posse, vt quisquam vnquam differentiam ad vnumquodque cuiusque*

quę sciat, nisi scierit vnumquodque. Sine vero differentijs nunquam fieri posse, vt quidquam sciatur. A quo nunque non differt quispiam, idem quod illud inquiunt esse, à quo vero differt ab eo diuersum esse.

DI LVCI. Tex. 20. *Neque autem oportet definientem, & diuidentem omnia scire entia. Et tamen impossibile dicunt esse quidem differentias cognoscere, quę sunt ad vnumquodque non cognoscenti ēn vnumquodque. Sine autem differentijs non esse vnumquodque scire, à quo enim non differt, idem esse huic, à quo autem differt alterum ab hoc.*

Cōmē. 108 Quæ Speusippus philosophus. Speusippus philo, vt Themi & Phi. narrant, diuisiuam methodum inutilem esse tradit. & vtebatur, vt arbitror, hoc syllogismo, si contingit definire, & diuidere aliquod, contingit scire omnes differentias illius: si contingit scire omnes differētias illius contingit scire omnes spēs illius: ergo, si contingit definire, & diuidere aliquod, contingit scire omnes species illius, cuius est illud definibile, ꝙ falsum est, & impōle. Respondet primo ad materiam, & inquit. ❴Neque aūt oportet definientem & diuidentem oīa scire, i. omnes species cognoscere eius generis cuius diuisio fit, hæc ad materiam. Deinde sumit duo, quæ Speusippus afferebat contra diuisiuam methodum. & inquit. ❴Et tñ impōle dicunt esse quidam differentias omnes alicuius gñis cognoscere, quæ sunt ad vnumquodque, hoc est ad vnamquamque speciem, nō cognoscentem vnumquodque, i. vnamquamque speciem. Est ergo primum, ꝙ Speusippus asseruit, cognosci nō posse differentias, quibus genus diuiditur, nisi omnes gñis species cognoscantur, quibus differentiæ illæ attribuuntur. Secundo accepit huic quasi conuersum, & inquit: ❴Sūt pro etiā: q. d. & etiam contra, sine differentijs dixerunt nō posse scire vnumquodque, hoc est vnamquamque speciem. dixit ergo Speusippus & ꝙ diuidi non pōt genus per differentias nisi sciamus omnes species, quibus attribuuntur differentiæ: & ita differentię gñis sciri non possunt non cognitis speciebus. & ꝙ nec contra spēs cognosci possunt non cognitis differentijs. & huius secundi causam assignat Speusippus, quia species non possunt cognosci esse diuersas, nisi per differentias. Dicebat. n. omne non differens ab aliquo esse idem illi, sicut à quo differt aliquid, alterum esse ab illo. quare sine differentijs non possunt species cognosci.

Alia forma syllogismi. species. n. cum cognoscuntur, oportet vt cognoscantur quatenus differunt. non differens. n. ab aliquo idem illi est: & si non cognoscerentur vt differentes, cognoscerentur vt eædem. Ex his potest elici alia forma sylli, si diuisio esset vtilis, oportet scire oēs differentias generis: si oportet scire omnes differentias generis, oportet scire omnes species; hoc autem falsum est: hoc igitur est primum Speusippi argumentum, quo viam diuisiuam refutauit.

Notadum. Animaduerte de mente Speusippi duo. Primum ꝙ omne non differēs ab aliquo est idem illi. Secundum est ꝙ omne differens ab aliquo, est alterum ab illo. Ex his duobus vult habere sine cognitione differentiarum non posse species cognosci, & tu intellige cognitione perfecta. non n. potest species perfecte cognosci, nisi per differentiam, & conuenientiam. Quare sine differentiarum cognitione species perfecte cognosci non poterit. Verum si hoc quod secundo assumit Speusippus, sit verum, siue

E non satis ex primo eius assumpto, argumentū Speusippi patet. nam, si non possunt differentiæ cognosci, nisi cognitis speciebus, quarum sunt differentiæ, sequitur genus diuidi non posse sufficienter, nisi omnibus speciebus cognitis, ꝙ est impossibile.

Primo igitur hoc est falsum. Non enim quauis differentia res sunt diuersæ. Complures enim insunt rebus isdem specie differentiæ, sed non per substantiam, neque per se. ARG Y.

Primum quidem hoc falsum est: non enim secundum omnem differentiam alterum est. multæ enim sunt differentiæ in eisdem specie, non tamen secundum substantiam neque per se. DI LVCI.

Refutat Arist. ea, quę Speusippus dixit. & primo refutat, ꝙ vltimo loco dixit Speusippus, secundo respondet ad primam Speusippi rationem. Vbi debes scire vltimo loco dixisse Speusippum omne differens esse alterū. redarguit hoc Aris. nam aliquod indiuiduum speciei differt ab alio eiusdem speciei, vt Socrates ab Alcibiade, & tñ nō est alterū ab illo. inquit ❴Primum quidem hoc falsum est, s. ꝙ vltimo Speusippus ait. non. n. omne differens s̄m quamuis differentiam alterum est. multæ. n. sunt differentiæ in indiuiduis eiusdem speciei, quibus illa differunt: & tñ illa cum sint eiusdem speciei, non sunt altera s̄m substantiam atque per se. & sic non omne differens ab aliquo est alterum ab illo. Et per alterum Arist. intelligit aliud, hoc est essentialiter differens. non. n. habuit curam de noibus, sicut Porphyrius in lib. de Quinq; Vocibus, qui voluit omnem differentiam facere alterum, nō tñ aliud. Aris enim alterum & aliud idem appellat hic. Vtrum vero omne non differens ab aliquo sit idem illi. Aris. non disputat. Speusippus. n. asserit, omne non differens ab alio, esse illi idem. Aristo. vero de hoc nihil loquitur: tñ scias hoc etiam falsum esse. hippocentaurus n non differt ab homine, & tñ non est idem homini. Cōmē. 109. Non oē ab alio nō differens idē illi est.

Deinde cum quispiam acceperit ea, quæ opponuntur, & differentiam, & omne, aut in hāc partem aut in illam cadere, sumpseritque in altera parte rem eam quam quærit esse, & idipsum cognouerit, nihil refert si sciat, necne de quibus aliæ differentiæ prędicantur. Patet enim eū habiturum esse rationem substātiæ si sic proficiscens ad ea tandem peruenerit, quorum non est vlterius differentia. ARG Y.

Postea cum aliquis accipiat opposita & differentiam, et quod omne incidit hinc, aut īde, & accipiat in altero esse quod quæritur, & hoc cognoscat, nihil differt scire aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differre. Manifestum enim quod si sic vadens veniat in hęc, quorum non est amplius differentia, habebit rationem substantiæ. DI LVCI.

Nunc respondet ad formam argumenti Speusippi, & asserit non oportere vt definitionem inueniēs, & quidem per æquatam generis diuisionem, vt sciat omnes per se species illius generis, quibus illæ differentiæ attribuuntur: stat. n. cognosci genus diuidi per aliquas differentias sufficienter, & non omnes illius species cognosci. Possumus. n. scire animal sufficienter diuidi per rationale, & irrationale: & tñ non omnes species animalis cognoscimus, sed hominem & æquum solum. Et ꝙ ita sit probat, & enumerat omnes conditiones requisitas ad diuisiuam methodum: ostendens secundum nullam earum oportere species generis eius rei, quę defini- Cōm. 110.

definitur, oẽs cognoscere, & inquit. } Postea cũ aliquis accipiat opposita & dĩam illorum oppositorum. Est ergo prima conditio, vt genus primo loco constitutum diuidatur differentijs oppositis, i. contradictorijs. verbi causa, vt aĩal per rõnale & irrationale. & cognoscatur dĩa talium oppositorũ, quibus genus prima diuisione sui diuiditur. Deinde tãgit scdam. & inquit. { Et ꝙ oẽ incidat aut hinc, aut inde: hoc est, vt diuisio talis ꝑ opposita sit æquata diuiso, saltẽ ex parte eius, quod diuiditur sic, ꝙ oẽ diuisum contineatur in altero diuidẽtium. Deinde tangit tertiam, & inquit. } Et accipiat in altero diuidentium esse id quod quæritur. verbi causa, res quæ definitur, sit in altero membro. Tangit & quartam, & inquit. { Et hoc cognoscat, s. determinate, sub quo illorum non sit, vt determinate, ꝙ non sit irrationale. Nã si hæc oĩa diuidẽs obseruauerit, B nulla dĩa erit scire, aut non scire de quibuscunque alijs dĩæ non ꝓdicantur. poterit. n. definitionẽ inuenire nõ sciendo oẽs gñ s spẽs. Manifestum est. n. vt inquit, ꝙ, si vadens sic, veniat tandẽ in hæc, s. vltima, quorum non est ampilus dĩa: habet rationem substãtiæ eius rei, cuius quærebat rõnem. Debes scire nos posse hr̃e talem conditionẽ in diuisione, & cognoscere spẽs oẽs generis. Possum. n. diuidere aĩal contradictorijs differentijs, vt per rõnale, & irrationale, & non apprehendere oẽs aĩalis species. Nã scire potero hoc per regulam contradictoriarum, quæ est, vt de quolibet dicatur altera, & ita de aĩali potero scire dici rõnale, vel irrationale. Secundo possumus scire talẽ diuisionem esse adæquatã, saltem ex parte diuisi, vt dicit secunda conditio, dato ꝙ non sciam oẽs aĩalis spẽs. Nam ꝑ regulam cõtradictoriarũ oĩs diuisio ꝑ contradictoria est adæquata diuiso ex parte diuisi, cũ omne in altero illorum cõtineatur. Tertio possum cognoscere hoĩem contineri sub altero illorum contradictoriorum ꝑ regulam contradictoriorum, etiam non scitis oĩbus spẽbus aĩalis. Quarto possum scire hoĩem non esse alterum illorum determinate, vt ꝙ non sit irrationale, per syllm, vel per modum superius asignatũ, & non scire oẽs spẽs aĩalis, & cum hæ conditiones sufficiant pro diuisiua methodo, & ad nullam harum requiritur oĩum specierum generis cognitio: ergo cessat argumentum Speusippi.

ARGV. *Omne aũt in ipsam diuisionem cadere, si sint ea opposita, quorũ non est medium quicquã, non est postulatio. necesse est. n. oẽ in altero ipsorum esse, si illius est differentia.*

DILVCI. *Omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita, quorum non est medium non est petitio: necesse est. n. omne in altero ipsorum esse, siquidem illius differentia est.*

Com. 111. Sed dices contra, quia in prima conditione petitur id, quod in principio quærebatur. assumitur. n. oẽ aĩal rõnale esse, vel irrationale: modo hoc quæritur: sumitur. n. & non probatur. Respondet Aristo. & inquit. } Oẽ aũt, s. aĩal incidere in diuisionem, s. esse rationale, vel irrationale si sint opposita, quorũ non est medium, i. si sint contradictoria, non est petitio, qa assumptũ illud patet vigore primi principij, qđ est, vt de quolibet dicatur alterum cõtradictoriorũ. & hoc subdit dicens, { necesse est. n. oẽ aĩal in altero ipsorum diuidentium esse, siquidem illius animalis differentia est per opposita contradictoria: & ita non petitur. quia constat illud assum A ptum primo principio. & ita patet solutio ad secũdum argumentum Speusippi, quo enitebatur diuisiuam methodum refellere.

ARGV. Tex. 21. *Ad extruendam aũt probandamue per diuisiones definitionem hæc tria sunt obseruãda. Primum vt ea sumantur quæ hoc ipso quid est prædicantur. Secundum vt hæc adeo dispõnãtur, vt primum in primo, eiusdem in secundo loco ponatur. Tertium vt hæc oĩa sint.*

DILVCI. *Ad probandum autem terminum per diuisiones tria oportet coniecturare. vt accipiantur prædicata in eo quod quid est: & hæc ordinare quid primum est aut secundum, aut quoniam hæc omnia sint.*

Cõm. 112. His disputatis, ꝓmittit tria ꝓcepta obseruãda in diuisiua methodo, & hoc ꝓponit, & inq̃t. } Ad probandũ aũt terminũ siue definitionem ꝑ diuisiones tria oportet cõiecturare, & diligenter obseruare, B quorũ primũ est, vt ĩ diuisione ea ꝓdicata accipiãtur, q̃ de diuiso ꝓdicantur, vt qd est, hoc est ꝑ se, & essentialiter. Scđm est ordinare quid primũ est, & vlius qđue sm, & minus vl'e. Tertiũ est, vt hæc oĩa sint, & nullum relinquat: alioqui non esset diuisio perfecta. Hæc. n. tria in mente semꝑ tenenda sunt.

ARGV. *Atq; primũ istorũ erit si possum. s quẽadmodũ ad aĩs rõnari ipsum inquã cõpetere & per genus probare.*

DILVCI. *Est aũt horum vnũ primũ per id, quod possumus sicut ad accidens syllogizare, qñ inest, & per genus probare.*

Cõm. 113. Expõ Sant. Thomæ. Illa tria præcepta ꝑ ordinem exponit: & primo primum. Habet aũt hic textus tres expõnes. Prima est Expositoris. vbi debes scire primum præceptũ fuisse, vt ea prædicata in diuisionibus accipiantur, q̃ prædicantur in eo quod qd est: in quibus intelligũtur & q̃ accipiuntur gña, & q̃ accipiunt dĩę. Et qñ quæ ꝓdicantur in eo quod quid est, siue gña C sint, siue dĩæ, insunt & prædicant in eo quodquid est, ideo quatenus insunt ꝑ ea loca probantur, quibus probari solent accñia, cum probentur inquantũ insunt, quia inesse est cõe accñtibus, & his, q̃ in quid prædicantur: quatenus vero in quid prædicantur, probantur per loca, quibus terminantur problemata de gñe. & hoc inquit. { Est aũt horũ vnum ꝓceptum primum, ꝑ id poẽ à nobis probari, per qđ possumus sicut ad accñs, i. problema de accñte syllogizare: qñ inest & probare per genus, i. per id, per quod possumus probare problema de gñe. Nã per locos, quibus terminamus accñtia, scimus ꝓdicata in qd inesse: per locos qbus terminamus gña, scimus gña & dĩas, vt quid prædicari. Alij vero Alia expõ. referunt primam partem ad dĩas, quæ prædicantur in quale, & dñr inesse spẽbus per modum accidentis, secundam vero referunt ad gña q̃ prædicantur D in quid. inquit. } Est aũt horũ vnum primum ꝑ id per quod possumus, sicut ad accñs syllogizare. & hoc modo inueniuntur dĩæ, q̃ per modum accidentis insunt. Nam per talia loca syllogizamus accñtia, qñ insunt: & ꝑ genus probare, & hoc modo inuenimus gña. Sed Them. & Philo. litteram legunt cõparatiuam hoc modo. Est aũt horũ vnum Expositio. Themist. & Phi opo. primum ꝑ id, quod possumus & per genus probare, sicut ad accñs syllogizar qñ inest. In topicis. n. ꝓbamus aliqd esse genus per loca, quibus terminamus ꝓblema de gñe: q. d. primum ꝓceptum ĩpleri à Libro. 4. nobis per id, quod possumus probare ꝑ genus, qñ A vel B est genus alicuius. nã eadẽ arte ꝓbabimus dĩas, veluti syllogizare possumus accidens de aliꝗ

quo,qm̄ inest,nam ſicut accidentia probantur proprijs locis qm̄ inſunt, ſic & aliqua,qm̄ ſunt genera probantur proprijs locis:& his etiam dr̄iæ probantur. Ergo litera eſt cōparatiua,'& ſenſus eſt categoricus hoc modo, ꝙ prædicata in qd haberi poſſunt per loca, quibus terminantur problemata de gn̄e veluti accn̄s per loca, quibus termināt̄ur ꝓblema

Dubi. ta de accn̄tibus. Sed occurres, ſi ea, q̄ prædicātur in eo qđ quid eſt,hr̄i poſſunt ſufficienter per loca, quibus ꝓblemata de gn̄e termināt̄ur,tūc & genus, & dr̄iæ,ex q̄bus conſtat definitio,ſufficiēter habentur ꝑ loca topica. Hic ergo ſuperfluit via diuiſiua, cū abunde via topica cōpoſitiua ſufficiat. Pōt di-

Solutio. ci ꝓcepta topica valere ad inueſtigationē ipſius qd eſt,hæc vero valent ad inueſtigatæ definitionis experientiā.Ideo illic inuentiue,hic reſolutiue definitio inuenit̄. Vel fortaſſe & quidem ſubtilius dici

Alia expõ. pōt Ariſt.ꝑ ea q̄ prædicant̄ in quid intelligere gn̄a definibilium rerum. Hæc aūt in Analytica methodo ſupponuntur,vt ſuperius dixit, definitis ineſſe. Probantur aūt ineſſe per topicā methodum, quia his locis,q̄bus gn̄a probant̄,ſuppoſito aūt gn̄e rei, q̄ definitur,ꝑ Analyticā methodum dr̄iæ inueniuntur & ordinatę,& ſufficienter.Quare primum ꝓceptū,quod eſt eorum,q̄ de definito ꝓdicantur in qd vt gn̄a,topica methodo cōpletur.cætera pręcepta Analytica diuiſione cōplentur. Et hæc poteſt eſſe quarta expoſitio huius loci, quæ pulchra eſt.

ARGV. *Secundum fiet,ſi ipſum primum ſumpſerimus.Hoc aūt erit,ſi id accipiatur quod tale eſt, vt ipſum quidem oīa ſequatur, oīa aūt ipſum non ē contra ſequantur. Neceſſe eſt.n.aliquid eſſe tale,quo ſumpto,idē iā erit et ī inferioribus modus. Id enim erit ſecūdum quod cæterorum eſt primum. & id etiam tertium,quod eſt hærentium primum. ſupero nanq; ſublato, id quod hæret cęterorum erit primum,vt patet. & in cæteris eodem modo.*

DILVCI. Primū natura eſt qđ oīa ſequit̄, & nullū ipſum ſequitur,; & hoc primum in oium definitione ſumendum. *Ordinare aūt ſicut oportet, erit ſi primum accipiat. Hoc aūt erit, ſi accipiatur quod ad oīa ſequitur, ad illud aūt non oīa. Neceſſe eſt.n.aliquod eſſe huiuſmodi. Accepto aūt hoc, iam idem modus in inferioribus eſt. ſecundum.n.aliorum primū erit, & tertium eorum,quæ conſequenter ſe habent. Remoto.n.quod eſt ſurſum conſequēs aliorum primum erit, ſimiliter autem & in alijs.*

Cōm. 114. Hoc ſecundum pręceptū ſupponit tertiū.nō.n. poſſumus ordinare res niſi illæ prius fuerint inuētę,& quidē ſufficienter. Et quia de dr̄iarum inuentārum ſufficiētia loquitur tertiū præceptum, ideo in hoc ſecundo ſupponendo tertiū dicamus,vt Philop.& Them.dixerunt,ſ̄m præceptum eſſe,vt dr̄iæ collocentur ſeriatim. Et notāter dicit de dr̄ijs,qm̄ de gn̄e nulla quæſtio eſt cum.n.genus definiti aut ſupponitur,aut ex topica via accipitur,nemo dubitat primo loco eſſe ſumendū eo modo quo ſuppoſitiones accipiūtur. Quare ſ̄m præceptum erit ſolum de dr̄iarum ordine. Hoc aūt præceptū impletur,ſi, vt inquit The.maiores dr̄ias atq; vl̄iores loco priore conſtituas. Vel,vt inquit Philo.hoc præceptū intelligit de ordine oīum eorum,q̄ ponūtur in definitione: & ita vult genus eſſe intelligendū in tali numero. Et tūc hoc ꝓceptum cōpletur,ſi primo loco ea ſumantur,q̄ ſunt natura priora,vt gn̄a. ve.gr.vt in definitione hoīs aīal,quod ad ea oīa ſequitur,quæ in hoīs definitione ponūtur, ad ipſum vero illa non ſequitur. inquit. {Ordinare aūt ſicut

Themiſt. Philopo. (margin)

oportet dr̄ias definitionis,ſ̄m expoſitionē Them. vel dr̄ias,& gn̄a,ſ̄m expōnem Phil.erit,ſi inueniēs definitionem primum natura,& vniuerſalitate accipiat,& conſequenter id accipiat, quod eſt natura ſ̄m:& cōſequenter id,quod eſt natura tertium,vſq; ad vltimum natura. Sed quid ſit natura primum,& quid natura ſecundū,exponit,& inquit. Hoc aūt,ſ. natura primū erit,ſi accipiatur,quod ad oīa ſequitur,ad illud aūt non oīa. Et loquitur Prioriſtice.nā Prioriſtice ſequens eſt magis vl̄e,aūs ſiue ꝓcedens minus vl̄e. Ergo primo loco ſ̄m Them. vl̄ior dr̄ia poſt genus accipienda eſt. Secundum Philop.vero genus ante oēs dr̄ias collocandum eſt,quod ſequatur ad oēs illas,& non ē cōtra.cuius cauſam ait, cū inquit. {Neceſſe eſt.n.aliquod eſſe hmōi:accipitur enim genus,vt conceſſum ſimpl̄r,vel via topica inuentum de re,cuius definitionem quærimus. Hoc modo in hoīs definitione primo loco accipiatur aīal,quia vl̄ius quid eſt rōnali,mortali, & bipede,q̄ ſunt dr̄iæ:quid igitur ſit natura primū, ex hiſce patet,quid vero ſit natura ſ̄m,exponit:& inquit. Accepto aūt hoc eo modo,quo diximus, quia ſequitur ad cætera,& non ē contra,iam idem modus in cæteris inferioribus eſt. Quia id accipiatur ſecundum,quod ad cętera ſequitur,& non ē cōtra.nam, vt inquit,natura ſ̄m cæterorum poſt ipſum primū erit. Tertiū erit,quod eſt ante alia,q̄ conſequenter ſe habent.nam remoto ſecundo, quod eſt ſurſum, ipſum aliorum primum erit. Sil̄r aūt & in alijs poſt ſecundum vſq; ad vltimum idem modus ſeruetur.

Patebit aūt hæc omnia eſſe,quod erat tertium,ſi ſumpſerimus primum ipſum per diuiſionem; omne aut hoc, aut hoc animal eſſe. Eſſe autem hoc, & rurſus totius differentiam, huius extremi vero non vlterius differentiam eſſe,vel etiam ſtatim cum vltima differentia ab ipſo toto,non differre id ſpecie. ARGV.

Quod autem oīa hæc ſint, manifeſtum eſt ex eo, quia accipitur hoc,& primum ſecundum diuiſionem.quoniam omne aut hoc, aut illud eſt: eſt aūt hoc. Et iterum huius totius differentiam, vltimi autem non amplius eſſe differentiam. Vel etiam ſtatim cum vltima differentia à toto non differre ſpecie hoc. DILVCI.

Hoc eſt tertium præceptum,ſ.vt oēs dr̄iæ accipiātur quouſq; genus poteſt diuidi. Perficitur aūt hoc præceptum,vt Them.innuit & Philo.exponit, duobus. Primo,vt diuiſio eouſq; euadat, donec ꝑueniatur ad vltimam dr̄am ſ̄m ſp̄em. Secundo, ꝙ dum ex oībus dr̄ijs & genere quoddam proprium exeat,quod in aliam rē nequeat transferri, inquit. { Quod aūt oīa hæc ſint & nihil in definitione ſit prætermiſſum, manifeſtum ex eo eſt: quia accipitur hoc.ſ.genus,vel ſimpl̄r,vel topica methodo: & accipitur primum, hoc eſt prima dr̄ia ſ̄m diuiſionem, dico diuiſionem, qua habetur genus non aut hoc,ſ.rationale,aut illud eſſe,ſ.irrationale. Hæc.n. dicitur prima diuiſio & dr̄ia:q̄ hac prima diuiſione accipitur,dr̄ prima, vel primum acceptū analytica methodo. Eſt aūt hoc,i.& accipitur ꝙ id ꝙ definit̄ ſit hoc,vtpote homo,ꝙ aīal rationale.aīal quidem acceptione ſimpliciter,vel topica: rōnale vero prima diuiſione generis. Et iterū accipitur huius totius dr̄iam eſſe.q.d.eſſe illius totius, quod eſt aīal rōnale,iterum dr̄iam eſſe accipiendam, qm̄ oē aīal rōnale eſt aut mortale,aut immortale. Vltimi aūt Cōm. 115.

compo

compositi ex vltima dña, quale est aĩal rõnale mortale bipes, non amplius, sumat aliquam aliam esse dñam. Quare pro obseruatione tertij pcepti primo necesse est genus diuidere, & cũ diuisa dña constituere eousq;, quo ad vltimum cõpositum peruenatur non vlterius per dñas diuisibile. Deinde exponit quid scđo obseruandum est pro obseruatione eiusdem pcepti, & inqt. {Vel etiã, hoc est & etiã statim hoc aggregatum cũ vltima dña cõpositum, quale est aĩal rõnale mortale. accipiatur non differre à toto, immo, vt Themist. inquit, accipitur tanquam definitio proprium, quod nulli alteri competat. His ergo duobus seruatis, tertium pceptum in analytica methodo complebitur. nam cum genus vsq; ad vltimam differentiam diuiditur, & totũ aggregatum cũ illa accipitur, & totũ hoc cum definito conuertitur, plene oĩum dñarum sufficientia habebitur. Et ita patet tertium præceptum, quod fortasse bene prospicienti secundum debuit esse.

ARGY. *Patet enim neq; plus oportet quicquam additum esse. Omnia nanq; sumpto hoc ipso quid est prædicantur, neque quicquam deesse: nam aut genus aut differentia esset. At genus est ipsum primum, & hoc cum differentijs simul est sumptum, differentiæ etiam vniuersæ sunt sumptæ, nulla enim prorsus posterior est. Specie nanque differret ipsum extremum. At hoc dictum est non differre.*

DI LVCI. Definitio nihil superflui, vel diminuti continet. *Manifestum.n dictum est, quoniam neq; plus apponitur. Oĩa.n.in eo quòd quid est accipiuntur horum. Neque deficit aliquid aut.n.genus, aut differentia vtiq; erit. Genus quidem est hoc, & primum, & ipsum cum differentijs acceptum. Differentiæ aũt omnes habentur. Non.n. amplius est posterior. Species.n. vtiq; differret vltimum, hoc autem dictum est non differre.*

Cõm. 116. Quod sufficiant hæc tria præcepta, Arist. ostendit, quia solis his concessis, atq; obseruatis, definitio nec est in plus neq; in minus: & ita per hæc sufficienter habetur. Et hoc pacto Themistius Philop. & expositor recte verba Aristot. legunt, inquit.n. Arist. Manifestum.n.est, qm̃ neq; plus apponitur. Idem patet in definitione iuxta hæc præcepta nihil apponi, quo definitio suo definito sit ĩ plus. Cuius causam ait. nam horum, quæ vt quid est prædicantur, oĩa accipiuntur, & ita totum aggregatum erit proprium conuertibile cũ definito: & ita non poterit esse in plus definito: hoc aũt accipitur partim ex primo, partim ex secundo precepto. Deinde q nihil deficiat proponit, neq; deficit aliquid: quo definitio sit in minus vel extranea: quia, si qd deficeret, esset genus aut differentia. Genus quidẽ est hoc, & est primum: & ipsum est cum oĩbus differentijs acceptum, & ita genus non deficit. differentiæ autem oẽs habentur. non.n.amplius aliqua est posterior, alioq; vltimum cõstitutum differret vel diuidi posset differẽtijs adhuc: cuius contrariũ sumptum est. dictum est enim ipsum vlterius non differre, nec diuidi posse. 2. expõ. Vel verba Arist. facilius intelligi possunt, q præcepta illa sufficiant, quia illis obseruatis, definitio completur, ex eo quia nihil plus, hoc est nihil extranei habebit. Extraneum.n. dicitur in plus ei cui additur, quia non est illi coueniens. Quod vero nihil extranei habeat, partim ex primo, partim ex tertio præcepto accipitur: quia ex illis habetur, ea quæ accipiuntur in definitione, accipi vt quid est: & ita non sunt extranea. Insuper illis obseruatis, & potissimum tertio præcepto cõcesso, in definitione nihil deficit, quia oĩa necessaria ponuntur. genus.n.non deficit, vt primo & tertio pcepto patet, differentiæ etiã non desunt, vt ex tertio pcepto patet. Ergo his obseruatis, analytica methodus patebit, eritq; sufficienter assignata qñ in definitione, quæ hac methodo colligitur, nihil extranei, nihilq; deficientis continetur.

Quærere aũt oportet inspiciendo, primum ad ea quæ sunt similia, & nullam inter se dñam habent, quidnam idem habeat vniuersa: deinde ad alia, quæ sub eodem cum illis genere collocantur, & sunt quidem eiusdem inter se spẽi: ab illis aũt spẽ sunt diuersa. Atq; si in his accipiatur aliquid penitus idẽ, & in alijs simili modo. Rursus considerandum est, si in his quæ sunt sumpta sit aliquid idem quousq; ad vnam rationem fiat accessio. Hæc.n.erit ipsius definitio rei. Quod si non ad vnam rationem, sed ad duas vel plures itur, patet in quod quæritur non vnum quid esse, sed plura. ARGY.

Quærere autem oportet intẽdentem in similia. & nõ differentia. Primum quid oĩa idem habeant: postea iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cũ illis. Sunt aũt ipsis quidem idem spẽ, ab illis aũt altera. Cum aũt in his accipitur quid omnia idem, et in alijs similiter, in acceptis iterum intendendum est, si idem sit, quousq; in vnam conueniant rõnem. hæc.n.erit rei definitio. Si vero nõ vadit in vnã, sed in duas, ac plures, manifestũ est, quòd non vnum aliquod, quod est prædicatur, sed plura. DI LVCI.

	Animal, Sensitiuum.	
Rationale.	Coordinatio.	Hinnibile.
Homines.		Equi.

Nonnulli autumant Aristo. velle assignare methodum, qua definitio passionis inuenitur. Et non placet, qa passio, vt definitur, subit vicẽ spẽi, & ita non alia methodo eius definitio accipitur, qua & cæteræ definitiones specierum sumuntur. Alij asserunt Arist. velle assignare alia methodum, qua definitio inueniri possit, cuiusuis rei definitio sit. Et videtur mihi, q velit resumere iterum methodum, qua possit inueniri definitio generis, & quia æquiuocatio impedit genus definiri, addit quasi considerationem quartam, qua in illo deprehendatur æquiuocatio. Assignat ergo tres considerationes pro hac methodo, dans intelligere quartam. Vbi debes scire sub genere tot esse coordinationes, quot sunt species sub ipso cõtentæ. quælibet enim species est quædam coordinatio eorum, quæ sub ipsa cõtinentur, vt verbi causa oĩum hominũ vna, altera oĩum equorum, & aliæ aliorum quæ sub animali habentur. Pro inuentione igitur definitionis generis, videlicet, animalis, Prima cõsideratio est, vt ad contenta vnius coordinationis sub tali genere, s. aĩali prospiciatur, vt ad coordinationem hominum. Secunda consideratio est, vt prospiciatur ad contenta alterius coordinationis eiusdem generis, vt ad coordinationem æquorum. Tertia, vt colligatur quid in prima, & quid in secunda cõe sit, vt in coodinatione hoĩum rationale, in coordinatione equorum hinnibile: & quid cõe sit illis acceptis, vt quid cõe sit rationali, & hinnibili, vt sensitiuum, est.n.sensitiuum vtrisq; cõe. Quarta consideratio est in considerando, an hæc ratio accepit cõis sit æquiuoca, an vniuoca, vt vtrũ sensitiuum sit ratio vniuo-

Cõm. 117. Notandum.

Com. 119. Quia dixerat nō esse definibile æquiuocum,q̄si assignat causam,quia definitio est rei vlis:nō æquiuocum nō est res vlis. Quod vero definitio sit rei vlis exēplo probat: quia medicus non definit sanitatem particularem,sed vlem. Vel forrasse cū assignauit regulas definitionū,nunc assignat regulam rei definitæ, asserens rē definitā debere esse vlem. Quia,vt inquit, non in quodā oculo dicit medicus sanabile cū definit,s.Socr.aut Plato.sed aut in gn̄e, quod oī competit,s.hoibus,& brutis,aut definit sanabile determinās in spē,s.hoīs: ergo regula est nihil definire nisi genus,aut spēm. Vel, vt alijs placet, cum Arist. posuit regulam inueniēdi definitiones,probat regulam: & primo illam probat ex parte termini ad quem, asserēs bene esse dictum in regula,vt procedamus ad vle:quia rerum vlium propriæ definitiones sunt,vt exemplo rerū, quas medicus definit,ostēdit non.n.cum definit sanabile in lo,definit sanabile in oculo Socratis, aut Platonis, sed sanabile in animali,vel homine.

2.expō.

3.expō.

ARGY. *Atq; facilius est singulare definire quam vniuersale. Qua propter à singularibus ad vniuersalia oportet ascēdere. Equiuocationes enim in vniuersalibus magis latent, quam in his,quæ non differunt.*

DILVCI. Singulariū facilius definitionē venamur. *Et facile magis est singulare definire quam vniuersale. Vnde oportet à singularibus ad vniuersalia ascendere: etenim æquiuocationes magis latent in vniuersalibus, quam in indifferentibus.*

Com. 120. Secundo ꝓbat Arist.regulam ex parte termini a quo.Methodus.n.qua gn̄is definitio inuenit̄,habet duos terminos,vt visum est: ipsum genus, qđ ꝓximo textu appellauit vle, & spēs ipsas,è quibus ad definitionē gn̄is proceditur colligendo cōe,qđ est ratio gn̄is,vt dictum est. Cū ergo regulæ sufficientiā probauit ex parte termini ad quē,nūc probat eius sufficientiam ex parte termini,à quo,asserēs bene esse dictū, vt in tali regula procedamus à spēbus,quia facilius est spēm q̄ genus definire:& facit talem illationē,siue entimema. facilius est indiuiduam spēm definire,q̄ genus: ergo oportet ꝓcedere à singularibus spēbus colligendo cōe ad vniuersalia,vt habeat̄ tale cōe,vt ratio gn̄is vlis. Antecedens assumptum probat ex eo, qa æquiuocationes magis latent in vlibus generibus, q̄ in indifferentibus spēbus. Huius primo accepit antecedēs, & inquit. Et facilius est singulare,i.atomam spēm definire quam vle genus, hoc est an̄s. Dat consequēs,& inquit.Vn̄ oportet à singularibus,s.spēbus atomis in vlia gn̄a ascendere colligendo (vt diximus in methodo, cōe oībus illis, quod est,vt gn̄is ratio. Deinde probat assūptū,& inquit. Etenim æquiuocationes magis latent in vlibus gn̄ibus, q̄ in indifferentibus,i.singularibus spēbus. Appellat aūt species in dr̄ia, quatenus indiuidua sub his nō differūt,nisi per accn̄s. Patet igitur recte esse dictū in methodo esse procedendum à singularibus spēbus,colligendo cōe, vt rōnem gn̄is. Sed huic aduersatur,quod.1. Physicæ auscultationis dictū est. vbi ad vlibus dixit esse ad singularia procedēdum. Sed dicēdum illic Arist.esse locutum in ordine doctrinarū totalium, quales doctrinæ totales sunt, Metaphysica,Physica,& Mathematica.Hic loquit̄ in methodis definitiuis,q̄ docēt inuenire definitiones,& sic tollit̄ contradictio. Aīaduerte tn̄ Them. velle Arist.cōparare inter methodos superius assignatas.Assignauit methodum q̄ docet genus definire,& methodum q̄ docet spēm definire:cōparando ergo inter has Arist.vt vult Themist.dicit spēs atomas facilius definire quam gn̄a. Quam expōnēt iuniores nōnulli secuti sunt: asserentes rē hanc Aristo.tribus rationibus probare. Quarum secunda ponitur ibi. Etenim æquiuocationes. Tertia ibi. Sicut aūt in demonstrationibus Ergo vero non video qūo hæc expositio verbis Aris.bene applicari possit,propterea hanc omitto.

Dubitatio. Text. cō. 4. Solutio.

Tex. cō. 24. sedi huius.

Refutat

ARGY. *Vt aūt in demōstrationibus rōcinandi forma, sic in definitionibus dilucidatas insit oportet. Quę quidem fuerit, si seorsum id definiat quispiā, quod in pluribus generibus est, per ea quæ in vnoquoq; dicuntur veluti simile non omne, sed id quod in coloribus est & figuris, & acutum similiter, quod est in voce, & sic ad ipsum commune proficiscatur, cauens ne æquiuocationem offendat.*

DILVCI. *Sicut aūt in demōstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis certū. Hoc aūt erit, si per ea, q̄ secundum vnūquodq; dicuntur, sit in vnoquoq; genere definiri separatim, vt simile non omne, sed in coloribus & figuris. Et acutum, quod est in voce, & sic in commune erit ire cautum ne æquiuocatio contingat.*

Com. 121. Intētio Aristot. Aliqui volunt Arist.velle probare in definitiua methodo esse standum in vniuoco. Quod verbis Arist.non bene accōmodatur. Melius ergo videtur Aristo.velle hic assignare methodum,qua sciamus analoga ipsa definire. Cum.n.aliq̄n nos speciem,aliquando genus,& aliq̄n analogum definimus:si assignauit methodum pro inuentione definitionū generis,& speciei, est rationi consentaneum, vt assignet methodū pro inuentione definitionis analogi,alioquin esset diminutus ī methodis definitiuis. Est ergo methodus,vt definiatur vnumquodq; genus propria definitione, postea gn̄a hæc sub analogo contenta accipiantur sub disiunctione pro definitione analogi,aut accipiantur definitiones generū sparsim definitorū pro definitione gn̄is analogi. Quam rē vt Alexan.1.de Interpretatione,&.1. Prio.notauit, seruat Arist.in definitione propositiones,cum inquit. Propositio est oro alicuius de aliquo & in libr.de Interpretatione idē seruauit in definitione enuntiationis,inquit. Sicut aūt in demōnibus oportet syllogizari inesse,s.prædicatum subiecto,alioquin non esset demr̄atio, sic & in terminis,i.definitionibus, oportet seruari certum,i. oportet esse talem, vt ꝑ ipsam deprehendatur certe definitū ipsum. Deīde declarat qūo in analogo pōt hoc fieri, vt ipsum definiatur, & seruetur certū,& inquit. Hoc aūt erit,i.seruabitur certum in analogi definitione,si per ea,quę s̄m vnumquodq; dicuntur,i.si per propria vnicuiq; generi eorum,q̄ sub analogo continētur,sit separatim in vnoquoq; genere definiri:hoc est, si vnumquodq; genus sub analogo contentum per proprium ipsi definiatur, & postea supple per tales definitiones ipsum analogum definiat reponendo illas sub disiunctione in analogi definitione.Huius rei exemplum affert, & inquit. Vt si quis velit simile ipsum definire,definiat non omne,i.non simile vniuersale omnibus similibus,sed simile in coloribus, & simile in figuris,per propria coloribus, & figuris. & deinde has similium definitiones sumat in definitione similis vniuersa-

1. Periher. cap. 4.

vniuersa'is. Similiter & siquis acutum voluerit definire. Acutum quod est in voce, & acutum in sapore, & acutū in stilo prius deueniat, & sic ex his erit ire in cōmune analogum cautū & prohibitum ne æquiuocatio contingat. Sic n. demitur æquiuocatio, & poterunt definitiones talium sub disiunctione assumi in definitione cōmunis analogi. Hæc videtur huius loci expositio. Philopo. autem exponit verba, sed non ponit intentiones verborū, ideo expositiones eius non sunt vtiles, nisi ad verba.

ARGY. *Quod si neq; differere translationibus oportet, patet neq; definire oportere, aut translationibus, aut hisce quæ per translationem dicuntur. erit enim necessitas, vt trāslationibus differatur.*

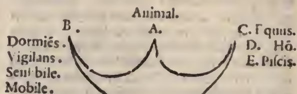
DI LVCI. *Si autem non oportet disputare in metaphoris, manifestum est neque definire metaphoris, neque quæcunque dicuntur in metaphoris. Disputare enim erit necesse in metaphoris.*

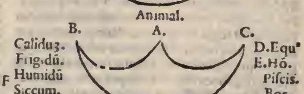
Cōmē. 112 Quoniam Academici, vt Plato & Socrates, & Cinici, vt Diogenes voluerunt res esse definiēdas per Metaphoras. (vnde diogenes definit hominē, Homo est planta euersa.) ideo Aristot. excludens hunc modum procedendi in definitionibus inqt. {Si aūt non oportet disputare in demōstratiuis disputationibus in metaphoris. (Non. n. præceptor cū discipulo disputat p metaphoras) manifestum est nec esse definiendū res ipsas metaphoris. Nam disputatio demr̄atiua demonstratione, & demr̄atio definitione cōstat, neq; quęcūq; dicunt. s. scientificæ, in metaphoris dicēda sunt. Disputare enim necesse est in metaphoris, si quæ scientificæ dicuntur, metaphoris dicantur. Modus ergo procedēdi Academicorū definiendis rebus non conuenit.

ARGY. *Vt autem facultatem habeamus mediorum ad ea demonstranda, quæ proponuntur, peruestigare oportet, & ea quæ animantibus apertis inspiciuntur, & ipsas quoq; diuisiones, atque sic peruestigare oportet supposito genere communi oīum. Ceu si animalia sint ea quæ considerat, quæ nam omni competunt animali. Quibus sumptis, rursus identidem peruestigare oportet quæ nam cæterorū primo cuilibet insunt, veluti si id sit auis, q̄ nam cēm auem sequuntur, & sic semper quæ nam propinquissimo competunt. Patet. n. nos posse iam dicere propter quid insunt ea quæ competunt hisce, quæ sub ipso cōi sunt collata, vt propter quid homini cōpetunt, aut equo. Sit aūt aīal quidem B, in A vero ponātur ea quæ aīal omne sequuntur, his aūt in locis in quibus C E D literę designantur, aīalia singula collocentur. Patet itaq; propter quid A competit ipsi C; propter B nanq; competit. & similiter cæteris.*

DI LVCI. *Ad habenda problemata, eligere oportet, & decisiones, & diuisiones. Sic aūt elegere subiectum genus, cōmune omnium, vt si aīalia sint, & quæ considerantur, qualia omni animali insunt. Acceptis autem his rursus reliquorum primum qualia omne sequantur. vt si hoc est auis, qualia omnem sequantur auem, & sic semper illi proxima. Manifestum. n. est, quoniam habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia his, quæ sunt sub communi. vt propter quid homini, aut equo insunt. Sit autem animal in quo A, B autem sequentia ad omne animal, in quo autem sunt C D E sint quædam animalia. Manifestum igitur est propter quid inest ipsum B ipsi D: propter A enim inest. Similiter autem & in alijs, & semper in alijs eadem est ratio.*

Cōmē. 113 Quō diffe- Aristo hic, vt mihi videtur, ostendit quid sit medium, siue pp quid in problematibus. Differt aūt problema ab ipsa conclusione multifariam; sed in proposito differt ex eo, quia problema non cōstat ex proprijs, & conuertibilibus, sed ex his, quæ acci- rat problema & conclusio.

dunt subiecto, conclusio aūt ex proprijs, & cū subiecto conuertibilibus constat. Problema est, propter quid homo dormit? & propter quid homo vigilat? Conclusio est pp quid homo est risibilis, & pp quid equus est hinnibilis. Aristo. ergo ostendit quid sit mediū, non simpliciter, sed in problematibus: nam medium in conclusionibus demr̄auit. Assignat aūt pro inuentione talis medij quatuor considerationes. Prima est, vt genus supponatur eorū, quorum problemata quærimus, vt hoīs, equi, & piscis. hoc vero supponat, aut vt concessum, aut per loca topica. Secunda est, vt hoc genus diuidatur in oīa ea, quæ sub ipso continentur, vel in plura eorum, quæ nobis constant. Tertia est, vt colligantur oīa cōia in illis: quæ diuisum est genus. Vt si aīal diuiditur in hominem, equum, & piscem, colligantur somnus, vigilia, motus, & sensus. Quarta est, vt videatur an hæc ei gn̄i insint, qđ in illa erat diuisum. nam si illi gn̄i insint, iam habetur pp quid & mediū in problematibus, quæ quæruntur de spēbus illius generis. Erit. n. genus ipsum, vt aīal in talibus oībus medium. inquit. {Ad habenda problemata de contentis sub aliquo: eligere oportet & decisiones & diuisiones, i. oportet genus diuidere in oīa, vel plura, quæ sub ipso sunt, hæc fuit secūda consideratio. Sic aūt eligere oportet genus oīum cōe, vt sit subiectum atq; concessum, vel aliunde inuētum. Hæc erat prima consideratio. Innuit aūt tertiam in exēplo, quod subscribit, & inquit. {Vt si aīalia sint & quæ considerantur, i. si species aīalis sint ea, quorū problemata quęruntur, oportet sup. eligere qualia oī aīali insunt: est ergo tertia consideratio, vt facta gn̄is diuisione considerentur qualia cōia sint, q̄ his oībus insunt, quæ aīal diuidebāt. Prætermisit quartam, quia satis ex his tribus habetur. Nam, si habētur cōia, quæ oībus spēbus cōpetunt, statim cognoscitur ꝙ illa insunt gn̄i, quod ī talia diuidebatur: & per consequens habetur mediū, & pp quid in problematibus, q̄ de contentis sub aīali quærebantur. Docet eodē modo esse agendum p diuisionē alicuius eorum, q̄ sub gn̄e continēbant. Verbi cā, ipsius auis, q̄ sub aīali continet. nā, si q̄rimus pblemata de contētis sub aue, oportet auē diuidere in coruū, & picū & sturnū, & id genus, & deinde colligere cōia his

his oĩbus,& illa attribuere aui.nam auis erit mediũ & propter quid in speciebus auis, de quibus ꝓblemata quæruntur. Idem in cęteris agendum est, donec venerimus ad speciem atomam, quæ vlterius in species non est diuisibilis: inquit. } Acceptis aũt his, supp. de genere cõi,& assignatis his considerationibus pro inuentione medij in speciebus supremi generis, rursus reliquorum, quæ genus diuidebant, oportet diuisionem facere,& quærere qualia primum omne sequantur, i. qualia sunt, quę sequũtur primum omnibus cõe. Vtpote per tot & similes considerationes. vt, si hoc, ꝙ vlterius subdiuiditur, sit auis, qualia sequantur, omnem auẽ,& breuiter ita agendum est, vt egimus in prima diuisione. Et sic eligere oportet & diuidere semper illi ꝓxima. nam sic faciendo habebimus iam dicere propter quid sequentia siue accidentia insunt his, quæ sunt sub cõi. Exemplũm affert. vt propter quid homini, aut equo insunt. Disponit aũt terminos, vt res facilius deprehendatur, & inquit. { Sit aũt animal in quo A, B aũt sequentia ad omne animal. In quibus autem sunt C D E, sint quędam animalia, videlicet homo, equus, piscis: quibus patebit quam ob causam ipsum B insit ipsi D. nam pp A inest. Silr autem fieri potest & in alijs per diuisionem & subdiuisionem: nam semper in alijs est eadem ratio.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet dixit decisiones, & diuisiones: vel quia alterum alterius est expositio, vel quia res potest diuidi, & decidi. diuiditur per partes subiectiuas, deciditur per integrales modo animal potest esse medium tam ad species, cum diuiditur per partes subiectiuas,& accipiũtur cõia omnibus partibus subiectiuis: quam ad species, cum diuiditur per partes integrales: Et accipiũtur cõia oĩbus illis partibus. cum.n. aĩal diuiditur ꝑ membra cõia oĩbus mẽbris sunt calidum, frigidum, humidum siccũ. Modo hoc de oibus aĩalis spẽbus possunt demr̃ari per ipsum aĩal, vt in exemplo patet.

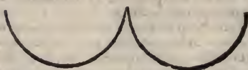
ARGY. *Eadem autem est semper & in alijs ratio, atque nunc sic dicimus per tradita nobis nomina communia rebus. Oportet autem non solum in his ipsis dicto modo considerare, sed etiã si aliquid aliud videatur commune competens, & idipsum accipere, deinde sumere & ea quæ ipsum sequuntur, & ea quæ hoc sequuntur. veluti cornigeris competit eritimũ habere superioribusque vacare dentibus. Sumantur igitur hæc, & rursus accipenda sunt ea, quibus competit, sequiturque genere cornua. Patet enim propter quid illis competunt ea, quæ diximus. nam ob idipsum illis inerunt, quia cornua generunt.*

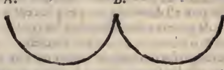
DI LVCI. Tex. 23. Echinon. Oma sum. ἀμφοδοντα. Bidentia. Vtrinque dentata. *Nunc quidem igitur secundum ea, quæ assignantur communia nomina dicimus. Oportet autem non solum in his considerare, sed etiã si aliquid aliud videtur cõmune existens accipientem. Postea quæ nam hoc sequitur, & qualia hoc sequuntur. Vt cornua habentia habere omasum & non bidentia esse. Item habere cornua, quæ sequũtur. Manifestum est enim propter quid illis est, quod dicitur. Propter id enim quod cornua habent, inest.*

Cõm. 124. Expo. The. Themistius exponit, vt mihi videtur, alio modo cæteris. Posset.n. quis quærere, si genus, ꝙ dictũ est esse medium in problematibus, non habeat nomẽ, quid agendũ erit. Quæri.n. solent hæc problemata in naturali Scientia, propter quid bos ceruus,& capra non sunt bidentia. i. vtrinque dentata: & propter quid habent multiplicem ventrem. vbi patet genus proximum, ꝙ est cõe illis non habere nomẽ, Animal.n. non est illis proprium genus, sed remotum. Quæritur ad quid recurrendum erit. Rñdet Arist. (vt The. interpretatur, esse recurrendum ad cõem passionem, quæ illis cõis sit: qualis est cornigerum esse. Nam talis passio erit medium, & propter quid in talibus, modo seruentur conditiones, quas in cõsiderationibus diximus, videlicet, vt subiecta, de quibus quæruntur, sub tali passione sint: & quæsita competant omni tali passioni. Erit.n. tunc talis passio medium conueniẽs talibus problematibus. Phi. vero & Thomas non ab ratione assetũt Arist. velle methodum dictam ampliare non modo ad genus nominatũ, sed ad genus proprio nomine innominatum. Nam siue noĩatum sit genus antiquo & consueto nomine. siue noĩatum nouo & inconsueto nomine: modo sit cõe omnibus subiectis quorum quærimus problemata,& illa quæ quæruntur, competant omni tali generi semper est conueniens medium, & propter quid in talibus problematibus, inquit. } Nunc quidem igitur ſm ea, quæ assignantur antiquitus cõia generum nomina methodũ dicimus: q.d. hactenus de methodo, qñ gña habent assignata cõia nomina, & antiquitus appropriata. Sed extendo methodum. Oportet accipientem problemata non solum considerare dictã methodũ in his generibus, quibus assignatum iam est nomen, sed etiã generibus, quibus nõ assignatum est antiquitus nomen. Si aliqđ tale, i. modo aliqđ tale videtur oĩbus illis, de quibus quærimus problemata, cõe existens, cui nomen assignatum non sit, sed de nouo factum: q.d. modo tali generi competant omnes considerationes: quarum prima erat vt sit cõe omnibus eis, quorum problemata quæruntur. Deinde replicat secundam consideratione, & inquit. } Postea quæ nam sint illa, quę hoc cõe genus sequantur, hoc est,& modo aliquæ species sint, quas tale genus innominatum sequatur. Replicat tertiam, cum inquit. { Et qualia hoc sequantur, i.& modo aliqua cõia quæsita sint, quæ hoc innominatum genus sequuntur: q.d. eadem est methodus in genere innominato. si sit cõe aliquibus, & aliqua contineantur sub illo: & sint quędam accidentia illi cõi competentia. Nam his stantibus, methodus eadem est in genere nominato,& innoĩato. Exembla ponit, & inquit. } Vt sunt hæc proplemata, quorum primũ est cornigera habere omasum, siue simplicem ventrem. Secundum est,& cornigera non esse amphodota, i. bidentia, siue vtrinque dentata. Vel intellige sic & melius, vt sit exemplum considerationum: q.d. vt si illud cõe genus, cui nõ est nomen assignatum, sit cornigerum,& quæsitum cõe omni tali sit habere omasum: ad omne.n. cornigerum sequitur habere omasum: & sit aliud quęsitum omni tali competens non bidentia esse Item habere cornua, siue cornigerum esse: quæ nã sequitur, i. & aliquę species sint, quibus competit esse cornigerum. Nam si cornigerum sit tale cõe, vt dicit prima consideratio, & habere omasum & non bidentia esse sint quæsita, quę tali cõi insunt, vt est secunda consideratio,& sint aliquæ species sub tali genere, ꝙ nouo nomine dicitur Cornigerum, vt est tertia consideratio, methodus erit, ꝙ cornigerum sit medium in talibus quæsitis,& hoc dicit.

Expositio. Philopon.

Manife-

Manifestum est.n.his sic stantibus, propter quid est, ꝙ dicitur, i. ꝙ quæritur, vt pp quid bos, ceruus. & id genus habeant omasum, & bidentia non sint. Propter id.n. ꝙ cornua habent, idest quia cornigera sunt, inest eis habere omasum, & non bidentia esse. Sint in A habere omasum, & bidentia non esse, in B cornigerum in C bos, ceruus, & ouis. Hæc quo ad expositioné. Quo vero ad verba attinet verbũ

Verborum expositio. Echinũ qd

omasum grece esse ἐχῖνον Echinon, quod interpretatur Argyropolus. ricium. Theodorus vero in libris de Animalibus Omasum. Vnde Philo. inquit, §E hinum dicit vnum ex tribus ventris receptaculis, quem ventem nominare consueuerunt multi. Qua ratione fit, vt non bene di cant, qui velint cornigera habere tres vẽtres. Non.n.ex anotomia eorum talium visi sunt, sed vnus est talium venter: tribus receptaculis, quasi vasculis dissectus, quorũ receptaculorum vnuni Echinon dicitur. Hũc Theodorus Omasum latine dicit, Argyropilus Ericium forte quia est simile ei animali, quod Erinaceum dicitur vel aliam ob causam. Alij dixerunt in vẽtrem talium animalium quatuor esse receptacula, quorũ aliud Cæliam, latine ventrem, aliud Cecryphalum, latine arsineum siue reticulũ, omasum aliud, ꝙ græce echinũ, ab omasum, aliud ꝙ græci enystrũ appellarunt. Quod an ita sit, Tertio de Partibus Animalium quæratur, aut ex anotomice. Satis aũt nobis sit, echinum esse receptaculum vnum ex eis esse, quæ sunt in ruminantium ventre, vt Phi. & The. exposuerunt. Habuerunt aũt hæc animalia omasum atque multiplicem ventrem quia caruerunt dentibus, vt possint ruminare cibum. Caruerunt vero dentibus, quia materia dentium fuit transmissa ad cornua. non.n. potest duo natura æqualiter agere, ideo materiam dentium superiorum transmisit ad cornua. Hæc Aristo. libris de Animalibus longius.

κοιλία κεκρύφαλος ἐχῖνος ἤνυστρον

ARGY. Sæpiũ é os sæpiæ, vt ponit Phi. Themi.

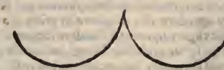
Et insuper alius modus peruestigandi per similitudinem rationis. Non enim potest vnum quippiam idem sumi quod quidem sæpium & spina, & os appellare oportet. Inerunt autem & his atque sequentur aliqua quasi talis sit vna quædam natura.

DILVCI.

Amplius alius modus est secundum analogum eligere. Vnum enim accipere non est idem. Hoc autem est vocare sæpium, & spinam, & os. Sunt autem quæ sequũtur & ad hæc tanquam vna quadam natura tali existente.

Cómẽ. 135

Secundo ampliat dictam methodum ad analogum medium. Quæruntur enim aliqua problemata ſm analogum hoc pacto, propter quid piscis habet spinam, & homo os; & sæpia sæpium? ideo vult medium in talibus esse analogum & per eandem methodũ, & tot considerationes reperibile. Oportet.n. inuenire aliquod commune analogum, vt reuerberatione indigere, analogum, ad ꝙ sequatur illud. verbi causa, sit analogum reuerberatione indigere, B habere os, vel proportionale, A C vero sit

Sæpium. Spina. Os

F homo, piscis & sæpia: patet medium esse analogum: & quæsitum similiter, inquit. {Amplius alius modus est sup. inueniendi propter quid in analogis, secũdum analogum medium eligere: & quia dixit alium esse modum, ne quis putet hunc modum esse alium ſm formam, addit.} vnum enim accipere non est idem, sed oportet sup. vocare ꝙ quæritur sæpium, & spinam, & os, vel vno nomine os, aut proportionale ossi. Sic igitur nõ differt methodus in anologis quæsitis, & vniuocis quo ad formam, sed solum quo ad materiam, quia alia sunt analoga, alia vniuoca. Forma tñ inuestigandi medium in talibus quæsitis analogis est, vt quærebamus in vniuocis. Addit ea quæ sequuntur ad hæc, s. ad os, sæpium & spinam, non propriæ vna, sed quasi quadã natura vna tali existente. Ex his vult habere in quæ G sitis analogis media esse analoga, tñ eadem methodo reperiri. Animaduerte, vt Phi. innuit, idem posse esse quęsitum & medium. Reuerberatione.n. indigere potest esse quęsitum. Possumus.n. quærere quare piscis, homo, & sæpia, reuerberatione indigent: & tunc dicemus, quia eorum carnes sunt porosæ. cum.n. carnes sint porosæ, nisi hæc sint spiritus reuerberant a, exhalarent tandem spiritus, Põt etiam esse medium. quærimus.n. quare piscis habet spinam, & homo os, & sæpia sæpium. Dicemus quia indigent reuerberatione spirituum ad intra. Propterea Aristo ait, cum talia quæsita sint analoga, non.n. os, spina & sæpium cõueniunt in vno genere, sed in vno proportione, ideo oportet mediũ esse analogum. Sumatur ergo medium analogum, ad ꝙ sequitur quæsitum analogum. & sic methodus est eadẽ secundum formam, ſm materiam alia.

Quæsitum mediũ possunt eé idẽ.

H *Eadem autem sunt nonnulla eorum, quæ proponuntur multipliciter. Quædam enim ex eo sunt ea, quia medium idem habent, veluti quia sunt omnia antiperistasis. Atque horum nonnulla sunt eadem genere quæcunque differentias habent, ex eo quia sunt diuersorum, vel alio modo. Vt propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris existit. Vniuersa enim hęc idem sunt propositum genere, omnia nanque sunt plane reflexio, sed specie sunt diuersa. Quædã aũt differunt, ex eo quia medium est sub alio medio, veluti propter quid nilus decrescente mense magis affluat aquis: quia mensis decrescens similis magis hyemis est. Propter quid mensis decrescens similis magis hyemis est: quia luna decrescit. Hæc enim sic inter sese habent vt patet.*

ARGY.

DILVCI.

Eadem autem problemata sunt, quæ quidem idem medium habent. vt quoniam omnia antiperistasis sunt, horū autem quædam genere eadem sunt, quæ habent differentias, aut quæ aliter sunt, vt propter quid resonat, aut propter quid apparet, aut propter quid iris. Omnia enim hæc vnum problema sunt genere. Omnia enim repercusio sunt sed specie altera. Alio autem ex eo quia medium sub altero medium est differunt problematum. vt propter quid nilus deficiente mense magis fluit? propter id quod himealior est deficiens, & propter quid himealior est deficiens? propter id quod luna deficit. hæc enim sic se habent ad inuicem.

Cōmē. 126. Continuatio.

Hactenus de ipso propter quid in problematibus, nunc quæ dicātur, problemata eadem, & quot modis dicantur eadem, exponit, & inquit. {Eadē autem problemata sunt, quæ quidem idem medium habent. Verbi causa, vt si omnia sint antiperistasis: & tu intellige in prædicatione causali, i. propter antiperistasim. dicitur aūt græce, antiperistasi, latine contra pulsio: & de verbo ad verbum contraria circunstatio. Si ergo sint aliqua problemata, quorum omnium medium est antiperistasis, hæc dicuntur eadem. Deinde quot modis eadem dicantur, exponit & inquit. Horum aūt quædam genere eadē sunt quędam sunt eadem subalternatione. Exponit aūt quæ genere eadem sunt, & inquit. {Eadem genere sunt, quæcunque habent differentias, aut quæcunque aliter sunt, i. quōlibet diuersa, modo alterum sub altero non collocetur. Exemplum ponit & inquit. {Vt propter quid resonat locus iste, i. propter quid in hoc loco fit echo: & ꝓpter quid apparet, s. in speculo imago, & propter quid in nubibus est iris. Omnia. n. vt inquit, hæc vnum problema sunt genere, quia omnia repercussio sunt, i. propter repercussionem. Echo. n. repercussio vocis est. Imago repercussio speciei visibilis. Iris repercussio luminis, verum altera sunt specie, vt patet. Deinde exponit, quæ dicantur eadem subalternatione, & inquit. {Alia vero de numero problematum eadē sunt subalternatione, ex eo quia differunt per hoc ꝙ medium est sub medio. Exemplum, vt propter quid nilus deficiente mense, i. in fine mensis fluit, & inundat? propter id ꝙ himealior est deficiens mē sis: & propter quid himealior est deficiens mensis? propter id ꝙ luna deficit. nam dificiente lumine, deficit calor, qui resoluebat pluuias. Hæc. n. vt inquit, problemata sic se habent ad inuicem in subalternatione.

Dubitatio. Solutio.

Sed quæres quare non posuit nec docuit inuenire medium in quæstionibus si est, & quia est. Et dicendum, quia si est ad quid est, & quia est ad propter quid est reducuntur. vel quia si est, & quia est non sunt scientificæ quæstiones. Sæpe. n. per sensus terminantur.

Alia dubi. Solutio.

Vlterius dubitabis ēt, quia non videntur problemata eadem esse propter medium. est. n. medium extra extrema problematis. Et dicendum problemata aliqñ differre ratione materiæ, quæ est compositio terminorum. aliqñ ratione formę, non quidem perficientis, sed declarantis esse: & sic propter media differunt, & propter media conueniunt.

ARGY.

Ambiget autem quispiam de causa, & de eo cuius est causa, & ne tum causa, cum est id cuius est causa. veluti cum frondes decidunt, est ne tum ipsa causa defluendi frondes, latitudo inquā foliorū, si idipsum illius sit causa.

DILVCI. Tex. 25.

De causa autem, & cuius causa est, dubitabit aliquis, vtrum cum causatum est, & causa est, vt folio fluit, aut deficit, & causa deficiendi, & folio fluendi erit, vt si hoc est, lata habere folia. Deficere autem huius, quod est in medio esse.

Cōm. 127 Expō Tho. Qualis expositio.

Thomas exponit Aristo. velle quærere de mutua coexistentia effectus cum causa, vtrū videlicet causa existēte effectus sit: & è cōtra effectu existente causa sit. Sed hæc expō ambigua vr̄. nam Aristō. quærit solum vtrū effectu existente causa sit. vtrum vero causa existente, effectus sit, Arist. non quærit. Præterea Arist. quæsiuit, & dissoluit hoc problema, cum quęsiuit, vtrum causa & effectus simul sint. Declarauit. n. agentem & materiam non simul esse cū effectu. Formalem vero & finalē simul esse.

Expō Phil. Refutatio Propria expositio.

Quare exponit Philo. solum, vtrum existente effectu cā sit, contra vero non quærit. Sed hæc expō licet cōueniat verbis his, non tñ conuenit exemplis inferius exponendis Ideo arbitror verba hæc esse supplenda hoc pacto. De causa aūt, & de eo cuius est aliqua causa, hoc est de causa, & effectu dubitabit aliquis, vtrum cum causatum est, est & causa: & supè contra, cum causa est erit & causatum. Vt si folio fluit aliquid, s. vitis, aut deficit, s. luna erit & deficiēdi causa: & folio fluendi causa. vt si hoc est, s. folio fluere, sit lata folia habere: deficere aūt si sit, supple sit terrā esse in medio. Subaudi & è contra, si sit terra in medio, sit lunā deficere, & si sit folio fluere, sit lata folia habere. Si ergo verba sic legantur suppletorie. quæstio est de mutua coexistentia causæ & effectus. Cum vero Philo. dicebat hanc quæstionem superius fuisse motam, & dissolutam, dicemus alia forma fuisse superius quæsitam, & alia forma hic quęri. superius. n. quærebatur de mutua coexistentia effectus & causæ secundum rem, hic vero ſm̄ syllogisticam conuersionem. præterea hic copiosius rem attingit ibi breuius Quare, cum Thoma expono Aristo. velle quęrere de mutua effectus & causæ coexistentia. Nam verba legenda sunt suppletorie, vt in exemplis patebit.

Them. Solutio. Philopo. huius c. 30

The. vir doctissimus in sua Paraphrasi sic textum legit. cum inquit. {Ad hæc ambigat quispiam de causa & eo cuius est causa. Et exponit verba, & inquit: causam ipsum medium voco, id cuius est causa, conclusionem. Nunquid in cōtrarium commeet conclusione posita vti medium afferatur. Ecce ꝙ quærit, vtrum demonstratio sit reciproca ab effectu in causam, & à causa ad effectū.

ARGY.

Vel cum deficit luna, est ne tum interpositio terræ. nā si non est aliqua alia, erit ipsorum causa, sin simul sunt causa, & id cuius est causa, vt si intercedit terra, deficit luna, aut si latitudo est foliorum defluunt frondes, tum mutuo profecto demonstrabuntur.

DILVCI.

Si enim non est aliqua alia erit causa ipsorum. Si vero causa sit simul & causatum, vt si in medio est terra, deficit, aut si latum est folium, folio fluit. Si autem sic est, simul vtique erunt, & demonstrabuntur per inuicem.

Cōm. 128.

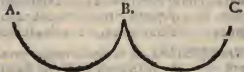
Cum mouit quæstionem, hic argumentatur pro vtraque sui parte, & lege sic verba. Si enim nō est, s. mutua causæ & effectus coexistētia, ipsorum effectuum aliqua alia causa erit, & ipsi effectus erunt alterius causæ. Pro altera parte lege sic. Si vero causa sit simul & causatum, scilicet conuersim coexistentes, vt si in medio est terra, deficit: & è contra, si deficit, Tex. 6.

ficit, in medio est terra: aut si latum est folium, vitis folio fluit, si inquam sic conuersim coexistant, simul vtique erunt, & demonstrabuntur per inuicem circulariter, quod est reprobatum. 1. huius. Quare quæstio pro vtraque sui parte est ambigua. Nā si effectus & causa mutuo non conuertuntur erit effectus sine causa, vel causa sine sui effectu. Si autem conuertuntur, erit circularis demonstratio.

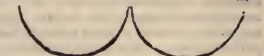
ARGV. *Sit enim A frondes, deponit D. planta, cuius sunt folia lata, C vitis. Si igitur A cuilibet competit B. omnis enim planta cuius folia sunt lata frondes deponit, B vero C ipsi competit. Latas enim frondes quælibet vitis habet. A etiam ipsi C competit, omnisque vitis frondes suas deponit. Atque causa B medium est, vt patet. At licet et per foliorum defluxum lata vitem habere folia demonstrare. Sit enim D lata habere folia, abijcere frondes E, vitis autem F E: igitur cuilibet inest F. Oīs enim vitis abijcit suas frondes, D vero cuilibet competit T: omnis nanque planta, quæ frondes deponit, habet folia lata. omnis ergo vitis habet folia lata, atq; causa est foliorū defluxus.*

DILVCI. *Sit enim folio fluere in quo A, latifolium in quo B, Vitis vero in quo C. Si igitur inest ipsi B A. Omne enim latifolium folio fluit, C autem inest B: omnis enim vitis latifolia est, & A inerit C. Omnis vitis folio fluit. Causa autem est B medium. Quod autem & latifolia vitis sit, est per id quod folio fluit, demonstrare. Sit enim D quidem latifolium, E autem folio fluere, vitis vero in quo Z, ipsi igitur Z inest E. Etenim folio fluit omnis vitis. ipsi autem E inest D. Omne enim fluens folio est latifolium. Omnis itaque vitis latifolium est, causa aūt est folio fluere.*

Cōm. 129 Deduxit ad hoc absurdum demonstrationem esse circularem, si per inuicem causa & effectus demonstrarentur, nunc quō fieret hæc circularis demonstratio per exempla ostendit. Vbi causa & effectus in demonstratione converterentur, & inquit. {Sit. n. folio fluere in quo A, latifolium vero sit in quo B, vitis aūt sit in quo C. terminis sic constitutis, si ipsum A inest ipsi B medio, vt rei veritatem inest. nam oē latifolium folio fluit. Ipsum aūt B insit ipsi C, vt rei veritate inest: nam oīs vitis latifolia est: conclusio erit B & A inerit ipsi C: quia oīs vitis folio fluit. In hoc vero causa est B medium, effectus siue passio est A folio fluere, B vero subiectum passionis: quare demonstratio erit per causam.

Demõ per causā. Deinde ponit exemplum demonstrationis, quæ est per effectum, & inquit. {Quod aūt & latifolia vitis sit, est per id quod est folio fluere demōstrare: & sic demonstratio erit per effectum. constituit vero sic terminos, & inquit. {Sit. n. D quidem latifolium, E aūt folio fluere. vitis vero sit in quo Z, igitur terminis sic collocatis, ipsi Z inest E. Etenim folio fluit omnis vitis. Ipsis aūt E inest D: omne. n. folio fluens est latifolium. Oīs itaque vitis latifolium est, causa aūt est folio fluere, qua concludetur vitem esse latifoliam. Et ita videtur circularis demonstratio: quia in prima latifolium est causa conclusionis, in secunda folio fluere est causa conclusionis. Quo vero ad verba attinet. Verbū folio fluere græce est φυλλόρ-

Demõ ab effectu. ρει Latinis diceretur defrondescere. Sunt vere stirpium aliæ lata folia habentes, vt ficus, pirus, vitis, & id genus: aliæ vero angustiora folia habentes, vt oliuæ, pinus, & id genus. Quæ folia angustiora habēt, vt inquit Theophrastus in libro de stirpibus, perpetua coma virent, propter pinguedinem atque oleaginitatē, quæ viscositatem facientes. cum difficultate defrondescunt. Quæ vero folia lata habent, facile defrondescunt, ex eo quia cito perdunt frondium humorem. Vnde & Arist. postea asserit hæc defrondescere ob arescentiam succi: ob magnitudinem. n. foliorum in talibus desiccatur succus. Ex his patent tum verba, tum exempla.

Verborum expositio. Cur arbores hētes paruissima folia continuo virent & cū difficultate defrōdescūt, & cur habētes lata e cōtrario.

ARGV. *Quod si fieri nequit vt sint sibi mutuo causæ, causa nāq; prior est eo cuius est, causa, & deficiendi quidem causa est in medio terram esse, huius autem non est causa deficere lunam. Atque demonstratio quę fit per causam, est propter quid, demonstratio vero, quæ non per causam fit, est ea qua quippiam tantum esse ostenditur. Qui per defectū terram in medio esse percepit, is scit quidem idipsum esse, propter quid autem est non cognoscit. Atque deficere lunam non esse causam vt sit in medio terra, sed è cōtra causam esse, vt deficiat luna, inde perspici potest. In ratione nanque definiendi inest in medio terram esse: quare patet per hoc illud. sed non per illud hoc innotescere.*

DILVCI. *si autem non contingit causas esse adinuicem (causa. n. prius est eo, cuius est causa) & deficiendi quidem est causa. Terram esse in medio, eius quod est, in medio terram esse non est causa deficere. si igitur per causam demonstratio est propter quid est: si autem non per causam, ipsius quia est. Quoniam quidam terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quod autem deficere non sit causa in medio essendi, sed hoc deficiendi. manifestum est. In ratione enim deficiendi est, quod est in medio. quare manifestum est, quod per hoc illud cognoscetur, sed non hoc per illud.*

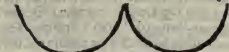
Com. 130. Expositio The. & Phil. Secundum expositionem The. & Philo. hic Aris. soluit, licet expositor solutionem acceperit proximo textu. Est aūt solutio, demonstrationem circularem non esse, quia tunc folio fluere esset effectus latifolii, & causa eiusdem: concedit tn̄ causam effectū, & effectū causam demōstrare posse. verū nec eo dē gn̄e demonstrationis, nec eodem genere cognitionis. Nam, cum demonstratur effectus per causam, demonstratio est propter quid: & cognitio est rei, & conclusionis. cum è contra per effectum demonstratur causa, demōstratio est quia, & cognitio est conclusionis tm̄. Est aūt hæc solutio ex Hypothesi, ideo inquit {Si aūt non contingit causa esse sibijnuicem causas, vt est rei veritas in eodem genere causæ, qa causa prior est eo, cuius est causa: hęc est hypothesis. ideo infert, & deficiendi quidē causa est terram esse in medio: eius vero quod est in medio terram esse, non est causa deficere, sed effectus. Tunc vltra procedit ad differentias demonstrationum: & inquit. {Si igitur demonstratio per causam est demonstratio propter quid, demonstratio vero non per causam, demōstratio est quia est sequitur

tur ex hoc vt terram esse in medio cognouit, qm̃ est, propter quid aũt nõ cognouit. Ergo prima differentia est, q̃ demonstratio per causam est in genere demonstrationis propter quid, demonstratio per effectum in genere demonstrationis quia: hæc est prima differentia. Deinde exponit secundã, & inquit q̃ aũt deficere non sit causa s̃m rem essendi in medio, sed potius è contra, hoc.s.esse in medio causa est deficiendi, manifestum est. Nam in definitione defectus ponitur esse in medio, & cum nihil ponatur in definitione nisi causa: erit esse in medio causa s̃m rem defectus. Ex hoc dat secundam differentiam, & inquit. {Quare manifestum est, q̃ per hoc illud cognoscetur s̃m rem, s. per esse in medio cognoscetur defectus. Sed non hoc, s. esse in medio per illud, s. per ipsum deficere: & sic secunda differentia est, q̃ in demonstratione per causam, medium est causa conclusionis & rei, in demonstratione per effectum medium est causa conclusionis, & non rei. Et sic non est absurdum causam effectum, & effectum causam demonstrare: qm̃ nec est idem demonstrationis genus, nec eadẽ cognitionis spẽs, hoc pacto, vt mihi videtur, Them. exponit.

ARGV. *An fieri potest, vt vnius plures sint causæ. etenim si sit vt idem primo de pluribus prædicetur. Sit A, quod quidem tam B, quam C competat primo: quorum alterum insit D, alterum ipsi competat E. Inerit igitur ipsum A, illis vtrisque, E inquam & D. Atque vt insit quidem ipsi D, causa est ipsum B. Vt competat autem ipsi E, causa est ipsum C. Quare si causa est necesse est & rem esse, si vero res est, non est, necesse id esse, quod est causa, sed causam quidem esse, non tamen omnem.*

DILVCI. *An contingit vnius plures esse causas. etenim si est idẽ de pluribus prædicari primo. sit A ipsi B, primo inexistens C alij primo: & hæc insint ipsis D E, inerit itaque A ipsis D E. Causa autem quod A insit ipsi D quidem est B, ipsi vero E est C. Quare, cum causa sit, necesse est rem esse. sed res cum sit non necesse est id omne esse quodcunq; causa est, sed causam quidem, non tamen omnem.*

Longæuum. B. Siccũ. Cornix.
Carẽs cholera. D.Cer⁹.
A. C. E.Elephãs.

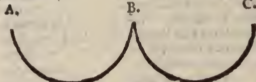

Cõmẽ. 131 Hactenus egit de mutua causę atque causati coexistentia, nunc quærit secundo, an vnius effectus possunt esse plures causę. Quę quęstio si quærit s̃m diuersum genus causæ, dubia minime videtur. nemo.n.dubitat eiusdem statuæ esse effectricem causam. Phidiam materialem, & formalem cæsaris figuram, finalem vero memoriã Quęrit ergo, vt Phi. (Expõ Phi.) videtur, an eiusdem effectus specie esse possint diuersæ causæ specie, quæ tñ genere eadem sint. Venit aũt ad hanc quęstionem Arist. (vt Philo. innuit) ex eo, quia in solutione proximæ.q. fecerat enthimema tale, si causa cum effectu non conuertitur, accidit eiusdem effectus plures esse causas. Et qm̃ non exposuit an eiusdem effectus plures esse causas sit absurdum vel ne, propterea quærit an eiusdem effectus plures possint esse causę, ostendens quõ possunt, & quõ non possunt. hoc pacto Philop. colligit (Propria expositio.) quęstiones hasce. Ego vero dicere quæstionẽ hãc esse per se in hoc libro perscrutabilem, propterea siue cum præcedente colligari possit, siue non erat Aristo. necessariũ illã hoc libro disputare. & quidẽ loco hoc, cum hic agatur de causis. inquit. {An contingat vnius eiusdemque effectus plures causas esse, s. specie differentes. Rñdet, & inquit. {Etenim. q.d. affirmando contingit, si est idem effectus, de pluribus prædicari primo: q.d. contingit esse eiusdem rei plures causas, modo prædicetur idem effectus de pluribus subiectis. verbi causa, Longæuum de cornice, ceruo, & elephanto: nam hoc concesso, alia causa prædicatur longæuum de cornice, alia de ceruo, elephanto. De cornice.n. prædicatur longæuum, ex eo quia cornix est animal siccum, melancholicum, quasi terreum, & fixæ naturæ. De elephãto vero ex eo, quia est animal carens cholera, quæ est in cęteris animalibus causa corruptionis in humoribus propter facilem eius motum, & ita causa mortis, (vt exponunt. Philo. & The. ẽt de ceruo) an vero hæ sint causæ longęuitatis talium animalium, in libris de Animalibus inuestigetur, satis aũt nobis sit accipere eiusdem rei posse esse plures causas specie, cum illa res prædicetur de subiectis specie differentibus. nam, cum prædicetur de diuersis subiectis specie, eadem causa non poterit de illis prędicari. Affert aũt exemplum & disponit terminos, & inquit. {Sit A, s. longæuũ, ipsi B primo inexistens, s. animali sicco: & sit etiã alij, s. C primo inexistens, i. animali carenti cholera, ita vt longæuum vtrisque insit, & hæc duo, s. siccum, & carens cholera insit ipsis D E, siccum quidem cornici, carens cholera ceruo, & elephanto. Terminis sic dispositis, A longęuũ inerit ipsis D E cornici & elephanto: & erit causa, qua longæuum A inest ipsi D quidem, hoc est cornici, B quidem. i. siccum esse, ipsi vero E elephãto causa qua longæuũ inest, erit C, hoc est carens cholera. Et ita patet eiusdem rei esse plures causas specie, si eadem res prædicatur de pluribus subiectis specie & qm̃ eandem rem prædicari de pluribus subiectis specie perspicuum est, ẽt eiusdẽ rei plures esse causas perspicuum erit. Ex his infert tale corolarium, quod quotiescunque idem effectus pluribus subiectis inest, qui habent plures causas, semper qñ altera eius effectus causa omnibus illis subiectis inest, omnibus illis inerit idem effectus, vt si cornici, & elephanto inest siccum animal esse, inest vtrisque esse longæuum, contra vero non. non.n. si vtrisque lõgæuũ esse insit, vtrisque inest siccũ aĩal esse. Ergo ex causa sequitur effectus vr̃ in omnibus, in quibus cã reperitur, nõ aũt ex effectu sequitur, cũ oĩs, in quibus effectus reperitur, quia ex effectu habẽte plures cãs nõ sequitur nisi altera earũ sub disiũctione: inquit. {Quare cũ causa, s. in omnibus subiectis, in quibus reperiri potest, necesse est rem esse illis omnibus, & omnem effectum esse: sed res, cũ sit in illis omnibus nõ necesse est id oẽ esse, quodcunque causa est eius effectus, sed necesse est causam sup. aliquam esse in illis, vt siccum animal esse vel carens cholera: non tñ omnem, hoc est vtraque vt.n. dicebamus ab effectu habente plures causas, non omnis causa sequitur, sed altera, ex his patet. & secundæ.q. determinatio, & corollarium.

ARGV. *At si semper id quod proponitur vniuersale est, causa quoque tota quædam est. & id cuius est causa vniuersale etiam*

ARGV. *etiam est. Veluti folijs spoliari, toti cuidam inest determinato, & si species sunt illius & his vniuersaliter aut plantis, aut huiusmodi plantis competit: quare & medium in his, & id, cuius est causa, æqua sint oportet, & conuertantur, veluti propter quid arbores folijs spoliantur. Quid si id ipsum ob congelationē esse oportet, & si cōgelatio non cuius inest sed arbori, folijs arborē spoliario portet.*

DILVCI. *An si semper vniuersale problema, & causa totum quoddā est, & cuius est causa, vniuersale. vt folio fluere toti cuidam determinato, & si species ipsius sint, & his vniuersaliter, & plantis, aut huiusmodi plantis.* Aut. ὥστε Tunc. *Quare & mediū æquale oportet esse in his, & in eo cuius est causa, & conuerti. Vt propter quid arbores folio fluūt si ergo propter densitatem humidi. si & folio fluit arbor, oportet esse densitatem. Si & densitas est non in quolibet, sed in arbore est folio fluere.*

Cōm 132. Hæc potest esse tertia quęstio, an cum est vniuersale problema: & causa, & effectus vniuersales medium conuertatur cum extremis. s. cum causa, & cū effectu. Et tunc oportet exponere verbum gręcum interrogatiuę pro an. Et hoc pacto complures exposuerunt. Mihi aūt videtur textum esse legendum disiuuctiuę, cum. n. dixerat ex effectu nō sequi oēm causam, nunc declarat, qñ ex effectu sequitur omnis causa, & quibus conditionibus ex effectu sequitur omnis cā. Et vult ex effectu omnem causam sequi, cum problema est vniuersale. Problema vero est vniuersale, cum causa vniuersaliter prædicatur de effectu, & effectus prædicatur vniuersaliter de aliquo subiecto, cuius sunt aliquæ species, de quibus vniuersaliter effectus prædicatur. vt si causa esset arescens esse, & effectus folio fluere, & subm plā ta, sub qua sunt oēs arbores, quibus competit arescere, tunc problema est vniuersale: & causa infert omnem effectum, & effectus omnem causam, inquit. § Aut si semper vniuersale problema est, & exponit quo pacto vniuersale, per conditiones requisitas ad problema vniuersale: & inquit. § Et causa totum quoddam est, hoc est vniuersaliter effectui competens, & id cuius est causa, i. effectus est vniuersale, vt folio fluere: ꝙ est vniuersalis effectus alicui toti determinato vniuersaliter competens, ita quod sub illo toto & species aliquæ sint, & his vniuersaliter insit, vt & plantis & talibus plantis. s. arboribus. Sunt igitur conditiones problematis vniuersalis hę, vt causa vniuersaliter effectui competat, & effectus vniuersaliter alicui subiecto, sub quo species sunt, quibus vniuersaliter effectus competit. tunc quasi infert, § & medium esse æquale in his speciebus, & in effectu, cuius est causa, & conuerti. Et ita exponendo verbum, quare ꝙ græce est ὥστε latine hic sonat tunc. q. d. cum problema est vniuersale, modo quo expositum est, tunc & medium æquale oportet esse in his speciebus, & in eo cuius est cā & conuerti: & ita à causa sequetur oīs effectus, & ab effectu omnis causa. vbi vero eiusdem effectus fuerint plures causæ specie differētes, vt proximo textu diximus, non conuertitur effectus cum causa. Exponit aūt per exemplum, ꝙ dixerat, & inquit. § Vt propter quid arbores folio fluunt, & per arbores intelligit plantas latifolias. Si ergo propter densitatem, i. arescentiā, humidi, tunc si & arbor folio fluit, oportet esse densitatem, i. arescentiam, & si densitas est, non in quolibet siue qualibet planta, sed qualibet arbore est folio fluere: ecce igitur, qūo ex causa sequitur omnis effectus, & ex effectu omnis causa, seruatis his, quæ diximus. Si ergo legatur hoc pacto disiunctiue tex. verba eius clara sunt.

ARGV. *At quæret quispiam rursus. si fieri possit, vt non eadem eiusdem sit vniuersis causa, sed diuersa, necne. An si per se quidem est demonstratum, & non per signum, aut per accidens, id fieri nequit, quippe cū ipsum medium extremi sit ratio. Sin vero nō hoc pacto est demrātum fieri potest.*

DILVCI. *Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem effectus, sed alteram vel ne? An si quidem per se demonstretur, & non per signum, aut accidens, non potest esse. Ratio enim extremi, medium est. Si vero non sic, contingit.*

Com. 133. Hęc quęstio nō facile intelligitur, mihi tñ vr̄ quęstionem esse sic intelligendā. Vtrum alicuius effectus possit esse causa altera, & extranea, per quam ille demonstretur, & hoc inquit. § Vtrum aūt contingat, nō eandem causam esse alicuius eiusdem effectus, sed altera, hoc est extraneam: per quam effectus ille demonstrari possit, ita vel ne. Respondet, ꝙ si demonstratio est per se, & non per signum, neque per accidens, non potest esse demonstratio talis effectus per talem causam alteram, i. extraneā. Quia in demonstratione per se ratio alterius extremi medium est, quæ nō potest esse extranea alicui eorum. Sin aūt demonstratio non sic fuerit per se, contingit demonstrari talem effectum per causam extraneam. Quo vero ad verba attinet, signū hic differt ab accidente (vt Phi. inquit.) Et Aristo. declarat. 1. Rhetoricorū. Est. n. signum ꝙ infert id, cuius est signū necessario, vt lac habere in mamillis. sequitur. n. hæc mulier habet lac in mamillis, ergo peperit. Accidens vero est ꝙ infert id cuius est non necessario, Vt noctu vagari: non. n. sequit̄ necessario noctu vagat̄, ergo fur: bene. n. cōiecturabiliter sequitur. Verum de his lib. 2. Priorum. Ex his patet per causam nō intellexisse causam rei, sed cōclusionis. non. n. signum vel accidens est causa rei, sed conclusionis. Verum cum demōstratio est per se, causa est rei & conclusionis. cū est extranea, est causa conclusionis non rei. Sic mihi videtur esse intelligendum quod Arist. asserit hic. Verborum expō. Signū quo differat ab accidente.

ARGV. Conuertibiliter. Mutuo. Cōmutabiliter. *Fit autem id cuius, & id cui est causa, per accidens cōsiderētur, non tamen ex numero eorum esse videntur quæ proponuntur. Quod si ita non est similiter habebunt & medium. Si enim æquiuoca sint, medium habebunt æquiuocum. Si sint vt in genere, medium habebunt similiter veluti propter quid etiam mutuo ordine similitudinem subeunt rationum. Est enim alia causa in lineis, & in numeris. Atque eadem alia quidem est, vt linearum ratione subit, eadem autem vt tale habet incrementum & eodem in omnibus modo. Vt color autem colori figuraque figuræ sit similis: alia erit alij causa. Simile nanque in his est ęquiuocum. In figuris enim in similitudine forsitan rationum consistit, quæ inter latera sunt & angulorum æqualitate. In coloribus autem in vnitatem ipsius sensus, aut aliquo tali:*

tali:ea vero,quæ similitudine rationum eadem sunt, medium identidem similitudine rationum idem habebunt.

DILVCI. *Est aũt id cuius causa, & cui considerare secundũ accidens:non tñ videntur problemata esse. Si aũt non similiter se habebit mediũ. Nam si sunt æquiuoca, æquiuocum mediũ est. Si vero sicut in gñe similiter se habebit, vt propter quid cõmutabiliter, analogũ est. Alia.n.eſt cã in lineis, et in numeris, & eadem, inquantũ quidem lineæ, alia eſt inquantũ vero hñs augumentum tale, eadem est, sic in oĩbus. Similem aũt esse colorẽ colori, & figuram figuræ. aliã esse alij. Aequiuocum.n.eſt simile in his. Hic quidem est fortasſis secundum analogiã hr̃e latera, & æquale angulos. In coloribus autem vnum sensum esse, aut aliquid alind huiusmodi. Quæ autem secundum analogiam eadẽ sunt, & medium habent secundum analogiam.*

Cõm. 114. Expõ The. Them.vult Aris.velle declarare mediũ sequi cõditionẽ maioris extremitatis. Nam, cum declauerat de coexiſtentia cãæ & cãti, cõsentaneum videt̃ esse declarare, quonãmodo medium se habeat ad extrema quare, vt Them.innuit, declarabit mediũ sequi cõditionẽ maioris extremi. Et tũc iuxta hãc expõnem Aris. primo p̃mittit extrema demr̃onis, quales sunt maior & minor extremitates non p se cõsiderari in demr̃one, sed p accñs. Et ppea inqt. § Est aũt id cuius cã, & id cui eſt cã, per accñs considerare in demr̃one, non tñ sunt ꝓblemata, & ꝓpõnes q̃ per se in demr̃one cõsiderant̃. Quo vero ad verba attinet in demr̃onibus maior extremitas dr̃ cuius cã, minor extremitas cui cã: mediũ vero ipsa cã dr̃. Quia igitur id cuius cã est, & id cui cã est, termini sunt, in demr̃one p accñs considerãtur, q̃ licet per accñs considerent̃, ꝓblemata non sunt, sed termini, ex quibus conficiuntur ꝓblemata: hoc ergo est, qđ Ari. p̃mittit, & vt puto ꝓ expõne terminorũ) q̃ extrema appellãtur. Hoc ergo p̃misso, oñdit medium sequi conditionẽ maioris extremi, qñ demr̃o non fuerit p signum, vel p accñs, & hoc ĩquit. § Si aũt non sup. demr̃o fuerit p signum, aut p acñs, medium sil̃r se habebit cum maiori extremitate, q̃ dr̃ cuius cã. Et signĩt Arist. per hæc verba, vt Them. innuit, medium nõ sequi conditionẽ extremitatis cũ demr̃o fuerit p signum, aut p acñs. Phil. vero, si recte verba eius intellexi, refert hæc verba ad ꝓximẽ dicta. Nã, cum Arist. declarauerat aliq̃ demr̃onẽ posse esse p cãm extraneam, quasi remouendo qõnem, inquit. § Est aũt & id cuius cã aliqua est: & id cui cã aliqua est, considerare ſm acñs: vtpote in demr̃onibus quorũ medium est accñs, non tñ vñr ꝓblemata esse: sup. ea, q̃ ex talibus p̃ acñs deducuntur, sed q̃dam rhetoricæ conciones. Quod si dicantur problemata, sil̃r se habebit medium, vt se hẽt maior extremitas, q̃ est p̃dicatum problematis: & hoc inqt. § Si aũt non sic se hñt, sed q̃runtur vt ꝓblemata, sil̃r se habebit medium, vt p̃dicatum problematis se hẽt: & tunc iuxta hanc expositionem Aris. dedit intelligere qñ medium sequitur conditionẽ maioris extremitatis, & qñ non. Sequitur.n.tunc maioris extremitatis conditionẽ, cum ꝓblemata sunt p se, & p media ꝓpria: cũ vero, q̃ demr̃antur nõ sunt p se problemata, neq; p media ꝓpria, tunc nõ sequitur medium maioris extremi conditionẽ. Poteſt ergo textus hic cum p̃cedẽti sic copulari, si aũt non sic, i. si aũt demr̃o non fuerit p se, cõtingit demr̃ari per cãm extraneam. Est aũt, contingit aũt

Verborum expõ.

Expositio Philopo.

A demr̃onem nõ esse per se, cum & cuius cã, & cui cã considerant̃ per acñs, vt Rhetor cõsiderat. Addit tñ hæc q̃ demr̃o per acñs demr̃at, non esse ꝓblemata, sed Theses, q̃ sunt qõnes rhetoricæ. Deinde ponit cõditiones quibus seruatis medium sequit̃ cõditionẽ maioris. & inquit. § Si aũt nõ fuerit demr̃o p accñs, sed p se, & ꝓblemata per se, tunc medium habebit sil̃r, sicut maior extremitas. dico sil̃r, quo ad æquiuocationẽ, & vniuocationẽ. In rhetoricis vero syll̃is medium nõ sequit̃ conditionẽ alicuius extremi, qa non fiunt p media ꝓpria, sed extranea. Nec quo ad rẽ expositio Them. differet ab hac, licet videatur aliqua dr̃ia quo ad prima verba textus. Vterq; tñ vult Arist. declarare medium sequi cõditionẽ maioris extremitatis, qñ demr̃o est ex his, q̃ sunt p se, & ꝓblemata sunt p se. Et quia medium in

B talibus sequit̃ conditionẽ maioris extremitatis, est poni quo ad q̃, medium sequit̃ conditionẽ maioris extremitatis, & inquit. § Nã, si maiora extrema in demr̃onibus sunt æquiuoca, æquiuocum mediũ est. si vero sint sicut in gñe, hoc est vniuoca, mediũ sil̃r se habebit, & erit vniuocũ. Affert exẽpla: & inquit. § Vt pp quid cõmutabiliter analogũ, i. pp quid cõmutata proportio aliquibus inest. Constat.n. hanc passionem esse maiorẽ extremitatẽ, & analogũ siue æquiuocum quid, & eius medium sil̃r, & hoc exponit & inquit. § Alia.n.est cã in lineis, & numeris, & eadem. Inquantum quidem lineæ sup. aliæ sunt à numeris, alia cã est, qua de lineijs cõmutata ꝓportio demr̃atur, & qua de numeris. Inquantum vero hñs augumentũ tale (qđ est rõ cõmutatæ ꝓportionis. Est.n. cõmutata ꝓportio. q̃ augetur vniformiter) cã eadem est, & ita quo ad sub̃a: cã alia est. quo

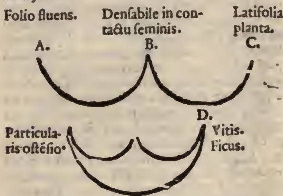
C ad rõnem passionis, est eadem. Addit sic esse intelligendum in oĩbus, hoc est tpibus & corpibus, & superficiebus: in quibus oĩbus cõmutata ꝓportio repetitur. In oĩbus.n. rõne habita ad sub̃am medium est aliud atq; aliud, rõne vero habita ad nomen vel noĩs signationem, mediũ est idem oĩbus. Vlterius assignat aliud exẽplum, & ĩquit. § Sil̃em aũt esse colorem colori. & figurã figuræ: aliã esse sup. cãm aliã alij, dicendũ est, nã sil̃e, in his, non est vniuocũ, sed equiuocũ. Hoc, s. in figuris sil̃e est ſm ꝓportionẽ hr̃e latera, & æquales angulos. Oẽs.n. figuræ eiusdem gñis æquilateræ sunt, & æquiangulæ. In coloribus aũt sil̃e est hr̃e vnũ sensum, aut aliud hmõi. & non modo mediũ sequitur maiorẽ quo ad vniuocationẽ & æquiuocationẽ, sed quo ad analogiam, ideo inquit. § Quæ aũt extrema maiora in demr̃o

D nibus p se sunt ſm analogiã eadem & mediũ idem hñt ſm analogiã. Patet ergo medium in demr̃onibus per se sequi conditionẽ maioris extremitatis, quo æquiuocationẽ vniuocationẽ, & analogiam. Quæres & non iniuria, minor extremitas in demõstratione quẽ locũ teneat. Esset aũt ad hoc dicendum minorẽ in demõstratione se habere vt cõcessum, & materiam, maior aũt extremitas se habet, vt cãtum & quæsitum. Medium vero vt causa & medium. Est.n. minor extremitas concessum, quod supponitur, & materia vtriusq; s. medij, & quæsiti Quare non ab re Themi. & Philop. tria esse in demonstratione affirmarũt, quod, cuius cã, & cui cã. Est.n. mediũ quod cã, est quæsitũ siue maior cuius cã, est minor siue concessum, cui est causa.

Dubitatio.
Solutio.

ARGY. *Cauſa aũt et id cuius eſt cauſa,atq; id cui eſt cauſa,ita ſe habent ad mutuo ſeſe ſequendum. Nam ſi hoc ſumas per ſingula,id cuius eſt cauſa ad plura ſeſe extendit:velut externos angulos quatuor rectis æquales habere extendit triangulũ atq; quadratum. Quod ſi oĩa ſumas, æquatur. Sunt.n.quæcunq; quatuor rectis æquales externos angulos habent ſimiliter ſeſe habet & medium. Eſt aũt ipſum medium extremi ad rõnem primi. Quo circa ſcĩæ oẽs per definitionem fiunt, veluti ſpoliari frondibus ſimul ſequitur vitem,atq; excedit. Et ficum item atq; excedit ſed nõ oĩs ſuperat, ſed æquatur. Si igitur primum medium ſumpſeris,ratio illud erit abijciendi folia. Erit.n.primum quidẽ medium verſus extremum alterum,tales inquam vniuerſis eſſe, deinde medium huius ſuccum congelari, vel aliquid aliud tale. At ſi quiſpiam interrogauerit quid eſt defluere folia. congelari reſpondebimus eum ſuccum, qui in ſeminis coniunctione conſiſtit.*

DILVCI. *Habent aũt ſe ſic ad conſequendum adinuicẽ cauſa, & cuius cauſa, & cui eſt cauſa: vnumquodq; tñ accipienti, cuius eſt cauſa,in plus eſt,vt quatuor æquales,qui ſunt extra,plus ſunt quã triangulus. aut quadrangulus in oĩbus aũt æqualiter. Quæcunq;.n.quatuor rectis æquales qui ſunt extra,& mediũ ſimiliter eſt. Eſt aũt medium ratio primi extremi,ex quo oẽs ſcientiæ per definitionem fiunt. Vt folio fluere ſimiliter ſequitur vitem,& excellit, & ficum, & excellit ſed non oĩa, ſed æqualia. Si igitur accipias primum medium ratio fluendi eſt.erit.n.primum quidem in altera medium,qm̃ huiuſmodi ſunt oĩa, deinde huius medium,quoniam ſuccus dẽſatur, aut quoddam aliud huiuſmodi.quid aũt eſt folio fluere? denſari in contactu ſeminis ſuccum.*

Cõm. 151. Temiſt. expoſitio. Scd'um Them. Ariſ.agit de reciprocatione eius cuius eſt cauſa,& eius,cui eſt.cã,hoc eſt de reciprocatione ſubi & paſsionis. Appellat aũt id,cui eſt cã, ſubum,vt arborẽ,vitem,ficum:id cuius eſt cã, affectionẽ,vt defrondeſcere,ſiue folio fluere, Cãm vero,humorem contrahi, aut quoduis aliud. Quia igitur ſupra dictum eſt cãm, & id cuius eſt cã conuerti, ſi definitio cã ſit, & quod definitur effectus, nunc qũo cuius cã,i.affectio, & cui cã,i.ſubiectum conuertantur,exponit. Et, vt placet Them. (affectio & ſubum primum reciprocantur,vt defrondeſcere & plãta latifolia. Affectio vero, & ſubum particulare,quod ſubiecti primi eſt aliqua pars,non reciprocantur,vt vitis,& defrondeſcere. Iuxta hanc expõnem lege verba,inquit.{Sed cã,& cuius cauſa & cui cauſa ad conſequendum inuicem ſe habẽt ſic, hoc eſt partim vt diximus, & partim, vt dicemus. Diximus.n.cãm, & cuius cauſa conuerti, qñ cauſa eſt definitio euis quod eſt cuius cã. Nũc vero dice

E mus cuius cauſam,& cui cã cõuerti,cum cui,cauſa, hoc eſt ſubiectũ vlr,& primo ſumitur,non aũt particulariter. Ideo ſubdit, vnumquoq; tñ accipienti, hoc eſt accipienti ſubiectum,tñ particulariter: cuius cã in plus eſt ſubiecto. Exemplum affert, & inquit,vt quatuor ęquales,qui ſunt extra,hoc eſt oẽs extrinſecos angulos quatuor rectis æquales hr̃e, eſt affectio in plus ſe habens q̃ triangulus,aut quadrangulus, & ita eſt in plus q̃ ſubiectũ particulare quoduis ſumptũ. Eſt tñ hac affectio æqualr ſe hñs in oĩbus.i.ĩ ſubo primo continẽti oĩa particularia ſubiecta. Debes ſcire Cãpanum virũ doctiſsimum lib. 1. Elementorũ Euclidis demr̃atiue probaſſe in oĩ figura multiãgula oẽs extrinſecos angulos quatuor rectis hr̃e ęquales:vbi conſtat ſubiectũm primum eſſe figuram multiangulam, affectionem eſſe oẽs extrinſecos angulos quatuor rectis hr̃e æqua-

F les. Conſtat aũt affectionẽ conuerti cum ſubo primo,non aũt cum ſubiecto particulari. Ideo inquit. Quæcũq;.n.figuræ multiangulæ angulos,qui ſunt extra q̃tuor rectis ęquales hñt & ꝑpea hęc affectio cũ primo ſubo conuertitur, non aũt cum ſubiecto particulari. Mihi aũt vr̃ Ariſ.agere de duplici reciprocatione,& affectionis cũ ſubiecto, & de hac in prima parte textus:& medij cũ ſubiecto, & de hac agit in ſecunda parte textus, & hæc eſt expõ Phil. & conuenit verbis Ariſ.& tũc lege ſic. Habent aũt ſe cã,& cuius cã,& cui cã ad conſequẽdum ſe: cum ſup.ſic ſe hñt,vt dictum eſt, hoc eſt in demr̃onibus per ſe,q̃ procedũt per media propria. Ponit tñ primo qñ affectio conuertitur cum ſubiecto,& qñ nõ conuertitur,& inquit. Vnũquodq; tñ accipienti,i. ſubiectum particulare accipiẽti,cuius cã,i.affectio

G in plus eſt. Vt quatuor æq̃les,qui ſunt extra in plus ſunt q̃ triangulus,aut q̃drangulus.in oĩbus aũt ęq̃liter ſunt,i.in ſubiecto primo æqualis eſt affectio illa.nã quæcũq; figura angulos,qui ſunt extra q̃tuor rectis ęquales hẽt. Et ita patet paſsionẽ & ſubiectũ primum conuerti,non tñ ſubm particulare. Secondo declat,qũo mediũ conuertitur cũ ſubo, & qũo non & inquit.{Et mediũ ſilr,eſt,cũ ſubiecto ſe hñs:nam,cũ primo ſubiecto ſe hẽt conuertibilr,cũ ſubiecto particulari ſe hẽt ĩ plus. Exponit aũt quid ꝑ mediũ intelligit,& inquit.} Eſt aũt mediũ rõ primi extremi,& aſsignat cãm, & inquit.} Ex quo,i. ex eo mediũ eſt rõ primi extrimi,qua oẽs ſciæ per definitionẽ primi extremi fiunt,vt ſupponit. Deinde ponit exẽplum, ꝑ qđ dat ĩtelligere qñ paſsio cũ ſubiecto conuertiẽ & qñ non,& inquit.{Vt hęc paſ-

H ſio,q̃ eſt folio fluere, ſilr ſequiẽ vitẽ,& excellit,& ficũ & excellit,ſed nõ excellit oĩa,i.ſubiectũ primũ, qđ omnia cõtinet, ſed ęqualia excellit,i.particularia excellit,q̃ hic vocat æqualia, forte quia oĩa ſunt æqualia ſub gñe,vel ſpẽ. Demũ epilogat, & obſcure loquiẽ.& inquit.} Si igitur accipias primum & ꝓprium medium.& non extraneum vel ꝑ accidẽs, videlicet qm̃ ſuccus denſaẽ ſiue areſcit, aut quodcũq; aliud medium fuerit,tale medium erit ratio folio fluendi, qđ eſt affectio. Et qm̃ duplex eſt demr̃o altera prima:& vl̃is,in q̃ demr̃atur vl̃r, qm̃ oĩs planta latifolio fluit. Alia particularis,in qua probat,qm̃ ficus vel vitis folio fluit, iõ inquit.{Erit.n. medium primum quidem in altera demõratione, quę demr̃at,qm̃ humõi ſunt oia,i.quæ eſt vl̃is,probans

Quæ cãpanus propoſitione. 32

Propria expoſitio.

Demſo alia vl̃. alia particularis.

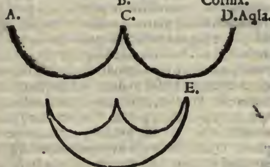
bās qm̄ oīs plāta latifolia folio fluit. Deinde hui',s. A particularis demrōnis erit mediū, in qua probatur qm̄ ficus vel vitis folio fluit. & ita in vtraq; erit me diū, in prima erit primum & vl'e mediū cum sub͠o cōuertibile, in sc͠da erit medium f̄m & ī plus. Quia accepit succū densari, esse definitionē folio fluēdi, hæc demr̄at ex cōi interrogatione, q̄ fieri solet, & inquit. {Quid aūt est folio fluere? Rn̄deri solet est dēsari in cōtactu seminis succū. Hoc ergo medium vtraq; in demrōne mediū est, in vl'i quidē æq̄le cū sub͠o, in particulari in plus. Patet ergo qūo affectio sit in plus & qūo in æquo cū sub͠o: & qūo medium, sit in plus & qūo in æquo cum sub͠o: q̄ duo ꝓposuit Arist. declarare. Aīaduerte tn̄, oēs hos textus esse obscuros, & græcos circa illos nō concordes esse: nec vt mihi videtur, bn̄ exponunt. Tu vero iudica.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet, Arist. dicit, qm̄ succus B densatur, aut quoddam aliud: qm̄ duæ sunt causæ, quibus arbores latifoliæ defrondescunt. Altera, qa humidum contrahitur, altera, quia humidum fit fluidum, propterea ait, aut aliquid aliud.

ARGY. *In figuris aūt hoc pacto quispiam assignabit, quærentibus quonam pacto sese sequūtur causa et id cuius est causa. Ponatur A cuilibet inesse B, ipsum aūt B cuiq; cōpetat eorum, q̄ sunt D: A igitur vniuersale hisce fuerit, q̄ sunt D. Etenim id vniuersale dico, quod non conuertitur. id aūt vniuersale vocito primum, cū quo vnumquodq; quidem non conuertitur, vniuersa aūt conuertunt atq; æquant. B igitur cā est, vt A cunctis hisce cōpetat, q̄ sunt D. Oportet ergo ipsum A, ad plura sese extendere quā ipsum B. Quia, si ita non est, cur magis hoc erit illius causa. Quia, si B non oībus cōpetit E, erunt vniuersa illa vnum quid aliud ab ipso B. Alioqui, quonā pacto dicere licebit A qui dē ipsum oī cōpetere E, ipsum aūt E, nō omni cōpetere A,* C *Cū vero non erit aliqua cā. nam ipsum A, cunctis cōpetit D, at ipsis & E, & ipsa igitur vnū quid erūt, atq; id considerare oportet. & sic C. Fieri igitur potest, vt eiusdē sed non eisdem specie plures sint causæ. veluti vt longæ sint vitæ quadrupedes quidem causa est ipsas bili vacare, volucres autem ipsas esse siccas aut aliquid aliud.*

DILVCI. *In figuris aūt sic assignabit consecutionem cāæ, & cuius est causa. Insit A ipsi B inexistens oī, B aūt vnicuiq; D, in plus tn̄ B: quid est igiī vniuersale inerit vtiq; ipsius D: hoc. n. dico vniuersale, quod non conuertiī. primum aūt vniuersale, cui vnūquodq; quidē non conuertitur, oīa aūt conuertuntur, & non excedunt. Ipsis igiī D, cā ipsius A est B. oportet ergo A in plus quā B extendi. Si vero non, quid magis cā erit hoc illius, Si igitur oībus E insit A, erūt aliquid illa vnū oīa aliud à B. Si. n. nō, qūo erit dicere, qm̄ cui ipsum E inest, ei oī ipsum A, cui aūt ipsum A inest ei nō* D *oī ipsum E. Propter quid. n. nō erit cā aliqua, vt ipsum A insit oībus D. Sed nunquid et q̄ sunt E, erūt aliquod vnū. Cōsiderare igiī oportet hoc, & sic C. Cōtingit igitur eiusdem plures causas esse, sed non eiusdem specie, vt longæua esse quidem quadrupeda, non habere choleram causa est. Volatilia autem sicca esse, aut alterum quid.*

Cōmē. 136. Quæ superius ꝑtractauit, nunc ꝑ exēpla exponit: & hoc facit, vt Phil. inq̄t, vt notius & credibilius faciat id, quod oñsum est. Et primo ꝑ exēplū exponit, qūo eiusdē effectus sint plures cāæ, nō tn̄ in eodem sub͠o, sed in diuersis sub͠is spē: & hoc ꝓponit, & inquit. {In figuris aūt, i. exēplis sic assignabit aliquis consecutionem cāæ, & eius cuius est cā. & primo ꝑ exēplum assignabit, qūo eiusdē effectus sint plures cāæ, non quidē eidē sub͠o, sed spē diuersis: & inq̄t. {Insit A longæuū ipsi B carēti cholera inexn̄s oī, ita vt oē carēs cholera sit longæuū, B vero insit vnicuiq; D, vt elephāto & ceruo, in plus tn̄, qa alijs multis ab his. Ex isto casu infert ꝑter ꝓpositū B quidem igiī vl'e inerit vtiq; ipsis D, eo quia iest oībus

D, & est in plus, vt assum p̄sit. Est aūt hoc obiter dictū, qa ꝓpositū ē ꝑ exēplum declarare, qūo eiusdē effectus sint plures cāæ. Et qm̄ hoc qđ hinc infert, est ꝑter propositū, etiā ꝑter propositum declarat quid hic præter vl'e velit. nā vl'e. 1. huius accepit ꝑ proprio, & adequato: iō inquit. Hoc. n. dico vl'e, qđ non conuertiī, & ita hic loquiī de vl'i Prioristico: primū aūt vl'e, cui vnūquodq; quidem non cōuertiī, hoc est cum quo nullum particulare conuertiī: oīa aūt, i. sub͠um oīa continens conuertitur, & non excellit: & hoc dr̄ vl'e posterioristicū, vt definitio, & propriū. Ergo hic loquitur de vl'i Prioristico, qđ prædicaī & inest oībus, & est in plus. his expositis, & deductis extra ꝓpositum, redit ad propositū, & inq̄t. {Ipsis igiī D, cā ipsius A est B, hoc est, ꝙ oībus D insit A, cā est ipsum B carēs cholera. Deinde vult probare ꝙ ipsius A, cā est q̄dam alia ab ipso B, vtpote C, hoc est, ꝙ C sit cā, ꝙ A insit alijs subiectis gn̄e diuersis ab ipsis D, vt ꝙ insit ipsis E ꝑ C mediū atq; cām. Ad huius probationem sumit A plus esse q̄ B, hoc est pluribus cōpetere q̄ cōpetat B. Et hoc proponit, & inq̄t. {Oportet ergo A in plus q̄ B extēdi. Et intelligit ꝑ A longeuū, ꝑ B vero, carens cholera. Verbū ergo executiue. & nō illatiue teneī. Probat aūt hoc assumptum, s. ꝙ A in plus sit q̄ B, & inquit. {Si. n. non sit in plus, sed in æquo, qđ pro cur, magis hoc, s. B sit cā illius, s. A, ꝙ insit ipsis D, q̄ sup. è contra. Et ꝑ cām intelligit non f̄m rē sed f̄m cōclōnē Et recte dicit, quia, si A effectus cōuertitur cū B cā, non magis B erit cā f̄m cōclusionem ipsius A ipsis D, ꝙ insit ipsis D. & ita erit conuersio syllogistica, qm̄ termini conuertibiles sunt: cuius contrariū superius probauit: & nūc supponit. Dixit. n. eiusdem posse esse plures causas, quarū cū nulla cōuertitur effectus. Ex hoc assumpto infert aliud, & inquit. {Si igitur oībus E insit A, & sup. est in plus, oīa illa E, erunt aliquod vnum aliud ab ipso B, aliud dico ab ipso B, quia erūt oīa longæua. & non ꝑ B. ꝓbat hoc, & inquit. {Si. n. non erunt E aliud quid ab ipso B, sed erunt longæua per ipsum B, qūo erit dicere, qm̄ cui ipsum E inest, ei omni ipsum A inest, cui aūt ipsum A inest, ei non oī ipsum E imo erūt A & E cōuertibilia: quia A cōpetit oībus E per B, & ita ipsa D nō erunt alia ab ipsis C. nā ꝑꝑ quid E sint A, nō erit

Cap. 11.

aliqua alia cã; vt ipsum A insit oĩbus D, ĩmo eadẽ, quia B erit cã, & ꝙ A insit E, & ipsis D, sed qm̃ hoc falsum est, inqt. } Sed & nunqd & q̃ sunt E, ipsa erũt aliquod vnũ, s. sed cur A insit ipsis E, erit aliqua vna alia cã ab ipso B, ꝓpea conclud it, considerare igitur oportet hoc, s. qd sit illud vnum per ꝙ A inest ipsis E, & sit pro mõ illud vnũ C, s. siccum esse, quo A inest oĩbus E. Ex his vult hr̃e ꝑ exẽplũ A longæuũ esse hr̃e duas cãs: alterã, ꝑ q̃ inest oĩbus D, alteram ꝑ q̃ inest oĩbus E. Propterea cõcludit intentũ, & inqt. {Contigit igitur eiusdẽ plures cãs eẽ, sed nõ euisdẽ subo, sed spẽ, vt lõgæua quidẽ esse quadrupeda, non hr̃e cholerã, cã est, Volatilia aũt longæua esse, cã est sic ca esse, aut alterũ quid, quodcunque illud sit: patet igitur exemplo eiusdẽ in diuersis subiectis plures

Dubĩ.1. causas esse. Quæres, an sint duę demr̃ones hæ, qua

Solutio Philop. rum altera ꝑ B, altera ꝑ C fit. Phi. autumat has de- F monstrationes non esse ꝑ se, sed ꝑ accñs, aut per signum. Quia demr̃o ꝑ se fit ex primis. Sed si q̃ Phi.

Refutatio. inquit bñ intellexi non placent, qm̃ media talium demr̃onum nec sunt accñtia, nec signa, vt Aris. in exemplis innuit Præterea, quodlibet illorũ medio rum Aris. appellat ꝑꝑ qd: ergo nulla illarũ esse põt

Propria ex positio. demr̃o per signũ aut per accñs. Vr̃ ergo mihi quãlibet talẽ demr̃onẽ esse per se, non tñ vr̃em, qm̃ non est ex primis, nec ꝓhibet eiusdẽ effectus per se esse

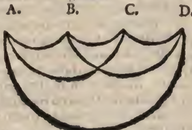
9. dobõ. Solutio Philopo. plures cãs, mõ insit diuersis subiectis. Quæres ẽt an affectio, vt longæuũ esse, sit vnius rõnis in oĩbus illis subiectis, vtpote in D & E. Phi. ait affectionem non esse vnius rõnis in oĩbus subiectis, sed asserit esse analogũ quoddã, licet videatur vnũ qd, & huius rei cãm affirmat ex eo, qa plures cãæ primæ non

Iuniores. possunt esse eiusdẽ effectus. Iuniores vero asserũt fieri posse, vt aliquid vnũ eiusdẽ rõnis sit in diuersis subiectis, ꝙ tñ rõne habita ad suũ genus, vniuocũ est. rõne vero habita ad sua subiectã, qbus inest, analogũ est. vt dimẽsio in cœlo, & elementis ratione quidem habita ad genus quantitatis est vniuoca, rõne vero habita ad cœlũ, & ad elementum, est analoga, sed hæc quæstio metaphysica est.

ARGY. *Quod si non statim accedunt ad indiuiduũ, & si nõ solũ vnũ, sed plura sunt media, plures ẽt & cãæ sunt. Vtrũ aũt mediorum sit singulis causa, vtrum id quod est versus vniuersale primum, an id quod versus singula collocatur. Patet igitur ea esse, quę propinquissima sunt vnicuiq; cui est causa. nã vt primum sit sub vniuersali, hoc est causa veluti vt A competat ipsi D, cã est ipsum C. vt igitur A cõpetat ipsi D causa ipsum C. vt aũt A, cõpetat ipsi C, cã est ipsum B, at vt huic insit ipsum A. n. de rõciuatione quidem demr̃oneue quidnam vtrũq; sit. Et quo sit modo satis iã patuit, & simul etiam demr̃atiua sciẽtia: est. n. idẽ.*

DILVCI. *Si autem in atomum non statim veniunt, & non solum vnum medium est, sed plura, & causę plures sunt. Vtrum aũt cã mediorum, q̃ est ad vniuersale primum sit, an q̃ singularis, ad singularia. Manifestum igitur, qm̃ quæ proximæ vnicuiq; sunt, cui causa est. Eius. n. esse, quod primum sub vniuersali est, hæc est cã. Vt ipsi D, eius quod est A, inesse C, cã est, ipsi igit̃ D, ipsum C, cã est eius quod est A ipsi, aut C ipsum B, huic aũt idem. de syllogismo igit̃ et de demr̃one quid vnumquodq; sit & q̃uo fiat, manifestum est simul aũt, & de scientia dmr̃atiua. idem. n. est.*

Cãm. 137. Quærit Ari. qõnẽ hypotheticã, s. dato ꝙ maior extremitas non ĩmediate insit minori extremitati, sed inter maiorẽ & minorẽ extremitatẽ plura me- E dia sint, & per consequẽs plures cãæ, vtrũ potior cã, cur maior minori insit, sit ea cã, q̃ ꝑpe minorem est an ea, q̃ ꝑpe maiorẽ. verbi cã, vt si A insit ipsi D, non statim sed inter sint C B, mediæ cãæ. Vtrũ potior causa, cur A inest ipsi D, sit C, an B, de hac qõne Ari. primo sumit hypothesim, ꝙ videlicet A insit ipsi D

non statim, sed per plura medio: & ita per plures cãs, & inqt. } Si aũt in atomũ. i. ad ĩmediatũ maiores cũ de minoribus ꝑdicanẽ, non statim veniũt: & non solũ vnũ medium est inter maiores & minores sed plura, & ẽt cãæ plures sunt, ꝑ quas maiores minoribus insunt, hæc est hypothesis. q̃rit hac sumpta vtrum de numero mediorũ, qbus A inest ipsi D, ea potior cã sit, q̃ est ad vr̃e, hoc est ad maiorẽ, videlicet B, an q̃ singularis, i. ꝓxima, quę est ad singularia, hoc est ad minores, s. ad D, vtpote C. Rñdet Ari. potiorem cãm esse ꝓximã, s. C, & inqt. {Manifestũ igitur, qm̃ potiores causæ eius effectus, cui est aliqua causa, sunt illę, q̃ sunt illi minori ꝓximæ, vt C potior est B. Et assignat rõnem, & inquit. } Quia eius esse ꝙ est minorẽ esse sub vr̃i primo & ꝑ se, hoc est sub maiore, hæc cã q̃ i li est ꝓxima potior est. Est ergo

G rõ, ꝙ ideo cã ꝓxima minori est potior, qa est illa, ꝑ q̃ maior inest minori. Per C. n. A ipsum inest ipsi D, ꝑ B aũt nõ ipsi D inest, sed ipsi C. Per latifolium. n. defrondescere inest ipsi ficui, per s̃m succũ condensabile inest ipsi C, hoc est ipsi latifolio: ergo cã ꝓxima minori est potior cũ cã. Hæc quæ dixit, exemplo manifestat, & inqt. Vt ipsi D eius, ꝙ est A inesse C cã est. Et repetit hoc, & inqt. {Ipsi igit̃ D cã est eius ꝙ est A, ipsum C, ipsi aũt C, ipsum B, hoc est, cã vero cur ipsi C ĩsit A, est ipsum B, huic aũt, s. B cur A insit, idẽ est cã. i. nulla alia est causa, q̃ idẽ A. est. n. illi immediate existens. ergo bñ dictũ est potiorem causam: quare A inest ipsi D esse C, qa ꝑ C inest ipsi, D, ꝑ B vero inest ipsi C. epilogat, & inqt. } De syllõ igitur, s. in lib. Priorũ & de demr̃one in hoc lib. quid vnũquodq; sit, & q̃uo fiat: hoc est & de medio syllĩ,

H & demr̃onis, manifestũ est. Simul aũt & de scia demonstratiua manifestũ est: idẽ. n. est demr̃o & scia demr̃atiua. est tñ dr̃ia, vt Phi. inqt. Quia scia demõstratiua est vt habitus, demr̃o vt actus. Sed contra hæc dubitares. vr̃. n. potiorẽ cãm esse, q̃ ꝑpe A est primo, qa habet rõnẽ prioris, secũdo qa longius se habet ab effectu: ergo habet magis rõnem cãæ. Preterea ĩ ipsa cessat qõ. si. n. q̃rim' ꝑꝑ qd ficus defrõdescit, qm̃ est latifolia, si adhuc q̃rimus ꝑꝑ qd latifolium defrondescit, dicemus, qa est s̃m succũ condensabile, cũ vero q̃reremus ꝑꝑ qd s̃m succũ condensabile est defrondescẽs non possumus cãm assignare, qa est ĩmediata: ergo potior cã est B, cũ in ipsa cesset qõ. Et dicẽdũ cãm potiorẽ esse bifariã dici, aut simpr̃, aut hujus. simpl̃r cã potior est B vt rationes

Scia demõstratiua & demr̃atio quo differant.

Dubitatio.

Solutio.

rationes cogũt,huius vero,hoc eſt,ꝙ A inſit ipſi D. A potior cã eſt C. A.n.nõ põt ineſſe ipſi D,niſi ꝑ C. Ipſi vero C non niſi per B. Ergo potior cã,cur A ineſt ipſi D,ẽ C,nõ aũt eſt abſolute potior,vt rõnes cogũt.

ARGY. *De principijs autẽ quo nã pacto nota nobis euadũt,& quis habitus ea cognoſcit hic patefiet, ſi antea dubitamus Fieri itaque non poſſe vt demrõne quiſquam ſciam conſequatur, ſi non cognoſcat prima principia vacãtia medijs: prius eſt dictũ ac explicatũ. Dubitauerit aũt quiſpiã vtrũ cognitio eorum,quę medijs vacãt ſit eadem, an ante nõ eadem,& vtrum ſcientia ſit vtriuſque, an ante ſit, ſed alterius quidẽ ſcintia alterius autem aliquid aliud genus,& vtrum habitus eorum nõ inſint, ſed fiant ac acquirantur, an inſint quidem, licet lateant.*

Tex.27. DILVCI. *De principijs autem, & quommodo fiant cognita, & quis eſt cognoſcens habitus hinc manifeſtum eſt dubitantibus primũ. Quod quidem igitur non contingit ſcire per demonſtrationem non cognoſcentem prima principia immediata, dictum eſt prius. Immediatorum aũt cognitionem,& vtrum eadem eſt, an non eadem, dubitabit vtique aliquis. Et vtrum ſcientia vtriuſque eſt, an non. An huius quidem ſcientia illius autem alterum aliquod genus ſit. Et vtrũ cũ non inſint, habitus fiãt, an cũ inſint lateãt.*

Cõm.136. De principijs demrõnis mouet qõnem quo ad duo: vt qũo illa nobis innoteſcant, & q̃ potentia ſit qua illa cognoſcimus, vñ inqt. {De principijs aũt, & qũo fiant cognita, & q̃s eſt habitus,i. potẽtia illa cognoſcens, hinc manifeſtũ eſt dubitãtibus primũ. Hæc eſt qõ in gñe. Per ſpẽs vero quęrit tres qõnes: & primo ſumit eũ, q̃ non cognoſcit prima principia imediata,ſaltẽ qa vera ſunt, non poſſe ſcire per demõrõnem: & hoc inquit. {Quod quidẽ igiẽ nõ

Tex.5. contingit ſcire per demrõnẽ nõ cognoſcentẽ prima principia imediata,dictũ eſt prius lib.i. Ibi.n. dictum eſt ante oẽm demrõnem oportere ſcire prima principia, qa vera ſunt. Tunc circa cognitionem primorũ principiorũ, q̃rit tria, & inqt. {Immediatorum aũt principiorũ cognitionẽ, dubitabit vtique q̃s, & vtrũ eadẽ eſt cũ ſcĩa demrãtiua,ſ.ſpẽ,an non eadẽ,ſed altera,ſpẽ. Eſt ergo prima qõ, vtrum cognitio primorũ principiorũ ſit eiuſdẽ ſpẽi cum ſcĩa demrãtiua,an alterius ſpẽi. Scđo q̃rit & vtrum ſcĩa vtriuſq;,ſ. principij & concluſionis eſt, an non. Eſt ergo qõ ſcđa, vtrum cognitio imediatorũ principiorum & cõcluſionũ vtraq; ſit ſcĩa,an huius quidem ſcĩa,ſ. concluſionũ, illius autẽ,ſ. principij alterum aliquod genus ſit honorabilius, & excellẽtius. Tertio q̃rit, & vtrum cũ non inſint nobis à natura habitus primorũ principiorũ,fiant nobis de nouo, an cũ inſint nobis à natura, vt Plato autumat i Cratillo,lateant, & nõ cognoſcamus illos ineſſe. Hæc enim qõ eſt valde deſiderabilis, ꝓpꝰ ꝙ vt The. inqt, Ariſt. incœpit diſputare hanc.

ARGY. *Si igiẽ ipſos habemus abſurdũ eſt ſane. Fit.n. vt lateat nos habẽtes certiores demrõne cognitiones has hr̃e. Sin vero non habentes prius acquirimus, quonam pacto cognoſcamus atq; diſcamus ex non antecedẽti. Id.n. fieri neq̃t, vt de demonſtratione ẽt dicebamus. Conſtat igitur fieri non poſſe, vt aut habeamus ipſos: nõ.n. ſane ignoraremus, aut ignari nullumque habentes habitum conſequamur.*

DILVCI. *Si quidem igitur habemus ipſos, inconueniens eſt. Contingit.n. certiores habentes cognitiones quam demrõ ſit, latere. Sin autem accipiemus non habentes prius, quommodo vtique cognoſcemus & addiſcemus ex nõ preexiſtente cognitione. Impoſsibile.n. eſt, ſicut in demonſtratione diximus. Manifeſtum igitur eſt, quoniam neque habere poſsibile eſt ſic ignorantibus, neq; ẽt nõ habentibus habitũ fieri.*

Pertractat vltimã qõnẽ & diſputat ꝓ vtraq; pte. Cõm.139. Erat.n. qõ, vtrũ habitus primorũ principiorũ ſit nobis cõgenitus, an ſit de nouo acquiſitus. Argumẽtatur ergo, ſi ipſos habitus habemꝰ cõgenitos, inconueniens eſt. Cõtingit.n. certiores hñtes cognitiones q̃ demrõ ſit, nos latere. Quod vr̃ ridiculum, qa, vt The. inqt. {Quẽadmodũ demrõnẽ tenere nullus põt, ſi tenere ſe ignoret, ita nec ſcire principia, quæ ſcire ſe neſciat, eõ.n. potiſsimũ, ꝙ principiorũ cognitio certior eſt. Sic igitur non põt cognitio eorum eẽ nobis cõgenita, & nos latere. Sinaũt accipamus, ſup. demrõnẽ non hñtes prius cognitionem principiorũ cõgenitã, vel ſic & eſt melius. Sinaũt accipiamus cognitionẽ principiorũ nullã prius cõgenitã hñtes, tũc illa cognitio fiet in nobis de nouo, & nulla alia p̃cedet, ꝙ vr̃ falſum. Nã qũo vtiq; cognoſcemus, & addiſcemus illã ex nõ præexñte cognitione? Impoſ'e.n. eſt aliquã hr̃e doctrinã ſiue principiorũ ſiue concluſionũ ex non præexñte cognitione, ſicut de demrõne diximus. Ex his qõnẽ concludit,& inqt. {Manifeſtũ igiẽ eſt, qm̃ neq; hr̃e poſſibile ẽ à natura congenitã eã ſic nobis ignorantibus. Neq; ẽt poſsibile eſt habitũ eorũ fieri de nouo etiam nullã præexñtem cognitionẽ hñtibus: ergo quæſtio pro vtraque parte eſt dubia.

Neceſſe eſt itaq; vim quidẽ noſ aliquam potentiamq; habere, non tamen talem, vt his ipſis exactior ſit, ac certitudine præſtabilior. Videtur autem idipſum animalibus cunctis ineſſe. nam habent vim quandam inſitam diſcernẽdi, quam quidem Vniuerſi ſenſum appellant. ARGY.

Neceſſe eſt itaque habere quãdam quidem potentiam, non talem autem habere, quæ ſit his honorabilior ſecundũ certitudinem. Videtur autem hoc omnibus ineſſe animalibus. Habent.n. connaturalem potẽtiam diſcretiuã, quam ſenſum vocant. DILVCI.

Nunc ſoluit qõnẽ. & primo ꝓ ſolõne ſumit nos Cõm.140. hoĩes hr̃e quãdã ſiue vim, ſiu potentiã, ſiue virtutẽ, nõ tñ neceſſe eſt talẽ hr̃e, q̃ ſit his prĩcipijs honorabilior ſ'm certitudinis excellẽtiã. Cuius cãm affert. Phil. ex eo ꝙ illa potentia reſpectu principiorũ eſt veluti ſubiectũ & materia, vel potius vt ſeminariũ, cognitio aũt prĩcipiorũ, veluti finis & forma, & ita potẽtia illa non põt eſſe p̃ſtantior cognitione principiorũ. Et ne q̃s credat hanc potẽtiã ꝓpriã eẽ hominibus ſubſcribit. {Vr̃ aũt hoc ſiue principiũ, ſiue potentia oĩbus ineſſe aĩalibus, ꝙ ꝓbat ex eo qa cũcta aĩalia vĩr hr̃e naturalẽ quandã potentiã iudicatiuam, ſiue diſcretiuam, qua diſcernunt vtile ab inutili & delectabile à triſti, q̃ Phyſici vocãt ſenſum. Dixit aũt vr̃ hoc oĩbus ĩeſſe aĩalibus, qa hĩc accipitur, & nõ probaẽ, ſed in lib. de Aĩa, & de ſenſu ſatis abũde probaẽ. Sic igitur ex his ꝓ ſuppoſitione accipitur hoĩes hr̃e potentiã diſcretiuam, q̃ ſenſus dicitur cunctis animalibus tributam,

Inſito aũt aĩalibus ſenſu natura in quibuſdã ſit formæ ſenſibilis manſio, in quibuſdã nõ ſit. In q̃bus igitur non ſit hiſce p̃ter ipſum ſentire non eſt cognitio, aut oĩno, aut eorum circa quæ non ſit formæ manſio. In quibus aũt ſit, vt cauſa ſentiunt vnum quid in aĩa habeant. In his cum multa talia ſiunt differentia quadam emergit, vt quibuſdam ex talium manſione ratio fiat, quibuſdam non fiat. ARGY.

Cum

DILVCI. *Cum aũt insit sensus, his quidem aĩalibus fit mansio sensati, alijs aũt non fit. Quibuscunq; igitur non fit aut omnino, aut circa quædam non fit. his nec cognitio extra ipsum sentire est. In quibus aũt inest sentientibus, habere est vnum quoddam in aĩa. Multis igitur factis huiusmodi, iam differentia quædam fit, vt in his fit fieri rationem ex talium memoria, in alijs autem non.*

Cõm. 141. Secundo ꝓ forme sumit diuisionẽ aĩalium.cũ.n. omnibus aĩalibus insit sensus. prima diuisio est, ꝙ his aĩalibus fit mansio sensati, ita vt post sentire remaneat aliquid in sentiẽte, ꝙ dr̃ memoria. Alijs aũt animalibus talis mãsio non fit, cũ nihil post ipsum sentire derelinquat. Hãc diuisionẽ alijs verbis Arist. in lib. de Memoria sic affert, ꝙ aĩalium habentium sensum alia eius, ꝗ sentiunt, memoriã seruant, alia post sentire nullã ꝓrsus memoriã hñt. Quę memoriam seruãt, pfecta aĩalia sunt, & prudẽtia, vt. 1. Metaphysicæ dr̃: Quę vero post sentire memoriã non seruant, impfecta aĩalia sunt, & non prudẽtia. Rursus eorum, q̃ post ipsum sentire memoriã non hñt, alia penitus nullorũ memoriã hñt, alia vero quorũdam non hñt, & quorundã hñt. Hñt.n. eorum memoriam, q̃ fortiter mouerunt sensum, q̃ vero debiliter fortasse memoriã non hñt. Puto.n. muscas eorum hr̃e memoriã, q̃ fortiter sensum earũ mouerunt. Aliquorũ aũt debilr̃ mouentium fortasse memoriã non hñt. verũ hæc aĩalia siue habeant aliquorum memoriã siue non habeant, post sentire nihil seruant eorũ saltẽ, quorũ illis non inest memoria: & hoc inquit. {Quibuscunq; igitur non fit, s. memoria aut oĩno, s. nullorũ penitus, aut saltẽ nõ fit circa q̃dam debilr̃ mouẽtia, his nec cognitio extra ipsum sentire est saltẽ eorũ, quorũ non est memoria. Ecce ꝙ innuit aliã subdiuisionẽ. In q̃bus aũt (vt inquit) sentienbus inest aliq̃d, est hr̃e vnũ quoddã simulachrum in aĩa, ꝙ dr̃ memoria. Vlterius eorũ aĩalium quæ memoriã hñt, subscribit diuisionẽ, & ĩq̃t. {Multis igit̃ factis hmõi memorijs, iã dr̃ia q̃dam fit, subaudi aĩalium, vel taliũ memoriarũ, vt fit ex memoria taliũ in his aĩalibus fieri rõnem, in alijs aũt non fit fieri rõnem: q.d. eorũ aĩalium, q̃ multas memorias hñt, alia sunt, quæ ex illis memorijs gñant rõnem, i. experimentũ, ꝙ est aliqua rõ. vt hoĩes, q̃ ex multis memorijs quandã rõnem colligũt, q̃ dr̃ experimentũ. Alia vero, q̃ ex multis memorijs nullã rationem deducũt, aut experimentũ, vt bruta. Est ergo diuisio aĩalium ꝙ alia eorũ, q̃ sentiunt, memoriam seruãt, alia non: q̃ non seruãt memoriã, aut penitus nullorũ seruãt, aut aliquorũ. eorũ vero, q̃ seruant, alia ex illis memorijs deducũt experimentũ, alia nõ. Ex his vult hr̃e secundã suppositionem, s. ꝙ hoĩes & sensũ, & memoriã & experimentũ habeãt.

ARG T. *Ex sensu igitur fit memoria, quemadmodũ dicimus, ex memoria vero sæpius eiusdem facta, experientia nascitur. Plures.n. memoriæ numero vna experientia est. experientia vero aut ex oĩ vniuersali quietẽ iã in aĩa consecuto, quod est vnum præter multa, quodq; in oĩbus illis vnum inest idemq;, principiũ artis atq; sciã pullulat, artis si sit circa generationem, scientia si sit circa id quod est.*

DILVCI. *Ex sensu igit̃ fit memoria sicut dicimus. Ex memoria, autem multoties eiusdẽ facta, experimentũ. Multa.n. memoria numero experimentum est vnum. Ex experimento autem, aut ex oĩ quiescente vniuersali in aĩa, aut nõ ꝑter multa (quod in omnibus illis idem vnum sit, artis principium & scientię est. si quidem igitur circa generationem artis est, si vero circa ens, scientia.*

Com. 142. Ex his deducit quõ cognitio primorũ principiorum in nobis fiat, & vñ accedat, & inq̃t. {Ex sensu igit̃ fit memoria, s. in hoĩbus, sicut nũc diximus. Ex memoria aũt multoties eiusdẽ facta, fit experimentum. Nã multæ memoriæ numero sunt vnũ experimentũ, saltẽ in ꝑdicatione cãli. ex experimẽto aũt, ꝙ est aut vl̃e de oĩ, vel de nullo, quiescens in aĩa, vt in subiecto, aut ꝙ est vnũ ꝑter multa, s. singularia, non ita ꝑter singularia, sicut diuersum f̃m esse, vt Plato dixit, sed ꝙ in oĩbus illis est vnũ & idẽ f̃m rẽ & solũ rõne diuersum, est artis & sciæ principiũ: artis quidẽ f̃m gñationem, & operationem, qua aliquid fit, sciæ vero f̃m ens, vt intelligibile, & speculabile. Est ergo ordo, sensus hoĩbus inest à natura, sensatio vero ex sensibilibus, ex sensatione fit memoria, ex memorijs experimentũ, ꝙ vl̃e ꝑdicatiuum in aĩa, vel in singularibus ipsis positũ. Et experimẽto tandẽ fit principiũ artis & sciæ: hoc pacto sciarum principia nobis insunt. Dixit aũt experimentum, ꝙ est vl̃e, esse aut in aĩa, aut vnũ cõe ꝑter multa, sed in illis oĩbus positũ: q̃a, vt Philo. inq̃t, per vl̃e hic intelligit propõnem vl̃em, q̃ aut est in intellectu, aut in rebus singularibus, aliquo modo ab illis distincta: est enim: vt inquit, vl̃e multiplex.

ARGT. *Neque igitur determinati habitus insunt, neque ab alijs ad cognoscendum magis aptis habitibus, sed à sensu fiunt, vt diximus. veluti in prælio facta fuga si steterit vnus & steterit alius, deinde alius, donec ad principium est peruentum. Anima autem est talis, vt possit id pati.*

DILVCI. *Neque igitur insunt determinati habitus, neque ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu. vt in pugna euersione facta, vno stãte, alter stetit, postea alter quousq; in principiũ veniãt. Aĩa aũt est talis, vt possit pati hoc.*

Cõm. 143. Ad formã ergo q̃onis rñdet, ꝙ habitus primorũ principiorũ neq; sunt nobis insiti atq; à natura instituti, vt Plato, & Soc. autumãt, neq; ex alijs habitibus notioribus in nobis fiũt: sed fiũt sensu mõ quo dixit: & ꝑ exemplũ rursus exponit, & inq̃t, vt in pugna euersione, siue in ꝑlio cũ terga vertũt: vno nanque stante, alter se illi adiungẽdo stetit, postea alter, quousque in principiũ belli veniãt: quasi iterũ belli principiũ instaurent, sic fit principiũ artis & sciæ: ꝙ ex sensu memoria, ex multis memorijs experimentum, & sic fit vl̃e, ꝙ est principiũ artis, & sciæ. Et, q̃a quis posset dicere, quõ in aĩa tale principiũ fieri posit, cũ non videat̃ passiua. rñdet, & inquit. {Aĩa aũt est talis exñs, qualis possit pati hoc, eo q̃a hẽt intellectũ passiuũ, quo pati põt à sensibilibus. nihil ergo ꝓhibet hoc fieri in aĩa, licet sit forma.

ARGT. *Quod autem dictũ est antea, sed non dilucide dictũ est, id rursus dicemus. nam, cum steterit vnũ quæ nõ differũt, primum vniuersale tum in anima nascitur. Etenim sentit illud q̃dem singulare, sensus aũt est ipsius vniuersalis, vt hominis. sed non calliæ hominis. Rursus in his ipsis stat quousq; ad ea stet, quæ partibus vacant, atq; ad ipsa vniuersalia, veluti tale aĩal, donec stet animal, & in hoc mõ eodem necesse est igitur nobis, vt ex bisce patet, ipsa prima inductione cognoscere, Sic enim & sensus efficit in nobis ipsum vniuersale.*

DI LVCI. *Quod aũt dictum est quidẽ ante, non clare aũt dictũ est, iterum dicamus. Stante.n. vno indifferentiũ, primum quidem in anima vniuersale est. Etenim sentire quidẽ singulare*

gulare est, sensus aūt vniuersalia, vt hominis, sed non Callię hīs. Iterū in his statur, quousq; vtiq; impartibibilia, & vniuersalia sint. Vt hmōi animal quousque animal & in hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniā nobis prima inductione cognoscere necessariū est. Etenim & sensus sic vniuersale facit.

Cōm. 144. Multiplr ea q̄ dicta sunt, vn̄r obscura. Primo, q̄a non vr̄. quonā pacto aīa cū sit vna, ā tot memorijs possit pati. Scd̄o, quia non vr̄ ex sensu deduci posse vl̄e, cū nō sit nisi singulariū. Tertio, q̄a non vr̄, q̄uo intellectus possit ꝓcedere vltra vl̄e, q̄ ex singularibus deduxit. Videmus.n. intellectū scādere ad vl̄issima, quorū singularia sensus apprehēdere non vr̄. Quarto, q̄a ex his, q̄ dixit, non apparet qualis nā sit hęc methodus, qua intellꝰus ex singularibus vl̄e, deducit ideo inq̄t. {Quod aūt dictū est quidē ante, non clare aūt dictū est ideo iterū dicamus, nō clare esse dictū asserit. ꝑp illa quatuor. Resoluendo ergo illa quatuor p ordinē, resoluendo primū inq̄t. {Stāte in vl̄i ipso vno de numero indifferētiū primum quidem in aīa vl̄e est: nā licet vl̄e sit multa singularia, est vnū vl̄e, sub cuius vnitate aīa pōt pati ā multis. hęc de primo. Resoluendo. vero f̄m inquit. {Etenim sentire q̄dem est singulare, res q; singularis, sensus aūt est rei vniuersalis. nā sensus est hoīs, non Callię hoīs. Rē hāc Philo. & The. exposuerunt. Nam quoties sensu cognoscimus. Socratē, vna in Socrate cognoscimus hominē. & q hoc rubrū illud calidum videt, simul & rubrū & calidū videt. Sensus ergo cognoscit vniuersale nō seorsum ā singulari, sed aliquo mō singulari mixtū. Et licet cognoscamus sensu vniuersale hoc mō singulari mixtū, tn̄ sētire est res singularis, veluti calefacere, & vrere. Alibi vero aliter diximus, nūc vero sic dixisse nobis satis sit. Hęc de scd̄o. Resoluēdo tertiū, inq̄t. {Iterū in his stat̄ quousq; vtiq; impartibilia, & vniuersalia sint, vt hmōi aīal sensu ꝑcipimus, quosq; aīal sit, intellectu apphēsum. Et hoc, s. corpe sit̄r quousq; corpus sit. & in hmōi subā quousq; subā sit, & in hoc ente, quousq; ens sit. ꝑcipimus.n. sensu hoc aīal, quousque intellectu ꝑcipimus aīal seorsum ā singulari animali. Percipimus sensu hoc corpus, quousque in tellectu ꝑcipimus corpus vl̄e seorsum ā singulari corpore, & sic de alijs. Hęc de tertio ex his tribus resoluit quartū, & inq̄t. Manifestū igit̄ est, q̄m nobis prima principia necessariū est cognoscere inductione, non aūt syllogismo, aut demr̄one: & cām affert, cū inq̄t. {Etenim & sensus sic inducendo vl̄e facit saltē dispositiue, q̄a ꝓprie intellectus vl̄e facit, perspicua est solutio primę. q.

ARGY. *Cum autem mentis habituū, quibus verū perspicimus quidam veri prepetuo sint, vt intellectus atq; scīa, q̄dam interdum falsum suscipiāt. vt opinio, subducendeq; rōnis principiū, nullumq; aliud genus exactius sit sciētia quam intellectus atq; principia notiora sint demr̄onibus, scientiaque cum rōne sit omnis, hac inquā cum ita sint, scīa quidē principiorū non erit, sed cum fieri nequeat, vt aliud quicquam verius scīa sit quā intellectus ipse, intellectus profecto principiorū habitus erit. Quod ex eo quoq; perspicuum fuerit, quia demostrationis principium non est demr̄o: quare neque scīa. Si igitur ꝑter scīam nullū aliud genus verum habemus quam intellectū, intellectus sane scientię principiū erit, atque principiū quidē est ipsius principij. Scientia autem ad rem omnem sese habet similiter.*

Quoniam aūt circa intelligentiā habituū, quibus verum diximus, alij quidē semper veri sunt, alij aūt recipiūt falsitatem, vt opinio, & rō. Vera aūt semper sunt scīa & intellectus. Et nullū genus scīa certius est, quā intellectus Principia aūt demr̄onum certiora sunt. Scīa aūt oīs cum ratione est. Principiorū scientia q̄dem non vtiq; erit. Quoniam aūt nihil verius contingit esse scientia quā intellectum, intellectus vtique erit principiorū ex his consideran tibus. Et quoniā demr̄onis principium non demonstratio est: quare neque scīę scientia. Si igitur nullum aliud pręter scientiam habemus genus verum, intellectus vtique erit scīę principium, & principiū quidē principij vtique, erit. Si aūt omnis, similiter se habet ad omnem. DIL'CI.

Nunc soluit duas primas q̄ōnes. Pro quarū solutione sumit quatuor. Quorū primū est, q̄ scīa, & intellectꝰ sunt habitus semp veri. Et p scīam, ītelligit demr̄atiuā intelligentiā: p intellectū vero nō potentiā, sed cognitionē principiorū: q̄ ideo intellectus dr̄, q̄a nobilior est scientia. Cum.n. cognitio principiorū, & scīa demr̄atiua ex intellectu ꝑficiātur, cognitio primorū principiorū retinet nomen suę originis, & dr̄ intellectus, inq̄t. {Q̄m aūt circa diano eā, hoc est intelligentiā habituū, q̄bus verū dicenms, atq; explicamꝰ. alij q̄dem semp veri sunt alij aūt veri, sed non sempin q̄a recipiunt falsitatem, vt opinio, q̄ est conclusio syllogismi dialectici. & rō, q̄ est syllogismus ipse dialecticꝰ. Veri aūt habitus semp, sunt scīa & intellectus principiorū. hęc est prima suppō. Deinde scd̄o sumit, nullū esse genus notitię ipsa scīa certius, nisi sit ipse intellectus: & hoc dico, si esse pōt aliq̄d genus notitię certius, ēe ipsa scīa. non.n. esse pōt opinio, vel rō, nec ipsamet scīa. Ergo si q̄d est certius ipsa scīa, erit intellectus, hoc est secūda. Deinde sumit, tertio principia demr̄onum esse certiora ipsis demr̄onibus, scientiisq; demr̄atiuis. Nec hoc ꝓbat, sed ex. 1. lib. sumit, q̄a p p q̄ vnumquodq; tale, & illud magis, hęc est tertia. Sumit. quarto scīam oēm esse cū rōne, hoc est per demr̄onem: q̄ nec ꝓbat, sed ex lib. 1. vult esse probatam. Ex his quatuor suppōnibus, soluit q̄ōnes. Prima erat, an cognitio primorū principiorū sit scīa, vel alterius gn̄is ā scientia. soluit, principiorū itaq; cognitio scīa q̄dem non erit, sed alerius gn̄is. ꝓbatur ex suppōnibus tertia & quarta. Nā principia demr̄onū sunt certiora ipsa demōstratiua scīa, vt dicit tertia suppō. ergo scīa principiorum nō est scīa demr̄atiua. Pręterea probatur ex quarta. scīa demr̄atiua est p rōnē, principioū vero cognitio non p rōnem est: ergo notitia primorum principiorū non est scīa. Hęc ad primā q̄ōnē. Rn̄det ad secundā, q̄ erat, si notitia primorū principiorū non est scīa, q̄d est, vtrū sit q̄d nobilius. Respondet, & sumit secundā suppōnem p antecedēte, & inq̄t. {Q̄m aūt nihil verius contingit esse scīa quam intellectū. Hęc.n. erat secūda suppō. non.n. pōt opinio vel rō verior esse scīa, ideo infert, intellectus vtiq; erit cognitio primorū principiorum: erit dico notitia principiorū intellectus ex his cōsiderantibus q̄ diximus, q̄m ex secunda seppōne. & nonsolū erit ex his cōsiderantibus, sed ēt q̄m demr̄onis principiū non est demr̄o: quare neq; scīę principiū erit scīa. igit̄ cū non sit opinio, neq; rō, erit intellꝰtus: & sic patet ad scd̄ā q̄ōnē. Ex sorr̄onibus harū q̄ōnum infert duo corollaria. Primū cum in-

Cōm. 145.

Habitus principium cur intellectus dr̄.

Tex. 5.

An cognitio principiorū sit scīa.

Solutio secundę quęstionis.

1. corol.

inqt. si igit̃ nullũ aliud p̃ter sciam habemus genus verum nisi intellectũ:intellectus vtiq; erit sciæ principiũ.nõ.n põt esse opinio vel rõ: ergo intellectus est principiũ sciẽ,& est primũ.Scd'o infert,& principiũ qdem principij vtiq; erit,siquidẽ oĩs,s.scia similiter se habeat ad oẽm cõclusionẽ, cuius ipsa est principium,vt intellectus se habet ad ipsam sciam. est.n.intellectus principiũ sciæ demrãtiuæ & scientia demrãtiua principiũ conclonis. Ergo patẽt duo & q intellectus principiorũ sit principiũ sciæ demõstratiuæ, & q principiũ aliqd' sit alicuius principij principiũ vt intellectus qui est principium sciẽtiæ demonstratiuæ,q̃ est principium cõclusionis. Verba aũt illa, si aũt oĩs,legant̃ siquidem oĩs,& ita patet ad oẽs qõnes. Sed circa finem quæritur quid sit medium demr̃onis pp qd . & dixi pp quid,qm̃ syllogismus ab effectu ad cãm non est demr̃o , sed, vt Phi.inqt,cõiectura. Vbi aiaduerte, q in demr̃one pp quid tria sunt, vt Phi. dixit.1.huius ,concessũ ,& est minor extremitas, q ab aliqbus subm cõclusionis dr̃:quæsitũ,q est extremitas maior, & cõclusionis p̃dicatum:est aũt quæsitũ aliqñ passio cõcessi, vt si demr̃etur de homine resibile.Aliqñ quæsitũ,& genus, vt si de hoĩe corpus demr̃erur. Hinc q̃ritur vtrũ in demr̃one pp qd mediũ sit maioris extremitatis definitio, siue maior illa extremitas sit passio siue quæsitũ. Phi.ita in hoc lib.2.asseruit definitionem maioris extremitatis, siue q̃siti esse mediũ in demr̃one pp quid:q̃,vt inqt,Ari.declarare p̃misit. Declarauit ẽt definitionẽ minoris extremitatis p accidens.principalr̃.n.vt dicit,definitionẽ maioris intẽdit. Huius põnis vr̃ The.in hoc scd'o . Aris ẽt maxime.cap.8.Mouet̃ aũt The.qm̃. Aris.asserit definitionẽ,q̃ mediũ est, variari in vnitate p̃ maioris extremi variatione:qm̃,si maior extremitas est vniuoca,& definitio,q̃ mediũ est erit,vniuoca.Et si maior extremitas ẽ analoga, ẽt definitio, q̃ mediũ est, erit talis,mouet ẽt Phi.vt puto,qm̃ Ari.Asserit medium, cãm , & definitionẽ idẽ esse:q de definitione minoris extremi intelligi nõ põt. Hãc põnẽ Thomas vir doctissimus,& Egidius secuti sunt.Ale.vero & Simp.asseruerunt.defintionẽ cõcessi esse medium:q̃ definitionẽ Aris.principaliter in hoc Scd'o intendere aiũt.Mouet̃ aũt authoritate Theophrasti,q asseruit principalẽ huius libri intentionẽ esse de definitione subiecti,q̃ mediũ est. Secundariã vero esse de definitione passionis. Pro hac parte vr̃ Arist.1.huius cap.de vtilitate sigñatorũ p se, vbi asserit duo sigñata p se esse demr̃oni necessaria: primum,& s̃m. Alia aũt,vt dixit The.ibi,amplificãdi exornandiq; cã esse, vt ẽt.Phi.exponit. Per q̃ dant itelligere mediũ demr̃onis ẽe definitionẽ subti,qa sic p̃põ prima erit in scd'o mõ, & scd'a p̃põ in primo mõ. Pro hac pte sunt nullæ Arist.authoritas in philosophia,q̃ cũ sint vltra hũc librũ, p̃termittant̃. Pro hac quoq; parte sunt ẽt rõnes.Prima quidem, qm̃ passio effluit a principijs subti: ergo p illa debet demr̃ari. Scd'o qm̃ propriũ non hẽt esse nisi p subti essentiã: ergo p illã debet demr̃ari. Præterea, quicqd ẽe demr̃at,demr̃at inesse,vt Arist.hic inqt. Sed cõcessi definitio oñdit rei subam & ẽe . Ergo demr̃at inesse eorũ oium q̃ cõcesso isunt.Preterea, id,quo oĩa q̃sita soluunt̃ de subto,est mediũ in eorũ demr̃one, sed subi bona definitio est,qua oĩa de illo q̃sita soluuntur, vt Asserit Aris. Pro cõsilio horum dicendũ q̃situm,q de concesso demr̃atur, posse accipi,prout actu subo vel cõcesso inest,vt sumeretur ridere:& sic subo cõpetit soli,non tñ omni & semper. Alio modo accipi , prout aptitudine subo competit,& sic nihil aliud est nisi subm aptũ natum vt risibilitas est hõ aptus ridere. Vñ defectus luminis põt accipi actu, & sic est accñs p̃priũ Lunæ, q soli cõpetit non semp. Et põt accipi aptitudine , & sic est ipsa luna apta eclipsari.Tũc dicerẽ,q sumendo q̃situm actu,sic cũ non fluat ex principijs concessi, demonstrabit̃ de illo p definitionẽ q̃siti , & non per definitionem subiecti : qm̃ cũ definitione sua conuertit̃,non aũt cũ definitione subti:at, cũ aptitudinaliter accipit̃, sic, cũ nihil sit nisi subiectũ aptum,de subo demr̃abit̃ definitione subiecti , quoniam definitio illius cũ passione conuertit̃. nihil tñ prohibet ẽt definitione passionis demr̃ari.sic igitur dicendũ q̃situm in actu sumptũ demr̃ari solum definitione sui, & non subiecti : & sic intellexit prima põ,in aptitudine vero demr̃ari põt & definitione subti & definitione q̃siti: qm̃ cũ vtraq; conuertitur.Et sic intellexit secunda põ.hactenus de medio demr̃onis. Consequẽter dubitat̃. Nã.1.huius Ari. asserit prima principia demr̃onum scibilia esse p se quia ex ipsorũ terminorũ scia. termini vero sciuntur intellectu, & sic vult nos cognoscere principia intellectu,quo & eorũ terminos cognoscimus.Hic autem asserit principia sciri ex memorijs,sensibus, & experientijs : & sic nõ solo lumine intellectus.& ita videtur nõ parua in dictis.Aristo. contradictio. Præterea Arist.1.huius cõclusiões resoluit ad principia,principia mediata ad immediata, immediata vero ad terminos,terminos aũt ad lumen intellectus. Asserit.n.conlusiones cognosci ex principijs. Mediata vero principia ex immediatis, immediata vero cognosci ex terminis , terminos vero cognosci intellectu.Et sic nunquã resoluit ad sensus , memorias, & experientias . Ad hãc dubõnem rñderem saluo meliori iudicio, q immediata principia bifariam cõsiderari pñt.simpliciter, & neganti. Si considerẽtur simpliciter: sic illa scimus ex memorijs,sensibus,& expientijs,vtputa inductiõe ex singularibus sensib',& memorijs deductis.Scimus.n. omne elñtum ex cõtrario fieri , qm̃ oẽ q gñatur, gñatur ex cõtrario . Vlterius scimus oẽ, q gñatur gñari ex cõtrarijs inductiõe singulariũ oĩum, q̃ sensibus & memorijs,& expientijs colligit̃. Et hoc pacto imediata principia ex memorijs, sensibus,& experiẽtijs habẽtur, vtputa cũ absolute cõsiderãtur. At si cõsiderant̃ respectu illa negãtis , sic resoluunt̃ ad primas cões dignitates,& illæ in terminos q intellectu accipiunt̃ , & sic tollitur contradictio. Hic.n.Aris.loquit̃ de pricipijs absolute cõsideratis in Primo vero huius loquit̃ de pricipijs cõsideratis respectu negãtis.Hæc de Scd'o libro Posteriorum.

Commentariorum Augustini Niphi Suessani super Primum & Secundum librum Posteriorum. Analyticorum , finis.

REGISTRVM

* A B C D E F G H I K L M N O P Q.

Oẽs sunt Terniones præter *, & Q , Duerniones.

Venetijs, Apud Hieronymũ Scotum. M.D.LXV.

